

Alueelliset kehitysnäkymät

www.temtoimialapalvelu.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

KEHA-keskus

Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2017

Alueelliset kehitysnäkymät | Jouko Nieminen
1/2017

Tekijät (toimielimestä: nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisu-aika
Jouko Nieminen Strategiajohtaja KEHA-keskus		11.4.2017
		Toimeksiantaja(t)
		Työ- ja elinkeinoministeriö
		Toimielimen asettamispäivä
Julkaisun nimi		
Alueelliset kehitysnäkymät 1/2017		
Tiivistelmä		
<p>Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2017 -katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu maaliskuun 2017 aikana.</p> <p>Alueet ennakoivat, että positiiviset näkymät jatkavat kirkastumista. Alueiden arvioissa käänne parempaan tapahtui vuosi sitten ja nyt positiivinen kehitys on vallannut lähes kaikki alueet. Kasvun veturina toimii ennen muuta lounaisrannikon vientiteollisuuden vahva kehitys.</p> <p>Vahvimmat kehitysnäkymät ovat Varsinais-Suomessa, josta puhutaankin nyt positiivisen rakennemuutoksen alueena. Uudenkaupungin autotehtaan uudet rekrytointitarpeet nousevat yli tuhannen henkilön ja työvoimaa haetaan ympäri maata. Meriteollisuudessa laivanrakentaminen jatkaa vahvassa kasvussa, mutta lisäksi on uusia avauksia tullut suunnitteluun ja kehityspoolelle.</p> <p>Positiivisista kasvunäkymistä kerrotaan myös Kainuussa ja Keski-Suomessa. Kajaanin seudulla vahvistuvien odotusten taustalla ovat kaivosteollisuuden positiiviset merkit ja biotalouden investoinnit. Äänekoskelle valmistuva biotuotetehdas on osaltaan vahvistanut Keski-Suomen taloutta. Biotalous lisäksi Keski-Suomessa nosteessa ovat erityisesti teknologiateollisuus ja ICT.</p> <p>Matkailussa on vahvoja odotuksia ja varsinkin Lapin matkailu kasvaa reipasta vauhtia. Kaupan alan näkymät ovat edelleen varovaiset ja alan rakennemuutos jatkuu. Kuluttajien vahvistunut luottamus antaa kuitenkin uskoa alan kasvuun. Rakentamisen pirstyminen näkyy positiivisesti varsinkin maakuntakeskuksissa.</p> <p>Työttömyys on kääntynyt laskuun ja alueet arvioivat myönteisen työllisyyskehityksen jatkuvan lähitulevaisuudessa. Myös pitkäaikaistyöttömyys on lähtenyt useimmilla alueilla laskuun. Kasvava työvoiman kysyntä ja työvoiman ikään-tyminen lisäävät työvoiman saatavuuden haasteita. Rekrytointiongelmien määrä onkin monilla alueilla lähtenyt kasvuun ja varsinkin metallialan osajista on suuri tarve.</p> <p>TEM:n yhdyshenkilö: Elinkeino- ja innovaatio-osasto/Toimialapalvelu/Esa Tikkanen, s-posti: esa.tikkanen(at)tem.fi, puh. 050 040 5459</p> <p>KEHA-keskuksen ja ELY-keskusten yhdyshenkilö: Jouko Nieminen; jouko.nieminen(at)ely-keskus.fi, puh 0295 022 769</p>		
Asiasanat		
Aluetalous, ennakointi		
ISSN Verkkojulkaisu		ISBN Verkkojulkaisu
2323-7678		978-952-227-206-4
Kokonaissivumäärä	Kieli	Hinta
344	Suomi	-
Julkaisija		Kustantaja
Työ- ja elinkeinoministeriö		

Besöksadress Postadress
Alexandersgatan 4 PB 32 Telefon 029 506 0000
00170 HELSINGFORS 00023 STATSRÅDET Telefax (09) 1606 2166

Regionala utvecklingsutsikter
1/2017

Författare Jouko Nieminen Strategidirektör Utvecklings- och förvaltningscentret	Publiceringstid 11.4.2017	
	Uppdragsgivare Arbets- och näringsministeriet	
	Organets tillsättningsdatum	
Titel Regionala utvecklingsutsikter 1/2017		
Referat <p>Översikten om de regionala utvecklingsutsikterna våren 2017 är NTM-centralernas och de centrala regionutvecklarnas gemensamt bildade uppfattning om nuläget och utsikterna för den närmaste framtiden i de ekonomiska regionerna och NTM-centralernas områden. Bedömningarna i denna översikt har gjorts i mars 2017.</p> <p>Regionerna bedömer att de positiva utsikterna förbättras ytterligare. I regionernas bedömningar skedde för ett år sedan en vändning till det bättre och nu har den positiva utvecklingen nått ut till nästan alla regioner. En tillväxtmotor är framför allt den starka utvecklingen i exportindustrin vid sydvästra kusten.</p> <p>De bästa utvecklingsutsikterna finns i Egentliga Finland, som nu kallas för område med en positiv strukturomvandling. De nya rekryteringsbehoven hos bilfabriken i Nystad uppgår till över tusen personer och arbetskraft söks landet runt. Inom marinindustrin fortsätter skeppsbygganden att växa kraftigt, men dessutom har det öppnats nya möjligheter inom planering och utveckling.</p> <p>Även Kajanaland och Mellersta Finland berättar att tillväxtutsikterna är positiva. I Kajanaregionen är bakgrunden till de förbättrade förväntningarna de positiva tecknen inom gruvindustrin och investeringarna i bioekonomi. I Äänekoski byggs en fabrik för bioprodukter som bidragit till att stärka Mellersta Finlands ekonomi. I Mellersta Finland har utöver bioekonomin i synnerhet teknologiindustrin och IKT ett uppsving.</p> <p>Det finns stora förväntningar inom turismen och i synnerhet ökar Lapplandsturismen i snabb takt. Utsikterna för handeln är fortfarande försiktiga och strukturomvandlingen i sektorn fortsätter. Konsumenternas ökade förtroende inger dock tro på tillväxt i sektorn. Ett uppsving inom byggverksamheten syns som en positiv aspekt speciellt i landskapscentra.</p> <p>Arbetslösheten har vänt nedåt och regionerna bedömer att den positiva sysselsättningsutvecklingen fortsätter inom den närmaste framtiden. Även långtidsarbetslösheten har vänt nedåt i de flesta regionerna. En ökad efterfrågan på arbetskraft och arbetskraftens åldrande ökar utmaningarna i fråga om tillgång på arbetskraft. Rekryteringsproblemen har börjat öka i många regioner, speciellt finns det ett stort behov av yrkesmänniskor inom metallbranschen.</p> <p>Kontaktperson vid ANM: Närings- och innovationsavdelningen/Branschjänst/Esa Tikkanen, e-post: esa.tikkanen@tem.fi, tfn 050 040 5459</p> <p>Kontaktperson vid utvecklings- och förvaltningscentret och närings-, trafik- och miljöcentralen: Jouko Nieminen, e-post: jouko.nieminen(at)ely-keskus.fi, tfn 0295 022 769</p>		
Nyckelord Regional ekonomi, prognostisering		
ISSN Webbpublikation 2323-7678	ISBN Webbpublikation 978-952-327-206-4	
Sidoantal 344	Språk Finska	Pris -
Utgivare Arbets- och näringsministeriet		Förläggare

Visiting address

Aleksanterinkatu 4
FIN-00170 Helsinki
FINLAND

Postal address

P.O. Box 32
FIN-00023 GOVERNMENT,
Helsinki FINLAND

Telephone 029 506 0000
Fax +358 9 1606 2166

Series title and number of the publication

Regional Development Prospects
1/2017

Authors (institution: Name, Chairperson, Secretary)		Date	
Jouko Nieminen Strategy Director KEHA Centre		11/04/2017	
		Commissioned by	
		Ministry of Economic Affairs and Employment	
		Date of appointment	
Title			
Alueelliset kehitysnäkymät 1/2017 (Regional Development Prospects 1/2017)			
Abstract			
<p>The <i>Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2017</i> (Regional Development Prospects: Spring 2017) review presents the perspectives formulated with key regional developers via the Centres for Economic Development (ELY centres) on the current status and upcoming views particular to the sub-regions and ELY Centre regions. The assessments proper to this review were generated during the month of March, 2017.</p> <p>The regions anticipate that the positive prospects will continue to brighten. In the assessments of the regions, the turn for the better started one year ago, and currently positive development has gained ground in all regions. The strong development of the export industry along the southwest coast primarily acts as the engine of growth.</p> <p>The strongest development prospects exist in Southwest Finland, which is indeed now being referred to as a region of positive structural change. The new recruiting needs of Uusikaupunki's car-manufacturing plant are rising to over one thousand people, and human resources are being sought to address them throughout the country. In the maritime industry, shipbuilding is continuing its strong growth, but new openings have also emerged in its related planning and development.</p> <p>Positive growth prospects are also reported in Kainuu and Central Finland. In the Kajaani region, the positive signs in the mining industry and investments in the bioeconomy industry are behind the increasing expectations there. The bioproduct plant currently reaching completion in Äänekoski has, on its part, strengthened the economy of Central Finland. In addition to the bioeconomy field, the technology industry and ICT are, in particular, increasing in Central Finland.</p> <p>There are strong expectations with regard to tourism, and tourist travel especially to Lapland is growing at a vigorous pace. The prospects in the commercial sector are still cautious and structural change in the field continues. Increased confidence on the part of consumers, however, promotes belief in growth in the field. The pick-up in construction is noted as a positive development particularly in rural centres.</p> <p>Unemployment has turned to decline, and the regions anticipate that the positive development in employment will continue in the years to come. Long-term unemployment has also started to fall in several regions. The growing demand for labour and the ageing of the workforce add to the challenges of labour availability. The number of recruiting problems has indeed started to grow in many regions, and large requirements exist particularly among specialists in the metal field.</p> <p>Contact person at MEAE: Enterprise and Innovation Department/Business Sector Services/Esa Tikkanen, e-mail: esa.tikkanen(at)tem.fi, tel. +358 50 040 5459</p> <p>Contact person at KEHA Centre and ELY Centre: Jouko Nieminen; jouko.nieminen(at)ely-keskus.fi, tel. 0295 022 769</p>			
Key words			
Regional economy, forecasting			
ISSN (online publication)		ISBN (online publication)	
2323-7678		978-952-327-206-4	
Pages	Language	Price	
344	Finnish	-	
Published by		Sold by	
Ministry of Economic Affairs and Employment			

Sisällysluettelo

Taustaa.....	7
Yhteenveto.....	8
Uudenmaan ELY-keskus.....	12
Helsingin seutukunta.....	51
Raaseporin seutukunta.....	65
Porvoon seutukunta.....	71
Loviisan seutukunta.....	78
Varsinais-Suomen ELY-keskus.....	82
Turun seutukunta.....	88
Salon seutukunta.....	94
Loimaan seutukunta.....	97
Vakka-Suomen seutukunta.....	99
Turunmaan seutukunta.....	102
Satakunnan ELY-keskus.....	106
Porin seutukunta.....	112
Rauman seutukunta.....	115
Pohjois-Satakunta.....	117
Pirkanmaan ELY-keskus.....	120
Tampereen seutukunta.....	127
Etelä-Pirkanmaan seutukunta.....	130
Ylä-Pirkanmaan seutukunta.....	133
Lounais-Pirkanmaan seutukunta.....	135
Luoteis-Pirkanmaan seutukunta.....	138
Hämeen ELY-keskus.....	141
Lahden seutukunta.....	150
Hämeenlinnan seutukunta.....	157
Riihimäen seutukunta.....	161
Forssan seutukunta.....	164
Kaakkois-Suomen ELY-keskus.....	168
Kouvolan seutukunta.....	174
Kotkan-Haminan seutukunta.....	178
Imatran seutukunta.....	182
Lappeenrannan seutukunta.....	185
Etelä-Savon ELY-keskus.....	189
Mikkelin seutukunta.....	196
Pieksämäen seutukunta.....	198
Savonlinnan seutukunta.....	201
Pohjois-Savon ELY-keskus.....	204
Kuopion seutukunta.....	208
Varkauden seutukunta.....	211
Ylä-Savon seutukunta.....	213
Koillis-Savon seutukunta.....	215
Sisä-Savon seutukunta.....	217
Pohjois-Karjalan ELY-keskus.....	219
Joensuun seutukunta.....	226
Keski-Karjalan seutukunta.....	228
Pielisen Karjalan seutukunta.....	230

Keski-Suomen ELY-keskus	234
Jyväskylän seutukunta	239
Jämsän seutukunta	243
Keuruun seutukunta	246
Joutsan seutukunta	249
Saarijärven-Viitasaaren seutukunta	251
Äänekosken seutukunta	254
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	259
Seinäjoen seutukunta.....	264
Suupohjan seutukunta.....	266
Järviseedun seutukunta	268
Kuusiokuntien seutukunta	270
Pohjanmaan ELY-keskus	273
Vaasan ja Kyrönmaan seutukunnat.....	278
Suupohjan rannikkoseutu.....	282
Pietarsaaren seutukunta	284
Kaustisen seutukunta	287
Kokkolan seutukunta.....	289
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	292
Oulun seutukunta	298
Koillismaan seutukunta	300
Oulunkaaren seutukunta	302
Raahen seutukunta	304
Nivalan-Haapajärven seutukunta	306
Haapaveden-Siikalatvan seutukunta.....	308
Ylivieskan seutukunta.....	309
Kainuun ELY-keskus	312
Kajaanin seutukunta.....	318
Kehys-Kainuun seutukunta	320
Lapin ELY-keskus	323
Rovaniemen seutukunta.....	330
Kemi-Tornion seutukunta.....	332
Torniolaakson seutukunta.....	335
Itä-Lapin seutukunta.....	337
Tunturi-Lapin seutukunta.....	339
Pohjois-Lapin seutukunta.....	341

Taustaa

Alueelliset kehitysnäkymät 1/2017 on ELY-keskusten yhdessä muiden aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys ELY-keskusalueiden ja seutukuntien¹ nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Katsauksen arviot on tuotettu kuluvan vuoden helmi–maaliskuussa.

Katsausta on laadittu vuodesta 2006 alkaen ja se on keskeinen osa lyhyen aikavälin alueennakointia. Kyseessä on laadullinen arvio, jossa keskeisessä roolissa ovat aluekehittäjien ja yritysten kehittämisen parissa toimivien henkilöiden näkemykset. Laadullista arviota tukevat tilastotiedot sekä alueelliset kyselyt ja barometrit. Alueellisten katsausten laatimisessa on monilla alueilla tärkeässä roolissa alueilla toteutetut keskustelupaneelit, joissa osallistujat muodostavat yhteisen näkemyksen alueen nykytilasta ja tulevaisuudesta. Arviointikohteita ovat elinkeinoelämä ja yritystoiminta sekä työttömyyden määrä ja rakenne. Näkemykset tiivistetään jokaisen seutukunnan ja ELY-keskuksen kohdalla plus-miinus-arvioihin. Arvioitavat ajankohdat ovat:

- nykyhetki suhteessa vuoden takaiseen
- tilanne puolen vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen
- tilanne vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen

Kehitysarviot kuvaavat alueen muutoksen suuntaa, ei arvioitavan asiakokonaisuuden tasoa alueella. Kehitysarviot eivät myöskään mahdollista alueiden välistä vertailua, vaan aluetta arvioidaan aina suhteessa alueen nykytilaan tai menneeseen kehitykseen.

Katsauksessa nimeltä mainittujen yritysten tiedot perustuvat pääosin mediaseurantaan. ELY-keskusten vastuutahot katsauksen laatimisessa ovat olleet:

Uusimaa	tutkija Jouni Nupponen
Varsinais-Suomi	työmarkkina-analyttikko Juha Pusila
Satakunta	ylivohtaja Marja Karvonen, työmarkkina-asiantuntija Hannu Ahvenjärvi
Pirkanmaa	ennakointiasiantuntija Juha Salminen
Häme	erikoissuunnittelija Sanna Paakkunainen
Kaakkois-Suomi	erikoistutkija Tarja Paananen
Etelä-Savo	johtava asiantuntija Marja Aro
Pohjois-Savo	yksikön päällikkö Jan Blomberg
Pohjois-Karjala	Team Finland kasvu- ja kansainvälistymiskoordinaattori Tapio Kinnunen, suunnittelija Minna Keränen-Kultanen
Keski-Suomi	strategiapäällikkö Eija Heinonen
Etelä-Pohjanmaa	strategiapäällikkö Timo Takala
Pohjanmaa	suunnittelija Meeri Koski
Pohjois-Pohjanmaa	asiantuntija Jarkko Pietilä
Kainuu	erikoissuunnittelija Anne Ristioja
Lappi	strategiapäällikkö Tuija Ohtonen, tutkija Tuula Uusipaavalniemi, johtava toimiala-asiantuntija Heino Vasara

Katsauksen koostamisesta ja laadintaprosessin koordinaatiosta on vastannut strategijaohdaja Jouko Nieminen KEHA-keskuksesta.

¹ Vuoden 2014 alusta alkaen seutukunnat lakkautettiin virallisena aluejakona, mutta tilastollisena alueuokituksena seutukuntaa käytetään vielä toistaiseksi.

Yhteenveto

Alueet ennakoivat, että positiivinen talouskehitys jatkaa vahvistumista. Alueiden arvioissa käänne parempaan tapahtui vuosi sitten ja nyt positiivinen kehitys on vallannut lähes kaikki alueet. Kasvun veturina toimii ennen muuta lounaisrannikon vientiteollisuuden vahva kehitys.

Positiivinen talouskehitys vetää myös työttömyyttä alas ja työttömyyden ennakoidaan kin vähenevän koko maassa. Myös pitkäaikaistyöttömyys on kääntymässä laskuun.

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta

Alueilla arvioidaan, että elinkeinoelämän ja yritystoiminnan osalta tilanne on **tällä hetkellä** 51 seutukunnassa² parempi kuin vuosi sitten. Yhdelläkään alueella ei koeta tilanteen heikentyneen vuoden takaiseen verrattuna ja vuoden takaisella tasolla ollaan 16 seutukunnassa. **Lähimmän puolen vuoden aikavälillä** odotetaan parannusta nykyiseen nähden 55 seutukunnassa, eikä missään uskota heikkenevään kehitykseen. 12 seutukunnassa tilanteen odotetaan pysyvän nykyisellä tasollaan. **Vuoden päähän** ulottuvat arviot ovat hyvin positiiviset. Nykytilanteeseen verrattuna kehityksen odotetaan paranevan 65 seutukunnassa. Vain kahdessa seutukunnassa tilanteen ennakoidaan pysyvän nykytasolla eikä yhdelläkään alueella ennakoida tilanteen heikkenevän.

Positiivisimmat kehitysnäkymät ovat Varsinais-Suomessa, josta puhutaankin nyt positiivisen rakennemuutoksen alueena. Uudenkaupungin autotehtaan uudet rekrytointitarpeet nousevat yli tuhannen henkilön ja työvoimaa haetaan ympäri maata. Meriteollisuudessa laivanrakentaminen jatkaa vahvassa kasvussa, mutta lisäksi on uusia avauksia tulut suunnitteluun ja kehityspooleille. Teollisuuden vahva vire näkyy alueella myös rakentamisen kasvuna.

Vahvoista kasvunäkymistä kerrotaan myös Kainuussa ja Keski-Suomessa. Kajaanin seudulla vahvistuvien odotusten taustalla ovat kaivosteollisuuden positiiviset merkit ja biotalouden investoinnit. Äänekoskelle valmistuva biotuotetehdas on osaltaan vahvistanut Keski-Suomen taloutta ja biotalous onkin vahvassa kasvussa. Biotalous lisäksi Keski-Suomessa nosteessa ovat erityisesti teknologiateollisuus ja ICT.

Matkailussa on vahvoja odotuksia ja varsinkin Lapin matkailu kasvaa reipasta vauhtia. Lapissa ala myös investoi. Kaakkois-Suomessa varaudutaan venäläismatkailun vilkastumiseen.

Kaupan alan näkymät ovat edelleen varovaiset ja alan rakennemuutos jatkuu. Kuluttajien vahvistunut luottamus antaa kuitenkin uskoa alan kasvuun. Keskeisimmät kaupan alan investoinnit painottuvat pääkaupunkiseudulle, jonne on tulossa merkittäviä uusia kauppakeskuksia.

Rakentamisen piristyminen näkyy positiivisesti varsinkin maakuntakeskuksissa. Esimerkiksi Helsingin, Tampereen, Turun ja Lappeenrannan seuduilla rakentamisen merkitys talouden paranemisessa korostuu.

---

² Manner-Suomessa on 67 seutukuntaa

Metsäteollisuuden investointisuunnitelmat ovat edelleen mittavia ja suurimmat tällä hetkellä pinnalla olevat suunnitelmat kohdistuvat Kemiin, Kemijärvelle ja Kuopioon.

Työttömyyden määrän ja rakenteen kehitysnäkymät

Työttömyys on lähtenyt laskuun. Työttömyyden määrän ja rakenteen arvioidaan olevan tällä hetkellä vaikeampi kuin viime vuonna vain Joutsan seutukunnassa. Samalla tasolla kuin vuosi sitten ollaan 13 seutukunnassa ja 53 seutukunnassa työttömyyden arvioidaan helpottuneen.

Seuraavan puolen vuoden kuluessa työttömyystilanteen arvioidaan entisestään helpottuvan 59 seutukunnassa ja pysyvän nykytasolla kahdeksassa seutukunnassa. Ensi vuoden kevättä koskevissa arvioissa myönteiseen työttömyyskehityksen uskotaan 65 seutukunnassa, ja vain kahdessa seutukunnassa ennakoidaan pysyttävän nykytasolla.

Myönteinen työllisyyskehitys näkyy erityisesti Kainuun arvioissa. Kainuussa työttömyyttä vähentää väestörakenne, jossa työmarkkinoille tulevat ikäluokat ovat selvästi pienemmät kuin työmarkkinoilta poistuvat. Toki Kainuussa työmarkkinoiden piristynyt kysyntä osaltaan laskee työttömyyttä.

Kasvava työvoiman kysyntä ja työvoiman ikääntyminen lisäävät työvoiman saatavuuden haasteita. Rekrytointiongelmien määrä onkin monilla alueilla lähtenyt kasvuun ja varsinkin metallialan osajista on suuri tarve. Koulutusjärjestelmän toimivuus on avainasemassa käynnistyneen kasvun turvaamisessa.

Elinkeinoelämä

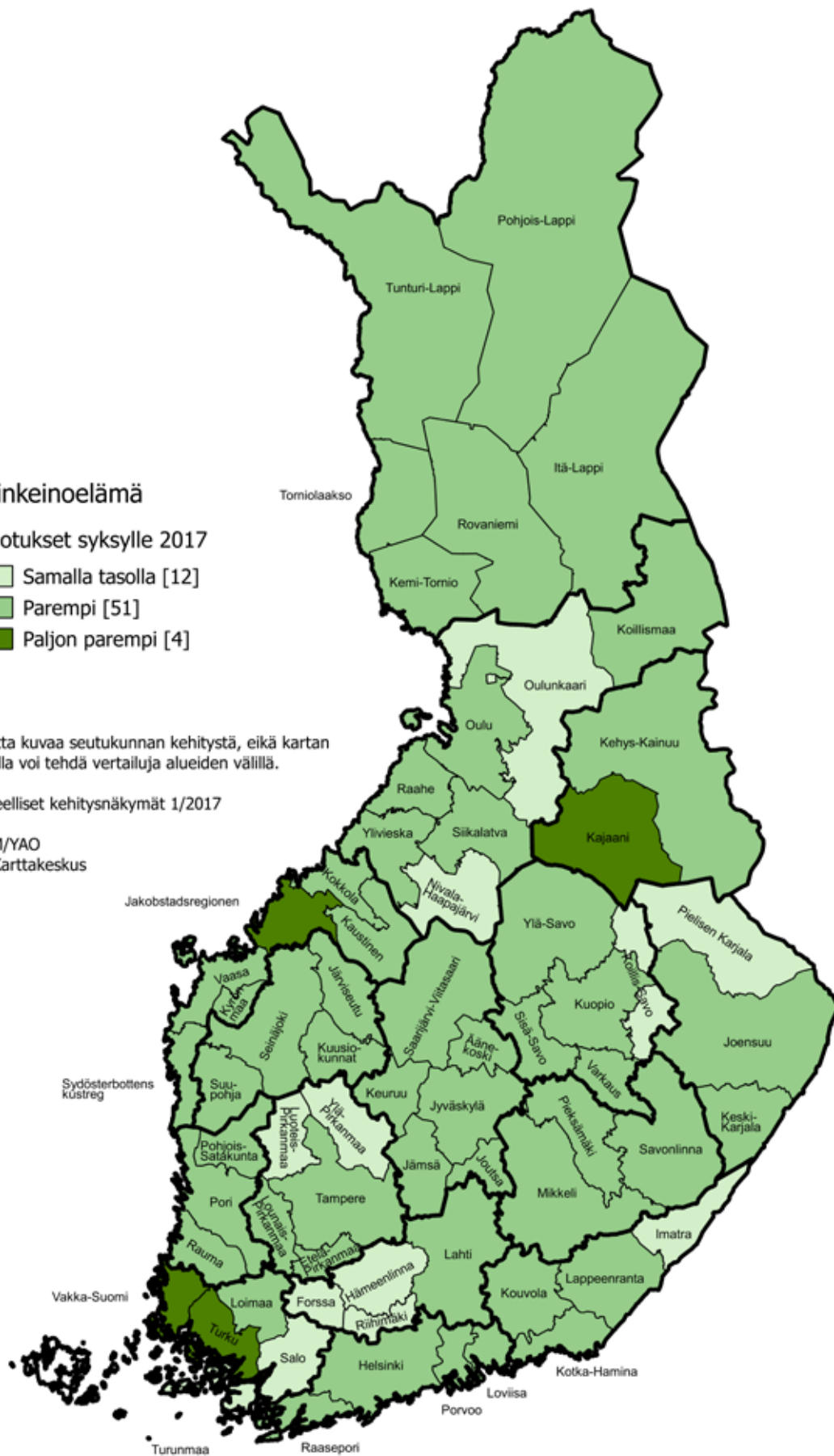
odotukset syksyille 2017

- Samalla tasolla [12]
- Parempi [51]
- Paljon parempi [4]

Kartta kuvaa seutukunnan kehitystä, eikä kartan avulla voi tehdä vertailuja alueiden välillä.

Alueelliset kehitysnäkymät 1/2017

TEM/YAO
© Karttakeskus

Työttömyys

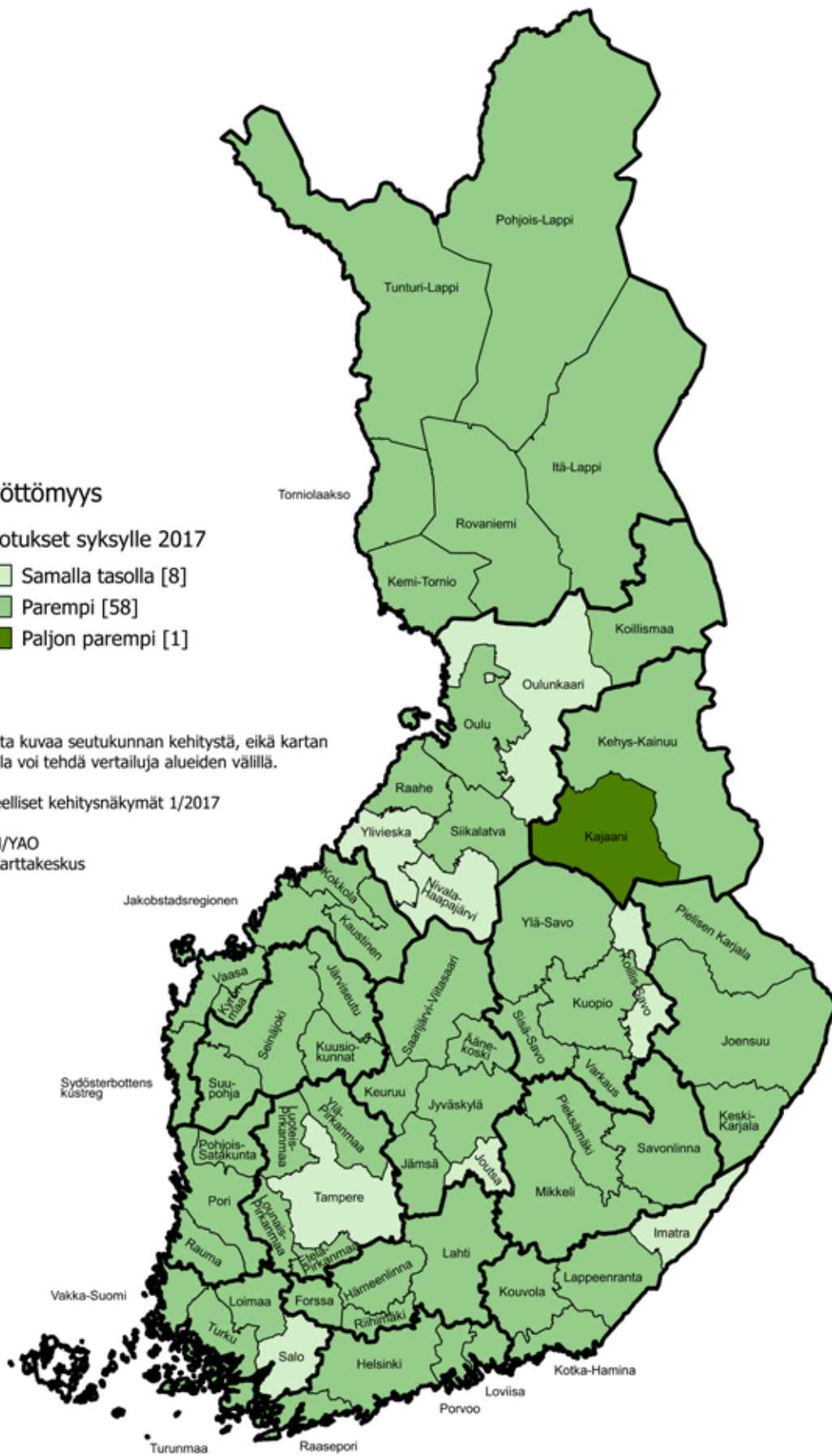
odotukset syksyille 2017

- Samalla tasolla [8]
- Parempi [58]
- Paljon parempi [1]

Kartta kuvaa seutukunnan kehitystä, eikä kartan avulla voi tehdä vertailuja alueiden välillä.

Alueelliset kehitysnäkymät 1/2017

TEM/YAO
© Karttakeskus

Uudenmaan ELY-keskus

Helsingin sk	6 kk	Loviisan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	+

Raaseporin sk	6 kk	Porvoon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	+

Uudellamaalla asui vuoden 2016 lopussa 1 638 469 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 18 208 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömiä työnhakijoita oli 94 910 ja työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,3 %.

Uudenmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Uudellamaalla talous kasvoi 2000-luvulla yhtäjaksoisesti lähes kymmenkunta vuotta. Vuonna 2008 alkanut käänne näkyi toden teolla vuonna 2009, jolloin bruttokansantuote (jatkoissa BKT) vajosi yhtenä vuotena peräti neljä prosenttia. Heti seuraavana vuonna BKT kuitenkin jokseenkin elpyi (2,6 %). Ohut kasvu jatkui myös vuonna 2011 (+1,5 %). Vuodet 2012 (-0,3 %), 2013 (+2,4 %) ja 2014 (-0,2 %) kasvu aaltoili. Itse asiassa vasta vuonna 2013 BKT

(per asukas) ensimmäisen kerran 2010-luvulla ylitti vuoden 2008 tason. Vuonna 2014 BKT per asukas oli noin 49 000, mikä oli 30 prosenttia korkeampi kuin koko maan BKT per asukas.

Vuosien 2015 ja 2016 osalta BKT:en aluetietoja ei vielä ole saatavilla. Koko maassa BKT kasvoi vuonna sekä vuonna 2015 (+0,2 %) että vuonna 2016 (+1,4 %). Viime vuonna kasvu oli koko maassa pitkälti rakentamisen ja yksityisen kulutuksen varassa. Uudellamaalla on ollut kasvua kummallakin toimialalla jo pitkälti toista vuotta. Etenkin rakentaminen Uudellamaalla on kasvanut alueella selvästi koko maata enemmän. Palveluista mm. majoitus- ja ravitsemistoiminta, liike-elämän palvelut sekä informaatio ja viestintä ovat olleet Uudellamaalla vahvassa vireessä. Kaksi viimeksi kasvoivat jopa silloin kun muilla toimialoilla tuotanto laski. Pelkästään edellä mainittujen tekijöiden myötä onkin todennäköistä että Uudenmaan BKT kasvoi erityisesti viime vuonna koko maata enemmän.

Vuonna 2016 Suomen tavaraviennin arvo oli Tullin ulkomaankauppatilastojen ennakkolisten tietojen mukaan 52 miljardia euroa ja tavaratuonnin arvo 55 miljardia euroa. Viennin arvo laski neljä prosenttia vuodesta 2015, mutta tuonnin arvo säilyi suurin piirtein edellisvuoden tasolla. Viennistä ei kasvun veturia ei näin ollen toistaiseksi ole ollut. Lähes kaikkien päätoimialojen vienti oli alavireistä vuonna 2016. Metsäteollisuuden tuotteiden vienti laski kaksi prosenttia. Koneiden ja laitteiden vienti väheni neljä prosenttia. Kuljetusvälineiden vienti laski päätoimialoista eniten, 18 prosenttia. Myös metalliteollisuuden tuotteiden vienti väheni sillä laskua kertyi seitsemän prosenttia. Öljytuotteiden viennin arvo sen sijaan kasvoi 11 prosenttia, mutta muun kemianteollisuuden vienti pienentyi viisi prosenttia. Kojien ja mittareiden vienti nousi neljä prosenttia ja mobiiliteknologian verkkolaitteiden vienti suureni 14 prosenttia. Suomen suurimman vientituotteen, metsäteollisuuden, osalta Uusimaa ei vaikuta lukuihin käytännössä lainkaan. Öljytuotteiden viennin arvo johtunee pitkälti öljyn hinnan kasvusta. Kokonaistuonti jäi viime vuonna edeltävän vuoden tasolle. Vuonna 2016 investointitavaroiden tuonti kasvoi kuusi prosenttia. Kulutustavaroiden tuonti nousi neljä prosenttia. Energiatuotteiden tuonti väheni kuusi prosenttia sekä raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden tuonti laski kaksi prosenttia.

Uudellamaalla viennin arvo laski viime vuonna 555 miljoonaa euroa (-3 %). Uudenmaan osuus nousi aavistuksen 32 prosenttiin. Uudenmaan osuus koko tavaratuonnin arvosta oli 62 prosenttia viime vuonna. Maakunnan tuonnin arvo nousi kaksi prosenttia, ja osuus kokonaistuonnista kasvoi prosenttiyksikön verrattuna edellisvuoteen. Teollisuuden osuus Uudenmaan tavaraviennin arvosta oli 72 %, kaupan 19 % ja muiden toimialojen yhteenlaskettu osuus 9 %. Toisin sanoen vaikka teollisuus työllistää huomattavasti vähemmän kuin kauppa ja palvelut, niin vientieurot ja välilliset vaikutukset ovat alueella edelleen varsin huomattavat.

Euroopan komissio on nostanut helmikuussa ennustettaan euroalueen kasvusta hiukan ylöspäin. Euroalueen reaalin BKT on kasvanut 15 peräkkäisen vuosineljänneksen ajan, työllisyys kasvaa vahvasti ja työttömyys on edelleen laskussa vaikka onkin yhä talouskriisiä edeltänyttä aikaa korkeammalla tasolla. Yksityinen kulutus on edelleenkin talouden elpymisen taustalla. Investointien kasvu jatkuu heikompana. Euroopan komissio arvio, että euroalueen BKT:n kasvu on 1,6 prosenttia vuonna 2017 ja 1,8 prosenttia vuonna 2018. Näistä ei luvuista ei kyllä mitenkään voi vetää johtopäätöstä että Suomi tai Uusimaa pääsee reippaaseen kasvuun tärkeimmän kauppaa-alueen euroalueen vetämänä. Suomen Pankki en-

nustaa Suomen kuluvan vuoden kasvuksi 1,6 % ja ensi vuodelle 1,5 %. EU-maiden osuus Suomen viennistä oli vuonna 2016 lähes 60 prosenttia (59,2 %).

Tosin taantumassa olleet maat, kuten Venäjä on vähitellen pääsemässä kasvu-uralle. Nähtäväksi jää, missä määrin poliittisen epävarmuuden lisääntyminen Yhdysvalloissa ja Euroopassa vaikuttaa tulevaan talouskasvuun. Suomi käy kauppaa Yhdysvaltain kanssa osana Euroopan unionia. Suomen Yhdysvaltain viennin ollessa vuositasolla noin 3,5 miljardia, on mahdollista että Uudenmaan osuus Yhdysvaltojen viennistä saattaa olla miljardin euron tai luokkaa tai jopa enemmän.

Kaikesta huolimatta Suomen pankki ennustaa kuluvalla vuodelle kasvun siirtyvän yksityisestä kulutuksesta viennin ja teollisten investointien puolelle. IMF ennustaa kuluvalla vuodelle maailmantalouden kasvuksi reilua kolmea prosenttia. Em. komission ennustukseen peilaten kasvu tulee kehittyneistä maista, Kiinasta, Intiasta ja kenties Venäjältä. Venäjän vientiin saattaa vaikuttaa kuluvana vuonna huomattavasti voimaan tuleva tuonnin- korvausohjelma. Venäjä pyrkii hallituksen kärkihankkeen myötä vähentämään tuontia kehittämällä, tukemalla ja modernisoimalla kotimaista tuotantoa. Tämä toki saattaa myös tarjota mahdollisuuksia esim. korkean teknologian viennille. Toisin sanoen Venäjän viennin rakenne saattaa muuttua ohjelman myötä huomattavasti. Tavaraviennin arvosta Venäjän osuus on vajonnut viime vuonna viiteen prosenttiin. Venäjältä tuonti (6 miljardia euroa) oli viime vuonna noin puolet suurempi kuin sinne vienti (noin 3 miljardia euroa). Venäjän kauppa tuonnin osalta selkeästi virkosi viime vuoden lopulla. Viimeisellä neljänneksellä tuonnin arvo oli yli 30 prosenttia suurempi. Viennin arvo pysyi saman kuin vuotta aiemmin. Tämä johtunee pitkälti raakaöljyn hinnan noususta.

Kuluvalla vuoden osalta kaikkien päätoimialojen näkymät ovat Uudellamaalla jotakuinkin positiiviset, tosin uhkiakin kasvulle on näkyvissä. Kaupan lasku näyttää taittuneen, etenkin viime vuoden toinen ja kolmas kvartaali oli varsin hyviä. Teollisuudessa kemianteollisuuden hyvä vire saattaa yksistään kääntää Uudenmaan teollisuuden kasvu-uralle. Toisaalta teollisuudessa on kuitenkin kaksi toimialaa, jotka saattavat toimia kasvun esteenä. Kone- ja metalliteollisuudessa Turun Meyerin telakan hyvä vire ei välttämättä ole suuressa mittassa poikunut tilauksia Uudellemaalle. Pientä kasvua on aika ajoin Uudellamaallakin, mutta alan veturit ovat Turku ja Uusikaupunki. Vastaavasti elektroniikka- ja sähköteollisuuden osalta mm. 4G -investoinnit ovat pääosin takana. Kuluvana vuotena kasvu tulee olemaan varsin epätodennäköistä tai ainakin se on varsin vähäistä. Yksistään terveysteknologia ei tule riittämään kasvun ankkuriksi. ja niin kuin aiemmin tuli esille teollisuuden vientikäyrä ei ylipäättäen osoita kasvun juuri merkkejä

Jalostuksessa rakentamisen osalta suurin kasvuvauhti saattaa olla takana, mutta alalla investoinnit ovat edelleenkin korkealla tasolla. Hyvin todennäköisesti alan kasvu on jatkossakin varsin Uusimaa-vetoista. Runsaasti uusia projekteja käynnistyy alueella kuluvan vuodenkin aikana (niin kuin seuraavassa osiossa on nähtävissä). Näyttää siltä työvoimapula saattaa olla yksi suurimpia kasvun esteitä lähitulevaisuudessa – tämä nähtiin jo viime vuonna erityisesti korjausrakentamisessa. Kulutuskysynnästä riippuvaiset palvelut, kuten matkailu- ja ravintolapalvelut ulkomaalaisten turistien myötä, viihde ja virkistys (kuluttajien parantuneen ostovoiman ja kuluttajaluottamuksen kautta), yrityspalveluista liike-elämän palvelut sekä informaatio ja viestintä (ohjelmistoalan kasvun myötä) tulevat todennä-

köisesti jatkamaan vahvassa vireessä. On hyvinkin mahdollista että Uudenmaan tuotanto kasvaa enemmän kuin koko maan vastaava.

Vuoden 2016 lopussa Uudellamaalla asui noin 1 640 000 ihmistä. Väkiluku on kasvanut 25 vuodessa noin 390 000 asukkaalla, keskimäärin prosentin vuodessa. Yli puolet kasvusta on johtunut muuttovoitosta, joista puolet on tullut ulkomailta. Etenkin taloudellisen taantuman aikoina 90- ja 2010 luvuilla väestö on pakkautunut pääkaupungin läheisyyteen.

Vuonna 2016 lähes 90 prosenttia maakunnan väestönkasvusta sijoittui pääkaupunkiseudulle, jossa asuu jo 70 prosenttia uusmaalaisista. Seudun luonnollinen väestönkasvu on pysynyt vuosikymmeniä tasaisena, ja nettosiirtolaisuuskin viimeiset kymmenen vuotta.

Muuttoliike muista Suomen kunnista pääkaupunkiseudulle on viime vuosina lisääntynyt merkittävästi. KUUMA-seudulla asuu noin 20 prosenttia maakunnan väestöstä. Alueen väestönkasvu on ollut tasaista, mutta taittunut hieman viime vuoden tapaan. Vuonna 2015 seudun väestönkasvu jäi alle prosenttiin (0,7 %) kun koko Uudenmaan keskiarvo kasvu oli hiukan yli prosentin, Läntisellä Uudellamaalla Lohja on kasvanut KUUMA-seudun tapaan, mutta kasvun taittuminen on ollut jyrkempää ja väkiluku on vähentynyt vuoden 2010 jälkeen, viime vuonna jopa 800 asukkaalla. Itäisen Uudenmaan väkiluku on kasvanut tasaisesti 90-luvun laman jälkeen. Viime vuosina kasvua on pitänyt yllä nettosiirtolaisuus, kun luonnollinen väestönkasvu on loppunut ja kuntien nettomuuttokin on vähentynyt.

Väestöennusteiden mukaan vuonna 2030 Uudellamaalla on 75 vuotta täytäneitä ihmisiä 100 000 enemmän kuin nyt. Heistä 35 % tulee asumaan muualla kuin pk-seudun kunnissa. Tätä osaltaan tukee paitsi jo nykyinen ikärakenne, niin myös se, että nettosiirtolaisuus jatkossakin kohdentuu erityisesti pääkaupunkiseudulle. Väestön nopea ikääntyminen merkitsee hoivakustannusten ja palvelutarpeen nousua. Kunnallisalan kehittämissätiö on arvioittanut (Pelacon Oy) tulevien maakuntien tulojen ja menojen kehitystä. Väestö- ja ikärakennemuutokset huomioiva laskelma osoittaa, että Uudellamaalla pitäisi leikata sote-kustannusten nousuvauhdista vajaat 600 euroa asukasta kohti vuoteen 2030 mennessä. Tämän sopeuttamistarpeen on arvioitu oleman valtakunnallisesti 2,5–3,0 miljardia. Tulevista maakunnista suurin sopeuttamistarve on Uudellamaalla.

Uudellamaalla työ ei kohtaa tekijää. Samoissa palvelualan ammateissa jäävät kuukaudesta toiseen paikat täyttymättä, tai vastaavasti niiden täyttymisaika on varsin pitkä. Tämä on ollut vallitseva ilmiö ennen ja jälkeen finanssikriisiä. Synkimpinä vuosina, jolloin työttömyys kasvoi vuodesta 2009 eteenpäin korkeammalle tasolle kuin kertaakaan sitten 90-luvun laman, työpaikkojen täytyminen osoittautui hankalaksi. Tähän ei ole tullut muutosta tähän päiväänkään mennessä. Merkittävimmät syyt ovat kannustinloukut ja korkeat asumiskustannukset. Näiden seikkojen takia osaavaa työvoimaa ei liiku tarvittavalla volyyymillä. Vaikka myös omistusasuntojen hinnat ovat olleet nousussa, vuokrien hinnat ovat jo pitkään nousseet enemmän kuin vastaavasti omistusasuntojen.

Pääkaupunkiseudulla Helsingin vapaarahoitteisten vuokrien keskineliöhinta oli vuonna 2016 vajaa 19 euroa, Espoossa reilut 16 euroa ja Vantaalla vajaa 16 euroa. Vapaarahoitteisten vuokrien keskineliöhinnat ovat nousseet viidessä vuodessa pääkaupunkiseudulla neljänneksen. ARA-vuokrat ovat huomattavasti maltillisemmat, mutta niiden rakentamismäärät eivät ole riittävät. Esimerkiksi Helsingissä ARA-asuntojen osuus asuntokannasta on vain noin viidennes, mikä jää selvästi alle MAL-sopimuksen (30 %). Pääkaupun-

kiseudun ARA-asuntojen käyttöaste onkin lähes 100 %, ja kysyntää olisi selkeästi tarjontaa enemmän. Asuntojen hintojen nousua ovat tahoillaan myötävaikuttaneet seuraavat seikat:

- Institutionaalisten sijoittajien osuus rakennuttajista. Tähän on vaikuttanut mm. Tukholman asuntomarkkinoiden ylikuumeneminen jonka myötä uutta rahaa virtaa Uudellemaalle ja etenkin pääkaupunkiseudulle jossa tuotto-odotukset ovat korkeimmat.
- Varsin yleiset kaavavalitukset ja yleisesti hidas kaavoittaminen. Kaavavalitusten osalta on jo pidempään tarjottu yhtenä ratkaisuna kaavasta valittajille asetettua maksua.
- Kaavavarannon riittämättömyys. Kerrostalojen osalta esim. pääkaupunkiseudulla kaavavaranto on noin kolme vuotta. Alati keskustelua herättää, josko mm. toimitilavarantoa tulisi muuttaa asuntorakentamiseen ja nimenomaan kerrostalovarannoksi.
- Esteettömyysratkaisut ja autopaikkojen rakentaminen kaikille kotitalouksille nostavat huomattavasti asuntorakentamisen kustannuksia

Viime vuonna 2016 vuokrat nousivat Espoossa kolme prosenttia, Helsingissä kaksi prosenttia ja Vantaalla peräti neljä prosenttia. On syytä huomata että vaikka vuokra-asuntotarjontaa tulee lisää, nousevat vuokrat erityisesti voimassaolevien sopimusten korotuksen seurauksena. Kuluvanakaan vuokrat tuskin tulevat laskemaan. Pellervo ennakoii Helsingissä yli kahden prosentin, Espoossa (ml. Kauniainen) vajaan kolmen prosentin, sekä Vantaalla yli kolmen prosentin kasvua.

Asuntohintoja nopeamman vuokrien nousun taustalla on pitkään jatkunut talouden heikko tila. Viime vuoden suotuisat merkit ennakoivat kuitenkin positiivisempaa talouskasvua tänä vuonna. Epävarmuustekijöiden vähentyessä omistusasumisesta tulee houkuttelevampi vaihtoehto ja vuokrien nousu saattaa tulevaisuudessa hidastua. Samaan aikaan väestön muuttoliikkeen suunta kohti kaupunkeja jatkuu. Tämä tukee vuokra-asumisen kysynnän kasvua ja vuokrien nousua myös jatkossa. Kotitalouksien koon pieneneminen tarkoittaa myös, että yhä useampi asuu yksin ja pienten asuntojen kysyntä kasvaa tulevaisuudessa. Vuokralla asuvien asunnot ovat keskimäärin pienempiä kuin omistusasunnot. Onkin sanottu että tämä ajanjakso muistetaan etenkin Uudellamaalla ajanjaksona jolloin rakennettiin varsin pienikokoisia asuntoja.

Uudenmaan yritysten toimialarakenne on alueellisesti eriytynyt. Pääkaupunkiseutu on maailman metropolien tapaan vahvasti erikoistunut informaatioon ja viestintään, liike-elämän palveluihin, vähittäiskauppaan sekä rakentamiseen. Itäinen ja läntien Uusimaa ovat vahvoja teollisuusalueita, selvästi teollisempia kuin Suomi keskimäärin. Itä-Uusimaa on öljynjalostuksen myötä Suomen kemianteollisuuden keskittymä. Läntisen Uudenmaan vahvuuksia ovat kemianteollisuus, logistiikka ja kasvamassa määrin myös matkailu. Kone- ja metalliteollisuus, logistiikka sekä tukkukauppa ovat merkittäviä toimialoja KUUMA-seudulla (Hyvinkää, Järvenpää, Kirkkonummi, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo, Tuusula ja Vihti). Maa- ja metsätalous on keskittynyt Itäiselle ja läntiselle Uudellemaalle, joskin elinkeinon aluetaloudellinen merkitys on näilläkin alueilla laskussa.

Uudenmaan työpaikkaomavaraisuus on varsin korkea, sillä nettomäärisesti (vuonna 2014) neljä prosenttia alueen työpaikoista täyttyy muista maakunnista pendelöijillä. Uudenmaan ulkopuolelta eniten alueella käydään töissä Lahdesta, Tampereelta ja Turusta,

ts. isoista radanvarren kaupungeista. Omassa kunnassaan Uudellamaalla eniten työskennellään Hangossa (84 %), Helsingissä (77 %), Raaseporissa (75 %) ja Porvoossa (65 %).

Perinteisten toimialojen raja-aita kuitenkin hämärtyy. Alusta- ja jakamistalous ovat Uudellamaalla ja etenkin pääkaupunkiseudulla vahvasti saamassa jalansijaa. Korkea väestötiheys luo mahdollisuuden yritysekosysteemeille, joita muutama vuosi sitten ei koettu välttämättä edes mahdolliseksi. Laki- ja asennemuutos ovat mahdollistaneet perinteisesti varsin säädetyille toimialoille, kuten taksialalle, finanssisektorille sekä majoituspalveluja tarjoavien yritysten tonteille palveluntarjoajia, jotka laittavat eurot täydelliseen uusjakoon. Lumipalloeffecti on jo lähtenyt liikenteeseen. Näin ollen hoiva-alalle on tullut jo pelkästään selustanturvaamiseksi yrityksiä muilta toimialoilta. Kilpailu on kiristynyt ja palveluiden loppukäyttäjähinnat ovat laskeneet lyhyessä ajassa merkittävästi. Edellä mainitut ilmiöt lähtevät kaikki kuluttajien tarpeesta, joita viranomaiset ovat regulaation löyhentämisen myötä tehneet mahdolliseksi. Useat näiden päälle rakennetut yritysideoit eivät välttämättä toimi muilla alueilla.

Uudellamaalla on satsattu kattavaan ja varsin toimivaan liikenneverkkoon. Satamista on jo varsin toimivat yhteydet sisämaan logistiikkakeskuksiin. KUUMA-alueen yritysalueilta (liikenne)yhteydet lentokentälle ovat erinomaiset. Vuosaaren satamasta satamatie liittyy sujuvasti kehä III -tiehen ja samalla Suomen päätieverkkoon. Myös junakuljetuksille on luotu hyvät edellytykset, sillä Keravalla päärataan yhtyvä satamarata johtaa suoraan Vuosaaren sataman laitureille ja terminaaleille. Tosin Vuosaaren satama on viimeisten vuosien aikana osoittautunut varsin ruuhkaiseksi, ja jatkossa kenties Loviisan sataman profiili tulee kasvamaan. Kehäradan myötä lentoasema saatiin vihdoon liitettyä osaksi rataverkkoa muun Euroopan metropolien lailla. Kun Länsimetron aikanaan valmistuu, on Keilalahden teknologiaklusteri yhdessä Aalto-yliopiston luonteva osa muita yrityskeskittymiä. Helsingin ja Saksan Rostockin välinen tietoliikenneverkot yhdistävä merikaapeli valmistui keuhällä 2016. Uuden yhteyden myötä on nyt alueelta nopean linkki pohjoisiin datakeskysympäristöihin sekä Aasian ja itäisimmän Euroopan markkina-alueille. Vastaavasti Länsi-Uudenmaan tietoliikennetyhteydet vahvistuvat vuonna 2018, kun Hanko liitetään Saksan datakaapeliin omalla suomenlahden edustalla olevalla haarautumalla. Länsi-Uudellemaalle tavoitellaan tämän kautta paitsi uutta yritystoimintaa niin myös datakeskusinvestointeja.

Uudellamaalla on lukuisia yrityskeskittymiä, joissa synergiaedut ovat kansainväliselläkin mittakaavalla korkealla tasolla. Esimerkkejä tällaisesta ovat edellä mainitun Otaniemien/ Keilaniemen lisäksi Vallila, Aviapolis, sekä mm. KUUMA-seudun yritysalueet.

Uusimaa mielletään alueeksi, jossa koulutustaso on varsin korkea. Näin onkin ja tätä kehitystä jatkossakin edesauttaa varsin toimiva neljän yliopiston ja kuuden ammattikorkeakoulun korkeakouluverkosto, joilla yritys yhteistyö on varsin korkealla tasolla. Kansainvälisissä vertailuissa mm. Helsingin yliopisto on pärjännyt vuodesta toiseen varsin hyvin. Kuitenkin noin viidesosalla alueen nuorista ei ole perusasteen jälkeistä tutkintoa. Myöskin toisen asteen oppilaitosten houkuttelevuutta täytyy tavalla tai toisella pystyä lisäämään, mikäli tuotanto ja työpaikat halutaan tulevaisuudessa täyttää alueen nuorilla.

Uusimaa on ottamassa vahvaa roolia ilmastopäästöjen vähentymiselle. Sitran Nordic Green to Scale -selvityksessä analysoitiin ilmastoratkaisuja, joista on eniten hyötyä hiili-dioksidipäästöjen vähentymiselle. Tehokkaimmaksi mallinnetun sähkön ja lämmön yhteis-

tuotanto on Helsingissä käytössä korkealla 90 % hyötysuhteella. Muita tehokkaita jo olemassa olevia ratkaisuja ovat mm. Yandexin palvelinkeskuksen hukkalämmön hyödyntäminen Mäntsälässä ja Vantaan energian sekajätteen polttaminen. Yandexin ratkaisu on vähentänyt maakaasun tarvetta kaukolämmössä ja näin ollen hiilidioksidipäästöjä 40 prosentilla. Vastaavasti Vantaalla rikkidioksidi- ja raskasmetallipäästöt ovat alentuneet murtoosaan sallituista päästörajoista. Innovatiivisia, suurten odotusten ratkaisuja edustaa mm. kunnianhimoinen Otaniemen maalämpöprojekti Deep Heat, jossa poraus on tosin ainakin toistaiseksi keskeytetty.

Kiertotalouden näkökulmasta Uudenmaan erityispiirteet - suuri väestöpohja ja pääkaupunkiseudun korkea asukastiheys, keskittynyt yritystoiminta ja monipuolinen teollisuus sekä tiheä liikenneverkko ja maatalousmaan korkea osuus pinta-alasta - ovat alueelle erityinen vahvuus. Toimintojen laajuus ja niiden keskittynyt sijoittuminen edistävät mm. kulutuksen, liikkumisen ja energiantuotannon uusien, kiertotaloutta edistävien palveluiden muodostumista. Samoin teollisuuden sivuvirtoja ja jätteenkäsittelyn lopputuotteita voidaan hyödyntää entistä tehokkaammin teollisissa ja biologisissa kierroissa.

Digitalisaatio mahdollistaa uusien ja tehokkaampien kiertotalouden ja cleantechin palveluiden syntyminen. Digitalisaatio tukee paitsi alueellisen kiertotaloushankkeiden toteuttamista, myös laajempien kiertotalouden palveluväylien muodostumista. Uudenmaan vahvaa digi- ja cleantech-osaamista voidaan vahvistaa tutkimus- ja pilottihankkeiden sekä start up-yritysten välisellä yhteistyöllä. Käynnistyneen Smart & Clean hankkeen tarkoituksena on rakentaa pääkaupunkiseudusta alusta kotimaisten ja ulkomaisten yritysten digitalisaatio- ja kiertotaloushankkeille vuoteen 2021 mennessä.

SOTE- ja maakuntauudistus on parhaillaan Uudellamaalla esivalmisteluvaiheessa. Valmistelun osalta on perustettu viisi tiimiä; alueiden kehittäminen ja kasvupalvelut; alueiden käyttö, ympäristö ja liikennepelastus ja varautuminen, ympäristöterveys, sekä maatalous ja maaseudun kehittäminen. Uudenmaan osalta uudistuksen läpivienti tulee hyvin todennäköisesti viemään enemmän aikaa kuin muualla maassa. Näin ollen on hyvin epätodennäköistä, että koko paletti olisi toimintavalmis 1.1.2019.

Uudellamaalla tulee maakuntauudistuksen osalta olemaan muista alueista poiketen hyvinkin erillinen toteutus. Hallitus on hyväksynyt Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten esityksen maakuntauudistukseen liittyvästä erillisratkaisusta kasvupalvelujen osalta. Kasvupalvelut koostuvat pääasiassa nykyisistä TE-toimiston palveluista ja ELY-keskuksen elinkeinopalveluista sekä kansallisista kasvupalveluista. Muilla Uudenmaan kunnilla on mahdollisuus liittyä kuntayhtymän jäseniksi kunkin kunnan omien päätösten perusteella. Ulkopuolelle jäävät kunnat hoitavat jatkossakin itse elinkeinopolitiikkansa. Koko paketin spekulointi on näin alkuvaiheessa hyvin hankalaa. Joka tapauksessa kaikille kunnille pääkaupunkiseutua myöten ja em. päätöksestä riippumatta jää paljon yritysten edellytyksiin vaikuttavia toimintoja, kuten kaavoitus, luvitus liikenne ja koulutus.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan (jatkossa T&K) menot olivat Uudellamaalla lähes 3 mrd. euroa vuonna 2015. Tämä on 48 % koko maan tutkimus- ja kehittämistoiminnan menoista ja noin 4 % alueen bruttokansantuotteesta. Mielenkiintoista on että tämä on jopa hiukan korkeammalla tasolla kuin vuonna 2008, ts. vuonna kun elektroniikkateollisuusklusteri oli Uudellamaalla vahvimmillaan. Myös yrityssektorin T&K-menot vuonna 2015 (1 977

miljoonaa euroa) olivat verrokkivuotta (1 966 miljoonaa euroa) korkeammalla tasolla. Tätä selittää se, että muilla kuin elektroniikkateollisuuden toimialoilla T&K-menot ovat huomattavasti nousseet. Toimialoittaisen muutoksen tarkastelua hankaloittaa eräiden yritysten muuttuneet toimialaluokitukset, mutta kasvavia toimialoja ovat arkkitehti- ja insinööripalvelut, ohjelmistoala, sekä rahoitus ja vakuutus. Tosin huolestuttavaa on että yrityssektorin T&K-menot ovat vuodesta 2011 lähtien kaikesta huolimatta olleet laskevalla uralla.

Viime vuonna tosin eniten tutkivat suomalaiset yritykset kasvattivat T&K-investointejaan vuoteen 2015 nähden. Suurimmat investoinnit olivat Nokialla (kasvua 107 %), Koneella (kasvua 16 %), Wärtsilällä (muuttumaton) ja ABB:llä kasvua 6 %) sekä Orionilla (kasvua 9 %). On syytä kuitenkin huomioida että usein suurten yritysten kohdalla euromäärät eivät välttämättä kerro koko totuutta alueellisesta T&K toiminnasta. Esimerkiksi (Nokian) Alcatel-Lucentin hankinta ei edellisvuonna lisännyt tutkimustyötä Suomessa, vaan päinvastoin, sillä Nokian suomalaisten tutkijoiden työpaikat vähenivät.

Toisin kuin yrityssektorin notkahdus vuoden 2011 jälkeen, korkeakoulusektorin T&K menot ovat Uudellamaalla jatkaneet kasvua koko 2000-luvun lähes yhtäjaksoisesti. Vuonna 2015 korkeakoulusektorin T&K-menot olivat 600 miljoonaa euroa, tämä on 7 % enemmän kuin 2011 ja 27 % enemmän kuin vuonna 2008. Ainakin Suomen Akatemian panostukset korkeakoulusektorille ovat olleet kasvussa, mikä osittain selittää tätä kehitystä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Viime vuonna Suomen talouden kasvu lepäsi pitkälti kulutuskysynnän, yrityspalveluluiden ja rakentamisen varassa. Rakennusteollisuuden arvion mukaan rakentamisen vaikutus oli jopa kolmannes viime vuoden 1,4 prosentin BKT:n kasvusta. Rakentamisen osalta Uudenmaan painoarvo voi hyvinkin olla lähes puolet. Vuoden alussa kansainvälinen valuuttarahasto IMF ennusti maailmantalouden kasvuprosentiksi kuluvalle vuodelle 3,4 prosenttia ja ensi vuonna kasvutahti olisi IMF:n ennusteen mukaan aavistuksen suurempi. Suomen viime vuoden bkt kasvu ei yllättäen jäänyt paljoakaan jälkeen Yhdysvaltojen BKT:n kasvuvauhdista (1,6 %). Euroopan komissio ennustaa kuluvalle vuodelle Suomelle vaatimatonta 1,2 prosentin kasvua eikä esim. Saksallekaan ennusteta kasvua kuin 1,4 prosenttia. Muissa tärkeissä vientimaissa, Ruotsissa ja Yhdysvalloissa kuluvalle vuodelle ennakoidaan reilua kahden prosentin kasvua.

Yritysten ulkomaankaupan kehitys viime vuonna osaltaan osoittaa, miksi panostukset pk-yrityksiin ovat varsin tärkeää. Pk-yritysten viennin arvo oli Tullin mukaan vajaat 2 mrd. euroa heinä-syyskuussa 2016 ja tuonnin arvo vajaat neljä mrd. euroa. Pk-yritysten viennin arvo kasvoi visi prosenttia vuoden 2015 vastaavaan ajanjaksoon verrattuna ja tuonnin arvo puolestaan pysyi ennallaan. Pk-yritysten osuus viennin kokonaisarvosta oli 15 prosenttia ja tuonnin kokonaisarvosta 29 prosenttia. Suurten yritysten viennin arvo supistui seitsemän prosenttia ja tuonnin arvo kaksi prosenttia vuoden 2015 vastaavaan ajanjaksoon verrattuna.

Palveluiden ulkomaankaupan arvo on noin kolmannes sekä viennin että tuonnin osalta ulkomaankaupasta. Palveluviennin suurin yksittäinen erä, televiestintä-, tietotekniikkapalvelut laski vuoden 2016 jokaisena neljänneksenä edellisen vuoden vastaaviin neljänneksiin verrattuna. Vuoden viimeisellä neljänneksellä laskua oli yli neljä prosenttia edellisvuo-

teen verrattuna. Vuonna 2016 kyseisen erän vienti laski 735 miljoonaa euroa, mikä merkitsee 10 prosentin laskua vuoteen 2015 verrattuna. Myös kuljetuksen ja tuotannollisten palveluiden viennit laskivat edellisvuoteen verrattuna. Palveluiden vienti kasvoi muun muassa rakentamisessa ja projektitoimituksissa, muualla luokittelemattomissa rojalteissa ja lisenssimaksuissa, yritysten ja liikkeenjohdon konsultointipalveluissa sekä muissa palveluissa.

Matkailun tuonti kasvoi vuoden jokaisena neljänneksenä vuodentakaisin vastaaviin neljänneksiin verrattuna. Vuoden 2016 viimeisellä neljänneksellä se oli 196 miljoonaa suurempi kuin vuoden 2015 vastaavalla neljänneksellä. Palvelutuonnin kasvua hillitsi kuitenkin rakentamisen ja projektitoimitusten tuonnin laskeminen. Kyseisen palveluerän tuonti tippui vuoden jokaisena neljänneksenä edellisen vuoden vastaaviin ajankohtiin verrattuna päättyen 90 miljoonan euron laskuun vuoden viimeisellä neljänneksellä. Palveluiden viennin osalta ei ole saatavilla maakuntakohtaista tietoa. Karkeasti voitaneen arvioida että Uudenmaan osuus Suomen palvelualojen liikevaihdosta vastaa suurin piirtein myös Uudenmaan osuutta palveluiden ulkomaankaupan euromäärästä.

Uudenmaan bruttokansantuotteen (tai liikevaihdon) osalta pienin toimiala on alkutuotanto. Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstietojen mukaan maatalous-, metsätalous ja kalatalous muodostivat vuonna 2014 noin prosentin alueen toimialojen yhteenlasketusta liikevaihdosta. Toimiala työllisti vuonna 2014 noin 3700 yksityisen sektorin työntekijää, tämä on seitsemän prosentin koko maan maatalous- metsätalous ja kalataloustoimialan liikevaihdosta. Valtaosa tällä alalla toimii yrittäjänä. Maataloustuotantoa harjoittavien tilojen määrän oletetaan laskevan edelleen jonkin verran. Joskin viljelty ala säilyy kuitenkin ennallaan. Investointeja tulevaisuuteen tehdään rohkeasti, joiden seurauksena tuotantoon jatkavien tilojen keskikoko ja niillä tehtävän työn määrä kasvaa. Samaan aikaan maatalouden taloudellinen toimintaympäristö on muuttunut entistä vaikeammin ennakoitavaksi tuotteiden sekä tuotantopanosten hintojen aikaisempaa suuremman vaihtelun vuoksi ja myös tuotannon kannattavuus on heikentynyt, erityisesti kotieläintaloudessa, tuotantopanosten hintojen noustua tuotteiden hintoja nopeammin – eikä näihin kehityssuuntiin ole odotettavissa pikaista suunnan muutosta. Uudenmaan maatilojen, liitännäiselinkeinojen ja muiden maaseutuyritysten toimintaedellytyksiä ja kannattavuutta kehitetään laajasti tuotantosuunnittain järjestämällä yrittäjille koulutusta erityisesti toiminnan johtamiseen, liiketoimintaosaamiseen, uusiin innovaatioihin ja työkaluihin liittyen (Elinvoimainen maatilatalous Uudellamaalla-, Uusurakka-hanke). Viljelijöiden ikääntymisen, raskaan työn ja toimintaympäristön jatkuvan epävarmuuden johdosta maatalousyrittäjien fyysiseen ja psyykkiseen jaksamiseen on kiinnitettävä runsaasti huomiota (Tarmo-hanke).

Teollisuudessa oli työvoimatutkimuksen tietojen mukaan vuonna 2016 Uudellamaalla keskimäärin noin 78 000 työllistä (kvartaalien 1-4 ka.). Tämä on saman verran kuin vuotta aiemmin, mutta noin 11 000 henkeä vähemmän kuin vuonna 2008.

Vuonna 2016 teollisuuden liikevaihto Uudellamaalla laski alkuvuonna (tammi-huhtikuu) edellisvuoden tapaan, mutta toukokuusta eteenpäin liikevaihto kääntyi nousuun. Näin ollen 2. ja 3. kvartaalin liikevaihto olikin aikaisempaa korkeammalla tasolla. Finanssikriisin jälkeen Uudenmaan teollisuuden liikevaihto on laskenut voimakkaasti. Vuoden 2008 syyskuussa teollisuuden liikevaihto oli Uudellamaalla 30 prosenttia korkeammalla tasolla kuin syyskuussa 2016. Alalla lähivuosina eläköityy suhteellisesti enemmän työntekijöi-

tä kuin muilla toimialoilla. Vuonna 2014 yli 45-vuotiaiden osuus toimialan työllisistä oli alueella 46 % ja yli 55-vuotiaiden 18 %. Kummassakin ikäryhmässä luvut ovat kasvaneet viimeisen viiden vuoden aikana. Voi hyvinkin olla että liikevaihdon kasvukaan ei välttämättä enää jatkossa käännä työllisten määrää ainakaan suureen kasvuun. Lisäksi eläköityvien tilalle avautuvien työtehtävien sisältö on jatkossakin IoT:n ja ylipäättään digitalisoitumisen myötä varsin erilainen.

Uudenmaan merkittävimmät teollisuudenalat ovat teknologiateollisuuden kone- ja metalliteollisuus, sekä elektroniikka- ja sähköteollisuus sekä kemianteollisuus. Teknologiateollisuuden kuuluvat lisäksi seuraavat palvelut: suunnittelu ja konsultointi sekä tietotekniikka-ala.

Teknologiateollisuudessa Uudenmaan osuus vuoden 2014 aluetietojen mukaan on koko maan toimipaikkojen määrästä noin kolmannes. Vuonna 2015 Uudenmaan osuus koko maan liikevaihdosta oli 36 % ja henkilöstön määrästä kolmannes. Teknologiateollisuuden osuus oli alueen koko viennistä 47 % ja tutkimus- ja kehittämistoimien investoinneista noin kaksikolmasosaa. Vuonna 2015 alalla työskenteli Uudellamaalla 96 200 henkilöä ja alan liikevaihto oli vajaat 25 miljardia euroa. Tämä on kolme miljardia vähemmän kuin vuonna 2008. Vuonna 2016 (kk 1-9) liikevaihto pysyi Uudellamaalla edellisvuoden tasolla.

Teknologiateollisuuden yritysten vientiluvut eivät kohentuneet loppuvuonna 2016. Teknologiateollisuus ry:n mukaan yritykset eivät edelleenkään investoi riittävästi. Taloustutkimuksen selvityksessä yli 90 % kyselyyn vastanneista kokee tarpeen kiinteisiin investointeihin. Jopa 95 % katsoo, että henkilöstöön ja osaamiseen pitäisi investoida. Alalla odotetaan viennin hiukan kasvavan kuluvana vuonna. Etenkin pienillä ja keskisuurilla teollisuusyrityksillä on hankaluuksia saada rahoitusta. Rahoituksen ehdot ovat aiempaa tiukemmat, koska pankkeihin kohdistunutta sääntelyä on tiukennettu. Rahoituksen saannin ongelmia on ollut 60 %:lla 1-10 hengen yrityksistä ja 45 %:lla 10-50 hengen yrityksistä.

Kone- ja metalliteollisuudessa suurimmat investoinnit kuluvanakin vuonna konkretisoituvat muualle Suomeen, erityisesti Äänekoskelle, Uuteenkaupunkiin ja Turun telakalle. Joskin meriklusteri-osaamista on tosin Uudellamaallakin suhteellisen paljon. Suomen 3200 meriklusteriyrityksestä Helsingissä on peräti 460 ja Vantaallakin 105. Uudellamaalla on vahvaa off-shore osaamista mm. älykkäiden potkurijärjestelmien ja jäänmurtajien rakentamisen osalta. Suomen meriteollisuus näyttäisi olevan suurin menettäjä Venäjän tammikuun alussa voimaan tulleen tuonninkorvausohjelman takia. Tosin Helsingin telakka todennäköisesti kärsii muita vähemmän, sillä venäläisvarustamot ovat tilanneet laivat ulkomaisten tytäryhtiöiden (mm. Arctech Helsinki Shipyard) lukuun. Venäjän meriteollisuuden tilaukset kohdistuvat ylipäättään etupäässä Uudellemaalle.

Kone- ja metalliteollisuudessa alihankinta on suurempaa kuin teollisuudessa keskimäärin. Samoin henkilöstöstä yli 60 % on töissä pk-yrityksissä. Näin ollen Uudellamaalla vahva hissijärjestelmien, satamanostureiden, tehdasrobottien, kaivosteollisuuden koneiden ja em. laivarakennuksen isojen yritysten tilauskanta kertoo vain osan koko toimialan tilauskannasta. Mm. KUUMA-alueen yritysalueiden ja sekä Lohjasta länteen ulottuvan alihankinnan tilauskanta on varsin merkittävässä osassa Uudenmaan teollisuuden liikevaihdon ja työllisyyden määrittäjänä. Alueen kone- ja metalliteollisuudessa tilauskanta on edelleen pitkän keskiarvon alapuolella, joskin tilauskanta on kääntynyt aavistuksen kasvuun. Kaiken lisäksi uusimaalaiset yritykset kärsivät huomattavaa aluetukien johdosta kilpailuetua

muun maan metalliklustereihin verrattuna. Kysymysmerkki on, mitä tapahtuu, kun isot investoinnit laitekantaan tulevat seuraavan kerran ajankohtaiseksi. Vaarana on että kotipaikkakunta muuttuu nykyisestä joko pohjoisemmaksi tai esimerkiksi Viroon halvempien tuotantokustannusten vuoksi.

Edelleen voimakkaasti kasvavan Kiinan teolliset investoinnit ovat kohdentuneet ja tulevat ilmeisesti lähitulevaisuudessa kohdentumaan pääasiassa Suomessa Uudenmaan ulkopuolelle. Mielenkiintoista on että nosteessa olevan telakkateollisuuden viimeaikainen suomalaisvarustamon laivatilaus meni paitsi Helsingin niin myös Rauman sekä Turun telakan ohi Kiinaan.

Konepajat ovat vastapakotteiden johdosta siirtäneet tuotantoa Pietariin. Tämä koskettaa etupäässä yrityksiä, joilla Venäjän viennin merkitys on ollut suuri, tai jotka vastaavasti haluavat kasvattaa markkinaosuuttaan Venäjällä. Ilmeisesti uusimaalaiset yritykset eivät ainakaan merkittävässä määrin ole tehneet vastaavaa ratkaisua.

Alan työntekijät ovat keskimäärin suhteellisen iäkkäitä. Noin 35 prosenttia kone- ja metalliteollisuuden työntekijöistä on yli 50-vuotiaita.

Elektroniikkateollisuudessa suurimpia kasvunäkymiä heikentää se että 4g-investoinnit on jo tehty. Tulevat 5g-verkot hämmöttävät vasta 2020-luvulla. Kasvumahdollisuudet ovat kuitenkin huomattavat. Mm. China Mobile on ilmoittanut investoivansa muutaman vuoden sisällä 40 miljardia euroa 5 g-verkkoon joten teknologian kasvumahdollisuudet ovat merkittävät. Testiverkkoja on toki tällä hetkelläkin Espoossa.

Elektroniikkateollisuudessa pääkaupunkiseudun merkitys on Espoossa edelleen huomattava, vaikkakin Microsoftin toiminnan lähes täydellinen lakkauttaminen vähensi merkittävästi alueen merkitystä. Alueelle tärkeän terveysteknologian kaksinumeroisen liikevaihdon kasvun ja em. 5 g verkkojen myötä saattaa olla että elektroniikkateollisuus lähtee Uudellamaalla selkeään kasvuun.

Terveysteknologian osalta Uusimaa on selkeästi tärkein alue Suomessa. Merkittävin terveysteknologian keskus on Helsingin Vallilassa. Vallilassa toimii useita startup -yrityksiä, vajaat 700 ammattilaista ja alan vakiintunut toimija GE Healthcare. Myös VTT:n ja Otaniemen merkitys on terveysteknologiassa Vertical- yrityskiihdyttämön ja VTT:n osalta eri hyvinvointiteknologioiden myötä huomattava. Terveysteknologiassa on tulossa paljon mielenkiintoisia kasvumahdollisuuksia, sillä mm. robottikameroiden ja älyvaakojen kasvumahdollisuudet ovat useiden muiden ratkaisujen ohessa vielä realisoitumatta. IoT:n myötä onkin alueella syytä siirtyä kehittämään IoT:tä (eli ihmisten biologisten ja kemiallisten sensoreiden hyödyntäminen), jotta kunnon ja terveyden seurannassa päästään yksi pykälä nykyisestä eteenpäin. Tosin on hyvinkin mahdollista että Otaniemessä tätä kehitetään. Paljon alan kehityksestä riippuu mm. siitä, minkä verran terveydenhuollon panostuksista saadaan 5 vuoden tähtäimellä terveysteknologian edistämiseen. Samoin kuin kone- ja metalliteollisuudessa, ovat työntekijät suhteellisen iäkkäitä. Yli 50-vuotiaiden osuus on yhtäläisesti 35 prosenttia alan työntekijöistä.

Suunnittelu- ja konsultointialalla liikevaihto on kasvanut kuluneen vuoden tammi-huhtikuussa 11 % vuotta aiempaan verrattuna. Alan yritykset tarjoavat mm. teollisuuden ja rakentamisen konsultointipalveluja. Ala kasvaakin pitkälti rakennusalan kanssa myötä, joskin myös teolliset hankkeet vaikuttavat omalta osin kehitykseen. Vaikka aluekohtaista tie-

toa ei olekaan saatavilla, on Uudellamaalla kasvua rakentamisen korkeista volyyymeista johtuen ollut koko maata enemmän. Selkeästi alan liikevaihtoa ja tilauskantaa ovat nostattaneet vuoden 2015 lopusta lähtien suuret rakennushankkeet, suurimpina meneillään olevat Länsimetro jatkeen, Keski-Pasilan ja Kalasataman miljardiprojektit. Yksistään Uudenmaan rakennusprojektien lukumäärän korkean volyymin perusteella liikevaihto vähintäänkin pysyy edellisvuoden tasolla. Alalla oli etenkin vuonna 2016 merkittäviä useiden satojen ammattilaisten suurekrytointeja. Koulutusaste on alalla varsin korkea. Yli 50-vuotiaiden osuus alan työntekijöistä on 31 prosenttia. Suunnittelu ja konsultointi sisältyvät palvelualoilla liike-elämän palveluihin.

Tietotekniikka-alalla kasvu on jatkunut jo useamman vuoden, huolimatta mm. Fujitsun, CGI:n sekä aiemmin Tiedon huomattavista irtisanomisista. Tietotekniikka-alan osalta Uudellamaalla on tapahtunut osittain tilastollista vääristymää, sillä elektroniikkateollisuudesta Nokialta ja sittemmin Microsoftilta työnsä menettäneet työllistyivät hyvinkin pian pitkälti tietotekniikka-alalle. Näin ollen elektroniikkateollisuus aikoinaan kyllä menetti huomattavan paljon työvoimaa, mutta tämä kompensoitui työvoiman määrän lisääntymisenä kokonaan uudella toimialalla. On huomattavaa että peliteollisuus, ja sieltä kaksi yritystä (Supercell ja Rovio) painavat huomattavasti tietotekniikka-alan liikevaihdon vaakakupissa. Toisin sanoen näiden yritysten tuotteiden menekki määrää hyvinkin paljon alan kehityksen, vaikka tosin henkilöstömäärässä tilanne on toisin. Näyttää siltä että kyberuhkat ja tietoturva ylipäättäen on ala jolla kasvumahdollisuudet ovat erittäin suuret. Tämä näkyy myös yritysten rekrytoinneissa. Ala on varsin pääkaupunkikeskeinen, samoin kuin elektroniikkateollisuus ennen vuotta 2009. Alan työntekijöistä 27 prosenttia on yli 50-vuotiaita. Tietotekniikka-ala kuuluu palvelualoilla informaatio ja viestintäsektorin alle.

Kemianteollisuus investoi vuonna 2015 ennätyselliset Suomeen 1,2 miljardia euroa ja hyvä investointivauhti jatkui myös viime vuonna. Tutkimus- ja tuotekehitysinvestointien osuus kokonaisinvestoinneista on vuositasolla noin 400 milj. euroa. muokkaa. Kemianteollisuuden arvonlisäys kasvoi 5 % tammi-syyskuussa 2016. Vastaavasti koko vuoden liikevaihto kasvoi kahdeksan prosenttia, eli enemmän kuin millään muulla teollisuuden toimialalla. Vuoden 2014 yritysten rakenne- ja tilinpäätöstietojen mukaan Uudenmaan liikevaihto kattoi vajaat 60 %

Liikevaihdon kehitys Uudellamaalla riippuu pitkälti öljyn ja kaasun maailmanmarkkinahinnan kehityksestä. Tärkeimmät vienti- sekä tuontimaat vuonna 2015 olivat Ruotsi, Venäjä ja Saksa. Myös Britannian merkitys kemian viennin osalta on huomattava. Tuonnista 50 % oli öljyä ja peruskemiaa - lääkkeiden osuus oli vastaavasti 20 %. Yhdysvallat on merkittävä vientimaa erityisesti uusiutuvien öljytuotteiden osalta. Pohjois-Amerikan markkinat vastaavatkin noin kolmanneksen verran myyntivolyyymista.

Kemianteollisuuden vientitulot vuonna 2015 olivat: Kemikaalit ja kemialliset tuotteet 4,4 miljardia euroa, dieselpolttoaineet 3,4 miljardia euroa, kumit ja muovituotteet 1,4 miljardia euroa ja lääkkeet 0,9 miljardia euroa. Porvoon kemianklusterin, Vantaan vahvan maailiteollisuuden sekä mm. Espoon lääkevalmistuksen myötä Uudenmaan merkitys kemiassa on huomattava koko maan kemian liikevaihdosta. Tämän jälkeen tosin alalla on nähty merkittäviä lisäinvestointeja. Neste on investoinut 60 miljoonaa Naantalın jalostamoon, sekä yhdessä Veolian ja Borealixen kanssa 400 miljoonaa Porvoon lämpö- ja sähkövoimalaan

Peruskemian kysynnässä kotimaan teollisuuden pitkän aikavälin keskiarvoa alhaisempi tuotanto ei ole näkynyt juurikaan millään lailla. Etenkin viime vuosi oli peruskemian osalta äärimmäisen hyvä, vaikka tehdasteollisuuden investoinnit eivät kasvaneetkaan. Jätteistä ja tähteistä valmistettavien uusiutuvien polttoaineiden suurin jalostamo on Porvoossa. Yli-päättään kemianteollisuuden merkittävin klusteri on Porvoon Kilpilahdella. Uusiutuvien polttoaineiden näkymät ovat säilyneet suhteellisen vakaina.

Maaliteollisuus on Uudellamaalla keskittynyt Vantaan Tikkurilaan. Parantunut markkinatilanne Suomessa, Ruotsissa, Venäjällä ja Puolassa ennakoi kuluvalle vuodelle yrityksen tiedotteen mukaan liikevaihdon kasvua. Maaliyhtiö Tikkurila kävi vuonna 2015 raskaat yt-neuvottelut. Yhtiön vuoden 2016 liikevaihto laski 12 miljoonaa euroa 572 miljoonaan euroon. Henkilöstön määrä väheni vajalla 70 hengellä 3 030:en. Ilmeisesti Venäjän toiminnot edelleen rasittivat vuoden 2016 tulosta. Kosmetiikka työllisti tuoreimman saatavilla olevan vuoden 2014 tietojen mukaan Espoossa noin 400 henkeä (Lumene). Kosmetiikkamarkkinoiden Euroopan koko on yli 72 miljardia euroa ja ala on äärimmäisen kilpailtu. Suurten toimijoiden käyttävät markkinointisatsaukset ja mm. tuotekehitysmenot tekevät kansainvälisen läpimurron (uudelleen)saavuttamisen Suomesta käsin varsin haastavaksi.

Lääketeollisuus on Suomessa vahvasti keskittynyt lähinnä Uudellemaalle ja Varsinais-Suomeen. Suomessa toimii kaksi varsinaista T&K toimintaa harjoittavaa lääkeyritystä. Näistä Orion operoi Espoossa ja Bayer vastaavasti Espoossa ja Turussa. Orionin liikevaihto on ollut jo useita vuosia päälle miljardin euron ja liiketulos on ollut vahvasti positiivinen lähes koko 2000-luvun. Orionin patenttituotteet näyttävät pärjänneen hyvin markkinoilla generisten tuotteiden aiheuttamasta kilpailusta huolimatta. Yhtiö on tuomassa markkinoille astman ja keuhkohtauman yhdistelmälääkkeen. Ilmeisesti tuotteen myyntilupahakemus jätetään ensimmäisen kvartaalin aikana. Suomen toiseksi suurin lääkeyritys, Bayer Nordic investoi vuosittain noin 50 miljoonaa euroa. Bayer työllistää Suomessa noin 800 henkilöä, Turussa ja Espoossa. Muut Espoossa olevat monikansalliset lääkeyritykset kuten Pfizer, Novartis, Roche yms. ovat tosiasiallisesti maahantuontiyrityksiä, jotka toki tekevät jonkun verran kliinistä tutkimusta Suomessa. Lääketeollisuuden henkilöstössä tuskin on ainakaan laskupaineita kuluvaan vuoteen osalta.

Kemianteollisuus on merkittävä toimiala Uudenmaan bio- ja kiertotalousekosysteemisissä. Porvoossa on jo pitkään ollut teollista symbioosia. Esimerkiksi öljyn sivutuotteena syntyneitä muoviteollisuuden raaka-ainetta on yritystoiminnassa tullut hyödynnettyksi. Uusiutuvien polttoaineiden raaka-aineet syntyvät pienistä sivuvirroista kuten elintarvike- ja kasviöljyteollisuuden sivutuotteina. Vastaavasti mm. Espoossa lietettä hyödynnetään biokaasun valmistuksessa.

Kemianteollisuus ry:n mukaan työllisten määrässä ei alalla ole tapahtunut juurikaan muutosta. Lähitulevaisuudessa suurempia rekrytointipaineita ei Kemianteollisuus ry:n mukaan ole, vaikka alalla onkin pientä vaihtuvuutta. Ongelmana on ollut ja uhkakuvana myös lähitulevaisuudessa näyttää olevan, että ala ei vedä tarpeeksi nuoria. Ensisijaishakijoiden määrä on melko alhainen ja työntekijöiden keski-ikä suhteellisen korkea. Lisäksi oppimistason laskua pidetään suurena ongelmana, minkä takia yritysten täytyykin pitkälti kouluttaa itse työntekijät.

Kaupan alan liikevaihto kääntyi Uudellamaalla viime vuoden toisella ja kolmannella kvartaalilla kasvuun. Tätä ennen kaupan liikevaihto oli laskenut vuodesta 2012 eteenpäin jokai-

sella kvartaalilla. Heikon maaliskuu (- 5 %) ja heinäkuun (-7 %) takia tammi-syyskuun liikevaihto Uudellamaalla jäi nollakasvuun. Vastaavasti koko maan liikevaihto aavistuksen kasvoi samalla ajanjaksolla. Uudenmaan kaupan alan yrityskertymä oli viime vuonna (q3/2016) 13760. Tämä vastaa kolmasosaa koko maan yrityskertymästä. Työvoimatutkimuksen mukaan työllisten määrä Uudellamaalla oli viime vuonna keskimäärin 110 000. Tämä on 2 000 enemmän kuin vuotta aiemmin.

Kuluvana vuonna Kaupan liitto ennakoii, että liikevaihto koko maassa kasvaa sekä vähittäis- (1,5 %) että tukkukaupassa (3 %). Tämä saattaa olla varsin realistinen ennuste myös Uudellemaalle. Toisaalta kuluttajien luottamus omaan talouteen oli viime vuonna korkeammalla kuin useaan vuoteen, ja luottamus on säilynyt korkealla myös alkuvuonna 2017 (oman talouden tilanne 12 kk kuluttua, saldoluku +10). Lisäksi Uudenmaan työllisyystilanne ja tätä myöten palkkasumma (+3 % viime vuonna Helsingin seudulla) ovat kasvussa.

Vähittäiskaupassa oli Uudellamaalla viime vuoden ensimmäisellä puolivuotisjaksolla 396 aloittanutta ja 325 lopettanutta yritystä. Tukkukaupassa vastaavat luvut olivat 243 ja 247 ja moottoriajoneuvojen tukku- ja vähittäiskaupassa 159 ja 115. Näin ollen aloittaneiden yritysten määrä (798) ylitti selkeästi lopettaneiden määrän (687). Vähittäiskaupassa tyypillinen ilmiö on, että yrittäjien määrä vähenee, kun työmarkkinat alkavat vetää, eli työllistyminen palkansaajaksi helpottuu. Tätä ei viime vuoden lukujen valossa Uudellamaalla tapahtunut.

Uuttamaata koskevia yt:t/irtisanomiset

- Keskon 570:tä henkeä koskettavat yt:t neuvottelujen myötä lakkautettiin Uudellamaalta yhteensä kymmenen Valintataloa ja Siwaa.
- Seppälä ilmoitti tammikuussa sulkevansa 14 myymälää ja aloittavansa yt-neuvottelut. Jo viime vuonna Seppälä sulki 30 myymälää. Kaikkiaan Seppälällä on Suomessa sata myymälää ja työntekijöitä on yli 500. Seppälällä on Uudellamaalla kaikkiaan kymmenessä kunnassa vähintään yksi liike. Pääkaupunkiseudun kunnissa Kauniasta lukuun ottamatta, on yhteensä 8 liikettä
- Hong Kong hakeutui velkasaneeraukseen. Hong Kongin liiketiloista 26:sta liiketilasta kuusi on Uudellamaalla. Lisäksi Vantaalla on myös yhtiön pääkonttori. Näin ollen 530 ihmisen työpaikasta Uudellamaalla on varovaisen arvion mukaan satakunta.

Kauppa-keskuslaajennuksia tapahtui alueella viime vuoden aikana. Näin ollen myös erikoiskaupoissa työllisten määrän kasvua tapahtui paikoittain. Toisaalta kuihtuvista ostoskeskuksista samaan aikaan vapautui alalta työvoimaa, joten kokonaisvaikutusta ei pysty aukottomasti vahvistamaan.

Näyttää siltä Uudellamaalla hyvinkin laajasti kaupat ovat hyödyntäneet lakimuutosta kauppojen avoinna oloajan vapauttamisesta. Uudellamaalla isoilla toimijoilla jopa hypermarketeissa ja näitä pienemmissä marketeissa aukioloajat useilla paikkakunnilla ovat pidentyneet puoleenyöhön. Ainakin yksi hypermarketti on jatkossa auki jo ympärivuorokautisesti. Vielä viime vuonna aukioloaikojen vapauttaminen näkyi Uudellamaalla ainoastaan palkkasumman kasvuna, mutta vuoden lopulla alkoi työllisten määrä monen alavireisen vuoden jälkeen kääntymään kasvuun. Tämän johtuu pitkälti päivittäisruokakauppojen ja hypermarkettien rekrytoinneista.

Päivittäistavarakaupan liikevaihto kasvoi viime vuonna Tilastokeskuksen tietojen mukaan vain hiukan (0,4 %). Osa yrittäjävetoisista ruokakaupoista ja kioskeista lopetti toimintansa sekä vuosina 2015 että 2016. Päivittäistavarakaupan liikevaihto on kasvanut 2010-luvulla kaikkina vuosina vuotta 2015 lukuun ottamatta. Päivittäistavarakauppa on ylipäänsä kestänyt taantumaa useita muita kaupan alan sektoreita paremmin koko 2010-luvun ajan. Isommat marketit ja hypermarketit päätyivät viime vuonna rekrytointeihin aiemmin toteutettujen lisäyötuntein (osa-aikaisille) tarjoamisen lisäksi.

Tavaratalokaupassa tilanne on kaksijakoinen. Hypermarkettien (pl. päivittäistavaratuotteiden myynti) ja muutaman sekatarvikaupan volyymit näyttävät kasvavan. Anttilan konkurssi alkoi jo loppuvuonna näkymään joidenkin muiden tavaratalojen toimintaedellytyksissä. Ainakin Hong Kong tavaratalossa Anttilan konkurssi lisäsi tavarantoimittajien luottovuokuttajien varovaisuutta, mikä näkyi vakuutuksien saamisten vaikeutena.

Muutamalla merkittäväällä tavarataloketjulla tuoteryhmien lukumäärä on selkeästi pienentynyt. Esimerkiksi viihde-elektroniikan myynnissä tavaratalot ovat useimmiten luopuneet kokonaan. Stockmann ilmoitti vuoden 2016 tilinpäätöstiedotteessa, että paitsi myymäläverkosto vähenee, niin myös tuotevalikoima tulee edelleen muuttumaan. Stockmannin tiloissa jo aikaisemmin leluja ja elektroniikkaa ovat myyneet ulkopuoliset kaupan alan yritykset. Anttilan (ja Kodin 1) liiketilat ovat useilla paikkakunnilla siirtyneet muiden liikkeiden käyttöön. Mm. Tokmanni ja Lidl ovat vuokranneet toimitiloja joiltakin paikkakunnilta Uudeltamaalta. Kaikesta huolimatta tavaratalokaupan liikevaihto koko maassa kasvoi (1,8 %) viime vuonna (edellisvuoteen verrattuna) ensi kertaa sitten vuoden 2012.

Vaatekaupan liikevaihto on laskenut vuodesta 2013 eteenpäin kaikkina vuosina. Tästä huolimatta ulkomaalaisten toimijoiden määrä on lisääntynyt. Viime vuoden laajennusten (Ainoa, Iso Omena) myötä tuli jälleen ainakin Uudellemaalle uusia ulkomaalaisia vaateliikkeitä. Pasilaan vuosien päästä avautuvaan Triplaan nyt sovitusta vuokratilasta selvästi yli puolet tulee Suomen ulkopuolelta. Vaatekaupan arvo oli Suomessa 2,7 miljardia euroa. Supistuvilla markkinoilla ja varsinkin taantumassa uusien brändien tulo markkinoille tarkoittaa sitä, että se on pois jonkun muun myynnistä. Vaatekaupan liikevaihto on laskenut kolme peräkkäistä vuotta. Vuonna 2016 liikevaihto laski 2 % edellisvuodesta.

Kodintekniikan kaupan osalta kilpailu on Uudellamaalla kenties edelleenkin kiristynyt. Myös myymälöiden määrä on Uudellamaalla hiukan kasvanut. Uudellamaalla markkinat ovat pitkälti keskittyneet kolmen toimijan taholle, joista kaksi ovat ulkomaisessa omistuksessa. Kaikkien toimintamallissa korostuu kivijalkakaupan ja verkkokaupan yhdistelmä. Hintarobottien käyttö on tullut alalle. Kaikki em. toimijat käyttävät click and collect toimintoa. Myös 24/7 aukioloaika on ainakin yhdellä toimijalla käytössä. Tilastokeskuksen tietojen mukaan liikevaihto kasvoi viime vuonna 4 prosenttia edellisvuoden tapaan. Kodintekniikkakaupan suurimpia kasvulukuja nähtiin viime vuonna ultra hd -televisioissa (128 %), langattomissa bluetooth-kaiuttimissa (56 %), tv-ääntä parantavissa soundbar-kaiuttimissa (44 %), hifi- ja mobiilikuulokkeissa (33 %) sekä älykelloissa (37 %). Positiivinen vire jatkuu myös älypuhelimien (2 %) ja isojen kodinkoneiden (2 %) kaupassa.

Urheiluvälinekaupassa ulkomaalaiset toimijat laajentavat Uudellamaalla myyntiverkostaan. Myös urheiluvälinekaupassa kivijalkamyymälöiden yhdistäminen verkkokauppaan näyttää olevan paras toimintamalli myös lähitulevaisuudessa. Liikkeiden määrässä tulee

todennäköisesti olemaan enemmän kasvu- kuin laskupaineita. Tilastokeskuksen tietojen mukaan liikevaihto kasvoi viime vuonna 4 prosenttia. Vuodesta 2012 lähtien liikevaihto on noussut kaikkina vuosina.

Rautakaupan kokonaisymyynti oli viime vuonna kolmen prosentin kasvussa. Koko maassa sähkötarvikkeiden kauppa kasvoi viisi prosenttia ja lvi-tarvikkeiden (lämpö-, valaistus- ja ilmastointitarvikkeet) neljä prosenttia. Uudellamaalla kasvu on ollut todennäköisesti suurempaa rakentamisen korkeista volyyymeista johtuen. Tosin alue-eriteltyä tulosta ei ole saatavilla. Rautakaupan paras myyntivuosi on toistaiseksi ollut 2011, jolloin alan kokonaisymyynti oli 4,3 miljardia euroa. Viime vuonna myyntiä kertyi enää 3,8 miljardia. Kesko on Uudellamaalla ja Suomessa ylipäätään selkeä markkinajohtaja.

Joulukaupan merkitys on ylipäätään erikoisliikkeille verrattain suuri. Esim. elektronikan ja kodinkoneiden kaupasta 25 % syntyy marraskuun lopun ja tammikuun puolivälin välisenä aikana.

Tukkukaupan hinnat olivat viime vuonna Helsingin seudulla edellisvuoden tasolla. Tämä heijastanee pitkälti myös Uudenmaan tilannetta. Tilastokeskuksen tietojen mukaan viime vuonna koko maan tukkukauppa oli nollakasvussa (-0,1 %). Viime vuonna kasvun esteeksi muodostui raaka-aineiden, tuotantohyödykkeiden sekä energian tukkuhintojen johdosta. Kuluvana vuonna koko maan tukkukauppa kasvaa (3 %) Kaupan liiton mukaan vähittäiskauppaa (1,5 %) enemmän. Liikevaihdoltaan tukkukaupan sektori on Uudellamaalla huomattavasti vähittäiskauppaa suurempaa. Sen sijaan yritysten, toimipaikojen ja henkilöstön määrä on vähittäiskauppaa pienempi. Tosin tukkukauppakin työllisti Uudellamaalla yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilaston mukaan vuonna 2014 noin 45 000 henkeä. Kulutustavara-, päivittäistavara- ja tekninen tukkukauppa kattavat kukin noin viidenneksen koko tukkukaupan liikevaihdosta. Mm. rakennustarvikkeiden lisääntyneistä volyyymeista johtuen tukkukaupan hinnat kääntyivät Helsingin seudulla vuoden 2016 toisella kvartaalilla nousuun. Tukkukaupan liikevaihtoon yksistään tämän artikkelin voimakkaan kysynnän vuoksi tuskin on kuluvan vuonna painetta hintojen laskuun. Tukkukaupan henkilöstömäärä on huomattavasti vähemmän suhdanneriippuvainen kuin vähittäiskaupan.

Kaupan alan kovin kasvu viime vuonna oli autokaupalla. Jokaisella vuosineljänneksellä kasvua edellisvuodesta oli vähintään kuusi prosenttia. Koko vuoden liikevaihdon kasvuksi tuli peräti yhdeksän prosenttia. Autokaupan liikevaihto kasvoi myös vuosina 2014 ja 2015. Uudellamaallakin verkosto kasvoi jonkin verran, ja muutamat toimijat siirtyivät uusiin toimivampiin tiloihin. Joskin mm. Länsimetro ei ole mm. Niittykummussa edes jättänyt muuta vaihtoehtoa, kuin liikkeiden sulkemisen tai muuton toisaalle. Viime vuoden aikana autokaupan saralla ilmestyi muutama toimija, jossa kuluttaja voi koko ostoprosessin suorittaa verkossa. Kuitenkin näissä tapauksissa liikkeillä on myös kivijalkakauppa pääkaupunkiseudulla. Autokauppa edelleenkin puhtaana verkkokauppana on ehkä hiukan hankala yhtälö. Valtaosa kuluttajista haluaa luonnollisesti koeajaa auton. Vuoden alkupuolella autokaupalle mustan varjon asetti hallituksen liikennekaarihanke, joka tosin ainakin toistaiseksi peruttiin. Saattaa olla että kuluvana vuonna kasvu-uralle pääseminen on kuitenkin erinäisten epävarmuustekijöiden vuoksi aikaisempia vuosia haastavampaa. Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstietojen mukaan Uudenmaan osuus oli vuonna 2014 yli 50 prosenttia autojen ja kevyiden moottoriajoneuvojen liikevaihdosta.

Ostoskeskusten purkaminen on jatkunut Uudellamaalla ja lisää kohteita on tullut aivan loppusyksystä eteenpäin. Mm. uusien kauppakeskusten tai vastaavasti isojen kaupan yksiköiden osalta on selkeästi intressejä avata uusia kohteita kasvukeskuksien keskustassa, joissa tavoitettavuus on helppo julkisia liikennevälineitä käyttäen. Esim. ulkomaalaiset Gigantti ja XXL ovat ilmoittaneet avaavansa liikkeet Helsingin keskustaan. Tosin mm. niin sanoen peltomarkettialueiden kuten Lommilan kauppakeskuksen toteuttamisessa on ollut enemmänkin kyse viranomaisten vastustuksesta, samoin kuin edelleen tapetilla olevan Porvoon Länsirannan hypermarketin ja aiemmin Vihdin Nummelan Ideaparkin osalta.

Rakentaminen kasvoi viime vuonna enemmän kuin mikään muu toimiala. Uudellamaalla rakentamisen liikevaihto nousi tammi-syyskuun välisenä aikana kaikkina kuukausina (vuotta aiempaan verrattuna) maaliskuuta lukuun ottamatta. Ensimmäisen puolivuotisjakson osalta kasvua oli noin 9 prosenttia. Koska kolmannella kvartaalilla kasvua oli noin 11 prosenttia, tulee vuosikasvu olemaan todennäköisesti vähintään kymmenisen prosenttia. Liikevaihdon indeksiluku on kasvanut yhtäjaksoisesti maaliskuusta 2012 lähtien. On syytä huomata että vaikka liikevaihto onkin ollut kasvu-uralla jo pidempään, ylitti työllisten määrä vuoden 2008 määrän Uudellamaalla vasta viime. Yrityskertymä oli viime vuoden kolmannella kvartaalilla noin 11 100. Tämä on vajaat 30 prosenttia koko maan yrityksistä.

Kuluvan vuoden osalta mm. Rakennusteollisuus ennakoii liikevaihdon kasvun pienentyvän, joskin liikevaihto jatkuu RT:n mukaan edelleen kasvu-uralla. On syytä huomioida että suurimmat tiedossa olevat projektit (Redi, Pasila, keskustakirjasto, Olympiastadion ja Länsimetron jatkeen rakentaminen) ovat pitkälti jo käynnissä, mikä saa aikaan sen että kuluvalle ja todennäköisesti ensi vuodelle kasvu hyvinkin tasaantuu. Toisaalta niin kuin jäljempänä on eritelty, investointeja on suunnitteluvaiheessa sekä alkamassa varsin paljon. Kasvua kuluvalle vuodelle ennakoii ns. Nostokurki-indeksi sekä mm. Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos. Myös valtaosa isoista rakennusliikkeistä ennakoii alan liikevaihdon kasvavan.

Vaikka viime vuosi oli asuntorakentamisen osalta varsin vilkas (asuntoaloituksia oli noin 16 300 yksistään Helsingin seudulla), asuntoja rakennetaan keskimäärin vuositasolla Uudellamaalla aivan liian vähän. Niin kuin aikaisemmassa osiossa on nostettu esiin, on tähän useita vaikuttavia tekijöitä.

Viime vuonna valmistui huikeasti liiketilaa; yksistään pääkaupunkiseudulle rakennettiin 83 000 neliötä, mutta vuodenvaihteessa sitä oli edelleen rakenteilla peräti 230 000 neliötä. Tyhjää toimitilaa yksistään pääkaupunkiseudulla on miljoona neliötä. Vastaavasti tyhjän ja vajaakäyttöisen toimitilan yhteismäärä on peräti 2 miljoonaa neliötä. Ennätykselliseksi kohonnut 14 prosentin vajaakäyttöaste kertoo krooniseksi paisuneesta tilan ylitarjonnasta. Pitkään ongelmana oli etupäässä ydinkeskustan ulkopuolella olevia vanhanaikaisia, hukkaneliöiden tiloja. Kuitenkin moderneja, merkittävän vajaakäytön toimistotiloja saa Helsingin seudulta jopa niinkin halvalla kuin 500–1 000 eurolla. Tämä kielii markkinatilanteen vaikeudesta. Selkeästi liikekiinteistöissä on tällä hetkellä ns. ostajan markkinat.

Monen toimiston purkaminen on usein järkevämpää kuin paljon puhuttu käyttötarkoituksen muutos. Selkeästi ajattelutapa on pääkaupunkiseudulla muuttunut muuntorakentamisesta kohti purkamista, ja näin ollen uuden rakentamista tilalle. Tähän on myös usein syynä edelleen olevan tiukat käyttötarkoituksen muutosta estävät kaavamääräykset. Toisaalta toimitilamarkkinoiden olematonta kysyntää ydinkeskustan ulkopuolella kuvastaa ns.

Haapiksen virastotalon purku. Suunniteltu uuden tilan rakentaminen ei edennyt edes perustuksiin vaan rakentamispäätös jätettiin kokonaan jäihin. Purettavien toimitilojen keskimääräinen ikä on Suomessa 36 vuotta ja asuntojen 62 vuotta. Toimitilojen purkamissyitä ovat useimmiten paitsi edellä mainittu tilatehokkuus niin myös sijoittajien tuottovaatimukset. Viimeisimpiä toimistojen purkupäätöksen kohteena on Tikkurilan kirkko, Kaisaniemen säätytalo, sekä Haukilahden toimistotalo. Espoo kaupungintaloakin todennäköisesti uhkaa purkaminen. Näin ollen purkutyöt työllistävät kuluvanakin vuonna alueella vähintään edellisvuoden tasolla

Maa- ja vesirakentaminen on ollut kasvussa vuodesta 2013 lähtien. Viime vuonna infrarakentamisen arvo oli koko maassa vuoden 2010 hinnoin reilusti yli miljardin euron. Uudellemaalle merkittävää nostetta ovat antaneet jo päättynyt Kehäradan rakentaminen ja käytännössä päättynyt Länsimetron ensimmäisen vaiheen rakentaminen. Paraillaan käynnissä ovat Lentoaseman laajennus sekä Länsimetron jatke Kivenlahteen. Infrarakentamisen kasvuun selkeästi on uskoa, sillä työttömien insinöörien muuntokoulutusta alalle on eri tahojen yhteistyön kautta yritetty toteuttaa jo ainakin vuoden verran. Kasvua tulee jatkossa tuomaan: Kruunusillat, sekä suunnitteluvaiheessa olevat Raidejokeri ja Klaukkalan ohitustie. Tosin ainakin Raidejokerin nytkähtäminen liikkeelle kuluvana vuonna näyttää epätodennäköiseltä.

Viime vuonna korjausrakentamisen liikevaihto jäi useammasta aiemmasta vuodesta poiketen uudisasuntotuotannon alapuolelle. Tämä ei niinkään johtunut kysynnän puutteesta, vaan yksi merkittävimmistä syistä oli pula ammattimaisesta työvoimasta. Taloyhtiöitä vielä hankalampaa remonttien toteuttaminen oli yksittäisillä kotitalouksilla. Korjausrakentamisen liikevaihtoon odotetaan tulevaisuudessa kasvua paitsi perinteisten putkiremonttien ja julkisivuremonttien osalta, niin myös hissien jälkiasennusten kasvusta. Hissien määrää on pyritty lisäämään valtakunnallisella hankkeella Hissi - Esteetön Suomi 2017. Taloyhtiöille on ollut tarjolla merkittäviä avustuksia hissien rakentamiseen. Koko maan tasolla vuositulo on ollut 500 hissiä, josta on toistaiseksi jääty jälkeen. Pk-seudulla ja kasvukeskuksissa on runsaasti 3–5 kerroksisia taloja, joihin jälkiasennuksia on kuitenkin yhä enenevässä määrin lisätty. Uudenmaan reuna-alueilla on paikoittain ollut ongelmana että taloyhtiöt eivät aina ole saaneet rahoitusta linjasaneerauksiin. Mm. Rakennusliitto ennakoii että kuluttajien korjaushankkeiden tilanne tulee olemaan hiljainen vielä parin vuoden ajan.

Ammattimaisella korjaamisella tilanne on parempi kuin kuluttajapuolella. Taloyhtiökorjauksille Rakennusliitto ennakoii ohutta kasvua. Julkisivu-, katto-, ikkuna-, piha- ja talotekniikkakorjauksissa tilanne on ollut hyvä. Korjaamisen hinnat olivat ainakin kotitalouksien taholla viime vuonna varsin korkealla. Tällä hetkellä sekä uudisasunto- että korjausrakentamisen markkinan arvo valtakunnan tasolla on suunnilleen 13 mrd. euroa.

Rakentamisen osalta mielenkiintoista tulee olemaan, vaikuttavatko ikäihmisten tarpeet uudistuotantoon. Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen (tammikuussa julkaistussa) teettämässä kyselyssä lähes puolet pian eläköityvistä vastaajista haluaisi muuttaa hyvissä ajoin, ennen toimintakyvyn heikkenemistä, vanhuusvuosia varten suunniteltuun asuntoon. Yhteisöllinen asuminen kiinnosti eniten pääkaupunkiseudulla asuvia naisia, joista joka toinen oli kiinnostunut tällaisesta asumisesta. Muuttoa toiselle paikkakunnalle suunnitteli vain harva kyselyyn vastanneista. Näin ollen hoiva-asumiseen vanhenevalla väestöllä tietyin rajaehdoin näyttää jatkossakin olevan kysyntää Uudellamaalla.

Puurakentamisen tulosta kerrostaloasumista on spekuloitu pitkän aikaa. Nyt Wood City -puukerrostalojen elementtien asennus on käynnistynyt Helsingin Jätkäsaarella. Wood City -kortteliin nousee asuntokäyttöön kaksi puukerrostaloa, hotelli ja toimistorakennus.

Kyseisissä puutaloissa käytettävä massiivipuurakentamisen menetelmä on Euroopassa laajalti käytössä. Puuelementtien käytön etuna pitkälti pidetään rungon nopeaa pystytystä. LVL-rungon kokonaisasennusaika on arviolta alle seitsemän viikkoa jatkuvaa työaikaa. Lisäksi massiivipuurunko voidaan asentaa ilman sääsuoja. Myös Vantaalle on kaavailtu puurakentamista täydennysrakentamisena Raidejokerin varteen. Yksi puutalorakentamisen yleistymisen suuri este on toistaiseksi ollut elementtitalorakentamista korkeat rakentamiskustannukset. Ekologisuusnäkökulmia mm. elementtitaloon verrattuna on puolesta ja vastaan.

Uudenmaan investoinneista ei ole tähän mennessä tehty kattavaa selvitystä. Alla on viimeisen puolen vuoden julkisuuteen meneillään ja suunnitteilla olevat investoinnit. Asuntojen rakentaminen on jätetty pois listauksesta. Uudellamaalla on paraillaan menossa asuntojen uudistuotantoa lähes kaikissa kunnissa.

Hoivarakentaminen

- Helsingin Malminkartano (suunnitteilla)
- Vihdin kirkonkylän senioriasunnot (suunnitteilla). Kustannusarviota ei vielä ole tehty.
- Mäntsälään palvelutalo (kustannusarvio on 14,2 milj. euroa)
- Vantaan Päiväkumpuun 20 asukaspaikkaa mielenterveys- ja päihdekuntoutujille
- Lapinjärvi (rakenteilla)
- Vantaan Asolan palvelutalo. Asunnot valmistuvat joulukuussa 2017.
- Palvelutalo Inkooseen (Rakentaminen alkaa kuluvan vuoden keväällä)
- Hyvinkään Hämeenkadulle palvelutalo (valmistumisajankohta joulukuu 2017)

Energiasektorin/teolliset investoinnit

- Caruna ryhtyy uusimaan sähkönsiirtoverkkoaan Länsi- ja Keski-Uudellamaalla (yhteensä 75 miljoonaa euroa)
- Hyvinkään Palopurolle biokaasulaitos (suunnitteilla)
- Mäntsälän Biokaasulaitos (Työ- ja elinkeinoministeriön rahoitus 3,7 milj. euroa)
- Espoon Blominmäen jätevedenpuhdistamo valmistuu 2020. Sidotut kustannukset 86,6 milj. euroa.
- SSAB:n putkitehdas Hangon Lappohjassa (kapasiteetin kasvattaminen vuonna 2017)
- Vantaan Energia suunnittelee Martinlaakson voimalaitoksen uudistamista. Muutostyöt on tarkoitus aloittaa kesällä 2017, ja uusi kattila ottaa käyttöön vuoden 2019 alussa. Investoinnin arvo on 30–40 miljoonaa euroa.
- Metsä Wood on uudistamassa parhaillaan Lohjan Kerto-tehtaan tuotantolinjoja. Investoinnin myötä tehtaan tuotantokapasiteetti kasvaa 30 prosenttia vuodessa. Valmistuu kuluvana vuonna.
- Parma kasvattaa Tuusulan tehtaan kapasiteettia. Yhtiö tiedottaa kyseessä olevan ”miljoonainvestointi”.

Kaupan rakentaminen

- Keravalle rakenteilla (4 500 m²) Motonet-tavaratalo. Valmistumisajankohta loka-marraskuussa 2017
- Vihdin Prisman laajennus. Nykyistä liiketilaa saneerataan, kun uusi osa on valmistunut. Laajennusosa valmistuu keväällä 2018 ja koko hanke joulukuksi 2018.
- Rajamäen Kylänpään kauppakeskus (suunnitteilla)
- Nurmijärven kirkonkylään Lidl (suunnitteilla)
- Keravan kauppakeskus Karuselli valmistuu loppuvuonna 2019
- Porvoon kaupunginvaltuusto on hyväksynyt uuden K-citymarketin, hotellin ja asuntojen rakentamisen länsirannalle Taidetehtaan viereen (mahdollisia valituksia hallintotuomioistuimiin)
- Kauppakeskuksen rakentaminen Lohjan Sokos-kortteliin. Kustannusarvio 20-30 milj. euroa (valmistumisajankohta 2019). Edellyttää Sokoksen purkamista.
- Lidl rakentaa myymälän Helsingin Jätkäsaareen
- Consti toteuttaa paraillaan kauppakeskus Jumbon tilauudistuksen Vantaalla. Hankkeen kokonaisinvestointi on noin 8 milj. euroa, Projekti valmistuu joulukuksi 2017

SOTE

- Järvenpään uusi sosiaali- ja terveyskeskus Just avautui vuoden 2017 alussa. Keskuksen rakentaminen maksoi 60 miljoonaa euroa.
- Tuusula remontoi Hyrylän terveysaseman. Remontti alkoi tammikuun alussa ja se valmistuu syyskuun 2017 loppuun mennessä.
- Helsingin Meilahden Siltasairaala. Sairaalalla korvataan nykyinen Töölön sairaala ja valtaosa Syöpätautien klinikasta. Siltasairaalan on määrä valmistua vuonna 2022. (suunnitteilla)
- Uusi Lastensairaala valmistuu Helsingin Meilahteen kokonaisuudessaan kesäkuussa 2018. (Kustannusarvio 175 miljoonaa euroa)
- Hyvinkään sairaalan laajennustyöt. (Kustannusarvio 31 miljoonaa euroa). Urakan on määrä valmistua elokuussa 2018.
- Lastensuojelu- ja perhekuntoutuspalvelujen keskuksen rakentaminen Vihdissä Nummelan Linnanniittuun. Investoinnin arvo on noin 2,8 miljoonaa euroa. 2017. Työpaikkoja tulee aluksi kymmenen ja kaikkiaan työpaikkoja voi tulla 22–25.

Koulut/päiväkodit

- Tuusulan Hyrylään: lukion, kansalaisopiston, musiikkiopiston sekä kuvataide- ja käsityökoulu (suunnitteluvaiheessa). Hankkeen kustannusarvio on noin 22 miljoonaa euroa
- Keravan Kurkelan koulun laajennustyöt. Kustannusarvio 18,5 miljoonaa euroa.
- Mäntsälän elinkaarihanke (17 miljoonaa euroa). Ainakin Hyökännummen koulun laajennus (valmistumisajankohta 2018) sekä Ehnroosin koulun rakentaminen (valmistumisajankohta 2019).
- Espoon Joutsenkaaren kouluun tehdään sen elinkaarta pidentävä korjaus. Valmistumisajankohta vuosi 2018.

- Tenava-päiväkoti Espoossa (Kustannusarvio 13 miljoonaa euroa osana Tampereen päiväkotihanketta).
- Espoon kristillinen koulu ja päiväkoti Matinkylässä. (Kustannusarvio 16 milj. euroa). Valtuuston päätöksen tulos vahvistamatta.
- Vantaan Martinlaakson päiväkoti. Hankkeen kustannusarvio on 4,3 miljoonaa euroa. Valmistumisajankohta 2018
- Vantaan Aurinkokiven koulun kakkosvaiheen rakentaminen vuosina 2018–2019. Hankkeen kustannusarvio 14,3 miljoonaa
- Helsinki Tapanilaan uusi koulu, 1–2 päiväkotiä, leikkipuistoa ja liikuntapuisto (suunnitteilla)
- Siuntion Aleksis Kiven koulun kunnostaminen (suunnitteilla)
- Lohjan Nummen koulun rakentaminen (kustannusarvio 2,8 miljoonaa euroa).
- Nurmijärven Yhteiskoulussa korjaustoimenpiteet (käyntiin kuluvana vuonna)
- Loviisan Koskenkylän ja keskustan koulujen rakentaminen. (Kustannusarvio 21 miljoonaa euroa).
- Helsingin Arabian peruskoulun korjaustyöt aloitetaan maaliskuussa 2017. Kustannusarvio 3 milj. euroa.
- Vantaan Tikkurilaan päiväkoti (kustannusarvio on vajaat 8 miljoonaa euroa). Suunnitteilla
- Vantaa rakentaa laajennusosan Ylästön koululle. Rakennustyöt alkavat vuonna 2018, ja uudet tilat valmistuvat vuonna 2019. (kustannusarvio on 4,8 miljoonaa euroa).
- Porvoossa Linnankosken Lukion korjaustyöt. (kustannusarvio on 11 miljoonaa euroa). Valmistumisarvio 2018.
- Metropolia ammattikorkeakoulun kampus Helsingin Myllypurossa
- Stadin ammattiopisto Helsingin Roihupellossa
- Helsingin Jätkäsaaren koulun laajennus
- Helsingissä Alppilan lukion peruskorjaus. Kustannusarvio 22 miljoonaa euroa. Hanke kestää vuoden 2019 alkuun.
- Helsinki rakentaa päiväkodin Kruunuvuorenrantaan. Valmistumisajankohta syksyllä 2018

Infrarakentaminen

- Helsingin Herttoniemeeseen Suunnittelijankadun kohdalle rakennetaan uusi silta Itäväylän ylitse
- Nurmijärven Viirinlaakson alueen katujen ja vesihuollon rakennusurakointi. Alkanut helmikuussa (vahvistamaton tieto) 2017 ja valmistuu syksyllä 2018. Hankkeen kustannus 13,5 miljoonaa euroa.
- Esisuunnitelma Kehä III:n parantamiseksi Espoon Mankin ja tie 51:n välisellä osuudella Kirkkonummella valmistunut. Urakan hinta-arvio 73 miljoonaa euroa.
- Raidejokeri (Hankesuunnitelma). Kustannusarvio 275 miljoonaa euroa
- Vesihuoltoverkoston rakentaminen Kauniaisissa
- Tuusulan ja Sipoon yhdysvesijohtohanke. (kustannusarvio 6,6 miljoonaa euroa). Rakentamisajankohta aikavälillä 2018–2019

- Carunan verkonparannustyöt Järvenpäässä ja Tuusulassa. Kaikkineen Keski-Uudellamaalla kaapeloidaan vuosina 2017–2019 noin 500 km sähköverkkoa. Investointien arvo on yhteensä noin 30 milj. euroa.
- Caruna maakaapeloi noin sähköverkkoa Tytyrin ja Vasarlan ympäristössä Lohjalla. Hanke työllistää noin 27 henkilöä ja on arvoltaan noin 2,7 milj. euroa.
- Klaukkalan ohikulkutie (suunnitteluvaiheessa). Kustannusarvio 38 miljoonaa euroa.
- Suomenlinnan tunnelin (kunnallistekniikkaniikka) korjaus alkaa maaliskuussa. Kustannusarvio 7 miljoonaa euroa.
- Liikennevirasto hakee Sipoossa lupaa purkaa vanha Nikkilän ratasilta ja lupaa rakentaa uusi silta Sipoonjoen yli. Aloitussajankohta vuoden 2017 aikana. Kustannus 7,5 miljoonaa euroa
- Vermontien eteläosan ja sen sivukatujen rakennustyöt (helmikuu 2017–lokakuu 2018). Kustannusarvio noin 14,5 milj. euroa.

Liikuntapaikat

- Järvenpäässä suunnitellaan uuden monitoimihallin rakentamista Kartanon hiekkakentälle
- Espoossa Ämmässuon kaatopaikan viereen moottoriurheilukeskus (suunnitteilla mutta hankkeessa on paljon epävarmuustekijöitä)
- Olympiastadionin perusparannuksen ja uudistamisen arvioidaan valmistuvan vuoden 2019 aikana (kustannusarvio yli 200 miljoonaa euroa)
- Keravan uimahallin peruskorjaus. Kustannusarvio 14 miljoonaa euroa.
- Tapiolan uimahallin peruskorjaus. Kustannusarvio yli 10 miljoonaa euroa.

Purku

- Vihdin Nummelaan Asematie 1:n korttelin liiketila
- Espoon Haukilahden Kiiskitien ja Haukilahdenkadun kulman toimistotalo
- Järvenpään Kinnarin koulun vanha 1950-luvulla valmistunut osa puretaan vuoden 2017 aikana.
- Espoon Tapiolan WeeGee-talon kortteli (toimistoja). Paikalle asuntoja ja mahdollisesti toimistoja
- Kulosaaren ostoskeskus. Sen paikalle rakennetaan liiketilaa ja asuntoja.
- Tikkurilassa sijaitsevat VVO:n kerrostalot. Paikalle rakennetaan viisi uutta kerrostaloa
- Vantaan Kaivokselan ns. Sarlinin entinen pumpputehdas osittain. Sen paikalle rakennetaan liiketilaa ja asuntoja.
- Helsingin Laajasalon ostoskeskus puretaan. Tilalle rakennetaan uusi ostoskeskus ja myöhemmin asuntoja. Aloittaminen toukokuussa 2017 (vahvistamaton tieto).
- Kaisaniemen Säätöytalon purkaminen. Tilalle rakennetaan toimistoja (suunnitteilla).
- Helsingin Oulunkylän Ns. VR:n korttelin purkaminen. Tilalle asuntoja 800:lle hengelle. Esisopimus tehty.
- Kauniaisten kaupungin Tammikummun terveyskeskussairaala puretaan keväällä 2017 (vahvistamaton tieto). Tilalle rakennetaan kerrostaloja

- Helsingin Kannelmäen ostoskeskuksen purkaminen. Tilalle rakennetaan asuntoja (purku aloitettu tammikuussa 2017)
- Järvenpään keskustan liike/toimitilakortteli puretaan kuluvana vuonna. Tilalle rakennetaan 15 kerroksinen asuintalo.
- Mäntsälän (tyhjillään oleva) S-market puretaan ja tilalle suunnitellaan asuntoja
- Espoon Westendin liikekeskus puretaan. Tilalle rakennetaan viisi asuinkerrostaloa. Talojen katutasoon tulee vähintään tuhat neliötä liiketilaa.

Logistiikka

- Posti rakentaa noin 26 000 kerrosneliön suuruisen lajittelukeskuksen Vantaan Viinikkalaan. Valmistumisajankohta kesällä 2018. Investoinnin arvo arviolta 29 miljoonaa euroa.
- Sinebrychoff kaavailee arviolta yli 5 milj. euron arvoisia laiteinvestointeja logistiikka-automaatioon
- Tanskalainen logistiikkakonserni DSV rakentaa 50000 m2 logistiikkakeskuksen Vantaan Hakkilaan. Valmistumisajankohta 2018 aikana.
- Tieto laajentaa jälleen datakeskustaan Espoossa. Valmis kokonaisuudessaan vuonna 2022 (kustannusarvio 17 milj. euroa)
- Konecranes on hakenut rakennuslupaa kahden teollisuushallin rakentamiseen (yht. noin 1 000 kerrosneliömetriä) Hangossa
- Finnair Cargon uusi lentorahtiterminaali otetaan Helsinki-Vantaalla käyttöön vaiheittain loppukesästä 2017. Investoinnin arvo 80 miljoonaa euroa.

Muut:

- Pasilan Tripla (kauppakeskus, asuntoja hotelli, liiketilat (ustannusarvio yli miljardi euroa)
- Kalasataman Redi (8 tornitaloa, liike/toimistotilat, mahdollisesti hotelli). Kustannusarvio yli miljardi
- Keravalle suunnitellaan uutta avovankilaa. Avovankilan rakentaminen voisi alkaa jo vuoden 2018 alussa, jolloin se valmistuisi vuoden 2018 lopussa.
- Hartela rakentaa Rambollin uuden pääkonttorirakennuksen Espoon Leppävaaraan Turunväylän ja Kehä I:n tuntumaan. Pääkonttoria aletaan rakentaa kevään 2017 lopussa ja se valmistuu vuoden 2018 lopussa.
- Allas Sea Poolin päärakennuksen rakentaminen Helsingin Katajanokalle
- Jätkäsaaren meriuimala (suunnitteilla)
- Helsingin Kalasatamassa sijaitsevaan Verkkosaareen kelluvaa uimala (suunnitteilla)
- Helsingin Kaapelitehtaan kulttuuritalon rakentaminen. Hankkeen arvo on 35 milj. euroa, ja talon on määrä valmistua syksyn 2020 aikana. (Vahvistamaton tieto)
- Helsingin Malmitalon vesikatto korjataan. Korjaus maksaa 2,8 miljoonaa euroa. Talossa on ollut vesivuotoja ja kattoon on tehty hätäpaikkauksia.
- Helsingin keskustakirjasto. Valmistuu 2018.
- Amos Rex taidemuseo Helsingissä (meneillään mm. Lasipalatsin museotilojen rakentaminen). Valmistuu 2018

- Helsinki–Vantaan lentoaseman laajennus. Eteläsiipi valmistuu kesällä 2017 ja länsisiipi vuonna 2020. Kustannusarvio 170 miljoonaa euroa
- Vantaalla Hotelli Flamingon laajennus. Hanke käynnistyy keväällä 2017.
- Hyvinkään hotelli ja kylpylä. Hanke on käynnissä ja valmistuu kokonaisuudessaan vuonna 2018 (kustannusarvio 5 miljoonaa euroa).

Muuntorakentaminen:

- Koneen pääkonttori asunnoiksi
- Korkeavuorenkatu 21 asunnoiksi (Kustannusarvio 20 milj. euroa.)
- Koskelan sairaala-alueelle asuntoja noin 3 000 ihmiselle. Vanhat rakennukset suojellaan

Palvelut

Yksityisten palvelualojen liikevaihto on kasvanut Uudellamaalla yhtäjaksoisesti vuodesta 2012 kaikilla kvartaaleilla. Tammi-syyskuussa 2016 liikevaihto Uudellamaalla nousi kolme prosenttia vuotta aikaisempaan verrattuna. Tuoreimman kvartaalitiedon, q3/2016 osalta kasvua oli vajaat 5 %. Uudellamaalla kasvu on ollut pääsääntöisesti voimakkaampaa kuin koko maassa. Joskin vuodesta 2015 eteenpäin koko maan palveluiden kasvunopeus on pitkälti kääntynyt hiukan suuremmaksi. Palvelualoilla (pl. koulutus ja sekä terveys- ja sosiaalipalvelut) oli Uudellamaalla työvoimatutkimuksen mukaan keskimäärin 349 000 työntekijää. Tämä on yli 40 prosenttia koko maan palvelualojen työllisistä. Koulutus ja SOTE-ala mukaan lukien palvelualojen työllisten määrä oli viime vuonna keskimäärin noin 514 000. Tämä vastaa 62 prosenttia alueen työllisistä.

Palvelualojen työnantajat (Palta) ennakoivat kuluvana vuonna liikevaihdon kasvavan koko maan tasolla 5 %. EK:n helmikuun luottamusindikaattorikyselyssä palvelualojen lähikuukausien myyntiodotukset ovat varsin korkealla tasolla (saldoluku +25). Myyntiodotukset ovat pitkän aikavälin keskiarvoa (saldoluku +20) korkeammalla tasolla.

Rahoitus- ja vakuutusala (Toimiala K) investoinnit digitaaliseen toimintaympäristöön ovat kenties suuremmat kuin millään muulla toimialalla. Tosin kentässä on tapahtunut paljon laajentumista muille toimialoille. Mm. OP ilmoitti jo viime vuonna panostavansa digitalisaatioon vuosittain jopa 400 miljoonaa euroa. Alalla on lähitulevaisuudessa yhä enemmän paineita henkilöstörakenteen muuntamiseen. Kuluttajat ovat alkaneet vaatia pankeilta muutakin kuin pelkkiä konttoripalveluita. Samaan aikaan monet innovatiiviset startupit ovat luoneet uudenlaisia finanssialan palveluita. Pankeissa kehitetään ja testataan tulevaisuuden toimintamalleja kuumeisesti. Nopeimmat saavat etulyöntiaseman kilpailussa, joka käydään uusin ”asein.” Etenkin fintech/lohkoketjut laittavat toimialan lyhyessä ajassa täysin uusiksi.

Työvoimatutkimuksen mukaan palvelualan työllisten määrä oli Uudellamaalla (kvartaalien keskiarvo) noin 39 000 vuonna 2016. Tämä on peräti 3000 enemmän kuin vuotta aiemmin ja neljä vuotta enemmän kuin vuonna 2008. Ala on siitä poikkeuksellinen, että työllisten määrä kasvoi myös vuonna 2009 edellisvuoteen nähden. Toisin sanoen työttömyyden kasvu kosketti varsin vähän Uudenmaan finanssisektoria. Alalla on ollut 2010-luvulla irtisanomisia, mutta työntekijöitä on palkattu samaan aikaan aivan toisenlaisiin työte-

täviin. Asiakaspalvelussa verkon merkitys on kasvanut merkittävästi. Toimialalla koneälyn hyödyntäminen lisääntyy pankkien visioiden perusteella jo kuluvana vuonna voimakkaasti. Kotimainen finanssisektori on toistaiseksi pitänyt hyvää huolta tehokkuudestaan mm. konttorimäärien rajun karsimisen myötä. Ylipäätään digitaalisessa myllerryksessä pankit joutuvat kynsin hampain pitämään kiinni nykyisistä asiakkaistaan. Esimerkiksi varainhoitoon erikoistuneet, robottitekniikalla toimivat uudet kilpailijat tarjoavat edullista palvelua, jonka kustannus asiakkaalle voi olla pieni osa nykyisestä. Tekoäly ja kyberuhkat tulevat jatkossa työllistämään yhä enemmän. Nordean viimevuotiset suuret rekrytointimäärät todennäköisesti ainakin osittain kohdistuivat näiden uhkien tunnistamiseen.

Logistiikassa Uudenmaan satamien konttimäärät ovat olleet vuoden 2016 aikana pääosin kasvussa. Uudenmaan satamista lähtee merkittävä osa ulkomaanrahdista. Uudenmaan yritysten viennin ja tuonnin suhteellinen osuus Suomen tavaraviennistä pysyi vuoden 2015 tasolla. Uudenmaan satamien (ainakin Helsinki, Hanko ja Inkoo) konttimäärät ovat alueella pääasiassa kuluvan vuoden aikana nousseet. Tämä selittyy sillä, että esim. Helsingin satamasta lähtevässä viennissä huomattava määrä muodostuu muun muassa muualta Suomesta tulevista metsäteollisuuden tuotteista. Ulkomaankaupasta valtaosa on merirahdista. Pitkään spekuloidun rikkidirektiivin kuljetuskustannuksia lisäävä vaikutus on toistaiseksi tullut pitkälti kompensoiduksi polttoaineen hinnan laskulla. Öljyn hinta on kuitenkin jonkun verran noussut viime vuoden pohjalukemista, joten todennäköisesti kuljetuskustannukset ovat hiukan kasvussa.

Posti- ja kuriiripalveluiden lasku jatkui viime vuonna koko maan tasolla noin neljä prosenttia. Kokonaisuudessaan kuljetusyriyten alamäki alkoi jo vuosien 2008–2009 taantumasta, jolloin bisneksestä hupeni jopa neljännes. Kirjepostin lasku on jatkunut 10 prosentin vuositasolla. Vuonna 2015 Posti ilmoitti toimittavansa Suomen kautta noin 20 % kaikista globaalista verkkokaupan AliExpressin Venäjän lähetyksistä. Kokonaisuudessaan pakettikuljetukset kasvavat noin 15–20 prosenttia vuodessa. PostNord ilmoitti pakettikuljetusten kilpailun olevan jo varsin epäterveellisellä pohjalla. Näyttää näin ollen siltä että verkkokauppayhtiöiden kanssa tehdyt sopimukset ovat tiputtaneet katteet varsin pieneksi. Suomessa pakettijakelusta puolet on **Postilla**. PostNord jakaa toista puolta **Matkahuollon, DB Schenkerin** sekä **Bring Expressin** kanssa. On hyvinkin mahdollista että taksityhtiöiden merkitys jakeluketjussa jatkossa kasvaa.

Henkilöstöodotukset posti- ja kuriiritoiminnassa ovat edelleen heikonlaiset. Posti on jo käynyt muutaman viime vuoden aikana lukuisat yt-neuvottelut, joissa Uudenmaan henkilöstöä on vähennetty huomattavasti.

Kokonaisuudessaan logistiikka-alan liikevaihto pysyi vuonna 2016 edellisvuoden tasolla. Kuluvalla vuodelle PALTA ennustaa ainakin alkuvuoden osalta kasvua. Logistiikka-alalla kasvunäkymiä tuo mm. lisääntyvä logistiikkaverkosto (Tuusula, Sipoo ja Vantaa) ja merirahdin kasvu (mikäli vienti- ja tuontimäärät kääntyvät ennakoitulla tavalla kasvuun).

Informaatio ja viestinnässä kustannustoimialalla printin tilaajamäärissä on Uudellamaalla edelleenkin laskupainetta. Tähän osittain vaikuttaa hiukan edullisempi verkkotilaus, mutta etenkin internetin valtava tietotulva. Ilmaisjakelussa olevien paikallislehtien lukijamäärät jatkavat laajalla rintamalla kasvu-uralla. Tätä selittää pitkälti että ihmisten lukutottumukset siirtyvät kohti verkkojulkaisuja. Mm. Helsingin Uutisten lukijoista

2/3 seuraa etenkin verkkosivuja. Myös Mäntsälän Uutisten, Vihdin Uutisten ja Vantaan Uutisten lukijamäärät ovat kasvussa, pitkälti juuri digiversioiden ansiosta. Mainonnassa sanomalehtien merkitys jatkoi viime vuonna laskevalla uralla. Toimittajarobotit tulevat todennäköisesti isoimmillakin toimijoilla kuluvana vuonna käyttöön. Optimistisissa arvioissa koneet voivat ainoastaan korvata osin journalistista työtä, kun samalla toimittajat pääsevät keskittymään varsinaista lisäarvoa tuovaan tekemiseen. Näyttää siltä että toimittajien työnkuva on selkeästi laajentunut mm. taittamiseen, editointiin ym. Freelancer toimittajien osuus toimittajien kokonaismäärästä lisääntyy. Viime vuonna saatiin päätökseen Alma Median ja Sanoman yt:t.

Televiestinnässä on kolme vahvasti Uudellamaalla toimivaa yritystä. Tulovirtaan saat-
taa tulla kuluva vuodesta lähtien merkittävä lovi kun EU-parlamentti ja -neuvosto päät-
tivät verkkovierailun tukkumaksuista (operaattorit perivät toisiltaan kun yhden operaattorin
asiakas vieraillee toisen verkossa). EU päätti, että erilliset roaming-maksut poistuvat iso-
jen datapakettien osalta niin sanotun ”kohtuullisen nettikäytön” osalta. On kuitenkin aikais-
ta spekuloida, vaikuttaako tämä ainoastaan palveluiden hinnan nousuun vai myös henki-
löstön vähennyksiin. Alan toimijoiden tulovirtaa on kuluvanakin vuonna kasvattanut pilvi-
palvelut, uudet työntekemisen tavat ja mm. videopalveluihin liittyvät palvelut.

Informaatio- ja viestintäpalvelujen liikevaihto kasvoi PALTAn ennakkotietojen mukaan
koko vuonna kaksi prosenttia. Tietojenkäsittelypalveluiden (sis. ohjelmistoalan) liikevaihto
nousi kolme prosenttia. Ennakkotietojen mukaan vuoden 2016 viimeisen neljänneksen
osalta kasvu oli todella vahvaa (9 %). Pelialan osalta mikään ei toistaiseksi viittaa kuluva
vuoden osalta laskuun. Päinvastoin, näyttää siltä että kotimaisten toimijoiden osalta kump-
panuusverkostoista on kovakin kysyntä. Pääasiassa alan uutiset ovat olleet menestystari-
noita toisensa jälkeen. Maaliskuussa helsinkiläisen pelitalon listautuminen (First North lista)
keskeytettiin viikon jälkeen sen alkamisesta. Näin ollen yhtiöt kiinnostavat valtavasti myös
suurta yleisöä. Ohjelmistoalalla on ollut useita irtisanomisia muutaman viime vuoden aika-
na. Tästä huolimatta mm. Teknologiaateollisuuden tietojen mukaan henkilöstön määrä on
ollut jo vuosia yhtäjaksoisesti kasvussa. Tilastokeskuksen tietojen mukaan alan kasvu on
pitkälti aikaisemmin (vuonna 2015) tullut keski suurten yritysten (50–250 työllistävät) kautta.
Mielenkiintoinen arvio ohjelmistoalan vaikuttavuudesta on tullut Tieto- ja viestintäteknii-
kan ammattilaisten järjestö Tivialta. Tivian mukaan alan työvoiman osaamispulan myötä kan-
santaloudellinen kustannus on 3–4 miljardia euroa vuodessa. Kustannus syntyy siitä, että
Suomeen ostetaan 1–2 miljardilla ohjelmistoja ulkomailta, minkä lisäksi menetetään vien-
ti- ja verotuloja täyttämättä jäävien paikkojen takia. Alan työmarkkinanäkymiä on käsitelty
tarkemmin osiossa Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeen näkymät.

Kustannustoiminta ja televiestintä ylsivät koko vuonna lähes edellisen vuoden tasolle.
Vuodelle 2017 PALTA ennakoii informaatio ja viestintäalalle ennakoii noin kolmen prosen-
tin kasvua.

Informaatiossa ja viestinnässä oli työvoimatutkimuksen tilastojen mukaan Uudellamaal-
la töissä viime vuonna 101 000 työntekijää. Tämä on peräti 5 000 vähemmän kuin vuotta
aiemmin. On tosin huomattava että työllisten määrä on ollut vuodesta 2010 lähtien yhtä-
mittaisella kasvu-uralla aina vuoteen 2016 saakka. Lisäksi viime vuonnakin työllisiä oli noin
6 000 enemmän kuin vuonna 2008 (ts. ennen työttömyyden kääntymistä kasvuun).

Liike-elämän palvelut (Toimialat M ja N) on Uudellamaalla ja erityisesti pääkaupunki-seudulla ollut jo pitkään kasvua, mm. Mm. henkilöstöpalveluyritysten kasvu jatkuu edelleen voimakkaana. Vuokratyövoiman käyttö on viime vuodesta lähtien kasvussa kaupan alalla, matkailu- ja ravintola-alalla sekä erityisesti rakennusosalalla. Kuluvan vuoden alussa alalla tapahtui merkittävä yritysosto, kun Barona osti Opteamin. Alalla on tyypillistä että yritykset keskittyvät usein tietyille toimialoille. Henkilöstöpalveluyritysten kokonaisliikevaihto oli Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2016 noin 1,6 miljardia euroa. Yritysten vetovoimasta kertoo että pääomasijoitusyhtiöt ovat aktivoituneet yrityskaupoissa. Suurin liikevaihto alalla muodostuu henkilöstöpalveluista, ennen henkilöstövuokrausta. Ulkoistuspalvelut, rekrytointipalvelut ym. ovat näihin verrattuna marginaalista liiketoimintaa. Useilla toimialoilla vallitseva kysynnän voimakkaat heilahtelut pitävät henkilöstöpalvelualan kasvua yllä. Parhaiten ovat pärjänneet yritykset, jotka ovat nopeimmin hyödyntäneet digitalisaatiota ja palveluiden mobiilikäyttöä rekrytointivälineenä. Alalla on ollut joitakin merkittäviä yritysostoja kuluvan vuoden aikana. On hyvin todennäköistä että henkilöstöpalvelualan yritykset ovat suurimpia hyötyjiä, kun maakuntauudistus 2019 astuu voimaan.

Isoilla tilintarkastus- ja konsulttitaloilla (ns. Big Four) finanssialan digimurros, kyberuhkat, yritysjärjestelyt, veroneuvonta- ja palvelut ovat edelleenkin kannattavia ja liikevaihtoa lisääviä. Konsultoinnin osuus tuo suurimman osuuden liikevaihdosta kolmella neljästä Big Four yhtiöstä. Alalla on edelleen paljon yritysostoja. Suurilla yrityksillä ja julkisella sektorilla valmisohjelmistot, tuki- ja ylläpitopalvelut, käyttäjien koulutukset, sekä järjestelmään liittyvät kokonaisvaltaiset asiantuntijapalvelut ostetaan ulkoa, mikä näyttää edelleen kasvattavan alan liikevaihtoa. Alalla on edelleen kasvunäkymiä useiden toimijoiden sähköisen järjestelmän alhaisesta käyttöasteesta johtuen. Paperilaskutuksen käyttö mikroyrityksissä on edelleenkin varsin yleistä. Tosin pääkaupunkiseudulla skannattujen laskujen osuus on vähentynyt vuodessa (välillä 2015–2016) noin 50:stä 35 prosenttiin kaikista laskuista. Muu Suomi tulee tässä hieman pääkaupunkiseudun jäljessä. – Monet pienyrityksetkin ovat viime aikoina joutuneet siirtymään verkkolaskutukseen, kun yhä useammat julkishallinnon toimijat ja isot yritykset yksinkertaisesti kieltäytyvät vastaanottamasta enää muita kuin verkkolaskuja. Ylipäätään sähköinen taloushallintaratkaisu on mm. kuljetusalan yrityksissä (alle 50 %) edelleenkin varsin alhaisessa käytössä. Taloushallinnon alalla toimii edelleenkin paljon tilitoimistoa ja kirjanpitoa harjoittavia pienyrityksiä, joilla keski-ikä on varsin korkea. Varsinainen sukupolvenvaihdos ei ole kovinkaan yleistä. Kirjanpitäjien ja tilintarkastajien ammattien tulevaisuudennäkymät ovat vähintäänkin haastavia. Veroneuvontapalveluissa kilpailua ovat lisänneet lakiasiantuntijoiden näkyvä esiinmarssi kilpailemaan suurimmista asiakkaista. Toimialojen väliset raja-aidat ovat entisestään hämärtyneet, kun alan suurimmat konsulttityhtiöt hankkivat enenevässä määrin ohjelmisto-osaamista muutenkin kuin yksittäisten rekrytointien kautta.

Suomessa on noin 2 000 mainostoimistoa, mutta suuri osa niistä melko pieniä. Mainostoimistot ovat keskittyneet vahvasti pääkaupunkiseudulle. Voidaan sanoa että toimistoista 25 vastaa suurimmasta osasta maan mainontaa ja toimintaa. Mainostoimistot ovat aktivoituneet viestintätoimistojen ostossa vuoden 2016 aikana. Mediamainonnassa ei viime vuonna juurikaan ollut kasvua. Vajaan 1,2 miljardin euron kokonaispotista käytettiin digimainontaan reilut 300 miljoonaa euroa. Digimainonnan kasvu jatkui vahvana vuoden 2016

loppuun saakka ja kasvuvauhti lähes tuplaantui 13 prosenttiin. TNS Gallupin arvion mukaan digitaalisen mainonnan osuuden perinteisestä mediamainonnasta arvioidaan kasvavan noin 40 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä.

Suurena uhkana paikallisille yrityksille ovat suuret kansainväliset toimijat (suurimpina Youtube, Facebook), jotka vievät digimainospoteista tällä hetkellä vajaat puolet. Digimainonnassa yhä enemmän tulee olemaan merkitystä reaaliaikaisuudella; asiakkaiden analysointi, sekä markkinointisäätö ja kanavavalintojen nopea muuttaminen tarpeen vaatiessa. Luovan osaamisen (brändääminen ja sisällöntuotanto) joustava yhdistäminen tekniseen osaamiseen (data, analytiikka, teknologia) tulee asettamaan yhä suuremman vaatimuksen alalla menestyksekkäälle toiminnalle. Televisiomainonnan tulovirta on edelleen huomattavasti nettimainontaa suurempi. Tämä on yksi tekijä että mm. Facebook haluaa voimakkaasti televisioalalle. Mainonnan panostukset painetuissa sanomalehdissä vähenivät, mutta laskeva trendi on loiventunut. Printin ja nettimainonnan välinen hintakuilu on kasvanut huomattavan suureksi. Tämä todennäköisesti jatkossakin ohjaa mainoseuroja pois lehtimainonnasta. Mainostoimistoissa yleinen toimintamalli on että kulurakenne pidetään kevyenä ja työvoiman tarve täytetään useinkin freelancereilla.

Liike-elämän palveluihin kuuluu myös kasvussa oleva teknologiateollisuuden suunnittelu- ja konsultointiala, jonka tilanteesta on mainittu aiemmin Teknologiateollisuus osiossa. Ehkä suurin yllätys kuluvana vuonna tulee olemaan vuokraus- ja leasingtoiminnan osalta järeiden rakennusvälineiden vuokraus verkon kautta. Tämä toimintamalli tulee kuluvana vuonna tulemaan mahdolliseksi yli kymmenellä paikkakunnalla Uudellamaalla. Nähtäväksi jää miten toimintamalli tulee laajenemaan myös muihin raskaisiin artikkeleihin. Rakennusvälineiden vuokrauksen liikevaihto oli Uudellamaalla tuoreimman saatavilla olevan vuoden 2014 tietojen mukaan vajaat 200 miljoonaa euroa. Alueella oleva voimakas rakentaminen näkyy paitsi asiantuntijapalveluiden tilauskannassa, niin myös koneiden ja laitteiden liikevaihdon kasvuna. Nosturien vuokrausaste on korkea etenkin pääkaupunkiseudulla. Ainakin isot työmaat ostavat osan nostureista.

Liike-elämän palvelut työllistivät Uudellamaalla vuonna 2016 keskimäärin 115 000 henkeä. Tämä on ensimmäinen vuosi 2010-luvulla kun työllisten määrä on laskenut edellisvuoteen verrattuna. Kuitenkin viime vuonna ala työllisti 8000 henkeä enemmän kuin vuonna 2008. Vuonna 2016 Uudenmaan osuus koko maan työllisistä oli 42 %.

Alan liikevaihto oli koko maassa viime vuonna 1,6 miljardia euroa. Liike-elämän palveluista liikevaihto kasvoi eniten työnvälityspalveluissa (+17 %), arkkitehti- ja insinööripalveluissa (+10 %) sekä muissa liike-elämän palveluissa (+12 %). Vuosina 2010–2016 liikevaihdon vuosikasvu on ollut keskimäärin viisi prosenttia.

PALTA ennustaa kuluvan vuoden osalta mm. rakentamisliitännäisten palvelujen kasvun jatkuvan, mutta hidastuvan hieman. Suomalaisten yritysten odotusten PALTA ennakoii parantuvan ja markkinointipanosten tämän myötä lisääntyvän. Liikevaihdon kasvu alalla kokonaisuudessaan pysyy yleistä talouskehitystä nopeampana mm. yritysten ulkoistamiskehityksen jatkuessa.

Viihde ja virkistyspalvelualaa (toimialat R-U) voidaan pitää Uudellamaalla selkeästi tulevaisuudessa yhtenä kasvupotentiaalisimpana alana. Ripeintä kasvu on viime vuonna ollut liikuntapalveluja tarjoavilla toimialoilla. Uudet muotilajit näyttävät löytävän hyvin no-

peasti kuluttajat. Kuntosalien jäsenmäärät jatkavat kasvua, samoin personal trainer-palvelut. Jälkimmäisessä toimintamalli on usein sivuluontoinen työ toiminimellä. Viiden suurimman kuntosaliketjun osalta kaikki ovat ennakkotietojen perusteella vuonna 2016 onnistuneet kasvattamaan liikevaihtoaan. Sisäliikunta/huvipuistoja alueella on jo kymmenkunta. Keväällä avataan Vantaalle yksi lisää. Lisäksi ainakin muutama toimija on ilmoittanut lähiaikoina mahdollisista lisäinvestoinneista.

Toimialan yrityskannasta suurin työllistäjä on nimenomaan urheilu-, huvi- ja virkistyspalvelut. Rahapeliyhtiötä lukuun ottamatta alan yritysten henkilöstö painottuu kuitenkin mikroyrityksiin. Valtiollinen toimija Veikkaus Oy kohtaa yhä voimakkaampaa kilpailua kansainvälisten peliyhtiöiden taholta. Ulkomaalaisten rahapeliyhtiöiden tehokas sähköposti/bannerimarkkinointi aloitusbonuksineen on myötävaikuttanut kilpailun kiristymiseen. Joskin jo kymmenen vuoden takainen nettipokeribuumi antoi ulkomaalaisille yrityksille huomattavasti näkyvyyttä.

Vuonna 2016 alalla oli Uudellamaalla keskimäärin noin 57 000 työllistä. Tämä on 2 000 työpaikkaa enemmän kuin vuotta aiemmin. Kasvua syntyy erityisesti yksityisellä sektorilla. Vuoden 2017 osalta PALTA ennakoii liikevaihdon kasvavan noin 4 prosenttia edellisvuodesta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Avoimien paikkojen määrä on Uudellamaalla ollut jo vuosia kasvussa. Mikäli Uudenmaan alueen BKT kasvaisi takavuosien normaalitahtia eli noin kolme prosenttia vuodessa, työvoimapula olisi jo huutava. Tällä hetkellä teollisuuden tilaukset eivät juurikaan ole kasvussa ja kasvu on ollut lähinnä rakennusalan ja yksityisten palvelusektorin varassa. Toisaalta vaikka esim. teollisuudessa ei liikevaihto ole alueella kasvussa, tietyissä tehtävissä näyttää olevan siitä huolimatta pulaa. Useilla aloilla, erityisesti kuitenkin teollisuudessa, työntekijöiden keski-ikä on varsin korkea. Jatkossa rekrytoitavien osaamisvaatimukset ovat täysin aikaisemmasta erilaisia. Toisaalta on myös paljon esimerkkejä aloista joissa työtehtävien sisältö on pysynyt jo vuosikymmeniä hyvinkin samanlaisena, vaikkakin välineistö on täysin uusiutunut. On syytä huomioida että työ- ja elinkeinotoimiston luvut työvoiman kysyntäpuolella ovat varsin ohjeelliset. Näyttää siltä että muiden rekrytointikanavien yhteenlaskettu markkinaosuus on suhteellisen lyhyessä ajassa kasvanut. Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettujen avoimien paikkojen määrä on viimeisen kahden vuoden aikana ainoastaan neljänä kuukautena ollut pienempi verrattuna vuotta aiempaan.

Isännöinti ja kiinteistöhoitoalalla kasvu jatkuu edelleen. Jo muutama vuosi sitten isännöintialan toimijat nostivat esiin ajatuksen, että ala kaipaisi oman korkeakoulututkinnon. Tämän toteutuminen ainakin lähitulevaisuudessa tuntuu kuitenkin varsin epätodennäköiseltä. Tällä hetkellä isännöitsijäksi valmistutaan kenties yleisimmin talouden ja hallinnon peruskoulutuksella (lisättyä mahdollisesti isännöintialan peruskoulutuksella). Yksi alan suurimmista toimijoista, Realia Isännöinti on palkannut parhaimpina vuosina toista sataa työntekijää vuositasolla. Alan kasvunäkymiä luonnollisesti lisää yksi megatrendeistä, kaupungistuminen. Taloyhtiöiden peruskorjaustarve, energiatehokkuustavoitteet ja alan korkea eläköityminen lisäävät tarvetta työvoimalle jo tälläkin hetkellä. Uusimaa on edelleenkin merkittävä kasvumarkkina alan yrityksille. Pelkästään isännöintiin erikoistuneet yritykset ovat

pitkälti 1-4 hengen mikroyrityksiä. Suuret toimijat alalla sen sijaan tarjoavat isännöinnin ja kiinteistöhuollon kombinaatiota. Näillä suurilla yhtiöillä palkkalistoilla onkin näin ollen myös mm. kiinteistöhuoltomiehiä. Kiinteistöhuoltomiestä on Uudellamaalla ollut jo pitkään pu-
laa, ja tämä on näkynyt myös ammattibarometrin tuloksissa. Uudellamaalla kiinteistöhuol-
tomiesten uusia avoimia paikkoja oli viime vuoden lopulla (kk 9–12) keskimäärin 409, mikä
on 177 paikkaa enemmän kuin vuotta aiemmin. Isännöitsijöiden paikkoja oli keskimäärin
45, mikä on suurin piirtein samalla tasolla kuin vuotta aiemmin

Tällä hetkellä tilanne metallialan osalta on äärimmäisen hankala. Yritykset eivät pk-
seudun kehyskunnissa löydä kotimaasta ammattimaista työvoimaa. Ongelmana on perin-
teisesti ollut että oppilaisten ensisijaishakija määrät ovat olleet liian alhaiset. Vähemmäl-
le huomiolle on jäänyt että oppilaitosten koneet eivät yksinkertaisesti ole ajan tasalla. Op-
pilaitokset eivät millään omien budjettien rajoissa pysty opetuskäytössään hyödyntämään
koneita, joita alan yritykset tuotannossaan käyttävät. Yrityskäytössä olevat robottileikku-
rit maksavat 200 000:sta ylöspäin. Mikäli tähän halutaan yhdistää teollisen tason printteri,
nousee hinta karkeasti kolminkertaiseksi.

Em. syistä johtuen yritykset suosivat oppisopimuskoulutuksia, jotta koulusta valmistuvil-
la on ajantasaiset tekninen osaaminen. Alueella toimivissa amerikkalaisyrityksissä on ran-
tautettu Suomeen lean-järjestelmä tuottavuuden ja työterveyden ylläpitämiseksi ja paran-
tamiseksi. Tällä hetkellä yritykset alueella rekrytoivat paljon ammattimiehiä Puolasta ja Vi-
rosta. Ilmeisesti opetuksen taso on Suomen ulkopuolella varsin kilpailukykyistä. Ulkoma-
laiset työntekijät palkataan pitkälti henkilöstöpalveluyritysten kautta.

Joissakin metallialan yrityksissä on siirrytty nelipäiväiseen työviikkoon, jolloin viikkotun-
nit tehdään täyteen jo maanantain ja torstain välisenä aikana. Ns. sinikaulusammateista
hitsaajat/koneistajat ovat edelleen yksi parhaiten palkatuista ammateista.

Ylipäätään näyttää siltä että vientivetoisia, kasvuhakuisia ja rekryongelmia kokevia yri-
tyksiä on kuitenkin lukujen takana huomattavissa määrin, eikä näin ollen missään määrin
voida puhua kriisialasta. Teknolgiateollisuus on pyrkinyt tahollaan edistämään nuortentyö-
tuntemustasoa käyttämällä säännöllisesti vierailuja paikallisiin metallialan yrityksiin Uudel-
lamaalla. Uudellamaalla hitsaajien avoimia paikkoja oli viime vuoden viimeisellä kvartaa-
lilla (keskimäärin kk. aikana) 64 kappaletta. Tämä on 19 paikkaa enemmän kuin vuotta ai-
emmin. Koneistajien paikkoja oli viime vuoden viimeisellä kvartaalilla 20 kappaletta. Tämä
on 15 paikkaa vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Kone, metalli- ja energiatekniikan uusia opiskelijoiden määrä oli Uudellamaalla vuon-
na 2015 reilut 510. Tämä on suurin piirtein saman verran kuin kymmenen vuotta aiemmin.
Vuonna 2008 jolloin määrä oli korkeimmillaan (vuodesta 2004 eteenpäin) uusien opiskeli-
joiden määrä oli 660. Vuonna 2014 uusien opiskelijoiden määrät olivat alhaisimmillaan 380.

Logistiikka-alla kuljetustehtävissä työvoiman kysyntä on Uudellamaalla varsin korkealla
tasolla. Alan toimijoiden taholta on tullut palautetta, että koulutuksen suorittaneiden taho-
ta ammattipätevyys/kiinnostus ammattia kohtaan on melko alhainen sekä tavarakuljetuk-
sen että linja-autonkuljetuksen osalta. Kuorma-auton ja yhdistelmäajoneuvon kuljettajilla
tyypilliset työnantajat ovat: kaupan ala, teollisuus, maanrakennusala sekä hiukan harvem-
min huolinta-alan yritykset. Julkisen sektorin osuus on laskenut ja lasku hyvin todennäköi-
sesti jatkaa laskua. Näyttää siltä että tavarakuljetuspuolella kaupan virkoaminen on näky-

nyt entistä enemmän mm. suurten kaupan alan toimijoiden kuorma-autonkuljettajien rekrytoinnin kasvuna. Logistiikkaklusterin laajentuminen Uudellamaalla tulee lisäämään kuorma-auton ja tavaraviennin elpyminen yhdistelmäajoneuvokuljettajien tarvetta entisestään. Useimmiten tavaraliikenteen opiskelijoilla on C-kortti jo ennen opintojen alkamista, mutta edellytys se ei missään nimessä ole. Tulevaisuuden työvoimatarvetta tulee lisäämään nykyisten kuljettajien ikärakenne. Näyttää siltä että varman työllisyyspolun oppisopimuskoulutuksen ohella myös perinteinen koulutuspolku työllistää varsin hyvin. Epäsäännölliset työajat on yksi merkittävä este koulutukseen hakeutumiseen. Oppilaitoksesta on tullut viestiä että huolintayritysten kanssa yhteistyötä koulutuksen osalta ei ainakaan Uudellamaalla.

SKAL-ammattibarometrin helmikuun tuloksissa volyymien muutos ei lähitulevaisuudessa tule juurikaan kasvamaan. Kyselyyn vastanneet yritykset ovat ilmoittaneet investoivansa lähitulevaisuudessa uuteen kalustoon (suhdeluku +16). Liikevaihto on viime vuode syys-joulukuussa ollut kasvussa (suhdeluku +8). Toisaalta liikevaihto ja ajosuoritteiden suhdeluku ei ennakoivalle kasvua. Perinteisesti Etelä-Suomen ja Helsingin luvut ovat tosin olleet maan kärkitasoa kasvun osalta. Kuorma-auton- ja erikoisajoneuvojen kuljettajien uusia avoimia paikkoja oli viime vuoden viimeisellä kvartaalilla (kk 9–12) 234 kappaletta. Tämä on 102 paikkaa enemmän kuin vuotta aiemmin.

Linja-auton kuljettajien kuljettajilla tilanne saattaa olla jokseenkin haastavampi. Tosin oppilaitokset arvioivat että paikkoja on lähitulevaisuudessa erittäin paljon. Samoin kuin tavarapuolella, myös linja-autonkuljettajien keski-ikä on varsin korkea. Tämä osaltaan on yksi merkittävä tekijä siihen, että lähitulevaisuudessa kysyntä alalla on edelleen varsin korkealla tasolla. Ilmeisesti koulutuksen aloittajien osalta c-kortti on jopa yleisempää kuin tavarakuljetuksessa. Linja-autonkuljettajien työehdoissa on tullut selkeästi parannusta muutaman viime vuoden aikana. Kaupunkiliikenteen kilpailutuksessa häviäjien irtisanoessa työntekijät, kilpailutuksen voittanut osapuoli palkkaa yleisesti kuljettajat ns. vanhoina työntekijöinä. Pääkaupunkiseudun liikennöinnissä maksimi sidonnaisuusaika on 13 tuntia päivässä, josta ns. loppoaikaa on pisimmillään 3,5 tuntia. Ilmeisesti tilausajon houkuttelevuus on normaali liikennöintiä suositumpi vaihtoa. Tämä jokseenkin vaatii hiukan erilaista persoonallisuutta kuin esimerkiksi kaupunkiliikenteen kuljettaja. Vuoden 2016 viimeisellä kvartaalilla oli Uudellamaalla avoimia paikkoja (keskimäärin kk aikana) 20 kappaletta. Tämä on 44 paikkaa vähemmän kuin vuotta aiemmin. Tosin viimeinen neljännes näyttää alalla olevan hyvinkin hankala, sillä vuoden 2016 ensimmäisellä kvartaalilla paikkoja oli auki lähes sata. Ylipääntään vuoden lopulla palkataan vähemmän linja-autonkuljettajia kuin esimerkiksi alkuvuonna.

Vaikka sekä matkahuolto että Posti ovat ilmoittaneet verkkokaupan lisännen huomattavasti pakettikuljetuksia, ei tämä ole näkynyt juurikaan pakettiautokuljettajien rekrytointimäärissä. Potentiaalisen asiakaskunnan Uudellamaalla yksistään väestöpohjan määrällä tarkasteltuna pitäisi olla erittäin korkea. Venäjän verkkokaupan kasvu ja Alibaban pakettien kuljetus Suomen kautta Venäjälle eivät myöskään ole toistaiseksi näkynyt rekrytointina (vaikka toimintamalli on ollut jo vuoden verran pystyssä). Saattaa olla että kuljetuskaupasteetti on aikaisemmin toiminut vajaateholla, tai että aikaisemmat kotiinkuljetukset kansainvälisten lähettipalvelujen taholta ovat osittain korvautuneet noutopalveluiksi. Kysymyksiä herättää, kuinka suuren kasvun pitää olla, jotta tämä näkyy lisärekrutointina. Vuoden 2016 viimeisellä kvartaalilla Uudellamaalla oli avoimia henkilö-, taksi- ja pakettiautonkul-

jettajien paikkoja (keskimäärin kk aikana) 132 kappaletta. Tämä on 25 paikkaa enemmän kuin vuotta aiemmin.

Uusien, entistä toimintaa korvaavien logistiikkakeskusten valmistuminen tulee hyvinkin todennäköisesti vähentämään varastotyöntekijöiden rekryointitarpeita niin johtamaan myös irtisanomisiin. Hyvänä esimerkkinä tästä on tiedossa oleva Inex Partnersin muutto Sipooseen ja aikaisemmat Tukon irtisanomiset Keravalla. Myöskin Stockmann jo vuonna 2015 ilmoitti, ettei se tulisi palkkaamaan muutama kuukausi sitten valmistuneeseen Tuusulan logistiikkakeskukseen talon ulkopuolista väkeä. Markkinat jakautuvatkin tulevaisuudessa kahtia. Kuljetusalalla työtehtävät lisääntyvät ja varastotyöntekijöiden osalta kehitys saattaa olla täysin päinvastainen. Ulkomaisina esimerkkeinä lähes miehittämättömistä jakelukeskuksista käyvät Amazonin logistiikkakeskukset Yhdysvalloissa sekä BMW:n tuotantolinjat Saksassa. Tosin vielä tällä hetkellä varastomiesten rekryointit ovat suhteellisen korkealla tasolla. Vuoden 2016 viimeisellä kvartaalilla (keskimäärin kk aikana) Uudellamaalla oli avoimia varastotyöntekijöiden paikkoja peräti 713 kappaletta. Tämä 152 paikkaa enemmän kuin vuotta aiemmin. Paikkojen määrä on ollut kasvussa kolmella perättäisellä kvartaalilla Q2, Q3 ja nyt siis Q4). Nuorilla työ- ja elinkeinotoimistojen asiakkailta varastyö on yleensä ensimmäinen ammatti, mikä mainitaan hakupöytäkirjoissa. Varastotyö on huomattavasti esim. rakennusalaan yleisempi ammatti, johon koulun penkiltä, ilman tutkintoa pyritään.

Helsingin Taksiautoilijat ry:n mukaan taksien kysyntä on Helsingissä alkanut piristyä lievästi pitkän hiljaisen ajan jälkeen. Taksinkuljettajien paikat Uudellamaalla ovat olleet muutama viimeisen vuoden aikana 65–100 paikan haarukassa (uudet avoimet paikat) kvartaaleista riippuen. Vuoden 2016 viimeisellä kvartaalilla paikkoja oli auki lähes sata kappaletta, joten jonkinasteista piristymistä lukujen valossa toki on. Taksiala on hyvin pirstaleinen, ja toimijoiden joukkoon mahtuu vain kourallinen isompia yrityksiä. Tämäkin houkuttaa pääomasijoittajia, koska yritysjärjestelyt merkitsevät tehostusmahdollisuuksia. Yritysjärjestelyjä puoltaa sekin, että moni olisi valmis myymään, mutta on tähän saakka ollut taksilupansa kanssa jumissa. Vielä toistaiseksi taksiluvat ovat yritys- ja autokohtaisia. Käytännössä vain Helsingin alueella on enää myynnissä niin sanottuja vanhoja taksilupia (jotka yksittäiset oikeushenkilöt ovat saaneet ennen vuoden 1991 maaliskuuta). Nämä ovat vaihtaneet joitakin vuosia sitten omistajaa parhaimmillaan jopa 200 000 eurolla. Jo muutamia vuosia sitten pelikenttää on sekoittanut Uber-taksit.

Kun raskaan kaluston logistiikkakeskus Volvo Truck Center avattiin lokakuussa Vantaan lentokentän läheisyyteen, osoittautui että raskaan kaluston mekaanikkojen osalta oli rekryointivaikeuksia. Kaluston uusiminen, huolto ja mm. linja-autojen sähköistyminen tulevat muuntamaan mekaanikkojen osaamistarpeita. Näyttää siltä että mm. sähköalan koulutus tulee olemaan yhä tärkeä osa tulevaisuuden mekaanikotarpeita ajatellen. Ylipäätään moottoriajoneuvojen asentajien paikat ovat olleet kasvussa. Vuoden 2016 viimeisellä kvartaalilla oli kuukauden aikana keskimäärin 147 uutta avointa paikkaa. Tämä on 54 paikkaa enemmän kuin vuotta aiemmin. Määrät ovat olleet Uudellamaalla kasvussa kolme peräkkäistä kvartaalia.

Varhaiskasvatuksessa lähitulevaisuuden on selkeästi pulaa lastentarhanopettajista, tasapaino lastenhoitajista ja ylitarjontaa koulunkäyntiavustajista. Pula lastentarhanopettajista

on Uudellamaalla ollut jo pidempään krooninen. Vastaavasti nykyään lähihoitajakoulutuksen käyneillä lähihoitajilla rekrytointiongelmia ei juurikaan ole. Koulunkäyntiavustajien osalta Uudellamaalla on jo jonkin aikaa ollut työntekijöistä ylitarjontaa. Lyhyt, puolentoistavuoden koulutus on ollut viimeiset vuodet varsin suosittuja, sillä aiemmin lähes varmaan työpaikkaan. Vaje lastentarhanopettajista on kasvanut vuosi vuodelta ja näkyy nykyisin myös vakituisissa työpaikoissa, ei pelkästään sijaisuuksissa. Pääkaupunkiseudulla jo viime vuoden keväällä Lastentarhanopettaliitto ilmoitti pulaa olevan jopa 500 työntekijästä. Keväällä 2016 yliopistot ja opetus- ja kulttuuriministeriö sopivat tutkinnon suorittavien tavoitemääristä vuosille 2017–2020. Koulutusmääriä lisättiin kuluvalle vuodelle kolmanneksella eli valtakunnallisesti 160 paikalla. Tavoitteena on nyt, että lastentarhanopettajia valmistuisi vuosittain 590 ja erityislastentarhanopettajia 195. Tällä hetkellä koulutusta annetaan Helsingin, Itä-Suomen, Jyväskylän, Oulun ja Turun yliopistot sekä Åbo Akademi. Helsingin yliopistossa uudistuksen myötä aloituspaikkojen määrä nousi 140:en vuonna 2017. Toisin sanoen paikkoja lisättiin ainoastaan 20:llä paikalla. Näin ollen paikkojen määrän lisäys ei ollut ollenkaan tarvepaikoittainen, sillä suhteellisesti Helsingin paikkalisäys muuhun maahan verrattuna on selkeästi alhaisempi. Vajetta osaltaan paikkaa se että ammattikorkeakouluita valmistuu paraillaan Uudellamaalla melko hyvin sosionomeja. Lisäksi pääkaupunkiseudulle saapuu jonkin verran eläkeikää lähestyviä päteviä lastentarhanopettajia lastensa ja lastenlastensa perässä. On selkeää että pula työntekijöistä tulee jatkumaan myös jatkossa, sillä muutoksiin reagointi näyttää toteutuvan liian hitaasti ja toisaalta liian vähäisesti. Sekä lähihoitajien että koulunkäyntiavustajien työvoimatarpeen muutokseen on helpohko reagoida hyvinkin lyhyellä aikavälillä. Vuoden 2016 viimeisellä kvartaalilla Uudellamaalla kuukauden aikana keskimäärin 132 uutta avointa lastentarhanopettajan paikkaa. Tämä on ainoastaan muutama paikka enemmän kuin vuotta aiemmin. Määrät ovat olleet Uudellamaalla kasvussa kahdeksan peräkkäistä kvartaalia (ts. kaksi vuotta). Lisäksi on syytä ottaa huomioon että todennäköisesti varhaiskasvatuksen paikkoja välittävät myös muut tahot kuin työ- ja elinkeinotoimistot. Koulunkäyntiavustajien avoimet paikat ovat olleet suhteellisen vähäisiä. Kvartaalitasolla avoimien paikkojen määrät ovat 25–40 paikan välillä. Keväisin luvut tosin nousevat parhaimmillaan lähes sataan paikkaan.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin sairaaloissa (HUS:in) suorat rekrytointimäärät ovat sekä lääkärien, sairaanhoitajien että lähihoitajien osalta jo muutaman viime vuoden ajan vähentyneet. Kuitenkin henkilöstöpalveluyritysten rekrytointien kautta ”seinien sisällä” olevien työntekijöiden määrät ovat kasvamassa. Tämä on yksi merkittävä syy että kuntien ja kuntayhtymien osuus sote-alan työntekijöistä on lasku-uralla. Sairaanhoitajien oppilaitosten opiskelijamäärät eivät ole 2010-luvulla nousseet kuin muutamalla sadalla. Näin ollen riittävää reagointia väestörakenteen muutokseen ei alueella vielä ole tehty, etenkin kuntajärjestä ei löydy edes nykytasolle riittävästi. Kaikkein hitainta reagointi on lääkäri- ja hammaslääkäritarpeeseen. Käytännössä katsoen jokaiselle ammatti- ja kielitaitoiselle lääkärille/hammaslääkärille on Uudellamaalla töitä. Listojen työttömät koostuvat pääasiassa ulkomaalaista työnhakijoista. Ylipäätään SOTE-ammateissa on työvoimapula vahvasti elinkeinoharjoitteisia fysioterapeutin ja hierojan ammatteja lukuun ottamatta.

Lähihoitajien työvoiman kysyntää ei voida tarkastella yleisellä tasolla, vaan täytyy ottaa huomioon että erikoistuminen valmistaa varsin erityyppisiin ammatteihin, esimerkiksi edel-

lä mainittu lastenhoito. Lisäksi lähihoitajat voivat työskennellä hammashoitajina, vanhustenhuollossa sekä ambulanssien ensiavussa. Vanhustenhuollossa palvelutaloissa ja kotihoidossa työvoiman tarve on kummassakin varsin suuri. Viimeksi mainitussa kyseessä on käytännössä takuvarma työpaikka alalta valmistuneille. Usein työtehtävään rekrytoidaan jo työssä oppimisjakson aikana, toki työnantajat pääsääntöisesti suosittelevat opintojen loppuun suorittamista. Työntekijöiden pula etenkin kotihoidossa on varsin suuri, johtuen paitsi työn raskaudesta niin myös ajoittain puutteellisista työoloista. Vanhustenhoidossa työnantaja saattaa olla sairaala, palvelutalo tai kotihoito. Yksityisessä palvelutalotoiminnassa on tapahtunut paljon yritysostoja. Muutama suuri sote-alan yritys on ostanut pieniä toimijoita pois markkinoilta. Keikkatyö on varsin yleistä ja yksityinen sektori näyttää maksavan kunnallista toimijaa alhaisempaa palkkaa.

Hankalinta työllistyminen Uudellamaalla on selkeästi alueella ollut hammashoitajilla. Pienten opiskelijakiintiöiden takia, vain verraten harva pääsee suorittamaan tämän opintolinjan. Paradoksaalista on ollut, että työpaikan saanti on ollut pääkaupunkiseutua myöten varsin haastavaa, vaikkakin suunhoidossa hammaslääkäreille töitä näyttää riittävän.

Sote-alan toisen asteen opiskelijoiden aloitusmäärät ovat Uudellamaalla kasvaneet selkeästi kymmenessä vuodessa. Vuonna 2005 sosiaali-, terveys ja liikunta-alan uusien opiskelijoiden määrä (pl. kauneushoitoala) oli 3 290. Vuonna 2015 luku oli kasvanut jo 5 200:an. Aloitusmäärä on kymmenessä vuodessa noussut enemmän kuin millään muulla toisen asteen opintoalalla.

Uusia sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan AMK-opiskelijoita oli vuonna 2015 Uudellamaalla 2 970. Näistä 1 300 oli Metropoliasissa, 1 000 Laureassa sekä 380 Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Tilastointiajanjaksolla 2010–2015 määrät ovat vuosittain olleet kasvussa, joskin luvut ovat nousseet varsin maltillisesti. Aikavälillä 2010–2015 opiskelijamäärän kasvu oli 370.

Uudellamaalla oli vuoden 2015 lopussa noin 102 000 työkäistä terveys- ja sosiaalialan (Tilastokeskuksen luokitus) koulutuksen suorittaneita. Näistä kolmasosa oli yli 50-vuotiaita ja reilut 20 % yli 55-vuotiaita. Mm. HUS:n palveluksessa olevien (yli 22 000 työntekijää) osalta yli 50-vuotiaita vuonna 2015 oli 36 %.

Rakennusosalalla työvoimatarve tulee säilymään korkealla tasolla. Kuten aikaisemmas-ta investointilistasta käy ilmi, projekteja on menossa Uudellamaalla lähes kaikissa kunnissa. Todennäköisesti suurimmat kasvuluvut ovat Uudenmaankin osalta jo takana, mutta volyymit säilyvät edelleenkin vuosia varsin korkealla tasolla. Lyhyen ajan ennakkoinnin osalta on varsin helppo todeta, että lähes kaikissa ammateissa rekrytointitarpeet pysyvät korkealla tasolla. Lähinnä kyse on miten tästä eteenpäin työnteon muodon ja nuorten pääsemisessä työelämään toteutetaan. Etujärjestöjen taholta ovat lisääntyneet oppi-poika-mestari tyyppiselle perehdyttämismuodolle. Tämän myötä myös varttuneempi polvi pystyisi jatkamaan työmaalla aikaisempaa pidempään. Aikaisemmin suunnitteluasteella oleva muiden alojen insinöörien muuntokoulutus rakennusosalalle ei ole edennyt vielä eduskuntakäsittelyyn saakka. Viime vuonna mm. putkiremonttien hinnat nousivat pääkaupunkiseudulla korkeammalle kuin kertaakaan 2010-luvulla. Osasyynä tähän näytti olevan, että uudisrakentaminen työllisti paljon putkiasentajia sekä rakennussähköasentajia jotka olivat siirtyneet korjausrakentamisesta uudisrakentamisen puolelle. Kenttäkartoituksen tuloksena on käynyt ilmi, että syynä ilmiöön ei niinkään ole ollut palkkaus, vaan

useimmiten epäkiitolliset asiakkaat. Kuluvalla vuodelle tilanteen on etujärjestötahojen lausuntojen mukaan ennakoitu pienenevän. Rakennusalalla on, SOTE-alan ohella, ulkomaalaisten rekrytointi ollut todistettavasti korkealla tasolla. Keski-Pasilan Tripla on uudistuotannosta kenties vakuuttavin esimerkki tästä. Parhaimmillaan perustuksia teki YIT:n mukaan työntekijöitä 40 eri maasta ja ulkomaalaisten osuus työntekijöistä oli 40 %. Yhtiön mukaan kuluvana vuonna rekrytoidaan työmaalle satoja uusia ammattimiehiä. Jostain syystä myöskään rakennusala ei houkuta tarpeeksi nuoria, kuten Raklin maaliskuun rakennusalan kartoituksessakin kävi ilmi. Paitsi opintojen aloittajien osalta, keskeytysten määrä on toisen asteen oppilaitoksissa huolestuttavan suuri. Opetushallinnon Vipunen-tietokannan mukaan vuonna 2014 Uudenmaan 46 000:sta työpaikasta noin 34 000 oli talonrakennuksessa ja 12 000 infrapuolella. Infrapuolella julkinen sektori on työnantajana huomattavasti yleisempi (15 %) kuin talonrakennuspuolella (ainoastaan prosentti). RT:n tammikuun työvoimakyselyn tietojen mukaan rakennustyömaalla Uudellamaalla joka neljäs työntekijä oli ulkomaalainen, kun kolme vuotta sitten ulkomaalaisten osuus oli kolmannes. Korjausrakentamisen merkittävä toimija Consti on ilmoittanut, että pulaa on ollut etenkin vastaavista mestareista, työnjohtajista ja tarjouslaskijoista. Rakennusliiton taholta peräänkuulutetaan mestari-kisällimallia. Tässä katseet kohdistuvat ammattikoulusta saatavaan työvoimaan. Etenkin Rakennusliitto ilmoittaa pulaa olevan raudittajista. Rakennusalalle syntyi viime vuonna 10 000 työpaikkaa. Tänä vuonna työpaikkoja ennustetaan tulevan vielä lähes 4 000. Ensi vuonna työvoima ei enää kasva, vaan jää 182 000:een. Uudenmaan ELY-keskus kuitenkin ennakoi, että käynnistymässä olevien projektien myötä työpaikkoja syntyy alueelle myös jatkossa.

Talotekniikan uusiminen työllistää yhä enemmän paitsi perinteisiä rakennusalan ammattilaisia, niin myös lämmityslaitteasentajia. Lämmitys- ja jäähdytyslaitemarkkinat ovat kasvaneet jo useana peräkkäisen vuotena. Ilma-vesi lämpöpumppuja myytiin viime vuonna 3 500 kappaletta (30 % enemmän kuin vuotta aiemmin). Poistolämpöpumppuja myytiin 2 200 kappaletta (20 % enemmän kuin vuotta aiemmin).

Myös asennukset isoihin kohteisiin, kuten kerrostalot, palvelurakennukset ja teollisuushallit, kasvoivat yli 1 000 lämpöpumppuun. Suomen Lämpöpumppuyhdistyksen tilastojen mukaan maalämpöpumppujen vuosimyynti oli viime vuonna 8500 kappaletta. Noin puolet vuonna 2016 rakennetusta 6 000 uudesta pientalosta varustettiin maalämmöllä. Loput 5 500 maalämpöpumppua korvasivat öljy- ja sähkölämmitystä sekä jonkin verran kaukolämpöä. Tosin viranomaisrajoitukset ovat viime vuosien aikana vaikuttaneet laskevasti maalämpöasennuksien volyymeihin samoin kuin energiatukien poistot.

Ilmalämpöpumppujen asennuksissa valmistajat ja Tukes edellyttävät ammattilaisen käytön. Uudenmaan eri oppilaitoksista on ilmoitettu, että kylmäasentajan ammattitutkinnon suorittaneilla on varsin hyvä todennäköisyys työllistyä opintojen suorittamisen jälkeen. Paitsi talotekniset ratkaisut, myös kauppojen jäähdytyslaitteet ja suurimmillaan jäähallien jäähdytyskoneistukset tuovat työmahdollisuuksia alalta valmistuneille. On syytä huomioda että jo ennestään asennettujen lämmitysratkaisujen kokonaismäärä pelkästään kotitalouksissa on niin suuri, että alan ammattilaisia työllistää jatkossakin huomattavasti myös huoltotehtävät. Ilmastointi- ja jäähdytyslaitteasentajien avoimet paikat Uudellamaalla ovat kvartaalitasolla viimeisen vuoden aikana vaihdelleet vajaasta 30 vajaaseen 60 paikkaan.

Kuitenkin alalta ainakin toistaiseksi valmistuu melko vähän opiskelijoita, joten työmahdollisuudet saattavat olla lähitulevaisuudessa suhteellisen hyvät.

Matkailu- ja ravintolapalvelut työllisti Vipunen tietokannan mukaan vuonna 2014 Uudellamaalla noin 32 000 työntekijää. Näistä noin 27 100 oli kahvila/ravintolatyössä, 3 200 hotelli ja majoitustoiminnassa ja 1 900 muussa matkailua palvelevassa toiminnassa. Työllisten määrä on toki noussut em. vuodesta (ks. kohta matkailu), mutta jakauma alatoimialojen välillä on todennäköisesti edelleen melko ajankohtainen. Vantaan (1+1 laajennus) sekä Helsingin (4) projektien lisäksi majoituskapasiteettia on jatkossa tulossa myös Hyvinkäälle. Tämä tarkoittaa varovaisenkin arvion mukaan 2000–3000 huonekapasiteetin lisäystä nykyiseen. Tosin monet naista projekteista ei valmistu vielä kuluvana vuonna. Huonekäyttöaste oli jo edellisvuonna (kesäkuussa 75 %) suurempi kuin kertaakaan vuodesta 2003 ulottuvalla mittausjaksolla. Kaikki merkit viittaavat siihen että kuluva kesä tulee työllistämään enemmän mara-alan työntekijöitä vielä enemmän, sillä mm. aasialaisten Alipay -sukupolvi on vasta löytämässä Suomen. Lisäksi venäläisten ostovoima on parantunut huomattavasti syksyn 2016 kuluessa. Finavia on jo selkeästi rekrytoinneissa reagoinut kiinalaisten kasvaneisiin määriin. Kiinaa taitavien palveluoppaiden määrä on lentokentällä kasvanut. Syksyllä 2016 Finavian ja Pekingin lentoaseman välinen työntekijävaihto poiki oppia kiinalaisesta palvelukulttuurista ja kiinalaismatkustajien tarpeista. On hyvinkin todennäköistä että hotellit ja ravintolat jatkossa yhä enenevässä määrin rekrytoivat mandariinkiinan taitoista työvoimaa.

Mara ry:n tammikuun jäsenkyselyssä yli 60 prosentilla kyselyyn vastanneista yrityksistä on jo tällä hetkellä vaikeuksia löytää työntekijöitä avoimiin toimiin. Ylivoimaisesti suurimmat esteet avoimien paikkojen täyttymiseen ovat hakijoiden puute tai hakijoiden puutteellinen ammattitaito. Pelkästään 150 suurinta alan yritystä arvioi palkkaavansa noin 7 000 uutta kokoaikaista työntekijää vuoteen 2020 mennessä. Laskennallisesti tämä tarkoittaa arviolta Uudellamaalla 2 700–3 000 työpaikkaa. Ylipäätään työikäisen väestön määrän supistuminen ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmat tulevat hidastamaan mara-alan kasvua. Uudellamaalla oli vuoden 2016 neljännen kvartaalin aikana (keskimäärin kuukauden aikana) uusia avoimia kokkien paikkoja 419 ja vastaavasti tarjoilijoiden paikkoja 265. Suurimmillaan viime vuonna luvut olivat kokkien osalta jopa päälle 500 ja tarjoilijoiden osalta lähes 400 luokkaa. Kahvilamyymyjien paikkoja on Uudellamaalla ollut varsin paljon. Luvut vaihtelevat 65:n ja 150:n välillä kvartaalista riippuen. Lentoemäntien osalta ”piikki” osui vuoden 2015 viimeiseen kvartaaliin. Silloin avoimien paikkojen määrä oli tasan sata. Tämän jälkeen luvut ovat olleet varsin vaatimattomia. Lentokapteenien paikkoja ei ole ollut käytännössä lainkaan viimeisen kahden vuoden aikana.

Uudellamaalla kymmenen viimeisen vuoden aikana toisen asteen oppilaitosten opiskelijakiintiöissä mara-alan uusien opiskelijoiden määrä on kasvanut noin 350 henkilöllä. Uusien opiskelijoiden määrä oli korkeimmillaan vuonna 2011 (noin 2 950). Uudenmaan osuus mara-alan uusista opiskelijoista oli vuonna 2015 vajaat 30 prosenttia. Perinteisesti työllistymismahdollisuudet ovat olleet paremmat toisen asteen tutkinnon suorittaneilla kuin vastaavasti AMK-tason koulutuksen läpikäyneillä.

Ohjelmistoalalla (teknologiateollisuuden tietotekniikka-ala ja vastaavasti PALTA:n määrittelemä tietojenkäsittelypalvelut) yritysten rekrytarpeet pysyvät korkealla tasolla. Alalla

voitaneen nostaa kolme osaamisaluetta yli muiden. Näitä ovat pilvipalvelut, kyberuhkat (ja näin ollen tietoturvaosaaminen) ja edelleenkin peliteollisuus.

Uuttamaata myöten on edelleenkin puutetta nykyaikaisten verkkopohjaisten tietojärjestelmien eli pilvipalveluiden osaamisesta. Nimenomaan pilvipalvelut näyttävät olevan osa-alue, jossa suurimmat liike-elämän palveluiden konsulttitalot tällä hetkellä kasvattavat liikevaihtoa. Tätä osaamista alan suuret toimijat ovat sittemmin saaneet yritysostojen kautta kenties enemmän kuin palkkaamalla luonnollisen kasvun kautta. Tietoturvan osalta avoimena olevien työpaikkojen lukumäärä ylittää merkittävästi pätevien hakijoiden määrän. Samalla yrityksissä kasvaa myös huoli siitä, että monilta tietoturva-ammattilaisilta puuttuu riittävä koulutus heidän nykyiseen työhönsä. Oppilaitos-yritysyhteistyö konkretisoituu ensimmäistä kertaa kyberturvallisuuden saralle. F-Secure ja Intel ovat tehneet lahjoituksen Aalto-yliopiston ja Helsingin yliopiston yhteiselle tietoturvan opetusta ja tutkimusta edistävälle HAIC-tutkimuskeskukselle. Lahjoitukset käytetään apurahoihin, joita myönnetään maahan opiskelemaan tulevien tietoturva-alaan keskittyvien maisteriopiskelijoiden elinkustannusten kattamiseksi. Kyberuhkat koetaan koko ajan suurempina, mitä enemmän laitteita on liitetty verkkoon ja mm. teollisuudessa ns. Industry 4.0:n mukana ongelmat ja suojaus-tarve moninkertaistuu nykyisestä.

Myös Uudenmaan ELY-keskus on ollut Microsoftin ja erinäisten kumppaniyritysten kanssa pilvipalveluteknologia osaamisen kartuttamisessa. Viime vuonna käynnistynyt Azure Akatemiassa Ohjelmassa 250 tietotekniikka-alan ammattilaista päivitti (pilvipalvelu) osaamisensa. Microsoftin kumppaniverkostossaan toteuttamassa kartoituksen perusteella mukaan tarvitaan 300 uutta pilviammattilaista lisää. Näin ollen kuluvalle vuodelle on käynnistetty uusi akatemia.

Pelialan kasvu on Uudellamaalla hyvin pitkälti rakennettu kotimaisten toimijoiden ympärille. Syksyllä kaava muuttui sikäli, että valkovenäläisen pelijätti Wargaming ilmoitti Slushin yhteydessä yhteistyöstä helsinkiläisen pelitalo Boomlagoonin kanssa. Tämä on ensimmäinen kerta, kun isossa mittakaavassa pelialan yhdistyminen konkretisoituu ulkomaalaiseen yhtiöön, muutenkin pääoman pumppaamisen tai puhtaasti yritysoston kautta.

Peruskoodareita enemmän tulee jatkossa lisääntymään tekoäly-ympäristön osaamistarve. Patentti- ja rekisterihallitus on ilmoittanut tarpeikseen koodata algoritmeja tietokantojen sisällölliseen analyysiin. PRH on asettanut melkoisen haasteen kotimaiselle osaamiselle: ”Kyse on poikkeusyksilöistä, joita ei välttämättä ole Suomessa yhtään.” Tämä tukee ennestään voimakasta ulkomailta rekrytointia. Keskustelu puolesta ja vastaan jatkuu - pitääkö lupaprosesseja löyhentää nykyisestä, käy edelleen kiivaana. Muutama vuosi sitten arvioitiin mm. pelialan osalta ulkomaalaisten osuuden työllisistä olevan 25 %.

Ohjelmistoalan rekrytointimäärät eivät jatkossakaan tule näkymään työ- ja elinkeinotoimistojen tilastoissa millään tavalla. On syytä huomata että kyseessä on vain yksi toimiala muiden joukossa, mihin alan osaajia työllistyy. Pankit, logistiikka, verkkokauppa sekä liike-elämän palvelut etupäässä, mutta myös kaikki muut toimialat, jotka tarvitsevat analytiikkaa omista ja potentiaalisesti uusista asiakkaista tarvitsevat ohjelmistoalan osaamista lähitulevaisuudessa. Ylipäätään kasvava tarve digitaaliseen osaamiseen läpi toimialojen on ruvennut näkymään suorina rekrytointeja enemmän yrityskauppoina. Uusin irtisanomis-rekrytointiuutinen tuli maaliskuussa helsinkiläislähtöiseltä F-Securelta. Yhtiö on ilmoittanut ir-

tisanovansa 30 henkeä, mutta ilmoitti rekrytoivansa kuluvana vuonna työntekijöitä eri tehtäviin. Sama ilmiö toteutui mm. Tieto Oyj:ssä viime vuonna.

Suuret vähittäiskauppojen toimijat ovat alkaneet tunnetusti hyödyntämään kuluttajien dataa erilaisten kanta-asiakaskorttien kautta. Aikaisemmasta poiketen dataa on yhä enemmän ruvettu systemaattisesti analysoimaan. Data-analysoinnin tarve ja sen optimaalinen hyödyntäminen tulee kasvamaan yhä enemmän useilla toimialoilla. Puhutaan ns. ninjaryhmistä, joiden kasaaminen kasvaa lähitulevaisuudessa. Tämän myötä paitsi it-ammattilaisten myös markkinoinnin sekä tuotekehityshenkilöstön vahvistamista tullaan lisäämään. Kyseessä on eräänlainen ´tunnista ja vastaa´-tyyppinen operatiivinen tiimi, joka käyttää hyväkseen kaikkia sosiaalisen median, myynnin ohjelmistojen ja viimein IoT:n tarjoamia keinoja uusien asiakkaiden löytämiseksi ja heidän tarpeidensa täyttämiseksi. Tätä on toki harjoitettu mm. Yhdysvalloissa jo pitkään. Esimerkinä käy Facebookin viimeaikaiset yritysostot (ja sitä kautta asiakastietojen laajennettu hyödyntäminen).

Tieto- ja viestintäteknikan ammattilaisten järjestön Tivian mukaan Suomessa tarvittaisiin heti 7 000 uutta ohjelmistoammattilaista ja tulevina vuosina tarve kasvaa jopa 3 800 henkilöllä vuodessa. Vuonna 2020 Suomesta voi puuttua jo 15 000 ohjelmistoammattilaista. Tietysti on syytä huomioida että näkökulma ei ole täysin objektiivinen, mutta alan ilmiöiden ja yritysten ja riippumattomien tahojen arvioiden perusteella opintovaje on ilmeinen.

Opetushallinnon Vipunen tietokannan mukaan uusia AMK-tietojenkäsittelyopintoalan uusia opiskelijoita oli vuonna 2015 Uudellamaalla 730 kappaletta. Vuodesta 2010 uusien opiskelijoiden määrä on kasvanut 90:llä. Uudenmaan osa koko maan tietojenkäsittelyopin opiskelijoista oli 42 prosenttia vuonna 2015. Koko maassa uusien opiskelijoiden määrä on kasvanut vuodesta 2010 vain 40 opiskelijalla. Ylemmän korkeakouluasteen aloittaneiden opiskelijoiden määrät ovat varsin pienet. Koko maassa luku on vain muutaman sadan luokkaa.

5G verkkojen rakentamiseen lisääntyy tarve, sillä nykyisellä tiedonsiirtonopeudella verkot ovat jo varsin kuormittuneet ja tiedonsiirtonopeuden kasvattamista ei voida pitkään enää lykätä. Tämän myöten tietoliikenne-asetajien tarve tulee todennäköisesti lisääntymään, joskin tämä ei tule toteutumaan vielä kuluvan vuoden aikana. 5G verkkojen asentamisajankohdasta on lukuisia eri arvioita, niin kuin aina ennakoitaessa tulevaisuuden teknologiamallia, mutta lähitulevaisuuden investointitarpeet ainakin Kiinassa ja muualla Kaukoidässä luovat tarpeen osaajille. Tosin investointien kohdentumisen myötä, saattaa olla alan työmahdollisuudet voivat ulottua myös ulkomaille. Joka tapauksessa Espoossa vaikuttaa yksi maailman suurimmista verkkovalmistajista (Nokia), joka on tulevaisuuden tarjouskilpailussa todennäköisesti varsin vahvoilla.

Lähitulevaisuudessa automaatiotutkijoiden ja -insinöörien kysyntä saattaa hyvinkin todennäköisesti kasvaa. Uudellamaalla on jo nyt ilmeisen paljon osaamista tutkimuslaitos- ja korkeakoulusaralla automaattiohjauksella toimivien laivojen sekä ylipäätään automatisoitujen kulkuneuvojen käytöstä talviolosuhteissa. Tästä on kuitenkin hyvin rajallisesti julkista tietoa, joten kyseessä on enemmänkin heikko signaali kuin varma ennakointi kuluvan vuoden osalta.

Yritysjärjestelyjen edelleen korkea määrä lisää kirjanpitäjien, tilintarkastajien sekä juristien kysyntää. Veroneuvonta- ja lakipalvelut sekä liikkeenjohdon konsultointipalvelut ovat edelleen kasvava ala, jossa mm. neljän suurimman toimijan yhteisliikevaihto kasvaa viiden-

kahdeksan prosentin vuosivauhtia. Yritysoistoissa on lisätty ohjelmisto-osaamista. Vuosi-
rekrytoinnit ovat liikkuneet pelkästään näiden yritysten osalta Uudellamaalla arviolta viiden-
sadan paikkeilla ja trainee -ohjelmat mukaan lukien puhutaan arviolta 700–800 työllisestä.
Vuoden 2016 viimeisellä kvartaalilla tilintarkastajien avoimia paikkoja oli 44, kirjanpitäjien
paikkoja 133 ja asianajajien paikkoja 22. Asianajajien paikkoja lukuun ottamatta paikkojen
määrät olivat vuotta aiempaa korkeammalla tasolla.

Alkuvuotta myöten kuuma peruna on Uudellamaalla ollut provisiopalkkaiset työt, niiden
suuret rekrytointimäärät ja ymmärrettävä vähäinen vetovoima. Puhelin- ja myyntiedusta-
jien työnantajien maine on kärsinyt pahasti räikeiden työehtojen ja nollasopimusten myö-
tä. On kuitenkin huomattava että pitkälle provisiopalkkainen työ edelleen on tietyillä toimi-
aloilla varsin vetovoimaista, esim. teknologiatuotteiden kuten hyvinvointi/terveysteknologia
myyntityö kovine osaamisvaatimuksineen. Viime vuonna pitkälti provisiopalkkainen auto-
ala kasvoi huomattavasti enemmän kuin vähittäiskauppa kokonaisuudessaan. Joskin au-
toalan herkkyyks tuli jälleen pintaan helmikuussa hallituksen liikennekaarihankkeen myötä.
Tulevaisuuden rekrytointitarpeisiin voi suhtautua varsin suurella varauksella.

Digiosaamisen kartuttamisesta yli toimialarajojen on varsin haluttu taito jo pidempään.
Ei niinkään suuri idea työllistämisen kannalta, mutta pilottina mielenkiintoinen myös Uudel-
lemaalle tulee olemaan Tekesin digiboosti-rahoituskampanja. Tässä pk-yritykset voivat pal-
kata yhden tai useamman digiammatillaisen vuoden ajaksi, ja Tekes maksaa puolet heidän
palkastaan. Ylipäättään digiosaajan määre on hankala ja kenties liian yleispätevä. Tämä te-
kee sen tavoitettavuuden jokseenkin hankalaksi. Johtuen siitä että tällä nimikkeellä rekry-
toidaan alueella yhä enemmän, parhaimmat eväät tehtävään antaa useimmiten it-, myynti
ja markkinointitutkinto. Ei ole epäilystäkään etteikö tämä kysyntä kasva myös jatkossa kun
yritykset läpi toimialojen uusivat toimintamallejaan.

Toistaiseksi finanssialan kokonaishenkilöstön määrä ei ole Uudellamaalla juurikaan
muuttunut. Deloitte arvioi että 85 prosenttia maailman omaisuudenhoidoliiketoiminnasta on
alttiina sille, että sen hoitavat jatkossa robotit. Suomalaisen finanssisektorin osalta arviot
työpaikkojen vähentymisestä on kuitenkin Deloitteen taholta maltillisempia. Konsulttiyrityk-
sen arvioissa viidessä vuodessa katoaisi joka neljäs työpaikka katoaa. Tämä tarkoittaisi
Uudellamaalla noin 5000–6000 työpaikkaa. Ajatuskehikko perustuu Robo 3.0 maailmaan,
jossa robotit hallinnoivat asiakkaan varoja, tekee allokaatiot sekä osto ja myyntisuunnitel-
mat. Ihmisen rooliksi jää tarkistaa ne ja painaa nappia. PWC:n arvio on että kuluvan vuo-
den pitäisi olla robotiikan läpimurtovuosi pankeissa. Finanssisektorin työnjako tulee eittä-
mättä muuttumaan lähitulevaisuudessa. Viime vuoden puolella Royal Bank of Scotland il-
moitti vähentävänsä 550 yksityispankkiiria ja korvaavansa heidät roboteilla. Samankaltai-
sia uutisia on muitakin. Suomessa pörssiakauppaa suoraan tekevät pääasiassa ulkomaa-
laiset välittäjät. Pankit Suomessa ovat jo pidempään keskittyneet kenties suurempikattei-
seen rahastotoimintaan.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys on kääntynyt laskuun Uudellamaalla. Tämä johtuu päätoimialojen parantu-
neesta vireestä, sillä viimeaikaiset rekrytoinnit ovat selkeästi alueella lisääntyneet. Tämä

käy ilmi myös aluebarometrien (EK:n suhdannebarometri sekä pk-yritysbarometri) tuloksista. Erityisen positiivista on että myös että työttömyyden pitkittyminen on kuluvaan vuoden alussa kääntynyt laskuun.

Helmikuun Ammattibarometrin tuloksista käy ilmi että erityisen vaikeaa myös jatkossa työnsaanti on mm. tietyissä media- ja kustannusalan ammateissa (kirjansitojat, sitomotyöntekijät, painopinnanvalmistajat, painajat, toimittajat ja tiedottajat). Näistä mm. painajat vielä 80-luvulla tekivät vuoro- ja ylitöitä suurten mediatalojen palveluksissa varsinkin suurilla ansioilla. Nyt tämän tyyppisissä ammateissa kenties paras valtti työnsaantiin on uudelleen koulutautuminen. Myös toimittajan työ on muuttunut muutaman vuoden aikana. Yhä enemmän tässäkin ammatissa kaivataan moniosaamista. Tämä sisältää mm. editoimisen, taittamisen ym. työtehtäviä, joihin vielä muutama vuosi takaperin oli oma osaaja, jonka myöten toimittajat pystyivät keskittymään ydinosaamiseensa. Toimittajien ammateissakin freelancer-työt ovat yleistymässä aivan suurtenkin lehtitalojen osalta. Lisäksi työnsaanti tulee jatkossa olemaan varsin haastavaa erityisesti luovilla aloilla/ taiteilijoilla (kuvataiteilijat, ohjaajat, näyttelijät, valokuvaajat, muusikot ym.). Tämä on harmillista, sillä näihin ammatteihin valmistavat opinnot useinkin vaativat ylempää korkeakoulututkintoa, ja ylipäättään opiskelupaikan saanti on alun perin varsin hankalaa

Ammattibarometri ilmestyy kahdesti vuodessa. se kertoo työ- ja elinkeinotoimistojen näkemyksen keskeisten ammattien kehitysnäkymistä lähitulevaisuudessa. Ammattibarometrin laatimistyön tekevät TE-toimistot, jotka arvioivat asiantuntemuksensa perusteella noin 250 ammatin työvoiman kysyntänäkymiä ja työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainon kehitystä puoleksi vuodeksi eteenpäin. Työ- ja elinkeinotoimistot perustavat omat arvionsa asiakasrajapinnassa saamansa tietoon asiakkaiden tarpeista ja näkymistä, työvoima- ja koulutustarvetutkimushaastatteluissa (TKTT) ja Harava-haastatteluissa saataviin yritysten näkemyksiin, työnantajakäynteihinsä sekä PK-barometrin, työnantajahaastatteluiden sekä muiden barometrien tuottamiin informaatioon.

Tarkemmin Ammattibarometrin tulokset ovat nähtävissä osoitteessa www.ammattibarometri.fi

Helsingin seutukunta

Espoo, Helsinki, Vantaa, Hyvinkää, Järvenpää, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Siuntio, Tuusula, Lohja, Karkkila, Vihti, Sipoo

Helsingin seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 1 519 059 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 18 665 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 88 646.

Helsingin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Helsingin seutukunta on Suomen väkirikkain seutukunta, sekä Uudenmaan ja koko Suomen yrityskeskittymä. Seutukunnassa sijaitsee neljännes koko maan yritystoimipaikoista ja kolmannes yksityisen sektorin työpaikoista. Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstietojen mukaan Helsingin seutukunnassa syntyi vuonna 2012 noin 45 prosenttia maan kaikkien yritysten yhteenlasketusta liikevaihdosta.

Helsingin seutukunnan suurimmat työssäkäyntialueet ovat Helsinki, Espoo, Vantaa, Hyvinkää, Lohja ja Kerava. Helsingin seutukunnassa on Uudenmaan työpaikoista yli 90 prosenttia ja näistä pääkaupunkiseudun kunnissa lähes 80 prosenttia

Pääkaupunkiseutu työssäkäyntialueena eroaa erittäin paljon muista kunnista. Se on ainoa alue, jossa käydään enemmän töissä kuin alueella vastaavasti on työllisiä. Eniten pääkaupunkiseudulla käydään töissä Kirkkonummelta, Nurmijärveltä, Sipoosta ja Tuusulasta. Seutukunnassa helsinkiläiset, lohjalaiset, hyvinkääläiset, ja karkkilalaiset käyvät eniten töissä omassa kunnassaan. Veropohja on hyvän työllisyysasteen ansiosta alueella korkea, kuten Uudellamaalla kokonaisuudessaankin.

Helsingin seutukunnassa alueen tarkastelu useissakin tapauksissa rajoittuu liiaksi pääkaupunkiseutuun, vaikka erityisesti alueen teollinen toiminta on vahvasti keskittynyt Keski- ja Pohjois-Uudellemaalle. Väkiluku on ollut lievässä kasvussa viimeiset vuodet lähes kaikissa alueen kunnissa. Alueen kone- ja metallialan yrityksissä valmistetaan autonomisia työkoneita logistiikkasektorille, edistyneitä kartonkikoneita, ohutlevyn lävistyslinjoja ym. sekä kotimarkkinoille että erityisesti vientiin. Useimmat yritykset ovat pärjänneet juuri vahvan vientiliikevaihtonsa ansiosta myös aluetalouden ”karikkovuodet”. Missään nimesessä alue ei ole riippuvainen kahdesta ”jättiläisestä”; mm. siltanostureista ja hissejä valmistavista globaaleista, miljardiliikevaihtoa takovista yrityksistä, toisin kuin harhaisesti usein tilanne yleistetään.

Helsingin seutukunnan väestöllinen huoltosuhde (eli ei työikäisten ja työikäisten välinen suhdeluku) oli noin 0,5 vuonna 2015. Tämä on Suomen seutukunnista alhaisin, mikä tarkoittaa että Helsingin seutukunnassa väestöllinen ikärakenne on kaikista ”edullisin”. Alhaisin huoltosuhde oli Helsingissä, Vantaalla, ja Järvenpäässä. Huoltosuhde oli korkein Kainiaisissa, Karkkilassa ja Lohjalla.

Vastaavasti 65-vuotta täyttäneiden osuus oli Helsingin vuonna 2015 seutukunnassa 16 prosenttia. Tämä on Oulun seutukunnan jälkeen Suomen alhaisin luku. 65-vuotta täyttäneiden osuus kasvaa jatkossa muiden alueiden tavoin myös Helsingin seutukunnassa, vaikkakin hitaammin kuin valtaosassa Suomea.

Ikääntymisen kielteisten vaikutusten hillitsemiseen on alueella kiinnitettävä jatkossa huomiota ennaltaehkäisyyn. Tämän avulla on mahdollista saada pitkäaikaissairaudet nopeammin hallintaan, vähentää tapaturmien, yksinäisyyden, psyykkisten ongelmien ja muiden sairauksien vaikutuksia sekä pidentää omaehtoisen asumisen mahdollisuuksia. Erietyisesti kaupunkisuunnittelulla tiedetään olevan huomattavia vaikutuksia ikäihmisten mahdollisuuksiin selviytyä omassa lähiympäristössään. Asuntojen tulisi sijaita paikoissa, joissa palveluita on tarjolla kaikille ikäryhmille. Lähiympäristön ja lähellä sijaitsevien palvelujen suunnittelulla voidaan tukea ikäihmisten omaehtoista selviytymistä ja pidempää koto-

na asumista. Yksi käytännön esimerkki, joka on eri puheenvuoroissa nostettu esiin, ovat senioripuistot liikunnallisine palveluineen.

Liian pienelle huomiolle jää, että väestön vanheneminen on myös voimavara. Tämän hetkisten ja tulevien eläkeläisten ostovoima on huomattavasti korkeampi kuin vielä kuin vielä muutamia vuosikymmeniä aikaisemmin. Näin ollen palveluiden käyttö tulee hyvinkin jatkumaan pitkään eläkkeelle jäämisen jälkeen. Laskennallisesti ikääntyneiden aiheuttamat kustannukset omalle kunnalle tai jatkossa erityisesti maakunnalle alkavat kumuloitumaan vasta muutaman viimeisen ikävuoden aikana.

Koulutustaso on Helsingin seutukunnassa varsin korkea - vuonna 2015 noin 30 prosenttia aikuisikäisestä väestöstä oli suorittanut korkeakoulututkinnon. Korkeasti koulutettujen osuus on kasvanut huomattavasti kahdenkymmenen ja jopa kymmenen viimeisen vuoden aikana. Hyvin usein mielletään että seutukunnassa ja perinteisesti vauraalla pääkaupunki-seudulla erityisenä ongelmana on ollut juuri tämän ryhmän työllistyminen. On totta että korkeasti koulutettujen työttömyys nousi usean vuoden ajan enemmän kuin muilla koulutusasteilla, mutta missään taantuman vaiheessa suhteellinen työmarkkina-asema ei ole ollut edes lähellä yhtä keho kuin peruskoulu tai toisen asteen opintojen suorittaneiden ryhmissä.

Helsingin seutukunnassa palvelualojen merkitys on suurempi kuin muualla Uudella maalla. Vuonna 2014 yksityisen sektorin työllisistä lähes puolet oli palvelualalla. Palvelualoilla merkittävin toimiala on liike-elämän palvelut ennen informaatiota ja viestintää, logistiikkaa sekä matkailu- ja ravintolapalveluita. Informaatio- ja viestintäalan kasvu on ollut vuoden 2014 jälkeen merkittävää. Microsoftin ostettua Nokia matkapuhelinliiketoiminnan, siirtyi Microsoftin liiketoiminta informaatio- ja viestintä toimialaluokituksen. Samalla elektroniikkateollisuudesta putosi pois iso palanen. Toki sittemmin myös Microsoftin toiminnot on Espoossa ajettu alas. Suurin osa näistä ovat työllistyneet, oletettavasti eniten ohjelmistotalalle, joskin tätä ei pysty aukottomasti osoittamaan toteen. Teollisuuden osuus yritysten liikevaihdosta oli vuonna 2014 noin 23 % ja työllisistä 12 %. Vuonna 2014 elektroniikkateollisuuden osuus teollisuuden liikevaihdosta oli 56 %, (mutta niin kuin edellä on mainittu, tämän osalta tilanne osittain muuttunut), kone- ja metalliteollisuuden 11 % ja elintarviketeollisuuden 7 %. Tukku- ja vähittäiskaupan osuus yksityisen sektorin työllisistä oli alueella vuonna 2014 noin 20 %. Kaupan alan työllisten määrä on kuitenkin vuodesta 2014 saakka jossain määrin laskenut, vaikkakin lasku nyt näyttää toistaiseksi pysähtyneen.

Alkava yrittäjyys ja startup -ekosysteemi ylipäättään on alueella vahvaa. Hautomot ovat muuttumassa yhä enemmän kiihdyttämöiksi, kun yhteisöllisiin työtiloihin sidotaan pääomasijoittajat mukaan. Pitkään startupprien ja kasvuyritysten suurimmaksi aluevaikutukseksi katsottiin pääasiassa positiivisen yritysilmapiirin luomisen alueelle. Tilanne onkin jokseenkin muuttunut, kuten seuraavan kappaleen kiihdyttämötoiminnan kartoituksesta käy ilmi. Lisäksi jo vakiintuneet yritysten ja pääomasijoittajien vuosittaiset kohtaamiset (Slush) ovat saaneet aikaan suuren mahdollisuuden ulkomaalaisen pääoman ohjautumiselle alueen yrityksiin.

Pääkaupunkiseutua myöten kohtuuhintaisten asuntojen rakentaminen ei ole ollut riittävää etenkin matalapalkka-alojen työpaikkojen täyttämiseksi. MAL aiesopimusten (2012–2015) ja nykyinen vuoteen 2019 ulottuva sopimus) yhtenä tavoitteena on ollut Helsingin seudun asuntotuotannon kokonaismäärän nostaminen kestäväälle tasolle, sekä lisätä kohtuuhintaista vuokra-asuntotuotantoa huomattavasti aikaisemmasta. Asuntotuotantotavoit-

te koko seudulla oli viime vuoden osalta asetettu 13 500 asuntoon ja vuodesta eteenpäin 1000 asunnon määrän vuosikasvu. Tämän myötä vuonna 2019 asuntotuotantomäärä olisi 16 500 asuntoa. Lisäksi MAL-tavoitteena on asetettu jatkossa ARA-tuotannon nostaminen 30 prosenttiin asuntotuotannosta. Alueella on paljon ollut keskusteluissa täydennysrakentaminen merkittävänä keinona asuntopulan pienentämisenä. Tämä ei riitä, sillä rakentamisen tiivistäminen toteutetaan pääasiassa kovan rahan asuntotuotannon kautta. Ylipääntään kaavoitus on edelleenkin liian vähäistä ja varannossa on huomattava epäsuhta paitsi asuntojen ja toimitilojen välillä niin myös eri asuntotyyppeiden välillä. Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n vuoden 2016 Asuntotuotantotarve 2040 -tutkimuksen mukaan Helsingin seutu tarvitsee 50 prosenttia lisää asuntoja niiden tämänhetkiseen asuntokantaan nähden.

Kuluvana vuonna tuli voimaan laki, jonka myötä valtion tukemien ARA-asuntojen tulorajaksi asetettiin 3 000 euroa. Asuntoihin on tähän mennessä läpi kuntarajojen pyritty saamaan erikokoisia ja eri-ikäisiä, sekä myös tulotasoltaan erilaisia perheitä. Jatkossa joillakin perhekunnilla muuttaminen suurempaan asuntoon on tulorajojen muuttuessa käytännössä mahdotonta. Näin ollen etenkin pääkaupunkiseudulla asutaan entisestään ahtaammin eikä uusille asuntotarpeessa oleville ole vastaavasti asuntoja saatavilla, etenkin kun ARA-rakentaminen on edelleenkin melko vähäistä. Tulorajojen palauttaminen saattaa hyvinkin mahdollisesti luoda myös uuden kannustinloukun – pienituloisen ihmisen ei välttämättä kannata ottaa työtä vastaan, jos riskinä on jäädä ilman asuntoa.

Toimitilojen segregatio on pitkään ollut merkittävä ongelma. Pääkaupunkiseudun noin miljoonasta tyhjästä toimistoneeliöstä huomattava osa on sellaista, jonka kysyntä on varsin alhaista. Hyvien, modernien ja energiatehokkaiden (esim. Helsingin keskusta, Ruoholahdi, Keilaniemi) kiinteistöjen tila on vakaa, vuokrat ovat osittain nousussa ja niistä on pulaa. Samaan aikaan vanhaa tilaa on tyhjänä kadun toisella puolella – kyseessä on klassinen kysynnän ja tarjonnan kohtaanto-ongelma. Tämä myös hämää yleisiä tilastoja luettaessa. Tällaisesta kärjistävä esimerkki on seuraava: jos alueen pääkadun toisella puolella uudessa tilakannassa vuokrat ovat 20 euroa ja toisella puolella vanhassa tilakannassa 10 euroa, näyttää tilasto 15 euron keskivuokraa. Mikä ei kerro mitään oikeasta alueellisesta hintatasosta. Joka tapauksessa pääkaupunkiseudun ulkopuolella tyhjäksi jääneisiin liiketiloihin on jo pidempään ollut varsin hankalaa löytää korvaavaa liiketoimintaa, eikä muuntorakentaminen ole enää samanlaisessa nosteessa kuin muutama vuosi takaperin.

Helsingin kaupunkivaltuustossa hyväksyttiin syksyllä 2016 varsin riitaisissa merkeissä yleiskaavasta kaupunkibulevardin rakentamisesta Hämeenlinnan väylän varteen. Tämän myötä keskuspuisto suunniteltiin osittain pilkottavaksi asuntojen tieltä. Viranomais taholta tähän päätökseen ja sen eteenpäinviemiseen on tulossa ainakin merkittävä hidaste. Uudenmaan ELY-keskus sekä Liikennevirasto ovat vuoden alusta valittaneet Helsingin ratkaisusta (Helsingin) hallinto-oikeuteen. Molempien valitukset koskevat paitsi Hämeenlinnanväylää, niin myös Länsiväylää, Turunväylää, ja Lahdenväylää. Valitusten argumentteja ovat olleet:

- Kyseisten väylien muuttaminen kaupunkibulevardeiksi ei riittävällä tavalla turvaa seudullisia ja valtakunnallisia liikenneyhteyksiä. Esimerkiksi väylien välityskyky laskee noin puoleen ja bussi- ja tavaraliikenne hidastuu.

- Liikenneturvallisuus. Nykyiset väylät ovat turvallisia, koska kukaan ei risteä tasossa ja esimerkiksi kevyt liikenne on erotettu autoliikenteestä. Jos kaikki tuodaan samaan ympäristöön, konflikteja eittämättä muodostuu.
- Kaupunkibulevardien vaikutuksista tehdyt selvitykset ovat puutteellisia. Sekä ELYn että Liikenneviraston mukaan vaikutuksia seudulliseen ja valtakunnalliseen liikenteeseen ei ole riittävästi selvitetty tai niiden tulokset vaikutusten osalta ovat ristiriitaisia.
- Selvityksen alueellinen raja-alue on keskittynyt pääosin Helsinkiin. Mitä tapahtuu bulevardiverkon ulkopuolella, on puutteellisesti selvitetty. Erityisesti puutteet ja ristiriidat kohdistuvat virastojen mukaan valtakunnalliseen ja kansainväliseen tavaraliikenteeseen ja pitkänmatkan bussiliikenteeseen.

ELY-keskus ei ole vielä pohtinut, aikooko se edetä asiassa korkeimpaan hallinto-oikeuteen asti, mikäli tilanne niin vaatii.

Maan hallitus on korostanut energia- ja ilmastostrategiassaan erityisesti biopoltoaineita, mutta myös sähköautoilua halutaan lisätä. Liikenteen päästöjä tavoitellaan laskettavan valtakunnallisesti vuoteen 2030 mennessä noin 50 prosenttia verrattuna vuoden 2005 tilanteeseen. Tämä tulee vaikuttamaan alueen työssäkäyntiedellytyksiin kehyskunnista pääkaupunkiseudulle ja erityisesti Helsinkiin. Päästövähennystoimenpiteet kohdistetaan erityisesti tieliikenteeseen, jossa päästövähennyspotentiaali on suurin.

Helsingin seudun liikenne (HSL) on tahollaan teettänyt selvityksen asenteista yksityisautoilua kohtaan. Selvityksen tuloksien mukaan autojen omistus voi kääntyä Helsingin seudulla lähiaikoina laskuun ao. argumenteilla:

1. Asenteet autoilua kohtaan ovat muuttuneet. Auton statussymboliarvo on laskenut ja asukkaat suosivat kaupunkimaista elämäntapaa sekä arvostavat ympäristöä ja terveyttä.
2. Monet nuoret jättävät ajokortin hankkimatta ja vastaavasti ikääntyvä väestö luopuu autoilusta ja ulkomaalaistaustaiset omistavat auton kantaväestöön kuuluvia harvemmin.
3. Digitalisaation myötä syntyy uusia palveluita, joiden avulla matkoja on helpompaa ketjuttaa ja autojen yhteiskäyttö lisääntyy. Yhä useammat palvelut voi hankkia suoraan kotiin, mikä myös vähentää liikkumistarvetta.

Tutkimuksesta käy ilmi että sähköautot ja itseohjautuvat autot voivat lisätä tai vähentää autoilua riippuen siitä, tulevatko ne yhteiskäyttöön vai yksityiseen omistukseen. On huomattavaa että pitkän aikavälin toteuma ei ole missään määrin ennakoitua tulevaa. Autojen omistus on kasvanut Helsingin seudulla parin vuosikymmenen ajan.

Toisaalta seutukunnan työpaikoista noin puolet on Helsingissä. Tämän myötä, kuten aikaisemmin on tullut todetuksi, kehyskunnista sekä muualta pääkaupunkiseudulta sukkuloidaan erittäin paljon Helsinkiin. Sujuvien yhteyksien täytyisi laajentaa hyvinkin useaan kehyskuntaan, mikä tekee kattavan liikenneyhteyksien muodostamisen vähintäänkin haasteellisiksi. Lisäksi alueella käydään paljon vuorotyössä, jolloin edes pääväylillä ei ole julkista liikennevälineitä käyttäen mahdollista sukkuloida Helsinkiin saati muualle pääkaupunkiseudulle. Kysymyksiä herättää, saadaanko esimerkiksi taksiyhteys tai vuokra-auton käyttö sujuvasti kehyskunnasta kotiovelle (kohtuuhintaan) kaikkina vuorokaudenaikoina. Onko

myöskään ylipäättään realistista kohtuukustannuksin tällainen malli soveltaa muualla kuin kenties merkittävimpien kehyskuntien juna-asemien yhteyteen. Osittain tämä voidaan ratkaista etätöiden lisäämisellä, mutta ainakin lähitulevaisuudessa useat työtehtävät edellyttävät fyysistä paikalla oloa toimipisteessä.

Kaikesta huolimatta ja yleisen ilmapiirin muutoksen myötä, Helsingin kaupunki on panostanut autottomuutta mm. pyöräilyteiden lisäämisen kautta. Pyöräily onkin lisääntynyt varsin lyhyessä ajassa - Helsingissä pyöräiltiin 10 % enemmän tammi–syyskuussa 2016 vuoden 2015 vastaavaan ajanjaksoon verrattuna. Tiedot on saatu kaupungin konelaskentapisteistä. Vaikka pyöräily on lisääntynyt Helsingissä, on pyöräilyn osuus kaikista matkoista edelleen noin 10 %. Toisin sanoen liikenne on lisääntynyt myös joukkoliikenteessä ja/tai yksityisautoilussa. Helsingin tavoitteena on, että pyöräilyn osuus kaikista matkoista kasvaa 15 %:iin vuoteen 2020 mennessä. Tällä ei yksistään ole juurikaan ole vaikutusta liikenteestä aiheutuviin päästöihin.

Tallinnan ja Helsingin välisen rautatietunnelin rakentaminen nähdään huomattavasti realistisempuna vaihtoehtona kuin kenties muutama vuosi takaperin. Euroopan Unionin kustantama selvitys ja siitä noussut keskustelu on nostanut projektin pr-arvoa huomattavasti.

Vastaavasti Uudenmaan liiton toimeksiannosta tehdyn selvityksessä kävi ilmi, että peruskallioiden merenpohja jatkuu Viron rannikon tuntumaan Naissaaren ja Eestin matalaan asti. Tämä tekee tunnelityön rakentamisen huomattavasti helpommaksi kuin vastaavasti pehmeällä merenpohja-aineella.

Tunnelin myötä matka-aika kahden pääkaupungin keskustan välillä lyhenisi noin puoleen tuntiin. Helsinki ja Tallinna muodostavat yhdessä noin puolentoista miljoonan asukkaan talousalueen. Tunnelin seurauksen Helsinki–Tallinna olisi täysin kilpailukykyinen alue tieteen, elinkeinoelämän, matkailun ja kulttuurin osalta, verrattuna vaikkapa Tukholmaan. Merenalainen tunneliyhteys kehittäisi myös tavaraliikenteen kilpailukykyä kasvua ja vahvistaisi Helsingin roolia satamakaupunkina. Kuljetusmahdollisuudet Keski- ja Itä-Eurooppaan sekä Välimeren alueelle nopeutuisivat merkittävästi

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Helsingin seudulla (Helsingin seutukunta pl. Lohja, Siuntio ja Karkkila) kaikkien yritysten yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 2016 kasvoi kaksi prosenttia (kvartaalien 1, 2 ja 3 keskiarvo). Voimakkaimmin kasvaneet alat olivat rakentaminen (+10 %), liike-elämän palvelut (+8 %), matkailu- ja ravintolapalvelut (6 %) sekä yksityiset palvelut kotitalouksille (+7 %). Teollisuuden liikevaihto pysyi vuotta aikaisemmalla tasolla. Ainoastaan kaupan liikevaihto hiukan laski tukkukaupan myötä.

Henkilöstön määrän osalta vuoden 2016 lopulliset tiedot ovat jo saatavilla. Kaikkien toimialojen yhteenlaskettu henkilöstön määrä kasvoi kahdella prosentilla. Eniten viime vuonna kasvoi liike-elämän palvelut (+6 %). Kasvua oli myös rakentamisessa (+3 %), matkailu- ja ravintolapalveluissa (+3 %) sekä hiukan teollisuudessa (+1 %). Teollisuudessa nousua oli kaikilla kvartaaleilla viimeistä lukuun ottamatta, jolloin liikevaihto oli aavistuksen pakkasella (-0,4 %) Kaupan alalla henkilöstön määrä pysyi vuoden 2015 tasolla. Ainoastaan logistiikassa (toimialat 49-53) henkilöstön määrä hiukan laski (-1 %).

Palkkasumma kasvoi Helsingin seudulla kaikkiaan kolme prosenttia. Eniten palkkasumma kasvoi liike-elämän palveluissa (+7 %), rakentamisessa (+6 %), matkailu- ja ravintolapalveluissa (+6 %) sekä rahoitus- ja vakuutustoiminnassa (+5 %). Ainoastaan teollisuudessa palkkasumma hiukan laski (-1 %). Mm. kaupan alalla palkkasumma kasvoi hiukan (+1 %). Näyttääkin siltä että Helsingin seudulla vielä viime vuonna alalla korostui lisätyötuntien tarjoaminen osa-aikaisille.

Helsingin seutukunnan kehitystä ja tulevaisuuden arviointia ei voi sivuuttaa jättämällä käsittelemättä seuraavat toimialat: rahoitus- ja vakuutus, tietotekniikka-ala ja mm. liike-elämän palvelut. Nämä palvelualat ovat hyvin pitkälti yrityspalveluja, vaikka joihinkin sisältyy myös b-to-c liiketoimintaa. Koska toimialat on kuitenkin varsin kattavasti käsitelty jo Uudenmaan ELY-keskus -osiossa, on alla seutukuntatarkastelu rajoittunut seuraaviin toimialoihin: rakentaminen, matkailu- ja ravintolapalvelut sekä logistiikka. Näissä aloissa on paljon konkreettista, hyvinkin aluekohtaista ja ajatuksia nostattavaa tietoa.

Asuntotuotanto tulee jatkumaan kuluvana vuotena korkealla tasolla. Rakennusteollisuuden helmikuun (2017) asuntotuotantokyselyn mukaan Helsingin seutukunnan osuus koko maan vapaarahoitteisten asuntojen aloituksista oli viime vuonna 44 prosenttia, ja osuuden ennakoidaan kasvavan tänä vuonna lähes puoleen. Alkanut asuntotuotanto olikin viime vuonna noin vajaat 16 300 tarkista. Vuonna 2015 seutukunnan osuus oli yli puolet koko maan asuntojen aloituksista, vaikkakin asuntoaloitusten määrä (noin 11 500) itsessään oli pienempi. Asuntotuotantokyselyn mukaan tonttikustannukset ja -pula sekä osaavien toimihenkilöiden puute ovat tärkeimmät tuotantoa haittaavat tekijät tällä hetkellä.

Asuntojen kalleus on alueella ikuisuuskyseminen. Vuokrien hinnat ovat jo pitkään nousseet enemmän kuin vastaavasti omistusasuntojen. Viime vuoden viimeisellä neljänneksellä vapaarahoitteisten asuntojen keskineliöhinta oli pääkaupunkiseudun kunnissa keskimäärin 18 euroa ja ARA-asuntojen osalta reilut 13 euroa. Vastaavasti kehyskunnissa vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen keskineliöhinta oli 13 euroa ja 12 euroa. Kehyskuntien vuokrien ero vapaarahoitteisten ja ARA-asuntojen osalta pitkälti selittää ARA-asuntojen alhaisen täyttöasteen. On merkillepantavaa että pääkaupunkiseudun ja kehyskuntien ARA-asuntojen hintaero on varsin maltillinen. Pääkaupunkiseudulla ARA-asuntojen täyttöaste on lähes 100 %. Sekä pääkaupunkiseudulla että kehyskunnissa ARA-vuokrien keskineliöhinnat ovat nousseet viidessä vuodessa vajaan viidenneksen. Vastaavasti vapaarahoitteisten vuokrien keskineliöhinnat ovat nousseet viidessä vuodessa pääkaupunkiseudulla neljänneksen ja kehyskunnissa viidenneksen. Pääkaupunkiseudulla Helsingin vapaarahoitteisten vuokrien keskineliöhinta (vajaa 19 euroa) on selkeästi korkeampi kuin vastaavasti Espoossa (reilut 16 euroa) ja Vantaalla (vajaa 16 euroa).

Myös omistusasuminen kallistuu edelleen pääkaupunkiseudulla ja vastaavasti halpeenee kehyskunnissa. Tammikuussa pääkaupunkiseudulla osakeasuntojen hinnat nousivat yli kolme prosenttia viime vuoteen verrattuna. Vastaavasti kehyskunnissa hinnat laskivat peräti kuusi prosenttia. Tammikuu on kolmas perättäinen kuukausi kun asuntojen hinnat ovat kehyskunnissa laskussa. Pääkaupunkiseudun tammikuun neliöhinta (Espoon, Helsingin ja Vantaan painottamaton keskiarvo) oli käsittämättömät 56 % korkeampi kuin kehyskunnissa (kuntien painottamaton keskiarvo hinta) ja prime alueilla vielä enemmän. Tästä huolimatta ihmiset pyrkivät muuttamaan pääkaupunkiseudulle yhä enenevässä määrin. Sijainti

ratkaisee väestön asunnon vaihdon/oston yhteydessä yleisellä tasolla selkeästi enemmän kuin asuntojen neliömäärä. Käänneinen Nurmijärvi-ilmio on seutukunnassa jo pidempään ollut käynnissä. Vaikka uusia asuntoja rakennetaankin, tulee kysynnän paineen edes osittaiseen tyydyttämiseen tämänhetkisen rakentamisen tason jatkua myös jatkossa. Omistus-asuntojen kasvun takana on muun muassa kevyt rahapolitiikka, joka on ruokkinut sijoittajien intoa asuntoinvestointeihin. Mm. Rakennusteollisuus arvioi, että jopa runsas kolmannes kerrostalojen uudistuotannosta on päätyneet sijoittajille.

Seutukunnassa pääkaupunkiseudun osalta viime vuoden luvut asuntotuotannon osalta on julkaistu eriteltyinä:

- Espoossa aloitettiin vuonna 2016 kaikkiaan 3 500 uuden asunnon rakentaminen. Asuntoaloituksia oli noin tuhat enemmän kuin mitä niitä on keskimäärin 2000-luvulla ollut. Vuonna 2016 aloitetuissa kohteissa oli 1 360 vuokra-asuntoa, joista 30 % oli ARA-asuntoja. Vuosina 2015 ja 2016 asuntoja valmistui noin 2 450 ja vuonna 2017 valmistuu arviolta yli 3 000 asuntoa.
- Helsingissä valmistui vuonna 2016 yhteensä 4 400 asuntoa, aloitettiin 5 100 asunnon rakentaminen ja myönnettiin rakennuslupa 5 600 asunnolle. 2010-luvulla asuntorakentaminen on ollut Helsingissä aikaisempiin 2000-luvun vuosiin verrattuna runsaampaa. Vuodesta 2012 alkaen asuntoja on valmistunut keskimäärin vuosittain lähes 4 500 kappaletta. Myönnettyjen rakennuslupien määrä oli Helsingissä viime vuonna jo kolmatta peräkkäistä vuotta ennätyskorkealla, eli asuntotuotannon oletetaan pysyvän hyvällä tasolla myös vuonna 2017. Kaupunginvaltuuston asuntotuotantotavoite on tällä hetkellä 6 000 asuntoa vuodessa. Vuoden 2016 asuntotuotannossa kasvoivat merkittävästi vapaarahoitteinen vuokra-asuntotuotanto ja asumisoikeusasunnot. Määrällisesti merkittävin asuntorakentamisen aloitusten alue oli Länsisataman alue, jossa alkoi yli tuhannen asunnon rakentaminen. Eniten asuntoja, 770 kappaletta, valmistui Kruunuvuorenrannassa.
- Vantaalla viime vuonna valmistui yhteensä lähes 3 000 vuokra- ja omistusasuntoa, joista 2 430 tehtiin kerrostaloihin. Aloitettu asuntotuotanto oli 3 300. Asumisasioiden yksiköstä vallitseva asuntorakentamisen buumi on kovin sitten 1970-luvulla. Kuluvalle vuodelle Vantaa ennustaa määrän olevan noin 3 000 asuntoa ja seuraaville 4–5 vuodelle 2 800–3 000 asuntoa vuodessa.

Rakennuslehden tekemän kyselyn mukaan Helsingin, Espoon ja Vantaan välillä on suuria eroja kerrostalotonttien hinnoissa. Helsingissä tonttien hinta on 450–2 500 euroa kerrosneliometriä kohden, Vantaalla 320–710 euroa ja Espoossa 280–1 620 euroa.

Viime vuonna asuntotuotanto painottui edellisvuoteen verrattuna vahvasti omistusasuntoihin ja kovan rahan vuokra-asuntoihin. Pääkaupunkiseudulla ARA-asuntojen aloituksia oli 3400 ja Kehyskunnissa (Helsingin seutukunta pl. Siuntio ja Karkkila) 480 kappaletta. Nämä kunnat muodostavat yhdessä MAL aiesopimusalueen.

Esimerkiksi Helsingissä, jossa vuokra-asuntojen määrä asuntokannasta on korkea, 46 %, ARA-asunnot muodostavat vain 20 % asuntokannasta. Muissa pk-seudun kunnissa ARA-tuotannon osuus asuntokannasta on hyvin pitkälti samanlainen. Toisin sanoen alu-

eilla, joissa on paljon työpaikkoja matalapalkka-aloilla, kohtuuhintaisten asuntojen osuus asuntokannasta on varsin alhainen.

Muualla seutukunnassa ARA-asuntojen rakentaminen on vieläkin vähäisempää, mutta sillä ei ole asumiskustannusten osalta juurikaan merkitystä. Sitä paitsi näiden keuhko täyttöaste asentaa kyseenalaiseksi, josko ARA-rakentaminen kehyskunnissa on edes tarkoituksenmukaista. Pienasuntoja rakennetaan alueella erittäin vähän. Mm. Helsingin viime vuoden reilusta 5100 asuntoaloituksesta yli 90 % oli kerrostaloja.

Seutukunnassa on meneillään muutama miljarditason rakennusprojektia, useita yli sadan miljoonan ja lukuisia yli kymmenen miljoonan euron hanketta. Reilusti yli puolella kunnista on lisäksi uudisasuntotuotantoa. Koulujen ja päiväkotien huono kunto näkyy korjausrakentamisprojekteina varsin useassa kunnassa. Pääkaupunkiseudun ulkopuolella toimitali- ja liiketilarakentaminen on hyvin vähäistä. Sen sijaan logistiikkakeskuksia rakennetaan edelleen muualla sekä pääkaupunkiseudun kunnista Vantaalle. Suurimpina yksittäisinä kohteina mm. Sipoossa sekä Järvenpäässä ja viimeisenä varmistui Vantaalle rakennettava Postin logistiikkakeskus ja Kesko Vantaan Hakkilan päivittäistavarakaupan logistiikkakeskuksen merkittävä laajentaminen.

Kesko tahollaan etsii edelleen käyttöä Keravalla sijaitsevalle logistiikkakeskukselle. Vuonna 2011 valmistunut jättivarasto on yksi Keskon historian suurimmista investoinneista, joka maksoi noin 50 miljoonaa euroa. Varasto tyhjentyi, kun Anttila siirsi keskusvaraston Orimattilan Pennalaan. Keskon harmiksi muilla ei ole tarvetta resursseille; Tokmannilla on jo toimiva logistiikkakeskus Mäntsälässä, Stockmann on juuri saanut valmiiksi oman Tuusulassa. Lisäksi myös suurilla huolintayrityksillä on Uudellamaalla jo omat varasto- toimipisteensä.

Liike- ja toimitilarakentamista on käynnissä pääasiassa pk-seudulla. Vastaavasti SOTE-alan investointeja useissa kunnissa. (Huom. kaikista em. hankkeista on varsin laaja lista osiossa Investoinnit)

Ainakin vuoteen 2020 ja mahdollisesti vuoteen 2022 saakka rakentamisen volyymit pysyvät alueella korkealla tasolla. Suuri epävarmuus jatkossa on, missä määrin suuret Keski-Pasilan ja Kalasataman projektit korvautuvat uusilla projekteilla. Todennäköisesti näiden valmistumisen myötä alan kasvu saattaa olla yhä riippuvaisempi korjausrakentamisesta, joka ylittääään on varsin suhdannevapaa rakentamisen osa-alue.

On syytä huomata että em. suurten projektien ohessa, alueella tullaan lähitulevaisuudessa rakentamaan kokonaan uusia kaupunginosia alueilla, joiden aluetaloudellinen merkitys on tahollaan vähintään yhtä merkittävä kuin ym. kantakaupungin hankkeet pääkaupunkiseudulle. Näistä esimerkkinä käyvät Tuusulan rykmentinpuisto ja Lohjan asuntomessualueet.

Rakennusteollisuus on ennustanut kuluvalle vuodelle asuntorakentamisen osalta vaatimatonta muutaman vuoden kasvua. Viime vuoden varsin hurja nousu, alkavan asuntotuotannon osalta lienee kuluvalle vuodelle haasteellista saavuttaa. Olisi joka tapauksessa varsin varovaista ennustaa Helsingin seudulle pienempää kuin viiden vuoden kasvua. Ylipäätään meneillään olevien ja alkavien investointien perusteella, koko rakentamisen liikevaihto tulee todennäköisesti kasvamaan suurin piirtein saman verran.

Päivittäistavarakauppojen aukioloaikoja on lakimuutoksen jälkeen alettu alueella laajalla rintamalla pidentämään. Helsingin Kannelmäessä Kaaren kauppakeskuksen Prismasta

tuli Suomen ensimmäinen hypermarketti, joka on auki 24 tuntia. Myös muualla seutukunnassa isommat päivittäistavara-kaupan yksiköt ovat pidentäneet aukioloaikojaan. Yleisesti sulkeutumisaajat ovat klo 23 ja 24 ja liikkeet avaavat jo yleisesti klo 6 ja 7 välisenä aikana – toisin sanoen pitkälti samoin kuin entiset Siwat, Valintalot ja vastaavasti nykyiset elintarvikekioskit. Kaikki Uudenmaan suurimmat kauppakeskukset sijaitsevat Helsingin seutukunnassa ja alueelle myös kohdistuvat meneillään olevat ja tulevat laajennukset. Toisaalta myös suurin osa ns. kaupan alan kriisiyksiköistä on nimenomaan Helsingin seutukunnassa.

Alueella edelleen laajennetaan kauppakeskuksia ja osittain rakennetaan uutta. Hyvänä esimerkkinä käy Iso Omena, jonka ensimmäinen laajennusosa avautui elokuun alussa. Tämän myötä yksistään kahviloiden ja ravintoloiden määrä nousi 40:en. Paljon puhuvaa on, että kuluvan vuoden huhtikuussa viimeisen laajennusosan valmistumisen myötä ravintoloiden määrä laajenee yli 20:llä. Myös mm. vuonna 2020 valmistuvan Espoonlahden Lipulaivan 40 000 m² pinta-alasta 10 % varataan ravintoloille ja kahviloille. Kaiken kaikkiaan Länsimetron varrelle tulee 70 uutta kauppaa, ravintolaa, kahvilaa ja myymälää. Tämä on jo lähes 60 % Kauppakeskus Jumbon palvelupaletin lukumäärästä.

Matkailussa hotelliyöpymiset käytännössä katsoen kohdistuvat pääasiassa Helsinkiin ja Vantaalle. Hotellikapasiteetti tulee näissä kaupungeissa entisestään laajentumaan Helsinki- Vantaan lentokenttähotellin, Vantaan Flamingo laajennuksen, (Helsingin) Hakaniemen hotellin, Lappland Hotelsin sekä mahdollisesti myös Ruskeasuolle kaavaillun hotellien myötä. Muualla seutukuntaan valmistuu ainoastaan uudistunut Hyvinkään Sveitsi. Jatkossa Helsingin monipuolinen festaritarjonta, joka vuosi suuremmaksi paisuva Slush, vuosittaiset urheilutapahtumat, sekä myös lisääntyvä kylpyläturismi mukaan tuovat varman tulovirran alueelle. Keväällä hotellein käyttöastetta tulee kasvattamaan taitoluistelun maailmanmestaruuskilpailut, jotka alustavan arvion mukaan tuovat alueelle noin 40–50 000 turistia.

Muualla seutukunnassa Espoon monipuolinen luonto Nuuksion kansallispuistoinen ei varsinaisesti tuo merkittävässä määrin matkailutuloja. Mm. kiinalaiset tuovat enemmän matkailijatuloja Lappiin kuin Helsingin seutukuntaan pl. Helsinki. Vastaavasti venäläiset käyttävät Vantaan kylpyläpalveluja ja Helsingin ostosmahdollisuuksia, mutta muuten tämä ryhmä vie ruplia pääasiassa lähinnä itärajalalle. Samoin kehyskuntien kulttuurihistorialliset kohteet tulevat hyödynnettyä lähinnä päivämatkailijoiden muodossa. Pitkään on ollut tapetilla kuntien välinen yhteistyö, mutta ainakaan tällä hetkellä näytöt ovat varsin vähissä. Tosin Hyvinkää pyrkii selkeästi nostamaan profiiliaan edellä mainitun Sveitsi projektinsa myötä. Sveitsin sateenvarjon alle tulee mm. spa-hotelli, ravintoloita, kahviloita, elokuvateattereita, kylpylä, maauimala, sisäliikuntakeskus ja seikkailuliikuntapalveluita.

Helsingin sataman matkustajaliikenne vilkastuu entisestään Länsisataman uusitun terminaalin (45 miljoonan euron investointi) myötä. Tallinnan liikenne tulee olemaan kuluvana kesänä parhaimmillaan 24 lähtö vuorokaudessa. Nykyisin yhä useammin laivaan astumisen syy ei olekaan lomamatkustus. Varsinkin Tallinnan ja Helsingin väliä kuljetaan työn perässä koko ajan enemmän ja enemmän. Yhä useammin lomamatkaaja on Kauko-Idästä lentokoneella Suomeen saapunut turisti. Tämä luonnollisesti tukee Helsingin ja Tallinnan kaksoiskaupunki ideologiaa. Toisaalta pääkaupunkiseudun matkailijatulojen kannalta tämä ei kenties ole niinkään toivottava suuntaus, sillä alueen matkailijatuloista valuu osa auttamatta Tallinnaan. Helsingin sataman markkinaosuus Manner-Suomen merisata-

mien matkustajaliikenteestä oli viime vuonna lähes 80 prosenttia ja yksilöidystä tavaraliikenteestä reilut neljännes. Kansainväliset risteilijämatkustajien tulovirta mara-alalle on ollut melko vaatimatonta.

Lentoliikenteen matkustajamäärät nousivat viime vuonna vuoteen 2015 verrattuna. Etenkin kv-matkustajilla kasvu oli varsin korkea, 5 prosenttia. Valtaosa matkustajista tulee reittilennoilta, sillä tilauslentoasiakkaiden osuus oli selkeästi alle kymmenen prosenttia (7 %). Vain 15 prosenttia matkustajista oli viime vuonna kotimaisia. Kenties yllättävää on että vaihtomatrustajien osuus ulkomaalaisista matkustajista (14 miljoonaa) oli ainoastaan reilut kaksi miljoonaa eli 15 %. Toisin sanoen kyseessä on ns. kova ydin, johon Finnair ja Visit Finland muutaman muun toimijan kanssa pyrkivät vaikuttamaan StopOver -strategian turvin. Toki StopOver kohdistuu nimenomaan aasialaisiin eli eniten tulovirtaa tuovaan kansanryhmään. Kuluvana vuonna lentomatrustajien määrä tulee hyvin todennäköisesti kasvamaan, sillä mm. A350-koneiden määrä on ja sitä myöten kenties Aasian yhteydet. Visit Finland on ollut näkyvästi läsnä mm. Aasiassa matkailumessutapahtumissa. Finnairkin nosti profiiliaan ja otti ensimmäisenä lentoyhtiönä Alipayn viralliseksi maksutavaksi Aasian lennoilla. Selkeästi aasialaisten matkustajien profiili on muuttumassa eläkeläisryhmistä nuoriin yksinmatrustajiin ja pareihin.

Laivamatrustuksella menee varsin hyvin, ja luvut ovat kasvaneet jo pidempään. Viime vuonna matkustajaliikenne kasvoi muutaman prosentin edellisvuodesta ja matkustajien vuosimäärä (n. 12 miljoonaa) oli enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Jo vuosia kasvu on tullut Tallinnan liikenteestä, kun Ruotsin matkat ovat jatkaneet laskua. Enää 20 prosenttia laivamatrustajista muodostuu Tukholman liikenteestä. Vastaavasti Tallinnan liikenteen osuus matrustajista on päälle 70 prosenttia. Viime vuonna kasvua toi osaltaan yhden aluksen lisäys Tallinnan välisellä reitillä. Matkailijoiden muille aloille tuoma ns. sivuvirta on merkittävä, sillä kolme neljäsosaa laivamatrustajista tekee ostoksia. Vastaavasti kaksi kolmasosaa käyttää ravintola ja kahvilapalveluja. Nähtäväksi jää miten Tallinnan risteilyille käy Viron viinaveron muutoksen myötä.

Helsingin anniskeluravintolat tulevat todennäköisesti hyötymään jossain määrin Viron alkoholiveron reippaasta kasvusta. Tosin ainakin yksi varustamo on nostanut esille Helsingin ja Riikan välisen laivayhteyden avaamisen. Tämän lisäksi maa on panostanut muutaman "mega-alkon" myötä mm. suomalaisturisteihin. Pikaruokaravintolatoiminta kasvaa seutukunnassa vahvasti, joskin tulovista näyttää jakaantuvan erittäin epäsuhteisesti mm. suurten ketjujen kesken. Epassi on lisännyt lounasruokailulistoja aikaisemmasta, minkä myöten lounasruokailun tulot ovat laajentuneet aikaisemmasta useammalle toimijalle. Kauppakeskuksiin on tullut omia "ravintolamaailmoja" fast food tyyppisesti, ja toimijoina on jopa maan huippukokkeja kenties puoliksi "kokeilumeiningillä". Joka tapauksessa kuluttajien valinnanvara on lisääntynyt hyvinkin lyhyessä ajassa. Helsingissä on jopa suuren maailman tuntua, paitsi uusien muotiketjujen, niin myös ravintolatarjonnan osalta.

Logistiikan keskeisimmät alueet ovat Helsingin satama, Helsinki-Vantaan lentoasema ja Vantaan sekä Kuuma-alueen logistiikkaklusteri. Ulkomaankaupan arvosta lentorahdin osuus on noin kymmenen prosenttia, ja tämä koostuu lähes yksinomaan Helsinki-Vantaan lentokentän rahdista. Valtaosa ulkomaankaupasta (tonneissa) on merirahdia, ja tästä neljännes (12 milj. tonnia) kulkee Helsingin sataman kautta. Merirahdin merkitys on näin ol-

len seutukunnassa, Uudellamaalla ja koko maassa huomattava: Helsingin sataman tuonti kasvoi jonkin verran (+4 prosenttia) ja vienti taasen pysyi ennallaan. Kokonaistavaraliikenne kasvoi jo kolmatta vuotta peräkkäin. Näin ollen vaikka ulkomaankaupan arvo on Suomessa laskenut, on tonnimääräisesti Helsingin satamassa ollut jo muutaman vuoden kasvua. Yli 60 prosenttia liikenteestä on kumipyörä- ja vastaavasti noin 30 prosenttia konttiliikennettä. Sekä kumi- että konttiliikenteen tonnimäärä kasvoi. Autoja tuotiin viime vuonna 37 000, mikä on reilu viidennes vuotta aiempaa enemmän. Autotuonnissa Helsinki kilpailee vahvasti Hangon kanssa. Bulkkiliikennettä, joka on pääasiassa Helenin kivihiiltä, oli viime vuonna noin miljoona tonnia. Kärjistäen kivihiilen tuonti muodostaa suhteellisen paljon, noin 8 prosenttia Helsingin sataman liikenteestä. On melko helppo ennakoida että kuluvana vuonna Helsingin sataman tavaraliikenne tulee jokseenkin kasvamaan, koska tavaroiden vienti ja ulkomaankauppa ylipäättään on alkanut elpymään. Helsingin sataman vienti on pärjännyt hyvin myös laskusuhdanteen ja nollakasvun aikaan.

Lidlin Järvenpään logistiikkakeskus valmistuu vasta 2018. Tällä hetkellä Inexin logistiikkakeskukset toimivat vielä Espoon Kilossa ja Sipoossa. Näillä näkymin toiminta siirtyy kokonaisuudessa Sipooseen vuonna 2018. Sen sijaan Stockmannin logistiikkakeskus Tuusulassa on toiminut vajaan vuoden verran. Paljon puhuvaa nykylogistiikan tehokkuudesta on yhtiön ilmoitus automaatiokeräilyn kymmenkertaisesta tehokkuudesta ihmistyövoimaan verrattuna. Jo aikaisemmin Stockmann ilmoitti että Tuusulaan ei rekrytoitu yhtiön ulkopuolelta. Merkittäviä logistiikkakeskuksia ovat Kuuma-alueella Keravan Sinebrychoff, Nurmijärven DB Schenker ja Mäntsälän Tokmanni. Näistä DB Schenker on huolintayritys, jonka liikevaihto muodostuu maantiekuljetuksista - ja laivarahdista. Huolintayrityksistä 80 prosenttia on ulkomaalaisomistuksessa. Kahden suurimman huolintayrityksen DB Schenkerin ja Kuehne+Nagel Oy:n yhteenlaskettu liikevaihto on noin 600 miljoonaa euroa. Näistä jälkimmäisellä on logistiikkakeskus Vantaan Tikkurilassa. Huolinnan liikevaihto on ollut loppuvuodessa kasvussa vientimäärien kasvun myötä.

Linja-autoliikenteessä julkisen liikenteen avaaminen kilpailulle sai aikaan aggressiivisen toimijan, Onnibussin tulon markkinoille 2012. Kuluttajat ovat hyötäneet edullisista yhteyksistä ja pidempien yhteyksien lisäksi yritys avasi viime vuonna yhteyden myös Uudenmaan sisälle välille Helsinki–Porvoo. VR:n reagointi hintojen alennuksineen on tuonut kuluttajille ennennäkemättömän edulliset hinnat etenkin kaukoyhteyksille. Näyttää siltä että pudotuspeli on käynnissä, sillä Onnibussi ilmoitti helmikuun alussa yt-neuvotteluiden alkamisesta.

HSL on laajentumassa sillä Siuntio, Tuusula ja mahdollisesti myös Järvenpää pyrkivät jäseniksi. Toiseenkin suuntaan on vetoa, sillä Hyvinkään kaupunki irtisanoi sopimuksensa lippuyhteistyöstä vuoden alusta alkaen. Siuntion jäsenyyspyrkimykseen pitkälti vaikutti liikenne- ja viestintäministeriön päätös lopettaa Siuntion junaliikenne. Näyttää siltä että HSL-jäsenyyden myötä osa junaliikenteestä jatkaa muuttumattomana. Em. kuntien HSL:lle maksamat korvaukset ovat huomattavat. Mm. Tuusula tulee maksamaan jäsenyydestään kolme miljoonaa euroa vuodessa ja Siuntio 700 000 euroa. Tällä hetkellä spekuloidaan, mikä on Järvenpään ratkaisu liittymisen osalta. Tämän tapaiset päätökset ovat aluetaloudellisesti varsin merkittäviä. Hyvät yhteydet työpaikkakeskittymiin kohtuukustannuksiin lisäävät kuntien houkuttelevuutta työikäisen väestön kotipaikkakuntana. Mahdolliset uudet liitokset astuvat voimaan vuonna 2018. Pelkästään maksa ja hyödy -sopimus kyseessä ei

kuitenkaan ole. Mm. Tuusulassa paljon kritiikkiä on aiheutunut etelä-tuusulalaisten liikenneyhteyksien heikentyminen liitoksen myötä.

Startup -toiminnalla on alueella alueelle merkittävää nostetta. Pohjoismaiden suurimassa startupien yhteisössä, Startup Marian tiloissa toimii nyt yli 60 yritystä. Mariasta on ilmoitettu, että tilojen lopullisen remontoinnin jälkeen toiminta laajenee jopa muutamaa saataan yritykseen. Tiloissa toimii kuusi pääomasijoitusyritystä, joiden rahastoissa on yli 300 miljoonaa riskirahaa. Tämä on todennäköisesti kiihdyttämötoiminnan osalta Pohjoismaiden suurin pääomapotti. Toisin kuin perinteisessä kiihdyttämötoiminnassa, yritykset toimivat tiloissa verrattain pitkään, yhdestä kolmeen vuotta jonka jälkeen parhaimmat pystyvät ponnistamaan maailmalle. Startup Marian onnistumista mitataan pidemmän päälle sillä: 1. miten moni yritys pystyy kasvamaan sieltä ulos, 2. miten niiden liikevaihto ja henkilöstömäärä kehittyvät; sekä 3. mikä on yritysten kasvupotentiaali.

GE Healthcaren Startup Villagessa (Vallila) toimii yli 30 terveysteknologian startupia, ja vastikään siellä on alittanut kymmenkunta energia-alan startup yritystä. Espoossa suurin yhteisö on Aalto-yliopiston kampuksen yhteydessä hyvinvointi- ja terveysteknologiaan keskittynyt Vertical -kiihdyttämö, jossa toimii noin 50 startupia. Vastaavasti Helsinki Business Hubin kautta tuli pääkaupunkiseudulle uusia työpaikkoja syntyi yli 200 kappaletta ja erilaisia yrityspilotteja aloitettiin 19. Helsinki Business Hub on profiloitunut erityisesti korkean jalostusasteen yritysten saamisesta alueelle.

Pienempiä määriä startuppeja toimii esimerkiksi yhteistyötiloissa, kuten Hub13 ja Technopolis UMA. Helsingin seudusta on tullut kiinnostava alue erilaisille pilottihankkeille. Hyvä esimerkki on Zalando, joka avasi Helsinkiin teknologiakeskuksensa.

Samoin startup -tiloja avaavat useat yritykset, kuten Nokia pääkonttorinsa naapurissa Espoon Karaportissa. Myös erityisesti pankkisektorilla on ollut jo jonkin aikaa yrityksen omia, ydintoiminnasta eriytettyjä varsin itsenäisesti toimivia startup -kokoontaloja. Startup Marian tapaan, myös näissä kesto on ollut pidempi kuin perinteisessä kiihdyttämöohjelmissa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Helsingin seutukunnan henkilöstön (~työllisten) määrä on ollut yhtämittaisessa kasvussa jo vuoden 2014 viimeisestä kvartaalista saakka. Työllisyysasteesta ei ole saatavilla seutukuntakohtaisia tietoja, mutta on hyvin todennäköistä että se ylittää Uudenmaan luvun. On tosin syytä ottaa huomioon että sekä työikäinen kantaväestö että työikäinen nettosiirtolaisuus kasvaa vuosittain usealla tuhannella, mikä taas aiheuttaa haasteen korkealle työllisyysasteelle.

Joka tapauksessa henkilöstön (~työllisten) kasvu tapahtuu varsin laajalla toimialarintamalla, mikä osoittaa että alueen kasvu ei ole muutaman palvelualan varassa, niin kuin niin useana aikaisempina vuotena. ”Uudenmaan työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät” -osiossa on melko seikkaperäisesti nostettu esille työvoiman kysyntä- ja lähitulevaisuuden osaamistarpeita. Nämä varsin seikkaperäisesti kuvaavat myös Helsingin seutukunnan työmarkkinatilannetta kysynnän näkymästä. Kenties näin ollen tässä osiossa on tarpeen tarkastella helmikuun Ammattibarometrin tuloksia pääkaupunkiseudun ja muun Helsingin seutukunnan osalta.

Alueen elinkeinorakenne on paitsi Uudenmaan seutukunnista palveluvaltaisista, niin työpaikkojen luonne on varsin korkeateknologiapainotteinen. Tämän myötä yrityksissä avautuvissa paikoissa TE-toimiston rooli rekrytointiprosessissa on joissakin työtehtävissä jopa marginaalinen. Uudenmaan osiossa aiemmin esiin nostettu työvoiman kysyntä tiettyjen toimialojen osalta pätee varsin pitkälti myös Helsingin seutukuntaan.

Työllisten määrä on Helsingin seudulla kehittynyt seuraavasti:

Kaikki toimialat: kasvua yhdeksän perättäistä kvartaalia Q4/2014→Q4/2016

Teollisuus: kvartaalitarkastelulla laskua ja nousua kuluvan vuoden aikana

Rakentaminen: kahdeksan perättäistä (2015–2016) kvartaalia kasvua. Vuoden 2016 kasvu ka. 3,2 prosenttia

Matkailu- ja ravitsemustoiminta: neljä perättäistä kvartaalia (2016) kasvua. Vuoden 2016 kasvu ka. 2,7 prosenttia

Kauppa: Lähes nollakasvua kaikkina kvartaaleina vuonna 2016. Vuodet 2013–2015 vahvasti negatiivisia kaikkina kvartaaleina

Informaatio ja viestintä: välillä 2014–2016 henkilöstön määrä kasvanut kaikkina (12) kvartaaleina

Liike-elämän palvelut: henkilöstön määrä kasvanut 11 kvartaalia peräjälkeen (q2/2014 eteenpäin). Kuluvan vuoden ka. kasvuprosentti 6,5

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys seutukunnassa laskenut jo viisi perättäistä kuukautta. Helmikuussa työttömiä työnhakijoita oli noin 83 700 eli noin seitsemän prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Nuorten työttömyys laskenut neljä perättäistä kuukautta. Helmikuun lopussa työttömiä nuoria noin 8 000 eli 14 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömyys kääntyi helmikuussa 2017 laskuun ensimmäistä kertaa sitten vuoden 2012. Yli 12 kuukautta yhtäjaksoisesti työttömänä olleita oli helmikuun lopussa noin 34 400 eli neljä prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin.

Työttömyys jakautui helmikuun lopussa koulutusasteittain: alempi perusaste (5 %), ylempi perusaste (20 %), keskiaste (40 %), alin korkea-aste (7 %), alempi kk. aste (9 %), ylempi kk. aste (11 %), tutkijakouluaste (1 %) ja koulutusaste tuntematon (7 %).

Korkeimmat työttömyysasteet:

Helsinki 11,7 %

Lohja 11,4 %

Vantaa 11,3 %

Karkkila 10,9 %

Mitä kuluvan vuoden aikana työttömyyden osalta? Työttömyyden lasku jatkuu todennäköisesti kevään ajan ja koko loppuvuoden. Kesällä valmistuu kouluista paljon nuoria, tosin näyttää että kesätöitä on paremmin tarjolla kuin vuotta aiemmin. Määräaikaiset työsuhteet katkeavat ja opettajia vapautuu edellisvuosien malliin työmarkkinoiden käytettäväksi ja etu-

päässä työ ja elinkeinotoimistojen listoille. Joka tapauksessa palvelualat ja rakentaminen vetävät hyvin ja näillä aloilla työn hyvillä referensseillä/kautta hyvillä opintokombinaatioilla yllättävänkin vaivatonta. SOTE-ala vetää edelleen, mutta pientä kitkatyöttömyyttä esiintyy, sillä toisen asteen oppilaitoksista valmistuu melko paljon työvoimaa. Kuitenkin! Kilpailu työpaikoista on edelleen kovaa. Joka vuosi Helsinkiin muuttaa 5000 työkäistä enemmän kuin täältä vastaavasti muuttaa pois.

Ohjelmistoala työllistää jatkossakin. Iso kysymysmerkki miten startti plus palvelu kiinnostaa uusia yrittäjiä.

Raaseporin seutukunta

Hanko, Inkoo, Raasepori

Raaseporin seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 42 328 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 482 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 278.

Raaseporin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Raaseporin seutukunnassa oli vuonna 2013 noin 15 700 työpaikkaa. Tämä on 2 % Uudenmaan työpaikoista. Hankolaiset (84 %) ja raaseporilaiset (75 %) käyvät pitkälti töissä omisessa kunnissaan. Inkoolaisista käy kotikunnassa töissä 65 %. Inkoolaiset sukkuloivat eniten pääkaupunkiseudulle.

Raaseporin seutukunnan elinkeinorakenne nojautuu vahvasti teollisuuteen. Yksityisen sektorin työllisistä vuonna 2013 teollisuuden osuus oli selkeästi suurin 24 %, tukku- ja vähittäiskaupan osuus oli 17 %, rakentamisen sekä logistiikan 11 % sekä liike-elämän palveluiden osuus oli 14 %. työllisti 8 % ja matkailu- ja ravintolapalvelut 5 %. Liikevaihdollisesti sekä teollisuuden (35 %) että kaupan (25 %) osuus oli työllistävää vaikutusta suurempi. Alkutuotannon osuus työllistäjänä oli vuonna 2012 viisi prosenttia ja vastaavasti yritysten liikevaihdosta kolme prosenttia.

Länsi-Uudenmaan matkailuyhteistyö olisi ehdottomasti seikka johon alueella tulisi panostaa. Etelä-Suomen kaunein rannikko Hangossa, Uudenmaan kalarikas Lohjan järvi, monipuoliset urheilumahdollisuudet (kisakylä, kisakallio), Tammisaaren vanhakaupunki, Lohjan tytyrinkaivos, sekä mm. uniikit ruukkialueet (Billnäs ja Fiskars) olisivat etenkin ulkomaalaisille monella tavalla uniikkeja kohteita. Mm. opaspalveluja, kalaoppaita, ravintoloiden määrän lisäämistä ylipäätään kesäkauden yli tulisi tavalla tai toisella olla jatkossa tar-

jolla, etenkin kun sekä aasialaiset ja ruplan vahvistumisen myötä venäläiset tekevät taas todennäköisesti paluuta Suomeen.

Nykyisellä hotellikapasiteetilla tulovirta rajoittuu pitkälti päiväreissaajiin ja kausimatkalijoihin. Etenkin Hangossa ja Lohjan järvellä ns. kakkosasuntojen määrä on varsin korkea. Näyttää siltä että Tammisaarella tilanne on muuttumassa samanlaiseksi.

Väestö vanhenee Länsi-Uudellamaalla nopeammin kuin muualla. On syytä huomioda että tämä ei automaattisesti tarkoita pelkästään terveydenhuoltomenojen kasvua, mutta myös veropohjan pientymistä. Työpaikkoja täytyy saada luotua lisää, jotta veropohja saadaan pidettyä kohtuutasolla. Tällä hetkellä tilanne on että nuori polvi muuttaa pois kasvukeskuksiin, etenkin pääkaupunkiseudulle parempien työmahdollisuuksien perässä.

Raaseporin tulevaisuuden vahvuus tulee ehdottomasti olemaan Koverharin myötä entisestään kasvava sataman logistiikkaklusteri. Hangon satama on lähinnä Manner-Eurooppaa sijaitseva satama Suomessa, joka on lähes jäätön läpi vuoden. Se on viime vuosina muodostunut yhä tärkeämmäksi osaksi ulkomaankauppaa harjoittavien yritysten logistista ketjua laajalla myös Uudenmaan ulkopuolella. Satama on erikoistunut autojen, konttien, paperin ja trailereiden käsittelyyn. Nykyään eniten kasvaa kumipyöräliikenne. Suomeen tuotavat autot tuodaan pääasiassa Hangon sataman kautta. Tosin Helsingin sataman osuus on kasvamassa.

Tänä päivänä Hangon satama kuuluu Suomen merkittävimpien satamien joukkoon (yli 40 säännöllistä linjaliikenneyhteyttä viikossa).

Satama on käyttökatteella mitattuna Suomen viidenneksi kannattavin satama. Tavara-volyymi jakautuu melko tasan tuonnin ja viennin kesken. Venäjän transitioliikenteen jyrkkä väheneminen on pystytty hyvin kompensoimaan mm. autojen tuonnilla Suomeen. Öljyn hinnan ollessa korkealla katsottiin että yksi Hangon sataman vahvuuksista tulisi jatkossa olemaan nimenomaan rikkidirektiivin myötä sataman Hangon saama kilpailuetu muihin Suomen satamiin nähden. Öljyn hinnan laskusta huolimatta Hangon volyymit ovat kuitenkin jatkaneet kasvua. Hangon Satama on Suomen eteläisin satama, josta on nopea yhteys Keski-Eurooppaan, kaikkialle Suomeen ja Venäjälle. Perinteisesti Hangon Satama on erikoistunut metsäteollisuuden tuotteiden vientiin ja autojen tuontiin – nykyään eniten kasvaa kumipyöräliikenne. Hangon Satama toimii tehokkaasti ja turvallisesti myös talvisaikaan.

Logistiikan osalta suurimmat ongelmat alueella ovat Valtatie 25:n ruuhkaisuus sekä sähköistämätön junayhteys Hyvinkäälle. Hangosta Raaseporin, Lohjan, Vihdin kautta Hyvinkäälle ja sieltä edelleen Mäntsälään johtava valtatie 25 on Uudenmaan uloin valtatie. Tämä yhdistyy Porvooseen johtavaan kantatie 55:en. Valtatie 25 on mutkainen päätie, joka on erittäin tärkeä sataman rekkakuljetuksille. Ohituspaikkojen määrä on tällä hetkellä tiellä varsin rajallinen ja satamasta kulkevat rekat aiheuttavat jo nyt suuren tukkeen muulle liikenteelle. Mikäli sataman kapasiteetti tai tavaramäärät kasvavat nykyisestä, on tilanne ilman korjauksia äärimmäisen hankala. Junaradan sähköistys edistäisi paitsi henkilöliikenteen kehittämistä, niin mahdollistaisi tulevaisuudessa mm. suorat yhteydet pääkaupunkiseudulle Hangosta ja Tammisaaresta ilman junanvaihtoa parantaen näin alueen houkuttelevuutta työpaikka- ja asuinalueena. Radan sähköistys olisi luonteva jatke mm. Kirkniemen ja Hangon välisellä osuudella toteutetuille investoinneille, jotka mahdollistivat enim-

millään 25 tonnin akselipainon junat ensimmäisenä Suomessa. Hangossa ja Raaseporissa kausimatkaillijoiden määrä on kasvussa ja tätä pidetään yhtenä merkittävänä tulolähteenä myös jatkossa. Jopa Helsingin ydinkeskustan hintaiset uudet Hangon Regatta Span asunnot ovat menneet hyvin kaupaksi ja kummastakin em. kunnasta ostetaan tällä hetkellä asuntoja kesä- ja viikonloppukäyttöön. Teollisuudella on alueella hyvin voimakas perinne ja yrittäjien keskuudessa koetaan ongelmalliseksi että Uusimaa kuuluu osaksi tukialue III:a, jossa tukitasot ovat maan alhaisimmat. Väestötiheyden, BKT:en, työttömyysasteen sekä tiettyjen maantieteellisten erityispiirteiden myötä Raaseporin seutukunta Lohjan ja Siuntion kanssa toimivat hyvinkin samanlaisessa toimintaympäristössä kuin useat alueet Uudenmaan ulkopuolella, joissa kehittämisavustusten taso on korkeampi. Näin ollen alueen kilpailukyky kärsii selkeästi, etenkin vientiä harjoittavien yritysten osalta.

Alueen merkittävin lähitulevaisuuden infraprojekti ja siihen koplattu uusien asuntojen rakentaminen toteutuu, jos Espoo-Lohja-Salo-välin oikorata eli niin sanottu tunnin juna rakennetaan. Lohjalla junaradan asema sijoittuisi Lempolaan, johon Lohja on sitoutunut radan toteutuessa kaavoittamaan kokonaan uuden 10 000 asukkaan kaupunginosan työpaikka-alueineen. Tätä varten tarvitaan uusi liikenneverkko ja kunnallistekniikka. Uudenmaan (maakunta)liitto meneillään olevassa maakuntakaavan valmistelussa huomioidaan myös tunnin juna -hanke. Matka Lempolasta Helsinkiin kestäisi oikoradalla 26 minuuttia. Inkoon hiilivoimalan purku ei ole edelleenkään edennyt sitten lokakuun jolloin Fortum Power & Heat Oy jätti purkulupahakemuksen. Kun projekti pääsee alkuun, tulee tämä työllistämään eri tehtäviin kymmeniä jopa toistasataa työntekijää.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Yritysneuvonnassa käyneiden määrät ovat Länsi-Uudellamaalla huomattavassa kasvussa, mm. Vastaavasti Raaseporissa luku vuodessa kolminkertaistui. Uusyrityskeskus Novagon mukaan Startti Plus palvelu koettiin uusien yrittäjien keskuudessa varsin hyödylliseksi. Tuettu konsultointi koettiin yritystoiminnan alkuvaiheessa erittäin hyödylliseksi, liiketoiminnan kehittämisen, markkinoinnin ja jopa rekrytoinnin kannalta.

Näyttää siltä että viime vuosi oli lähes kaikilla päätoimialoilla parempi kuin vuotta aiemmin. Toisin kuin muualla Uudellamaalla, paikallinen metalliala on hyötynyt Turun telakan laivatilauksista. Kemianteollisuusklusterin tilauskanta on ollut kasvussa. Ylipäätään teollisuuden tilauskanta on kasvussa viennin elpymisestä johtuen. Tämä näkyy myös teollisissa investoinneissa, jotka ovat viime vuonna lisääntyneet. Rakentaminen on elpymässä. Kerrostaloasuntoja rakennetaan useilla paikkakunnilla. Palvelualalla ja kaupassa on jonkin verran kasvua. Mm. Lohjalla Anttilan liiketila ei ennättänyt kauaa olla tyhjiään kun Tokmanin avasi liikkeensä Anttilan tiloihin. Lisäksi Suur-Seudun osuuskaupalla on aikomus rakentaa Lohjan Saukkolaan liikkeen. Toisaalta mm. Melban kauppakeskuksen tilanne on vielä täysin auki. Tuorein arvio Suur Seudun osuuspankin taholta on että kauppakeskus avautuu vasta vuonna 2019. Lohjalla on paljon liiketiloja tyhjiään, eikä katukuvasta kyllä mitenkään paista että Länsi-Uudellamaalla olisi korkeasuhdanne. Lähinnä tilanne on että ollaan matkalla kohti normaalia, mutta edelleenkin kirittävää on.

Hangon Sataman tavaraliikenteen määrä vuonna 2016 nousi uuteen sataman ennätysseen ja päättyi 4,74 miljoonaan tonniin. Tämä on 16 % enemmän kuin edellisvuonna. Aluk- sia kävi Hangon Satamassa vuoden aikana vajaat 2 000 kappaletta. Vastaava luku vuon- na 2015 oli reilut 1700. Sekä tuonti että vienti kasvoi vuonna 2016 ja varsinkin vienti piristyi loppuvuotta kohti. Ainoa tuoteryhmä, missä oli lievä lasku, oli tuontiautoissa, joiden mää- räksi tuli n. 81 000 kappaletta vuoden 2016 aikana.

Hangon vapaasataman autologistiikkayritykset ovatkin näin ollen viime vuoden aika- na lisänneet resursseja kumipyöräkuljetusten kasvaessa. Sataman kannalta huono uutinen oli että Stevenan suurin asiakas Svenska Orient Linien -varustamo lopetti liikennöinnin Hangon sataman ja Rostockin välillä vuoden 2017 alussa. Varustamo oli Stevenan suurin asiakas Hangossa ja Stevena joutuu aloittamaan henkilöstön kanssa neuvottelut toimin- nan jatkosta. Stevenalla on Hangossa 19 kokoaikaista työntekijää ja 10 tilapäistä työnteki- jää. Stevena toivoo löytävänsä uusia asiakkaita mm. Koverharin liikenteestä. Myös varas- toterminaalia Hangossa pyörittävä Farocon Oy on asetettu helmikuussa konkurssiin Län- si-Uudenmaan käräjäoikeudessa. Henkilöstövähennyksistä ei ole vielä tietoa. Myös logis- tiikkayhtiö Victor Ek kärsii taloudellisesti Svenska Orient Linienin lopetuspäätöksestä. Ajoin- tus osui yhtiön kannalta varsin hankalaan aikaan, sillä Viktor Ek on vastikään investoinut uuteen logistiikkahalliin. Ilmeisesti Finnlines tulee ottamaan jatkossa suurimman osan las- teista, joita Svenska Orient Linien kuljetti. Tämän myötä Finnlines saattaa palkata uusia työntekijöitä. Todennäköisesti Stevenan, Viktor Ekin ja Faroconin henkilövähennykset tu- levat kuitenkin ylittämään 20–30 henkilöllä Finnlinesin rekrytoinnit.

Elokuussa 2016 suunniteltiin, että Hangon toisesta, Koverharin satamasta, olisi tarkoi- tus kuluvan vuoden kesästä lähtien varastoida ja viedä merelle Nord Stream 2 maakaasun siirtoon valmistettua teräspuutetta yhteensä 350 kilometriä. Projektin arvioitiin silloin työllis- tävän sata ihmistä muutaman lähivuoden. Projekti ei ainakaan Hangon kannalta ole eden- nyt toivotulla tavalla. Kaupunki osti keskustan ulkopuolella sijaitsevan sataman terästeh- taan konkurssipesältä kaksi vuotta sitten. Kaupunki on vuokrannut satamasta kaikkiaan 8 hehtaarin alueen Hangon satamalle Oy:lle neljäksi vuodeksi

Länsi-Uudellamaalla on terveys- ja sosiaalialalla käynnissä neljä projektia. Muuallakin Suomessa toimintaansa laajentanut Esperio on parhaillaan rakentamassa hoivakotia Inkoo- seen. Hoivakotiin tulee 15 tehostetun tuen hoivapaikkaa ja 5 hoivapaikkaa asiakkaille, jot- ka tarvitsevat vähemmän tukea. Hoivakoti työllistää yrityksen ilmoituksen mukaan noin 30 henkilöä.

Hanko on aloittanut marraskuun 2016 alussa yhteistyön hoivayhtiö Impact Caren kans- sa sairaalahoidosta kotiutuvien potilaiden kuntoutuksessa. Hoivapäiviä sairaalassa voi- daan vähentää, kun hoitohenkilökunta auttaa kotiutettavaa potilasta kotona arkeen pa- laamisessa.

Attendo on valittu Hangon kaupungin terveystalouden toteuttajaksi. Attendo on tuotta- nut Hangolle lääkäripalveluja jo aiemmin ja nykyiset työntekijät jatkavat tehtävissään. Uusi sopimus tulee voimaan joulukuun 2016 alussa. Tarjouskilpailussa edellytettiin, että palve- lut pysyvät nykyisen tasoisina.

Perusteilla oleva kiinteistösijoitusyhtiö Osra on ostanut Raaseporin Karjaalla sijaitsevan Meltolan sairaalakiinteistön. Nyt tiloissa toimii vastaanottokeskus, jota ollaan sulkemassa.

Lohjan suunnitelmat järjestää asuntomessut Hiidensalmessa vuonna 2021 näyttää osoittautuvan varsin haasteelliseksi. Päätös asuntomessuhakemuksen jättämisestä vie-dään kaupunginvaltuustoon kuluvaan kevään aikana. Alueen kaavamuutoksen valmistelua ei vielä ole tehty. Toteutuessaan alueelle rakennettaisiin asuinalue 2 600 hengelle. Uusia asuntoja rakennetaan edellisvuosien tapaan usealla paikkakunnalla Länsi-Uudellamaal-la. Yksittäiset projektit ovat kokoluokaltaan kuitenkin melko pieniä, joten yllä oleva asunto-messuprojekti olisi rakennusosalalla aluetaloudellisesti huomattava.

Alueella uskotaan että Länsi-Uudenmaan alueen kiinnostavuus uusien elinkeinomah-dollisuuksien ja työpaikkojen kannalta nopeiden tietoliikenneyhteyksien myötä. Tätä stra-tegiaa tukee viime vuoden joulukuussa allekirjoitettu sopimus Suomen ja Saksan välises-tä C-Lion1 -merikaapelin Hankoon rantautuvan liittymän rakentamisesta. Hangon ja Raa-seporin alueen yritysten ja kuntien tavoitteena on muodostaa alueesta merkittävä kansain-välisen tietoliikenteen solmupiste Frankfurtin, Tukholman ja Helsingin rinnalle. Hankkees-sa on mukana em. kaupunkien mm. paikallisia yrityksiä.

Alueella on meneillään kaksi merkittävää teollista investointia. Toinen on Metsä Woo-din Lohjan Kerto-tehtaan tuotantolinjojen uudistus. Investoinnin ansiosta tehtaan tuotan-tokapasiteetti kasvaa 30 prosenttia nykyiseen 120 000 kuutioon kertopuuta vuodessa ku-luvana vuonna. Kuten usein on tapana, Lohjallakin automaation lisääntyminen tulee pie-nentämään työntekijämäärää määrää. Lohjan investointi on osa yrityksen isoa 100 miljoon-an euron investointia. Toinen merkittävä teollinen investointi on menossa Hangossa, sillä Orionin tytäryhtiö, lääkeaineita valmistava Fermion, on parhaillaan rakentamassa 30 miljoon-an euron uutta tuotantolaitosta. Investoinnin myötä tehtaan vanhin tuotantoyksikkö aje-taan asteittain alas. Orionin ilmoituksen mukaan uusi tuotantolaitos on valmis vuonna 2018.

Meneillään oleva liikenteen murros on aktivoinut länsi-uusimaalaiset Hangon, Tammi-saaren, Karjaan, taksiryhtiöt yhteistoiminnan tiivistämiseen yhdessä Porvoon ja Loviisan taksiryhtiöiden kanssa. Nämä ovat perustaneet Taxi Uusimaa Nyland -nimisen taksiryhtiön. Uudella yhtiöllä on yhteensä 160 autoa.

Inkoossa suunnitellaan noin kymmenen yritystontin kaavoittamista Inkooporttiin, kan-tatie 51:n varteen. Kaavaehdotus tulee näillä näkymin kunnanvaltuuston käsittelyyn vasta kuluvaan vuoden syksyllä 2017.

Kunnat yhä enemmän ulkoistavat IT-palveluitaan. Myös Inkoossa on siirtynyt tähän mal-liin, tosin palveluntarjoaja on täysin kuntaomisteinen Kuntien Tiera. IT palvelukokonaisuus siirtyy vastedes Kuntien Tieran hallinnoimaksi

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Hangon satamassa tulee lähitulevaisuudessa mahdollisesti tulossa irtisanomisia ja mah-dollisesti korvaavia rekrytointeja. Todennäköisesti kuluvaan vuoden osalta työpaikkojen net-tomäärä laskee 20–30 hengellä.

Toisaalta tuontiautojen kasvavien volyyymien myötä vapaasataman kolmesta autologis-tiikan toimijasta SE Mäkinen Logistics on jo ilmoittanut rekrytoivansa lisää työntekijöistä. Myös Uttera ja Assistor ovat jo aiemmin lisänneet työntekijöiden määrää eivätkä yritykset ole poistaneet mahdollisuutta lisärekrytointien suhteen.

Ahtaajia ja varastotyöntekijöiden paikkoja kyllä tulee aukeamaan, mutta samalla heitä tulee irtisanotuiksi. Varsinaista rekrytointibuumia ei kuluvana vuonna tule toteutumaan.

Korjausrakentamista on kuluvanakin vuonna Länsi-Uudellamaalla todennäköisesti viime vuoden tapaan. Uudisrakentamisen osalta ei ole ainakaan mainittavaa piristymistä, vaan todennäköisesti alueella liikutaan samalla tasolla kuin edellisvuonna. Ns. tunnin rata ja asuntomessut tulevat lisäämään rakentamisen määrää ja rekrytointeja huomattavasti, ja ammattitaitoisen työvoiman kysyntä kasvaisi korkeammaksi kuin kertaakaan finanssi-kriisin jälkeisenä ajanjaksona.

Kauppan alalla Länsi-Uudellamaalla viimeaikainen kehitys on ollut jokseenkin heikkoa. Keskon yt-neuvottelujen tuloksena Lohjalta lakkautettiin yksi Siwa. Lisäksi Kilpailu- ja kulluttajaviraston määräyksestä johtuen kaksi Siwaa on edelleen pakkomyyntitilalla.

Vastaavasti mitään uutiskynnyksen ylittäviä myyjien paikkoja ei myöskään suurissa määrin tule lisää, etenkin kun mm. kauppakeskus Melban rakentamisesta uhkaa tulla ns. ikuisuusprojekti.

Teolliset investoinnit eivät ole näkyneet teollisina lisärekrytointeina. Päinvastoin, niin kuin Metsä Woodin investoinnissa näyttää käyvän. Rakennusosalalla eivät rekrytointitarpeet tule kuluvan vuoden aikana juurikaan muuttumaan. Tällä hetkellä Metsä Woodin ja Fermionin investoinnit toki näkyvät rakennusalan työvoiman tarpeessa.

Nord Streamin projekti aiheuttaisi toteutuessaan logistiikka-alan suurekrytoinnin, mutta projektin osalta ei ole edistystä Koverharin osalta tapahtunut.

Hangan Vapaasatamassa toimiva perheyryitys SE Mäkinen Logistics on laajentamassa toimintaansa ja on palkannut lisää työntekijöitä. Alkuvuoden 2017 aikana yritys on palkannut 15 työntekijää autojen varustelu-, varastointi- ja siirtotehtäviin. Alkutuotannon osuus työllisistä oli kolme prosenttia.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys seutukunnassa on laskenut yhtäjaksoisesti jo helmikuusta 2016 lähtien. Tällä hetkellä työttömiä on 2 035 mikä on 14 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Vastaavasti pitkäaikaistyöttömiä on 828 mikä on kahdeksan prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömyydenkin on jo laskenut neljä perättäistä kuukautta. Alueella on selkeästi pystytty tuoman uutta elinvoimaista yritystoimintaa, mikä on työllistänyt alueen työttömiäkin. Seutukunta on kenties paras esimerkki siitä, että erittäin hankalasta työmarkkinatilanteesta ja stagnaatiosta voi ponnistaa eteenpäin, kun vaan uskotaan omaan tekemiseen ja pyritään löytämään ”niitä paljon peräänkuulutettuja omia vahvuuksiaan”. Turismi, kauppa ja vahva satamaklusteri ovat varmaan ainakin merkittävimpien tekijöiden joukossa, joiden myötä alueen tuotantoa on pystytty vahvistamaan, energiasektorin investointien myötä. Helmikuussa työttömiä työnhakijoita oli noin 2035 eli noin 14 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömyys on laskenut yhtäjaksoisesti helmikuusta 2016 lähtien. Pitkäaikaistyöttömyys kääntyi laskuun marraskuussa 2016 ja helmikuussa yli 12 kuukautta työttömänä olleita oli 827 kappaletta. Toki luvut eivät oikeuta hurraa-huutoihin, mutta kehitys on melko lyhyessä ajassa ollut sängen hyvää.

Työttömyys jakautui helmikuun lopussa koulutusasteittain: alempi perusaste (9 %), ylempi perusaste (25 %), keskiaste (44 %), alin korkea-aste (7 %), alempi kk. aste (5 %), ylempi kk. aste (4 %), tutkijakouluaste (0 %) ja koulutusaste tuntematon (5 %)

Työttömien profiilista käy ilmi että työttömyys koskettaa enemmän ns. ”sinikaulusväkeä kuin Helsingin seutukunnassa.

Työttömyysasteet:

Hanko 11,2 %

Inkoo 8,6 %

Raasepori 10,3 %

Työttömyyden lasku jatkuu kevään ajan ja samoin koko loppuvuoden. Kesällä valmistuu nuoria paljon, mutta toisin kuin pk-seudulla, avautuvien kesätyöpaikkojen määrää on vaikeampi arvioida. Joka tapauksessa palvelualat, kauppa ja turismi vetävät kesäajan hyvin. Näillä aloilla samoin kuin satamassa (mikäli tilanne siellä stabiloituu) työn saanti hyvillä referensseillä saattaa olla yllättävänkin vaivatonta. Alue on melko iäkästä ja SOTE-ala tarjoaa jatkossa paljon työmahdollisuuksia alan nuorille.

Porvoon seutukunta

Askola, Myrskylä, Pukkila, Porvoo, Sipoo

Porvoon seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 59 125 henkilöä, Vuoden aikana kasvua oli 153 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 968.

Porvoon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Porvoon seutukunnan elinkeinorakenne nojautuu vahvasti teollisuuteen. Yksityisen sektorin työllisistä vuonna 2014 teollisuuden osuus oli selkeästi noin 30 %. Tukku- ja vähittäiskaupan, rakentamisessa oli 15 %, rakentamisen sekä liike-elämän palveluiden osuus oli kaikissa noin 15 %. Logistiikka työllisti alle 10 % ja matkailu- ja ravintolapalvelut 5 %. Liikevaihdollisesti teollisuuden osuus oli todella suuri, 87 %. Tämä johtuu lähes yksinomaan Kilpilahden kemianteollisuusklusterista. Matkailun kerrannaisvaikutukset muille aloille (vähittäis- ja tukkukauppa, elintarviketuotanto/maatalous, huoltamot ja korjaamot, sekä sähkö-, vesi- ja kaasuhuolto) ovat niin merkittävät, että em. prosen-

tuaalinen osuus ei juurikaan anna mitään informaatioarvoa elinkeinon aluetaloudellisesta merkityksestä.

Porvoon seutukunnan elinkeinoelämän tulevaisuuden kulmakiviä tulee jatkossa olemaan hyvin suurella todennäköisyydellä Porvoon Kilpilahdella kemianteollisuuden ympärille kehittyvä bioteollisuusklusteri, seutukunnan rakentaminen sekä yhä kasvavassa määrin matkailu. Yksistään väestön ikärakenteen perusteella voidaan aiheellisesti ennakoida että hoiva tulee työllistämään paljon. Kasvua tulee todennäköisesti tapahtumaan viiden vuoden päästä ja tarve rekrytoinnille kasvaa kenties hyvinkin pian. Tässä vaiheessa on turha spekuloida, tuleeko kasvu julkisen vai yksityisen vai kolmannen sektorin kautta ei lienee tarkoituksenmukaistakaan. Suuri haaste tulevaisuudessa tulee olemaan, pystytäänkö alueelle jatkossakin ylläpitämään koulutetun työikäisen väestön säilymistä alueella. Mm. koulutusohjelmien sisältö aluetaloudellisesti kasvavilla aloilla luo parhaan työkalun, jotta nuoret jatkavat työelämässä Itä-Uudellamaalla myös jatkossa. Tälläkin hetkellä Haaga-Helium (Porvoon kampus) ammattikorkeakoulu tarjoaa kaksi erillistä turismiin suuntautuvaa koulutuslinjaa joten päällisin puoli paletti ja tulevaisuuden osaamistarpeet tiedostetaan.

Porvoon Kilpilahden satama (Sköldvik) on tonnimääräisesti Suomen suurin satama. Vaikkakin öljynjalostuksen tuotteiden vienti on käytännössä keskittynyt Porvooseen, on sataman tuonti vientiäkin suurempi. Venäjän raakaöljy kulkee meriteitse pääasiassa Primorskin öljysatamasta Koivistosta. Vastaavasti kaikki Suomen öljyjalostuksen tuotteet lähtevät maailmalle nimenomaan Sköldvikistä. Satama palvelee myös muiden Kilpilahden teollisuusalueen yritysten merikuljetustarpeita. Kemikaalien ja kaasun osuus kokonaisrahdistista on Tosin ainoastaan alle 10 %. Öljytuotteiden rahtimäärät eivät ole karsineet pitkittyneestä taantumasta, joskin vuoden 2015 kilpilahden seisokki näkyy selkeästi rahtimäärän laskuna. Muuten tonnimääräisesti vuosirahti on pyöreästi 22–23 miljoonan paikkeilla. Ainakaan lähitulevaisuudessa vienti tai tuontimäärissä tulee tuskin tapahtumaan muutosta.

Seutukunnassa on mahdollisuus saada merkittävästi kasvua matkailun osalta. Pieneksi kunnaksi, jossa majoituskapasiteetti on varsin rajallinen, alueella on pärjätty suhteellisen hyvin. Näyttää siltä että myös Porvoo on saanut osansa aasialaisten kasvavista määristä. Kaiken lisäksi alue on selkeästi pääkaupunkia enemmän jo vuosia pystynyt hyödyntämään risteilijämatkailijoiden suurta potentiaalia. Venäläiset ovat ruplan vahvistumisen myötä palaamassa Uudellemaalle, mistä itä-uusimaa on selkeästi saanut ”osansa”. Korkeasti koulutettujen työikäinen väestö on seutukunnassa 2010 -luvulla kasvanut vuositasolla 450–500 vuosivauhtia. Tätä voi pitää pienen seutukunnan osalta suhteellisen hyvänä kehityksenä. Tämän kehittäminen on jatkossakin ensi arvoisen tärkeää, sillä työvoimaa poistuu nimenomaan rutiinistöistä ja vastaavasti lisääntyy asiantuntijatyötehtävissä. Lisäksi useissa työtehtävissä työntekijöiden keski-ikä on varsin korkea, joten myös jatkossa alueella on monipuolisia työtehtäviä tarjolla.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Porvoon seutukunnan tammi-syyskuun 2016 liikevaihto oli kaksi prosenttia alemmalla tasolla kuin vuotta aiemmin. Tämä johtui kehnosta alkuvuodesta, sillä tammi-huhtikuussa liikevaihto aleni 12 prosenttia vuotta aiempaan verrattuna. Vastaavasti ensimmäisen kvartaalin liikevaihto laski peräti päälle 14 prosenttia. Sen sijaan touko–syyskuun välisenä aikana liikevaihto laski ainoastaan yhtenä kuukautena, heinäkuussa. Porvoon liikevaihto oli vuonna 2015 varsin voimakkaassa laskussa, sillä jokaisena kvartaalina liikevaihto laski yli 20 prosenttia. On kuitenkin syytä huomata että alueen liikevaihto nousee ja laskee kemianteollisuuden mukana - näin ollen seutukunnan liikevaihto liikkuu lähes täysin öljyn ja kaasun maailmanmarkkinahinnan mukaan. Aukottoman lähestymistavan tarkastelu tulisi tehdä öljynjalostuksesta poistetun liikevaihdon laskennan kautta. Tästä ei kuitenkaan voi antaa muuta kuin arvioita, perustuen päätoimialojen tilauskantaan ja investointien kokonaissuuruuteen.

On hyvin todennäköistä, että mm. muutaman miljoonaluokan teollisten investointien, useiden rakennusprojektin ja matkailun hyvän vireen johdosta vuoden 2016 kokonaisliikevaihto onkin viime vuotta korkealla tasolla. Mikäli Länsirannan K-Citymarketin, Sipoon sillan rakentaminen ja alla mainitut uudisasuntotuotantoprojektit käynnistyvät kuluvan vuoden aikana, tulee alueen öljynjalostuksesta puhdistettu liikevaihto hyvinkin todennäköisesti kasvamaan.

Kilpilahden alue on Suomen merkittävimpiä kiertotalousklustereita, sillä Nesteen omalle tuotannolle sopimattomia tai vastaavasti öljynjalostuksessa syntyviä sivuvirtoja käytetään muiden yhtiöiden raaka-aineina. Kilpilahdessa toimivat kemianteollisuuden yhtiöt ovat hyvin vähän riippuvaisia Suomen suhdannetilanteesta, sillä tuotteet menevät lähes kauttaaltaan vientiin.

Seutukunnan merkittävimmät investoinnit ovat 2010 luvulla sijoittuneet Kilpilahdelle. Viime vuonna ja yhä meneillään oleva KED Oy:n (Kilpilahti Electricity Distribution) 40 miljoonan euron investointi sähkön siirtoverkon kapasiteetin ja huoltovarmuuden parantamiseksi. Vastaavasti muoviteollisuuden raaka-aineita tuottava Ashland Finland Oy investoi puoli miljoonaa euroa sovelluslaboratorioonsa. Lisäksi Neste Jacobs toimitti Borealikselle energian kulutukseen hiilivetyhävien optimointiin säätöratkaisun. Kuluvana vuonna Borealis investoi 25 miljoonaa euroa kapasiteetinlaajennukseen Porvoossa. Investoinnilla lisätään vuosituotantokapasiteettia 65 000 tonnilla 220 000 tonniin vuoteen 2018 mennessä, jonka myötä yhtiön valmiudet vastata paremmin putki- ja erikoispakkausmarkkinoilla paranee sekä ja muovien toimittaminen Venäjän kasvaville markkinoille.

Porvoossa on rakentamisessa suhteellisen hyvin uudisrakentamista, varovaisen arvioiden mukaan tilanne näyttää paremmalta kuin vielä viime syksynä. Myös korjausrakentaminen on varsin korkealla tasolla, näin ollen näyttää siltä alan ammattimiesten ei välttämättä tarvitse lähteä työnhakuun esim. pääkaupunkiseudulle. Kuten niin yleisesti Uudellamaalla, myös Itä-uudellamaallakin uudisrakentamista jarruttaa kaavoitusprosessien hitaus. Neljä asuntotaloa rakennetaan parhaillaan Toukovuoreen (yht. 120 asuntoa). Näistä arviolta puolet on aravavuokra-asuntoja. Joitakin muitakin hankkeita on toteutumassa todennäköisesti kuluvan vuoden puolella. Jo syksystä asti on ollut suunnitteilla kuusi kerrostaloa Taidetehtaan viereen. Projektin olisi tarkoitus nytkähtää eteenpäin kuluvana keväänä, mutta ase-

makaava ei ilmeisesti vieläkään ole tullut lainvoimaiseksi. Myös Länsirannalle on suunnitella viidestä kuuteen kerrostaloa.

Kuluvana vuonna aloitetaan todennäköisesti rakentamaan Point Collegen oppilasrakennus rakennusleasing mallilla. Porvoossa Linnankosken Lukion jo alkaneen remontin kustannusarvio on 11 miljoonaa euroa. Rakenteilla on myös ns. Slottsgården-kortteli (kaksi rakenteilla olevaa kerrostaloa). Taloissa on kaikkiaan 68 asuntoa, ja niissä tulee vapaa-rahoitteisia vuokra-asuntoja. Jo aikaisemmin Porvoon 30 miljoonan euron ns. elinkaariprojekti on pitänyt merkittävästi yllä korjausrakentamista.

Yksi merkittävimmistä korjausrakentamisurakoista on Porvoon Näsissä keväällä alkava mittava kerrostalojen parvekeremontti. Yhdellä kertaa kunnostetaan noin 400 asunnon parvekkeet ja parkkitalo. Edellisen kerran saman taloyhtiön ja muita alueen asuntoja remontoitiin vuonna 2013 ja silloin peruskorjausten kustannukset olivat 20 miljoonaa euroa. Näsiin saatetaan lähitulevaisuudessa toteuttaa täydennysrakentamista.

Sipoon merkittävin rakennusprojekti tulee toteutuessaan olemaan Nikkilän ratasillan purkaminen ja vastaavasti uuden rakentaminen. Liikenneviraston on tarkoitus laittaa 7,5 miljoonan euron projekti käyntiin jo kuluvan vuoden aikana.

Sipoo saattaa lähitulevaisuudessa laajentua Pohjois-Paippisessa. Ensimmäinen osayleiskaavaaluonnos valmistui muutama kuukausi sitten joulukuussa. Alueelle on kaavailtu asuntoja jopa 1200 ihmiselle. Rakentaminen alueella ei kuitenkaan tule tapahtumaan ainakaan kuluvan vuoden aikana, sillä Sipoon maankäyttöjaosto on palauttanut kaavan uudelleen valmisteltavaksi.

Selkeästi suurin kaupan alan investointi käynnistyy ilmeisesti kuluvan vuoden aikana. Kesko usean vuoden kartoituksen jälkeen on päättänyt Citymarketin rakentamisesta Porvoonjoen Länsirannalle. Investoinnin arvo on merkittävä, yli 20 miljoonaa euroa. Kaupunginhallitus on jo esittänyt asemankaavan muuttamista rakentamisen mahdollistamiseksi. Kaupunginvaltuuston on määrä lopullisesti päättää asiasta kuluvan kevään aikana.

Viime vuonna voimakkaasti kasvanut automyynti tulee todennäköisesti jatkossakin kasvamaan ainakin Porvoossa tai ainakin kasvuun on uskoa. Autotalo Laakkonen on aloittanut Porvoon Kuninkaanportissa uudisrakennuksen rakennustyöt. Autoliike saa noin 1 200 neliötä myyntitilaa uusille autoille. Tilat valmistuvat elokuun 2017 loppuun mennessä. Kotitalousleasing lanseerattiin suurella volyyymilla autokaupoissa viime vuonna. Laakkosella arvioidaan kotitalouksien leasingin merkityksen kasvusta jo kuluvana vuonna.

Porvoolainen veneenvalmistaja Wedmec Marine sai merkittävän nosteen liiketoiminnalleen, sillä Tanskan puolustusministeriö tilasi yritykseltä viisi arktisiin oloihin suunniteltua Serecraft venettä. Toimitusaika on kuluvan vuoden aikana. Juuri tämän tyyppistä tunnettavuuden kasvua pienet perheyrietykset tarvitsevat, vahvasti kilpailuilla toimialoilla. Saa nähdä näkykö tämä esimerkiksi siviilipuolen hankinnoissa.

Matkailu on Itä-Uudellamaalla todennäköisesti voimakkaimmin kasvavista toimialoista, ja alueen toimijat tekevät laajalla skaalalla yhteistyötä myös alueen ulkopuolisten kuntien kanssa sekä varsin aktiivisesti valtakunnallisen matkailun edistämiskeskus VisitFinlandin kanssa. Tutkimus- ja analysointikeskuksen Porvoota koskevan matkailuselvityksen mukaan kokonaismatkailutuloksen arvioidaan olevan välillä päälle 80 miljoonaa euroa. Tämä toki sisältää sekä matkailun välittömät ja välillisen vaikutukset. Matkailun kokonaistyöllisyys-

vaikutukset ovat peräti 570–590 henkilötyövuotta. Joskin tämä ei kokonaan jää verohyötynä Porvooseen, sillä Porvooseen pendelöidään matkailualan töihin myös muualta. Kuten muuallakin Uudellamaalla, matkailun peruspiirre, kausiluonteisuus, korostuu myös Itä-Uudellamaalla. Kesäsesongin aikaan alan työllisten määrä kasvaakin huomattavasti aiemmasta. Vastaavasti muina aikoina useat alalla toimivat joutuvat kenties etsimään töitä muilta toimialoilta. Myös Porvoossa on sisäistetty, että ulkomaalaisten tuoma tulovirta on lähes kolminkertainen kotimaisiin matkustajiin nähden. Tämä ei sisällä ulkomaalaisia repputyöntekijöitä, jotka tosin harvemmin majoittuvat keskustassa, vaan sen sijaan enemmän Kilpilahden alueen majoituspisteissä. Porvoon majoituskapasiteetti on varsin alhainen. VisiitPorvoon sivuilla on listattu ainoastaan seitsemän hotellia, ja näidenkin joukossa muutamman huoneen boutique-hotelleja. Lisäksi esim. Haikkoon majoittujat eivät välttämättä missään vaiheessa edes vieraile Porvoossa, sillä hotellissa järjestetään seminaareja/työmatkojen virkistyspäiviä esim. pääkaupunkiseudulta käsin.

Uusia yrityksiä alueelle toivotaan lisää, myös yritysalueiden kautta. Porvoossa on tulossa myyntiin kahdeksan hehtaaria yritysmaata, kun Augustinrannan louhintatyöt Tolkkisissa valmistuvat. Tolkkisten Kiinteistökehitys aloittaa keväällä 2017 ensimmäisen teollisuushallin rakentamisen alueelle. Tähän mennessä varma tulija alueelle on Porvoon Energia, joka on siirtämässä pääkonttorinsa Augustinrantaan Stora Enson sahan entiseen konttoriin.

Toisaalla Porvoon Energia rakentaa aurinkovoimalaa jätevedenpuhdistamoon Hermaninsaareen. Ensimmäisessä vaiheessa asennetaan yhteensä 152 paneelia kahdelle katopinnalle. Myöhemmin niitä on tarkoitus asentaa lisää. Aurinkovoimala on uuden yritysyhteistyön pilottihanke.

Alueella on useitakin miljoonainvestointeja, jotka pääosin mainittiin aikaisemmin. Suurin on Kilpilahdella, jossa KED Oy (Kilpilahti Electricity Distribution) kehittää parhaillaan 110 kilovoltin siirtoverkkoa. Noin 40 miljoonan euron arvoisella investoinnilla halutaan varmistaa sähköjakelun korkea laatu alueella. Lähitulevaisuudessa tehonlisäykset kapasiteetin laajennusten kautta ovat alueella varsin suuret, ja näin ollen tähän varaudutaan KED Oy:n massiivisella investoinnilla.

Vuodesta 2013 osa Viessmann konsernia ollut kylmälaitevalmistaja Norpe vaihtaa nimensä vuoden 2017 alussa Viessman Refrigeration Systems Oy:ksi. Myös myyntiyhtiö Norpe Suomi Oy:n nimi muuttuu Viessmann Kylmäjärjestelmät Oy:ksi. Vuoden 2017 alussa Porvoon tehtailla otettiin käyttöön uusi valumuotti, joka liittyy kylmähylyköiden malliston uudistamiseen. 1,5 miljoonan euron investointi oli suurin Norpen historiassa. Ilmeisesti investointien myötä ei ainakaan ole rekrytoitu lisää työvoimaa.

Kolmas merkittävä teollinen investointi toteutettiin ABB:n Porvoon tehtaalla. Yhtiö investoi uuteen valokatkaisijoiden tuotantolinjaan. Yhtiön mukaan miljoonainvestointi kolminkertaistaa katkaisijoiden vuosittaisen tuotantokapasiteetin ja poistaa pullonkauloja. Porvoossa valmistetaan vuosittain noin 25 miljoonaa kytkintä, pistorasiaa, jatkoholkkia ja asennusrasiaa. Porvoossa on käytössä myös yrityksen suurta julkisuutta saaneet YuMe robotit.

Yhdessäkään edellä mainituissa kolmessa teollisessa investoinnissa ei ole otettu kantaa rakennusvaiheen tai vastaavasti sen jälkeisiin työllisyysvaikutuksiin.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Palkkasumma on ollut seutukunnassa selkeästi kasvussa: Tammi–syyskuun välisenä aikana ainoastaan touko- (-7 %) ja kesäkuussa (-4 %) palkkasumma laski aikaisempiin vuosiin verrattuna. On merkille pantavaa että Porvoon seutukunnassa palkkasumma on noussut myös vuonna 2014 että 2015 aikaisempiin vuosiin verrattuna, mikä viittaa että työllisten määrä on ollut alueella kasvussa. Osa-aikaisille tarjotut lisätunnit selittävät todennäköisesti hyvin vähän tätä ilmiötä.

Selkeästi kuluvan vuoden aikana rakennusala tulee alueella todennäköisesti lisäämään rekrytointejaan. Joskin esim. infrapuolella Sipoon sillan lupaprosessi on kesken ja tämä ratkaisu osittain saattaa vaikuttaa merkittävästi rekrytointimääriin. Koska ala vetää muualakin, on hyvinkin todennäköistä että paikalliset ammattimiehet ovat ensisijaisia hyötyjiä.

Matkailijoiden määrissä mikään ei viittaa laskun, päivästoin. On erittäin todennäköistä, että vanhan Porvoon kahvilat, kaupat, ym, matkailuun liittyvät elinkeinot tulevat tarvitsemaan lisää työvoimaa. Tietysti uuden K-Citymarketin valmistuminen lisää toteutuessaan työpaikkoja, mutta kuluvan tilannetta se ei tule vielä muuttamaan puoleen tai toiseen

Toisin kuin esim. pääkaupunkiseudulla, ulkomaalaisten yritysten suhteellinen osuus urakoitsijoina on kenties jokseenkin pienempi. Tosin niin kuin on nähty aikaisemmin, Kilpilahden rekrytoinneissa on turvauduttu hyvinkin pitkälti mm. Baltiasta ja Puolasta tulevilla monitaitureilla. Todennäköisesti kevään aikana mara-sektorin rekrytoinnit rupeavat lisääntymään. Alalle on paitsi satsattu Porvoon kaupungin matkailuneuvonnan kautta taholta, niin helppo saavutettavuus mm. pääkaupunkiseudulla on ehdottomasti suuri etu alan kasvulle. Venäläisten ostovoima on huomattavasti parantunut viimeisen puolen vuoden aikana, ja tämä näkyi jo hiukan venäläisten lomakauden aikaan (1.1–8.1).

Yritystoiminnan aloittaminen (starttirahalla yritystoiminnan aloittaneet) on laskenut huomattavasti vuosina 2015 ja 2016 vuoteen 2014 verrattuna. Yksi selittävä tekijä tähän on että työmarkkinat ovat alkaneet vetää aikaisempaa enemmän.

Ammattibarometrin Porvoon seudun arvioissa oli ainoastaan 15 ammattia joissa arviointiin olevan pulaa osaavasta työvoimasta seuraavan puolen vuoden aikana. Sote-aloista listoilla lähihoitajat sekä sairaanhoitajat ja terveydenhoitajat. Mm. perinteiset lääkärit, hammaslääkärit ja sosiaalihoitajat eivät Itä-Uudenmaan pulalistalla ole.

On kuitenkin muistettava että lähihoitajat työskentelevät esim. palvelutaloissa, lastenhoitajina, kotihoidossa, sairaankuljetuksen ensihoidossa sekä hammashoitajien työssä. Vastaavasti kussakin näissä työtilanne myös on varsin erilainen. Pulaa alalla on teollisuuden työnjohtajista, mikä viittaa Kilpilahden rekrytointiongelmiiin. Myös varastomiehistä on pulaa. Isoista yksiköistä Inex Partners toimii jo osittain Sipoossa ja täysimääräisesti vuodesta 2018 eteenpäin. Rakennusalan aluetaloudellisesti merkittävät projektit selkeästi selittävät rakennusinsinöörien- ja rakennusalan työnjohtajien tarpeelle. Iso kysymys on se, miten alueella reagoidaan koulutuksen kautta tähän tarpeeseen. Esille on noussut muiden alan insinöörien muuntokoulutus rakennusalalle. Tässä olisi hyvä huomioida myös aluetaloudelliset tarpeet, jos tämä projekti ylipäättään käynnistyy.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys seutukunnassa on laskenut yhtäjaksoisesti jo helmikuusta 2016 lähtien. Tällä hetkellä työttömiä on 2 035 mikä on 14 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Vastaavasti pitkäaikaistyöttömiä on 1152 mikä on neljä prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömyys laski toisen perättäisen kuukauden ajan. Nuorten työttömyys on käännytynyt jo jyrkkään 17 prosentin laskuun. Lyhyessä ajassa kehitys on ollut sangen hyvää.

Työttömyys jakautui helmikuun lopussa koulutusasteittain: alempi perusaste (7 %), ylempi perusaste (23 %), keskiaste (46 %), alin korkea-aste (9 %), alempi kk. aste (8 %), ylempi kk. aste (4 %), tutkijakouluaste (0 %) ja koulutusaste tuntematon (4 %): Alimman korkea-asteen tutkinnon suuri suhteellinen osuus merkitsee että tutkinnot ovat jo melko iäkkäitä.

Työttömien profiilista käy ilmi että työttömyys koskettaa enemmän ns. ”sinikaulusväkeä kuin Helsingin seutukunnassa.

Työttömyysasteet:

Askola 7,7 %

Myrskylä 13,0 %

Porvoo 9,6 %

Pukkila 10,1 %

Oleellista jatkossa työttömyyden osalta:

- Työttömyyden lasku jatkuu kevään ajan ja samoin koko loppuvuoden.
- Kesällä valmistuu kouluista paljon nuoria, Toisin kuin pk-seudulla avautuvista kesätyöpaikoista on vaikeampi ennakoita.
- Joka tapauksessa palvelualat, kauppa ja turismi vetävät kesäajan hyvin. Näillä aloilla samoin kuin satamassa (mikäli tilanne siellä stabiloituu) työn saanti hyvillä referensseillä saattaa olla yllättävänkin vaivatonta.
- Alue on melko iäkästä ja SOTE-ala tarjoaa jatkossa paljon työmahdollisuuksia alalle, mikäli opinnot toisella asteella kiinnosta nuoria.
- Paljon alkamassa ja suunnitteluvaiheessa merkittäviä investointeja jotka työllistävät rakennusalaan parhaimmilla vuosia- joskin epävarmuustekijöitäkin on (tuleeko asuntomessu ylipäätään, tunnin junan toteutuminen).

Loviisan seutukunta

Lapinjärvi, Loviisa

Loviisan seutukunnassa oli vuoden 2016 lopussa 17 957 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 128 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 018.

Loviisan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Loviisan seutukunnassa väestö on 2010-luvulla vähentynyt keskimäärin muutamalla kymmenellä henkilöllä vuodessa. Luonnollinen väestönlisäys on ollut selkeästi negatiivinen kaikkina vuosina 2010-luvulla. Loviisassa käydään pääasiassa työssä oman kunnan alueella (päälle 60 %). Asukasluvultaan huomattavasti pienemmästä Lapinjärvellä pendelöidään selkeästi enemmän. Lapinjärveläisistä vain noin puolet on työssä oman kuntansa alueella. Eniten Lapinjärveltä käydään työssä Loviisassa.

Seutukunnan elinkeinorakenne nojautuu vahvasti energiasektoriin ja teollisuuteen. Myös alkutuotanto työllistää alueella suhteellisesti enemmän kuin muualla Uudellamaalla. Vuoden 2014 aluetietojen mukaan maa- ja metsätalouden työllisten lukumäärä 520 ylitti mm. rakentamisen ja (410), majoitus- ja ravitsemustoiminnan (250), eikä ollut kuin hiukan pienempi kuin kaupan alan (590) työllisten määrä. Vuonna 2014 teollisuus eniten yksityisellä sektorilla eniten (830 työllistä) eli vajaan neljänneksen. Tukku- ja vähittäiskaupan osuus sekä liike-elämän palveluiden osuus oli 15 % kummallakin sekä maa- ja metsätalouden 10 %. Fortum Loviisa tulee jatkossakin olemaan merkittävin yksittäinen työllistäjä (vuonna 2016 yhteensä 600 työntekijää) seutukunnassa ainakin vuosille 2027 ja 2030, jolloin reaktoreiden nykyiset toimiluvat raukeavat.

Aluetalouden kasvun kannalta uutta yritystoimintaa kaivataan jatkossa alueelle nykyistä enemmän. Mikäli Schneider Electricin entisiin tuotantotiloihin suunniteltava yritysputo toteutuu, voisi tämä tuoda hyvän toimintaympäristön uudentyyppiselle yritystoiminnalle.

Esim. matkailuun ja ylipäättään vapaa-ajan aktiviteetteihin erikoistuneet yritykset voisivat hyvin menestyä Loviisan seutukunnassa. Tämän tyyppistä yritystoimintaa ei alueella juurikaan ole, sillä ainoastaan prosentti yksityisen sektorin liikevaihdosta tuli vuonna 2013 matkailu- ja ravintolapalveluista. Toimialalla olisi valtava potentiaali, sillä kalaisat vedet tunnetaan jo nyt laajastikin Etelä-Suomessa. Mm. venäläisturistit olisi otollinen kohderyhmä, ei pelkästään kalastukseen vaan yleisestikin ekoturismien ympärille. Näyttää siltä että matkailijamassat liian usein jäävät isoon naapuriin Porvooseen. Tilanteen muuttamiseen tulisi alueella pystyä jatkossa enemmän panostamaan.

SOTE-sektori on työllistä runsaasti (880), mutta työllistäjänä on pääasiassa kuntasektori. Kuten Länsi-Uudellamaalla ja Porvoon seutukunnassakin, eläkeikäisten osuus on nyt ja myös tulevaisuudessa varsin suuri työikäisiin verrattuna. Ts. huoltosuhde on etenkin tulevaisuudessa varsin ongelmallinen eikä ole vaikea ennakoida hoivahenkilöstön tarpeen lisääntyvän.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Fortumin Loviisan merkitys on paitsi itäuusmaalaisille merkittävä työnantaja, niin myös koko Suomen energiantuotannon yksi kulmakiviä. Ydinvoimalaitoksella tuotettiin sähköä yhteensä kahdeksan terawattituntia vuonna 2016, mikä on noin 13 % Suomen sähkön- tuotannosta. Loviisan voimalaitoksen käyttökerroin (noin 90 %) oli kansainvälisessä mittakaavassa maailman painevesilaitosten parhaita. Fortum teki viime vuonna aluetaloudellisesti varsin järeän investoinnin, 100 miljoonaa euro mikä ylitti 20 miljoonalla eurolla edellisvuoden vuosihuollon investointimäärän. Yhtiö ei ole vielä julkistanut vuoden 2017 mahdollisista vuosihuolloista.

Loviisan Satama siirtyi vuodenvaihteessa 60 prosenttisesti Helsingin Sataman omistukseen. Helsingin Satamasta kauppaa on kommentoitu seuraavilla synergiaeduin: ”Loviisan sataman hyvä sijainti mahdollistaa sataman kehittämisen.” Aiemmin bulkkitavaran vientiin ja tuontiin pitkälle profiloitunut sataman ympärille on spekuloitu tulevaisuudessa hyvinkin erilaista roolia. Helsingin Satamasta on ilmoitettu, että jatkossa Loviisan sataman kautta voitaisiin kuljettaa mm. bioenergiatuotteita ja kiertotalouteen liittyviä tuotteita. Mm. Helsingin sataman ruuhkaisuus on nostanut lisännyt spekulatioita josko lähitulevaisuudessa osa Helsingin ja Tallinnan välisestä laivaliikenteestä siirtyisi Suomen puolella nimenomaan Loviisaan. Helsingin satamat ovat täynnä laivoja ja tukossa Vuosaarta lukuun ottamatta. Suomen Kuljetus ja Logistiikan (SKAL) on ilmoittanut, että Helsingin keskustan satamat ovat yhtä tukossa kuin ennen Vuosaaren sataman rakentamista. Tällä hetkellä varmasti toteutuva investointi on (Suomen Viljava rakentaa) kolmen uuden laakasiilorakennuksen rakentaminen Loviisan Satamaan nykyisten varastojen viereen. Rakentaminen alkaa maaliskuussa 2017. Laakasiilot valmistuvat elokuun 2017 puoliväliin mennessä.

Loviisan satama on ollut esillä myös työvoiman ulkoistamisten osalta. Syksyllä kaavailtiin mahdollisuutta, jossa lomautettuina olevia sataman työntekijöitä olisi vuokrattu massiivipuuta käsittelevän Timberpoint yrityksen käyttöön. Timberpoint oli loppusyksystä rakentamassa talotehdasta Porvoon Kuninkaanportin alueelle, ja yritys tarvitsi ulkopuolista työvoimaan Porvoon projektiinsa. Siihen, toteutuiko tämä lomautettujen hyödyntäminen Porvoon Kuninkaanportin projektissa, ei ole saatu vahvistettua.

Hoivapalveluyritys Mikeva suunnittele Lapinjärven Porlammille palvelutaloa mielenkiintoisella ns. välivuokrausmallilla. Mallissa yritys ottaa riskin tyhjilleen jäävistä tiloista. Lapinjärven kunta vuokraa tilat tilojen omistajalta.

Lapinjärvellä aletaan kehittämään Suomen mittakaavassa täysin ainutlaatuisista hyötykasvien viljelymenetelmää, jossa led-valonauhat integroidaan vesiputkistoon. Teknologias- sa ei käytetä laisinkaan auringonvaloa. Mukana on IT-jätti Fujitsu ja kolme suomalaista yksityistahoa ja hämeenkyröläinen led-valoihin erikoistunut Kyrel Oy. Kyseessä on miljoona investointi ja maailmanlaajuisestikin ainutlaatuinen projekti.

Loviisaan saattaa käynnistyä merkittävä koulurakennus/korjaus projekti. Loviisan sivistyslautakunnan ruotsinkielinen jaosto on hyväksynyt ruotsinkielisen koulukeskuksen hankesuunnitelman. Kaupunki aikoo rakentaa uuden koulurakennuksen sekä peruskorjata lukiorakennuksen. Uudisrakennusta alettaneen rakentaa vuoden 2018 keväällä tai kesällä. Lukiorakennus peruskorjataan vuoden 2019 loppupuolella. Uudisrakennuksen kustannusarvio on vajaat 7,5 miljoonaa euroa ja peruskorjauksen melkein 4 miljoonaa euroa. Jaoston mukaan uusi rakennus pitäisi tehdä pääosin Uudellamaalla hiukan nosteessa olevasta puusta. Jos rakentamisessa käytetään massiivipuulementtejä, uudisrakennuksen hinta-arvio nousee 12,5 %. Puun selkeästi kalliimpi hinta betoniin nähden on suurin syy, miksi materiaalia vieroksutaan useimmissa rakennuskohteissa.

Loviisan keskustaan Sibeliuksenkadun varrelle suunnitellaan kahta 3–5-kerroksista uudisrakennusta. Taloihin tulee yhteensä 41 asuntoa. Tontilla sijaitsevaan vanhaan kartonkitehtaaseen rakennetaan neljä loft-asuntoa. Kartonkitehtaaseen tulevat taloyhtiön yhteiset tilat. Autopaikat tulevat pihakannen alle. Hankkeen on tarkoitus käynnistyä syksyllä 2017.

Rengasmyynti jatkuu Loviisassa, sillä Vulko Oy on ilmoittanut jatkavansa Euromasterin toimintaa. Euromaster lopetti Loviisan tuotannon, myymälän ja rengashuollon vuonna 2016. Vulko Oy jatkaa nyt toimintaa ja huolto- ja rengasliiketoiminta avataan helmikuussa 2017. Vulko palkkaa kaksi Euromasterin entistä työntekijää.

Merkittävä teollinen investointi/hankinta toteutui alkuvuonna kun Loviisalainen Loval Oy osti uuden EGO Elektro Geräte AG -tuotantolinjaston saksalaiselta EGOthermiltä. Linjasto on jo siirretty Loviisaan. Lehden tietojen mukaan tehtaalle olisi tulossa myös uusia työpaikkoja. Loval valmistaa lämmityselementtejä- ja ratkaisuja sekä putkivastuksia. Loval työllistää 200 henkilöä ja lähes 80 % sen tuotteista menee vientiin. Yhtiö on osa Nibe Industrier -ryhmää.

Japanilainen Fujitsu kokeilee Lapinjärvellä uudenlaista kasvihuoneviljelytekniikkaa yhdessä lapinjärveläisen Robbe's Lilla Trädgårdin kanssa. Fujitsu päätti investoida Suomeen, koska täällä on vahvaa teknistä osaamista sekä kokeiluun soveltuva ilmasto ja energiakustannukset. Fujitsun kasvihuoneessa kasvatetaan salaattia ja yrtejä neljässä kerroksessa led-valaistuksella ilman päivänvaloa. Tietoa kerätään antureilla ja Fujitsun tekniikkaa ohjaa kasvihuoneen laitteita ja tuotantotekniikkaa etänä. Yhtiö kerää samalla osaamista pilvipalveluiden soveltamisesta ruokatuotannossa ja maataloudessa. Kasvihuonetuotanto alkaa vuonna 2017.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Alueella on tapahtunut viime kuukausien paljon hyviä yrityspuolen ratkaisuja, rengasmyynnin jatkuminen, puutalorakentaminen sekä ainutlaatuinen kasvihuoneviljelyteknologia, josta jälkimmäiseen aluetaloudelliset merkitykset ovat toistaiseksi varsin vaatimattomat. Loviisan sataman profiili tulee mahdollisesti hyvinkin todennäköisesti kasvamaan, mikäli Viiron yhteys otetaan käyttöön. Ilmeisesti jo nyt Jätkäsaaren Wood Cityn elementtiratkaisut on nimenoman tuotu meriteitse Loviisan sataman Jätkäsaareen. Kyseessä on tosin vahvistamaton tieto.

Loviisan työttömyys on laskenut yhtäjaksoisesti kesäkuusta 2016 lähtien. Helmikuun lopulla työttömiä työnhakijoita on 946 eli 20 prosenttia vähemmän vuotta aiemmin. Pitkä-

aikaistyöttömyys kääntyi myöskin laskuun viime vuoden marraskuussa. Helmikuun lopussa pitkäaikaistyöttömiä oli 438 eli 10 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömiä nuoria oli helmikuussa 71. Tämä on 37 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Myös nuorten työttömyys on laskenut yhtäjaksoisesti kesäkuusta 2016 lähtien.

Yksi varsin merkittävä nimittäjä näillä edelle mainituissa eri demografisten ryhmien työttömyyksissä tai pikemminkin niiden kehityssuunnissa on se, että paitsi työttömyys laskee, niin laskuvauhti kaiken aikaa voimistuu.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Loviisan seutukunnan palkkasumma ei kieltämättä ole viimeisen parin vuoden aikana aika ole ollut lähellekään Uudenmaan yleistä positiivista tasoa, vaan pikemminkin päinvastoin. Etenkin ensimmäisellä ja toisella kvartaalilla lasku vuotta aiempaan oli huomattavaa (-8 % kummatkin), eikä kolmannellakaan kasvua juuri tullut (+yksi prosentti). Myös vuoden 2014 ja 2015 on ollut melkoista aaltoliikettä puolin ja toisin.

Työttömyys jakautui helmikuun lopussa koulutusasteittain: alempi perusaste (9 %), ylempi perusaste (26 %), keskiaste (45 %), alin korkea-aste (7 %), alempi kk. aste (5 %), ylempi kk. aste (4 %), tutkijakouluaste (0 %) ja koulutusaste tuntematon (4 %)

Työttömien profiilista käy ilmi että työttömyys koskettaa enemmän ns. ”sinikaulusväkeä” kuin Helsingin seutukunnassa.

Työttömyysasteet:

Lapinjärvi 10,5 %

Loviisa 11,7 %

Oleellista jatkossa työttömyyden osalta:

- Työttömyyden lasku jatkuu kevään ajan ja samoin koko loppuvuoden.
- Kesällä valmistuu kouluista paljon nuoria, Toisin kuin pk-seudulla avautuvista kesätyöpaikoista on vaikeampi ennakoita.
- Joka tapauksessa palvelualat, kauppa ja turismi vetävät kesäajan hyvin. Näillä aloilla samoin kuin satamassa (mikäli tilanne siellä stabiloituu), työn saanti hyvillä referensseillä saattaa olla yllättävänkin vaivatonta.
- Alue on melko iäkästä ja SOTE-ala tarjoaa jatkossa paljon työmahdollisuuksia alan.
- Paljon alkamassa ja suunnitteluvaiheessa on kaikkiaan merkittäviä investointeja, jotka työllistävät rakennusalaan parhaimmilla vuosia: joskin epävarmuustekijöitäkin on (Asuntomessut, tunnin junan toteutuminen).

Lisätietoja

Tutkija Jouni Nupponen

Uudenmaan ELY-keskus

puh. 0295 021 117

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Varsinais-Suomen ELY-keskus

Vakka-Suomen sk	6 kk	Loimaan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	+

Turunmaan sk	6 kk	Turun sk	6 kk	Salon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	+	Työttömyys	+	Työttömyys	+

Varsinais-Suomessa asui vuoden 2016 lopussa 475 415 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 1 092 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,6 % ja työttömiä työnhakijoita 30 948.

Varsinais-Suomen ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointisteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Varsinais-Suomen vahvuudet ovat elinkeinorakenteen monipuolisuus; lääkkeiden valmistuksen, meriteollisuuden sekä kaupan ja palveluiden keskittymät. Alueen rooli on merkittävä maatalo- ja puutarhataloudessa, mikä on lähiruoan suosion myötä edelleen aktivoitunut toimintaa ja luonut pohjaa myös luomutuotannon etenemiselle. Myös logististen palveluiden saatavuus ja monipuolisuus on alueella hyvällä tasolla. Ammatillisen ja korkeakoulutasoisen koulutuksen tarjonta on varsin monipuolinen ja se on eri seuduilla turvaamassa osaavan työvoiman saatavuutta. Tätä samaa voi merkitä parhaimmillaan myös tasaisen voimakkaasti Turun ja Salon seuduilla kasvanut maahanmuuttajaväestö. Pk-yrityssektori on monilla aloilla hyvin elinvoimainen.

Autotehtaan, meriteollisuuden ja osin valmistavan teknologiateollisuuden sekä ohjelmistoalan tilanne on parin viime vuoden aikana kohentunut merkittävästi – nyt on huolehdittava alan kehittymisedellytyksistä ja sitä tukevasta alueellisesta toimintaympäristöstä. Rakennusala kuuluu myös edellä mainittujen alojen joukkoon, sillä keskittyvän väestö- ja talouskehityksen oloissa tarvitaan tulevallakin vuosikymmenellä alueella uudis- ja korjausrakentamista – alan yrityksillä on monesti myös liittymä laivanrakennukseen. Matkailun näkökulmasta Varsinais-Suomessa on tarjolla monipuolista luonnon- ja kulttuuriympäristöä sekä erilaisia tapahtumia – Turunmaan saariston erityisyydestä puhumattakaan. Haasteena on teollisten toimialojen rakennemuutoksen hallinta, erityisesti Salon elektroniikkaklusterissa ja Turun seudun meriteollisuudessa, joilla on merkittäviä kerrannaisvaikutuksia koko maakunnankin mitassa. Näiden alojen supistuminen on luonut tuotannon ja työvoiman kysynnän kuopan, jolla on merkittäviä taloudellisia ja hyvinvointiin heijastuvia vaikutuksia.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

EK:n suhdannebarometrin perusteella teollisuuden ja rakentamisen suhdanneodotukset ovat edelleen parantuneet viime syksystä. Teollisuudessa ennakoitaan suhdanteiden kirkastuvan kevään aikana ja henkilöstömäärän pysyvän ennallaan. Maaliskuun luottamusindikaattorit kertovat edelleen suhdanneodotusten olevan nousussa kaikilla päätoimialoilla. Teollisuudessa luottamusindikaattori on pitkänajan keskiarvoa paremmalla tasolla sekä odotukset tilausten ja tuotannon osalta nousussa. Teollisuutta koskevia positiivisia uutisia on Varsinais-Suomessa noussut julkisuuteen jatkuvasti jo parin vuoden ajan. Muiden kuin julkisuutta saaneiden teollisuusyritysten tilanne ei kuitenkaan ole kohentunut alueella paljokaan. Teknologiateollisuuden tuotantoluvuissa ja tilauskannassa ollaan alueella koko laila edellisvuosien tasolla. Tarjouspyyntöjen määrä on lievässä kasvussa ja odotetaan että tilanne alkaisi kohentua kuluvan vuoden kuluessa. Palvelualojenkin suhdannetilanne on alueella kohentumassa ja se on lähestymässä normaalia tasoa. Henkilöstömäärä ei enää odoteta vähenevän. Monien asiantuntijapalveluiden liiketoiminta näyttää eriytyneen alueellisesta tuotannosta, mahdollistaen siten vakaamman kasvupohjan.

PK-yritysbarometrin tulokset viittaavat tilanteen ja odotusten edelleen kohentumiseen Varsinais-Suomessa. Poikkeuksellisesti varsinaissuomalaisten yrittäjien odotukset ovat olleet maan keskitasoa positiivisemmat. Ja asetelma on toistunut jo parina vuonna baro-

metrista toiseen. Tuoreimman pk-barometrin mukaan yrityksissä suhdannenäkymät ovat alueella edelleen myönteisemmät kuin useimmilla alueilla Suomessa. Pk-yritykset odottavat liikevaihdon kasvavan kuten monessa tapauksessa henkilöstömääränkin odotetaan kehittyvän. Pk-yritykset ovat edelleen varovaisia hakemaan ulkoista rahoitusta, mutta kun investoidaan, se tehdään tuotantokapasiteettiin. Maakuntaennusteen tulokset ovat samansuuntaiset ja sen mukaan vuoden 2017 näkymät ovat lähes kaikilla toimialoilla myönteiset. PK-yrityksissä teollisuuden ja rakentamisen aloilla arvioidaan muita useammin näkyvien kohentuvan aiemmasta – edelleen.

Korkeasuhdanteen tilanteesta ollaan tuotannon arvolla mitattuna edelleen 25–30 % jäljessä. Kasvu on siis edelleen varsin maltillista, joskin teknologiateollisuuden sisällä toimialat kehittyvät hyvinkin erisuuntaisesti. Tilanne toki edelleen vaihtelee voimakkaasti yritysten välillä. Myös seutukuntien erilaiset tuotanto- ja yritys rakenteet vaikuttavat alueellisiin suhdanneodotuksiin. Tällä kertaa meriteollisuuden ja kaivoskoneiden valmistuksen vahvaa kehitysnäkymää Turun seudulla säästää autoteollisuuden yhtä lailla vahvat odotukset Vakka-Suomessa sekä kone- ja metallituoteteollisuuden lievän positiivinen vire Loimaan seudulla.

Turun lääketeollisuudessa jatkuu positiivinen kehitys, Orion on säilyttänyt vahvan asemansa ja Bayer kasvattaa tuotantoaan. Alan viennin arvo on nykyisin yli miljardin euron luokkaa. Kemian alalla lupaavaa avausta edustaa Smart Chemistry Park – kasvuyritysten kiihdyttämö, jossa toimii 12 yritystä ja sen verkostossa toimii 30 alan yritystä. Elintarviketeollisuudessa on käyty jonkin verran yt-neuvotteluja, ja Venäjän vastapakoitteet osaltaan vaikuttavat Varsinais-Suomeen esim. kalajalosteiden, juomien, rehujen ja erilaisten säilykkeiden viennin osalta. Ohjelmistoala on myös vahvistanut jalansijaa erityisesti Turun seudulla.

Rakentaminen on vahvassa vedossa myös Varsinais-Suomessa. Rakentamisen volyymi kasvoi huomattavasti vuonna 2016 ja kasvu tilanne pysyy hyvänä myös kuluvana vuonna. Talonrakennuksessa rakennuslupien ja aloitusten määrät ovat edelleen kasvussa, mutta huippu alkaa olla saavutettu tällä erää. Asuntorakentaminen hipoo kymmenen vuoden takaisia lukuja, kun puhutaan asuntojen määrästä. Nyt rakennetaan pieniä kerrostaloasuntoja. Omakotitaloja ei kuitenkaan haluta rakentaa eikä ostaa, vaikka lainankorot ovat alhaalla. Omakotitalojen rakentaminen hipoo RT:n mittaushistorian minimimääriä. Myös toimitilarakentaminen on pysymässä vähäisenä Varsinais-Suomessa. Sen sijaan teollisuus- ja varastotilojen rakentaminen on lähtenyt liikkeelle. Myös korjausrakentaminen on tasaisessa kasvussa mm. vanhasta rakennuskannasta johtuen. Keskustarakentamisen buumi alkoi joitakin vuosia sitten ja rakennuttajat panostavat edelleen keskustan kerrostalojen rakentamiseen. Lisäksi asuntomarkkinoilla on patoutunut kysyntä lähtenyt pikku hiljaa liikkeelle. Rakentamisen suhdannetilanteen arvioidaan tasoittuvan ja kasvun jäävän jo kuluvana vuonna selvästi vuotta 2016 pienemmäksi.

Palveluissa yrityspalveluiden kasvu jatkuu esimerkiksi suunnittelutoimistojen ja rekrytointialan tehtävissä. Kaupan haasteellisesta tilanteesta huolimatta yksityisen kysynnän kasvun myötä ala on kasvussa Turun seudulla, mutta taas Salon ja Loimaan seuduilla tilanne ja näkymät ovat heikommat. Yleisen tilanteen koheneminen alueella ei ole heijastunut kuljetusalalla, jossa suhdanneodotukset ovat edelleen vaimeat. Matkailuvuosi 2016 oli Varsinais-Suomessa verrattain lupaava ja tulevaan kesään suuntaudutaan positiivisin

odotuksin. Sosiaali- ja terveystaloudessa ollaan pk-sektorilla valmistautumassa sote-ratkaisuun vaihtelevin odotuksin.

Teollisuuden ja palveluiden ohella Varsinais-Suomi jatkaa elintarvikeketjun osalta myös merkittävänä ja monipuolisen maatalouden alueena; tukijalkoina vilja, kananmuna, sika, puutarhatalous, mutta myös nautakarjatalous. Tämä tarjoaa hyvän pohjan jalostustoiminnalle ja tuotteiden suorakaupalle. Investoinnit maataloudessa ovat alamaissa – mm. huoli korkokannan noususta on vahvistunut. Tämä näkyy paitsi maatalouskoneiden hankinnassa myös maatalousrakentamisessa.

Maaseudun kehittämissuunnitelman maatalouteen osoittamia rakennetukia on alueella haettu kohtuullisen vilkkaasti, mikä on merkki tulevaisuudenuskosta vaikeasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta. Rakennetukia haetaan mm. peltojen kunnostukseen, kasvihuone- ja kotieläintuotantoon sekä tilojen energiahankkeisiin; esim. aurinkopaneeleja ilmestyy maatalojen katoille enenevässä määrin.

Alkutuotantoa vaivaa kolmatta vuotta jatkunut tuottajahintojen putoaminen ja tuottoja nopeammin kohoavat tuotantokustannukset. Tämä johtanee muutosvauhdin kiihtymiseen kohti yhä suurempia yksiköitä. Maatalousyrittäjän riskien painopiste on siirtynyt lähellä olevista konkreettisista riskeistä yhä enemmän poliittisiin ja markkinoihin liittyviin riskeihin. Eri-laiset taloudelliset pakotteet, EU:n maatalouspolitiikan muutokset ja kotimaassa korostunut hintakilpailu kaupan alalla saattavat tuotantoon suunnittelevan tuottajan hyvin vaikeaan asemaan myös rahoitusta hakiessaan. Mm. pankkien kiristyneet vaatimukset yhä useammin johtavat investointihankkeiden vähintäänkin viivästymiseen.

Suomalaisen lihan vientiponnistelut alkavat toivottavasti tuottaa tulosta. Sekä sikaa että broileria aletaan viedä mm. Kiinaan ja Japaniin. Suomalainen sianlihantuotanto on ollut jo pitkään taloudellisissa vaikeuksissa. Tilannetta on entisestään kärjistynyt Venäjän elintarviketuontikiellon aiheuttaman markkinahäiriö. Tuotanto on kuitenkin toistaiseksi pysynyt varsin vakaana. Taloustilanteen vuoksi tiloille on kuitenkin syntynyt ja syntyy koko ajan korjausvelkaa, jota pitäisi nopealla aikataululla pystyä kuroma umpeen.

Varsinais-Suomessa tuotetaan n. viidennes koko maan siipikarjanlihasta, joten edelleen vahvana jatkuvan kysynnän kasvun pitäisi luvata hyvää myös alueen tuotannolle. Kananmunien kulutus on kasvanut ja samalla kuluttajien valintakriteerit johtavat tuotantopojen muutokseen. Virikehäkkituotannosta siirrytään entistä enemmän vapaan kanan tuotantoon. Varsinais-Suomessa tuotetaan yli kaksi kolmasosaa maan kananmunista. Suomalaisen tuotannon salmonella- ja antibioottivapautta pitäisi pystyä paremmin hyödyntämään markkinoinnissa ulkomaille. Käytäntö (mm. Munax Oy:n panostukset) on jo osoittanut, että markkinoinnilla ja brändäyksellä voidaan menestyä vientimarkkinoilla. Food from Finland -tyyppistä menekinedistämistä pitää jatkaa vahvasti.

Maanteiden kunnossapito on edellytys kuljetusten toimivuudelle. Peruskunnossapito säilytetään nykyisellä tasolla. Pääteiden liikennöintiolosuhteet säilyvät edelleen hyvinä, joka hyödyttää etenkin elinkeinoelämän kuljetuksia. Valtatien 8 parantaminen välillä Turku–Pori parantaa tieosuuden liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta. Myös kantatien 52 parantamishanke Salon kohdalla saatiin toteutettua vuosien 2015–2016 aikana. Tämä parantaa alueella elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä mm. mahdollistamalla teollisuusalueiden hyvät liikenneyhteydet. Toimiva yhteistyö alueella mahdollisti hankkeen toteutuksen. Tiever-

kon rapautuminen on jatkunut jo yli kymmenen vuotta perusväylänpidon rahoituksen niukkuudesta johtuen, tämä näkyy erityisesti vähäliikenteisten teiden ja siltojen kunnan heikkenemisinä. Tiestön ja siltojen heikkeneminen hankaloittaa elinkeinoelämän kuljetusten sujuvuutta ja toimintavarmuutta. Korjausvelkarahoituksen avulla voidaan lähivuosina kohentaa tilannetta. Perusväylänpidon lisärahoituksella vuosina 2017–2019 pystytään alueella parantamaan palvelutasoa kolmella keskiuurella tiehankkeella; valtatie 9 parantamisella, valtatie 8 Nousiainen–Kurjenmäki ohituskaistojen ja valtatie 8/23 Söörmarkun eritasoliittymän rakentamisilla.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Taantuma näyttäytyi Varsinais-Suomessa mm. uusien avointen työpaikkojen määrän vähenemisenä, jota kesti yhtäjaksoisesti 21 kuukautta. Vuoden 2009 pohjalukemista kysyntä nousi vuonna 2011 lähelle 2008 tasoa, vaikka talouden tunnusluvut olivat aivan erilaiset. Vuodesta 2012 kysyntä heikkeni alkuun palveluissa, mutta syksyllä imun heikkeneminen laajeni voimalla teollisuuteen ja rakennusalalle. Vuoden 2014 aikana kysyntä alkoi elpyä. Työvoiman kysyntä on kasvanut teollisuudessa parin–kolmen vuoden ajan – puhutaan pääosin erilaisista metalliteollisuuden tehtävistä jota viimeaikoina on säästänyt mm. prosessiteollisuus ja elintarviketeollisuus. Työvoiman kokonaiskysyntä lähestyi vahvasti aiempia huippulukuja. Kehitys juontaa selvästi Vakka-Suomesta, jossa kysyntä on vahvistunut vuodesta 2013 alkaen. Sittemmin kysyntää on teollisuudessa erityisesti ylläpitänyt autotehtaan ohella meriteollisuus ja näissä tehdään rekrytointeja myös kuluvana vuonna. Kysynnän määrä Varsinais-Suomessa perustuu paitsi uusien työpaikkojen syntyyn myös henkilöstön eläköitymisestä johtuviin rekrytointeihin. Asunto- ja infrarakentamisen vilkkauten johdosta tarpeeseen sopivan osaamisen löytäminen alalla ei onnistu helpolla.

Palvelusektorilla kysyntä elpyi vuoden 2015 aikana ja suuntaus on jatkunut. Poikkeuksellisesti sosiaali- ja terveysalalla avoimia paikkoja on jonkin verran niukemmin tarjolla kuin aiemmin. Kaupan alalla ja myyntitehtävissä on kysyntä palautunut normaalimmalle tasolle. Hotelli- ja ravintola-alalla sekä siivouksessa näyttää tilanne olevan myös elpymässä. Palvelusektorilla näkyy kuntien talouden haasteet supistuneena kysyntänä.

Työvoiman kysyntä on nyt ja lähivuosina keskeinen haaste Varsinais-Suomessa. Uudet työpaikat ovat vahvasti sijoittumassa Turun seudulle ja Vakka-Suomeen. Tästä jyrkää käänteestä pitkän ajan kehityksestä on alettu käyttää positiivinen rakennemuutos -termiä. Tilanteen merkittävyys on ymmärretty laajasti ja sen seurauksena on ryhdytty kunta- ja maakuntarajat ylittävään yhteistyöhön. Alueelle on perustettu Positiivisen rakennemuutoksen työryhmä, joka ratkoo erilaisia kasvun esteitä. Merkittävimmät haasteet liittyvät työvoiman saamiseen, osaamisen ja koulutuksen vahvistamiseen, liikennejärjestelyihin ja pendelöintiin sekä asumiseen. Työryhmän toiminnalla on jo konkreettisia tuloksia: lähikoulukausina käynnistyy työmatkaliikennekokeilu työvoiman saatavuuden helpottamiseksi Uudenkaupunkiin sekä Turun että Porin suunnasta. Toiseksi, Turun, Rauman, Porin ja Uudenkaupungin kaupungit, alueen korkeakoulut, oppilaitokset ja yritykset tekivät joulukuussa OKM:lle esityksen nopeasta koulutusudistuksesta, jolla turvattaisiin positiivisen rakennemuutoksen jatkuvuus alueella.

Autotehtaan, Sandvikin ja meriteollisuuden kohdalla kysyntä painottuu metallialan ja rakentamisen ammatilliseen osaamiseen. Mainituissa tapauksissa tarvitaan myös korkeakoulutasoista osaamista, mutta erityisesti sitä haetaan Rolls-Roycen ja Vincit Groupin tapauksissa. Alueella on syntymässä kova imu monien alojen diplomi-insinööreille, insinööreille, sovelluskehittäjille, mutta myös metallialan lisäksi moniin ammatillista osaamista edellyttäviin tehtäviin.

Teknologioteollisuuden taantuman aikaisen alamäen johdosta on alueella runsaasti alalta työttömäksi jääneitä. Silti työvoiman kysyntäpiikit voivat tuoda mukaan rekrytointiongelmia. Alalle syntyvät uudet työmahdollisuudet eivät aina edellytä sellaista osaamista mitä alalta työttömäksi jääneillä on tarjota. Myöskään alan nuoriksi osaajiksi valmistavat koulutuspaikat eivät täyty.

Ammattibarometrin 2017/1 tulokset myötäilevät suurelta osin edellä mainittua. Ammatillisista osaajista, suunnittelun osaajista ja työnjohtajista on pulaa rakentamisen ja monissa teollisuuden ammateissa – erityisesti metallialalla. Ohjelmistoalan nousuun liittyy se että sovellussuunnittelijoiden ja -ohjelmoijien kohdalla ei sopivia osaajia löydy helpolla. Perinteisempienkin ammattien kohdalla on nousemassa haasteita rekrytoinnissa, kuten esimerkiksi palkanlaskija, erityis- tai lastentarhan opettaja, tarjoilija ja siivooja. Barometrin mukaan sosiaali- ja terveysalalla vallitsee yhä lähes rakenteellinen pula osaajista monissa ammattiryhmissä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuosi 2008 oli kaikkien aikojen paras Varsinais-Suomessa työllisyyden ja tuotannon määränkin suhteen. Työllisten määrä huiteli parhaimmillaan 230 000 henkilössä ja TE-toimistossa oli 14 000 työttömää asiakasta. Sen jälkeen työllisyyskehitys on muodostumassa W-malliseksi: tilanne vaikeutui parin vuoden ajan; työllisyys kohentui seuraavan parin vuoden ajan kunnes työllisyystilanne alkoi uudelleen heiketä kesällä 2012. Työllisyys on heikentynyt merkittävästi vuoden 2012 jälkeen ja viimein vuonna 2016 siirryttiin vahvasti W-mallin jälkimmäiseen nousun kauteen.

Työllisten määrässä ja tuotannossa ei ole Varsinais-Suomessa päästy lähellekään vuosien 2007–2008 tilannetta. Työpaikkoja oli alueella pahimmillaan 11 %:n (23 000) vähemmän kuin huippuvuosina, kun koko maassa vastaava menetys on tästä alle puolet (5%). Teollisuuden työpaikkoihin menetyksistä kohdistui yli puolet. Taantuman kuluessa Varsinais-Suomessa vähenivät teolliset työpaikat neljänneksellä. Tuotteiden kokonaiskysynnän supistumisen lisäksi teollisuuden työpaikkojen menetyksestä merkittävä osuus perustui selvästi alueen matkapuhelintuotannon asteittaiseen alasajoon ja meriteollisuuden epävakaiseen tilanteeseen, mutta myös laajemmin rakennemuutokseen metalli- ja elektroniikkateollisuudessa.

Näkymä on kuitenkin muuttunut, sillä työllisyys – myös teollisuudessa – on ollut kasvussa Turun seudulla jo parin vuoden ajan. Näin on tapahtunut myös Vakka-Suomessa. Tämän johdosta maakunnan mitassa työllisten määrä kasvoi 4 000 (+2%) vuonna 2016. Kuntataloudessakin on tilanne asteen helpompi Vakka-Suomessa, Loimaalla ja Turunmaalla suhteellisen hyvän työllisyystilanteen ansiosta. Maan seutukuntien joukossa nämä sijoittuvat

kuuden parhaan joukkoon työttömyysprosentilla mitattuna. Myönteinen kehitys sekä hyvät uutiset Vakka-Suomesta ja Turun seudulta ovat vetäneet työttömyysluvut laskuun kaikissa alueen seutukunnissa.

Varsinais-Suomessa työttömyyden kohdalla päähaasteet kytkeytyvät neljään ryhmään. Nuorten työttömyys on kasvanut huolestuttaviin mittoihin, mutta onneksi se on kääntynyt laskuun kaikissa seutukunnissa. Pitkäaikaistyöttömyys ja sen myötä rakennetyöttömyys ovat vuosituhannen huippuluvuissa, mutta onneksi nekin ovat kääntyneet laskuun pitkän nousukauden jälkeen. Tämä johtuu ensisijaisesti siitä, etteivät alkaneet työttömyydet enää veny pitkäaikaisiksi työmarkkinoiden imun johdosta. Erityisesti Turun ja Salon seutuja koskee maahanmuuttajien ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden verrattain laaja työttömyys. Haaste on edelleen suuri vaikka näissäkin ryhmissä työttömyys on vähenemässä. Näissä ryhmissä löytyy osaamista ja potentiaalia käyttöön parempien päivien tullessa.

Näillä näkymin työttömyys vähenee laaja-alaisesti Varsinais-Suomessa kuluvana vuonna. Tiedossa olevien alueen erityispiirteiden ja tapahtumien johdosta on hyvät mahdollisuudet, että kehityssuunta jatkuu vuosia. Tämä edellyttää että kansainväliset suhdanteet eivät heikkene eikä mitään suurta yllättävää muutosta tapahdu globaalissa taloudessa. Vaikka nyt näyttää hyvältä monessa asiassa on kuitenkin hyvä muistaa että taantuman varjo on pitkä eli työttömyys on nyt samalla tasolla kuin 2000-luvun alussa. Toisaalta vilkkaan työvoiman kysynnän oloissa työttömyys ja jopa pitkäaikaistyöttömyys voi vähetä verrattain riipeästi. Näin tapahtui Varsinais-Suomessa vuosina 2004–2008, kun pitkäaikaistyöttömyys kutistui alle puoleen viidessä vuodessa.

Turun seutukunta

Turku, Raisio, Lieto, Paimio, Nousiainen, Mynämäki, Sauvo, Masku, Naantali, Kaarina, Rusko

Turun seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 325 242 henkilöä, Vuoden aikana kasvua oli 2 057 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 22 065.

Turun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	++
Työttömyys	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Turun seudun vahvuudet ovat elinkeinorakenteen monipuolisuus (meriteollisuus, muu teknologiateollisuus, lääkkeiden ja diagnostisten tuotteiden sekä elintarvikkeiden valmistus), kaupan ja palveluiden keskittymät sekä koulutetun työvoiman hyvä saatavuus. Monipuoli-

nen kulttuuri- ja luonnonympäristö luo pohjaa matkailun kytkeytyvien palveluiden kehittämiseksi. Myös logististen palveluiden saatavuus ja monipuolisuus on alueella hyvä. Ammatillisen ja korkeakoulutasoisen koulutuksen tarjonta on alueellinen vetovoimatekijä, joka on turvaamassa monipuolisesti osaavan työvoiman saatavuutta. Tätä samaa voi merkitä parhaimmillaan myös tasaisen voimakkaasti kasvanut maahanmuuttajaväestö.

Haasteena on teollisten toimialojen rakennemuutoksen hallinta ja senkin myötä seudun korkea työttömyysaste ja korkeakoulutettujen laaja työttömyys. Meriteollisuuden vahvistuminen ja sen näkymät kymmenkunta vuotta eteenpäin ovat tehneet näkyväksi haasteen määrällisesti riittävän työvoiman saatavuuden turvaamisesta ja diplomi insinööritasoisen koulutuksen saamisesta alueelle. Haaste on myös kauppakeskusten voittokulkuun liittyvä palveluvarustuksen heikentyminen/yksipuolistuminen Turun keskustassa – ja lähiöissä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Turun seudun teollisuuden liikevaihto on edelleen vajaan 90 % siitä, mitä se korkeimmillaan oli vuonna 2008. Yritystoimipaikkojen henkilöstömäärä on vain noin 80 % vastaavasta ajankohdasta. Pitkään jatkunut heikko suhdannetilanne on siten vaikuttanut merkittävästi myös Turun seutuun. Meriteollisuus on ollut vuosia epävarmuuden ja rakennemuutoksen kourissa, johon tilanteeseen omistajamuutos vuonna 2014 on tuonut vakautta ja jatkuvasti vahvistuvaa positiivista tulevaisuusnäkökulmaa. Uuden omistajan ensimmäinen toimintavuosikin oli taloudellisesti niukasti plus-merkkinen vuosikauden tappioputken jälkeen. Turun seudulla meriteollisuuden näkymät ovat parantuneet kun Meyer Turun telakan tilanne on vahvistunut ja tilauskirjaa on jatkuvasti täydennetty uusilla projekteilla: viimeksi kaksi suurikokoista risteilijää risteilyvarustamo Carnivalille ja kaksi kooltaan suunnilleen vastaavaa Icon-tyypin risteilijää Royal Caribbean Cruises -varustamolle. Tilausten ansiosta kapasiteetti kaksinkertaistuu vuoteen 2020 mennessä ja tilauskirja alkaa olla täynnä aina vuoteen 2024 saakka. Näkymät vahvistuivat pitkälle aikavälille, mikä mahdollistaa investointien ja rekrytointien suunnittelun sekä kilpailukykyyn pitkäjänteisen kehittämisen. Turun telakkaan esimerkiksi investoidaan vuoteen 2019 mennessä yli 100 miljoonaa euroa. Luvassa on muun muassa uusi nosturi, hyttitehtaan laajennus ja teräsvarasto. Tuotannon kapasiteetin kasvattamiseksi panostetaan erityisesti lohkovalmistuksen kehittämiseen: mahdollistetaan yhä suurempien ja valmiimpien lohkojen asennus laivoihin. Telakka verkostoituneen tulee työllistämään Varsinais-Suomessa noin 10 000 htv:ta vuosittain – ensimmäinen porras kapasiteetin ja työvoiman kasvussa ajoittuu syyskauteen 2018, josta kasvua riittää ainakin parin vuoden ajan.

Telakan tilanteen vakautuminen on heijastunut myönteisesti ilmapiiriin ja toimintaan Turun seudulla. Meriteollisuuden yritykset ovat mm. saaneet tilauksia mm. Saksasta. Turun telakka tulee myös hyödyntämään kotimaisen suunnittelutoimiston osaamista uusien tuotantotapojen ja investointien määrittelyssä sekä investointien hankinnassa. Maaliskuun alussa tuli julki, että Rolls-Royce on päättänyt sijoittaa Turkuun uuden etäohjattujen ja autonomisten alusten tutkimus- ja kehityskeskukseen. Rolls-Royce tekee pioneerityötä tällä saralla Suomessa. Tutkimus ja kehitys -keskus aloittaa toimintansa vuoden 2017 aikana ja kasvaa seuraavina vuosina teollisuuskumppanien tuella. Työllistävä panos tulee olemaan

merkittävä ja monipuolinen. Rolls-Royce on aloittanut rekrytointikampanjan infotilaisuuden muodossa ja kiinnostus on ollut erittäin suurta. Rolls-Roycen päätös tulee vahvistamaan Turun ja Suomen asemaa meriteollisuuden kentässä ja sen tulevaisuuden tekemisessä.

Työvoiman kysyntä on nyt ja lähivuosina keskeinen haaste Varsinais-Suomessa. Uudet työpaikat ovat vahvasti sijoittumassa Turun seudulle ja Vakka-Suomeen. Tästä jyrkää käänteestä pitkän ajan kehityksestä on alettu käyttää positiivinen rakennemuutos –termiä. Tilanteen merkittävyys on ymmärretty laajasti ja sen seurauksena on ryhdytty kunta- ja maakuntarajat ylittävään yhteistyöhön. Alueelle on perustettu Positiivisen rakennemuutoksen työryhmä, joka ratkoo erilaisia kasvun esteitä. Turun kaupunki tekee yhteistyössä korkeakoulujen ja oppilaitosten kanssa parhaansa, jotta meriteollisuuden palvelukseen saadaan jatkossakin uusia osaajia sekä tuotantoon että suunnitteluun, ja että Suomessa tehdään tutkimustyötä joka osaltaan luo edellytyksiä alan kotimaiselle menestykselle. Kaupungilla on tavoitteena aikaansaada teollisuuspuisto telakan välittömään yhteyteen. Sen myötä alan toimijoilla olisi entistä paremmat mahdollisuuden kasvaa ja menestyä yhdessä. Telakkailmiö on ilmeisesti heijastunut laajasti seudun yrityskenttään ja asukaksiinkin. Sekä tuoreimmassa maakuntaennusteessa että tuoreimmassa pk-barometrisessä seudun yritysten näkymät ja odotukset ovat hyvin myönteiset. Tuotantoa ja henkilöstöä koskevat kasvuodotukset ovat nousseet maakunnan kärkeen.

Turun seudun muu teollisuus käsittää lääkkeiden, kemian, elintarvikkeiden, sähkötekniikan laitteiden, kaivosteollisuuden koneiden ja laitteiden valmistuksen yms. Kaivosteollisuuden koneita valmistava Sandvik on ilmoittanut kaksinkertaistavan tuotantonsa Turun tehtaalla. Raaka-aineiden hinnan nousun myötä kaivosala on noususuhdanteessa ja Turussa kehitettyjen lastauskoneiden ja kaivoskuormureiden kysyntä on kovaa. Tehtaan laajentamista myös harkitaan, mutta ratkaisuun vaikuttaa mm. se miten kasvaviin toimintoihin tarvittavan työvoiman rekrytointi onnistuu. Haaste on, että Sandvik alihankkijoineen hakee hyvin saman tyyppistä työvoimaa kuin telakka verkostoineenkin tarvitsee. Kemian alan (henkilöstö 3 300) tilanne ja näkymät ovat keskimääräistä paremmalla tolalla. Lääketeollisuus (henkilöstö 1 500) on tehnyt merkittäviä investointeja Turussa automaattisiin tuotantolinjoihin. Orion ja Bayer ovat kasvattaneet tuotantoaan ja rekrytoineet lisää työntekijöitä. Bayer lisää Turun tehtaan tuotantoa vuosina 2013–2018 ehkäisyimplanttien kansainvälisen kysynnän kasvaessa, investoinnit ovat tältä osin huomattavia. Tämän ns. Mirena-tuotepäähän myynti on kasvanut ripeästi (esim. 17% vuonna 2015) ja 2016 vienti ylitti miljardin euron rajan. Myös Orion on laajentanut tuotantokapasiteettiaan uusiin tuotteisiin kohdistuvan kysynnän vuoksi. Lääkkeiden ja diagnostiikan osuus kemian alan henkilöstöstä on Varsinais-Suomessa yli 60 %. Henkilöstömäärä on kasvanut ja toiminta on kannattavaa menestyneiden vientituotteiden ansiosta. Tältä pohjalta on ymmärrettävää, että Turku haluaa olla vahvasti mukana kilpailussa Euroopan lääkevirastosta.

Ohjelmisto-, sovellus- ja peliala on Turun seudulla lupaavassa nousussa. Pk-yritysvaltaisena alana se ei ole ollut suurissa otsikoissa. Kuitenkin alalle on syntynyt vakaasti työlläisyyksiä ja näkymät ovat lupaavat. Osaamisesta alueella kertoo esimerkiksi se, että tamperelainen ohjelmistotalo Vincit Group perustaa toimiston Turkuun. Yhtiön suunnitelmissa on palkata noin sata työntekijää. Toimiston avaamisen aikataulu on vielä auki, mutta toiminta ollaan käynnistämässä mahdollisimman nopeasti.

Vuodesta 2016 tuli rakentamisen voimakkaan kasvun vuosi pitkän hiljaiselon jälkeen. Vuonna 2015 koetun pohjakosketuksen jälkeen tapahtui käänne yleisesti talonrakentamisen luvissa ja aloituksissa. Uudisrakentamisen aloitukset ja luvat ovat toki yhä selvästi alle sen, mitä ne olivat parhaimmillaan. Kerrostalorakentamisessa ylitettiin kymmenen vuoden takainen huipputaso asuntojen määrällä mitaten - pienasuntovaltaisuus. Turussa rakennustoiminta keskittyy vahvasti keskustan alueelle. Asuntokauppa on vireämpää kuin aikoihin. Korjausrakentaminen on pysynyt vireänä. Muussa rakentamisessa teollisuus- ja varistorakentaminen on viimein päässyt liikkeelle ja ollaan 2010-luvun huippulukemissa. Julkinen rakentaminen on pysynyt hyvällä tasolla. Turun Kupittaaan kampusalueelle saadaan uudet opetus-, tutkimus- ja diagnostiikkatilat kun ns. Medisiina D -uudisrakennushanke valmistuu 2018. Tilat tulevat useiden toimijoiden käyttöön: Turun yliopisto, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri, Turun ammattikorkeakoulu ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). TYKSin uudisrakennus on viivästymässä betonin laatuongelmien johdosta – ongelma on osoittautunut paikallista talonrakennusta laajemmaksi. Merkittävä kohde on Turun Seudun Energiantuotanto Oy:n kuluvana vuonna valmistuva voimalaitoshanke Naantalissa. Lisäksi Turun kaupunginteatterin peruskorjaus on valmistumassa kuluvana vuonna. Myös koulurakentamiseen panostetaan lähivuosina Turussa (Hirvensalo, Yli-Maaria).

Infrarakentaminen on ollut nosteessa tieverkon korjausvelan lyhennyshankkeiden ja talonrakennuksen nousun myötä. Tieverkon suuri kehittämishanke Lounais-Suomessa on valtatie 8 Turku–Pori, joka on edennyt loppusuoralle. Hankkeen toteutus (kustannusarvio on enintään 102,5 milj. euroa) on edennyt suotuisasti. Urakkahinnat alittivat kustannusarviot, mikä mahdollisti mm. moottoritien rakentamisen jatkamisen Maskusta Nousiaisiin. Perusväylänpidon lisärahoituksella tällä seudulla alkavat tänä vuonna keskisuuret tiehankkeet; valtatie 9 parantaminen ja valtatie 8 Nousiainen-Kurjenmäki ohituskaistojen rakentaminen. Maankäyttöä, asumista ja liikennettä (MAL) tukeviin hankkeisiin kohdistetaan Turun seudulle vuosien 2017-2019 aikana valtion rahoitusta 5 miljoonaa euroa ja saman verran kuntien rahoitusta. Lisäksi Turun kehätien ensimmäiselle vaiheelle Kausela-Kirismäki osuuden parantamiselle on myönnetty jo toteutusrahoitus, hanke on alkamassa vuoden 2018 loppupuolella. Turun kehätien parantamisen suunnittelu on käynnissä Naantali–Raisio yleissuunnitelman laadinnan ja YVA:n osalta, tänä vuonna on vielä käynnistymässä Raision keskustan kohdan tiesuunnittelu. Saaristotiellä sijaitsevan Kirjalansalmen sillan yleissuunnitelma on valmis, seuraavana vaiheena on tiesuunnitelman laadinta. Näiden hankkeiden suunnitelmavalmiudella on merkittävä vaikutus niiden saamiseksi myöhemmin toteutusohjelmiin.

Kaupan alan työllisyys uhkaa supistua ostovoiman hitaan kasvun ja kaupan rakennemuutosten johdosta. Kauppojen aukioloaikojen muutokset ovat heikentäneet osin pienten kauppojen kilpailuasemaa. Lähikauppaketjujen omistuspohjan muutos on jonkin verran vähentänyt alan toimipaikkoja. Alan työllisyys kuitenkin kasvoi jonkin verran vuonna 2016. Samaan aikaan kauppakeskukset laajentavat Turun seudulla myyntialaa ja tavoittelevat suurempaa osaa kokonaisymyynnistä. Investoinnit ovat todennäköisesti pois kaupan myymäläpinta-alasta toisaalla. Tosin Turun keskustan liiketilöiden käyttöaste on lähtenyt kasvuun eli alueen positiiviset näkymät ovat rohkaisseet yrittämään. Kaupan ala työllistää Turun seudulla yli 15 000 henkeä.

Palvelualojen liikevaihto on kehittynyt Varsinais-Suomessa kohtuullisen hyvin ja se on yli 25 % korkeampi kuin vuonna 2010. Kasvu on vuosina 2014–2016 ollut yllättävänkin tasaista suhdannetilanteen huomioon ottaen. Palvelualojen sisällä parhain tilanne on tietojenkäsittelypalveluissa, teknisissä suunnittelupalveluissa, kiinteistö- ja ravitsemispalveluissa. Näkymät ovat paranemassa hieman logistiikka- ja mainospalveluissa, mikäli talouden elpyminen jatkuu. Yleisesti yksityisten palvelualojen näkymät ovat myönteiset.

Turun seudun logistiikkapalvelut käsittävät meri-/maa-/ilmakuljetusten lisäksi varasto- ja huolintapalveluja sataman, lentokentän ja ohikulkutien alueilla. Matkustajamäärä jatkoi Turun lentoasemalla tasaista kasvuaan. Turun sataman kautta kulkeva tavaraliikenne (erityisesti vienti) kasvoi viime vuonna, kuten Suomen koko ulkomaankauppa teki. Matkustajaliikenne pysyi edellisen vuoden tasolla. Suomi-Ruotsi -reitit pitivät pintansa erityisesti lapsiperheiden ja nuorten keskuudessa. Ulkomaankaupan elpyminen ei kuitenkaan heijastunut SKAL:in kuljetusbarometriin 1/2017, joka ennakoii edelleen alalle vaisuja näkymiä.

Turun seutu tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia matkailulle ja alue onkin suosittu päivämatkailukohde. Yöpymisten määrä kasvoi vuonna 2016 ulkomaisten matkailijoiden kohdalla toisin kuin naapurimaakunnissa. Myös kotimaan matkajien yöpymisten määrä kasvoi Turussa poikkeuksellisen vahvasti. Varsinkin kesäaikaan perhe-, kaupunki- ja kulttuurimatkaajalle on tarjolla mielenkiintoisia kohteita ja tapahtumia laidasta laitaan. Naantalin Muumimaailma on säilyttänyt asemansa kovassa kilpailussa ja mm. Ruisrock- ja Turun Keskiaikaiset markkinat ovat jo perinteitä. Koko ajan kuitenkin viriää ja on kasvussa uusia tapahtumia. Ympärivuotisen matkailun kannalta merkittävä muutos Turussa oli kylpylähotelli Caribbean siirtyminen Holiday Club -ketjuun ja sen tiloissa toimintansa aloittanut koko perheen sisäaktiiviteetti-alue (ns. Superpark). Matkailun työllistävä vaikutus (ALMA-laskentamalli) oli vuonna 2015 Turun seudulla yli 4 700 henkeä ja matkailutulo 850 milj. euroa, mikä on noin 85 % Varsinais-Suomen matkailutulosta. Matkailuvirtoja tuovat alueelle mm. risteilyt, konferenssit, tapahtumamatkailu sekä vapaa-ajan loma-asuntomatkailu. Ravitsemispalvelut on matkailun nopeimmin ja laadukkaasti kasvava osa Turun seudulla – kuluvana vuonna ollaan avaamassa parikymmentä uutta ravintolaa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Syksyn 2008 jälkeisenä vuonna Turun seudulla avointen paikkojen määrä vähentyi kolmanneksella ja muutenkin muutos seurasi läheisesti koko Varsinais-Suomen trendejä. Voimakkaasti aiemmin kasvaneet metalliteollisuus ja rakentaminen muuttuivat aloiksi joilla työvoiman kysynnän hiipuminen oli voimakkainta. Parin vuoden paremman kysyntätilanteen jälkeen työvoiman kysyntä vaimentui selvästi Turun seudulla syksystä 2012 alkaen erityisesti metalli- ja muussa teollisuudessa, kuljetuksissa sekä rakentamisessa Seuraavaksi kysyntä hiljentyi palveluissa ja erityisesti kaupan alalla sekä sosiaali- ja terveystieteiden palveluissa.

Vuoden 2013 lopulla näkyi heikkoja merkkejä käänteestä, kun teollisuudessa saavutettiin kysynnän pohja. Teollisuuden tehtävissä alkoi työvoiman kysyntä elpyä alkuun hitaasti, mutta vuodesta 2014 alkaen kysyntä on vilkastunut. Taustalla on eläköitymisen ja uusien tilaustenkin johdosta syntyneitä rekrytointitarvetta. Työllisten määrä onkin kasvanut Turun seudulla alan yrityksissä parin vuoden ajan. Positiivisen rakennemuutoksen aloilla työvoima-

man tarve nousee hyppäyksellisesti jo kuluvana autonvalmistuksessa ja vuoden 2018 aikana meriteollisuudessa. Rakentamisessa alkoivat näkymät kohentua syksyllä, josta kieli-vät alueelliset rakennusalan suhdannebarometrit. Avointen työpaikkojen määrä alkoi kasvaa aiemmin ja loppuvuodesta alan työttömyys kääntyi lievään laskuun. Tilanne näyttää rakentamisessa edelleen lupaavalta kuluvalle vuodelle, mutta ilman yleisempää muutosta alan kasvu uhkaa ehtyä nykyiseltä huipputasolta. Kysynnän vahvistuminen on näkyvissä myös kotimarkkinoille suuntautuvassa tuotannossa ja palveluissa. Alueella saattaakin olla telakkaefekti voittamassa alaa niin yritysten kuin kuluttajien joukossa.

Metallialan työttömyys on vähentynyt jo parin vuoden ajan, mutta silti alan työttömyys on verrattain laajaa. Avautuvissa tehtävissä tarvitaan usein toisenlaista osaamista kuin alalta työttömäksi jääneillä on tarjota. Siksi työvoimakoulutuksella on saatu helpotettua rekrytointihaasteita joissakin tapauksissa. Näissä tilanteissa yhteistyö yrityksen kanssa on hyvin tärkeätä. Työttömien määrän vähentyessä tapaa koulutustarve ryhmässä kasvaa, mikä tarkoittaa yleensä myös kasvua tarvittavan koulutuksen keston.

Suuri haaste lähivuosina tulee olemaan meriteollisuuden ja niiden alihankkijoiden työvoiman saatavuuden turvaamisessa. Nykyinen oppilaitoksista valmistuneiden määrä ei välttämättä vastaa edes alan yrityksistä eläköityvien määrää. Työvoiman tarve kasvaa niin ammatilliselle, ammattikorkeakoulusta kuin yliopistosta hankitulle osaamiselle. Ammatillisen osaamisen kohdalla aloituspaikkojen lisäksi haaste on teollisen alan koulutuksen heikko vetovoima nuorten keskuudessa kun taas diplomi insinöörien koulutus on alueella määrällisestikin riittämätöntä Turun seudun ja lounaisrannikon nykyisiin ja kasvaviin tarpeisiin. Näin aloitteellisuus alueella tarjottavan koulutuksen lisäämiselle ja monipuolistamiselle ovat tuotannollisen toiminnan kannalta perusteltua – ja välttämätöntä.

Ammattibarometrin I/2017 mukaan rakenteellista työvoimapulaa esiintyy hyvin yleisesti sosiaali- ja terveystalouden ammattiteissa. Rakentamisen nousu näkyy puolestaan talonrakennusalan monissa ammattiteissa ammattilaisten ja työnjohdon rekrytointiongelmienä. Lisäksi osaavasta työvoimasta on pulaa mm. sähkö-, lvi- ja rakennesuunnittelussa, koska alueella ei ole ko. alojen koulutusta riittävästi tarjolla. Ohjelmisto- ja sovellusalan nousu näkyy työvoimapulana, kun työnhakijoilla on usein liian kapea-alainen osaaminen tarjolla oleviin tehtäviin. ICT-alan keskusjärjestön Tivian mukaan Suomessa tarvittaisiin heti 7 000 uutta ohjelmistoammattilaista ja tulevina vuosina tarve kasvaa jopa 3 800 henkilöllä vuodessa. Koulutustarjonta ei nykyisellään sisällöllisesti vastaa tätä tarvetta. Jonkinasteista pulaa tulee myös ammattitaitoisista autonkuljettajista, siivoojista sekä palkanlaskijoista ja kirjanpidon asiantuntijoista unohtamatta erityis- ja lastentarhanopettajia, joiden puute voi muodostaa esteen päiväkotien kasvulle.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työllisyystilanne on työttömyyden kehityksen valossa jäänyt Turun seudulla Varsinais-Suomen keskimääräistä heikommaksi. Näihin päiviin saakka. Taantumien alettua tapahtui voimakas käänne Turun seudulla vasta kesällä 2009, mutta vastaavasti huonompi muodostui pitemmäksi kuin muualla Varsinais-Suomessa ja koko maassa. Tuloksena tästä viisi vuotta kestäneestä tilanteesta työttömyysaste on nykyisellään Turun seudulla 12,6 %,

joka on 5,8 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuoden 2008 alussa. Näin työttömyysaste Turun seudulla on painumassa koko maan tason alapuolelle, kun se oli alueella – poikkeuksellisesti - sitä korkeampi vuodesta 2010 lähtien.

Työttömyyden ensimmäinen kasvujakso 2008 jälkeen kesti Turun seudulla vuoden 2010 lopulle eli pitempään kuin muissa maakunnallisissa keskuksissa. Työttömyys aleni pari vuotta, mutta kääntyi keväällä 2012 kasvuun, joka taitui viimein syyskaudella 2016 laskuun. Työttömyyden aleneminen on laaja-alaistunut kohentuneen työvoiman kysynnän myötä. Teollisuuden ja rakentamisen nousun myötä kääntyi ensin laskuun työttömyys miesten keskuudessa sekä pian nuorten ja maahanmuuttajienkin kohdalla. Nuorten ja maahanmuuttajien tilanne ennakoi yleensä työllisyyden yleisempää kehitystä – niin myös tällä kertaa. Viimein kuluvana vuonna pitkäaikaistyöttömyyskin tuli mukaan laskutrendiin – viiden vuoden kasvujakson jälkeen.

Yt-neuvottelujen / muutosturvatilanteiden määrä on alueella pysynyt silti korkeana. Tosin henkilömäärältään ne ovat selvästi supistuneet.

Alkanut vuosi tulee olemaan myönteinen työllisyyden suhteen Turun seudulla. Alueella on työllisten määrä ollut jo kolmatta vuotta kasvussa, kuten teollisuudenkin työllisyys. Konaistyöttömyys on seuraamassa nuorten työttömyyden kehityslinjaa ja kääntynyt laskuuralle. Pitkäaikaistyöttömyyskin on hiljalleen kääntynyt laskuun – ei niinkään pitkäaikaisyöttömien paremman työllistymisen vaan enemmänkin sen vuoksi että alkavat työttömyydet eivät enää pitkity. Nykyisen positiivisen suhdanteen jatkuessa nämä myönteiset trendit saavat jatkoa

Salon seutukunta

Somero, Salo

Salon seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 62 582 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 401 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 876.

Salon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seudun toimiva ja monipuolinen toimintaympäristö sekä sijainti Helsinki-Turku – käytävällä muodostavat vahvan perustan yritysten ja ihmisten toiminnalle. Työvoiman hyvä saataavuus sekä hyvät mahdollisuudet yrityksen ja työnhakijan tarpeita vastaavan täsmäkoulutuksen järjestämiseen voi puolestaan olla vetovoimatekijä. Erityisesti Microsoftilta työttö-

mäksi jääneet asiantuntijat ovat herättäneet kiinnostusta monissa suunnissa. Nämä tekijät ovatkin tuoneet alueelle uutta yritystoimintaa ja työpaikkoja.

Salon kaupungin taloudellinen tilanne oli aikanaan vahvuus, mutta elinkeinorakenteen ja talouden muutosten johdosta siitä on tullut haaste palveluiden turvaamisen kannalta. Merkittävimpana haasteena on houkutella ja kehittää uutta korvaavaa yritystoimintaa Nokian/Microsoftin ja siihen kytköksissä olleen hiipuvan liiketoiminnan tilalle. Lisäksi vapautuneen työvoiman uudelleen sijoittuminen yrityksiin muodostaa haasteen. Parin viime vuoden aikana seutu on muuttunut muuttotappioalueeksi ja tämä asetelma uhkaa jatkua, ellei uutta yritystoimintaa saada riittävästi seudulle.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Salon seudun teollisuuden volyyymi on laskenut rajusti viime vuosina Nokia-klusterin vaiheittain hajotessa. Teollisuuden liikevaihto on noin neljännes ja henkilöstömäärä noin 40 % vuoden 2008 huipputasosta. Seudulla muu yritysperusta ei ole ollut riittävän laajapohjainen tilanteen korjaamiseksi. Äkillisen rakennemuutoksen ja korotetun yritystuen alueena on rakennettu uutta yrityskulttuuria monin tavoin, mutta lyhyellä tähtämellä nopeaa kasvua ei odoteta. Salon seudulla syntyy nyt suhteellisesti enemmän uusia yrityksiä kuin muualla maakunnassa ja kehittämisaktiivisuus on muuta maakuntaa korkeammalla tasolla.

Salossa on käyty läpi sinnikkyyttä koetteleva jatkotarina vastoinkäymisestä toiseen. Juuri kun kenttä on saatu uuteen järjestykseen, tulee uusi kylmä puhuri ja sotkee kuviot. Microsoft oy:n Salon yksikön lakkauttamisen jälkeenkin on tullut joitakin vastoinkäymisiä – kuten Sanminan ja Hella Lightning Finland oy:n toimintojen alasajo. Onneksi Microsoftin palveluksessa olleet ovat työllistyneet varsin hyvin. Osa on löytänyt paikkansa salolaisissa yrityksissä ja osa mm. Meyerin Turun telakalla ja Uudenkaupungin autotehtaalla. Positiivista on myös ex-microsoftilaisten aloitteellisuus: he ovat perustaneet SmartSalo-yhdistyksen edistämään jäseniensä työllisyyttä ja yrittäjyyttä. Entisten microsoftilaisten toimesta on jo syntynyt lukuisia start up -yrityksiä.

Viime vuosina pk-yrityskanta on Salossa vahvistunut ja monipuolistunut. Ja tämä kehitys jatkuu: joulukuussa käännettiin Nokia/Microsoft-tarinassa uusi sivu, kun Salon kaupunginvaltuusto hyväksyi tehdasalueen ostamisen ja teollisen internetin osaamiskeskukseen perustamisen sen alueelle. Kiinteistön omistajuus siirtyy maaliskuun lopussa Salo IoT Park -kiinteistöyhtiölle, jossa Salon kaupunki on yksi kuudesta omistajasta. Cencorp Automation Oy laajentaa Salossa toimintaansa ja siirtyy lähiaikoina osaamiskeskukseen tiloihin. Salo IoT Parkin tiloihin tavoitellaan tulevaisuudessa paljon uutta yritystoimintaa. Näin ”ex-nokialaisella” osaamisella voi syntyä uusi teollisen internetin ekosysteemi ”ex-nokialaisissa” tiloissa. Lisäksi potentiaalisia kasvualoja Salon seudulla ovat myös ohjelmistotuotanto sekä uudet energiaratkaisut (aurinkoenergia, energiatehokkuus). Salon seudulla on runsaasti pieniä kasvuyrityksiä (mm. led-teknologia), joiden näkymät ovat hyvät, mutta yritysnoosta johtuen työllisyysvaikutukset jäävät lyhyellä aikavälillä pieniksi. Kasvuyritykset ovat pääosin sähkötekniikka- ja elektroniikka-alalta ja pieneltä osin myös konepaja- ja rakennusteollisuudessa. Kaupan alalla on näkynyt ostovoiman heikkeneminen alueella ja alan rakennemuutos tulee jatkossa näkymään Salon seudulla keskimääräistä voimakkaampana.

Rakentaminen yleisesti ja asuntotuotanto on hyvin hiljaista. Matkailualan näkymiä saattaa kohentaa mm. Teijon kansallispuiston toiminnan vakiintuminen.

Näissä oloissa on ymmärrettävää että yrittäjien tulevaisuuden odotukset eivät ole yhtä myönteiset kuin muualla Varsinais-Suomessa. Näkymiä pidetään kuitenkin parempina kuin vuotta aiemmin ja pk-barometrin mukaan näin on erityisesti teollisuudessa. Investointinäky-
mä onkin Salon vinkkelistä lievästi kohentunut niin maakuntaennusteen kuin pk-barometrin mukaan. Rekrytointeja ollaan tekemässä yleisemmin kuin vuotta aiemmin.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Rakennemuutos elektroniikkateollisuudessa on haukannut merkittävän osan työvoiman kysynnästä. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kysyntä teollisuuden osalta on tippunut murto-osaan tasosta ennen vuotta 2009. Työvoiman kysynnän valossa Salon seudun matkapuhelintuotannon ulkopuolinen yrityskehitys on kohtalaisesti toipunut syksyn 2008 jälkeisestä taantumasta. Erityisesti palveluissa, mutta myös metalliteollisuudessa kysyntä saavutti taantumaa edeltäneen tason. Ostovoiman väheneminen seudulla kuitenkin väijäämättä heijastuu yksityisiin ja julkisiin palveluihin.

Vuodet 2014 ja 2015 olivat vaisumman kysynnän kautta erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa. Vuoden 2016 aikana kysyntä kääntyi kasvuun. Kaupan alalla alamäki jatkui, mutta muissa yksityisissä palveluissa on lievää positiivista virettä kuten teollisuudessaakin yhä edelleen. Hoiva-alalla kysynnän pohja näyttää saavutetun kun kuntataloudessa haasteet ovat hieman helpottaneet. Positiivinen merkki työvoiman kysynnän kehityksestä yksityisellä sektorilla on se että vuoden 2016 aikana Salon seudun toimipaikoissa maksettujen palkkojen summa näyttää saavuttaneen aallonpohjan.

Investointien lisäksi työvoiman kysyntää lisäävät mm. eläköitymiseen liittyvät korvaavat rekrytoinnit. Ammattibarometrin I/2017 mukaan kuluvana vuonna on pulaa mm. palkanlaskennan ja metalliteollisuuden ammattilaisista sekä rakennusalan ammattilaisista ja asiantuntijoista. Lisäksi seudulla esiintyy laajasti rakenteellista työvoimapulaa sosiaali- ja terveyspalveluiden tehtävissä. Pitkästä aikaa näyttää myös tekniikan asiantuntijoista esiintyvän pulatilanteita: erilaisten sovelluskehittäjien ja -ohjelmoijien sekä sähkö- ja automaatioinsinöörien kohdalla.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Syksyn 2008 käänteen vaikutusta korosti Salon seudulla käynnissä ollut rakennemuutos: työttömyyden kasvu Salossa oli selvästi voimakkaampaa kuin muualla Varsinais-Suomessa. Tämä trendi vahvistui vuonna 2012 matkapuhelinten tuotannon alasajon myötä kun työttömien määrä kasvoi vuodessa 40 %. Yleisesti työttömyyden kehitys seudulla on seurannut tätä muuta maakuntaa selvästi heikompaa kehityslinjaa. Vuoden 2014 aikana Salon tilanne muuttui työttömyyden kehityskuvassa: työttömyyden kasvu eri ryhmissä hidastui merkittävästi ja jopa siten että kasvuvauhti oli hitainta maakunnassa. Vihdoin vuoden 2016 syyskaudella työttömyyden kasvu kääntyi ajoittain alenemiseksi ja vuoden 2017 alussa työttömi-

en määrä kääntyi Salon seudulla laskuun eri ryhmissä (ml. nuoret, yli 50-vuotiaat ja pitkäaikaistyöttömät).

Salon seudulla työttömyysaste on edelleen maakunnan korkein eli 15,2 %, joka on 8,7 %-yksikköä korkeampi kuin vuoden 2008 alussa. Näin työttömyysaste on samalla tasolla kuin mm. Oulun ja Lahden seuduilla. Salon tilanteen erityispiirteinä on mainittava, että matkapuhelintuotannosta irtisanomiset ovat painottuneet suorittavan tason työntekijöihin toisin kuin muualla Suomessa. Tähän toki toi muutoksen Microsoftin päätös lopettaa Salon yksikön toiminta. Tähänastiset kokemukset viittaavat siihen, että suunnitteluhenkilökunta on Salon tapauksessa työllistynyt yhtä hyvin kuin muuallakin.

Työllisyystilanteen kehitys on ollut viime vuodet Salossa haasteellisempaa kuin yleensä maakunnassa. Työttömyyden rakenteen vaikeutuminen saattaa kuitenkin taittua Salossa kuluvana vuonna. Ellei uusia takaiskuja tule on mahdollista, että työttömien kokonaismäärä ja nuorten työttömyys jatkaa supistumista kuluvan vuoden aikana. Edelleen näillä edellytyksillä on mahdollista että pitkäaikaistyöttömyyskin vähenee, jos imu työmarkkinoilta jatkuu kuluvana vuonna.

Loimaan seutukunta

Oripää, Aura, Koski TI, Marttila, Loimaa, Pöytyä

Loimaan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 34 550 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 269 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 688.

Loimaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vahvuutena on pk-valtainen, vahvasti omiin tuotteisiin ja tuotekehitykseen tukeutuva yrityskanta. Loimaan seudun kärkitoimialat ovat kone- ja metalliteollisuus, mekaaninen puutuoteteollisuus, rakennusmateriaaliteollisuus sekä elintarviketeollisuus. Seudulle on ominaista myös viljanviljely sekä perinteisen maatalouden rinnalle kehittynyt lähiruokatuotantoon ja maaseutumatkailuun erikoistunut yritysryväs. Myös kaupan alan merkitys on kasvanut. Päivittäistavarakaupan, maatalouskonekaupan, autokaupan ja maatalouskoneiden huoltoliikkeiden merkitys on alueen taloudelle huomionarvoinen.

Edellisen nojalla suhdanteet ja rakennemuutokset koettelevat seutua keskimääräistä vähemmän.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Loimaan seutu on yritysilmapiirin suhteen selvitysten mukaan aivan kansallista kärkiluokkaa. Vastaava tulos saatiin tammikuussa julkaistussa V-S yrittäjien ja OP-ryhmän barometrissa.

Loimaan seudun teollisuuden liikevaihto ylitti vuoden 2008 huipun jo vuonna 2011, ja kasvu on jatkunut sen jälkeen tasaisesti. Tasaisen elpymisen taustalla on hyvä omiin tuotteisiin nojaava yritysperusta. Alueen tärkeimmillä toimialoilla, kuten kone- ja laiteollisuudessa sekä puutuote- ja sahateollisuudessa tilanne on pysynyt hyvällä tasolla. Rakennustuoteollisuus on sekin myötätuulessa valtakunnallisen rakentamisen korkeasuhdanteen myötä. Kärkiyrityksissä on pääosin positiivinen tunnelma, joskin joitakin yt-neuvotteluja on käyty. Osa yt-neuvotteluista on tuotteiden kysynnän kausivaihtelusta johtuvaa. Myös maatalouden tukipolitiikan vaikutus on Loimaan seudun tilanteeseen merkittävä. Näinä vuosina menossa oleva tukien pienentyminen supistaa alueen taloutta ja tilanne on haasteellinen sikatalouden alan tiloilla. Näistä yrittäjistä monet ovat hakemassa toiminnalle uutta suuntaa. Hoiva-alalla tilanne on pysynyt muuten normaalina, mutta aluesairaalan toiminnan tulevaisuus askarruttaa alan toimijoita. Kaupan ala on aiempina vuosina laajentunut Loimaan alueella, mutta maatalouden investointien vähäisyys ja rakentamisen hiljaisuus seudulla on heijastunut alan kysyntään. Kaupan alalla yleisesti tilannetta voi luonnehtia hieman normaalia heikommaksi, mikä tarkoittaa myös pienten erikoiskauppojen haasteellista asemaa.

Viime vuosina Loimaan seudun yrityksissä on tilanne nähty yleensä parempana kuin maassa yleisesti. Tällä kertaa Pk-barometrin tulosten mukaan seudun yritykset ovat kuitenkin selvästi varovaisempia kuin lähiseutujen yritykset ja sama pätee laajemminkin vertailussa. Näin suhdanne-, investointi- kuin erityisesti työllistämisen näkymät nähdään pk-yrityksentässä Loimaan seudulla heikompina kuin lähiseuduilla ja koko maassa. Osuuspankin ja Varsinais-Suomen yrittäjien maakuntaennusteessa kuluvalle vuodelle todettiin Loimaan seudulla toimivien yritysten odotusten viilentyneen jonkin verran vuotta aiempasmaasta. Kuntataloutta on seudulla saatu reivattua paremmalle tolalle niin, että julkisia hankkeita voidaan toteuttaa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Avointen työpaikkojen määrän vakaa kasvu katkesi Loimaan seudullakin vuonna 2008. Suhdannekäänteeseen alkushokin jälkeen työvoiman kysyntä hiipui niin että avointen paikkojen määrä supistui seudulla vähiten Varsinais-Suomessa vuoden 2009 aikana. Vastaavasti kysynnän kasvu on pohjakosketuksen jälkeen ollut verkkaisempaa kuin Varsinais-Suomessa keskimäärin. Taantuman jälkeen kasvu oli voimakasta ennestään vahvoilla hoitoaloilla, mutta myös teollisuudessa ja kaupan alalla kysyntä ylitti vuoden 2008 tason jo vuonna 2011.

Keväästä 2013 lähtien teollisuudessa kysyntä on kohentunut, ja sittemmin se alkoi lievästi vetää yksityistä palvelualaa mukaan. Työvoiman kysynnän nousua palveluissa ovat jonkin verran tasoittaneet kuntien talouden säästötarpeet, jotka ovat heijastuneet työvoiman kysyntään erilaisissa julkisissa palveluissa. Vuoden 2016 aikana kysyntä kasvoi neljänneksellä, kun palveluissa syntyi työtilaisuuksia aiempia vuosia runsaammin. Valitettavasti näkymät kuluvalle vuodelle eivät ole palveluissa yhtä hyvät.

Ammattibarometrin I/2017 mukaan pulaa on tällä hetkellä lähinnä vain sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoista ja työntekijöistä. Liikaa hakijoita eli työvoiman ylitarjontaa esiintyy poikkeuksellisesti rakennus- ja siivousalojen tehtäviin. Kaupan alan haasteista kertoo työvoiman ylitarjonta näihin tehtäviin, kuten myös ravintola-alan ja kuljetusalan tehtäviin.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Loimaan seudulla globaali talouskriisi heijastui välittömästi työllisyystilanteeseen. Toisaalta työttömyyden kasvukin päättyi seudulla vuoden 2010 alussa, ensimmäisenä Varsinais-Suomessa. Samaan aikaan nuortenkin työttömyys alkoi alueella vähetä ja se kuten – työttömyys yleensä – vähentyi kesään 2012 saakka. Tuolloin tapahtuneen käänteen myötä seudulla työttömyys yleensä, nuorten työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys kääntyivät kasvuun. Vuoden 2016 aikana nuorten työttömyys ja työttömyys kokonaisuutena kääntyi yhä jatkuvaan laskuun. Viime aikoina myös yli 50-vuotiaiden ja pitkäaikaistyöttömyyden on alkanut vähetä seudulla.

Työttömyysasteella mitattuna seutu on kuudenneksi paras seutu Manner-Suomessa. Nykyinen työttömyysaste (9,5 %) on 4,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuoden 2008 alussa.

Nykyinäkymin myönteinen työllisyyskehitys jatkuu Loimaan seudulla kuluvana vuonna. Vuoden loppuun mennessä tilanne voi edelleen kohentua lähiseutujen työvoiman kysynnän myötä. Tällainen kehitys voi myös auttaa haasteellisilla palvelualoilla yrityksiä selviytymään ja kasvamaan.

Vakka-Suomen seutukunta

Uusikaupunki, Laitila, Vehmaa, Pyhäranta, Taivassalo, Kustavi

Vakka-Suomen seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 30 775 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 195 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 407.

Vakka-Suomen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vakka-Suomen vahvuutena on elinkeinorakenteen monipuolistuminen ja seudun yritysmönteinen ilmapiiri sekä kehittämisaktiivisuus. Uusina osaamisaloina ovat nostamassa päätään mm. elintarvike- ja energia-alat perinteisen autonvalmistuksen ja muun metalliteollisuuden rinnalle. Alueen haasteena on vientiriippuvuus ja väkiluvun kehitys sekä osaa-

van työvoiman saatavuus uusien teollisten investointien tarpeisiin. Uusien investointien työvoimatarpeet riippuvat myös suoraan kysyntätekijöiden muutoksista. Jatkossa on tärkeää mahdollistaa autoklusterin vahvistuminen ja elinkeinorakenteen monipuolisuus.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Vakka-Suomi on ollut poikkeuksellinen alue Suomessa syksyn 2008 talouskriisin jälkeisenä aikana. Kun muualla teollisuuden liikevaihto ja henkilöstön määrä oli syöksyssä, siellä teollisuuden liikevaihto ylitti vuoden 2008 huipputason jo vuonna 2011 ja henkilöstömäärä saavutti ko. tason vuoden 2014 aikana. On totuttu sanomaan, että alueella ei ole varsinaisia rakennemuutosaloja, ja kehitys on siten vakaampaa ja näkymät positiivisemmat. Viimeksi kuluneen vuoden aikana tapahtumaketju on sellainen että vakaus on muuttunut positiiviseksi rakennemuutokseksi, jota vauhdittaa autotehdas Uudessakaupungissa. Toki alueella on muitakin vireitä tuotannollisia yrityksiä.

Viimeisin Uudenkaupungin autotehdasta koskeva muutos tuli julki maaliskuun lopulla. Valmet Automotive tiedotti uuden henkilöautomallin valmistussopimuksesta ja siihen liittyvästä uudesta mittavasta rekrytoinnista jo meneillään olevien lisäksi. Nykyisin tehtaalla valmistetaan Mercedes Benzin A-sarjaa kuluvan vuoden loppuun. Helmikuussa käynnistyi saman merkin GLC-katumaasturin valmistus. Uusi valmistussopimus koskee vielä julkistamatonta Mercedes Benzin seuraavan sukupolven ”kompaktimallia”, jonka valmistus alkaa 2018. Yhtiö ilmoitti, että A-sarjan tuotantolinjat muokataan uuden mallin tuotantoon. Investoinnit kasvavaan ja muuttuvaan tehtaaseen nousevat kymmeneen miljooniin. Yhtiö on ollut muutenkin muutoksessa viime kuukausina, kun tammikuussa kiinalainen akkuvalmistaja CATL osti viidenneksen osuuden Valmet Automotivesta. Tällä yhtiöön saatiin lisää resursseja ja osaamista sähköautomarkkinoilla. Yhtiö osti helmikuussa saksalaisen Semconin suunnittelutoiminnot (henkilöstöä 800), minkä arvioidaan vahvistavan suunnitteluvoimaa yhtiön sähkö- ja hybridautojen kehittämisessä. Edellä mainittu vahvistaa Uudenkaupungin autotehtaan asemaa merkittävänä autojen sopimusvalmistajana. Tällä hetkellä tehdas työllistää noin 2 300 työntekijää ja kuluvan vuoden lopulla kokonaisvahvuus tulee olemaan 3 700.

Muun teollisuuden tilanne on säilynyt kohtuullisen hyvänä elintarviketeollisuudessa erityisesti Laitilassa, metalliteollisuudessa ja lasiteollisuudessa. Investointeja ollaan seudulla tekemässä aktiivisesti tuotantolaitteisiin ja myös rakennuksiin. Positiivisia työllisyysvaikutuksia on jatkossa odotettavissa sekä teollisuudessa että teollisuutta tukevissa palveluissa. Seuraavan vuoden aikana Vakka-Suomeen on yhä syntymässä työpaikkoja ja elinkeinoelämän näkymät ovat hyvin positiiviset. Seudulla on käynnistymässä työvoiman hankintaan liittyviä prosesseja ja työvoiman saatavuudessa tulee olemaan myös haasteita.

Autotehtaan toiminnan laajentuminen lisää viiveellä palveluiden kysyntää, mutta siitä on nähtävissä vasta lupaavia merkkejä. Kaupan alalla Uudenkaupungin keskustassakin on pientä viriämistä, mutta perinteisten kivijalkamyymälöiden haasteet eivät ole hävinneet ja liiketiloja on yhä tyhjiällä huomattava määrä. Kiinteistöalalla on eletty viime kuukausina vilkasta aikaa. Kaupungissa on pulaa pienistä vuokra-asunnoista, mikä on osittain pulonkaula alueen kasvavan työpaikkamäärän kannalta. Uudessakaupungissa sekä Laitilas-

sa ja muissakin lähikunnissa on panostettu asuntorakentamiseen ja kunnan palvelutarjonnan riittävyyden varmistamiseen.

Alueellisella maakuntarajat ylittävällä yhteistyöllä haetaan työvoiman saatavuutta helpottavia ratkaisuja. Asuntotilanteen haastetta helpottamaan parannetaan työmatkoja varten bussiyhteyksiä Uuteenkaupunkiin sekä Turun että Porin suunnasta. Ensiksi on Porista lähiaikoina alkamassa linja-autokuljetukset autotehtaalle. Kesällä sitten aloitetaan Uusi-kaupunki-Turku -liikenneyhteyteen 2-vuotinen työmatkapilotti. Se käynnistyy kesällä ja siinä selvitetään reitin matkustajapotentialiaa ja kokeillaan, voidaanko työvoiman liikkuvuutta edistää kolmivuorotyöhön räätälöidyillä aikatauluilla ja samalla saada laajemmat joukko-liikenneyhteydet myös muille matkustajille. Pilotti toteutetaan Varsinais-Suomen ELY-keskuksen, Valmet Automotiven ja Turun kaupungin yhteistyönä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnän vaihtelu on ollut vuoden 2008 jälkeen Vakka-Suomessa teollisuusveitoista ja verrattain voimakasta. Työvoiman kysyntä kääntyi 2009 kuopan jälkeen seudulla kasvuun, joka jatkui vuoden 2015 syksyyn. Kysynnän kasvukautta lievensi vuosina 2012–2013 hiljaisempi vaihe muussa teollisuudessa kuin metallialalla. Teollisuuden hyvä vire on vaiheittain laajentunut teollisuudesta useimmille aloille palveluihin – kuten kuljetusalaan, joka kiinteästi kytkeytyy siihen.

Mittavimpana yksittäisenä tekijänä autotehtaan rekrytoinnit alkoivat syyskaudella 2016 ja ovat jatkuneet vaiheittain kuluvana vuonna. Hakijoita on riittänyt hyvin ympäri maata eli noin 4 200 henkilöä ensivaiheessa. Tähän on tarvittu Opteamin ja TE-toimistojen yhteistyössä kymmeniä rekrytointitilaisuuksia, markkinointia (ml. nettisivusto) ja tiedottamista kymmenin tuhansin yhteydenotoin ja viestein. Nytemmin rekrytointitarve on noussut 1 800 työntekijään ja näistä on siis rekrytoitu 700 henkilöä. Lisäksi kuluvana vuonna tarvitaan autotehtaalle 100–150 toimihenkilöä.

Kuluttajapalveluissa, kuten kaupassa sekä majoitus- ja ravitsemisalalla, vaikutus on tullut viiveellä ja maltillisemmin näkyviin. Palvelujen kysynnän kasvua on jarruttanut yleisen taloustilanteen epävarmuuden lisäksi kuntatalouden haasteet, jotka ilmenivät aiempaa vähempinä rekrytoiteina. Työllisyystilanteen kohentuminen alueella ja myönteisten näkymien vahvistuminen on viimeisen parin vuoden aikana näkynyt palveluissa ja hoitoalalla työvoiman kysynnän lievänä aktivoitumisena. Työvoiman kysyntä on vahvistumassa kuluvana vuonna teollisuudessa ja se on heijastunut jo muillekin aloille.

Työvoiman kysynnän useamman vuotta jatkuneen verrattain suuren kasvun johdosta erityisesti Uudessakaupungissa on ajoittain koettu ongelmia rekrytointitilanteissa. Tilannetta vaikeuttaa se että suhteellisen suuri tarve kohdistuu jatkuvasti samantyyppiseen osaamiseen. Alueen oma työvoimapooli on rajallinen ja asuntotilanne toimii kynnyksenä alueelle muutolle. Autotehtaan laajentuminen ja investoinnit lisäävät rakentamista, mikä näkyy rakennusalan ammattilaisten ja työnjohdon tarpeina – autotehtaan tuotantotyöntekijöiden lisäksi. Myös logistiikka-alalla tarvitaan uusia osaajia. Hotelli- ja ravintoalalla kesäsesonkia tulevat vahvistamaan uudet autonrakentajat. Jo perinteisesti hoitoalalla ja hoivapalveluissa esiintyy rakenteellista työvoimapulaa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työllisyyskehitys on viime vuosina ollut Vakka-Suomessa tasaisempaa kuin yleensä Varsinais-Suomessa. Työttömyyden muutos seurasi maakunnan yleistä linjaa vuoteen 2013, josta lähtien Vakka-Suomessa työttömyys on seurannut omaa – pääosin alenevaa – kehitysuraa. Valitettavasti pitkäaikaistyöttömyys kuitenkin kasvoi vuodesta 2011 maakunnan yleisen linjan mukaisesti vuoden 2016 lopulle.

Syksyn 2013 aikana alkoi työttömyydessä näkyä alueella toteutuneiden investointien vaikutus, sillä työttömyys kääntyi laskuun. Siitä lähtien on trendinä ollut työttömyyden väheneminen, joka on ilmennyt myös nuorten ja yli 50-vuotiaiden työttömyyden alenemisenä. Vuoden 2016 aikana trendi heikkeni väliaikaisesti, mutta syyskaudesta alkaen positiivinen trendi on voimistunut niin että pitkäaikaistyöttömyyskin kääntyi laskuun.

Työttömyysasteella mitattuna Vakka-Suomi on kolmanneksi paras seutu Manner-Suomessa. Tällä erää seutu on 7,9 % työttömyysasteellaan selvästi alle koko maan tason ja samalla se on vain 1,7 prosenttiyksikköä suurempi kuin seudulla vuoden 2008 alussa. Työttömyysaste on nyt seudulla maakunnan pienin, mitä ei ole tapahtunut vuosikymmeniin. Haasteita kuitenkin riittää, sillä Uudessakaupungissa työttömyysaste on 7,8 % ja lähes puolet työttömistä yli 50-vuotiaita. Haasteet ovat kuitenkin erityyppisiä kuin monilla muilla alueilla, kun kaupungissa tarvitaan työvoimaa tuhatmäärin ja työttömiä on muutama sata.

Vakka-Suomessa työllisyyden kehitysnäkymät ovat hyvin myönteiset vuodelle 2017. Työvoiman kysyntä on niin voimakasta että pitkäaikaistyöttömyyden kasvu taittui ensimmäisenä Varsinais-Suomessa - lisäksi yli 50-vuotiaiden työttömyys vähenee. Voimakkaimmin työttömyys kuitenkin vähenee nuorten keskuudessa. Vuosia kestänyt myönteinen kehitys yritystoiminnassa on alkanut näkyä myös kuntien taloudellisen tilanteen kohentumisena. Tämä puolestaan luo edellytyksiä julkisille työllisyyttä tukeville investoinneille. Eli näillä näkymin työttömyys vähenee alueella laaja-alaisesti vuonna 2017.

Turunmaan seutukunta

Kemiönsaari, Parainen

Turunmaan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 22 266 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 100 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 912.

Turunmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueen vahvuutena on monipuolinen elinkeinorakenne, pienyritysvaltainen joustava yrityskulttuuri, kaksikielisyys sekä monipuolinen matkailupalvelutarjonta. Saaristolla voisi olla vetovoimaa nykyistäkin enemmän matkailun merkeissä. Esimerkkinä mainittakoon Paraisten sijoittuminen Suomen parhaaksi kunnaksi kesämökkeilyn kannalta.

Haasteena matkailualalla on yrittäjien ikääntyminen ja yrityksen toiminnan jatkuvuus. Jo suurelta osin voitettuna haasteena Kemiönsaaren puolella on FNsteelin konkurssin tuoma ”tyhjiö” työmarkkinoilla ja paikallistaloudessa sekä työttömäksi jääneiden uudelleen sijoittuminen. Mahdollisuus, mutta myös lisähaaste on työvoiman kysynnän kausiluonteisuus, matkailusesonki. Logististen yhteyksien kehittäminen koetaan myös merkittävänä haasteena. Yhteydet Paraisilta Turkuun ovat hyvät, mutta saaristoon useiden lauttayhteyksien takana. Tilanne kohenee, kun ensi kesänä otetaan Parainen-Nauvo -yhteyden hoitoon uusi ympäristöystävällinen ja selvästi suurempi hybridilautta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Teollisuuden rakennemuutos on koetellut myös Turunmaata viime vuosina. Teollisuuden liikevaihto on vain runsaat 50 % ja henkilöstömäärä 75 % vuoden 2008 huipputasosta. Yksittäisenä menetyksenä suurimpia oli FNsteelin konkurssi, jonka seurauksena Kemiönsaaren teollisuuden liikevaihto puolittui. Merkittävä osa konkurssista työttömäksi jääneistä on kuitenkin löytänyt uuden työpaikan omaehtoisesti tai työllistämistoimien /-projektin avulla. Paraisilla toimiva rakennustuoteteollisuus on sekin sopeuttanut toimintaansa. Keväällä 2014 Abloy Oy kävi lukkorungot liiketoimintayksikössä yt-neuvottelut, joiden seurauksena järjesteltiin yhtiön toimintoja uudelleen eri osien kesken. Nyttemmin yritykseen on tehty rekrytointeja. Toimipiste sijaitsee Björkbodassa Kemiönsaaressa.

Rakentaminen on pysynyt verrattain vähäisenä ja kasvunäkymät riippuvat loma-asuntorakentamisen tilanteesta, joka on nyt normaalia alhaisemmalla tasolla. Nordkalk oy on ilmoittanut aloittavansa kalkkilouhoksen pienehkön laajennuksen kuluvan vuoden syksyllä. Laajennus mahdollistaa louhinnan optimoinnin ja sopivien kiviainesten saannin pitkällä tähtäyksellä.

Kummankin kunnan alueella matkailupalveluilla on suuri merkitys kasvavana ja suhdanteita tasaavana elinkeinona. Matkailun ja siihen liittyvien oheispalveluiden näkymät ovat vakaat, vaikka alan kasvu onkin jonkin verran hidastunut. Näkymiä varjostaa Strandbo Groupin taannoinen päätös supistaa toimintaansa Paraisilla. Kaupunki panostaa keskusta-alueen kehittämiseen asumisen ja palvelutarjonnan näkökulmasta. Merellisen matkailun ja saariston arvioidaan olevan myötätulessa, mitä arviota tukee pari vuotta sitten avatun Örön linnakesaaren odotukset ylittänyt suosio. Uusi mahdollinen vetonaula on Seilin saaren palvelujen monipuolistaminen ja ”avaaminen” matkailijoille. Kolmas saaristomatkaailua koskeva merkittävä uutinen on Gullkronan saaren siirtyminen uudelle omistajalle, mikä voi mahdollistaa lähivuosina vierassataman uudelleen avautumisen veneilijöille tässä ”Saaristomeren helmessä”.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Avointen työpaikkojen määrä kasvoi Turunmaalla lähes keskeytyksettä vuoteen 2008. Taantumuksen alkuvaiheessa työvoiman kysyntä supistui rajusti. Vuonna 2010 tapahtuneen käänneen jälkeen kysyntä kasvoi vuoteen 2012. Tuolloin alkanut kysynnän hiipuminen jatkui erityisesti palvelusektorilla 2014 kevääseen saakka. Sen jälkeen työvoiman kysyntä elpyi sekä teollisuudessa että palveluissa yksityisellä ja julkisella sektorilla. Tämä kysynnän kasvun vaihe näyttää olevan päättymässä, sillä vuoden 2015 lopulla se kääntyi laskuun eri aloilla.

Sosiaali-terveysalalla työn kysyntä palasi normaalille tasolle vuosina 2014–2016 ja nykyisellään kysyntätilanne on lähellä normaalia. Työvoiman kysyntänäkymät riippuvat yleisestä rakennustoiminnan vilkkaudesta, yleisestä suhdannekehityksestä ja kotimaan matkailun virroista. Näillä näkymin Turunmaalla kysyntä pysynee vuoden 2016 tasolla ja korkeintaan maltillista kasvua on odotettavissa seuraavan vuoden aikana.

Matkailusesongin käynnistyessä Turunmaalla on pulaa ravintola-alan ja yleisemmin matkailualan kausityöntekijöistä. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisista koetaan alueella pulaa. Ammattibarometrin 2017/1 mukaan kysyntää tulee kuluvana vuonna olemaan - edellä mainittujen lisäksi – myös ammattilaisista eräissä rakentamisen ja metalliteollisuuden tehtävissä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Turunmaalla on jo pitkään ollut maakunnan parhain työllisyystilanne työttömyysasteella mitattuna. Vuoden 2017 alussa on tähän tullut muutos kun Vakka-Suomen on autotehtaan ve-toavulla kirinyt hieman parempiin lukuihin. Perinteisesti työttömyysaste ei ole seudun sisäl-lä suuresti vaihdellut kuntien kesken. Vuosi 2012 merkitsi katkosta tähän piirteeseen, sillä Kemiönsaaren työttömyysaste lähes kaksinkertaistui suurimman työnantajan konkurssin työllisyysvaikutusten realisoiduttua. Työttömyysaste nousikin vuonna 2012 Kemiönsaarel-la 3,8 %-yksiköllä eli toiseksi rajuinta vauhtia Suomessa heti Salon jälkeen. Vuosina 2013-14 työttömyyden kasvu jatkui selvästi hitaampaa tahtia, mikä nosti työttömyysastetta Tu-runmaalla ja määrän vuoden 2005 tasolle. Työttömyyden kasvu hidastui vuoden 2015 ku-luessa ja kääntyi syksyllä yhä jatkuvaan laskuun. Turunmaalla työttömyysaste (8,5 %) on tällä erää maan seutukunnista neljänneksi pienin.

Vuoden 2015 kesästä alkaen ensin nuorten työttömien ja sitten työttömien kokonais-määrä kääntyi yhä jatkuvaan laskuun. Ensimmäisten alueiden joukossa Turunmaalla alkoi pitkäaikaistyöttömienkin määrä vähetä ja nyt se on vähentynyt jo toista vuotta.

Mikäli suhdannetilanne ei nykyisestä heikkene jatkuu työllisyyskehitys vireeltään po-sitiivisena vuoden 2017 ajan. Työllisyystilanne kohentui Turunmaalla erityisesti miesten osalta – kuten on yleensä Varsinais-Suomessa tapahtunut. Naistenkin työttömyys kään-tyi laskuun alkuun Paraisilla ja sittemmin Kemiönsaarella. Pitkäaikaistyöttömyys on mah-dollista pitää laskusuunnassa, kunhan positiivinen vire alueella jatkuu. Turunmaalla on tähän keskimääräistä paremmat mahdollisuudet kuntien verrattain vakaan taloudellisen tilanteen johdosta.

Lisätietoja:

Työmarkkina-analyttikko Juha Pusila
Varsinais-Suomen ELY-keskus
puh. +358 295 022 772
etunimi.sukunimi(a)ely-keskus.fi

Satakunnan ELY-keskus

Pohjois-Satakunnan sk **6 kk**
 Elinkeinoelämä ja yritystoiminta +
 Työttömyys +

Porin sk **6 kk**
 Elinkeinoelämä ja yritystoiminta +
 Työttömyys +

Rauman sk **6 kk**
 Elinkeinoelämä ja yritystoiminta +
 Työttömyys +

Satakunnassa asui vuoden 2016 lopussa 221 545 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 1 412 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 15 305.

Satakunnan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Satakunta on teollisuuden palveluksessa olevalla henkilöstöllä mitaten Suomen teollisuusvaltaisimpia maakuntia. Erikoistunut, vientivetoinen ja monipuolinen teollisuus toimii puskurina suhdannetaantumissa ja helpottaa myös äkillisten rakennemuutosten hoitamista. Merkittävä osa maakunnan suuryrityksistä on ulkomaisessa omistuksessa. Seutukuntien resilienssiä ja kilpailukykyä on selvitetty Turun kauppakorkeakoulun Porin yksikössä tehdyssä tutkimuksessa (Karppinen & Vähäsantanen, 2015). Vuoden 2014 tilastoluvuilla päivitetystä tarkastelusta Porin seutu sijoittuu teollisuuden henkilöstörakenteen monipuolisuutta mitaten sijalle 7 maamme 70 seutukunnan joukossa. Pohjois-Satakunta on sijalla 22 ja Rauman seutu sijalla 29. Seutukuntien kilpailukykyyn mittauksessa Rauman seutu on puolestaan sijalla 5, Porin seutu sijalla 12 ja Pohjois-Satakunta sijalla 44. Satakunnan seutujen muutosjoustavuus ja kilpailukyky ovat siten koko maahan verrattuna varsin hyvää tasoa.

Satakunnan vahvoja aloja ovat teknologiateollisuus, elintarvike- ja pakkausteollisuus, luonnonvarojen hyödyntävä prosessiteollisuus (metsä- ja kemianteollisuus, metallinjalostus ja energiantuotanto), rakennusteollisuus, cleantech sekä teollisuuden teknologiat ja palvelut (mm. logistiikka, ICT, automaatio, suunnittelu ja projektinhallinta). Kehittyviä aloja ovat mm. hyvinvointiala sekä elämys-, kulttuuri- ja tapahtumapalvelut ja matkailu. Sote- ja maakuntauudistuksella on merkittäviä myönteisiä vaikutuksia monien alojen, esim. sote- ja henkilöstöpalvelualueiden yritysten toimintaedellytyksiin ja kehittymiseen, kun suuri osa nykyisin julkisena palvelutuotantona tuotettuja palveluja siirtyy maakuntien järjestämisvastuulle.

Öljyn alhainen hinta on vaikuttanut voimakkaasti offshore-alaan heikentäen alan tuotteiden kysyntää jo pitkään. Tämä on näkynyt mm. henkilöstövähennyksinä ja lomautuksina alan keskeisissä yrityksissä. Meriklusteriin sisältyy edelleen myös uusia mahdollisuuksia sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Kiristyvät turvallisuus-, ympäristö- ja laatuvaatimukset yhdessä yhä haastavampien toiminta-alueiden (esim. arktinen) kanssa luovat meriteollisuudelle uutta kasvupotentiaalia. Porissa demonstraatiohankkeena käynnistynyt meritulivoiman rakentaminen tuo mahdollisuuden kehittää uusia arktisiin olosuhteisiin sopivia ratkaisuja.

Satakunnan väkiluvun kehitys on jo pitkään ollut laskeva. Luonnollinen väestömuutos on negatiivista eli kuolleisuus syntyvyyttä korkeampaa. Myös kuntien välinen muuttoliike on ollut Satakunnalle tappiollista. Viime vuonna muuttotappio oli erityisen suuri, ennakkotietojen mukaan yli 1 000 henkeä. Yhteensä väkiluku väheni vuonna 2016 noin 1 400 henkilöllä. Nuorten ja työikäisten osuus on vähentynyt vuosikausia ja samalla yli 65-vuotiaiden osuus on kasvanut. Satakunnan alueen työllinen työvoima on ikärakenteeltaan maan vanhimpia. Työelämästä poistuu vuositasolla vajaat 1 000 henkilöä enemmän kuin työelämään tulee aiheuttaen haasteita osaavan työvoiman saatavuudelle ja kuntien taloudelle.

Maahanmuutto on osittain hillinnyt väestön vähenemistä. Vuonna 2016 Satakunnan nettomaahanmuutto oli yli 500 henkilöä. Maahanmuutolla on positiivisia vaikutuksia työvoiman saatavuuden paranemisen lisäksi myös alueen palvelurakenteeseen ja yritystoiminnan aktiivisuuteen. Yksi lähitulevaisuuden haasteista on pakolaisten kotouttaminen ja saaminen työelämään. Viime vuonna ja tämän vuoden alkupuolella on kuntiin sijoitettu noin

170 pakolaista. Lisäksi Satakunnan vastaanottokeskuksissa on tällä hetkellä majoitettuna noin 760 turvapaikanhakijaa.

Menossa olevien valtakunnallisten reformien vaikutukset mm. kuntiin ja aikuiskoulutuksen järjestämiseen ja resursseihin ovat huomattavat. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen lähivuosien suurimmat haasteet liittyvät valtiovallan päätöksiin, joista merkittävimpinä vuodelle 2017 kohdistuva n. 13,5 %:n kustannusten leikkaus sekä vuoden 2018 alusta voimaan astuva uusi lainsäädäntö, joilla molemmilla tulee olemaan myöhemmin arvioitavia vaikutuksia alueen työelämälle. Tarve työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen lisääntyy näiden muutosten seurauksena. Vuosi 2017 mukaan lukien toisen asteen ammatilliseen koulutukseen kohdistuu neljän vuoden aikana noin 25 %:n kustannusten leikkaukset.

Satakunnan kaltaiselle vientimaakunnalle hyvien liikenneyhteyksien turvaaminen on yksi alueen kilpailukyvyyn avainkysymyksistä. Erityisesti henkilöliikenteen kannalta matkustusajat pääkaupunkiseudulle ovat julkisilla liikennevälineillä liian pitkiä. Hyvillä liikenneyhteyksillä on suuri merkitys yritysten ja väestön sijaintia ohjaavana tekijänä, joten henkilöliikennettä koskien nopeiden ratayhteyksien kehittäminen pääkaupunkiin on Satakunnalle keskeinen liikenteellinen haaste. Myös lentoliikenneyhteydet ovat vientiteollisuusmaakunnalle elintärkeitä. Reittilennot Porista ovat jatkumassa huhtikuusta alkaen Porin kaupungin tukemana viisivuotisen sopimuksen turvin. Helsingin lisäksi Porista avautuu suora reittiyhteys myös Tukholmaan. Säännöllinen reittilentoliikenne on osaltaan turvaamassa myös Ilmailuopiston jatkoa.

Valtatie 8:n yhteysväli Turku–Rauma–Pori toteutuksen ensimmäinen, noin 100 miljoonaa euroa maksava vaihe, on meneillään jatkuen vuoteen 2018. Yhteysväliä ei kuitenkaan kyetä rakentamaan liikenteen läpäisykyvyn kannalta riittävälle tasolle, ellei tien parantamiseen saada lisää rahoitusta. Seututeiden ja seutujen saavutettavuuden parantaminen ja ylläpitäminen on yksi alueen elinkeinoelämän kannalta tärkeistä tavoitteista. VT 8:n perusparannuksen ja VT2:n kehittämissuunnitelmien sekä raideliikenteen kehittämisen ohella maakunnassa on priorisoitu Porin ja Rauman satamien kehittäminen. Pääosa Rauman väyläsyvennys-hankkeesta toteutuu 2016–2017. Porin satamaradan sähköistämisestä on tehty aiesopimus. Pori-Parkano-Haapamäki ratayhteyden uudelleenavaamista on myös selvitetty. Tällä ns. Vihreällä rahtiradalla voitaisiin pilotoida LNG- ja biokaasukäyttöisten kaasuventureiden käyttöönottoa. Rata yhdistäisi Keski- ja Itä-Suomen sähköistämättömät rataosuudet Porin satamaan.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Satakunnan vientivetoinen talous odottaa edelleen nostetta maailmantalouden piristymisestä. Meyerin Turun telakan saamat suuret laivatilaukset luovat osaltaan uskoa tulevaan. Alihankintaketjujen sekä muiden välillisten vaikutusten kautta tämä tuo työtä myös Satakuntaan, ja maakunnan omakin telakkateollisuus on vähitellen elpymässä RMC:n saamisen tilausten ansiosta. Technip Offshoren Mäntyluodon telakan tilanne on kuitenkin pitkään ollut vaikea ja yhtiö onkin suuntautumassa uusille liiketoiminta-aloille. Talouden näkymät ovat joka tapauksessa vähitellen kirkastumassa etenkin maakunnan pk-yrityksissä. Tällä hetkellä suurimpia kipukohtia Satakunnan aluetaloudessa on alamäki koneiden ja laittei-

den valmistuksessa, johon kuuluu suurelta osin myös tilauskantaansa menettänyt offshore-teollisuus. Myös muualla teknologiateollisuudessa liikevaihto on alkuvuonna 2016 edelleen supistunut selvästi, joskin värimetallien alentunut hinta saa kehityksen näyttämään vielä todellista kurjemmalta. Hinnan vaikutus on riippuvainen yrityksen asemasta jalostusketjussa. Hintojen lasku yhdessä heikentyneen euron kanssa on vaikuttanut positiivisesti jalostusketjun loppupäähän.

Muun teollisuuden suhdannekuva piirtyy metallialoja valoisampana. Metsäteollisuuden liikevaihto ja vienti kohosivat vuoden 2016 alkupuoliskolla. Kemianteollisuus jatkoi alkuvuonna 2016 vankasti kasvu-uralla, mutta elintarviketeollisuuden liikevaihto supistui poikkeuksellisesti aivan alkuvuodesta. Kemianteollisuuden tämänhetkistä suhdannekuvaa varjostaa suuren toimijan, Huntsmanin tulipalosta johtuva tuotantokatkos. Vuoden 2016 heinäsyyskuussa Satakunnan teollisuuden liikevaihto on edelleen laskenut selvästi, noin kuusi prosenttia, joten todennäköisesti teknologiateollisuuden alamäki on jatkunut. Aluetaloutta ei ole riittänyt paikkaamaan rakentamisen ja palveluiden myönteinen virekään, joten maakunnan yritysten yhteenlaskettu liikevaihto putosi keskimäärin yhä hieman myös syyskesällä.

Satakunnan teollisuuden vienti on pysynyt tiukasti laskusuunnassa metallialojen suuren painoarvon vuoksi vuoden 2016 tammi-syyskuussa. Talouden palkkasumma on pysynyt suurin piirtein ennallaan vuoden 2016 alkupuolella, mutta yritysten henkilöstö on supistunut hieman teollisuuden vähennysten vuoksi.

EK:n helmikuussa julkaiseman suhdannebarometrin mukaan Lounais-Suomessa suhdannetilanne on teollisuudessa ja rakentamisessa kohentunut tavanomaiselle tasolle. Suhdanneodotukset ovat myös varovaisen myönteiset. Palveluissa tilanne on edelleen hieman normaalia heikompi, mutta sitä vastoin odotukset ovat parantuneet selvästi ja ovat nyt muuta maata korkeammalla tasolla.

Kevään 2017 Pk-yritysbarometrin mukaan satakuntalaisten yritysten suhdannenäkymät ovat selvästi positiivisemmat kuin vuosi sitten. Näkymät ovat parantuneet myös viime syksystä. Yleiset suhdannenäkymät lähimmän vuoden aikana ovat Satakunnassa (saldoluku +36) samaa tasoa kuin koko maassa keskimäärin (+35). 50 % Satakunnassa toimivista yrityksistä uskoo liikevaihdon kasvavan ja vain 14 % pienenevän seuraavan 12 kuukauden aikana. Myös selvästi useampi arvioi tilausten määrän ja kapasiteetin käyttöasteen kasvavan kuin pienenevän. 48 % alueen pk-yrityksistä on joko voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan kasvuhakuista. Kasvuhakuisten yritysten osuus on kasvanut syksystä. 20 % yrityksistä arvioi henkilöstön määrän kasvavan ja vain 7 % pienenevän seuraavan vuoden aikana.

Maatalouden kannattavuus on edelleenkin kriisirajoilla. Erityisesti sikatilojen tulotaso on heikko. Myös maitotiloilla on tapahtunut merkittävää yrittäjätulon laskua, kun kiristynvä kilpailu Euroopan sisämarkkinoilla ja Venäjän asettama elintarvikkeiden tuontikielto heikentävät markkinatilannetta ja maidon tilityshinnat ovat laskeneet. Viljojen hintataso on matalalla eikä viljatilojen tuloissa ole kasvua. Kasvukauden kokonaissato jäi pääosin edellisvuosia pienemmäksi, (poikkeuksena kaura ja rypsi). Maatalouden tuottajahintojen putoaminen ja korkeat tuotantokustannukset ovat vaikuttaneet maatalouden taloustilanteeseen. Heikot tuotteiden yksikköhinnat näyttävät kuitenkin johtavan tuotantoyksiköiden koon kasvattamiseen ja maatilojen investoinneissa onkin Satakunnassa nähtävissä piristymistä. Suu-

rimmat investoinnit tehtiin lypsy- ja nautakarjatalouteen sekä broilerituotantoon. Valtakunnallisestikin viime vuosi oli lihantuotannon ennätysvuosi ja Satakunnassa erityisesti broilerintuotanto kasvoi. Maitoa tuotettiin kuitenkin edellisvuotta vähemmän.

Parantuneet metsäteollisuuden näkymät heijastuivat viime vuonna hakkuiden ja puukaupan vilkkauteen. Vuonna 2016 yksityismetsien puunmyyntimäärät ja -tulot kasvoivat, kun puun hinnatkin olivat lievässä nousussa. Taimikonhoitotöiden ja ensiharvennusten lisästarpeet ennakoivat vilkasta puukauppaa Satakuntaan, jos puun hintakehitys pysyy hyvänä. Myös metsäteollisuuden tulevat investoinnit (mm. Äänekoski) vaikuttavat lähitulevaisuudessa positiivisesti puun kysyntään Satakunnassa.

Kasvuodotuksia on esimerkiksi laivanrakennuksessa, robotiikka- ja automaatioalalla ja metsäteollisuudessa. Myös elintarvikealan kehitys on Satakunnassa ollut pitkään vakaa, vaikka Venäjään kohdistuvilla pakotteilla ja vastatoimilla on tilanteeseen vaikutusta ainakin epäsuorasti. OL 3:n käyttöönoton viivästymisen vaikutus näkyy edelleen työllisyyden kannalta positiivisena.

Kaupan rakennemuutos ja keskittyminen jatkuvat. Isot kauppakeskusinvestoinnit ja alan yleinen rakennemuutos ml. verkkokauppa vaikuttavat asiakasvirtoihin. Tyhjiä liiketiloja on niin kaupungeissa kuin kuntakeskuksissakin ja erikoiskauppojen tilanne etenkin pienemmillä paikkakunnilla on haasteellinen. Aukioloaikojen vapauttaminen on hyödyttänyt lähinnä isoja kaupan yksiköitä ja niiden asiakasvirrat ovat kasvaneet, kun pienillä kauppoilla tilanne on ollut päinvastainen. Aukioloaikojen vapauttamisen ei juurikaan arvioida lisänneen työllisyyttä. Elintarvikekaupan kiristynyt tilanne ja ruuan hintakampanjointi on pakottanut kaupat tehostamaan toimintojaan, jonka myötä uhkana on alan työpaikkojen väheneminen. Kaupan alan työllisyyden arvioidaan pitkällä aikavälillä selvästi vähenevän esimerkiksi VATT:n ennusteiden mukaan.

Maakunnassa investoidaan merkittävästi, mikä osaltaan vahvistaa uskoa elinkeinoelämän näkymien paranemiseen. Sekä Porin että Rauman seudulla on tiedossa tai käynnissä puolen miljardin suuruiset investoinnit, joita on kuvattu tarkemmin seutukuntien osiossa jäljempänä.

Yrityksiä perustettiin vuoden 2016 kolmella ensimmäisellä vuosineljänneksellä hieman enemmän kuin vastaavalla ajanjaksolla vuotta aikaisemmin. Lopettaneita yrityksiä oli kahdella ensimmäisellä neljänneksellä suurin piirtein saman verran kuin vuotta aikaisemmin. Starttirahalla aloittaneita yrityksiä oli vuonna 2016 enemmän kuin edellisenä vuonna. Konkurssien määrä pysyi viime vuonna samalla tasolla kuin vuotta aiemmin. Vaikka kiinnostusta yrittäjyyttä kohtaan on, se ei ehkä realisoidu niinkään perinteisenä yritysperustantana, sillä erityisesti on lisääntynyt sivutoiminen yrittäjyys ja eri muodoissa tapahtuva ”kevyt/laskutus-yrittäminen”. Ilmiö saattaa pidemmällä aikavälillä merkitä työpaikkojen vähene mistä yrityssektorilla, kun itsensä työllistäjien määrä lisääntyy, mutta työnantajayrityksiä ei synny toimintansa lopettaneiden tilalle.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Maakunnan ikärakenteesta johtuen työvoimasta poistuu eläkkeelle lähivuosina suuri määrä työvoimaa. Eläkepoistumasta johtuen uutta työvoimaa tarvitaan myös niillä aloilla, joilla

työvoiman kokonaismäärä ei kasva. Poistuma on lähivuosina noin 3 000 henkilöä vuodessa. Vastaavasti työelämään tulevien määrä on vain reilut 2 000 henkilöä.

Irtisanomisia oli vuonna 2016 vähän yli 400 henkilön verran, mikä on selvästi vähemmän kuin edellisenä vuonna. Irtisanomisia on ollut teollisuutta enemmän palvelualoilla. Palvelualoilla eniten irtisanomisia on ollut kaupan alalla, mutta muuten irtisanomiset ovat kohdistuneet useille alatoimialoille.

Viime vuoden heinä-joulukuussa TE-toimistoon ilmoitettuja uusia avoimia työpaikkoja oli selvästi enemmän kuin vastaavana ajankohtana vuotta aiemmin. Työvoiman kysyntä on kasvanut etenkin teollisuuden ja rakentamisen ammateissa. Avoimia työpaikkoja on ollut aiempaa enemmän etenkin rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden pääammattiryhmissä. Myös erityisasiantuntijoiden ryhmään kuuluvista kone- ja sähköinsinööreistä on ollut kysyntää. Aiempaa vähemmän kysyntää on ollut palvelu- ja myyntityöntekijöistä, esimerkiksi lähihoitajista. Myös toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijöiden työpaikkoja oli vähemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Työvoiman kysynnän kasvun kääntöpuolena on rekrytointiongelmien yleistyminen. Viime vuonna joka kolmas työvoimaa hakeneista toimipaikoista Satakunnassa oli kokenut vaikeuksia työpaikkojen täyttämässä. Työvoiman kysynnän kasvu ei silti vielä näy koko Satakunnassa varsinaisen työvoimapulan lisääntymisenä. Tilanne kuitenkin eroaa seutukunnittain. TE-toimiston maaliskuun ammattibarometrin arvioiden mukaan Rauman seudulla on seuraavan puolen vuoden aikana pulaa työnhakijoista monissa terveydenhuollon ja sosiaalialan sekä teollisuuden ja rakentamisen ammateissa. Pohjois-Satakunnassa pulaa on lähinnä terveydenhuollon erityisasiantuntijoista ja Porin seudulla vain parissa yksittäisessä ammatissa. Kaikilla seuduilla on paljon ylitarjontaa yleissihteereistä ja myyjistä.

Lähiajan työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden tarkastelussa Satakunnassa on tarvetta teknologiateollisuudessa automaatiotekniikan, robotiikan ja kunnossapidon osaajista, rakennusteollisuudessa korjausrakentamisen osaajista, elintarviketeollisuudessa elintarviketeknologian osaajista sekä sosiaali- ja terveysalan osaajista. Digitalisaatio on lisäksi tuonut tullessaan uusia osaamistarpeita mm. hyvinvointiteknologian ja pelillisyyden alueilla. Potentiaalia nähdään olevan myös ns. Cleantech-toimialalla. Ammatillisen perus-, lisä- ja täydennyskoulutuksen tehtävänä on vastata maakunnan osaaja- ja osaamistarpeisiin. Koulutusten keskeisenä haasteena on hakijoiden työ- ja elinkeinoelämän tarpeista poikkeava kiinnostus eri aloja kohtaan. Esimerkiksi kone- ja metallialan vetovoimaisuuden parantamisessa on edelleen tekemistä. Etenkin teknologiateollisuus kokee osaavan työvoiman saatavuuden olevan ongelma.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä pysyi Satakunnassa viime vuonna suurin piirtein ennallaan. Työttömien määrä laski jo keväällä ja kesällä vuoden takaista alemmaksi, mutta loppuvuonna kuntien ja teollisuuden mittavat lomautukset nostivat jälleen työttömyyttä. Nyt alkuvuodesta työllisyystilanne on selvästi parantunut. Satakunnassa oli helmikuun lopussa 13 670 työtöntä työnhakijaa, mikä on yli tuhat henkeä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Myös lomautukset ovat vähentyneet vuoden takaisesta. Työllisyystilanteen paraneminen

näky myös siinä, että työttömyysjaksojen kestot ovat alkaneet lyheta. Työttömien määrä on alentunut lähes kaikissa ammattiryhmissä, eniten rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmässä.

Työttömyyden aleneminen näyttäisi jatkuvan. Sekä nuorten, alle 25-vuotiaiden, että yli 50-vuotiaiden työttömyys on laskussa. Myös pitkäaikaistyöttömyys on kääntynyt laskuun. Kaikkien rakennetyöttömiin laskettavien vaikeasti työllistyvien määrä väheni jo viime vuonna. Yli vuoden työttömänä olleita pitkäaikaistyöttömiä on vajaat kolmasosa kaikista työttömistä. Monien pitkäaikaistyöttömien työllistymistä vaikeuttaa korkea ikä, työrajoitteisuus ja koulutuksen puute. Pitkäaikaistyöttömistä 53 % on yli 55-vuotiaita.

Porin seutukunta

Harjavalta, Huittinen, Kokemäki, Merikarvia, Nakkila, Pomarkku, Pori, Ulvila

Porin seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 134 412 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 739 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 10 278.

Porin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueella on Suomen ja osin maailman huippua edustavaa osaamista mm. automaatioissa, metallien jalostuksessa ja elintarviketeollisuudessa. Pitkään jatkuneen rakennemuutoksen ansiosta kehittynyt Porin seudun toimialarakenteen monipuolisuus muodostaa hyvän suojakilven äkillisiä rakennemuutoksia ja suhdannevaihteluista vastaan. Seudulla on kuitenkin tiedostettu myös tiettyjä, merkittävästi työpaikkoja ja samalla suhteellisen harvalukuisia toimipaikkoja edustavia aloja, joihin saattaa liittyä äkillisen rakennemuutoksen riskejä. Porin satamassa on Pohjanlahden ja Selkämeren syvin meriväylä ja satamainfrastruktuuri, joka mahdollistaa kaikkien Itämerelle pääsevien laivojen pääsyn satamaan. Myös viime kesänä toimintansa aloittanut Suomen ensimmäinen nesteytetyn kaasun (LNG) tuontiterminaalili luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja vahvistaa koko Satakunnan entuudestaan vahvaa asemaa energiamaakuntana. Pori on myös vahvistanut asemiaan kaupan ja palveluiden keskittymänä. Alue tarjoaa toimivan alustan vientiteollisuuden uusiutumiseksi, uusille palveluinnovaatioille ja liiketoimintamalleille.

Porin Tahkoluodon ja Huittisten välille sijoittuva teollisuuskäytävä on monipuolisuudessaan ainutlaatuinen teollisuuden toimintaympäristö Suomessa. Siihen kuuluvat mm. Mäntyluodon ja Tahkoluodon alue ja Kupariteollisuuspuisto Porissa sekä Suurteollisuuspuisto Harjavallassa. Merkittävän ulkomaalaisomistuksen vuoksi toimintaympäristön merkitys

korostuu entisestään ja vaikuttaa markkinatilanteiden lisäksi oleellisesti tulevaisuuden näkymiin. Teollisuuskäytävän ja koko maakunnan ainutlaatuisen teollisen infrastruktuurin uusiutumisen edistäminen ja erilaiset pilotoinnit esim. alueella laajassa yhteistyössä valmistellun Teollisuuspilotti-hankkeen pohjalta, olisi ensiarvoisen tärkeää sekä Satakunnan että laajemmin koko Suomen teollisuuden kilpailukyvyyn palauttamiseksi. Teollisuuspilottissa mukana olevilla yrityksillä on halukkuutta TKI-volyymien kasvattamiseen sekä uudentyyppisiin yhteistyömalleihin, ja tämä potentiaali olisi kyettävä hyödyntämään.

Alueen yhtenä vahvuutena on erityisesti Porin ja Ulvilan seuduille keskittynyt automaatio- ja robotiikka-alan klusteri, johon kuuluu yli 30 yritystä. Klusteri työllistää runsaat 600 työntekijää. Alan liikevaihto ja työpaikat ovat lisääntyneet viimeisen viiden vuoden aikana huomattavasti teollisuuden keskimääräistä kasvua enemmän.

Ennakkotietojen mukaan Porin seudun väkiluku aleni selvästi vuonna 2016. Myös Porissa väestö väheni. Porin seudun kuten muidenkin seutujen haasteena on negatiivinen luonnollinen väestönlisäys. Myös kuntien välinen muuttoliike on Porin seudulla ollut usean vuoden ajan tappiollista. Vain nettomaahanmuutto on ollut positiivista.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Porin seudun elinkeinoelämän lähiajan näkymät ovat varovaisen myönteisiä, joskin ala- ja yritysکوhtaiset erot ovat suuria. Raaka-aineiden hintojen voimakkaat vaihtelut vaikuttavat alueen teollisuuden näkymiin. Metallien hintojen lasku on vaikuttanut haitallisesti kaivosteollisuuden markkinoilla operoiviin toimijoihin. Metallien hintakehitys ei ole dramaattisesti vaikuttanut metallien jalostajien tuloksiin. Yritysten tulokset ovat viime vuosina kehittyneet hyvin ja tulevaisuuden näkymät ovat varovaisen positiiviset.

Nopeutunut teknologinen murros on tuonut uusia mahdollisuuksia alueen vahvalle automaatioklusterille. Metsäteollisuuden investoinnit näkyvät positiivisesti erityisesti suunnittelualalla.

Porin seudun käynnissä tai tiedossa olevien investointien määrä ylittää selvästi puolen miljardin euron rajan. Suurimmat yksittäiset investoinnit liittyvät Tahkoluodon Merituulipuistoon (120 M€), uuteen rikkihappotehtaaseen (90 M€) ja muihin Harjavallan suurteollisuuspuiston investointeihin, Tahkoluodon LNG-terminaaliin (81 M€), Harjavallan vesivoimalaitokseen (40 M€) sekä Satakunnan ammattikorkeakoulun kampukseen Porissa (40 M€), johon ammattikorkeakoulu siirtyy keväällä 2017. Kampuksen välittömään läheisyyteen suunnitellaan matkakeskusta. Harjavallan suurteollisuuspuiston lähes 200 miljoonaa euroa lähentelevillä investoinneilla (toteuttajina mm. Boliden ja Norilsk Nickel) pohjustetaan tulevien vuosien ja vuosikymmenten toimintaedellytyksiä. Suunnitteilla on myös Porin Energian Aittaluodon voimalaitokseen rakennettava uusi biopolttoainekattila. Investoinnin suuruus tulisi olemaan arviolta noin 50 miljoonaa. Lisäksi Huntsmanin jälleenrakennus tulee tuomaan merkittävän investointiruiskeen alueelle.

Öljyn hinnan alhaisuus on vaikuttanut koko satakuntalaiseen offshore-klusteriin. Offshore-markkinoilla on tällä hetkellä erittäin kova kilpailutilanne ja uusien projektien hankkiminen työlästä. Öljyn alhaisella hinnalla on myös vaikutusta öljyn korvaaviin investointeihin ja näille markkinoille tuotteita tekeviin yrityksiin. Suomen Hyötytuuli Oy on rakentamas-

sa Meri-Poriin Tahkoluodon edustalle 10 merituulivoimalaa. Tahkoluodon merituulipuiston on määrä olla tuotannossa syksyllä 2017. Voimaloiden meriperustusten valmistus on tuonut työtä myös Technipin Mäntyluodon telakalle.

Seudun elintarviketeollisuus on vakaalla pohjalla ja alan yritysten tilanne vaikuttaa myönteiseltä lähitulevaisuudessakin. Elintarviketeollisuus on tärkeä työllistäjä erityisesti kaakkosessa osassa seutukuntaa. Seudun elintarviketeollisuuden merkittävimmästä investoinnista vastaa osuuskunta Satamaito, joka rakentaa uuden tuotantolaitoksen Ulvilaan. Pori on valittu vuoden 2018 asuntomessualueeksi. Asuntorakentaminen on Porissa vilkasta. Porin kesän tapahtumat kuten Pori Jazz, SuomiAreena ja Porisphere vahvistavat vuosittain palvelusektorin kysyntää.

Aloittaneita yrityksiä on ollut hieman enemmän kuin vuosi sitten. Starttirahalla aloittaneiden yritysten määrä kasvoi vuonna 2016 edellisestä vuodesta. Lopettaneita yrityksiä on viimeisimmän tilaston mukaan ollut myös enemmän kuin vuosi sitten. Konkursseja oli viime vuonna enemmän kuin vuotta aiemmin.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

TE-toimistoon ilmoitettuja avoimia työpaikkoja oli Porin seudulla viime vuoden lopulla enemmän kuin vuotta aiemmin. Prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden, asiantuntijoiden sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden työpaikat ovat lisääntyneet. Sen sijaan palvelu- ja myyntityöntekijöiden työpaikkoja oli vähemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Vaikka rekrytointitarve on muutamissa ammateissa kasvussa, ei sen vielä arvioida näkyvän laajemmin työvoimapulana. Ammattibarometrin mukaan Porin seudulla on seuraavan puolen vuoden aikana pulaa vain kuulontutkijoista ja puheterapeuteista sekä tutkimus- ja markkinatutkimushaastattelijoista. Työvoiman ylitarjonnasta kärsivien ammattien määrä on hieman noussut syksystä. Paljon ylitarjontaa on yleissihteereistä, myyjistä, lastenhoitotyöntekijöistä, lähihoitajista sekä vaatturit, pukuompelijat, turkkurit, hatuntekijät -ammattiluokkaan kuuluvista työnhakijoista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vielä syksyllä Porin seudun työttömyyttä nostivat Porin kaupungin lomautukset. Nyt alkuvuoden aikana työttömyys on laskenut selvästi vuoden takaista alemmalle tasolle. Nuorten ja yli 50-vuotiaiden työttömyys on laskussa. Myös pitkäaikaistyöttömiä ja muita rakennetyöttömiä on vähemmän kuin vuosi sitten.

Rauman seutukunta

Eura, Eurajoki, Rauma, Säskylä

Rauman seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 67 880 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 414 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 863.

Rauman seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Rauman seudun luonnollinen väestönkehitys on 2000-luvulla ollut pääsääntöisesti lievästi negatiivista. Kokonaisuutena seudun väkimäärä on laskenut jo pitkään. Rauman seudulla väestön ikärakenne on kuitenkin Satakunnan seuduista edullisin. Rauman seutukunnan BKT per capita on Suomen 3. korkein 70 seutukunnasta. Talouden kasvu on ollut viime vuosina ripeää mm. teknologiateollisuudessa ja energiatuotannossa. EK:n tekemästä Kuntaranking-tutkimuksesta ilmenee, että Rauman seutukunta on Suomen viidenneksi parhain alue yrityksille. Vastaavassa aikaisemmassa tutkimuksessa Rauman seutukunta oli kahdeksas.

STX:n Rauman telakan toiminta päättyi kesällä 2014. Välitön työpaikkamenetys oli noin 600, mutta välilliset vaikutukset alihankintaverkostoissa huomioiden merkittävästi suurempi. Rauman kaupunki osti STX Finland Oy:ltä telakka-alueen, jonne on rakentunut meri- ja raskaan konepajateollisuuden yrityspuisto. Seaside Industry Park Rauma on käynnistysvaiheen jälkeen löytänyt omanlaisen toimintakonseptin. Sen menestys perustuu verkostomaiseen toimintaan ja yhteistyöhön, jossa yritykset muodostavat toisiaan tukevan palvelukokonaisuuden. Seaside Industry Parkissa oli vuokralaisia vuoden 2016 lopussa yhteensä 34 kpl ja tilojen vuokrausaste 95 %. Toiminnan välitön työllisyysvaikutus on noin 350–400 työntekijää.

Rauman kohdalla valtateiden 12 ja 8 yhdysalueelle rakentuvan Lakarin logistiikka- ja yritysalueen ensimmäinen logistiikkahalli on valmistunut. Myös Luostarinkylän eritasoliittymä valtatie 8:n, rautatien ja Koillisväylän ja Pohjoiskehän risteämäalueelle on valmistunut. Tämä yhteensä noin 10 miljoonaa euroa maksanut hanke toteutettiin vuosien 2015–2016 aikana valtion ja Rauman kaupungin yhteishankkeena, osittain Rauman seudun äkillisen rakennemuutosaluerahoituksen turvin. HKScan rakentaa parhaillaan Lakariin uutta broilerintuotantoon erikoistuvaa tehdasta. Tehtaasta tulee yhtiön lähihistorian suurin yksittäinen investointi. Noin 25 000 neliömetrin tehdasrakennuksen, koneiden, infrastruktuurin ja järjestelmien arvo on noin 80 miljoonaa euroa. Tehtaan pitäisi valmistua vuoden 2017 lopulla. Raumalle nouseva tehdas korvaa HKScanin nykyisen tehtaan Eurassa.

Rauman meriväylän syventämishankkeen toteuttaminen alkoi keväällä 2016. Rauman kaupungin omistaman Rauman Satama Oy:n toteuttama konttiterminaalin merkittävä laajennus- ja perusparannustyö valmistuu vuoden 2017 aikana. Näiden infrastruktuuri-inves-

tointien yhteismäärä on noin 60 M€ ja nämä luovat edellytyksiä esim. satamaoperaattorin merkittävälle kalustoinvestoinneille ja sataman käsittelykapasiteetin lisäämiselle. Kokonaisinvestoinnit nousevat yhteensä noin 100 miljoonaan euroon.

Energiateollisuuden murroksella ja sähkön alhaisella hinnalla on kulutusta kokonaistaloudellisesti edistävän vaikutuksen ohella negatiivisiakin aluetaloudellisia vaikutuksia: energiateollisuus joutuu kilpailukykynsä kohentamiseksi saneeraamaan toimintojaan. Aluetalouden kannalta on merkittävää, että Olkiluodon 3. ydinvoimalaitoksen rakennustöiden valmistumisaste, runsaasta myöhästymisestäään huolimatta, on noussut.

Kehittämistoiminta pk-yrityksissä on ollut vireää. Toimeliaisuudesta kertoo esim. se, että ELY-keskus on Rauman seudun äkillisen rakennemuutosalueen statuksen aikana myöntänyt Rauman seudun pk-yrityksille yritystukea yli 70 hankkeeseen yhteismäärältään yli 8 miljoonaa euroa. Tuen arvioidaan myötävaikuttavan noin 250 uuden työpaikan syntymiseen.

Kaupan osalta tilanne vaihtelee toimialoittain. Erikoiskauppa on ahtaalla ja uusia avauksia tarvittaisiin korvaamaan perinteistä liiketoimintaa. Rauman uuden kauppakeskuksen kaava on hyväksytty kaupunginvaltuustossa, mutta on valituskierroksella.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Rauman seudun aluetalous on kehittynyt muutoksista huolimatta kansainväliseen taloustilanteeseen verrattuna kokonaisuutena hyvin. Seudun elintarviketeollisuus, metalliteollisuus, logistiikkatoimiala ja ympäristöteknologian yritykset ovat menestyneet hyvin. Öljyn hinnan alhainen taso on vaikeuttanut mm. seudun potkuri- ja laivalaitteita valmistavien yritysten toimintaa.

Rauman seudulla potentiaalisia kasvualoja ovat meriteollisuuden erikoisosaamista edellyttävät toimialat, ympäristöteknologinen teollisuus, kemianteollisuus sekä elintarviketeollisuus. Mäntyöljyä jalostava Forchem on ilmoittanut investoivansa Raumalla sijaitsevaan jalostamoon 20–30 milj. euroa. Myös muita merkittäviä teollisuushankkeita on toteutus- ja neuvotteluvaiheessa (Rolls Royce, Rauma Marine Constructions, Aqvacomp, HKScan, Euroports, CPC Germania). Suurten investointihankkeiden toteutuminen merkitsee rakennusalan eri ammattilaisten työpaikkojen lisääntymistä ainakin 500 henkilöllä.

Rauman seudulle perustettiin vuoden 2015 aikana uusi pääomasijoitusrahasto, Kasvat-tajarahasto Ky, jonka tavoitteena on vaikuttaa sijoitustoiminnalla Rauman seudun ja työsäkäyntialueen työllisyyteen, elinvoimaan ja kehitykseen. Rahasto tekee oman pääoman ehtoisia sijoituksia pieniin ja keskisuuriin yrityksiin kohteena erityisesti nuoret ja aloitusvaiheessa olevat kasvuyritykset.

Yrityksiä perustettiin vuonna 2016 noin 30 enemmän kuin vuonna 2015. Starttirahalla aloittaneiden määrä oli suurin piirtein sama kuin vuonna 2015. Lopettaneita yrityksiä oli vuonna 2016 vähemmän kuin vuonna 2015, mutta elokuussa tehdyt laajamittaiset, kaupparekisterilakiin perustuvat poistot nostivat lopettaneiden yritysten kokonaismäärää huomattavasti.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Rauman seudulla työvoiman kysyntä on kasvanut seutukunnittain tarkasteluna eniten. Viime vuoden loppupuolella TE-toimistoon ilmoitettuja avoimia työpaikkoja oli yli 20 % enem-

män kuin vuotta aikaisemmin. Erityisesti ovat lisääntyneet prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden, erityisasiantuntijoiden sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden työpaikat. Vähennystä on ollut toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijöiden sekä asiantuntijoiden ammattiryhmissä.

Muista Satakunnan seutukunnista poiketen työvoimapulasta kärsivien ammattien määrä on Rauman seudulla kasvanut viime syksystä. Ammattibarometrin mukaan pulaa on edelleen terveydenhuollon ja sosiaalialan erityisasiantuntijoista ja asiantuntijoista, mutta rekrytointitarpeen arvioidaan kasvavan ja pulaa työnhakijoista tulevan seuraavan puolen vuoden aikana myös monissa teollisuuden ja rakentamisen ammateissa. Pulaa ennakoidaan esimerkiksi elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöistä ja lihanleikkaajista sekä hitsaajista ja kaasuleikkaajista. Työvoiman kysyntää tulee myös alueen ulkopuolelta, merkittävimminä Uudenkaupungin autotehtaan ja Turun meriklusterin rekrytointitarpeet. Alueella on myös työvoiman ylitarjontaa aikaisempaa useammassa ammatissa. Paljon ylitarjontaa arvioidaan olevan yleissihteereistä ja myyjistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Rauman seudulla työttömyys on laskenut muita seutuja suhteellisesti enemmän vuoden takaiseen verrattuna. Työttömien määrä väheni jo viime vuoden aikana. Nyt alkuvuoden aikana työttömyyskehitys on jatkunut samansuuntaisena kuin viime vuonnakin, mutta erityisen selvästi on alentunut nuorten työttömyys. Yli 50-vuotiaiden työttömyys ja pitkäaikaisyöttömyys ovat myös laskussa.

Pohjois-Satakunta

Honkajoki, Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Siikainen

Pohjois-Satakunnan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 19 253 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 259 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1164.

Pohjois-Satakunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjois-Satakunnan seutukunnan toimialarakenteessa alueen vahvoja toimialoja ovat metallituotteiden valmistus (mm. metallin alihankintayritykset) sekä kone- ja laitevalmistus, elintarviketeollisuus ja rakennustuoteteollisuus. Muita merkittäviä toimialoja ovat mm. muovituottei-

den valmistus ja tekstiilien valmistus. Matkailutoimialan merkitys suhteessa muihin toimialoihin on vielä pieni, mutta sitä voidaan kuitenkin pitää orastavana kasvualana, Jämin matkailualue sen kärkenä. Pohjois-Satakunnan teollisuuden rakenteen etu on sen monipuolisuus; seutukunta menestyy elinkeinorakennetta tarkastelevissa selvityksissä kokoluokkansa seutukuntien joukossa erinomaisesti. Toimialojen painoarvoja tarkasteltaessa muuta maakuntaa keskimääräistä suuremmassa roolissa on suhteellisesti edelleen myös alkutuotanto. Julkisen sektorin puolella tärkeä alueen vireyden ja elinvoiman tuoja ja ylläpitäjä on Porin prikaatin Niinisalon toimipiste. Pohjois-Satakunnan liikenteellinen saavutettavuus on maakunnan muita seutukuntia heikompi, mistä syystä erityistä huomiota tulee kiinnittää elinkeinoelämän ja väestön kannalta tärkeiden valta- ja kantateiden kunnossapitoon ja parantamiseen. Tietoliikenneyhteyksien osalta seutukunnalla tarjoutuu hyvät edellytykset elää ja yrittää. Alueella on kattava valokuituverkko, joka tarjoaa nopeat ja vakaat tietoliikenneyhteydet.

Pohjois-Satakunnan luonnollinen väestönlisäys on ollut koko 2000-luvun negatiivista johtuen seudun väestön ikärakenteesta. Myös muuttoliike on useimpina vuosina ollut negatiivista. Väestön määrä Pohjois-Satakunnassa on ollut selvästi vähenevä koko 2000-luvulla. Ennakkotietojen mukaan Pohjois-Satakunnan väkiluku väheni selvästi vuonna 2016. Myös Kankaanpään väkiluku laski edelleen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Usean vuoden kestäneen vaisun taloustilanteen jälkeen ilmassa on aiempaa selvästi enemmän positiivisia talouskehityksen merkkejä. Kasvavassa määrin alueen yrityksistä kantautuu tietoja positiivista kehitystä kuvaavista indikaatioista; tarjouspyyntöjen määrän kasvusta, tilauskantojen vahvistumisesta, investointien käynnistymisestä, työvoiman rekrytoinnista. Toki alueelta löytyy edelleen myös yrityksiä, jotka eivät vielä ole onnistuneet pääsemään kiinni kasvukehitykseen. Joidenkin yritysten kohdalla on ilmeistä, että taantumien aikana kyseisen alan liiketoiminnan konsepti ja lainalaisuudet ovat muuttuneet niin voimakkaasti, että mahdollisuudet jatkaa yritystoimintaa alkuperäisen liikeidean pohjalta ovat heikentyneet pysyvästi. Yritysten toimitilojen rakentaminen on pysynyt vähäisenä muutaman aiemman vuoden tapaan.

Pohjois-Satakunnan seutukunnan kolmen keskeisen teollisuustoimialan (metalli/kone- ja laitevalmistus, rakennustuoteteollisuus ja elintarviketeollisuus) tilanne ja näkymät vaikuttavat vakaalta ja aiempaa positiivisemmalta. Erikseen esille nostettakoon juuri kone- ja laitevalmistuksen/metallin, tyypillisesti alihankintayritysten tilauskantojen vahvistuminen seutukunnalla, mikä on ollut seurausta asiakkaiden kohentuneesta kilpailukyvyistä globaaleilla markkinoilla ja talouskasvusta siellä. Huolestuttavana ilmiönä seutukunnan kone- ja laitevalmistuksen yrityksistä kantautuu tietoja asiakasyritysten kasvavista vaateista maksuaikojen pidentämisen suhteen, jopa 120 päivään.

Rakennustuoteteollisuuden puolella seutukunnan merkittävänä vuosien 2016–2017 investointina alueella on ollut kansainväliseen Kingspan konserniin kuuluvan Kingspan Oy:n katto- ja seinäelementtien tuotantolinjainvestointi. Tuotanto pääsee käynnistymään investoinnin valmistuttua kevään 2017 aikana.

Kaupan ja palveluiden aloilla usean vuoden kestäneen taantumien vaikutukset näkyvät edelleen osin tyhjänä seisovina kivijalkakauppatoimitiloina. Tilanteeseen samansuuntaises-

ti vaikuttaa myös käynnissä oleva massiivinen kaupan rakenteen murros – vähittäiskaupan keskittyminen suuriin market-yksiköihin ja niiden valikoimien monipuolistuminen mutta myös verkkokaupan voimakas kasvu. Erikoisliikkeiden kilpailukyvyyn säilyminen kohtaa tällä hetkellä kovia haasteita. Alueen pienissä kunnissa palvelutarjonta uhkaa edelleen kaventua.

Seutukunnan kehittyvä ja kasvava toimiala on energiateollisuus, tuulivoima- ja bioenergiatuotanto sen kärkinä.

Aloittaneita yrityksiä on ollut enemmän kuin vuotta aiemmin. Starttirahalla aloittaneita yrityksiä oli vuonna 2016 selvästi enemmän kuin edellisenä vuonna. Viimeisimmän tilaston mukaan lopettaneita yrityksiä on ollut yhtä paljon kuin vuosi sitten. Konkurssin tehneitä yrityksiä oli viime vuonna vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Viime vuoden lopulla TE-toimistoon ilmoitettiin avoimia työpaikkoja hieman enemmän kuin vuotta aiemmin. Eniten Pohjois-Satakunnassa lisääntyivät prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden työpaikat. Palvelutyöntekijöiden ja muut työntekijät ryhmässä, jossa on erilaisia avustavia tehtäviä, työpaikat vähenivät.

Ammattibarometrin mukaan Pohjois-Satakunnassa ennakoidaan rekrytointitarpeen eri ammateissa pysyvän ennallaan. Seuraavan puolen vuoden aikana pulaa työnhakijoista arvioidaan olevan lähinnä terveydenhuollon erityisasiantuntijoista: yleislääkäreistä, ylilääkäreistä ja erikoislääkäreistä, hammaslääkäreistä sekä kuulontutkijoista ja puheterapeuteista. Myös psykologeista ja suuhygienisteistä on pulaa. Työvoiman ylitarjontaa on aikaisempaa useamman ammatin kohdalla. Paljon ylitarjontaa on yleissihteereistä, myyjistä ja kuvataiteilijoista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä laski vuonna 2016 verrattuna edelliseen vuoteen. Työttömyyden kehitys näyttää jatkuvan alkuvuoden perusteella samansuuntaisena myös tänä vuonna. Nuorten työttömyys ei ole vähentynyt vuoden takaiseen verrattuna, mutta yli 50-vuotiaiden työttömien ja pitkäaikaistyöttömien määrä on laskussa.

Lisätietoja:

Ylijohtaja Marja Karvonen
Satakunnan ELY-keskus
Puh. 0295 022 111
etunimi.sukunimi(a)ely-keskus.fi

Työmarkkina-asiantuntija Hannu Ahvenjärvi
Satakunnan ELY-keskus
Puh. 0295 022 114
etunimi.sukunimi(a)ely-keskus.fi

Pirkanmaan ELY-keskus

Luoteis-Pirkanmaan sk	6 kk	Ylä-Pirkanmaan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	+	Työttömyys	+

Lounais-Pirkanmaa sk	6 kk	Tampereen sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	0

Etelä-Pirkanmaan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+

Pirkanmaalla asui vuoden 2016 lopussa noin 509 279 henkilöä joista Tampereella 45 prosenttia. Vuoden 2016 aikana väestö kasvoi noin 3 000 henkilöllä, eli 6 prosentilla. Vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä Pirkanmaalla oli lähes 32 000 yritysten toimipaikkaa, joissa työskenteli noin 132 000 henkilöä. Vuoden 2016 aikana Pirkanmaalla työttömien osuus työvoimasta oli keskimäärin 15,4 ja työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 37 491 henkilöä. Työttömien työnhakijoiden määrä kasvoi noin kaksi prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Uusia avoimia työpaikkoja oli keskimäärin tarjolla 3 467 kpl vuoden 2016 aikana. Määrä on poikkeuksellisen suuri. Näin suurta uusien avoimien työpaikkojen määrää ei ole ollut tällä vuosikymmenellä.

Pirkanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Tampereen vetovoimaisuuden lisääminen on välttämätöntä ja siitä hyötyisi koko maakunta. Koulutetun ja osaavan väestön viihtyvyyden parantamisen merkitys kasvaa, joita suurhankkeet omalta osaltaan lisäävät tai mahdollistavat. Pirkanmaalla varsinkin Tampere nousee ja kasvaa hyvää vauhtia. Kun yhdistetään kaikki keskustan ja lähialueiden isot rakennushankkeet, listasta tulee pitkä ja kattava. Tampere on panostanut valtavasti kaupungin kehittämiseen, koska sen väkiluku kasvaa muutamalla tuhannella joka vuosi. Pelkästään keskustaan muuttaa ennusteen mukaan tuhat uutta asukasta joka vuosi seuraavat parikymmentä vuotta. Pirkanmaan strateginen sijainti valtakunnallisesti ja hyvät yhteydet merkittävimpiin maakuntakeskuksiin sekä metropolialueelle vaikuttavat siihen, että suomalaiset vuodesta toiseen pitävät Tampereen kaupunkia parhaimpana paikkana muuttaa asumaan. Myös hyvälaatuisen koulutuksen ja työmarkkinoiden laajuuden ansiosta Pirkanmaan tulevat vuodet ovat kasvun aikaa.

Maailmantalouden merkitys korostuu Pirkanmaalla kuten koko Suomessa johtuen väestön hajanaisuudesta ja siitä etteivät maakunnat pysty tarjoamaan kunnollisia toimivia sisämarkkinoita Uudenmaan maakuntaa lukuun ottamatta. Edes Pirkanmaa ei siis ole riittävän väestörikas mahdollistamaan palvelualan kasvamisen johtavaksi talousveturitoimialaksi. Uutta teknologiaa sekä erilaisia materiaalien yhdistämisellä sovelletaan muovialan tuotekehittelyssä nyt aiempaa enemmän. Uusiokäyttö on päivän sana myös muilla tuotantoaloilla. Kierrätysosaamisen kaupallistaminen olisi yksi hyödyllinen sekä taloudellisesti kannattava vientituote. Kemian alan vienti vetää hyvin ja kasvua haetaan uusilta markkinoilta lähinnä Kauko-Idästä ja Etelä-Amerikan ABC-valtioista. Pirkanmaalaiset yritykset ovat vahvoja erityisesti bioenergiaa, puhtaita prosesseja ja energiatehokkuutta koskevilla ratkaisuisilla. Biolääketieteen kehtona Pirkanmaa rooli on vahva. Cleantech on vientivetoista liiketoimintaa – suurimmalla osalla yrityksistä yli puolet liikevaihdosta tulee viennistä. Suurin haaste tulevaisuudessa on työllisyysasteen nostaminen nykyisestä tasosta yli 70 prosenttiin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Viime vuoden 2016 tärkeimmät Pirkanmaan talouden kasvu-uralle ohjanneet toiminnot olivat asunto- ja korjausrakentaminen, liike-elämän palvelut, sekä nyt vuoden verran kestänyt lievä teollisuuden kasvu. Tosin kasvu ei tapahdu koko teollisuuden osalta, vaan muutamilla toimialoilla kuten kemian teollisuuden sekä metsäteollisuuden sektoreilla. Odotettavissa on kuitenkin konepaja-metallirakentamisen kasvu vuoden 2017 aikana mm. telakka- ja autoteollisuuden hankintojen kautta. Kasvua tapahtuu eniten teollisuuden ulkopuolella, kuten liike-elämän palveluissa, turvallisuusalalla ja finanssisektorilla ja viestinnässä. Viestintäala on kasvanut usean vuoden ajan ja vuodelta 2017 odotetaan huipputulosta. Näiden toimialojen odotetaan kasvavan merkittävästi vuositasolla.

Teknologiaan sitoutunut toiminta hiipuu jonkin verran, mutta odotettavissa on uusien pieneköiden yritysten esiinmarssi jopa vientimarkkinoille. Yleisesti koko teollisuudessa viennin suhdannenäkymät ovat positiivisen oloiset; yli 70 prosenttia kokee tilanteen paranevan tai ainakin säilyvän entisen kaltaisena kuluvaan vuoden aikana. Vientikauppa siis näyttäisi elpävän vuoden 2017 aikana hyvin, samoin kannattavuuden uskotaan olevan huomattavasti parempi kuin vuonna 2016. Myös keskisuuret toimijat ovat huomanneet viennin merkityksen liikevaihdon kasvattajina ja pienet yritykset reagoivat vientiin niin, että mahdollisuudet saada oma osaaminen ja tuote paremmin suurille markkinoille. Pk-yritysten näkymät ovat vientikaupan osalta hyvät ja odottavan positiiviset. Pk-sektorin yritykset ovat myös kohtalaisen kasvuhakuisia sekä harjoittavat suoraa vientitoimintaa enemmän kuin aiemmin. Viennin suunnalla on kyllä muutamia suurehkoja tilauksia tullut myös Pirkanmaalle. Pääsääntöisesti vientiä harjoittavien yritysten liikevaihdosta viennin osuus on kolmannes, eli kohtalaisen paljon. Vienti keskittyy pääsääntöisesti lähialueille ja ennen kaikkea EU-alueelle. Yhteenvetona voi sanoa, että niin teollisen kuin palvelusektorin vientiyritysten tilanne on hyvä ja kuluva vuosi, eli 2017 kertoo olisiko vuoden 2018 aikana tapahtumassa merkittävä kasvu kansantaloudessa.

Teknologiateollisuus, jonka muut teolliset toimialat imaisevat sisäänsä, kattaa lähes 50 % ulkomaan viennistä. Puolet viennistä suuntautuu EU-alueelle, joka omalta osaltaan on aiheuttanut alan tilanteen heikot näkymät. Aasian osuus on noin 15 %, Pohjois-Amerikan 10 %, Kasvavat markkina-alueet kattavat vain noin 7 prosenttia koko viennistä. Venäjän osuus on laskenut paljon ja laskee jatkossakin. Tärkein vientiartikkeli yleisesti ottaen on tietotekniikan alan tuotteet. Tilaukseen odotetaan kasvavan vasta vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä. Ala on menettänyt Pirkanmaalla vuoden 2008 jälkeen noin 15 prosenttia työllisestä työvoimasta. Valitettavaa on, että teknologiateollisuuden työpaikosta puolet on alihankintayrityksissä ja toimialan liikevaihdosta osuus on kolmannes. Pientä korjausliikettä on havaittavissa alan työllisyyden osalta. ICT-sektorin työpaikkamäärä oli lievässä kasvussa. Hankkeet, joita Pirkanmaalla tehdään, ovat suuria ja merkittäviä. Niiden odotetaan tuottavan tuhansia uusia pysyviä työpaikkoja muutamien vuosien aikana. Teollisuuden toimialojen odotetaan kasvavan 3 prosentin verran vuositasolla, mutta vienti kasvaisi mm. kemian teollisuuden osalta jopa 6 prosenttia. Maakunnassa kasvua ei voi enää jatkossa hakea pelkästään korkean teknologian kautta, vaan taloutta kannattelevat voimat ovat olleet todellisuudessa pitemmän aikaan muilla toimialoilla. Pirkanmaalla kuten

muualla Suomessa kasvu syntyy perus/bulkkituotteiden kautta. Pelkästään palvelusektori ei nosta Pirkanmaata kasvu-uralle, vaan tilanteeseen vaaditaan teollisuuden tehokkaampi läsnäolo. Rakentamisen tarve kasvaa, varsinkin uudisrakentamisen voimakkaan kasvun odotetaan jatkuvan useita vuosia. Valtaosalla toimialoista tehtiin vuoden 2016 aikana kohtalainen tulos. Vuosi 2017 näyttää siltä, että kansalaisten kulutettavissa oleva tulo on supistumassa ja tämä vaikuttaa erityisesti kaupan- ja palvelualan tulokseen sekä tätä kautta myös teollisuuden toimialoihin. Toimitilojen osalta tilanne on hyvä, tarjolla on monimuotoisia ja erikokoisia toimitiloja niin teollisuudelle kuin muille toimialoille.

Ongelmia kuitenkin on; vuokrataso varsinkin taajama-alueella sekä Tampereen seutukunnan alueella on edelleen hieman liian korkea. Tilanne näkyy parhaiten keskusta-alueiden tyhjinä toimitiloina. Myös teollisuustilojen vuokrat taajamien tuntumassa ovat korkeita. Samalla ongelmana on teollisuustilojen koko. Tilat ovat edelleen liian suuria tämän hetkiseen tarpeeseen. Tosin muutamia moduulitilarajoja on tullut Tampereen seutukunnan markkina-alueelle.

Talouden tilastollisten tunnuslukujen tarkemman analyysin osalta voidaan todeta, että yritysten liikevaihto on pysynyt lähes entisellään ja talous kestää hyvin markkinatilanteen heikkenemisen vielä jonkin aikaa, mutta henkilöstön määrää on jonkin verran lisätty, mikä viittaa kuitenkin matalaan kasvuun lähiaikoina. Korjausliike parempaan suuntaan on odotettavissa vuoden 2017 kahdella ensimmäisellä vuosineljänneksellä.

Arvioiden yhteenveto oli se, että elinkeinoelämän näkymät ovat samalla tasolla aikakin 6 kuukauden ajan. Tilanteen parantuminen arveltiin tapahtuvan vasta 6 kk kuluttua. Yrityksistä normaalia suurempi määrä suunnittelee investoivansa vuonna 2017, tosin osa joutuu tekemään tuotantolaitteiden uusimisen niiden ikääntymisen vuoksi, ei varsinaisen kasvuhakuisuuden vuoksi. Investointien arvioidaan kuitenkin olevan kannattavia toimenpiteitä tehtäväksi loppuvuodesta 2017 jos yrityksen talous edelleen mahdollistaa hankinnan. Pk-sektori odottaa myös henkilöstön määrän kehityksen olevan positiivinen, suhdannenäkymät yleisesti olisivat positiivisen oloiset. Kehittämiskohteina tärkein on edelleen markkinoinnin kehittäminen, eli tuotekehityksen johtamista ja asiakkaan sekä ajoituksen tuntemista. Toinen merkittävä osa-alue on yhteistyö muiden yritysten kanssa sekä henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä koulutustarpeet. Suurin ongelma on Pk-sektorilla rahoituksen saatavuus sekä vakuuksien puuttuminen jotta rahoitus järjestyisi. Rahoitustarpeet kohdistuvat investointihyödykkeisiin ja kasvun rahoittamiseen. Edelleen ongelmana on digitaalisten työkalujen käytön rajallisuus. Kotisivut, sosiaalinen media ja pilvipalvelut ovat hyvin hallinnassa, mutta verkkokauppa, big datan ja teollisen internetin hyödyntäminen on hyvin matalalla tasolla. Pk-puolen yrityksissä alle puolet on suunnitellut sukupolven vaihdosta lähimmän 10 vuoden aikana.

Muutamien yritysten mittavat hankkeet tuovat Tampereen lähikuntiin lisätyövoiman palkkaamiseen liittyviä positiivisia signaaleja. Koko yrityskannan tilaustilanne on yritysten omasta mielestä kohtalaisella tasolla, mutta aikajänteeltään lyhyitä ja yleistilannetta leimaa epävarmuus. Kasvuyritysten määrä on säilynyt taantumasta huolimatta hyvällä tasolla ja todennäköisesti kuluva vuosi 2017 tuottaa enemmän kasvuyrityksiä kuin vuosi 2016. Talouden tilastollisten tunnuslukujen tarkemman analyysin osalta voidaan todeta, että yritysten liikevaihto on kasvanut vuositasolla ja odotukset vuoden 2017 osalta ovat hyvät ja realistiset.

Merkittävän kasvun aika on siis odotettavissa vuoden 2017 kahdella ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Alueen talous on samalla tasolla kuin aikaisempina vuosina.

Seutukuntien välillä on kuitenkin nähtävissä eroavaisuuksia. Pirkanmaan työllisyystilanteen ongelmasta vaikein korjattava on kohtaanto-ongelma, joka osittain liittyy työvoiman liikkuvuuden, yritysten kasvaneen vuokratyövoiman käyttöön ja etuusjärjestelmän haasteisiin. Muut työvoimatilanteeseen liittyvät vaikeudet ovat rakennetyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys, joita tarkemmin käsitellään kohdassa työvoiman rakenteen ja määrän kehitys. Yritysten talous on kohtalainen, velka-astetta nostetaan toiminnan ylläpitämisen vuoksi sekä kasvun kehittämiseen, tosin velkaantumista koetetaan välttää. Toimialojen ja toimialan sisällä yritysten tilanteet vaihtelevat paljon.

Kokonaisuutena tilanne on niin talouden kuin työllisyyden kehityksen osalta tasaantunut vuoden 2016 aikana. Työttömyyden kasvu on vuoden 2016 loppupuolen aikana hidastunut odotetusti, ja suunta näyttää olevan positiivisella tasolla johtuen uusien avoimien työpaikkojen määrän kasvusta. Uusia avoimia työpaikkoja oli ollut vuoden 2016 aikana enemmän kuin 10 viime vuoden aikana on vuositasolla seurattuna ollut.

Teollisuus ja rakentaminen ovat jonkin verran elpyneet ja parin vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna muutos oli jo huomattava. Kyseisten toimialojen yritysten oma arvio on lievästi positiivisen puolella ja taustalla odotukset ovat noususuuntaiset, varsinkin vientitoimintaa harjoittavien yritysten osalta. Työtä jatkossa on tarjolla vähemmän kuin on totuttu näkemään ja muutoksen tarve työajan ja työsuhteen keston osalta olisi mietittävä uudestaan. Yrityssektorilta perusteellisuus ja rakentaminen ovat kasvualoja. Kaikkien toimialojen osalta liikevaihdon odotetaan kasvavan kuluvan vuoden 2017 sekä vuoden 2018 aikana. Yritysten rahoituksen tarve on entisellään ja käyttöpääoma on hyvällä tasolla. Tämä tarkoittaa kassavirran olevan kunnossa sekä maksuvalmiuden olevan hyvä. Yrityssektorilla Bioenergialta, biotaloudelta ja cleantech-alalta yleisesti ottaen, sekä teolliselta internetiltä odotetaan voimakasta kasvua alueen toimintaympäristössä ja synnyttävän lisää innovatiivista kehitystyötä myös muiden toimialojen sisälle. Työpaikkojen syntyminen näiden alojen kautta onkin sitten kysymysmerkki. Valitettavaa on kuitenkin, että yrityksemme ovat jälkijunassa digitalisaation osalta verrattuna kilpailijamaihin. Olisiko tämäkin merkinä siitä, että yritysten ongelmien syynä on monessa asiassa ikääntyminen? Kaupan alan henkilöstömäärien lasku ei näytä hyvältä, mutta alan liikevaihdon kasvu saattaa kuitenkin olla positiivinen vuoden 2017 lopulla. Joulumyynti sekä nettikauppa ratkaisevat huomattavan paljon toimialan koko vuoden tuloksesta. Kumi- ja muoviala investoi Pirkanmaalla hyvin, lisäksi alan liikevaihdon kehitys on ollut tasaisesti nouseva. Tärkeimmät vientimarkkinat Pirkanmaalle olivat kuten koko maalle Saksa, Kiina, Ruotsi, Ranska ja Venäjä. Parhaat kasvunäkymät lähivuosina löytyvät suomalaisyritysten näkemyksen mukaan Kiinasta, Venäjältä, Saksasta, Ruotsista ja Brasiliasta. Myös Intian ja Meksikon sekä monien EU-maiden markkinat kiinnostavat pirkanmaalaisyrittäjiä. Lisäksi Yhdysvallat on vuodesta toiseen säilyttänyt asemansa kiinnostavana vientimaana. Tärkeitä kohdemaita ovat Iran sekä Saudi-Arabia.

Pirkanmaan yritysten lukumäärä olisi hieman kasvanut. Määrä oli vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä noin 32 000 kpl, muutos vuoden 2015 vastaavaan ajankohtaan oli kasvua noin 1 prosentti. Robotiikan odotetaan tuovan suuria mullistuksia tuotantoon ja työ-

elämään. Tosiasiassa saattaa olla, että muutokset eivät ole kuitenkaan kovinkaan radikaaleja, vaan täydentävät ja helpottavat päivittäisiä toimia niin töissä kuin kotona. Sovelluspalvelut varmasti yleistyvät.

Huomioitava on, että tietotekniikka-ala ei työllistä pelkästään korkeasti koulutettuja, vaan mm. elektroniikka-asentajia ja konetekniikan osaajia, sekä kaupallisen koulutuksen omaavia. Alan näkymät Pirkanmaalla eivät ole kovin erikoiset. Kysyntää ilmeisesti ei ole tällä hetkellä niin paljoa kuin voisi toivoa. Sama tilanne on monen isomman konepajayrityksen osalta. Tosin käänne parempaan on tulossa, ainakin luvut kertovat suunnanmuutoksen olevan käynnissä. Tuotanto saattaa olla osittain tappiollista, mutta henkilöstö yrittään pitää töissä. ELY-keskus on panostanut mm. yritysrahoituksen kautta alueen yritys-toimintaan, rahoitus on myönnetty kehitystyöhön sekä uusiin innovatiivisiin ratkaisuihin ja tuotekehitykseen. Aluehallintouudistuksen kuten Sote-uudistuksenkin suhteen odotuksen ovat positiiviset ja niiden vaikuttavuus yksityisten palvelujen kasvun osalta saattaa tehdä hyvää Pirkanmaan taloudelle lähivuosina.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Uusinta uutta ovat Valmetin jättitulaukset, jotka saattavat lisätä myös Pirkanmaan työllisyyttä. Työllisyystilanne tulee joka tapauksessa lähitulevaisuudessa muuttumaan niin, että työvoimapula, josta yllättäen jo nyt osa toimialoista kärsii, tulee laajemmin useita ammattiryhmiä kattavaksi ongelmaksi. Näistä voisi mainita useat teollisuuden toimialat, lähinnä moniosaajat, markkinointiala sekä myynti, jossa ammattitaitoiselle henkilöstölle on kysyntää. Palvelualan toivotaan työllistävän enemmän kun nyt tapahtuu, rakentaminen tarvitsee alalla paljon toimivasta ulkomaalaisesta työvoimasta huolimatta kotimaisia osaajia. Rakennusala kaipaa laajempaa osaamiskenttää henkilöstöä palkatessa. Sosiaali-terveydenhuoltoalan tilanne muuttuu Sote-uudistuksen kautta merkittävästi, arvio on henkilöstötarpeen pieneneminen. Korkean osaamisen työpaikkojen määrä ei ole kasvanut odotetusti.

Tilanne saattaa muuttua jos Euroopan markkinatilanne alasta riippumatta paranee. Osaamisen merkitys korostuu, varsinkin kilpailuvalltina, ennen kaikkea muotoiluosaaminen, jota kautta persoonalliset ratkaisut onnistuvat tuotteen valmistuksessa. Rekrytointiongelmien todellinen määrä on vaikea mitata. Todennäköisesti tarve on viime vuosien aikana pudonnut, mutta esimerkiksi piilotyöpaikkojen määrä on todettavasti kasvanut. Rekrytointiongelmia on kuitenkin kolmanneksella yrityksistä. Matalapalkka-alat rekrytoisivat henkilöstöä lisää, mutta ongelmaksi tulee ammattien arvostuksen puute lähinnä palkkauksen osalta. Näyttäisi siltä, että yrityksen rekrytoisivat uutta henkilöstöä muuta kautta kuin TE-toimistosta, usein suoraan toisesta yrityksestä, sekä käyttäen sosiaalista mediaa. TE-toimisto panostaa toimenpiteisiinsä hyvin työmarkkinoiden tarpeita huomioiden. Rahoituksen väheneminen vuosittain vaikeuttaa kuitenkin työvoimapalveluiden kattavan tarjonnan. Työvoiman kysyntään liittyvä ongelma korjautuu ainoastaan työmarkkinoiden toimivuuden ja joustavuuden kautta, sekä taloustilanteen ja viennin sekä kotimaisen kysynnän kasvun kautta. Todennäköisesti rekrytointiongelmien on odotettavissa oleva mahdollisesti jo vuoden 2017 loppupuoliskolla ja todellisena haasteena vuoden 2018 alkupuolella. Pir-

kanmaan työllisyyden syvenevä ongelma on pitkäaikaistyöttömien määrä joka ikäluokassa, sekä rakenteellisen työttömyyden määrä ja kasvu.

Osaavan työvoiman tilannetta arvioidessa ja eri toimialoja käsiteltäessä on todettava, että osaavan työvoiman haaste on merkittävä. Valitettavaa on, että työmarkkinat eivät vedä korkeasti koulutettuja samalla tavalla kuin aiemmin, siinäkin on ilmennyt osaamisvajausta ja henkilökohtaisen sopeutumisen ongelmia. Työvoiman liikkuvuus on ollut haaste. Tilanne valitettavasti ei ole muuttunut edes nykyisen massatyöttömyyden aikana. Tehtävän sisältöön perehdytetään kyllä työpaikalla ja jos tutkinto on suoritettuna työntekijän perustietämys ja osaaminen on vähintään sellaisella tasolla, että tärkeimmäksi yksilön menestymisen kriteeriksi työyhteisössä nousevat mm. luotettavuus, yhteistyökyky, sosiaalisuus ja halu saada aikaiseksi jotain uutta, nämä ovat osana motivaatiota. Koulutukselle asetetaan jatkossa entistä suurempia paineita.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Talouden kasvuvauhdin hidastuminen näkyi vuonna 2016 selvemmin epävarmuutena, joka heijastuu työmarkkinoilla irtisanomisten lisääntymisenä sekä työttömyysajan keston kasvuna. Työttömien työnhakijoiden määrä ja työttömyyden rakenteellinen kehitys ovat olleet negatiivisia vuonna 2016 verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Työllisyystilanne on heikentynyt kaikilla tarkastelujaksoilla. Irtisanottuja oli vuonna 2016 enemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan. Ennen kaikkea rakenteellinen työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys tulevat lähivuosina olemaan entistä kovempi haaste. Vuonna 2016 oli ollut keskimäärin 37 491 työtöntä työnhakijaa. Positiivinen signaali on se että vuoden 2016 viimeisen neljänneksen luvut olivat alenevassa suunnassa verrattuna vuoden 2015 lukuihin, eli odotetaan positiivisen virtauksen jatkumista myös vuoden 2017 aikana. Nuorten työttömien työnhakijoiden määrä on noussut suurimman osaa vuotta, kasvua 2,3 prosenttia. Yli 50-vuotiaiden lukumäärä pysytteli edellisvuoden luvuissa. Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi vuositasolla, muutos 27 %. Rakenteellinen työttömyys oli ollut vuonna 2016 keskimäärin 61 % kaikista työttömistä työnhakijoista ja määränä 23 247 henkilöä. Vuotta aiemmin luvut olivat 61,5 % ja 23 085 henkilöä. Yli 2 vuotta työttömänä olleiden määrä on myös kasvanut kuluneen vuoden aikana, muutos 25 prosenttia. Samoin uusien avoimien työpaikkojen määrä kasvoi edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta lähes 25 prosenttia, joka on huomattava kasvu. Valitettavaa on TE-hallinnon markkinaosuuden pieneneminen todellisista avoimista työpaikoista. Ennakoitavissa on, että vasta vuosi 2018 kokonaisuudessaan tuo merkittävän muutoksen työllisyyden positiiviseen kehitykseen.

Tampereen seutukunta

Tampere, Nokia, Kangasala, Vesilahti, Lempäälä, Pirkkala, Hämeenkyrö, Orivesi, Ylöjärvi, Pälkäne

Tampereen seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 398 366 henkilöä. Vuoden aikana oli kasvua 4 000 henkilöä eli 10 prosenttia. Seutukunta on ainoa Pirkanmaan seutukunta jonka väestö kasvaa, sekä valtakunnallisesti yksi merkittävämpiä väestönkasvu alueita. Vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä seutukunnassa oli 24 395 yritysten toimipaikkaa. Tampereen seutukunnan alueella on 76 prosenttia kaikista Pirkanmaan yrityksistä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16 % ja työttömiä työnhakijoita oli 31 319. Työttömien työnhakijoiden määrä laski 4 % verrattuna edellisvuoden joulukuuhun ja keskimäärin vuositasolla tammikuu-joulukuu 2016 työttömien työnhakijoiden määrä nousi 3 % verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan.

Tampereen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Tampereen seutu on ollut perinteisesti vetovoimainen ja tarjonnut monipuolisen elinkeinorakenteensa myötä hyvät elinkeinoelämän ja työmarkkinoiden toimintapuitteet. Vahvuutena on laaja väestöpohja, monipuolinen yritys rakenne, innovatiivinen kehitysympäristö sekä korkealuokkaisen koulutustason tarjoava oppilaitosverkko. Seutukunnan alueen yhteistoiminta on vahvaa ja sisäiset markkinat puskuroivat kysynnän laskua. Alueella ostovoima on Pirkanmaan korkeinta. Lisäksi positiivista on, että yritykset varautuvat erilaisiin tulevaisuuden vaihtoehtoihin ja uudistavat liiketoimintaansa sekä etsivät aivan uusia yritystoiminnan mahdollisuuksia. Pakolliset toimet ylläpitävät investoinnit tehdään. Tampereen seutukunnan yleistilanne on samalla tasolla kuin vuotta aiemmin, eli parempaa tilannetta odotettava. Elinkeinoelämän tilanne lähitulevaisuudessa säilyy samankaltaisena verrattuna nykytilanteeseen. Muutos parempaan arvioidaan tulevan vuoden 2017 toisella neljänneksellä.

Tampereen Tilakeskuksen talonrakennusinvestoinnit ovat 79,4 miljoonaa euroa. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tilojen osuus on 35,8 miljoonaa euroa. Keskusta-hanke: vaatii 12,4 miljoonaa euroa. Rantaväylän tunnelin viimeistelyyn on käytettävä 9,6 miljoonaa euroa. Raitiotiehanke sisältää 13,5 miljoonan euron oman pääoman sijoitus Raitiotiehankeeseen. Ratikka ei näy suoraan kaupungin budjetissa, koska hanke on yhtiömuodossa. Ranta-Tampellan investoinnit noin 45 Me. Tuloja yhteensä noin 80 Me. Kansi ja areena -hankeeseen kaupunki panostaa noin 60 Me. Monitoimiareenan rakentamisen ensimmäinen vaihe on valmis 2020. Hankkeen on arvioitu valmistuvan vuosina 2023–24. Eteläpuiston investoinnit ovat noin 20–25 Me, kadut ja puistot. Maanmyyntitulot ovat noin 95–100 Me. Eteläpuiston työt ovat aloitusvalmiudessa 2019–2020. Tammelan Stadionin rakentamisen nettokustannukset ovat kaupungille noin 5–6 miljoonaa euroa. Rakentami-

sen on tarkoitus alkaa 2018 ja stadion ottaa käyttöön vuonna 2020. Hankkeen kustannusarvio on 17 miljoonaa. Tuloja arviolta 11–12 miljoonaa euroa. Asemakeskuksen suunnitelmat ovat vielä kesken. Tavoitteena on rahoittaa investointeja uudella rakennusoikeudella. Tullin alueen tarkempi suunnittelu ja yleisten alueiden investoinnit ovat jaksottamatta. Kaupunki saa yksityisiltä tonteilta arvonnoususta kaavoitettaessa 40 prosentin maankäytösopimuskorvauksen. Tullin suunnitelmassa on noin 116 000 neliökilometriä uutta rakennusoikeuspotentiaalia, josta 72 000 neliökilometriä asumista. Tuloja kaupungille voisi olla tulossa noin 20 Me, mutta alueelle pitää myös investoida. (Tiedot: Tampereen kaupunki.)

Hankkeet, joita Pirkanmaalla tehdään, kasvattavat alueen varallisuutta huomattavasti. Niiden odotetaan tuottavan tuhansia uusia pysyviä työpaikkoja muutamien vuosien aikana. Tampereen vetovoimaisuuden lisääminen on välttämätöntä ja siitä hyötyisi koko maakunta. Koulutetun ja osaavan väestön viihtyvyyden parantamisen merkitys kasvaa, jota suurhankkeet omalta osaltaan lisäävät tai mahdollistavat. Pirkanmaalla varsinkin Tampere nousee ja kasvaa hyvää vauhtia. Kun yhdistetään kaikki keskustan ja lähialueiden isot rakennushankkeet, listasta tulee pitkä ja vaikuttava. Tampere on panostanut valtavasti kaupungin kehittämiseen, koska sen väkiluku kasvaa muutamalla tuhannella joka vuosi. Pelkästään keskustaan muuttaa ennusteen mukaan tuhat uutta asukasta joka vuosi seuraavat parikymmentä vuotta. Kaupunki panostaa vetovoimaisuuteen ja kilpailukykyyn. Uutta näkemystä edustaa, kun kaupunki suunnittelee tekevänsä uusia saaria asumista varten Näsijärven rantaan. Lisäksi uusi Tornihotelli on avannut näkymiä uudelleenlaiseen tornirakentamiseen keskustassa. Tornihotelli ei jää ainoaksi, sillä jo nyt sen läheisyyteen nousee 21-kerroksinen asuintalo Luminary ja lisää on suunniteltu viereen Tullin alueelle. Kaikkein korkein syntyy tulevan Kansin ja areenan hankkeen yhteyteen, kiskoja päälle aseman eteläpuolelle. Se olisi vielä muutaman kerroksen korkeampi kuin 88-metrinen Tornihotelli. Nyt asuntorakentamisen kohteena ovat varsinkin rannat. Kun Rantaväylän tunneli nyt on valmistunut, alkaa Ranta-Tampellan rakentaminen, mistä tulee satoja asuntoja järvinäkymien suurin kohde alkaa vasta vähän myöhemmin. Kaupunki aikoo rakentaa Lielahden Näsijärven rantaan kokonaan uuden kaupunginosan, Hiedanrannan, joka vastaa kokoluokaltaan uutta Hervantaa. Hiedanranta on tulevaisuuden kaupunginosa. Alue, joka muodostuu länsipuolelle hienoimmalle mahdolliselle paikalle ja entiselle tehdasalueelle muutamien kilometrien päähän keskustasta. Pyhäjärven puolelle keskustaan on suunnitteilla iso uusi asuinalue, Eteläpuisto. Moni asia kytkeytyy toisiinsa, sillä esimerkiksi Ranta-Tampella syntyy, koska autot siirretään tieltä pois tunneliin. Ratikan puolestaan on määrä liittää esimerkiksi uusi Hiedanranta keskustaan. Ja sen asuntosaaret syntyisivät osittain louhoksesta, joka syntyy, kun keskustan maanalaista parkkiverkostoa jatketaan. Lisäksi on keskustelua käyty Teslan akkutehtaan sijoittamisesta johonkin päin Eurooppaa ja tämä siis koskettaa näin ollen Suomea. Tampereen kolmenkulman alue on ollut esillä yhtenä vaihtoehtona.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Alueella sijaitsee merkittäviä eri teollisuusalojen vienti- ja kotimarkkinayrityksiä ja kansainvälisten, erityisesti euroalueen rahamarkkinoiden epävarmuus hidastaa teollisuuden rakennemuutosta, joka jatkuu edelleen. Vuoden 2015 lopulla teollisuus oli rekrytoinut hieman

enemmän työvoimaa verrattuna vuoden 2015 alkupuolelle. Suunta jatkui samana vuoden 2016 ja odotukset ovat korkealla vuoden 2017 osalta. Tampereen seutukunnan yritykset kokevat alueen kokonaistilanteen olevan samankaltainen kuin vuotta aiemmin, henkilöstön kasvua kuitenkin odotetaan. Tampereen seutukunnan positiivinen henkilöstönlisäyksen vaikutus ulottuu välillisesti koko Pirkanmaata kattavaksi. Liikevaihdon osalta kasvua odotetaan selvästi enemmän kuin viime vuosina on käynyt. Kannattavuus säilyy ennallaan, mutta investointien tarve kasvaa. Konepaja-alalla olisi hyvä saada alihankinnan lisäksi myös enenevässä määrin omaa tuotetta suoraan markkinoille ilman ketjutusta. Uusi tulevaisuuden osaamisen ja tutkimuksen ala saattaa olla bioklusteri, joka on kasvamassa Tampereen seudulla. Alueella on kehitetty määrätietoisesti biotieteiden ja bioteknologian osaamista. Korkeatasoinen tutkimus- ja koulutusosaaminen tarjoaa vahvan tukiverkon alan yrityksille. Yhtenä uutena hankekokonaisuutena on ollut keskustelua kiertotalouden vahvistamisen kehitystyöstä Tampereen seutukunnan alueella. Cleantech-tekniikan merkitys korostuu maailmalla koko ajan enemmän ja Tampereen seutukunnan alueella oleva alan osaaminen olisi saatava nopeasti kaupallistetun palvelun tai tuotteen tasolle. Pirkanmaalla on hyvä sijainti ja läntisen ohitustien valmistumisen jälkeen myös hyvät logistiset yhteydet esimerkiksi lentokentältä joka suuntaan, joskin kehitettävää on sekä lento- että rautatieyhteyksissä. Nykyisiä yhteyksiä kehittämällä/optimoimalla saadaan parannuksia aikaan.

Tampereen logistinen sijainti on valtakunnallisesti hyvä. Tampere on eräänlainen liikenteenjakaja Suomen suurimpien kaupunkien osalta. Tietty varovaisuus leimaa toimitilamarkkinoita edelleen, ja vuokraus- sekä sijoituspäätöksiä mietitään tarkkaan. Vapaiden tilojen määrät ovat hieman kasvaneet, mutta kokonaisuutena voidaan kuitenkin todeta, että pitkittyneestä taantumasta on Tampereella selviytytty hyvin. Vuodesta 2015 näyttää kokonaisuutena muodostuvan Tampereen seutukunnassa edellisvuosia selkeästi vilkkaampi. Toimistojen tiukentuneet laatuvaatimukset ohjaavat kysyntää moderneihin tiloihin ja vanhemmaa tilaa on tyhjentynyt. Uuden toimistotilan rakentaminen jatkuu. Tuotanto- ja varastotilojen kysyntä on pysytellyt hiljaisena. Tonttikysyntää ja uudisrakentamista esiintyy parhailla sijainneilla jonkin verran, kun yritykset tarvitsevat ajanmukaisempia tiloja. Kehätien varteen sijoittuvat alueet ovat kysytyjä hyvien liikenneyhteyksien ansiosta. Vireillä on useita mitattavia investointeja, jotka kehittävät keskustan toimivuutta ja ilmettä huomattavasti. Asuntojen uudisrakentaminen sekä yleisesti korjausrakentaminen ovat kasvattaneet rakennusalan työllisyyttä sekä lisänneet talouskasvua Tampereen seutukunnan alueella.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Perinteisesti terveydenhuolto- ja hoiva-alan työvoiman saatavuudessa on ongelmia. Kaupan alalla työllisyys paranee, mutta vasta kun infrastruktuuri on valmis eli isot investointihankkeet saadaan päätökseen. Toisena työvoimaa tarvitsevana on hoiva-ala, jossa on odotettavissa kaupan alan epätyypillisten työsuhteiden vuoksi rekrytointiongelmia. Syynä ovat mm. vuorotyö, provisiopohjaisuus, osa-aikaisuus ja muut epätyypillisille työsuhteille ominaiset piirteet kuten palkkaus ja/tai työaika. Palveluja koskevat myös edellä todetut ongelmat. Teollisuuden osalta saattaa vielä tulla yllätyksenä työvoiman merkittävä lisätarve vuoden 2017 loppupuolella. Uutena ongelmana on syntynyt merkittävä akateemisen koulutuksen

saaneiden työttömien työnhakijoiden ryhmä. Korkeasti koulutettujen työttömien työnhakijoiden määrä oli lähes neljännes kaikista työttömistä työnhakijoista. Korkeasti koulutetuilla on todettu osaamisessa olevan puutteita. Yksipuoleinen työnsisältö aiemmassa työsuhteessa sekä ikä ovat olleet esteenä pääsystä uusiin tehtäviin. Vastavalmistuneiden osaamisen puutteet työllistymisen osalta on todettu yritysten tarpeita kartoittaessa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Tampereen seutukuntaa, kuten yleensä suurimpien kaupunkien osalta vaivaa massiivinen työttömien työnhakijoiden määrä. Ongelma ei ole kadonnut mihinkään, vaan näyttää olevan vaikea haaste koko alueelle. Vuoden 2016 tammikuu-joulukuun aikana työttömien määrä nousi ja valuma yli vuoden työttömänä olleiden virtaan kasvoi peräti neljänneksellä. Nuorten työttömyys nousi vuositasolla verrattuna noin 4 prosenttia sekä yli 50-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrä kasvoi vain yhden prosentin. Tampereen kaupungin työttömyystilanne on ollut vuosia yksi heikoimmista vertailtaessa 20 maan suurinta kaupunkia. Tampere oli vasta jaetulla 16 sijalla, eli neljänneksi korkein mikä osoittaa, että työllisyyskehitys ei ole mennyt toivottavaan suuntaan. Rakennetyöttömyydestä on tullut Tampereen seutukunnassa vaikea haaste. Vuositasolla oli kasvua ja 64,2 prosenttia kaikista työttömistä työnhakijoista on rakennetyöttömiä. Työllisyyden määrän ja rakenteen kehitys ei ole niin suotuista lähitulevaisuudessa kuin niiden pitäisi olla. Tilanne saattaa kuitenkin muuttua nopeasti talouden kehityksen myötä. Tilanne arvioidaan olevan huonompi kuin vuosi sitten ja muuttuvan positiivisempaan suuntaan 6–12 kk kuluessa.

Etelä-Pirkanmaan seutukunta

Valkeakoski, Akaa, Urjala

Etelä-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 43 275 henkilöä, Vuoden aikana laskua oli 150 henkilöä. Vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä seutukunnassa oli 2 249 yritysten toimipaikkaa. Joulukuun 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 904 henkilöä. Työttömien työnhakijoiden määrä laski 10 % verrattuna edellisvuoden joulukuuhun ja keskimäärin vuositasolla tammikuu-joulukuu 2016 työttömien työnhakijoiden määrä säilyi lähes ennallaan verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan.

Etelä-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seutukunta on kilpailukykyinen, korkean osaamisen ja ammattitaitoisen työvoiman tarjoava alue. Etelä-Pirkanmaan vahvuuksia ovat kestävä väestönkasvu, usean yritysaluekaavan vireilläolo. Haasteena koetaan työttömien työnhakijoiden määrä ja työttömyyden rakenne sekä uusien yritysten hankinta, lähinnä kaupanalalle ja palvelusektorille. T&k -toimintaan odotetaan kasvua. Alueella vallitsee positiivinen ilmapiiri tulevaisuuden suhteen. Seutukunnan yritysten tilauskirjat ovat normaalitasolla. Alihankintaketjut ovat pitkiä ja loppupään yrityksille nykyinen tilanne on hankala. Muutamia suuria investointeja on alueella tehty. Etelä-Pirkanmaa vetää yrityksiä juuri hyvän sijaintinsa vuoksi. Seutukunnan sijainti Tampereen läheisyydessä ja edullisemman asumiskustannustason vuoksi on houkutteleva vaihtoehto varsinkin niille, jotka arvostavat omakotitaloasumista. Kehityssuunta on kuitenkin hyvä, Valkeakoskelle on rakennettu paljon ja monet uudiskohteet ovat valmistuneet tai valmistumassa. Pientalorakentaminen on voimakkaassa kasvussa alueen kunnissa. Uudet kaupan ja palvelualan työpaikat tuovat positiivista julkisuutta ja kiinnostavuutta asuinpaikkana.

Alueen yhteydet ovat loistavat. Etelä-Pirkanmaan halki kulkee Helsinki-Tampere moottoritie, joka mahdollistaa tehokkaan logistisen toiminnan alueen sisällä. Matkaa Tampereelle noin 60 km, Helsinkiin 100 km sekä Turkuun 100 km. Lepänkorvanpuisto, joka aiotaan uudistaa noin miljoonalla eurolla. Yksinkertaistettuna kyse on siitä, että osa puiston kumpareista tasataan, jotta ydinkeskustasta saadaan näkymä järvelle. Keskustasta puuttuu kaupunkilaisten yhteinen paikka, jossa ihmiset viettävät vapaa-aikaa harrastaen ja toisiaan tavaten. Asuntomessujen ansiosta kaupunki on kasvanut yli tuhannella asukkaalla. Nyt tarvitaan uutta pirstystystä, kasvua ja uusia veronmaksajia. Vain kasvun kautta ydinkeskustan palvelut pysyvät monipuolisina ja tasokkaina. Puistoalueiden kehittäminen on yksi, mutta tärkeä keino vastata kuntien väliseen kilpailuun asukkaista. Kaunis ja turvallinen ympäristö ja harrastusmahdollisuudet vaikuttavat yhä enemmän perheiden päätökseen asuinpaikan valinnassa. Tavoitteena on puiston käytön lisääminen ja järvinäkymän avautuminen ydinkeskustaan. Maansiirtotyöt on tarkoitus aloittaa loppuvuoden aikana.

Pirkanmaan ensimmäinen tuulivoimapuiston mahdollistava kaava on vahvistumassa Urjalaan. Tuulivoimaloita tulisi yhteensä 17, joista 6 Urjalaan ja 11 Humppilaan. Puistoa on suunniteltu kuntien rajalle. Suunnitellun tuulivoimapuiston kokonaiskapasiteetti on 34–56 MW, ja voimaloiden tornien korkeus on enimmillään 145 metriä. Tuulivoimapuisto suunnitellaan Urjalan kuntakeskustasta noin 11 kilometriä lounaaseen ja Nuutajärven taajamasta noin kolme kilometriä lounaaseen olevalle alueelle. Tuulivoimalat tulevat näkymään Valtatie yhdeksän kulkijoille Urjalan ja Humppilan kuntarajan tuntumassa peltoaukeiden kohdilla.

Kaava-alue on Urjalan kunnan mukaan pääasiassa maa- ja metsätalousmaata. Rakentaminen voisi alkaa aikaisintaan vuonna 2018. Puiston tiellä on monia kysymyksiä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Keskeisiä toimialoja ovat edelleen paperi- ja pakkausteollisuus, metalliteollisuus, elintarviketeollisuus ja muovialanteollisuus sekä elementtiteollisuus. Paperi- ja metalliteollisuus elpyy globaalin kysynnän kasvaessa. Näkymät riippuvat euroalueen kehityksestä ja vien-

nin vedosta. Kasvualueina ovat kauppa- ja palvelu- ja muutamat energiatekniikkaan liittyvät uudet teolliset yritykset. Näkymät ovat hyvät varsinkin kotimarkkinoilla. Kasvualueina voi pitää elementtiteollisuutta, sairaalatuotteita valmistavaa yritystoimintaa sekä leipomoalan yritystoimintaa.

Etelä-Pirkanmaan seutukunnan pk-yritykset kokevat alueen kokonaistilanteen olevan samankaltainen kuin vuotta aiemmin. Henkilöstön määrän kasvua kuitenkin odotetaan myös jatkossa. Liikevaihdon osaltaan kasvaa hieman. Kannattavuus sekä investoinnit saattavat kasvaa hieman. Kasvua hakee kuitenkin noin kolmannes yrityksistä. Näkemykset eroavat jonkin verran alueen suurten yritysten kommentteihin verrattuna. Valkeakoskella teollisuuden osuus alueen koko bruttokansantuotteesta on ollut valtakunnan kärkiluokkaa, eli lähes 45 % BKT-kertymästä. Elinkeinoelämän muutokset kohdistuvat erityisen rankasti teollisuusvaltaiseen elinkeinorakenteeseen kun toisaalta sekä yksityisten että julkisten palvelujen kasvu on ollut voimakasta. Suurteollisuus ei enää investointien yhteydessä lisää työvoimaa, vaan pienistä ja keskisuurista yrityksistä on tullut uusia työntekijöitä työllistävä elinkeinoluokka. On myös uudelleen arvioitava julkista sektoria palvelujen tuottajana ja annettava tilaa markkinaehtoiselle palvelutuotannolle. Muutos tähän saattaa olla hyvin nopea. Toimitiloja on alueella tarjolla hyvin, kokoluokan osalta pienien toimitilojen menekki olisi selvästi suurempi.

Etelä-Pirkanmaan osalta yhteenveto oli se, että elinkeinoelämän näkymät ovat hyvät, ja säilyvät samankaltaisina tästä eteenpäinkin.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Merkittäviä tarpeita lisärekrytointeihin ei ole näkyvissä. Vaikka yrityksillä sujuu paremmin, eivät ne kuitenkaan hanki merkittävästi uutta työvoimaa palvelukseensa. Toivoa työllisyyden paranemiselle nähdään yrittäjyyden kasvun kautta. Toisaalta saattaa olla, että korkea työttömyys vähenee nopeasti ja tätä kautta alueen talous saa uutta nostetta entistä nopeampaan nousuun sekä mahdollistaa lisähenkilöstön palkkaamisen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Etelä-Pirkanmaalla suuret teollisuuden työnantajat ovat rakennemuutoksen vuoksi irtisanooneet tai vähintäänkin lomauttaneet työvoimaansa viime vuosina niin, että sinänsä ennätysellinen uusien yritysten syntyminen ei ole täysin pystynyt kompensoimaan työpaikkamenetyksiä. Etelä-Pirkanmaan kuntien työttömyysasteet komeilevatkin Pirkanmaan kärkisijoilla. Toinen ongelma on ollut hidaskasvu ja erityisesti seutukunnan reuna-alueilla, kuten Urjalassa ja Kylmäkoskella. Työttömien työnhakijoiden määrä kuitenkin kääntyy selvään laskuun lähitulevaisuudessa. Alueen viranomaiset ovat kiinnittäneet tähän onneksi ajoissa huomionsa ja työttömien työnhakijoiden määrän kasvua on jatkuvasti ehkäisty erilaisilla toimenpiteillä.

Työttömyyden kasvu kosketti edelleen vahvasti miehiä, osuus kaikista työttömistä työnhakijoista 57 %. Pitkäaikaistyöttömyys oli kasvussa, noin 13 prosenttia. Samoin rakenetyöttömien määrä kasvoi selvästi. Yli 50-vuotiaiden määrä onneksi laski vuositasolla,

muutos 5 prosenttia. Nuorten työttömyys laski myös 5 prosenttia vuositasolla vertailuna. Etelä-Pirkanmaan tilanne työttömyyden rakenteen osalta on ollut viime aikoina nousussa, kuten aikaisemmin todettiin. Perinteisesti alueen teollisuuden irtisanotut ovat tehneet ka-pealla osaamisella ja vähäisellä koulutuksella työtä vuosikymmenet ja on todella haasteel-lista työllistyä uudestaan nopeasti. Tästä syntyy myös osaltaan rakennetyöttömyyden kas-vu. Etelä-Pirkanmaan työttömyystilanne parani verrattuna vuotta aiempaan tilanteeseen ja arvioidaan paranevan 12 kuukautta eteenpäin tarkasteltuna.

Ylä-Pirkanmaan seutukunta

Mänttä-Vilppula, Ruovesi, Virrat, Juupajoki

Ylä-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 23 900 henkilöä, Vuoden aikana väestö vä-heni 300 henkilöllä. Vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä seutukunnassa oli 1 673 yritysten toimi-paikkaa. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,9 % ja työttömiä työn-hakijoita oli 1 399 henkilöä. Työttömien työnhakijoiden määrä laski 15 prosenttia verrattuna edellisvuoden joulukuuhun ja vuositasolla tammikuu-joulukuu 2016 työttömien työnhakijoiden määrä laski 4 % verrattu-na edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan.

Ylä-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueen vahvuuksia ovat pitkä teollinen perinne ja monipuolinen pienyrityskanta sekä kulttuuri- ja matkailu. Haasteita ovat teollisuuden rakennemuutos, koulutuspaikkojen vähene-minen ja monipuolisuuden puute sekä ikärakenteen muutos. Mänttä-Vilppulassa syntyy uut-ta liiketoimintaa sosiaali- ja terveydenhuoltoalalle. Pienyritysten määrän kasvu syntyy kiin-nostuksesta yrittäjyyteen. Muutos on onneksi ollut hidastempoinen ja toimiva yrityssekto-ri on selvinnyt muutoksesta melkoisen hyvin. Alueella on vahvaa alihankintateollisuutta ja uusia materiaaleja hyödyntäviä yrityksiä. Haasteena on perinteisen alihankintateollisuuden kilpailukyvyn kehittäminen ja komposiittimateriaalien kaupallistaminen.

Alueen yleistilanne on kohtuullinen, vaikkakin tulevaisuuden näkymät ovat teollisuudes-sa vahvasti hämäränpeitossa. Kasvuyritykset toimivat pääsääntöisesti palvelualalla sekä teknologia-alalla. Ylä-Pirkanmaan kehittämisteemoihin kuuluu kumi- ja muovialan toimin-nan tukeminen ja toimintaympäristön parantaminen. Alueellinen muovialantuotteiden val-mistus mm. Virroilla keskittyy muovien uusiokäyttöön teollisuuden tarpeita silmällä pitäen. Ylä-Pirkanmaan toiminta-ajatukseen kuuluu myös matkailun ja kulttuurin eriosa-alueiden tukeminen ja kehittäminen. Myös kaupan ja yleisesti ottaen eri palveluiden parantaminen koetaan kilpailukyvyn kannalta oleellisen tärkeäksi kokonaisuudeksi.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Paperi- ja teknologiateollisuus ovat olleet alueen keskeisiä toimialoja. Näkymät ovat paperiteollisuudessa osalta hieman kohentuneet, samoin alueen muiden puutuotteiden valmistus on kasvanut. Muovialalla tilauskanta on kohtuullisella tasolla ja kausivaihtelut huomioon ottaen lähes samalla tasolla kuin vuosi sitten. Metalliala on odottavalla kannalla, investointeja harkitaan vakavasti. Alueella toimii muutamia komposiittivalmistajia, jotka ovat kasvamassa taantumasta huolimatta ja potentiaalisia kasvuyrityksiä. Kehittyvien yritysten tilauskannat ovat kohtuullisella tasolla, mutta investoinnit ovat vielä pieniä. Tällä hetkellä alueelle ollaan suunnittelemassa muutamien yritysten kanssa tuotantotilojen laajennuksia. Ylä-Pirkanmaan seutukunnan yritykset kokevat alueen kokonaistilanteen olevan parempi kuin vuotta aiemmin, henkilöstön määrän kuitenkin odotetaan kasvavan. Liikevaihto ja kannattavuus paranevat vuositasolla. Kasvua hakee yli neljännes yrityksistä. Ongelmiakin löytyy. Yritykset saattavat jossain tapauksessa harkita paikkakunnan vaihtoa joutuessaan Ylä-Pirkanmaan sijainnin sekä kulkuyhteyksien vuoksi.

Logistiset yhteydet hoidetaan lähinnä maantieverkon kautta. Käytössä on rautatie ainoastaan Mänttä-Vilppulan suunnalla. Alueella olevien vapaiden toimitilojen tarve on samankaltainen kuin vastaavissa seutukunnissa, pienten toimitilojen saanti on olennainen ongelma.

Ylä-Pirkanmaan elinkeinoelämän näkymät ovat entisellään vuoden takaiseen verrattuna. Paranemista nähtiin tilanteeseen vasta lähitulevaisuudessa.

Kaupan ala ja palvelut: Päivittäistavarakauppa näyttää kasvavan tasaisesti, mutta erikoiskaupan kysyntä on laskenut jo muutaman vuoden ajan. Sahateollisuus; Sahat ovat investoineet lähivuosina kohtuullisen paljon ja nyt näyttää kysyntä kasvavan. Pieniä investointeja on odotettavissa yksityisillä sahoilla. Paperiteollisuus; Paperiteollisuudessa on meneillään joitakin investointeja. Teknologiateollisuus; viime vuosi oli suhteellisen vaikea Teknologiateollisuudessa, mutaa nyt on odotettavissa pientä kasvua. Lomautuksia on peruttu ja työllisyystilanne on kasvamaan päin. Sahojen toiminta tuo seudulle laajemminkin useita välillisiä työpaikkoja kone- ja kuljetusyrityksiin. Huolimatta taloudellisesta taantumasta sahat ovat toimineet täydellä teholla. Näkymät sahojen osalta ovat edelleen hyvät. Yhteistyötä Ylä-Pirkanmaan kuntien kesken on tiivistetty viime vuoden aikana ja meneillään on useita yhteisiä suunnitelmia. Verkostoitumisella on saatu lisää vaikuttavuutta alueelle.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Mitään suuria rekrytointeja ei ole tiedossa. Tietyissä ammateissa on olemassa jo työvoimapulaa, kuten metallialan moniosaajista sekä opetusalan henkilöstöstä. Parhaat työllistävät alat tällä hetkellä ovat palvelut, matkailu, sosiaali- ja terveysala, siivoustyössä sekä majoitus- suurtaloustyössä. Ylä-Pirkanmaalla koulutetaan jonkin verran aloille, joilla ei ole alueella riittävästi kysyntää. Koulutusaloja olisi syytä tarkentaa muuttuvan tilanteen mukaisesti mahdollisimman nopeasti, jotta alueellinen yritysala jatkossa saisi osaavaa työvoimaa helpommin. Alueella on ongelmana korkeamman koulutusasteen omaavien henkilöiden saanti työmarkkinoiden käytettäväksi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys on vuoden aikana laskenut Ylä-Pirkanmaalla. Osalle irtisanotuista ja lomautetuista työmarkkinoille palaaminen on ollut vaikeaa ja vaatii pitkäjänteistä työtä. Työllistymistä vaikeuttaa mm. vanhentunut koulutus, yksipuolinen työkokemus ja uudelleen kouluttautumismahdollisuuksien vähyys. Nuorten alle 25-vuotiaiden työttömyys on laskenut 5 prosenttia vuoden takaisesta tilanteesta. Tämä tilanne on alueen tulevaisuuden kannalta erinomainen asia, koska juuri nuoret muuttavat maakunnan reuna-alueilta kasvukeskukseen vieden samalla osaamisensa mukanaan. Toisaalta osalla nuorilla on myös moninaisia ongelmia, joten heidän ohjaamisensa eteenpäin vaatii erityisiä ponnistuksia. Nuorisotyöttömyyden arvioidaan laskevan vielä nykyisestä. Yli 50 -vuotiaiden tilanne on muuttunut vuoden 2016 aikana. Yli 50-vuotiaita on 8 % vähemmän työttömänä työnhakijana, kun vertailu tehdään vuositasolla. Yli vuoden työttömänä olleiden määrä kasvoi 17 prosenttia vuositasolla verrattuna. Seutukunnan alueen rakenteellinen työttömyys on kokonaisuudessaan kohtuullisen hyvällä mallilla verrattuna muihin Pirkanmaan seutukuntiin, eli laskeva suunta.

Arvion mukaan työttömyystilannetta pidettiin vuoden takaiseen verrattuna samankaltaisena ja hieman paranevan 6 ja 12 kuukauden eteenpäin tarkasteluissa.

Lounais-Pirkanmaan seutukunta

Punkalaidun, Sastamala

Lounais-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 28 077 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 150 henkilöllä. Vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä seutukunnassa oli 2 271 yritysten toimipaikkaa. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,6 %. Työttömiä työnhakijoita oli 1 444 henkilöä. Työttömyys laski edellisvuoden joulukuusta 15 % ja vuositasolla tammikuu-joulukuu 2016 työttömien työnhakijoiden määrä laski 6 prosenttia verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan.

Lounais-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Lounais-Pirkanmaan seutukunnan yrityskanta on monipuolinen ja alueella on paljon pk-yrityksiä. Yritykset ovat hyvin verkostoituneita ja ovat hakeneet yhteistyö- ja verkostokumppaneita aktiivisesti myös omalta seutukunnalta. Pienten yritysten haasteena on markkinointiosaamisen eli tuotekehityksen johtaminen sekä asiakkaan ja ajoituksen tunteminen. Lisäksi koetaan kasvuhaluukkuuden puutetta. Tulevaisuuden haasteena on osaavan työvoiman saatavuus. Arviona on, että yrityksiä syntyy vuonna 2017 jonkin verran enemmän kuin

vuotta aiemmin. Uudet yrityksen ovat suurimmalta osaltaan pieniä alle 10 henkilöä työllistäviä yrityksiä. Voidaan sanoa, että Lounais-Pirkanmaalla on yleisesti positiivisia merkkejä elinkeino- ja yritystoiminnan kehittymisestä. Lounais-Pirkanmaa koetaan yritysmayntöisenä alueena ja yritysten hyvinvointiin panostetaan sekä niiden toivotaan tulevaisuudessa investoivan alueelle entistä enemmän.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Lounais-Pirkanmaan keskeiset toimialat yrityssektorilla ovat metalli-, kumi- ja muoviteollisuus sekä puu- ja rakennusala. Seudulla on runsaasti myös alkutuotantoon liittyvää yrittäjyyttä. Useissa alueen yrityksissä on panostettu kansainvälisyyteen ja vientiin, sekä kehittämistyöhön ja yritysten väliseen keskinäiseen yhteistyöhön. Yritysten tilauskannat yleisesti ovat vuoden aikana olleet kohtalaiset taantumasta huolimatta.

Lounais-Pirkanmaan seutukunnan yritykset kokevat alueen kokonaistilanteen olevan parempi kuin vuotta aiemmin. Henkilöstön määrän pientä kasvua odotetaan, eli tilanteen odotetaan kehittyvän suotuisaan suuntaan. Liikevaihdon osalta kasvua tulisi merkittävästi. Kannattavuus ja investointien määrät kasvavat hieman. Kasvua hakee kuitenkin yli puolet yrityksistä, joten investointien väheneminen saattaa kuitenkin jäädä pienemmäksi kuin olisi odotettavissa.

Lounais-Pirkanmaan keskeiset toimialat yrityssektorilla ovat metalliteollisuus sekä kumi- ja muoviteollisuus. Näkymät ko. aloilla on kohtalaisen hyvät. Useissa alueen yrityksissä on panostettu kansainvälisyyteen ja vientiin, sekä kehittämistyöhön ja yritysten väliseen keskinäiseen yhteistyöhön. Yritysten tilauskannat yleisesti ovat vuoden aikana olleet kohtalaisia, rekrytointien suhteen osassa yrityksiä ollaan oltu varovaisia, mutta liikettä työmarkkinoilla kuitenkin on ollut.

Teollisuuden moniosajien hankinta on ollut Lounais-Pirkanmaalla jatkuva haaste, samoin korkeasti koulutetun osaajaryhmän hankinta alueen teollisuuden pk-sektorille. Suurimpana ongelmana seudulla on huoli katoavista julkisen työvoimapalvelulain mukaisista palveluista kuten osaamisen kehittämiseen liittyvät koulutuspalvelut ja myös psykologipalvelut urasuunnittelun tueksi.

Alueen yritysten dynamiikka tuo koko ajan uutta ja talous huomioituna pärjää hyvin. Luoteis-Pirkanmaan yrityksistä puolet ilmoittaa hakevansa kasvua seuraavan vuoden aikana. Työpaikkaomavaraisuus on Lounais-Pirkanmaalla toistaiseksi hyvä. Tämä on myös osaltaan auttanut alueen taloustilannetta säilymään keskimääräistä paremmalla mallilla. Toimitilaongelmaa löytyy myös täältä. Tarjolla ei ole tarpeeksi oikean kokoluokan liiketuo- tantotilaa. Alueella kaavoitetaan myös muihin taajamiin tontteja kuin pelkästään keskus- alueen läheisyyteen. Tällä tavalla seutukunta saavuttaa parhaan mahdollisen ja toimivan asuin- sekä yritys- kentän koko aluetta kattavaksi.

Yhteenvedona voi todeta, että Lounais-Pirkanmaan elinkeinoelämän näkymät ovat hieman parantuneen verrattuna vastaavaan aikaan vuotta aiemmin. 6 kuukautta eteenpäin tarkasteltuna tilanne kohentuu jonkin verran enemmän, mutta 12 kuukautta eteenpäin tarkasteltuina niiden odotetaan paranevan ja selvästi nykytilanteesta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman saatavuuden näkökulmasta Lounais-Pirkanmaalla ovat jatkossakin tärkeitä sosiaali- ja terveysala, palvelut sekä teollisuus. Rekrytointien suhteen on suurimmassa osassa yrityksiä oltu varovaisia, mutta tietyillä toimialoilla on haettu ammattitaitoisia osajia mm. rekrytointikoulutuksen avulla. Työelämässä käynnissä olevat rakenteelliset muutokset ovat näkyneet seutukunnalla sekä tuotannollisista syistä irtisanomisina mutta toisaalta tietyillä aloilla on tuotannon käynnistykseen /lisäyksestä johtuvaa kasvua ja rekrytointeja. Teollisuudessa on rekrytointivaikeuksiin tullut hieman helpotusta. Palvelualoilla on etenkin asiantuntijatasoisista työntekijöistä kysyntää sekä keittiö- ja puhtaanapitotyöntekijöistä pulaa. Työttömien henkilöiden koulutustausta / työkokemus ei kohtaa riittävästi kysyntää; ammatillisen tai koulutustaustan kohdalta. Työttömyyden pitkittyminen aiheuttaa myös osaamis- ja pääoman heikkenemistä suhteessa työmarkkinoiden kasvaviin vaatimuksiin. Osaavan työvoiman haasteet näkyvät erityisesti sosiaali- ja terveyssektorilla sekä keittiö- ja puhtaanapitoaloilla. Teollisuuden sektorilla osaavan työvoiman saatavuuden haasteet näkyvät erityisesti asiantuntija- ja toimihenkilöiden saatavuudessa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työpaikkaomavaraisuus on Lounais-Pirkanmaalla toistaiseksi hyvä. Alueen työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut, mutta työttömyyden rakenne on huolestuttava. Työttömyysasteella mitattuna vuoden 2017 tilanne näyttäisi hyvältä koko Pirkanmaahan verrattuna. Seutukunnan työmarkkinoilla tapahtuneet muutokset eivät yksistään selitä työttömyyden kehitystä. Yleisesti ottaen alueella on työikäisellä väestöllä keskimääräistä alhaisempi koulutustaso muuhun maahan verrattuna. Taantuman aikana yrityksistä työttömäksi jääneillä henkilöillä on ollut melko alhainen koulutustaso ja kapea-alainen työkokemus. Edellä mainituilla seikoilla on merkitystä työmarkkinakilpailukykyyn ja työllistymismahdollisuuksiin. Näiden seikkojen vuoksi alueen arviona on, että osaamisen kehittämiseen liittyvät haasteet passiivisen työttömyyden sijaan tulisi huomioida julkisten työvoimapalvelujenkin järjestämisessä. Pitkäaikaistyöttömien määrä on noussut vuoden takaisesta tilanteesta noin viidenneksellä vuosikeskiarvolla mitattuna. Myös rakennetyöttömyys on kasvanut hieman. Nuorten alle 25-vuotiaiden työttömyys laski vuositasolla verrattuna 10 %. Nuorten työttömyyden lasku on ollut positiivinen signaali eikä tuota suurta haastetta. Nopeita toimenpiteitä vaaditaan kuitenkin, ettei nuorten muuttoliike työn perässä aiheuta tulevaisuudessa osaamisvajetta työmarkkinoilla.

Lounais-Pirkanmaalla yli 50-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut vuositasolla verrattuna noin 2 prosenttia. Lounais-Pirkanmaan työttömyystilanne parani vuoden aikana ja entistä parempaa on odoteltavissa 6–12 kk aikana. Työllisyystilanne on edelleen Pirkanmaan seutukunnista paras.

Luoteis-Pirkanmaan seutukunta

Parkano, Ikaalinen, Kihniö

Luoteis-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 15 810 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 200 henkilöllä. Vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä seutukunnassa oli 1 415 yritysten toimipaikkaa. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,5 ja työttömiä työnhakijoita oli 1 011. Työttömyys laski edellisvuoden joulukuusta 10 prosenttia ja vuositasolla tammikuu–joulukuu 2016 työttömien työnhakijoiden määrä pysyi samalla tasolla verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan.

Luoteis-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Parkano ja Ikaalinen panostavat markkinointiin, jolla alue tehdään kiinnostavaksi niin yritysten kuin uusien asukkaiden silmissä. Alueen teollisuus on kyennyt kohtuullisesti säilyttämään työpaikat. Yritysten tilauskannat ovat hyvät ja ennustettavuus tilanteen kehittymisestä on positiivista. Tilanne on ollut samanlainen viimeisen vuoden ajan. Talouden osalta positiivinen muutos on siis toteutunut vuoden 2016 aikana. Palvelutarjonnassa on lievää kasvua. Yrittäjien keskuudessa on vahvaa vireyttä ja uskoa tulevaisuuteen. Kaupunki panostaa merkittävästi perusopetukseen ja samalla varmistaa kaupungin kiinnostavuuden myös jatkossa varsinkin lapsiperheiden osalta. Tämän varmistukseksi Parkano on mm. rakentamassa uutta Kampuskeskusta. Uudessa koulussa on jokaiselle ikäryhmälle oma sisäänkäynti ja oppimisympäristö esityslavoineen. Näiden lisäksi Parkano saa kaiken opetuksen yhdistävään kampukseen ensimmäisen auditorionsa ja täysimittaisen liikuntasalinsa. Auditorio on jaettavissa vähintään viideksi opetustilaksi, yläkerrassa lukiolaisille ja alhaalla pienimmille alakoululaisille. Kokonaan avattuna siihen mahtuu noin 200 kuulijaa. Kaupunki päätti aloittaa välittömästi koulukampuksen rakennuttamisen puretun yhteiskoulun paikalle. Talo maksaa 15,39 miljoonaa euroa ja elinkaarimalli rakentajan ylläpitämänä 20 vuodessa noin 10,5 miljoonaa. Luvuissa ei vielä ole kampuksen kalustusta, noin kahta miljoonaa. Kampus on Parkanon historian kallein urakka.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Alueen keskeisillä metalliteollisuuden yrityksillä tilanne on parempi kuin aiemmin. Alueen vientiteollisuus ei ole saanut vientikauppaa liikkeelle toivotulla tavalla. Toisaalta odotuksissa on pientä toiveikkuutta lähitulevaisuuden osalta. Mekaaninen puutuotanto on säilyttänyt hyvän tason. Yleisesti puualan tuotanto on onnistunut valmistamaan uusia innovatiivisia ratkaisuja. Rakentaminen on nykytilanteessa lisännyt kysyntää. Tällä hetkellä kasvualat

ovat vielä epävarmoja. Matkailuun on alueella panostettu. Bioenergian tuotannon lisäämiseen on panostettu sekä ekologisen rakentamisen kiinnostavuuden lisäämisessä. Parkanon ja Kihniön alueella olevista työpaikoista noin 75 % on pienissä, alle 10 hengen yrityksissä. Lähes sama tilanne on Ikaalisissa. Suurten yritysten merkitystä lisää se, että kokonsa puolesta yritykset synnyttävät ympärilleen erilaisia alihankintatoimintaa ja lisäävät välillisesti kysyntää mm. palvelusektorilla. Suuret yritykset vaikuttavat näin omalta osaltaan myös pienten yritysten työpaikkoihin.

Luoteis-Pirkanmaan Pk-yrityksistä useampi kuin aiemmin ilmoittaa hakevansa kasvua seuraavan vuoden aikana, mutta lähinnä yritetään säilyttää markkina-asema ja toimintakyky. Muutamia uusinvestointeja on suunnitelmissa, toteutuksessa ja ylläpitoinvestointeja tehdään normaalitasolla. Samoin tuotekehitystä ja jotain innovaatioita on toteutumassa sekä suunnitteilla. Luoteis-Pirkanmaan seutukunnan yritykset kokevat alueen kokonaistilanteen olevan parempi kuin vuotta aiemmin, tosin lähimmän vuoden uskotaan tuovan haasteita, samoin odotetaan henkilöstön määrän kasvua mikä on työllisyystilanne huomioituna positiivinen asia. Liikevaihto ja kasvu säilyvät ennallaan, investoinnit lisääntyvät ja kannattavuus paranee. Kasvua hakee valtaosa yrityksistä. Uusia yrityksiä on perustettu edellisvuoteen verrattuna lähes yhtä paljon. Elinkeinorakenne on monipuolistumassa, mutta liiketoiminnan kannattavuuden arviointiin pitäisi kiinnittää enemmän huomiota ja välttää liiallista optimistisia ja usein tarvittavat varasuunnitelmat puuttuvat. Yrityksille on tarjolla hyvin tuotannollisia tiloja sekä liiketiloja, koska kysynnällinen tarve tällä hetkellä on selvästi pienille liiketiloille sekä keskisuurille tuotantotiloille. Tähän on alueella kiinnitetty erityistä huomiota jakamalla suuria toimitilayksiköitä pienempiin kokonaisuuksiin yritysten tarpeiden mukaisesti kokoluokkiin. Luoteis-Pirkanmaata koskevassa yhteenvedossa arvioitiin, että elinkeinoelämän näkymät ovat pysyneet lähes ennallaan vuoden takaiseen verrattuna. Muutos parempaan taloustilanteeseen arvioidaan tulevan 6–12 kk kuluttua, lisäksi vuoden kuluttua odotetaan jo selvää talouden noususuhdannetta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Luoteis-Pirkanmaa on muuttotappioaluetta ja työvoima ikääntyy, jolloin rekrytointiongelmia tulee jatkossa esiintymään entistä enemmän. Nuorten työllisyystilanteen heikentyminen johtuu myös siitä, että nuoret siirtyvät pois alueen työvoimasta. Tämä aiheutuu jatkokoulutusmahdollisuuksien vähenemisestä alueen oppilaitoksissa. Luoteis-Pirkanmaa ei poikkea muista Pirkanmaan seuduista siinä, että eniten työvoimaa kysytään sosiaali- ja terveys aloilla. Erityisesti lääkärin ja sairaanhoitajien töihin on vaikea saada työvoimaa. Teollisuus tarvitsee myös jatkossa osaajia, vaikka tällä hetkellä tarvetta ei olisikaan. Myyntiala kaipaa tekijöitä. Mitään suuria rekrytointieja ei ole tiedossa. Rakennusala tarvitsee alueelle lisää ammattitaitoista henkilöstöä varsinkin työnjohtoon. Yritykset kaipaavat kuitenkin toimialasta riippumatta moniosaajia. Osaavan työvoiman saannin turvaamiseksi ammattipolitoiminnan säilyminen Parkanossa on ensiarvoisen tärkeää. Koulutus on nähtävä alueellisenä voimavarana ja välttämättömyytenä, jotta alueen väestö saadaan kasvu-uralle joka myös mahdollistaisi nykyisten ja uusien yritysten toiminnan.

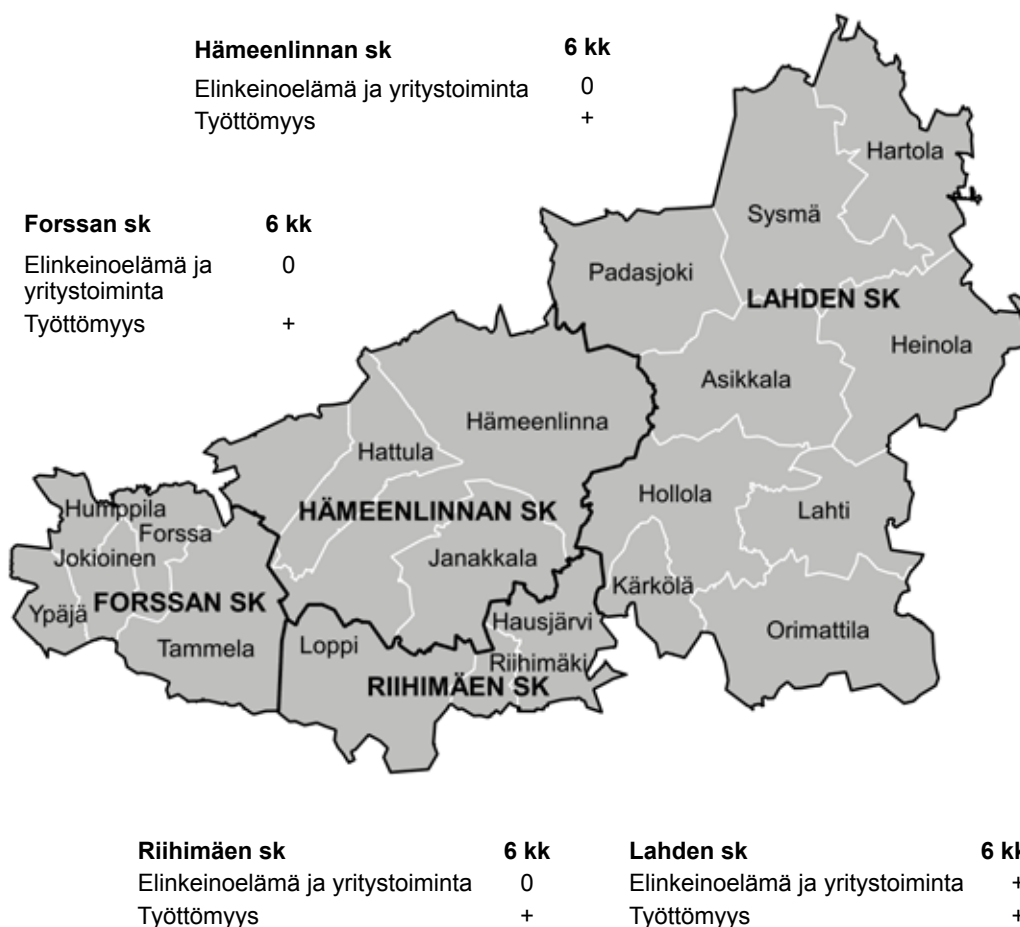
Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Rakenteellinen työttömyys laskee määrällisesti, mutta osuus kaikista työttömistä on edelleen noin 58 prosenttia. Onneksi mitään suurempia yt-prosesseja ja irtisanomisuhkaa ei ole nähtävissä. Irtisanotuilla, pitkään työelämässä ja samoissa työtehtävissä olleiden paluu työmarkkinoille on ollut erittäin vaikeaa. Vanhentuneen koulutuksen ja kapea-alaisen osaamisen vuoksi uuden työn löytäminen ei ole helppoa. Lisäksi ikääntymisen myötä on monella jo terveydellisiä ongelmia. Työttömyyden kesto on onneksi alkanut laskea ja pitkäaikaistyöttömien määrä on vähentynyt yli 5 % verrattuna vuoden takaiseen tilanteeseen. Yli 50-vuotiaiden tilanne on muuttunut Luoteis-Pirkanmaalla, työttömyystilanne on parantunut ja työttömänä on ollut lähes 10 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Positiivista kehitystä on ollut nuorten alle 25-vuotiaiden kohdalla, joita oli 10 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Kokonaisuudessaan nuorten alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrä ei ole laskenut paljoa. Työvoiman kysynnässä yleisesti ottaen ei ole tapahtunut suurta muutosta, vaan kuten koko Pirkanmaalla, niin myös Luoteis-Pirkanmaan työttömien määrä on laskenut maltillisesti. Alueella työttömyys koskettaa ennen kaikkea miehiä ikäluokasta riippumatta. Osuus työttömistä työnhakijoista on 58 %. Työllisyys on kohentunut edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta, 6 kk kuluttua samoin kuin 12 kk kuluttua tilanne muuttuu hieman paremmaksi. Alueen tulevaisuuden kiinnostavuus yritysten ja asukkaiden kannalta ratkaisee tämän asian muuttumisen suuntaan tai toiseen.

Lisätietoja

Ennakointiasiantuntija Juha Salminen
Pirkanmaan ELY-keskus
puh. 358 295 036 208
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Hämeen ELY-keskus

Hämeen ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2016 lopussa 375 412 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 913 henkilöä. Hämeen ELY-keskuksen alueen maakunnista Päijät-Hämeen väkiluku oli vuoden 2016 lopussa 201 596 ja Kanta-Hämeen 173 816. Vuoden aikana Päijät-Hämeessä vähennystä oli 19 henkilöä ja Kanta-Hämeessä 894 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli Hämeen ELY-keskuksen alueella 14,1 %, Päijät-Hämeen maakunnassa 15,7 % ja Kanta-Hämeen maakunnassa 12,3 %. Työttömiä työnhakijoita Hämeen ELY-keskuksen alueella oli vuoden lopussa 25 016, joista Päijät-Hämeessä 14 812 ja Kanta-Hämeessä 10 204.

Hämeen ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Hämeen vahvuus on monipuolinen elinkeinorakenne ja poikkeuksellisen suuri vientitoimintaa harjoittavien pk-yritysten määrä. Alueelta löytyy myös suuria ja kansainvälistyneitä yrityksiä. Hämeen vahvoja toimialoja ovat mm. elintarvike-, bio- ja ympäristöala, informaatioteknologia, metalli- ja kemianteollisuus, logistiikka, mekatroniikka-ala, muovi-, puu- ja huonekaluteollisuus sekä kauppa- ja palveluliiketoiminta. Alueen monipuolinen elinkeino- ja yritys rakenne näyttää olleen vahvuus taantumasta toipumisen ja työllisyyden parantumisen näkökulmasta. Perinteisen teollisuuden rakennemuutos jatkuu edelleen ja vahvasta teollisuusalueesta kaupan ja palvelualan yritystoiminnan alueeksi siirtyminen on edellytys alueen elinvoimaisuudelle. Kanta-Hämeessä julkisen sektorin työpaikkojen osuus tuo vakautta maakunnan aluetalouteen. Tämä koskee erityisesti Hämeenlinnan seutua. Biotalous merkitys vahvistaa jatkossa myös maaseutupainotteisten kuntien elinvoimaa ja kiertotalous luo uusia mahdollisuuksia elinkeinoelämälle kaupunkikeskuksissa. Biotaloussektori vahvistuu mm. Heinolassa, kun Stora Enso investoi Heinolan kartonkitehtaan uudistuksiin. Forssassa käynnistyy Hämeen ammattikorkeakoulun biotalousinsinöörien koulutusohjelma. Haasteena nähdään ikääntyvien yrittäjien suuri määrä ja vaikeudet löytää jatkajia toimiville yrityksille.

Hämeen maakuntien hyvä maantieteellinen sijainti, lyhyet matkat Etelä-Suomessa sekä yhteydet pääkaupunkiseudulle ja muille kasvualueille ovat alueen keskeisiä vahvuuksia. Päijät-Hämeen kannalta merkittävä kehityshanke on rahoituksen saanut Lahden eteläinen kehätie. Tien rakentaminen tuo alueelle merkittävän piristysruiskeen, mahdollistaa liittymäalueiden toimitilarakentamista sekä parantaa itä-länsi suuntaisia liikenneyhteyksiä. Riihimäen seudulla tämän vuoden aikana valmistuva kolmioraide parantaa tavarankuljetusyhteyksiä entisestään ja nopeuttaa junien kulkua. Kolmioraide toimii edellytyksenä myös Helsingin ja Riihimäen väliselle parantamishankkeelle, jonka tarkoituksena on kehittää Suomen vilkkaimman rataosuuden toimivuutta. Uusi raideyhteys luo edellytyksiä myös henkilöliikenteen kehittämiseksi tulevaisuudessa. Toimiva julkinen liikenne on merkittävä vetovoima- ja vahvuustekijä, ja alueen junayhteyksillä on keskeinen merkitys sekä alueen elinkeinoelämän että asukkaiden yhteystarpeiden kannalta. Sekä Kanta- että Päijät-Hämeestä pendelöidään pääkaupunkiseudulle, mutta myös Tampereen ja Kouvolan suuntaan. Pendelöintiä on myös mm. pääkaupunkiseudulta maakuntiin päin ja niiden välilläkin. Alueiden lähtökohtana on hyödyntää olemassa olevaa raideyhteyttä. Hämeen ELY-keskuksen alueella kuntien kaavoitus perustuu monella alueella (mm. Hausjärven Monni, Nastolan – nykyään Lahden – Villähde ja Uusikylä, Orimattilan Henna ja Lahden Hennala) pysäkkiin ja sillä pysähtyviin junavuoroihin. Hämeenlinnassa Asemanrannan asuin- ja liiketoiminnan aluetta rautatieaseman läheisyydessä kehitetään edelleen ja Riihimäellä on käynnissä mittava saneerausohjelma rautatieaseman läheisyydessä olevalla Peltosaaren asuinalueella.

Hämeen maakunnat ovat kasvattaneet väkilukuaan 2000-luvulla. Molemmissa maakunnissa pitkään jatkuneen positiivisen kehityksen jälkeen on kuitenkin koettu pientä väestötappiota. Kanta-Hämeen väestö on laskenut jo kolmena vuotena peräkkäin. Väkiluvun lasku johtuu sekä luonnollisen väestönkasvun että kuntien välisen nettomuuton negatiivi-

suudesta. Ainoastaan nettomaahanmuutto on kasvanut. Päijät-Hämeessä väestö väheni vuonna 2016 vain hieman (-19). Luonnollinen väestönkasvu oli negatiivinen, mutta positiivista oli kuntien välisen nettomuuton plussamerkkisyys. Kanta-Hämeen tapaan nettomaahanmuutto on ollut positiivista. Väestön kehitykseen tuleekin vaikuttamaan maahanmuuttajien määrän ja turvapaikanhakijatilanteen kehitys. Tilastokeskuksen mukaan tammi-heinäkuussa 2016 Suomeen muutti yli 9 000 ulkomailla syntynyttä ihmistä. Pääkaupunkiseudun jälkeen eniten uusia ulkomailla syntyneitä asukkaita saivat Tampere, Turku ja Lahti.

Yhtenä syynä Hämeen väkiluvun laskuun lienee pitkittynyt taantuma, mutta tilanne herättää myös kysymyksen, onko kasvu keskittymässä yhä harvempiin alueisiin ja mitä asialle voidaan tehdä. Maakunnissa on tavoitteena päästä jälleen kasvu-uralle. Kasvua tukemaan tarvitaan toimivia kulkuyhteyksiä. Alueen kehittämisen kannalta ajankohtaista onkin alueen saavutettavuuden ja maankäytön, asumisen ja liikenteen kokonaisuuden edelleen kehittäminen.

Vahvat ja osaavat oppilaitokset sekä niiden aktiivisuus yritysyritysteistyössä ovat kummankin maakunnan kehityksen kulmakiviä. Kasvu- ja kansainvälisiä suuryrityksiä sekä tutkimustoimintaa harjoittavia yksiköitä on koko Hämeen ELY-keskuksen alueella suhteellisen vähän, mutta yritykset ovat aktiivisia innovaatiotoiminnan toteuttajia. Alueilla tehdään aktiivisesti työtä alueiden kehittämisen ja yritysten alueelle sijoittumisen eteen. Alueelta löytyvät vahvat ja verkottuneet ammattikorkeakoulut ja korkeakoulukampuksen kautta muita korkeakoulutoimijoita kuten Helsingin yliopisto, Aalto-yliopisto ja Lappeenrannan teknillinen yliopisto, joilla on merkittävä rooli yritysyritysteistyön kehittäjänä. Myös suuri T&K-toimija, Luonnonvarakeskus, sijaitsee Forssan seudulla, Jokioisissa. Oppilaitoskentällä eletään haasteiden keskellä, kun toisen asteen ja ammattikorkeakoulutuksen resursseja on leikattu. Oppilaitoskentällä on nähty viime vuosina useita supistuksia. Vuoden 2018 aikana Lahden ammattikorkeakoulu on siirtymässä Lappeenrannan teknillisen yliopiston omistukseen. Yliopisto ja ammattikorkeakoulu ovat päättäneet neuvottelut ammattikorkeakoulun liittymisestä osaksi LUT-konsernia. Suunnitelmien mukaan LUT lisää tutkintoon johtavan koulutuksen tarjontaansa Lahdessa, sekä DI- että KTM-koulutuksessa. Myös tutkimusresursseja Lahdessa lisätään.

Maankäytön, liikenteen ja elinkeinojen tarkastelu kuntaa laajemmilla alueilla mahdollistaa seudullisen kehittämispotentiaalin tehokkaan hyödyntämisen. Hämeen alueen sijainti on keskeinen metropolialueen ja Suomen kasvukäytävän syleilyssä. Helsinki, Hämeenlinna ja Tampere muodostavat Kanta-Hämeeseen merkittävän kasvukäytävän, HHT-akselin, jossa tavoitteena on niin kasvun varmistuminen ja suuntaaminen kuin elinvoiman lisääminen. Seuduista Riihimäki kytkeytyy tiiviisti pääkaupunkiseudun vaikutuspiiriin. Päijät-Hämeessä kasvua rakentuu oikoradan ja Lahden moottoritien varteen.

Kaavoitustyössä trendinä nähdään aika selvästi strateginen suunnittelu. Kunnat tekevät strategisia yleiskaavoja ja yhä useampi kaupunki on siirtymässä Lahden kaupungin mukaiseen jatkuvaan yleiskaavaan, jota teemoittain uusitaan kerran valtuustokaudessa. Uhkana nähdään alueellinen eriarvoistuminen. Joillakin kunnilla ja joillakin alueilla on toisia paremmat mahdollisuudet kaavoittaa ja toisaalta tarjota palveluja. Taantuvilta alueilta katoavat työpaikat ja niiden perässä palvelut. Toisaalta palveluja katoaa myös keskustoista, ja yhä useammat palvelut siirtyvät nettiin: esim. pankit, KELA, verottaja ja osin myös kaupat.

Turvapaikanhakijatilanne näyttää tällä hetkellä normalisoituvan. Hämeestä on lakkautettu useita vastaanottokeskuksia. Kesään mennessä Kanta-Hämeeseen jäävät ainoastaan Lammin vastaanottokeskus ja yksi alaikäisyksikkö. Päijät-Hämeessä vastaanottokeskukset jäävät Lahden Hennalaan ja Heinolan Valolinnaan.

Maakuntauudistuksen vaikutukset, ja sen ohella kuntakentän omat päätökset, ovat kokonaisuutena suuri tekijä kaikkien alueiden menestymisen kannalta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan näkymien arvioidaan lähimmän puolen vuoden aikana parantuvan Lahden seutukunnassa. Forssan, Hämeenlinnan ja Riihimäen seutukunnissa näkymien arvioidaan pysyvän nykyisellään. Arvion mukaan näkymät vuoden kuluttua ovat nykyhetkeä paremmat kaikissa Hämeen seutukunnissa. Myös helmikuussa julkaistu pk-barometri tukee positiivisia lähiajan näkymiä. Kaikissa seutukunnissa alueen pk-yritysten odotukset lähiajan suhdannekehityksestä ovat positiiviset, mutta toiveikkuudessa on eroa. Odotukset ovat positiivisimmat Lahden seutukunnassa ja muita Hämeen seutukuntia heikommat Hämeenlinnan seutukunnassa. Niin koko maassa kuin Hämeen maakunnissakin pk-yritysten pahimpina kehittämisen esteinä koettiin yleinen suhdanne-/taloustilanne ja kilpailu. Helmikuussa tehty kauppakamarien pk-hallitusbarometri kertoo, että Hämeessä pk-yritykset ovat käynnistämässä uutta liiketoimintaa muuta Suomea vahvemmin. Hämeessä uutta liiketoimintaa pk-yrityksistä on käynnistämässä lähes joka toinen. Lisäksi liki neljännes vastanneista kertoo meneillään tai suunnitteilla olevasta merkittävästä investoinnista ja viennin käynnistämisestä tai laajentamisesta.

Tilastokeskuksen mukaan Hämeen ELY-keskuksen alueella perustettiin yrityksiä vuoden 2016 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä hieman edellisvuotta vähemmän (-1 %). Viikkaimmin yrityksiä perustettiin tukku- ja vähittäiskaupassa, rakentamisessa, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla sekä muussa palvelutoiminnassa. Näistä toimialoista aloittaneiden yritysten määrä kasvoi tukku- ja vähittäiskauppaa lukuun ottamatta. Alueen sisällä oli eroja. Lahden seutukunnassa yrityksiä perustettiin edellisvuotta enemmän (+8 %). Riihimäen seutukunnassa määrä pysyi lähes samana (+0,6 %). Forssan (-5 %) ja Hämeenlinnan (-15 %) seutukunnissa määrä putosi edellisvuodesta. Starttirahalla aloittaneita oli Hämeen ELY-keskuksen alueella edellisvuotta vähemmän.

Hämeen ELY-keskuksen vuoden 2016 rahoituskatsauksen mukaan Tekesin Hämeeseen kohdistuneessa rahoituksessa alkuvuodesta toimialoista vahvimmin esillä oli teknologiateollisuus. Muutoin rahoitetuissa hankkeissa eri toimialat olivat tasaisesti edustettuna. Syksyllä käyttöön otettu innovaatioaseteli on herättänyt runsaasti uusia asiakkaita tekemään pieniä selvityksiä tai käynnistämään tuotekehitystä. Kysyntä on kasvanut Tekesin uusien rahoitustuotteiden myötä, mutta samanaikaisesti rahoitettujen hankkeiden koko on pienentynyt. Molemmassa maakunnissa Tekesin rahoitus jäikin edellisvuotta matalammalle tasolle. Odotusarvona kuitenkin on, että pienten hankkeiden jatkeeksi tulee isompia rohkeita avauksia kehityshankkeiden muodossa. ELY-keskuksen yritysrahoituksesta suurin osa, noin puolet, kohdistui pk-yritysten kansainvälistymiseen ja neljännes rahoituksesta myönnettiin tuotteiden, palvelujen ja tuotannon kehittämiseen. Energia- ja materiaalitehokkuu-

den osuus hankkeissa oli yllättävän alhainen, vaikka alue tunnetaankin cleantechin kehittäjä- ja osaamisalueena. Teollisuuden toimialan osuus myönnetystä kehittämisavustuksesta oli noin puolet ja palvelusektorin toimialojen osuus oli kolmannes. Myönnetyn avustuksen keskimäärä on noussut edellisvuoteen verrattuna, joka tukee viime aikoina uutisoituja pk-yrityksien parantuneita tulevaisuuden odotuksia ja näkymiä. Maaseuturahoituksessa maatalouden vaikea taloudellinen tilanne ei näyttäytynyt investointihalukkuuden vähenemisenä. Alkuvuosi oli hakemusten osalta erittäin vilkasta, ja tukea haettiin myös isoihin investointeihin. Erityisesti vuoden aikana ilahdutti, että Hämeeseen rakennettiin kolme kappaletta kokonaan uusia lypsykarjanavettoja, joista yksi huomattavan suuri neljän lypsyrobotin yksikkö. Lisäksi tukea myönnettiin useisiin lypsykarjanavetan laajennus- ja peruskorjausinvestointeihin. Myös lihakarjapuolella rakennettiin kokonaan uusia emolehmäpihattoja neljä, joista peräti kolme luomutuotantoon. Kotieläintilojen tuotantorakennusten investoinnissa uusina kohteina nousivat esiin aurinkoenergian tuottamiseen liittyvät investoinnit. Maaseuturahaston hanke- ja yritystukia kohdennettiin Hämeen maaseutus suunnitelman painopistealueisiin. Erityisesti panostettiin ruokaketjun, energia-alan sekä matkailun kehittämiseen. Yritysrahoitus saatiin hyvin liikkeelle ja rahoitusta kohdennettiin monipuolisesti pienten yritysten erilaisten investointihankkeiden rahoittamiseen. Lisäksi tuettiin useita elintarvikemyritysten ja puutoimialan investointeja.

Alueen teollisuus panostaa tulevaisuuteen ja investointeja on enemmän kuin pitkään aikaan. Venäjän markkinoiden pohjakosketus viennin saralla on nähty. Merkittäviä käynnissä olevia hankkeita Päijät-Hämeessä ovat esimerkiksi Fazerin kauramyllyn laajennustyöt, Luhdan logistiikkakeskuksen modernisointi ja Sandvikin porakoneiden osien ja komponenttien valmistuksen keskittyminen Tampereelta Lahteen. Wipakin 20 miljoonan investointi uuteen tuotantoteknologiaan vuodelta 2016 on nyt täysimääräisesti käytössä. Kera Group Orimattilassa on laajentanut tuotantotilojaan. Edellä mainittujen lisäksi tuotanto- ja varastotilojen laajennuksia on viime vuosina valmistunut mm. Teknowaren, Wipakin ja Haltonin toimesta. Alueen puutuoteteollisuus uskoo vahvasti tulevaisuuteen. Puuvienvalmistaja Jeld-Wen lisää tuotantoaan Vääksyssä. Koskisen Oy palkkasi viime vuonna lisää henkilöstöä varsinkin vaneritehtaalle. Tälläkin hetkellä haetaan työntekijöitä yhtiön vaneri- ja sahateollisuuteen.

Kanta-Hämeessä Hämeenlinnan seutukunnassa SSAB:n investointi Hämeenlinnan tehtaan Sinkki 3 -linjaan turvaa työpaikkojen pysymistä jatkossakin. Etra rakentaa laajennusosaa Hämeenlinnaan ja siirtää yhtiöön sulautetun Pameton logistiikkatoiminnot Vantaalta Hämeenlinnaan. Janakkalan Teollisuusalueet rakennuttaa Janakkalaan uutta teollisuushallia, johon Suomen Putkilaser muuttaa Riihimäeltä. Demolite, Elenia ja Kiertokapula suunnittelevat Hämeenlinnan Karanojalle kyllästettyä puuta polttavaa lämpölaitosta. Forssan seutukunnassa kylpyhuone-elementtejä ja palo-ovia valmistava Parmarine laajentaa Forssan tehdastaan. Aste Finland Oy aikoo lisätä kylmälaitteiden tuotantoa Forssassa. Humpilassa sijaitseva pääosin metallitekniisiin alihankintatöihin keskittynyt Maviteknik palkkaa myös lisää henkilökuntaa ja etsii lisätilaa. Myös Riihimäen seutukunnassa on odotettavissa yritysten investointeja. Würth Oy toteuttaa mittavan keskusvaraston ja konttorin laajennuksen. Samalla konttoritilojen yhteyteen rakennetaan koulutuskeskus. Mm. metallialalla on useita kasvupotentiaalia omaavia yrityksiä. Ekokemin kiertotalouskylä on avattu, mutta

investoinnit jatkuvat yhä mm. biokaasutehtaan muodossa. Kierrätys- ja jätteenkäsittelyteollisuus onkin Hämeen alueella kasvussa.

Elintarviketeollisuudessa ja viljatoimialalla mennään kovaa vauhtia eteenpäin. Päijät-Hämeessä on maan suurin vilja- alan ja teollisuuden keskittymä. Viime vuosina tehdyt investoinnit ja yritysostot sekä pitkäjänteinen tuotekehitys ovat vahvistaneet alueen viljateollisuuden kykyä vastata markkinoiden monipuolistuvaan kysyntään. Tietoisuuden leviäminen kuluttajamarkkinoilla kauran terveysvaikutuksista sekä käsityöläisöluiden kasvava kysyntä ja pienpanimobuumi ovat luoneet viljatoimialalle niin koti- kuin vientimarkkinoilla-kin uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Tämä on osattu ennakoida alueen yritysten tuotekehityksessä. Perusedellytykset kasvulle ovat toimialalla tehtyjen investointien ja tuotekehityksosaamisen myötä hyvät, ja kun viestintää ja markkinointia osataan hyödyntää tilanteessa, jossa orastava talouskasvu tukee kuluttajien kiinnostusta laadukkaisiin viljatuotteisiin, toimialan kehitysnäkymät vaikuttavat varsin myönteisiltä. Riihimäellä Valion välipalatehtaan investointi on edennyt koneenasennusvaiheisiin. Uusi välipalatehdas otetaan käyttöön tämän vuoden aikana, mikä vahvistaa Valion kilpailukykyä sekä Suomessa että vientimarkkinoilla. Forssassa Arctic Milk siirtää tuoretuotteidensa valmistuksen Forssaan. Jatkossa Arctic Milkin ja Jokioisten Kartanon meijerin toimintoja aiotaan yhdistää ja kapasiteetti pystytään nostamaan Forssassa kolminkertaiseksi. Elintarviketeollisuutta edistetään myös hanketoiminnalla. Faktia Koulutus Oy:n hankkeessa kehitetään Kanta-Hämeeseen vahvaa leipomoalan osaamiskeskittymää tiiviissä yhteistyössä paikallisten yritysten kanssa. Ruoan halpuuttaminen aiheuttaa haasteita alkutuottajille. Vaikka teollisuuden investointien puolesta tarvitaan lisää viljelyalaa kysynnän kasvusta nauttiville kotimaisille viljoille, viljainnoiltaan alhaisten vuosien seuraaminen toisiaan heikentää viljelijöiden mahdollisuuksia tuottaa laadukasta viljaa teollisuudelle.

Rakennusosalalla on mennyt edelleen hyvin. Avoimien työpaikkojen määrä on ollut kasvussa. Osaavan työvoiman saatavuudessa on ollut ongelmia. Uusia yrityksiä perustettiin edellisvuotta vilkkaammin. Käynnissä ja suunnitteilla olevat monet kaavoitus- ja rakennushankkeet tukevat rakennusalan yritystoimintaa, työllisyyttä ja uutta asumista alueelle. Monissa kunnissa on käynnissä tai käynnistymässä investointibuumi esimerkiksi koulujen rakentamisen tai perusparantamisen tai tiehankkeiden muodossa.

Hyvinvointisektorilla maakuntaudistus ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistus muuttaa rakenteita ja tulee vaikuttamaan hyvinvointipalvelujen organisoitumiseen alueittain. Työpaikkoja syntyy aikaisempaa enemmän yksityiselle puolelle, yrittäjyys lisääntyy ja yrittäjäosaamista tarvitaan. Yleisenä trendinä jatkuu edelleen vahvana ikääntyville suunnattujen, erityisesti kotiin tuotettavien palvelujen kasvu. Kysyntä kasvaa samalla edelleen myös palveluasumisen sektorilla. Terveysalan yritysten aktivoituminen kansainvälisillä markkinoilla jatkuu ja hyvinvointiteknologia kattaa noin puolet Suomen teknologia- viennistä. Teknologian lisäksi myös palvelujen, koulutuksen ja osaamisen vienti on nostanut päätään. Lahden seudun yritykset ovat kilpailukykyisiä erityisesti kuntoutukseen, ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon ja sairaalaympäristöjen kehittämiseen liittyvien kalusto- ja palvelukokonaisuuksien osalta. Sosiaali- ja terveysalalla on ammatteja, jotka ovat viime vuosina nousseet toistuvasti pula-ammatteina esiin. Tulevat muutokset aiheuttavat myös epävarmuutta. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä ilmoitti maaliskuussa yt-neuvottelu-

jen käynnistymisestä. Kolmen organisaation (Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä, Lahden kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala ja peruspalvelukeskus Oiva) yhdistyttyä joudutaan arvioimaan paitsi organisaatorakenteita myös päällekkäisiä tehtäviä.

Matkailu on kasvuala ja alueella on monipuoliset mahdollisuudet lisätä tapahtuma-, liikunta- ja luontomatkailua. Myös matkailun työllistävä vaikutus on kasvanut. Alueen keskeisten vapaa-aika- ja matkailukohteiden kehittäminen, Päijät-Hämeessä Vierumäki, Pajulahden ja Messilä ja Kanta-Hämeessä Aulanko, Kantola ja Eerikkälä, jatkuu. Lahden 2017 hiihdon MM-kisat vaikuttivat positiivisesti alueen elinkeinoelämään ja olivat hieno näyteikkuna alueen matkailulle. Matkailu Hämeeseen on kotimaanmatkailupainoiteista, mutta MM-kisat olivat hieno tilaisuus lisätä kansainvälisten matkailijoiden osuutta myös jatkossa. Tilastokeskuksen tammikuun majoitustilaston mukaan yöpymiset lisääntyivät molemmissa Hämeen maakunnissa edellisvuoden tammikuusta; Päijät-Hämeessä 20 prosenttia ja Kanta-Hämeessä 5 prosenttia.

Kaupanalalla aukioloaikojen vapautuminen näkyi myynnin kasvuna etenkin isoissa yksiköissä. Osuuskauppa Hämeenmaa tiedotti henkilöstömäärän lisääntyneen toimialueellaan jonkin verran. Myös osa-aikaisille työntekijöille pystyttiin tarjoamaan enemmän tunteja. Suurimpina investointeina kuluvana vuonna ovat syys-lokakuun vaihteessa avautuva Hollolan Prisma ja Automaan uuden autokaupan avautuminen kesän lopulla. Kaupan kiinnostus uusien hypermarkettien rakentamiseen on hiljentynyt pitkittyneen laskukauden johdosta. Keskustat vetävät asukkaita, mutta kaupan tulo perässä on vielä hidasta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Helmikuussa julkaistun pk-barometrin mukaan Päijät-Hämeen suhdannenäkymät henkilökunnan määrän suhteen ovat toiveikkaammat kuin maassa keskimäärin ja myönteisemmät kuin syksyllä 2016. Kanta-Hämeessä näkymät henkilökunnan määrän suhteen ovat vastaavat kuin syksyllä 2016. Odotukset ovat positiiviset, mutta eivät yhtä toiveikkaat kuin Päijät-Hämeessä tai maassa keskimäärin. Molemmissa maakunnissa, kuten maassa keskimäärinkin, pk-yritysten kehittämisen pahimpana esteenä nähdään yleinen suhdanne-/taloustilanne. Merkittävimpinä työllistämisen esteinä nähdään työn sivukulujen suuruus, ei tarvetta työllistää, kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus ja ongelmat työvoiman saatavuudessa. Päijät-Hämeessä työvoiman saatavuusongelma yrityksen kasvun esteenä on maan keskiarvoa korkeampi - etenkin metalliteollisuudessa. Kanta-Hämeessä osuus oli sama kuin maassa keskimäärin.

TE-toimistoon ilmoitettujen työpaikkojen määrä on ollut kasvussa. Vuonna 2016 uudet avoimet työpaikat lisääntyivät edellisvuodesta (+13 %) ja kasvu on jatkunut. Vuonna 2016 avoimia työpaikkoja oli eniten myyntityössä (myyntiedustajat, myyjät). Seuraavaksi eniten avoimia paikkoja oli toimisto- ja laitossiivoojille, rahdinkäsittelijöille ja varastotyöntekijöille sekä lähihoitajille. Kasvua edellisvuodesta oli monissa rakentamisen ja teollisuuden tehtävissä. Paikat lisääntyivät eniten seuraavissa ammattiteoissa: myyntityö (myyntiedustajat, myyjät), rakennusalan avustavat työntekijät, elintarviketeollisuuden prosessityöntekijät, moottoriajoneuvojen asentajat ja korjaajat, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, talonrakentajat, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijat, toimisto- ja laitossiivoojat, postinkantajat

ja -lajittelijat, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät sekä muut rakennustyöntekijät. Alkuvuodesta kysyntää on ollut eniten myynnin tehtäviin (myyntiedustajat, myyjät), puutarhureille ja kasvihuoneviljelijöille ja -työntekijöille, lähihoitajille, avustaville keittiötyöntekijöille, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoille, toimisto- ja laitossiivoojille sekä rahdinkäsittelijöille ja varastotyöntekijöille.

Uusia merkittävän suuria yt-neuvotteluja ei ole alueella näkyvissä. Yt-neuvotteluja on kuitenkin käynnissä eri aloilla. Esim. laivakalusteita ja palonestojärjestelmiä Lahdessa valmistava Halton Marine ilmoitti alkuvuodesta yt-neuvottelujen aloittamisesta, taustalla öljyn hinta. Neuvottelupöydässä ovat kuitenkin alle 10 hengen irtisanominen ja enintään 90 päivän lomautukset. Investointina tulevaisuuteen yritys sai viime vuonna valmiiksi tehdaslaajennuksen. Hämeenlinnassa SSAB:n strateginen kasvuinvestointi Sinkki 3-linjaan puolestaan turvaa alan työpaikkojen pysymistä jatkossakin.

Työttömyystilanteen edelleen parantuessa puheet rekrytointi- ja kohtaanto-ongelmista ovat pinnalla. Hämeessä rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus oli vuonna 2016 keskimäärin 23 prosenttia. Osuus kasvoi edellisen vuoden 20 prosentista. Hämeessä rekrytointiongelmia kokeneiden osuus oli maan keskiarvoa (28) matalampi ja ELY-alueista kolmanneksi pienin. Työttömien määrä rekrytointiongelmista kärsivillä toimialoilla ei ole suoraan verrannollinen osaavan työvoiman saatavuuden parantumiseen. Työvoimaa on yleisesti hyvin tarjolla, mutta työttömänä olevien osaamistaso ei aina kaikilta osin vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia. Näköpiirissä on jopa yritysten siirtymisiä suurempiin keskuksiin osaavan työvoiman perässä. Toisaalta vaikeudet osaavan työvoiman saatavuudessa voivat myös vaikeuttaa yritysten sijoittumista alueelle.

Tällä hetkellä varsinkin metalliteollisuudessa on akuutteja vaikeuksia löytää osaavaa työvoimaa. Alan vetovoimaisuuden lisäämisestä on puhuttu paljon. Aloituspaiikkoja on ollut vaikea täyttää, mutta tilanne on mennyt parempaan suuntaan. Kanta-Hämeessä on käynnissä hanke, jossa keskitytään tarjoamaan tietoa kone- ja metallialan opiskelumahdollisuuksista sekä alan tarjoamista todellisista työtehtävistä. Hankkeen avulla tuetaan nuorten onnistunutta ammatinvalintaa ja turvataan ammattitaitoisen työvoiman saantia alalle. Sosiaali-, terveys- ja opetusalailla on ammatteja, jotka ovat viime vuosina nousseet toistuvasti pula-ammattina esiin. Teollisuuden ja rakentamisen ammattien määrä pula-ammattien joukossa on ollut viime aikoina kasvussa.

Työvoiman saatavuusongelmien taustalla on usein myös riittämätön koulutus, vähäinen työkokemus tai erityisosaamisen puute. Matalan koulutustason tehtäviä on aina vain vähemmän tarjolla ja toisaalta erityisosaamisella on jatkuvaa kysyntää. Ammatillisen osaamisen lisäksi keskusteluissa työnantajien kanssa nousevat esiin erilaiset asenteeseen liittyvät asiat. Asenteen ollessa kohdallaan työntekijä ollaan valmis lisäkouluttamaan tehtävään sopivaksi. Yritysten tarpeet voivat olla spesiaaleja ja siksi yrityskohtaisille koulutuksille on kysyntää. Monilla aloilla perustutkinnot nähdään alalietututkintoina, ja varsinainen ammattitaito syntyy ja opitaan töissä. Myös moniosaamisen tarve korostuu entisestään, eikä yhdellä tutkinnolla tai tutkinnon osalla pystytä aina vastaamaan työelämän tarpeisiin. Työvoiman saatavuuden turvaamisessa tarvitaan tulevaisuudessa entistä enemmän yksilöille yksilöllisiä opintopolkuja ja yrityksille yrityskohtaisia ratkaisuja.

Hämeen TE-toimiston maaliskuussa tekemän ammattibarometrin mukaan työvoiman saatavuusongelmat Hämeessä painottuvat edelleen teollisuuden ja rakentamisen ammatteihin sekä sosiaali- terveys- ja opetuslalle. Arvioitaessa työmarkkinatilannetta seuraavan puolen vuoden aikana pula-ammattien listalta löytyy seuraavia teollisuuden ja rakentamisen ammatteja: koneenasettajat ja koneistajat, betonirakentajat ja raudoittajat, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, rakennusinsinööri, sähkö- ja automaatioinsinööri, rakennusalan työnjohtajat, muut rakennustyöntekijät, lattianpäällystystyöntekijät, puu- ja sahatavaran prosessityöntekijät, talonrakentajat, konetekniikan erityisasiantuntijat sekä ohutlevysepat. Sosiaali-, terveys-, ja opetuslalla pula-ammattia ovat mm. sosiaalityön erityisasiantuntijat, kuulontutkijat ja puheterapeutit, suuhygienistit, hammaslääkärit, sairaanhoitaja ja terveydenhoitaja, yleislääkärit, ylilääkärit ja erikoislääkärit, lastentarhanopettajat, erityisopettajat, psykologit ja röntgenhoitajat. Pula-ammateiksi nousivat lisäksi mm. kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat, kiinteistönvälittäjät ja isännöitsijät, keittiöpäälliköt, palkanlaskijat ja puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät. Arvioissa on seutukuntakohtaisia eroja. Pula-ammattien määrä on Lahden seutukunnassa selvästi muita Hämeen seutukuntia suurempi. Teollisuuden ongelmat näkyvät pula-ammattien määränä erityisesti Lahden seutukunnassa. Kaikkiaan Hämeessä arvioitiin olevan pulaa 36 ammattinimikkeessä. Pula-ammattia arvioitiin olevan hieman enemmän kuin syksyn arvioissa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrä on vähentynyt Hämeen ELY-keskuksen alueella sekä kaikissa Hämeen seutukunnissa. Myös laaja työttömyys, eli työttömien työnhakijoiden ja palveluissa olleiden yhteismäärä, on pienentynyt. Laajan työttömyyden lasku johtuu nimenomaan työttömien työnhakijoiden määrän vähentymisestä. Palveluissa olevien määrä on ollut pienessä kasvussa. Eniten on kasvanut omaehtoisessa opiskelussa olevien määrä. Työttömyyden näkymien arvioidaan koko alueella sekä lähimmän puolen vuoden että vuoden aikana parantuvan edelleen. Yt-neuvotteluja on käynnissä eri toimialoilla, mutta mitään erityisen suurta ei ole näköpiirissä. Sekä miesten että naisten työttömyys on vähentynyt, mutta miesten työttömyys on vähentynyt naisia nopeammin. Työttömyys on myös vähentynyt kaikissa ikäryhmissä.

Viime vuonna työttömyys väheni Hämeen maakunnista Päijät-Hämeessä Kanta-Hämettä nopeammin. Alkuvuoden aikana ero on tasoittunut. Erot maakuntien välillä sekä alueiden sisällä työttömyysasteissa ovat kuitenkin edelleen suuret. Työttömyysaste Kanta-Hämeessä oli helmikuun lopussa 11,3 % ja Päijät-Hämeessä 15,4 %.

Myös nuorten työttömyys on vähentynyt. Kokonaistyöttömyyden laskun tapaan nuorten työttömyyden lasku oli viime vuoden aikana Päijät-Hämeessä Kanta-Hämettä nopeampaa. Ero maakuntien välillä nuorten työttömyysasteessa on kaventunut. Nuorten työttömyysaste Kanta-Hämeessä oli helmikuun lopussa 16,5 % ja Päijät-Hämeessä 18,5 %.

Pitkäaikaistyöttömien eli yhdenjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleiden määrän kasvu taittui vuoden 2016 loppupuolella. Tällä hetkellä pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä työnhakijoista on noin 36 prosenttia. Osuus on maan keskiarvoa korkeampi. Kokonaistyöttömyyden laskun jatkuessa työttömyyden rakenteellisu-

minen voi entisestään korostua. Yli vuoden työttömänä olleiden määrän käännyttyä laskuun yli kaksi vuotta työttömänä olleiden määrä kasvaa edelleen. Teollisuuden rakennusmuutoksen vuoksi työttömäksi jääneillä riski työttömyyden pitkittymiseen on todella suuri. Uusia työmahdollisuuksia etsittäessä alueellinen ja ammatillinen liikkuvuus tulevat entisestään korostumaan. Esim. Varsinais-Suomen meri- ja autoteollisuuden työmahdollisuudet (Valmet Automotive ja Mayer) ovat houkuttelleet työnhakijoita myös Hämeestä. Kohtaanto-ongelmat työmarkkinoilla jatkuvat, eikä työttömien määrä rekrytointiongelmista kärsivillä aloilla ole suoraan verrannollinen osaavan työvoiman saatavuuden paranemiseen.

Työttömyyden määrään ja työttömyysasteen kehitykseen vaikuttavat luonnollisesti työttömien ikärakenne sekä alueen väestörakenne kokonaisuudessaan. Hämeen työttömistä työnhakijoista 15 prosenttia on tällä hetkellä 60 vuotta täyttäneitä. Yli vuoden työttömänä olleista yli 60 vuotiaiden osuus on noin 29 prosenttia.

Vuonna 2016 Hämeen ELY-keskuksen alueella päättyi 46 200 työttömän työnhakijan työnhakujaksoa. Työnhakujakson päättäneistä runsaat 47 prosenttia sai työtä avoimilta työmarkkinoilta. Tämä on vajaan prosenttiyksikön enemmän kuin edellisvuonna.

Selvää on, että tulevaisuudessa ulkomaalaistaustaisten kasvava määrä haastaa työllistämispalveluja. Tehokas kotoutuminen ja suomen kielen oppiminen sekä ammatillinen koulutus ja osaaminen edistävät ulkomaalaisten työllistymistä Suomessa. Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden osuus ulkomaalaisesta työvoimasta oli Hämeessä helmikuun lopussa 32,2 %, mikä on maan keskiarvoa enemmän.

Lahden seutukunta

Asikkala, Hollola, Kärkölä, Lahti, Orimattila, Padasjoki, Hartola, Sysmä ja Heinola

Lahden seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 201 596 henkilöä. Vuoden aikana vähennyistä oli 19 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 14 812.

Lahden seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueen vahvuus on poikkeuksellisen suuri vientitoimintaa harjoittavien yritysten määrä. Yritysrakenne on edelleen monipuolinen. Alueen kasvun ja kehittymisen taustalla ovat perinteiset vahvat teolliset toimialat ja klusterit: mekatroniikka-ala, muovi, puu- ja huonekaluteollisuus, viljaklusteri sekä hyvinvointisektori ja kauppa- ja palveluliiketoiminta. Myös muotoilu- ja cleantech-klusterit ovat aktiivisia. Päijät-Häme eli Lahden seutukunta on maan vahvin perheyrittäjämaakunta. Päijät-Hämeessä perheyrittäjien osuus alueiden yritysten hen-

kilöstöstä on yli 55 prosenttia. Suurimpia perheyriytyksiä ovat liikevaihdoltaan Versowood (yli 300 miljoonaa euroa) sekä 250 miljoonan euron luokassa olevat Koskisen konserni ja L-Fashion Group. Alueella toimii myös suuria, valtakunnallisesti merkittäviä perheyriytyksiä, kuten Fazer ja Wihuri-Wipak.

Päijäthämäläiset yriytykset ovat teollisuuspainotteisia ja teollisuusyriytykset vientivetoisia. Perinteisen teollisuuden rakennemuutos jatkuu edelleen, ja vahvasta teollisuusalueesta kaupan ja palvelualan yriytystoiminnan alueeksi siirtyminen on edellytys alueen elinvoimaisuudelle. Erityisesti hyvinvointisektorilla uskotaan olevan kasvupotentiaalia. Biotaloussektorin merkitys vahvistuu jatkossa edelleen myös maaseutupainotteisten kuntien elinvoimaa. Biotaloussektori vahvistuu mm. Heinolassa, kun Stora Enso investoi 28 miljoonaa euroa Heinolaan kartonkitehtaan uudistuksiin.

Seutukunnan logistinen sijainti on hyvä ja asuinalueena alue on monipuolisuudessaan viihtyisä. Hyvät yhteydet pääkaupunkiseudulle ja muille kasvualueille ovat alueen keskeisiä vahvuuksia. Haasteena ovat olleet VR-junavuorojen supistukset Riihimäki–Lahti–Kouvola yhteysväleillä, joihin on kuitenkin nyt saatu parannuksia. Toimiva julkinen liikenne on merkittävä vetovoima- ja vahvuustekijä, ja alueen junayhteyksillä on keskeinen merkitys sekä alueen elinkeinoelämän että asukkaiden yhteystarpeiden kannalta. Kuntien kaaivoitus perustuu monella alueella (mm. Hausjärven Monni, Nastolan – nykyään Lahden – Villähde ja Uusikylä, Orimattilan Henna ja Lahden Hennala) pysäkkiin ja sillä pysähtyviin junavuoroihin. Koko Päijät-Hämeen kannalta merkittävin kehityshanke jatkossa on rahoituksen saanut Lahden eteläinen kehätie. Tien rakentaminen tuo alueelle merkittävän pirstysruiskeen, mahdollistaa liittymäalueiden toimitilarakentamista sekä parantaa itä-länsi suuntaisia liikenneyhteyksiä. Tämän seurauksena seudun logistiikka-alesuunnitelmat saavat kaivattua tukea. Valtatien siirtyminen etelään helpottaa myös osaltaan Matkakeskuksen alueen kehittämistä osaksi ydinkeskustaa ja avaa mahdollisuuden kehittää Sopenkorven aluetta sekä koko radanvarren seutua asuinkäytön suuntaan.

Alue on kasvattanut väkilukuaan 2000-luvulla, mutta viime vuosina suunta on ollut lievästi laskussa. Logistisen sijainnin paraneminen sekä elinkeinoelämän ja työllisyyden elpyminen mahdollistavat väestökasvun myös jatkossa. Lahden seutukunnan väestö väheni vuonna 2016 vain hieman (-19), mikä on vähemmän kuin muissa Hämeen seutukunnissa.

Alueella on vahva ja verkottunut ammattikorkeakoulu (LAMK) ja korkeakoulukampuksen kautta muita korkeakoulutoimijoita kuten Helsingin yliopisto, Aalto-yliopisto ja Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Vuoden 2018 aikana Lahden ammattikorkeakoulu on siirtymässä Lappeenrannan teknillisen yliopiston omistukseen. Yliopisto ja ammattikorkeakoulu ovat päättäneet neuvottelut ammattikorkeakoulun liittymisestä osaksi LUT-konsernia. Suunnitelmien mukaan LUT lisää tutkintoon johtavan koulutuksen tarjontaansa Lahdessa, sekä DI- että KTM-koulutuksessa. Myös tutkimusresursseja Lahdessa lisätään. Lahden ammattikorkeakoulu on myös muuttamassa uusiin tiloihin. Muutto Iskun entiseen tehdasrakennukseen tapahtuu vuonna 2018. Alueelle on viime vuosina sijoittunut uusia yriytyksiä, ja Isku Centeristä on kehittymässä jatkossa Lahden mittakaavassa suuri toimisto-/työpaikkakeskittymä. Ammattikorkeakoulun muuton jälkeen alueesta muodostuu entistä merkittävämpi osaamis- ja korkeakoulukeskittymä.

MDI:n alueprofiilit 2016 -katsauksessa mainitaan alueen kehittämisen ajankohtaisina asioina mm. ekosysteemien tunnistaminen ja kehittäminen (esim. kiertotalous, digitaalisuus ja muotoilun kautta uudistuva teollisuus, hyvinvointi/matkailu), sekä näihin liittyen referenssikohteet (esim. asemanseutu ja radanvarsi). Lisäksi esiin nostetaan esim. kasvukäytävä pääkaupunkiseudun suuntaan (radanvarsi Hennasta Nastolaan), johon on tulossa sähköisen liikkumisen edelläkävijäratkaisuja, energiaratkaisuja ja uusia liiketoimintamalleja.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan näkymien arvioidaan Lahden seutukunnassa olevan nykyhetkeä paremmat sekä puolen vuoden että vuoden kuluttua. Helmikuussa julkaistu pk-barometri tukee positiivisia lähiajan näkymiä. Pk-yritysten odotukset lähiajan suhdannekehityksestä ovat positiiviset, valtakunnallista keskiarvoa toiveikkaammat ja myös selvästi paremmat kuin syksyllä 2016. Pk-yritysten arviot investointien lähiajan kehityksestä ovat aiempaa positiivisemmat, mutta silti edelleen alhaiset.

Positiivisesta vireestä alueella kertoo, että Tilastokeskuksen mukaan yrityksiä perustettiin vuoden 2016 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä edellisvuotta enemmän (+8 %). Yrityksiä perustettiin eniten tukku- ja vähittäiskaupassa, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla, rakentamisessa, muussa palvelutoiminnassa sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnassa. Näistä toimialoista tukku- ja vähittäiskaupan yrityksiä perustettiin edellisvuoden tahtiin, rakentamisessa ja muussa palvelutoiminnassa määrä väheni hieman. Ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnassa aloittaneita yrityksiä on selvästi edellisvuotta enemmän. Starttirahalla aloittaneita oli vuonna 2016 vähemmän kuin edellisvuonna. Yritysneuvonnassa asiakkaiden määrät nousivat loppuvuodesta.

Alueen teollisuus panostaa tulevaisuuteen ja investointeja on enemmän kuin pitkään aikaan. Myös Venäjän markkinoiden pohjakosketus viennin saralla on nähty. Sandvik siirtää toimintojaan Tampereelta Lahteen. Porakoneiden osien ja komponenttien valmistus keskittyy viimeistään huhti-toukokuun 2017 aikana Lahteen, jossa hallia laajennettiin edellisvuonna. Wipakin 20 miljoonan investointi uuteen tuotantoteknologiaan vuodelta 2016 on nyt täysimääräisesti käytössä. Käynnissä ovat lisäksi Fazerin kauramyllyn laajennustyöt sekä Luhdan Nastolan logistiikkakeskuksen modernisointi. Yhtiö tulee jatkossa hoitamaan Nastolasta käsin kaikki Euroopan toimituksensa. Orimattilan suurimpiin yrityksiin kuuluva Kera Group on laajentanut tuotantotilojaan Orivillen alueella. Edellä mainittujen lisäksi tuotanto- ja varastotilojen laajennuksia on viime vuosina valmistunut mm. Teknowaren, Wipakin ja Haltonin toimesta. Tilojen uudisrakentaminen tulee puolestaan suurella todennäköisyydellä jatkumaan Orimattilan Pennalan logistiikkakeskittymässä. Alueen puutuoteteollisuus uskoo vahvasti tulevaisuuteen. Puuovienvalmistaja Jeld-Wen lisää tuotantoaan Vääkysissä ja hakee uusia työntekijöitä. Taustalla on yhden konsernin Ruotsin tehtaan sulkeminen ja valmistuksen siirtäminen Suomeen ja Tanskaan. Koskisen Oy palkkasi viime vuonna lisää henkilöstöä, joista suurin osa vaneritehtaalle. Tälläkin hetkellä haetaan työntekijöitä yhtiön vaneri- ja sahateollisuuteen. Heinolan kaupunginhallitus on hyväksynyt Heikkimäen uuden teollisuusalueen asemakaavan. Vierumäelle sijoittuvasta alueesta on suunnit-

teltu Heinolan eteläistä porttia. Myös suuren vedenpullottamon perustaminen Lahteen eteen, kun monacolaisen sijoittajan edustama yritys ja Lahden kaupunki ovat tehneet kaupan tontista. Lahteen perustetaan suomalainen yritys, jonka tavoitteena on toimittaa pullolettua pohjavettä kansainvälisille markkinoille. Tehtaan rakentaminen on tarkoitus aloittaa kesällä 2017 ja laitos aloittaisi toimintansa kesällä 2018.

Päätös valtatie 12 eteläinen linjauksen rakentamisesta on lisännyt kysyntää Lahden kaupungin eteläosaan, jonne rakennetaan ja suunnitellaan uusia laajoja liikerakennuksia. Varsinkin Renkomäelle kohdistuu voimakasta kysyntää, sillä liittymäalueen yhteyteen rakennetaan useita erikoistavarakaupan myymälärakennuksia. Alueelle on sijoittumassa muun muassa Stadium Outlet ja Leo's Leikkimaa sisäleikkipuisto. Hollolan puolella Kuntakeskuksen Prisman rakentaminen on käynnissä. Prismakeskuksen valmistuttua liikerakentaminen tulee jatkumaan Riihimäentien risteysalueella, jonne on suunnitteilla Nesteen uusi liikenneasema sekä erikoistavarakaupan tiloja. Hämeenmaalla on puolestaan suunnitella rakentaa Sale käytöstä poistuneen paloaseman tontille Soramäkeen.

Muina rakenteilla olevina investointeina Investointi- ja toimitilamarkkinakatsauksessa 2017 nostetaan esiin mm. seuraavat hankkeet: Yritys- ja kulttuurikeskus Malskin saneeraus- ja uudisrakentaminen, Askonalueen toimisto- ja työpaikka-alueen jalostaminen, Isku-Center ammattikorkeakoulu- ja toimistokeskittymä, lasitehtaan jalostus Hennalassa uuteen käyttötarkoitukseen, Renkomäki Fixus varaosamyymälä, Vesijärven Auton myymälälaajennus, vanhan linja-autoaseman saneeraus liikettäyttöön, Hennalan entisten varuskuntakiinteistöjen uudelleen käyttöön saattaminen (mm. Hämeen pääpoliisiasema) ja Kauppakeskus Mailin laajennus. Käynnissä on myös suuria koulujen, päiväkotien ja monitoimitalojen perusparannushankkeita vuosille 2017–2019 noin 120 miljoonalla eurolla sekä pääterveysaseman uudistaminen 27,5 miljoonaa euroa.

Lahden alueen suunnitteilla olevina investointeina Investointi- ja toimitilamarkkinakatsauksessa 2017 mainitaan mm. seuraavia: asuin-, liike-, ja hotellirakentaminen Ranta-Kartanon alueella, Hennalan varuskunta-alueen uudisrakentaminen, Riihimäentien risteysalueen toimitilarakentaminen, Hollolan Nostavan logistiikka-alue, Messilän ja Pyhäniemen vapaa-ajanhankkeet, Hennan rautatieaseman ja Tuuliharjun liittymäalueen toimitilarakentaminen sekä Pennalan logistiikkakeskuksen laajentuminen.

Alueelle tärkeällä viljatoimialalla viime vuosina tehdyt investoinnit ja yritysostot sekä pitkäjänteinen tuotekehitys ovat vahvistaneet alueen viljateollisuuden kykyä vastata markkinoiden monipuolistuvaan kysyntään. Mm. tietoisuuden leviäminen kuluttajamarkkinoilla kauran terveysvaikutuksista sekä käsityöläisöluiden kasvava kysyntä ja pienpanimobuumi ovat luoneet viljatoimialalle niin koti- kuin vientimarkkinoillakin uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Tämä on osattu ennakoida alueen yritysten tuotekehityksessä. Tuotekehitysosaaamisesta hyvänä esimerkkinä kotimarkkinoilta on Päijät-Hämeeseen kauratuotteilla saadut voitot Vuoden Suomalainen Elintarvike -kilpailussa kahtena vuotena peräkkäin – vuonna 2015 Fazerin Alku Sadonkorjuupuurolla ja vuonna 2016 Viipurilaisen Kotileipomon Puhtikauralla. Päijät-Hämeeläisessä viljanjalostusketjussa onkin yritysostoista riippumatta näyttöä siitä, että osaaminen on korkealla tasolla laadukkaiden raaka-aineiden tuottamisesta lopputuotteiden taitavaan brändäykseen saakka. Alueen yritykset ovat onnistuneet tuotekehityksen ja muotoilun avulla uudistamaan perinteisiä elintarviketuotteita sekä nostamaan

niiden jalostusarvoa. Yksi tulevaisuuden fokusalue viljaklusterin toiminnalle on viestinnän ja markkinoinnin tehostaminen. Perusedellytykset kasvulle ovat toimialalla tehtyjen investointien ja tuotekehitysosaamisen myötä hyvät, ja kun viestintää ja markkinointia osataan hyödyntää tilanteessa, jossa orastava talouskasvu tukee kuluttajien kiinnostusta laadukaisiin viljatuotteisiin, toimialan kehitysnäkymät vaikuttavat varsin myönteisiltä.

Hyvinvointisektorilla maakuntauudistus ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistus tulee vaikuttamaan hyvinvointipalvelujen organisoitumiseen alueittain. Sote-palvelujen siirtyminen pois kuntien vastuulta vaikuttaa julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöhön. Keskeisenä painoalana sote- ja hyvinvointisektoreilla on digitalisaatio ja sen tuomat mahdollisuudet kansalaisten palvelujen parantamisessa sekä toiminnan tehostamisessa. Yleisenä trendinä jatkuu edelleen vahvana ikääntyville suunnattujen, erityisesti kotiin tuotettavien palvelujen kasvu. Kysyntä kasvaa samalla edelleen myös palveluasumisen sektorilla. Terveystalon yritysten aktivoituminen kansainvälisillä markkinoilla jatkuu ja hyvinvointiteknologia kattaa noin puolet Suomen teknologiaviennistä. Teknologian lisäksi myös palvelujen, koulutuksen ja osaamisen vienti on nostanut päätään. Lahden seudun yritykset ovat kilpailukykyisiä erityisesti kuntoutukseen, ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon ja sairaalaympäristöjen kehittämiseen liittyvien kalusto- ja palvelukokonaisuuksien osalta. Inoroom on uusi päijäthämäläinen leikkaussalikonaisuus, jossa orimattilalainen Hermetel valmistaa seinät, lahtelainen Merivaara kalusteet ja iittiläinen Halton ilmanvaihdon. Esim. OP-ryhmä on tilannut kolmeen uuteen sairaalaansa Inoroom-leikkaussalit. Esimerkkinä hyvinvointialan tapahtumista Heinolan Reumanmäellä sijaitsevaan Valolinnaan on saatu entistä suurempi hoivapalvelukeskittymä. Tiloissa toimii kaupungin lisäksi 10 yritystä, jotka tarjoavat pääasiassa hoivapalveluita. Vuoden 2018 tavoitteena on Hotelli Valon tilojen muuttaminen vuokra-asunnoiksi. Valolinnalla on saanut poikkeusluvan, jonka mukaan hotelli voidaan muuttaa asumiskäyttöön vaiheittain. Kyseessä on yhteisöasumisen konsepti, joka sisältää kevyttasoisien hoivatyön ja käyttöoikeuden hotellin yhteisiin tiloihin. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä ilmoitti maaliskuussa yt-neuvottelujen käynnistymisestä. Kolmen organisaation (Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä, Lahden kaupungin sosiaali- ja terveys-toimiala ja peruspalvelukeskus Oiva) yhdistyttyä joudutaan arvioimaan paitsi organisaatio-rakenteita myös päällekkäisiä tehtäviä.

Alueella on monipuoliset mahdollisuudet lisätä tapahtuma-, liikunta- ja luontomatkailua. Yhteistyön kehittämistä varten on edelleen meneillään strategiatyö, jonka avulla pyritään saamaan alueelle mm. tapahtumia ja liikunta- ja hyvinvointimatkailijoita palveluja kehittämällä. Alueen keskeisten vapaa-aika ja matkailukohteiden Vierumäen, Pajulahden ja Messilän kehittäminen jatkuu edelleen. Matkailua lisännee myös tuleva Kimolan kanavan rakentaminen Iitin ja Kouvolan välille, jonka rakennusluvalle KHO on nyt antanut lainvoiman. Matkailu on merkittävä kasvuala. Lahti Regionin teettämän selvityksen mukaan esim. Päijät-Häme saa matkailusta välitöntä tuloa liki 370 miljoonaa euroa vuosittain. Tulo on kasvanut vuosina 2010–2016 noin seitsemän prosenttia. Matkailun tuoma kokonaisyhyöty maakuntaan on lähes 900 miljoonaa euroa vuodessa. Myös matkailun työllistävä vaikutus on kasvanut. Lahden 2017 hiihdon MM-kisat vaikuttivat positiivisesti alueen elinkeinoelämään ja olivat hieno näyteikkuna Lahden seudun matkailulle. Matkailu Hämeeseen on kotimaanmatkailupainotteista, mutta hiihdon MM-kisat olivat hieno tilaisuus lisätä kansainvälisten matkai-

lijoiden osuutta myös jatkossa. Tästä esimerkkinä myös Vierumäki Country Club oy:n viime vuonna allekirjoittama sopimus matkailuyhteistyöstä kiinalaisen DPS Consultingin kanssa. Tavoitteena on hankkia mahdollisimman paljon kiinalaisia matkailijoita Kiinasta Vierumäelle. Tilastokeskuksen tammikuun majoitustilaston mukaan yöpymiset lisääntyivät Päijät-Hämeessä 20 prosenttia viime vuoden tammikuuhun verrattuna.

Kaupanalalla aukioloaikojen vapautuminen näkyi myynnin kasvuna etenkin isoissa yksiköissä. Osuuskauppa Hämeenmaa tiedotti henkilöstömäärän lisääntyneen jonkin verran. Myös osa-aikaisille työntekijöille pystyttiin tarjoamaan enemmän tunteja. Suurimpina investointeina kuluvana vuonna ovat syys-lokakuun vaihteessa avautuva Hollolan Prisma ja Automaan uuden autokaupan avautuminen kesän lopulla. Muina kaupanalan investointeina mm. Jysk avaa toisen liikkeen Lahteen ja Stadium avaa Stadium Outletin. Lahden Hong Kong-liike on hakeutunut yrityssaneeraukseen.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Helmikuussa julkaistun pk-barometrin mukaan alueen suhdannenäkymät henkilökunnan määrän suhteen ovat toiveikkaammat kuin maassa keskimäärin ja myönteisemmät kuin syksyllä 2016. Pk-yrityksiin syntyy uutta työtä, mutta kohtaanto-ongelma vaikeuttaa kasvua. Taloudellisten olojen paraneminen ei näy välittömästi yhtä suurena muutoksena pk-yritysten henkilöstöodotuksissa, koska yritykset ovat sinnitelleet heikon taloustilanteen yli pitämällä kiinni henkilöstöstään. Barometrin mukaan suurin työllistämisen este on epävarkaa taloudellinen tilanne ja huono kysyntä. Myös työn sivukulujen suuruus ja työvoiman heikko saatavuus estävät yrityksiä palkkaamasta lisää henkilökuntaa.

TE-toimistoon ilmoitettujen työpaikkojen määrä on ollut kasvussa. Viime vuonna uudet avoimet työpaikat lisääntyivät edellisvuodesta (+11 %) ja kasvu on jatkunut. Vuonna 2016 avoimia työpaikkoja oli eniten myynnin tehtävissä (myyntiedustajat, myyjät, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät). Seuraavaksi eniten avoimia paikkoja oli toimisto- ja laitossiivoojille, rahdinkäsittelijöille ja varastotyöntekijöille, lähihoitajille, elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöille, rakennusalan avustaville työntekijöille, moottoriajoneuvojen asentajille ja korjaajille, hitsaajille ja kaasuleikkaajille, tarjoilijoille sekä konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoille. Paikat lisääntyivät edellisvuodesta eniten teollisuuden ja rakentamisen ammateissa: elintarviketeollisuuden prosessityöntekijät, rakennusalan avustavat työntekijät, moottoriajoneuvojen asentajat ja korjaajat, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijat, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät, talonrakentajat sekä betonirakentajat ja raudoittajat. Myös mm. toimisto- ja laitossiivoojien ja tarjoilijoiden paikkoja oli avoinna edellisvuotta enemmän. Alkuvuodesta kysyntää on ollut eniten myynnin tehtäviin (myyntiedustajat, myyjät), puutarhureille ja kasvihuoneviljelijöille ja -työntekijöille, lähihoitajille, toimisto- ja laitossiivoojille, avustaville keittiötyöntekijöille, tarjoilijoille sekä konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoille.

Pk-barometrin mukaan työvoiman saatavuusongelma yrityksen kasvun esteenä on alueella maan keskiarvoa seitsemän prosenttiyksikköä korkeampi. Työvoiman saatavuusongelmia on varsinkin metalliteollisuudessa. Tämä näkyy myös Hämeen TE-toimiston maaliskuussa tekemässä ammattibarometrissä, jossa pula-ammateista löytyy useampia me-

talliteollisuuden ammatteja. Barometrin perusteella Lahden seutukunnassa olevat työvoiman saatavuusongelmat painottuvat edelleen teollisuuden ja rakentamisen ammatteihin sekä sosiaali- terveys- ja opetuslalle. Arvioitaessa työmarkkinatilannetta seuraavan puolen vuoden aikana pula-ammattien listalta löytyy seuraavia teollisuuden ja rakentamisen ammatteja: koneenasettajat ja koneistajat, betonirakentajat ja raudoittajat, hitsaajat ja kaa-suleikkaajat, rakennusinsinööri, sähkö- ja automaatioinsinööri, rakennusalan työnjohtajat, muut rakennustyöntekijät, lattianpäällystystyöntekijät, puu- ja sahatavaran prosessityöntekijät, talonrakentajat, konetekniikan erityisasiantuntijat, ohutlevysepat, kirvesmiehet ja rakennuspuusepat, rakennussähköasentajat sekä muut sähköasentajat. Sosiaali-, terveys-, ja opetuslalla pula-ammattia ovat mm. sosiaalityön erityisasiantuntijat, kuulontutkijat ja puheterapeutit, suuhygienistit, hammaslääkärit, sairaanhoitaja ja terveydenhoitaja, yleislääkärit, ylilääkärit ja erikoislääkärit, lastentarhanopettajat, erityisopettajat, psykologit sekä röntgenhoitajat. Kaikkiaan pulaa arvioitiin olevan 42 ammattinimikkeessä, mikä enemmän kuin syksyn 2016 arviossa. Työvoiman kysynnän tarpeisiin on vastattu mm. rekrykoulutuksilla, joita on käytetty eniten teollisuudessa ja rakennustuoteteollisuudessa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Lahden seutukunta on työttömyysasteella mitattuna edelleen Hämeen synkintä työttömyysaluetta, vaikkakin työttömyyden kehitys on ollut viime aikoina myönteistä. Työttömyyden näkymien arvioidaan sekä lähimmän puolen vuoden että vuoden aikana parantuvan edelleen. Yt-neuvotteluja on käynnissä eri toimialoilla, mutta mitään erityisen suurta ei ole näköpiirissä. Seutukunnan sisällä työttömyysaste on Heinolan seudulla hieman Lahden seutua korkeampi. Selkein ero on kuitenkin nuorten työttömyysasteessa, joka on Heinolan seudulla selvästi Lahden seutua ja Kanta-Hämeen seutukuntia korkeampi (helmikuu 2017: Hämeenlinnan seutukunta 16,1 %, Forssan seutukunta 19,6 %, Riihimäen seutukunta 15,2 %, Lahden seutukunta 18,5 %, josta Heinolan seutu 21,9 % ja Lahden seutu 18,1 %).

Työttömyyden lasku alueella oli viime vuonna Riihimäen seutukunnan jälkeen Hämeen toiseksi nopeinta. Nuorten työttömyys väheni nopeammin kuin muissa Hämeen seutukunnissa. Työttömyys on vähentynyt kaikissa ikäryhmissä. Miesten työttömyys on vähentynyt jonkin verran nopeammin kuin naisilla.

Pitkäaikaistyöttömien eli yhtäjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleiden määrän kasvu taitui vuoden 2016 loppupuolella. Tällä hetkellä pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä työnhakijoista on noin 38 prosenttia. Osuus on Hämeen seutukuntien korkein. Lahden seudulla osuus on Heinolan seutua korkeampi. Kokonaistyöttömyyden laskun jatkuessa työttömyyden rakenteellistuminen voi entisestään korostua.

Työttömyyden määrään ja työttömyysasteen kehitykseen vaikuttavat luonnollisesti työttömien ikärakenne sekä alueen väestörakenne kokonaisuudessaan. Lahden seutukunnan työttömistä työnhakijoista noin 15 prosenttia on tällä hetkellä 60 vuotta täyttäneitä. Yli vuoden työttömänä olleista yli 60 vuotiaiden osuus on noin 28 prosenttia.

Vuonna 2016 Lahden seutukunnassa päättyi noin 26 000 työttömän työnhakijan työnhakujaksoa. Työnhakujakson päättäneistä runsaat 48 prosenttia sai työtä avoimilta työmarkkinoilta. Tämä on reilun prosenttiyksikön enemmän kuin edellisvuonna.

Hämeenlinnan seutukunta

Hattula, Hämeenlinna, Janakkala

Hämeenlinnan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 94 269 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 342 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 627.

Hämeenlinnan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Hämeenlinnan seutukunnan vahvuuksia ovat helppo saavutettavuus, hyvä logistinen sijainti osana Suomen kasvukäytävää sekä monipuolinen yritysraakenne. Alueella on myös merkittäviä vientitoimintaa harjoittavia yrityksiä. Työssäkäyntialue on Kanta-Hämeen maakuntaa selvästi laajempi pendelöinnin ansiosta. Haasteena ovat olleet VR-junavuorojen supistukset Helsinki-Riihimäki-Hämeenlinna-Tampere yhteysväleillä. Joitain junavuroja on nyt palautettu, mutta vuorot eivät ole entisellä tasolla. Toimivat junavuorot ovat merkittävä vetovoima- ja vahvuustekijä, ja alueen junayhteyksillä on keskeinen merkitys sekä alueen elinkeinoelämän että asukkaiden yhteystarpeiden kannalta. Työmatkaliikenteen lisäksi junavuorojen vähennykset vaikuttavat myös koulu-, asiointi- ja vapaa-ajanmatkoihin.

Maakunnan monipuolinen elinkeinorakenne on muutosjoustavuuden kannalta selkeä vahvuus. Hämeenlinnan seutu on Kanta-Hämeen kolmesta seudusta elinkeinorakenteeltaan monipuolisin. Keskeisiä toimialoja ovat mm. teollisuus (metalli- ja terästeollisuus, elintarviketeollisuus), logistiikka ja kauppa. Monipuolisuuden käänköpuoli on, että selkeitä kärkialoja on haastavampi löytää. Julkisen sektorin työpaikkojen suuri osuus seutukunnassa tuo vakautta aluetalouteen. Alueen vahvuuksiin kuuluu myös monipuolinen koulutustarjonta. Haasteena nähdään ikääntyvien yrittäjien suuri määrä ja vaikeudet löytää jatkajia toimiville yrittäjille. Suurimmat riskit äkillisen rakennemuutoksen suhteen liittyvät julkisen sektorin muutoksiin sekä yksittäisten suurempien yritysten mahdollisiin vaikeuksiin.

Seutukunta on kasvattanut väkilukuaan 2000-luvulla. Pitkään jatkuneen positiivisen kehityksen jälkeen on kuitenkin koettu pientä väestötappiota. Vuoden 2016 tietojen mukaan väkiluvun lasku johtui sekä luonnollisen väestönkasvun että kuntien välisen nettomuuton negatiivisuudesta. Suunta on viime vuosina ollut sama koko Kanta-Hämeen maakunnassa. Tämä herättää kysymyksen, onko kasvu keskittymässä yhä harvempiin alueisiin ja mitä asialle voidaan tehdä. Hämeenlinnan seutukunnassa on kuitenkin hyvät edellytykset tulevien vuosien kasvuun ja rakentamiseen. MDI:n alueprofiilit 2016 -katsauksessa nostetaan kehittämisen kannalta ajankohtaisina esiin mm. seuraavat asiat: bionalouden kehittäminen (Hämeenlinna luonnonvarakaupunkina), työpaikkojen säilyminen alueella (erityisesti metalli- ja terästeollisuus), toimivien yritysten kehittymismahdollisuudet sekä saavutettavuus ja liikennematkaisuudet.

Elinkeinorakenteen monipuolisuudesta tulee huolehtia modernisoimalla ja uudistamalla perinteisiä aloja. Vähintäänkin yhtä tärkeää on huolehtia myös siitä, että maakunnassa etsitään aktiivisesti ja tuetaan uusia ja nousevia kasvualoja. Vahvuuksia tulee entisestään vahvistaa ja potentiaalisia uusia liiketoimintamahdollisuuksia kartoittaa ja auttaa eteenpäin. Maakunnan resilienssin lisäämiseksi nimenomaan uusien ja nousevien kasvualojen eteen on tulevaisuudessa erityisesti panostettava. Yritysten innovaatiotoiminnan kehittäminen on ratkaisevassa roolissa sekä perinteisillä aloilla että kasvualoilla. Suomen kasvukäytävän mahdollisuuksia myös elinkeinotoiminnan kehittämisessä tulee jatkossa hyödyntää entistä enemmän.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan näkymien arvioidaan lähimmän puolen vuoden aikana pysyvän Hämeenlinnan seutukunnassa nykyisellään. Arvion mukaan näkymät vuoden kulluttua ovat nykyhetkeä paremmat. Helmikuussa julkaistu pk-barometri tukee positiivisia lähiajan näkymiä. Alueen pk-yritysten odotukset lähiajan suhdannekehityksestä ovat positiiviset, mutta jäävät kuitenkin maan keskiarvoa ja Kanta-Hämeen maakuntaa heikommiksi. Odotukset ovat myös hieman heikentyneet syksystä 2016.

Tilastokeskuksen mukaan uusia yrityksiä perustettiin Hämeenlinnan seutukunnassa vuoden 2016 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä edellisvuotta vähemmän (-15 %). Yrityksiä perustettiin eniten tukku- ja vähittäiskaupassa, rakentamisessa, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla sekä muussa palvelutoiminnassa. Näistä toimialoista tukku- ja vähittäiskaupassa aloittaneiden yritysten määrä väheni selvästi, muissa määrät kasvoivat edellisvuoteen verrattuna. Myös majoitus- ja ravitsemistoiminnan toimialalla yritysten perustaminen oli selvästi vähäisempää edellisvuoteen verrattuna. Starttirahalla aloittaneiden määrä oli vuonna 2016 edellisvuotta pienempi.

Alueella ja alueen yrityksillä on kehittämis- ja investointi-intoa. Moreenin yritysalueella kehitetään suunnitelmallisesti eteenpäin: teollisessa ympäristössä metalli-, logistiikka-, ympäristö- ja energia-alan yritykset voivat keskittyä omaan erikoisalaansa ja ulkoistaa esim. logistiikka- tai toimistopalvelut alueen muille osajille. Visamäen Korkeakoulukeskus saa uusia neliöitä Hämeen Ammattikorkeakoulun laajennuksen myötä. Kampusalueelle rakennetaan uusia opiskelija-asuntoja, ja alueelle on tulossa uusi päivittäiskauppa. Nykyisiä kasarmien tiloja kunnostetaan, ja uudet kerrostalohankkeet ovat hyvässä vauhdissa. Alueelle on sijoittumassa erilaista palveluliiketoimintaa. Asemanrannan uusi asuin- ja liiketoiminnan alue kehittyi edelleen. Myös Kirstulan ja Suosaaren alueiden kehittyminen jatkuu (tilaa kaupalle ja teollisuudelle).

Teollisuuden investoinneista voidaan nostaa esiin SSAB:n investointi Hämeenlinnan tehtaan Sinkki 3 -linjaan. Investointi lisää etenkin autoteollisuudelle menevän teräksen tuotantoa. Kyse on strategisesta kasvuinvestoinnista Hämeenlinnan tehtaaseen ja turvaa työpaikkojen pysymistä jatkossakin. Etra rakentaa 9 600 neliömetrin suuruista laajennusosaa Hämeenlinnaan. Laajennus on tarkoitettu käyttöön lokakuussa 2017. Samalla Etra siirtää Pameton logistiikkatoiminnot Vantaalta Hämeenlinnaan ja muualta Suomesta siirtyy toimihenkilöitä Hämeenlinnaan. Hämeenlinnan logistiikkakeskuksen investointi maksaa yhteen-

sä noin 15 miljoonaa euroa. Samalla myös työntekijöiden määrä kasvaa. Janakkalan Teollisuusalueet rakennuttaa Janakkalaan uutta teollisuushallia, johon Suomen Putkilaser muuttaa Riihimäeltä. Demolite, Elenia ja Kiertokapula suunnittelevat Hämeenlinnan Karanojalle kyllästettyä puuta polttavaa lämpölaitosta, joka tuottaisi noin viidesosan Hämeenlinnan kaukolämmöstä. Laitoksen rakentaminen maksaisi noin 14 milj. euroa ja siinä voitaisiin polttaa noin 40 000 tonnia puuta vuodessa. Laitoksen omistajiksi tulisi yrityksiä, joiden kyllästettyä puuta laitoksessa hävitetään. Muina investointeina ruotsalainen HeliAir Sweden AB ilmoitti loppuvuodesta uuden helikopteripalvelukeskuksen perustamisesta Hämeenlinnaan.

Matkailu- ja hyvinvointipuolella Aulangon ja Kantolan alueiden kehittäminen jatkuu. Aulangolle kehitetään mm. uutta majoitusaluetta. Iittalan hyvinvointikeskus valmistuu syksyllä 2017.

Myös kaupan puolella on tiedossa investointeja. Keskolle on tulossa Hämeenlinnan kaksi uutta kauppaa. Kauppakeskus Goodmaniin ovat tämän vuoden aikana avautumassa Stadium, Your Face ja Luhdan uusi Luhta Brand Store Kids -myymälä. Osuuskauppa Hämeenmaan viime vuoden iso investointi oli autokaupan avaaminen Hämeenlinnassa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Helmikuussa julkaistun pk-barometrin mukaan seutukunnan suhdannenäkymät henkilökunnan määrän suhteen ovat positiiviset. Odotukset eivät kuitenkaan ole yhtä toiveikkaat kuin maassa keskimäärin ja jäävät Kanta-Hämettä matalammaksi. Suhdannenäkymät ovat myös hieman heikentyneet syksystä 2016.

TE-toimistoon ilmoitettujen uusien työpaikkojen määrä on kuitenkin ollut kasvussa. Vuonna 2016 uudet avoimet työpaikat lisääntyivät edellisvuodesta (+18 %) ja kasvu on jatkunut myös alkuvuodesta. Vuonna 2016 avoimia työpaikkoja oli eniten myynnin tehtävissä (myyntiedustajat, myyjät). Seuraavaksi eniten avoimia paikkoja oli rahdinkäsittelijöille ja varastotyöntekijöille, avustaville keittiötyöntekijöille, lähihoitajille, toimisto- ja laitossiivojille, talonrakentajille ja sairaanhoitajille. Eniten lisääntyivät myynnin, rahdinkäsittelijöiden ja varastotyöntekijöiden sekä talonrakentajien paikat. Kasvua oli myös monissa rakentamisen ja teollisuuden ammateissa, kuten muut rakennustyöntekijät, ruiskumaalajaajat ja -lakkaajat, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät, putkiasentajat, maa- ja vesirakentamisen erityisasiantuntijat ja rakennusalan työnjohtajat. Alkuvuodesta kysyntää on ollut eniten avustaville keittiötyöntekijöille, kone- ja metallituotteiden kokoonpanijoille, rahdinkäsittelijöille ja varastotyöntekijöille, myyjille sekä lähihoitajille.

Alueen suurilta yrityksiltä ei ole tullut erityisen suuria yt-uutisia. Pienempiä yt-neuvotte-luja eri toimialoilla on kuitenkin käynnissä. Työvoimaa on yleisesti hyvin tarjolla tällä hetkellä, mutta työttömänä olevien osaamistaso ei aina kaikilta osin vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia. Työvoiman saatavuusongelmia on erityisesti metalliteollisuudessa. Joillakin aloilla myöskään vastavalmistuneiden osaaminen ei aina vastaa työnantajan tarpeita. Työnantajilla on edelleen varaa valita suuresta hakijamäärästä ja vaatimukset työntekijöitä kohtaan ovat välillä hyvinkin tiukat. Ammatillisen osaamisen lisäksi keskusteluissa työnantajien kanssa nousevat esiin erilaiset asenteeseen liittyvät asiat. Asenteen ollessa kohdallaan työntekijää ollaan valmiita kouluttamaan tehtävään sopivaksi. Yrityskohtaiset koulu-

tukset ovat suosiossa ja yhteishankinta on työnantajille kiinnostava vaihtoehto. Oppisopimus- ja harjoittelupaikkoja ei ole aina helppo löytää. Joillakin aloilla (esim. teollisuus) vaaditaan työtehtävään erilaisia lupia, jolloin harjoittelija ei välttämättä pääse tekemään harjoittelun aikana ”oikeita” töitä.

Hämeen TE-toimiston maaliskuussa tekemän ammattibarometrin mukaan Hämeenlinnan seutukunnassa työvoiman saatavuusongelmia löytyy sosiaali- ja terveysalalta, teollisuudesta ja rakentamisesta. Arvioitaessa työmarkkinatilannetta seuraavan puolen vuoden aikana pulaa arvioitiin olevan seuraavissa ammateissa: sosiaalityön erityisasiantuntijat, kuulontutkijat ja puheterapeutit, sosiaaliturvaetuuksien käsittelijät, suuhygienistit, koneenasettajat ja koneistajat, rakennusinsinööri, sähkö- ja automaatioinsinööri sekä kirjanpidon ja laskenta-toimen asiantuntijat. Verrattuna Lahden seutukuntaan pula-ammattien määrä on pienempi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Hämeenlinnan seutukunta on Hämeessä hyvää työllisyysaluetta ja työttömyysaste on alueen toiseksi matalin Riihimäen seutukunnan jälkeen. Työttömien työnhakijoiden määrä väheni edellisvuodesta, mutta työttömyyden lasku oli hitaampaa kuin Hämeen muissa seutukunnissa. Työttömyyden näkymien arvioidaan sekä lähimmän puolen vuoden että vuoden aikana kehittyvän edelleen parempaan suuntaan. Näkyvillä ei ole merkittäviä yt-neuvotteluilmoituksia tai -riskejä. Nuorten työttömyysaste on Hämeen toiseksi matalin Riihimäen seutukunnan jälkeen, mutta myös nuorten työttömyys aleni viime vuonna hitaammin kuin muissa Hämeen seutukunnissa. Alkuvuoden aikana nuorten työttömyyden lasku on kuitenkin piristynyt. Positiivista on, että työttömyys ei ole missään ikäryhmässä kasvanut merkittävästi. Miesten ja naisten työttömyyden alenemisessa ei ollut viime vuonna selkeää eroa, mutta alkuvuodesta miesten työttömyys on alentunut naisia nopeammin.

Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi vielä vuonna 2016, mutta alkuvuoden aikana on ollut merkkejä määrän kääntymisestä laskuun. Tällä hetkellä pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä työnhakijoista on korkea, noin 34 %. Osuus on korkeampi kuin muissa Kanta-Hämeen seutukunnissa. Työttömyyden rakenne onkin vaikea ja kokonaistyöttömyyden laskiessa työttömyyden rakenteellistuminen voi edelleen korostua.

Työttömyyden määrään ja työttömyysasteen kehitykseen vaikuttavat luonnollisesti työttömien ikärakenne sekä alueen väestörakenne kokonaisuudessaan. Hämeenlinnan seutukunnan työttömistä työnhakijoista vajaat 14 prosenttia on tällä hetkellä 60 vuotta täyttäneitä. Osuus on Hämeen matalimpia. Yli vuoden työttömänä olleista yli 60 vuotiaiden osuus on noin 28 prosenttia.

Vuonna 2016 Hämeenlinnan seutukunnassa päättyi runsaat 10 200 työttömän työnhakijan työnhakujaksoa. Työnhakujakson päättäneistä noin 44 prosenttia sai työtä avoimilta työmarkkinoilta. Osuus on prosenttiyksikön enemmän kuin edellisvuonna.

Riihimäen seutukunta

Hausjärvi, Loppi, Riihimäki

Riihimäen seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 45 919 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 254 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 416.

Riihimäen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueen vahvuus on hyvä maantieteellinen sijainti pääkaupunkiseutuun nähden, joka takaa työvoiman hyvän saatavuuden. Vahvuus on lisäksi toimiva rata- ja julkinen liikenne. Tämän vuoden aikana valmistuva kolmioraide parantaa tavarankuljetusyhteyksiä entisestään. Kolmioraide-hankkeessa rakennetaan yhdysraide Kouvolan ja Tampereen ratasuuntien välille, mikä tehostaa tavarajunien liikennöintiä Kouvolan ja Tampereen välillä. Hanke mahdollistaa kaupunkien välisen suoran tavaraliikenteen ilman Riihimäellä tapahtuvaa veturin vaihtoa ja ympäriajoa. Tavoitteena on mm. nopeuttaa junien kulkua sekä vähentää Riihimäen ratapihojen ruuhkaisuutta ja ympäristöhaittoja. Kolmioraide toimii edellytyksenä myös Helsingin ja Riihimäen väliselle parantamishankkeelle, jonka tarkoituksena on kehittää Suomen vilkkaimman rataosuuden toimivuutta. Uusi raideyhteys luo edellytyksiä myös henkilöliikenteen kehittämiseksi tulevaisuudessa. MDI:n alueprofiilit 2016 -katsauksessa alueen kehittämisen kannalta keskeisenä mainitaan saavutettavuuden ja maankäytön, asumisen ja liikenteen kokonaisuuden edelleen kehittäminen (pääkaupunkiseudun vaikutuspiiri huomioiden; isot liikennehankkeet, kuten Parolan tasoliittymä, kolmioraide).

Seutukunnan väkiluku on viimeisen kymmenen vuoden ajan pääasiassa kasvanut. Kahden edellisenä vuotena väkiluku on kuitenkin pienentynyt. Vuoden 2016 tietojen mukaan väkiluvun lasku johtui sekä luonnollisen väestönlisäyksen että kuntien välisen nettomuuton negatiivisuudesta. Sama on näkynyt koko maakunnassa. Kanta-Hämeen maakunnan väkiluku on laskenut jo kolmena vuotena peräkkäin johtuen sekä luonnollisen väestönlisäyksen että kuntien välisen nettomuuton negatiivisuudesta.

Seutukunnassa on lukuisia menestyviä pk-yrityksiä ja monipuolinen yrityskehitys. Alueella on toimiva yrityspalveluverkosto, joka helpottaa yritysten sijoittumista alueelle. Alueelle hakeudutaan muualta maasta, kun halutaan pääkaupunkiseudulle, ja alue onkin yritysten sijoittumisen kannalta houkutteleva vaihtoehto. Toimisto- ja liiketiloja on edelleen saatavilla runsaasti. Myös uusien yritysalueiden kaavoitus on mahdollista. Hämeen ammattikorkeakoulun yhteistyö yritysten kanssa ja kampusalueen kehittäminen tuo lisäarvoa alueelle.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan näkymien arvioidaan lähimmän puolen vuoden aikana pysyvän Riihimäen seutukunnassa nykyisellään. Arvion mukaan näkymät vuoden kulluttua ovat kuitenkin nykyhetkeä paremmat. Helmikuussa julkaistu pk-barometri (Hyvinkään-Riihimäen talousalue) tukee positiivisia lähiajan näkymiä. Alueen pk-yritysten odotukset lähiajan suhdannekehityksestä ovat positiiviset; valtakunnallisen keskiarvon tunnumassa ja Kanta-Hämeen maakuntaa toiveikkaammat. Odotukset ovat myös paremmat kuin syksyllä 2016.

Tilastokeskuksen mukaan uusia yrityksiä perustettiin Riihimäen seutukunnassa vuoden 2016 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä edellisvuoden tahtiin (+0,6 %). Yrityksiä perustettiin eniten tukku- ja vähittäiskaupassa, rakentamisessa, muussa palvelutoiminnassa ja ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla. Kaikilla näillä toimialoilla aloittaneiden yritysten määrä oli suurempi kuin edellisvuonna. Erityisesti kasvua oli muussa palvelutoiminnassa ja tukku- ja vähittäiskaupassa. Starttirahalla aloittaneita oli vuonna 2016 muutama edellisvuotta enemmän. Tämä on erilainen kehityssuunta kuin muissa Hämeen seutukunnissa.

Yrityskentällä nähdään olevan positiiviset näköalat ja odotettavissa on yritysten investointeja kuluvan vuoden aikana. Mm. metallialalla on useita kasvupotentiaalia omaavia yrityksiä. Metallialalla on työpaikkoja auki, mutta osaavan työvoiman saatavuus on täälläkin haastavaa. Esimerkkeinä alueen investoinneista Valion Riihimäen välipalatehtaan investointi on edennyt koneenasennusvaiheisiin. Uusi välipalatehdas otetaan käyttöön tämän vuoden aikana, mikä vahvistaa Valion kilpailukykyä sekä Suomessa että vientimarkkinoilla. Würth Oy toteuttaa mittavan keskusvaraston ja konttorin laajennuksen. Samalla konttoritilojen yhteyteen rakennetaan koulutuskeskus. Varasto saadaan käyttöön alkuvuodesta. Konttorit ja koulutuskeskus valmistuvat kevään aikana. Herajoen teollisuusalueelle johdettava uusi moottoriteliittymä Arolampi on otettu käyttöön loppuvuodesta. Uuden moottoriteliittymän alue on noussut keskeiseksi alueeksi Riihimäen yritysalueiden joukossa. Kaa-voitus on meneillään sekä liittymän länsi- että itäpuolella, ja alueelle ollaan kaavoittamassa alueita mm. liikenneasemalle, satamia palvelevalle raskaan liikenteen palvelualueelle, logistiikalle ja muille liikennepalveluille. Ekokemin kiertotalouskylä on avattu, mutta investoinnit jatkuvat yhä mm. biokaasutehtaan muodossa. Ullan Pakarin, Sakon ja Joutsen Finlandin isot investoinnit ovat myös valmistuneet. Korkeasta pienteollisuustilasta on aika ajoin muodostunut pulaakin, ja tämän takia uutta pienteollisuustilaa on rakennettu ja rakennetaan parhaillaan useissa eri hankkeissa mm. Puhdistamontiellä, Peltosaarenkadulla sekä Pajakadulla. Toisaalta kysyntä on noussut myös vanhan edullisen hallitilan suhteen, mikä on näkynyt kysynnän lisääntymisenä Riihimäen Lasin tehdaskiinteistöllä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Helmikuussa julkaistun pk-barometrin mukaan alueen suhdannenäkymät (Hyvinkään-Riihimäen talousalue) henkilökunnan määrän suhteen ovat positiiviset. Odotukset ovat samat kuin maassa keskimäärin, mutta toiveikkaammat kuin Kanta-Hämeessä. Syksyyn 2016 ver-

rattuna suhdannenäkymät ovat pysyneet samana. Alueella kysytään ja tarvitaan työvoimaa. Tämä näkyy myös uusien avoimien työpaikkojen määrän kasvuna. TE-toimistoon ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen määrä kasvoi selvästi edellisvuodesta (26 %). Uusia avoimia työpaikkoja oli vuoden 2016 aikana eniten tarjolla myyntiedustajille ja myyjille, toimisto- ja laitossiivoojille, rahdinkäsittelijöille ja varastotyöntekijöille, lähihoitajille ja talonrakentajille. Työpaikkojen määrä kasvoi edellisvuodesta eniten myyntiedustajien ja myyjien ammattiryhmissä. Kasvua edellisvuodesta oli myös teollisuuden ja rakentamisen ammateissa: hitsaajat ja kaasuleikkaajat, rahdinkäsittelijät ja varastotyöntekijät, talonrakentajat, rakennusmaalarit ym., ja rakennusalan avustavat työntekijät. Alkuvuoden aikana työpaikkoja on ollut eniten tarjolla seuraavissa ammattiryhmissä: puutarhurit, kasvihuoneviljelijät ja -työntekijät, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, myyjät, rahdinkäsittelijät ja varastotyöntekijät sekä myyntiedustajat.

Alueen suuret työllistäjät toimivat tasaisesti, eikä näkyvillä ole merkittäviä yt-neuvotteluilmoituksia tai -riskejä. Pätkätyöt ja lyhyet työsuhteet ovat lisääntyneet, mikä on yleisempikin trendi. Osaamisvajeita on huomattu mm. taloushallinnossa sekä metallissa ja sosiaali- ja terveysaloilla. Ammatillisen osaamisen lisäksi keskusteluissa työnantajien kanssa nousevat edelleen esiin erilaiset asenteeseen liittyvät asiat. Asenteen ollessa kohdallaan työntekijä ollaan valmis kouluttamaan tehtävää sopivaksi.

Hämeen TE-toimiston maaliskuussa tekemän ammattibarometrin mukaan Riihimäen seutukunnassa työvoiman saatavuusongelmia löytyy mm. teollisuudesta ja sosiaali- ja terveysalalta. Arvioitaessa työmarkkinatilannetta seuraavan puolen vuoden aikana arvioitiin pulaa olevan seuraavissa ammateissa: hitsaajat ja kaasuleikkaajat, koneenasettajat ja koneistajat, ohutlevysepat, konehiojat, kiillottajat ja teroittajat, hammaslääkärit, sosiaalialan ohjaajat ja neuvojat, moottoriajoneuvojen asentajat ja korjaajat, kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat sekä vartijat.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä Riihimäen seutukunnassa oli laskusuunnassa kuukaasitasolla koko edellisvuoden ajan ja jatkuu edelleen. Työttömyys väheni vuoden aikana kaikissa Hämeen seutukunnissa, mutta Riihimäellä lasku oli muita seutukuntia nopeampaa. Sama on jatkunut myös alkuvuoden ajan. Työttömyyden näkymien arvioidaan sekä lähimän puolen vuoden että vuoden aikana kehittyvän edelleen parempaan suuntaan. Alueen suuret työllistäjät toimivat tasaisesti, eikä näkyvillä ole merkittäviä yt-neuvotteluilmoituksia tai -riskejä. Työttömyysaste on Hämeen seutukunnista pienin. Nuorten työttömien määrä on myös vähentynyt. Nuorten työttömyysaste on Hämeen matalin. Työttömyys on vähentynyt kaikissa ikäryhmissä. Miesten työttömyyden lasku on ollut viime aikoina naisiin verrattuna nopeampaa.

Pitkäaikaistyöttömien eli yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrän kasvu taittui Riihimäen seutukunnassa vuoden 2016 loppupuolella. Tällä hetkellä pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä työnhakijoista on noin 27 %. Osuus on korkea, mutta matalin Hämeen seutukunnista. Kokonaistyöttömyyden laskun jatkuessa työttömyyden rakenteellistuminen voi entisestään korostua.

Työttömyyden määrään ja työttömyysasteen kehitykseen vaikuttavat luonnollisesti työttömien ikärakenne sekä alueen väestörakenne kokonaisuudessaan. Riihimäen seutukunnan työttömistä työnhakijoista vajaat 15 prosenttia on tällä hetkellä 60 vuotta täyttäneitä. Osuus on Hämeen matalimpia. Yli vuoden työttömänä olleista osuus noin 34 prosenttia, mikä on puolestaan korkeimpia Hämeen seutukunnista.

Vuonna 2016 Riihimäen seutukunnassa päättyi noin 5 800 työttömän työnhakijan työnhakujaksoa. Työnhakujakson päättäneistä 47 prosenttia sai työtä avoimilta työmarkkinoilta.

Forssan seutukunta

Forssa, Humpvila, Jokioinen, Tammela, Ypäjä

Forssan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 33 628 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 298 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 161.

Forssan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Forssan seudun vahvuus on logistinen sijainti hyvien tieyhteyksien – valtatie 2,9 ja 10 – varrella ja lyhyet matkat Etelä-Suomessa. Kulkuyhteyksien pitäminen ennallaan tai jopa parantaminen on alueen kannalta tärkeää. Valtatie 2:n perusparannus on tällä hetkellä työn alla. Maakuntakaavaluonnoksessa Humpvilan teollisuusalue on edelleen esillä, vaikkakin ilman lentokenttää. Asian eteneminen voi tuoda mukanaan positiivisia työllisyysvaikutuksia ja tarvetta uusiin liikennejärjestelyihin, mikäli alueelle sijoittuu uusia yrityksiä. Rakennemuutoksen vaikutuksista on alueella kokemusta, ja tehdyt valinnat ovat osoittautuneet oikeansuuntaisiksi. Pitkään jatkunut väestökato on kuitenkin signaalina ristiriidassa tämän kehityksen kanssa. Niin luonnollinen väestönlisäys kuin kuntien välinen nettomuutto ovat olleet miinusmerkkisiä. Myös seudun työttömyysprosentti on edelleen muita maakunnan seutuja korkeampi. Kanta-Hämeen maakunnassa seutujen väliset erot vetovoimassa ovat olleet merkittäviä, mutta viime vuosina koko maakunnassa on kärsitty väestötappiosta. Maakunnan väkiluku on laskenut jo kolmena vuotena peräkkäin johtuen sekä luonnollisen väestönlisäyksen että kuntien välisen nettomuuton negatiivisuudesta.

Alueelta löytyy vahvaa teollisuusosaamista ja seudun elinkeinorakenne on monipuolinen ja yrittäjyys arvostettua. Haasteena nähdään ikääntyvien yrittäjien suuri määrä ja vaikeudet löytää jatkajia toimiville yrityksille. Seutua leimaa vahva teollinen perinne. Nykyisiä kärkitoimialoja ovat elintarvike-, elektroniikka- ja ympäristöalat sekä informaatioteknologia.

Seudulla onkin useita alojen kansainvälisiä yrityksiä. Vahvan teollisen perinteen rinnalle tarvitaan myös uudenlaista palvelupuolen tarjontaa, jota onkin kehitteillä. Tästä esimerkkinä Kehräämöalueen muuttuminen tehdasmiljööstä alueeksi, josta löytyy nykyisin mm. yrityksiä, oppilaitoksia, kulttuuri- ja vapaa-ajantoimintaa sekä ravintoloita. Alueen väestö on kuitenkin vahvasti kiinni vanhassa teollisessa perinteessä. Vuosien mittaan seutukunnasta on hävinnyt merkittävästi paljon työllistävää teollisuutta ja viime vuosien aikana irtisanotun työvoiman määrä on merkittävä. Tämän seurauksena on jäänyt pysyvää kouluttamattomaa työvoimareserviä, jonka osaaminen ei vastaa työelämän tarpeita.

Alueella on hyviä oppilaitoksia (Hämeen ammattikorkeakoulu, Forssan ammatti-instituutti ja aikuiskoulutus Faktia). Hämeen ammattikorkeakoulussa Forssassa on käynnistymässä biotalousinsinöörien koulutusohjelma. Tutkimus- ja kehittämistoimintaan kohdistuneet menot ovat viime vuosina Kanta-Hämeen maakunnassa olleet hyvin pienet, mutta maakunnan ylivoimaisesti suurin T&K-toimija, Luonnonvarakeskus, sijaitsee Forssan seudulla, Jokioisilla. Aikaisemmin käytyjen yt-neuvottelujen ja Luonnonvarakeskuksen keskittämisen seurauksena henkilöstöä on kuitenkin Jokioisilla vähennetty, mikä näkyy resurssipurolana tutkimustoiminnassa. Mitään muuta akuuttia ei kuitenkaan tällä hetkellä ole tiedossa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan näkymien arvioidaan lähimmän puolen vuoden aikana pysyvän Forssan seutukunnassa nykyisellään. Arvion mukaan näkymät vuoden kuluttua ovat nykyhetkeä paremmat. Helmikuussa julkaistu pk-barometri tukee positiivisia lähiajan näkymiä. Forssan seutukunnan pk-yritysten odotukset lähiajan suhdannekehityksestä ovat positiiviset ja valtakunnallista ja Kanta-Hämeen maakunnan keskiarvoa toiveikkaammat. Odotukset ovat myös paremmat kuin syksyllä 2016.

Tilastokeskuksen mukaan aloittaneiden yritysten määrä oli Forssan seutukunnassa vuoden 2016 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä edellisvuotta pienempi (-5 %). Yrityksiä perustettiin eniten rakentamisessa, tukku- ja vähittäiskaupassa, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla ja muussa palvelutoiminnassa. Näistä toimialoista aloittaneiden yritysten määrä kasvoi edellisvuodesta rakentamisessa ja ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla. Starttirahalla aloittaneiden määrä jäi vuonna 2016 edellisvuotta pienemmäksi.

Alueella on investointihalukkuutta. Elintarvikeala menee eteenpäin ja alalla on vientiponnistuksia. Arctic Milk siirtää tuoretuotteidensa valmistuksen Forssaan viimeistään toukokuun 2017 alussa. Jatkossa Arctic Milkin ja Jokioisten Kartanon meijerin toimintoja aiotaan yhdistää. Forssaan on tulossa uutta meijeritilaa 1 000 neliön verran. Kapasiteetti pystytään nostamaan Forssassa kolminkertaiseksi. Faktia Koulutus Oy:n hankkeessa kehitetään Kanta-Hämeeseen vahvaa leipomoalan osaamiskeskittymää tiiviissä yhteistyössä paikallisten yritysten kanssa. Ruoan halpuuttaminen aiheuttaa kuitenkin haasteita alku tuottajille, joita on Forssan seudulla paljon.

Muina investointeina kylpyhuone-elementtejä ja palo-ovia valmistava Parmarine laajentaa Forssan tehdastaan. Laajennuksen on tarkoitus valmistua syyskuussa 2017. Yhtiö on ottanut käyttöön automaatiota, jonka avulla pystytään lisäämään tuotantoa ja työntekijöi-

den määrää. Aste Finland Oy aikoo lisätä kylmälaitteiden tuotantoa Forssassa ja suunnittelee palkkaavansa noin kymmenen uutta työntekijää. Tavoitteena on myös kehittää kylmälaitteiden valmistuksen ympärille seudullinen alihankintaverkosto. Humppilassa sijaitseva pääosin metallitekniisiin alihankintatöihin keskittynyt Maviteknik palkkaa myös lisää henkilökuntaa ja etsii lisätilaa. Ypäjän Hevosopisto iloitsee EU-asetuksen muutoksesta, joka mahdollistaa tuotantoeläinten lannanpolton jatkossa ilman jätteenpolttolupaa. Hevosenlannan polttohanke on ollut käynnissä pitkään ja yhteistyökumppaneita on hankittu. Pettymyksenä alueelle Envor Group keskeytti Forssan biokaasulaitoksen valmistelun. Forssan kaupunki on valmis panostamaan hankkeeseen, mikäli se etenee myöhemmin. Päätöksen taustalla olivat hallituksen tekemät linjaukset, joiden mukaan viljaan perustuva etanolituotanto ei ole valtion tuen piirissä. Luontomatkailu vetää Forssan seudulla, ja keskeisten matkailukohteiden (Eerikkälä, Mustiala, Hevossilta, Keppanakellari) kehitys jatkuu.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Helmikuussa julkaistun pk-barometrin mukaan alueen suhdannenäkymät henkilökunnan määrän suhteen ovat lievästi positiivisen puolella, vaikkakin heikommat kuin Kanta-Hämeen maakunnassa ja maassa keskimäärin. Syksyllä 2016 suhdannenäkymät henkilökunnan määrän osalta olivat vielä miinusmerkkiset. TE-toimistoon ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen määrä oli vuonna 2016 edellisvuoden tasolla (-0,6 %). Uusia avoimia työpaikkoja oli eniten myyjille (myyntiedustajat, myyjät) ja elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöille. Työpaikkojen määrä kasvoi eniten myynnin tehtävissä, mutta kasvua oli myös useissa teollisuuden ja rakentamisen ammateissa, kuten konehiojat, kiillottajat ja teoittajat, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijat, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät, hitsaajat ja kaasuleikkaajat sekä betonituote- ym. teollisuuden prosessityöntekijät. Uusia avoimia työpaikkoja oli edellisvuotta enemmän tarjolla myös esim. avustavien keittiötyöntekijöiden, kodinhoitajien (kotipalvelutoiminta) ja lastenhoitotyöntekijöiden ammattiryhmissä. Forssan seutukunta on myös perinteisesti ollut seutukunta, jossa on ollut piilotyöpaikkoja tarjolla. Alkuvuoden aikana työpaikkoja on ollut eniten lastenhoitotyöntekijöille, elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöille, puutarhureille ja kasvihuoneviljelijöille ja -työntekijöille sekä myyntiedustajille.

Sosiaali- ja terveystieteiden puolella on edelleen kysyntää. Vuorotyö on hankalaa etenkin perheellisille. Työntekijöistä on pulaa etenkin sosiaalipuolella. Maakuntaudistuksen vaikutukset alaan aiheuttavat epävarmuutta.

Seudulla on edelleen irtisanomisiin johtaneita yt-neuvotteluja, mutta määrät eivät ole olleet suuria. Uusia isoja yt-neuvotteluja ei ole näkyvissä. Kaupan alan rekrytoinneissa on tällä hetkellä hiljaista ja Keskon yt-neuvottelut vaikuttavat myös Forssan seutuun. Metallialalla on kysyntää ja työpaikkoja, mutta osaamisen kehittäminen olisi välttämätöntä. Alalla esiintyy selviä osaamisvajeita, alan koulutus ei vedä eikä kaikkien työttömänä olevien osaamistaso ole riittävää. Työvoiman kohtaanto onkin edelleen merkittävä ongelma. Matalan koulutustason tehtäviä on aina vain vähemmän tarjolla ja toisaalta erityisosaamisella on jatkuvaa kysyntää. Näköpiirissä on jopa yritysten siirtymisiä suurempiin keskuksiin osaavan työvoiman perässä. Ammatillisen osaamisen lisäksi keskusteluissa työnantajien

kanssa nousevat esiin erilaiset asenteeseen liittyvät asiat. Asenteen ollessa kohdallaan työntekijä ollaan valmis kouluttamaan tehtävää sopivaksi.

Hämeen TE-toimiston maaliskuussa tekemän ammattibarometrin mukaan Forssan seutukunnassa pula-ammattien listalta löytyy tällä kertaa vain kaksi ammattinimikettä: sosiaalityön erityisasiantuntijat ja sairaanhoitaja ja terveydenhoitaja. Työvoiman kohtaanto ja työttömänä olevien osaamistason riittävyys ovat kuitenkin vakava ongelma monilla aloilla.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä Forssan seutukunnassa oli laskusuunnassa kuukausitasolla koko edellisvuoden ajan ja jatkuu edelleen. Työttömyyden näkymien arvioidaan sekä lähimmän puolen vuoden että vuoden aikana kehittyvän edelleen parempaan suuntaan. Merkittäviä yt-neuvotteluita ei ole tiedossa ja niiden riskikin on pienehkö. Talouden ja tuotannon rakennemuutos on menneinä vuosina voimakkaimmin koetellut Forssan seutua ja tämän seurauksena työttömyysaste on edelleen maakunnan korkein. Nuorten työttömien määrä väheni edellisvuodesta, mutta nuorten työttömyysaste on edelleen Kanta-Hämeen muita seutukuntia korkeampi. Työttömyyden laskua on tapahtunut kaikissa ikäryhmissä. Miesten työttömyyden lasku on ollut viime aikoina naisiin verrattuna nopeampaa. Vuositasolla työttömien naisten määrä jopa hieman kasvoi edellisvuodesta.

Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi vielä vuonna 2016, mutta alkuvuodesta on ollut merkkejä määrän kääntymisestä laskuun. Tällä hetkellä pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä työnhakijoista on korkea, yli 30 %. Vuosien mittaan seutukunnasta on hävinnyt merkittävästi paljon työllistävää teollisuutta ja irtisanotun työvoiman määrä on merkittävä. Tämän seurauksena on jäänyt myös kouluttamatonta pysyvää työvoimareserviä. Työttömyyden rakenne onkin vaikea. Kokonaistyöttömyyden laskiessa työttömyyden rakenteellistuminen voi edelleen korostua.

Työttömyyden määrään ja työttömyysasteen kehitykseen vaikuttavat luonnollisesti työttömien ikärakenne sekä alueen väestörakenne kokonaisuudessaan. Forssan seutukunnan työttömistä työnhakijoista lähes 17 prosenttia on tällä hetkellä 60 vuotta täyttäneitä. Yli vuoden työttömänä olleista osuus on 34 prosenttia.

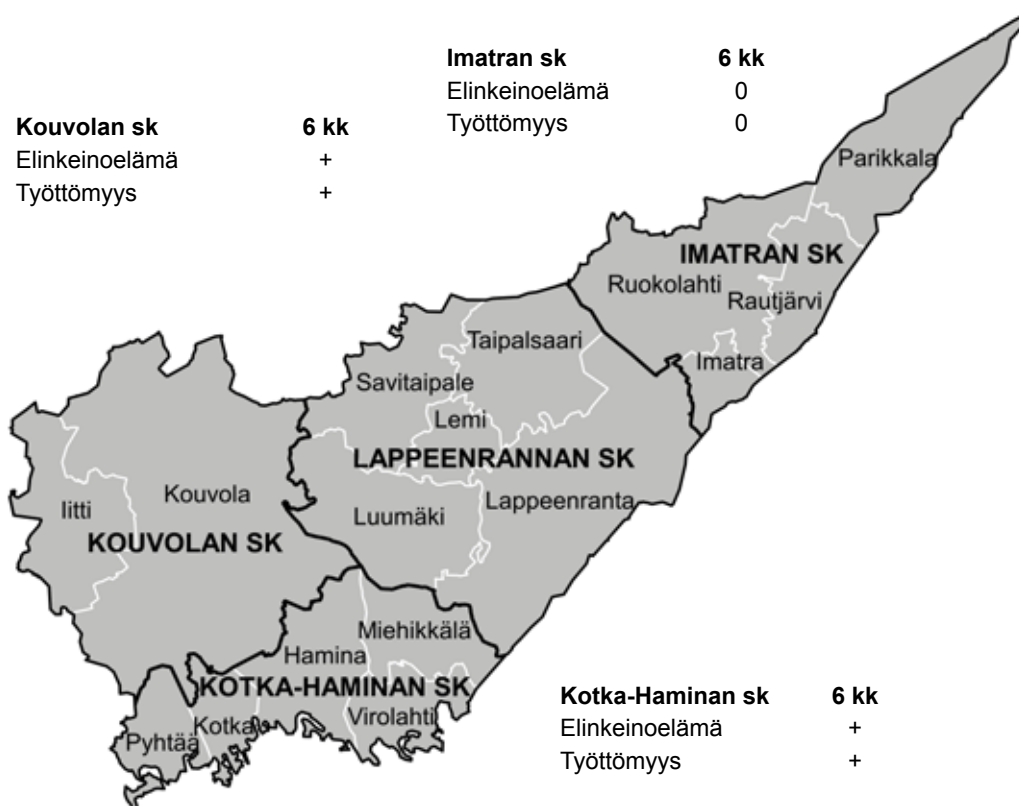
Vuonna 2016 Forssan seutukunnassa päättyi runsaat 4 000 työttömän työnhakijan työnhakujaksoa. Työnhakujakson päättäneistä 49 prosenttia sai työtä avoimilta työmarkkinoilta. Positiivista on, että osuus on runsaat neljä prosenttiyksikköä suurempi kuin edellisvuonna.

Lisätietoja:

Erikoissuunnittelija Sanna Paakkunainen
Hämeen ELY-keskus
p. +358 29 502 5159
etunimi.sukunimi(a)ely-keskus.fi

Kaakkois-Suomen ELY-keskus

Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2016 lopussa 307 964 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 1 879 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 23 845.

Kaakkois-Suomen ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kaakkois-Suomen suurimpana haasteena on edelleen tuotantorakenteen uudistaminen, uusien yritysten ja uusien innovaatioiden saaminen alueelle. Molemmissa maakunnissa ponnistellaan elinkeinoelämän tukemiseksi ja monipuolistamiseksi. Alueelle on saatu viime vuosina suuria infran ja teollisuuden investointeja. Uutta kasvua onkin jo jonkin verran näkyvissä. Sitä haetaan entistä vahvemmin perinteisten alojen tukemisesta ja uudistamisesta (mm. metsäteollisuus, älylogistiikka, matkailun kehittäminen), mutta myös kokonaan

uusilta toimialoilta (mm. pelillistäminen, palvelinkeskukset, kyberturvallisuus, energia- ja ympäristöteknologia, älykkäät pakkaukset).

Uusien kilpailukykyisten tuotteiden löytyminen on vaikeaa. Digitalisaatio on keskeinen toimialarajat ylittävä muutosajuri teollisuudesta (IoT, robotisaatio) matkailuun ja edelleen kuluttajakäyttäytymiseen saakka. Keskeisiä kehittämisteemoja ovat mm. kyberturvallisuus ja digitaaliset oppimisalustat ja -palvelut. Uusien palveluinnovaatioiden syntyminen ei ole tänä päivänä enää samalla tavalla paikkasidonnaista kuin ennen. Alueen yritysten innovaatiokykyä ja luovia kehitysalustoja on kehitettävä, jotta uusia palveluita voidaan testata ja kaupallistaa. Myös julkisen sektorin palveluinnovaatioille on kysyntää.

Alueiden elinkeinopolitiikan onnistuminen on oleellista. EK:n kuntarankingissa Kaakkois-Suomen kaupungit saavat yrittäjiltä kehnon arvosanan. Lappeenranta sijoittuu 25 suurimman kaupungin joukossa sijalle 19, Kotkan- Haminan seutu sijalle 23 ja Kouvola sijalle 24. Pienempien kuntien joukossa Imatra nousee rankingin keskivaiheille. Maakuntauudistuksessa kasvu- ja elinkeinopalvelujen uudelleen organisoituminen nostaa elinkeinopolitiikkaa keskiöön. On luotava elinkeinoelämää tukeva toimintamalli, joka auttaa mm. rahoittajien löytymisessä ja antaa mahdollisuuksia kehittää maakunnan yrityksiä. Maakuntauudistus on keskusteluttanut myös sote-ratkaisujen osalta etenkin Kymenlaaksossa. Sosiaali- ja terveysministeriö on vastikään myöntänyt poikkeusluvan Kymenlaakson sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymälle terveydenhuollon uudisrakennuksen (Ratamo-keskuksen) rakentamiseen sekä Kymenlaakson keskussairaalan peruskorjausta ja lisärakennusta varten. Investointien yhteisarvo on noin 217 miljoonaa euroa.

Väestömuutos ja ikärakenne ovat yksi tärkeimmistä alueen elinvoimaisuuden mittareista. Kaakkois-Suomen väestö ikääntyy ja vähenee. Vuoden 2016 väestön ennakkotietojen mukaan Kaakkois-Suomen väestö väheni lähes 1 900:llä. Väestö väheni kaikissa seutukunnissa, maltillisimmin Lappeenrannassa. Vaikka nettosiirtolaisuus oli positiivista, se ei riitä paikkaamaan maan sisäistä muuttoa ja luonnollista väestömuutosta. Ikärakenteella tulee olemaan suuri vaikutus taloudelliseen aktiivisuuteen maakunnissa. Jo tällä hetkellä sekä taloudellinen että väestöllinen huoltosuhde ovat koko maan keskiarvoa heikompia. Todennäköisesti väestön keskittyminen suuriin kasvukeskuksiin jatkuu. Kaakkois-Suomi tarvitsee positiivista kaupunkiseutujen profilointia, markkinointia ja brändäystä. Jotta alue nähdään houkuttelevana, työpaikkojen määrä ja yhä enemmän myös laatu ovat avainasemassa. Alueen vetovoimaa, imagoa ja olemassaolevia vahvuuksia on jatkuvasti kehitettävä eri toimijoiden yhteistyönä. Oleellista on vahvistaa niitä tekijöitä, jotka saavat nuoret viihtymään ja jäämään alueelle. Maakuntia tulee kehittää myös etä- ja alustatyön mahdollistajina.

Sijainti ja logistiikan kehittäminen on Kaakkois-Suomen selkeä vahvuus. Pidemmällä aikavälillä uskotaan Pohjoisen kasvukäytävän ja Metropolialueen laajenemisen luomiin mahdollisuuksiin. Väyläinfraa on alueella parannettu voimakkaasti. Koskenkylä–Kotka -moottoritie ja Haminan ohikulkutie valmistuivat vuonna 2014. Vuoteen 2018 mennessä E18-tie Vaalimaalle rakentuu moottoritieksi. Nyt meneillään on välin Hamina–Vaalimaa parantaminen. Tämän elinkaarihankkeen investointiarvo on 250 M€. Myös valtatie 6 parannustyöt valmistuvat Taavetin ja Lappeenrannan välillä vuonna 2018 (kustannusarvio 76 miljoonaa euroa). Vaalimaalla on otettu käyttöön uusi rekkaparkki. Rakentamisella varaudutaan myös pitkäjänteisesti taloustilanteen parantumiseen ja siihen liittyvään rajanylitysten kasvuun.

Saavutettavuuden kannalta valmistuvilla E18-moottoritieellä ja Vt 6-tiellä on suuri merkitys Kaakkois-Suomelle. Vuonna 2018 sekä Imatralta että Vaalimaalta on sujuva yhteys pääkaupunkiseudulle. Saavutettavuus paranee myös Venäjän suuntaan, sillä Pietarin ja Viipurin välisen maantieyhteyden parantaminen moottoritieksi on käynnissä. Viipurin ja Nuijamaan välisen uuden tieyhteyden suunnittelun odotetaan käynnistyvän Venäjällä. Alueen elinvoimaisuuden kannalta tärkeää Lappeenrannan lentokenttää kehitetään edelleen. Lentoasemayhtiö jatkaa neuvotteluja eri lentoyhtiöiden kanssa vuoden 2018 lennoista.

Hallitus on päättänyt käynnistää Luumäen ja Imatran välisen rautatien parantamisen. Joutsenon ja Imatran välille tulee kaksoisraide ja muulle rataosuudelle uusia junien kohtaamispaikkoja. Hankkeen kustannusarvio on 165 miljoonaa euroa ja rakentaminen alkaa vuonna 2018. Luumäen ja Imatran välinen rataosuus on koko Suomen rataverkon yksi vilkkaimmin liikennöidyistä erityisesti teollisuuden puukuljetusten takia. Lähivuosina liikennemäärät ovat kasvussa, sillä Venäjä on siirtämässä Suomen ja Venäjän välisiä tavarakuljetuksia uudelle Kanaksen radalle. Vireillä on Imatran rajanylityspaikan kansainvälistäminen myös rautatieliikenteelle. Vainikkalan ratapihan 28 miljoonan euron kunnostustyöt käynnistyivät syksyllä 2016.

Kouvolan ja Iitin alueella sijaitsevan Kimolan kanavan rakennuslupa on saanut lainvoiman ja työt voivat alkaa. Hankkeen kokonaisrahoitus on noin 9 miljoonaa.

Yleismaailmallinen taloudellinen tilanne näyttää edelleen melko varovaisena, mutta näkymissä on kuitenkin positiivinen vire. Venäjän talous näyttäisi olevan vakautumassa. Teollisuustuotanto on ollut plussalla parin vuoden laskun jälkeen, ja hidas talouskasvu on alkamassa. Ennustetaan, että kuluvana vuonna Venäjän talous kasvaisi noin prosentin. Venäjän talouden elpymiseen ja kasvaviin matkailijamääriin ollaan varauduttu. Uudet vaihemaakuntakaavat mahdollistavat kaupallisten palvelujen mittavan lisäämisen. Vaalimaan, Nuijamaan ja Imatran rajanylityspaikoilla on tehty laajennus- ja parannustyötä, joilla rajan sujuvuus on taattu toistaiseksi.

Kattava ja monipuolinen koulutusverkosto on oleellinen vetovoimatekijä. Lisäksi tarvitaan työelämälähtöistä joustavuutta koulutustarjonnassa. Koulutuskenttä on joutunut sopeuttamaan toimintaansa vähentyvien määrärahojen takia. Sopeutukset jatkuvat ja tämä näkyy mm. perustutkintojen karsimisena ja Kaakkois-Suomen mittakaavassa myös merkittävänä irtisanomisena. Kymenlaakson ja Mikkelin ammattikorkeakoulut yhdistyivät vuoden alussa Kaakkois-Suomen ammattikorkeakouluksi (XAMK). Ammattikorkeakoulu on henkilöstöltään ja opiskelijamäärältään Suomen viiden suurimman joukossa. Tutkimus- ja kehitystoiminnaltaan XAMK on ammattikorkeakoulujen suurin.

Vuoden 2018 alusta Lappeenrannan teknillinen yliopisto ja Saimaan ammattikorkeakoulu muodostavat LUT-konsernin. Konsernilla tavoitellaan kansallisesti ja kansainvälisesti laadukasta, houkuttelevaa ja monipuolista korkeakoulukeskittymää, jossa hyödynnetään kampuksen koulutuksen ja tutkimuksen osaamista. Myös Lahden ammattikorkeakoulun liittymistä konserniin valmistellaan. Mikäli tämä toteutuu, yliopisto lisää merkittävästi tutkintoon johtavan koulutuksen tarjontaansa Lahdessa. Myös tutkimusresursseja Lahdessa lisätään. Kouvolan asemaa logistiikkakeskuksena vahvistaa ratatekninen oppimiskeskus. Siellä koulutetaan rautatiealan ammattilaisia. Tavoitteena on, että keskuksen toiminta alkaa vuoden 2017 syksyllä. Ratateknisen oppimiskeskuksen perustaminen maksaa noin 13 miljoonaa euroa.

Koulutustarjontaa uudistetaan jatkuvasti. Lappeenrannan teknilliseen yliopistoon on perustettu Suomen ensimmäinen kestävyystieteen professuuri. Kestävyystieteen tutkimuksen tavoitteena on tunnistaa ja rakentaa ympäristöystävällisiä, kustannustehokkaita sekä yhteiskunnan, yritysten ja yksilöiden kannalta tarpeellisia ratkaisuja. Saimaan ammattikorkeakoulussa alkaa digitradenomikoulutuksen ohella myös uusi matkailualan kehittämiseen ja ennakkointiin suuntautuva erikoistumiskoulutus. Etelä-Karjalan kesäyliopistossa aloitettiin ensimmäisenä Suomessa suuren suosion saanut Drone-lentäjien koulutus. Kymenlaaksossa XAMKin myötä maakuntaan saadaan matkailualan ja yhteisöpedagogin koulutusta. Etelä-Kymenlaaksossa kehitetään palveluosaamista yritysten ja oppilaitosten yhteistyönä – tästä esimerkkinä palveluosaamisen kehittäminen risteilyliikenteen tarpeisiin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pk-yritysbarometrin mukaan valtakunnallisesti pk-yritysten suhdannenäkymät ovat viime aikoina hieman parantuneet. Tilanne on samansuuntainen myös Kaakkois-Suomessa. Ennallaan suhdanteiden arvioi pysyvän 52 % alueen pk-yrityksistä (koko maa 47 %). Suhdanteiden paranemista ennakoi 38 % (koko maa 44 %) ja heikkenemistä 10 % yrityksistä (koko maa 9 %).

Kaakkois-Suomi on Euroopan merkittävin metsäteollisuuskeskittymä. Alan perusvire on positiivinen. Metsäyhtiöt ovat raportoineet hyvistä tuloksista. Sellun ja kartongin kysyntä on maailmanmarkkinoilla pysynyt hyvänä. Usko biotalouteen, pakkauskartongin kysynnän kasvuun ja sellun uusiin käyttömahdollisuuksiin näkyy investointeina Kaakkois-Suomessa. Uusien investointien myötä puun käyttö on jo kasvanut ja tulee kasvamaan merkittävästi. Puun kysyntää ovat kasvattaneet investointien lisäksi puun kulkuvirtamuutokset.

Metsäbiotalouden merkitys maakuntien taloudelle on Kaakkois-Suomessa erittäin suuri. Metsäbiotalouden tuotoksen, arvonlisän, työllisyyden ja investointien osuudet Etelä-Karjalassa ovat suurimmat koko Suomessa. Metsäbiotalouden osuus Etelä-Karjalassa on koko tuotoksesta 28 % ja Kymenlaaksossa 18 %, kun sen osuus on maakunnissa keskimäärin kuusi prosenttia. Osuus arvonlisäyksestä on Etelä-Karjalassa 16 % ja Kymenlaaksossa 8 % prosenttia, kun maakuntien keskimääräinen luku on neljä. Kaakkois-Suomessa tähdätään kansainvälisesti merkittävän biotalousklusterin aikaansaamiseen. Biotalous, kiertotalouden ja energia-alan ympärillä on systemaattista kehitystyötä. Erityisesti Lappeenrannan seutu on profiloitunut alojen huippuosaajana.

Logistiikka-alan näkymät ovat myönteiset. Viimeisimmän SKAL kuljetusbarometrin mukaan kaakkoissuomalaisista kuljetusyrityksistä joka neljäs kasvatti ajosuoritettaan - viime vuonna vain joka kymmenes yritys pystyi samaan. Tukki- ja kuitupuukuljetusten liikevaihdon kasvua odotetaan myös kuluvan kevään aikana. Vuosi 2016 oli HaminaKotkan satamassa edellisvuotta vilkkaampi. Sekä viennin että tuonnin kokonaismäärät kasvoivat yli 3 % edellisvuoteen verrattuna. Kotimaan liikenne kasvoi selvästi. Alkanut vuosi näyttää myönteiseltä. Perusliikenteen odotetaan kehittyvän positiivisesti. Lisäksi satamaan saatujen projektien vaikutus alkaa kevään mittaan näkyä voimakkaasti liikennemäärissä.

Rakennusala alkaa näyttää elpymisen merkkejä myös Kaakkois-Suomessa. Alan työllisyystilanne on kohentunut viimevuotisesta. Rakentamisen veturina toimii tällä hetkellä eri-

tyisesti Lappeenrannan seutu, missä on käynnissä useita teollisuuden ja asuntorakentamisen hankkeita. Kymenlaaksossa rakennusalan odotetaan pirstyvän uusien rakennusinvestointien ja Korian asuntomessujen myötä.

Metallin näkymät ovat positiiviset. Yleinen taloudellinen nousu heijastuu myös Kaakkois-Suomen metalliteollisuuteen kasvaneina tilausmäärinä. Parhaiten menestyvät yritykset, jotka valmistavat erikoistuneita tuotteita kansainvälisille markkinoille. Tulevaisuudessa energia- ja ympäristötekniikan kehittämisestä toivotaan uusia mahdollisuuksia myös metalliteollisuudelle.

Muiden asioiden kuin ruflan kurssin vaikutus venäläismatkailijoiden määrään ja kuluttamiseen on vain nimellinen. Matkailuala on ollut viime vuosina vaikeuksissa venäläisturistien vähenemisen myötä, mutta matkustajamäärissä on tapahtunut käänne parempaan. Vuonna 2016 Kaakkois-Suomessa tax free -ostosten ja yöpymisten määrä väheni. Kaakkois-Suomen rajanylityspaikkojen kautta tehtiin viime vuonna noin 6,6 miljoonaa rajanylitystä. Tämä on 4,6 % vähemmän kuin vuonna 2015. Viime syksystä lähtien venäläismatkustajien määrä on ollut kasvussa edellisvuoteen verrattuna. Myös tax free-tilastot ovat olleet nousujohteisia. Tax-free-kauppaan on kehitetty toimiva sähköinen järjestelmä. Uusia laitteita on otettu käyttöön Lappeenrannan ja Imatran suurimmissa kaupoissa, ja myös Vaalimaan ja Nuijamaan rajanylityspaikoilla.

Alkutuotanto on edelleen tärkeä elinkeino alueella. Sen rakennemuutos jatkuu vahvana. Maatilojen määrän ennakoitaan vähenevän vajaan sadalla vuosittain. Samalla yksikökoot ovat voimakkaassa kasvussa sekä peltoalan että eläinyksikköjen muodossa. Lypsykarjataloudesta ja muusta kotieläintaloudesta luopuminen näyttäisi myös jatkuvan. Alkutuotannon kannattavuus on jo pitkään ollut heikko, mikä on seurausta maataloustuotteiden markkinahintojen laskusta, Venäjän viennin romahduksesta ja EU-maatalouspolitiikan muutoksista. Maito- ja sikataloudessa Venäjä-pakotteiden vaikutus on entisestään pahentanut maatilojen tilannetta. Alkutuotannon kilpailukykyyn paraneminen sekä monipuolinen maaseutuyrittäjyys ovat alueen tulevaisuudelle välttämättömiä asioita, joihin osaltaan etsitään ratkaisuja mm. maaseutuohjelman kehittämistoimien avulla (nuoren viljelijän aloitustuki, investointituet, yritystuet sekä kehittämishankkeet). Biotalous ja digitalisaatio tuovat myös maaseudulle uusia toimeentulomahdollisuuksia. Pienet maaseudun yritykset voivat toimia joustavasti ja vastata nopeasti toimintaympäristön muutoksiin, mutta sen edellytyksenä on yhteistyö muiden yritysten ja asiakkaiden kanssa. Kasvunäkymiä tulevaisuudessa on mm. biotaloudessa, lähi- ja luomuruokatuotannossa sekä matkailussa.

Työvoiman kysynnän näkymät

Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin viime vuoden loppupuoliskolla uusia työpaikkoja neljä prosenttia enemmän kuin edellisvuonna (koko maa + 17 %). Muutokset eri ammattiryhmien kysynnässä olivat pieniä. Avoimia työpaikkoja oli erityisesti myyntineuvottelijoille, puhelinmyyjille, toimisto- ja laitossiivoojille ja haastattelijoille mutta myös mm. myyjille, keittiötyöntekijöille sekä kiinteistöhuollon työntekijöille.

Työvoiman kysyntä kohdistuu melko vahvasti miesvaltaisille aloille. Rakennusalan (mm. talonrakentajat, rakennussähköasentajat) avoimia työpaikkoja ilmoitettiin selkeästi enem-

män kuin edellisvuonna. Etelä-Karjalassa rakennusalan kysyntä on vilkkaampaa kuin Kymenlaaksossa, mutta Kouvolan ja Kotkan seutukuntien investointisuunnitelmat vilkastuttavat kysyntää myös Kymenlaaksossa. Vaikka metsäteollisuuteen on tehty mittavia investointeja, alalle syntyvä lisätyöllisyys on toistaiseksi melko pientä – toki investoinnit takavat jo olemassa olevia työpaikkoja. Bio- ja energiaklusterin syntymiseen liittyvä työvoiman kysyntä realisoituu myöhemmin. Logistiikka-alan työllisyyskehityksen suhteen merkit ovat aikaisempia vuosia positiivisempia, mikä näkyy mm. ahtaajien ja kuljettajien parempana työllisyystilanteena. Metalliteollisuudessa tilanne on melko hyvä, ja osalla yrityksistä on ollut rekrytointivaikeuksia.

Jos merkit venäläismatkailun vilkastumisesta jatkuvat, Etelä-Karjalassa kaupan ja muiden palvelualojen alan työllisten kysyntä voi kasvaa. Kymenlaaksossa kaupan alan työllisten kysyntä on hiljaisempaa. Koko julkisen sektorin talousvaikeudet ja pyrkimys vähentää työvoimansa käyttöä heikentää etenkin naistyövoiman kysyntää. Korvausrekrytointeja tehdään yhä harvemmin. ICT-alalla kysyntä on osaavan työvoiman tarjontaa suurempaa. Ilmiö on leviämässä Etelä-Karjalasta myös Kymenlaaksoon.

Työvoimaa on edelleen melko hyvin saatavilla. Yritysten rekrytointiongelmia (Tilastokeskus) oli vuonna 2016 kaakkoissuomalaisissa yrityksissä keskimääräistä vähemmän. Tilastojen mukaan rekrytointiongelmat ovat hieman helpottaneet edellisvuosiin verrattuna, mutta esimerkiksi barometrikyselyissä todetaan rekrytointiongelmiensa edelleen vaikeuttavan henkilöstön kasvua. Ammattibarometrin mukaan pula-ammattiteja ovat lähitulevaisuudessa mm. puheterapeutit, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät ja lääkärit. Mukaan on tullut myös metallialan, rakennusalan ja ICT-alan ammattiteja. Selkeää ylitarjontaa on erilaisista sihteeriammateista ja lastenhoitotyöntekijöistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuoden 2016 jälkimmäisellä vuosipuoliskolla Kaakkois-Suomessa oli keskimäärin noin 21 800 työtöntä kuukausittain. Luku on 3,4 % edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa pienempi. Työttömien määrä pieneni hieman nopeammin kuin maassa keskimäärin, mutta työttömien osuus työvoimasta oli koko maata suurempi (Kymenlaakso 15,8 %, Etelä-Karjala 14,8 % ja koko maa 13,1 %). Viime aikoina työttömyys on laskenut molemmissa maakunnissa, Kymenlaaksossa hieman nopeammin. Työttömien kokonaismäärän odotetaan edelleen laskevan.

Miesten työttömyys laskee selvästi naisten työttömyyttä nopeammin. Vuoden 2016 loppupuoliskolla miesten työttömyys laski 5 %, kun naisten työttömyys laski prosenttiin verran. Koulutusasteittain tarkasteltuna suurimman eli keskiasteen tutkinnon suorittaneiden työttömyyden kasvu on taittunut. Korkeakoulutettujen työttömyys on kasvanut hitaasti (+ 1 %) ja samaa vauhtia kuin maassa keskimäärin. Nuorten työttömyys laski nopeammin kuin kokonaistyöttömyys (Kaakkois-Suomi - 8 %, koko maa - 6 %). Näkymät ovat positiiviset myös nuorisotyöttömyyden osalta, ja nuorisotyöttömyyden laskusuunta jatkuu.

Ulkomaalaisia työnhakijoita oli noin 2 200 kuukaudessa. Ulkomaalaisten työttömien määrä on pienentynyt noin kolme prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Heidän työttömyysasteensa on selvästi korkeampi kuin koko työvoimalla. Vuoden loppupuol-

liskon aikana se oli 40 % (koko maa 30 %). Ulkomaalaisten työttömien määrä pysynee samoissa lukemissa.

Positiivisista merkeistä huolimatta työttömyyden rakenteelliset ongelmat eivät ole helpottaneet. Työministeriön Työnvälitystilastossa rakennetyöttömiä ovat henkilöt, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttömänä työnhakijana yli 12 kk (pitkäaikaistyöttömät), ovat edeltävän 16 kk:n aikana olleet yhteensä yli vuoden työttömänä (rinnasteisesti pitkäaikaistyöttömät), ovat 3 kk työvoimapolitiittisen toimenpiteen päättymisen jälkeen työttömänä (palveluilta työttömäksi) tai ovat jääneet työvoimapolitiittiselta toimenpiteeltä työttömäksi ja sen jälkeen uudelleen sijoitettu toimenpiteeseen (palveluilta palveluille). Kaakkois-Suomessa rakennetyöttömiä oli vuoden 2016 loppupuolella keskimäärin 14 200 henkeä kuukaudessa, joka vastaa 65 % kaikista työttömistä (koko maa 62 %). Vuoden takaiseen tilanteeseen (62 %) verrattuna osuus on kasvanut.

Työttömyyden keskimääräinen kesto on pidentynyt. Kaakkois-Suomessa se oli keskimäärin 56 viikkoa, kun vuotta aikaisemmin se oli 52 viikkoa. Yli vuoden työttömänä olleita oli 7 % enemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan (koko maa 9 %) eli keskimäärin lähes 7 500 henkeä. Enemmistö (58 %) pitkäaikaistyöttömistä on miehiä. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvu taittuu, ja yli vuoden työttömänä olleiden määrän ennakoidaan hiljalleen pienenevän.

Kouvolan seutukunta

Kouvola, litti

Kouvolan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 92 119 henkilöä, Vuoden aikana väestö väheni 646 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 669.

Kouvolan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kouvolan seutukunnassa suurin haaste on elinkeinorakenteen uusiutuminen ja monipuolistuminen. Seutukunnan vahvoja tuotannonaloja ovat massa- ja paperiteollisuus, logistiikka, liike-elämän palvelut sekä julkisen hallinnon toimipisteet ja valtion alueviranomaiset. Kasvua ja uusia avauksia haetaan tasaisesti eri toimialoilta. Seutukunnalle tärkeä metsätalous on uudistumassa. Erityisesti panostetaan mm. logistiikkaan (myös älylogistiikka), pakkausteknologiaan, ja energia- ja materiaalitehokkuuteen.

Sopivien työpaikkojen ja koulutusmahdollisuuksien puute vaikuttaa myös muuttoliikkeeseen. Vuoden 2016 ennakkotietojen mukaan Kouvolan väkiluku pieneni 624 ja liti 22

asukkaalla. Kouvolan etuna verrattuna moneen muuhun negatiiviseen kierteseen joutu-neeseen paikkakuntaan on kaupungin riittävä koko, toimiva perusinfrastruktuuri ja palvelut. Kouvolan sijainti on vahvuus erityisesti logistisena solmukohtana. Pitkällä aikavälillä Hel-singin metropolialueen laajeneminen näyttäytyy positiivisesti Kouvolassakin.

Kaupungin elinvoimassa on kyse myös mielikuvista ja alueen houkuttelevuudesta. Yri-tykset tulisi saada kiinnostumaan seudusta sijoittumispaikkana, joka tarjoaa hyvää sitoutu-vaan työvoimaa ja edullisen kustannustason. Kouvola onkin panostettu seudun markki-nointiin. Kouvola käyttää tänä vuonna investointeihin yli 40 miljoonaa euroa. Tämä näkyy mm. keskusta-alueen ilmeen kohenemisena.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pk-yritysbarometrin mukaan Kouvolan seudulla yritysten odotukset tulevalle vuodelle ovat edellistä barometriä paremmat. Suhdannenäkymien paranemista ennakoi 44 % yrityksis-tä (koko maa 44 %). Yhtä suuri osa (45 %) arvelee, että suhdannenäkymät pysyvät ennal-laan. Heikkenemistä ennustaa 11 % (koko maa 9 %). Henkilöstön lisäämistä ennakoi vii-dennes kyselyyn vastanneista yrityksistä.

Kouvolan keskustan kehittäminen edistyy vauhdilla. Kävelykatu Manskin saneeraus on parhaillaan menossa ja valmistuu syksyllä 2017. Kouvolaan myös suunnitellaan matka- ja tapahtumakeskusta. Keskuksen kustannusarvio on 70-80 miljoonaa euroa. Lisäksi katu-jen ja pysäköintialueiden rakentaminen maksaa noin 15 miljoonaa euroa. Uuteen keskuk-seen tulee kauppatiloja, hotelli, kokous- ja kongressitiloja sekä muita yritys- ja toimistoti-loja. Merkittävä osa uutta keskustaa on maksimissaan 3 500 katsojan monitoimiareena. Ta-voitteena on, että keskus valmistuu vuonna 2019 järjestettäviin asuntomessuihin mennen-sä. Rakentaminen alkaa, kun tietty määrä vuokralaisia on tiedossa. Suunnitelmista saa-daan lisätietoja maaliskuun huhtikuun aikana.

Prisma-keskukseen avattiin syksyllä Actionpark sisäaktiiviteetti- ja puisto. Noin 2 000 neliö-metrin puiston rakentaminen maksoi noin 800 000 euroa. Ensimmäiset kuukaudet ovat su-juneet odotettua paremmin, ja puisto on ylittänyt kävijätavoitteensa. Matkailussa on tarvet-ta mm. matkailun tuotteistamiseen etenkin luonto-, kulttuuri- ja kokousmatkailussa. Seutu tarvitsee myös lisää majoituskapasiteettia.

Kaupan ja palvelujen näkymät ovat edelleen varovaiset, mutta hiljalleen elpymäs-sä. Jos kuluttajien luottamus pysyy hyvänä, maltillista kasvua on odotettavissa myös ku-luvana vuonna. Kouvolan seudulla näkyy rohkaisevia merkkejä. Vähittäiskaupassa on kerrottu myynnin kasvusta ja mm. Kymen Seudun Osuuskauppa aikoo investoida kulu-van vuoden aikana. Tokmanni avasi myymälän kauppakeskus Veturissa ja rakennuttaa uuden myymälän Tornionmäkeen. Se avautuu tulevana kesänä. Autokauppa on vetänyt hyvin. Kouvolaan avattiin yksi Suomen suurimmista rengasvarastoista. Vannetukun uusi renkaiden ja vanteiden noin 9 000 neliön myymälä toimii myös nouto- ja asennuspistee-nä. Myynnissä on myös korjaamokoneita. Renkaiden ja vanteiden nettikauppa tähyilee entistä tarkemmin Suomen rajojen ulkopuolelle. Kasvua haetaan idän markkinoiden li-säksi myös Euroopasta.

Kouvola on EU:n ainoa suomalainen liikenteellisen ydinverkon rautateiden terminaali-keskus, ja sen kautta kulkee rahtitavaraa noin kymmenen miljoonaa tonnia vuosittain. Usko rautatieliikenteen avautumiselle Kaukoitään on luja. Kouvola, Venäjällä, Kazakstanissa ja Kiinassa sijaitsevien terminaali-keskusten välillä on solmittu yhteistyösopimus. Käytännössä sopimus tarkoittaa sitä, että osapuolet ovat sitoutuneet siihen, että kuljetukset toimivat jouhevasti ja sovitussa aikataulussa Kouvola ja Aasian välillä. Ensimmäiset testijunat saapuvat Kouvolaan kesällä. Tavoitteena on, että konttijuna liikennöisi vähintään kerran viikossa Kouvola ja kiinalaisen Zhengzhoun terminaalin välillä. Reitti nopeuttaa kuljetuksia noin viisinkertaisesti laivaliikenteeseen verrattuna. Junayhteys Kouvolaan Kiinaan on erityisesti konepaja- ja metsäteollisuuden mieleen.

Myös Kullasvaaran logistiikka-alueen kehittämistä jatketaan. Radan pohjoispuolelle on tarkoitus rakentaa terminaali, joka mahdollistaa kuljetusten siirron rautatieltä maantielle ja päinvastoin. Hankkeen kokonaiskustannusarvio on noin 3,4 miljoonaa euroa. Tästä puolet on saatu EU-avustuksena. Hanke keskittyy alueen suunnitteluun vuosina 2016-2018, minkä jälkeen aloitetaan rakentaminen.

Vuonna 2015 UPM Kymin tehtaalla otettiin käyttöön muun muassa uusi kuorimo sekä uusi sellun kuivauskone. Tuon investoinnin arvo oli 160 miljoonaa euroa. Parhailaan on menossa sellutehtaan 98 miljoonan euron laajennus. Tehdasalueen pää- ja aliurakoista vastaavat paikalliset rakennus-, metalli- ja sähköalan yritykset. Rakennusliikkeiden lisäksi tehtaalla laajennusurakassa merkittävässä roolissa ovat kouvolaalaiset suunnittelu- ja toteutustilat. Nyt toteutettavan investoinnin myötä tehtaasta tulee yksi Euroopan suurimpia sellutehtaita 870 000 tonnin vuosituotannollaan. Tuotannon kasvu näkyy myös kerrannaisvaikutuksina puukaupassa: se tuo lisää työtä logistiikan parissa aina korjuusta tehtaalle asti.

Pitkään suunnitella ollut Myllykosken bioetanoli-tehdas on saamassa merkittävän osan rahoituksestaan Kiinasta. Kiinalainen rahastoyhtiö vahvasti investoivansa Kouvolaan bioetanoli-tehtaaseen ja Savonlinnan biodiesel-tehtaaseen. Yhtiö kertoi tiedotteessaan, että investointien yhteisarvo on 200 miljoonaa euroa. Asiasta on jo tehty esisopimus. Vielä ei ole tiedossa paljonko investointisummasta on tulossa Myllykoskelle. Kyseessä olisi kuitenkin hyvin merkittävä osa tehtaalla tarvittavasta rahoituksesta. Varsinainen investointisopimus on tarkoitus allekirjoittaa keväällä.

Inkeröissä sijaitseva PackageMedia on Suomen ainoa digitaalinen pakkaustehdas. Maailman mittakaavassa se erottuu muista painoalan toimijoista sillä, että se keskittyy täysin älypakkauksiin. Yhtiö on vastikään investoinut kolme miljoonaa euroa uuteen kalustoon. Uusilla laitteilla voidaan painaa vuodessa kymmeniä miljoonia pakkauksia.

Rakennusalan näkymät ovat edelleen keskimääräistä hiljaisemmat. Suunnitelluista hankkeista toivotaan piristystä rakennusosalalle. Keskustan ns. Lasipalatsin saneeraus alkaa lähiaikoina. Korean asuntomessujen suunnittelu on käynnissä. Kaupunki aloittaa uudelleen Ratamo-keskuksen teknisen suunnittelun. Investointiin on varattu noin 62 miljoonaa euroa.

Koriolla toimiva Kaslink tuo markkinoille lisää omia tuotemerkkejä. Seuraavaksi yritys lanseeraa hyvinvointi- ja terveystuotteisiin keskittyvän tuotesarjansa. Tulossa on myös lisäraavinne- ja superfood-tuotteita. Samalla yritys pyrkii edelleen kasvamaan koko Suomen markkinoilla. Yhtiö teki vastikään miljoonaluokan investoinnin kastike-tehtaan

laajennukseen. Suunnitteilla on lisää investointeja, sillä Kaslink Foods hakee Kouvolassa lupaa biokaasulaitoksen rakentamiseen tuotantolaitoksensa viereen. Myös Vaasan tehtaiden investointeja kohdistuu alueelle, kun Kuusankoskelle siirtyy kahvileivän valmistus Vantaalta.

Työvoiman kysynnän näkymät

Kouvolan seudulla työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin viime vuoden loppupuoliskolla uusia työpaikkoja 6 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna (koko maa + 17 %). Edellisvuotta enemmän oli paikkoja mm. myyjille, puhelinpalveluneuvojille, kodinhoitajille sekä siivoojille. Suurin tiputus nähtiin myyntiedustajan sekä puhelinmyyjän avoimien työpaikkojen määrissä. Pk-yritysbarometrissa 76 % yrityksistä arvioi henkilökunnan määrän olevan samalla tasolla vuoden kuluttua (koko maa 69 %). Suurempaa henkilöstömäärää ennakoivat 20 % (koko maa 24 %) ja pienempää 4 % (koko maa 7 %) pk-yrittäjistä.

Viimeisimmän Kouvolan seudun ammattibarometriarvioinnin mukaan yli puolet arvioituista ammanteista on tasapainoammatteja. Työvoimapulasta kärsiviä ammatteja oli noin 13 %. Pulaa on etenkin myyntiedustajista sekä puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä. Listalla on myös paljon sosiaali- ja terveysalan ammatteja, mutta myös mm. sovelushjelmoijia ja konetekniikan asiantuntijoita. Ylitarjonta-ammatteja oli 29 % arvioituista ammanteista. Etenkin sihteereitä, prosessiteollisuuden työntekijöitä sekä käytön tukihenkilöitä oli runsaasti tarjolla kysyntään nähden.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuoden 2016 loppupuoliskolla Kouvolan seudulla työttömyyden lasku oli hieman suurempaa kuin koko maan keskiarvo. Työttömiä oli keskimäärin 6 050 kuukaudessa. Suhteellisesti työttömien määrä laski 4 % edellisvuoteen verrattuna (koko maa - 3 %). Työttömien osuus työvoimasta oli 14,3 % (koko maa 13,1 %). Lähitulevaisuudessa työttömyyden arvioidaan jatkavan laskuaan.

Miesten työttömyys väheni naisten työttömyyttä nopeammin. Positiivista on, että nuorisotyöttömyys oli vuoden loppupuolella vähentynyt edellisvuodesta 8 % (koko maa - 6 %). Kouvolassa 23 % nuoresta työvoimasta oli työttömänä, mutta litissä vain 12 % (koko maa 17 %).

Kouvolassa rakennetyöttömiä oli vuoden loppupuolella keskimäärin 3 800 henkeä kuukaudessa, joka vastaa 63 % kaikista työttömistä (koko maa 62 %). Vuoden takaiseen tilanteeseen (62 %) verrattuna rakennetyöttömien osuus on hieman kasvanut. Rakennetyöttömyyden lajeista pitkäaikaistyöttömyys kasvoi vuoden 2016 loppupuoliskolla vain yhden prosentin (koko maa + 9 %). Työttömyyden keskimääräinen kesto on pidentynyt. Kouvolan seudulla se oli keskimäärin 56 viikkoa (koko maa 58 viikkoa), kun vuotta aikaisemmin se oli 53 viikkoa. Pitkäaikaistyöttömien määrä on viimeisimpien tilastojen mukaan kääntynyt laskuun, ja kehitys on laskusuuntaista myös lähiaikoina.

Työttömyys koskettaa tuntuvasti ulkomaan kansalaisia. Seutukunnassa asuvia ulkomaan kansalaisia oli työttöminä työnhakijoina keskimäärin 460 henkeä kuukausittain. Hei-

dän työttömyysasteensa oli 43 %, enemmän kuin koko maan keskiarvo 30 %. Ulkomaalaisten työttömien määrä pysynee suunnilleen samalla tasolla myös loppuvuonna.

Kotkan-Haminan seutukunta

Hamina, Kotka, Miehikkälä, Pyhtää, Virolahti

Kotkan-Haminan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 85 451 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 472 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 19,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 7 380.

Kotka-Haminan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kotkan-Haminan seutukunta on perinteinen teollisuuden ja satamatoimintojen sijaintialue. Tilanne on samankaltainen Kouvolan seutukunnan kanssa: tavoitteena on tukea yrityskentän elinvoimaisuutta, uudistaa tuotantorakennetta sekä houkutella uusia pk-yrityksiä alueelle. Kasvua haetaan laajasti eri toimialoilta (matkailu, kauppa, satamasidonaiset investoinnit, datacenterit, uusiutuva teollisuus). Tavoitteena on uudistunut ja vetovoimainen seutu.

Työttömyysprosentti oli vuoden 2016 lopussa Kaakkois-Suomen seutukuntien korkein, mutta viime aikoina työttömien määrän lasku on ollut kaakkoissuomalaisten seutukuntien nopeinta. Väestön määrä pienentyi viime vuonna seutukunnassa noin 470 henkilöllä. Väestötappio oli pienempi kuin edellisvuonna, osin myös kasvaneen maahanmuuton ansiosta.

Viime aikoina näkymiä ovat piristäneet mm. metsäteollisuuden investoinnit, E 18-tien rakentaminen sekä HaminaKotka sataman projektit. Uusia, isojaakin investointeja on kuitenkin jo luvassa. Seudulla on paljon etenkin matkailuun ja alueen houkuttelevuuteen liittyviä suunnitelmia, jotka liikkeelle lähtiessään ja realisoituessaan tuovat alueelle myös työpaikkoja. Kaupunkikeskustoja kehitetään kunnianhimoisesti. Suurin kaupunkikehityshanke on Kotkan kantasataman kehityshanke, jossa kaupallisiin toimintoihin pyritään yhdistämään myös vapaa-ajan palveluita. Haminan kaupunkikeskustan ja erityisesti Tervasaaren alueen kehittäminen on merkittävää seudun vetovoiman lisäämiseksi.

Lähitulevaisuuden näkymät ovat aikaisempaa paremmat, ja pidemmän aikavälin odotukset ovat hyvät. Logistinen sijainti kahden laajentuvan metropolialueen välissä (Helsinki ja Pietari) on erinomainen. Tulevaisuudessa Metropolialueen laajentuminen hyödyttää seutukuntaa. Hyvät liikenne yhteydet edistävät kasvusuuntausta. Laajentuminen nostanee seudun kartalle, josta yritykset etsivät sijoituspaikkojaan ja ihmiset asuinpaikkoja.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Yleisesti ottaen elinkeinoelämän näkymät ovat melko positiiviset ja edellisvuotta paremmat. Pk-yritysbarometrin mukaan Kotka-Haminan seudulla yritysten odotukset tulevalle vuodelle ovat koheneemassa. Suhdannenäkymien paranemista ennakoi 37 % yrityksistä (koko maa 44 %). Hieman yli puolet arvelee, että suhdannenäkymät pysyvät ennallaan. Heikkenemistä ennustaa 11 % (koko maa 9 %). Yritysten kasvua ja kansainvälistymistä tuetaan uusilla liiketoimintamalleilla ja vahvistamalla kasvualojen verkostoa. Kotka-Haminan seudulla on aloittanut yrityskiihdyttämö. Levelup-yrityskiihdyttämö tarjoaa kahdesti vuodessa neljän kuukauden mittaisen intensiivisen kiihdytysohjelman noin 5-8 kansainvälistyvälle yritykselle kerrallaan.

Metsäteollisuus näyttäisi olevan vakaalla pohjalla. Stora Enson Sunilan tehtailla ligniinien tuotanto on lähtenyt käyntiin hyvin. Sunilan tehdasta on kehitetty määrätietoisesti biojalostamoksi. Tehtaalla on tutkittu muun muassa mikro- ja nanosellun mahdollisuuksia ja sellun sivutuotteiden tuotannon lisäämistä. Viime vuonna toteutettiin Kotkamillsin tehtaalla 170 miljoonan euron investointi taivekartoinkikoneeseen. Kotkassa tehdään paitsi tavallista taivekartonkia, myös täysin muovitonta elintarvikekartonkia. Se on maailman ainoa muoviton kartonki, joka kestää nesteitä. Muoviton, biohajoava kahvikuppi on läpäissyt ensimmäiset laboratoriotestit. Tarkoituksena on kasvattaa muovittoman kartongin tuotantoa lähivuosina voimakkaasti.

Kotkan seudulle tärkeällä logistiikka-alalla menee paremmin kuin pitkään aikaan. Vuosi 2016 päättyi HaminaKotka satamassa myötätuulella. Tuonti ja vienti nousivat noin 3 % plussalle. Satamaoperaattori Steveco Oy teki viime vuonna parhaimman tuloksensa 20 vuoteen. Myös alkanut vuosi näyttää myönteiseltä. Satamaan saatujen jättiprojektien vaikutus alkaa kevään mittaan näkyä voimakkaasti sataman liikenteessä.

Haminassa liikennettä kasvattavat Kazakstanin öljykentille kuljetettavat paineentasausmoduulit. HaminaKotkan satama ja belgialainen Sarens Group N.V. ovat sopineet mittavasta kuljetusprojektista Haminan sataman kautta Kazakstaniin. Paikallisesti hanke työllistää arviolta 50 henkeä. Projekti tulee lisäämään Haminan sataman osien toimintaa 3-4 vuoden ajaksi. Belgialaisyritys investoi hankkeen Haminan osuuteen noin 20 miljoonaa euroa. Lisäksi HaminaKotka Satama Oy investoi kolme miljoonaa euroa infrastruktuurin parantamiseen. Kuljetukset koostuvat Haminaan saapuvista valtamerialuksista ja niiden lastin satamäkäsittelyn ja varastoinnin jälkeisistä jokiproomukuljetuksista Venäjän sisävesijärjestelmään.

Kotkan Mussalossa puolestaan Nord Stream 2 - kaasuputkiprojekti tulee näkymään liikennetilastoissa. Satamaan on saatu mittavasti uusia työpaikkoja hankkeen myötä. Kaasuputken pinnoitustehtaan työt ovat aikataulussaan. Pinnoitustehtaan pyöriessä täydellä teholla työskentelee siellä yhteensä kahdessa vuorossa noin 300 ihmistä. Työllisyysvaikutus on kuitenkin suurempi koko satama-alue ja alihankinnat huomioiden. Työt Mussalossa jatkuvat vuoteen 2019.

Virolahden Vaalimaalta on peruttu suuria kauppakeskushankkeita. Vaalimaan Grande Oy (Apollo-rakenne Oy) sekä Vaalimaa Shopping Centre ovat ilmoittaneet vetäytyvänsä hankkeista. Kotkan Kantasataman outlet-hankkeen (Kotka Old Port) etenemistä odotellaan. Alue sai kuitenkin positiivisia uutisia, kun ilmoitettiin, että Zsar Outlet Villa-

ge -ostoskylän rakentaminen aloitetaan kesällä 2017. Investoinnin arvo on noin 40 miljoonaa euroa. Rakentaminen on päätetty käynnistää, koska merkittävimpien vuokraisten kanssa on allekirjoitettu vuokrasopimukset. Ensimmäisen vaiheen rakentaminen kestää reilun vuoden ja tiloihin tulee 65 kansainvälistä muoti- ja kodintarvikeliikettä. Toisen vaiheen rakentamisesta päätetään ensimmäisen vaiheen jälkeen. Kaikkiaan ostoskeskuksesta on kaavailtu 20 000 neliön suuruista. Hanke on suomalaisella rahoitus pohjalla. Työpaikkoja ennakoidaan syntyvän useita satoja. Asiakkaiksi tavoitellaan Etelä-Suomen asukkaita sekä venäläisiä ja aasialaisia ostosmatkailijoita. Suunnitteilla on mm. suora bussikuljetus lentokentältä.

Kauppakeskus Pasaatissa alkaa remontti, jonka yhteydessä rakennetaan uusia liiketiloja. Muutostöiden myötä syntyviin liiketiloihin on tulossa myös uusia yrityksiä. Kotkan Jumalniemen kauppakeskuksen saneeraus valmistuu kevään 2017 aikana. Sukari Konserni suunnittelee aloittavansa rakennustyöt Jumalniemessä vielä kuluvana vuonna. Tämä toisi Jumalniemeen ainakin merkittäviä kodinkone- ja huonekalukauppiaita. Rakentamisen toimialalla on hieman vilkkaampaa kuin viime vuonna lähinnä julkisen rakentamisen ansiosta. Tuleva keskussairaalan laajennus ja saneeraus tulee työllistämään lähivuosina satoja rakennusalan ammattilaisia.

Matkailun osalta odotetaan hyvää kesää. Kotkassa ensi kesänä järjestettävän Tall Ships Races –tapahtuman uumoillaan tuovan kaupunkiin mittavan määrän matkailijoita. Kotkaan saadaan ensi kesänä myös kansainvälisiä risteilijävierailuja, jotka tuovat kaupunkiin tuhansia ihmisiä. Alueelle saadaan tarvittavaa uutta majoituskapasiteettia, kun Omenahotellille remontoidaan tilat Kotkan torin laidalle.

Seutukuntaan haetaan jatkuvasti myös uusia avauksia. Kaakon elokuvakomissio tavoitteena on ollut luoda audiovisuaalisiin tuotantoihin perustuva elinkeinoala. Alueen maine hyvänä kuvauskohteena on kiirinyt eteenpäin. Kotkan–Haminan seudulle on saatu hankittua viime vuosina useita mittavia elokuva- ja tv-tuotantoja. Ensi kesäksi on jälleen varmistunut yhden ison elokuvan saapuminen seudulle. Teslan akkutehdas kiinnostaa myös Kotkan ja Haminan seudulla. Seudun vahvuuksia ovat mm. Venäjän markkinoiden läheisyys, hyvät logistiset yhteydet, turvallisuus ja Lappeenrannan teknillinen yliopisto, jonka energia-alan tutkimus on Suomen huippua. Puhtaan veden kysyntä on viime vuosina kasvanut räjähdysmäisesti Kiinassa, jonka seurauksena vesijohtovesibisnekselle on syntynyt kysyntää. Kotkassa suunnitellaan juomaveden pullottamista, ja se kuljetettaisiin satamasta suoraan kauppatavaraksi Kiinaan.

Työvoiman kysynnän näkymät

Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin viime vuoden loppupuoliskolla uusia työpaikkoja saman verran kuin edellisvuonna (koko maa + 17 %). Suuria muutoksia työvoiman kysynnässä ei nähty. Kysyntä väheni jonkun verran mm. puhelinmyyjillä. Edellisvuotta enemmän paikkoja oli mm. myyntiedustajille, postinjakajille sekä metallialan ammattilaisille. Pk-barometrikyselyyn osallistuneista yrityksistä valtaosa ennakoi henkilöstön määrän pysyvän ennallaan tulevan vuoden aikana. Noin 18 % arvioi henkilökuntansa määrän kasvavan (koko maa 24 %). Henkilöstön määrän vähennystä ennakoi 6 % yrityksistä (koko maa 7 %). Kas-

vua hidastaa osaltaan työvoiman puute joillain aloilla (esimerkiksi suunnittelu- ja insinööri-toimistot, digitalisaatio, myös eräät rakentamisen ja perusteollisuuden ammatit).

Kotka–Haminan seudulle maaliskuussa 2017 tehdyn ammattibarometriarvioinnin mukaan noin 68 % arvioiduista ammanteista on tasapainoammatteja. Lähitulevaisuudessa pu-
laa on erityisesti puheterapeuteista, mutta myös monista muista sosiaali- ja terveysalan ammattilaisista. Metallialan osaajia tarvitaan myös Kotka-Haminan seudulla. Ylitarjonta-
ammatteja on 13 % arvioiduista ammanteista. Osuus on pienempi kuin edellisessä arvio-
sa. Ylitarjontaa on mm. myyjistä, ammatillisen koulutuksen opettajista, lastenhoitotyönte-
kijöistä ja yleissihteereistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kotkan seudulla oli vuoden loppupuoliskolla keskimäärin 6 800 työtöntä kuukausittain. Mää-
rä on noin 4 % vertailuajankohtaa pienempi. Työttömyys väheni koko maata (- 3 %) nope-
ammin. Työttömien osuus työvoimasta oli Kaakkois-Suomen seutukuntien korkein (vuo-
den loppupuoliskon keskiarvo 17,6 %). Todennäköistä on, että työttömyys jatkaa laskuaan.

Naisten työttömyys väheni miesten työttömyyttä hitaammin. Kotkan seudulla työtön on
myös keskimääräistä useammin ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa. Tämä ei ole vain
vanhempien ikäluokkien ongelma, sillä suurimmat erot valtakunnalliseen keskiarvoon esiin-
tyvät nimenomaan nuoremmissa ikäryhmissä. Esimerkiksi 30–34 –vuotiaista työttömistä
noin 31 % on ilman perusasteen jälkeistä koulutusta (koko maa 23 %).

Kotkan seudulla rakennetyöttömiä oli vuoden loppupuolella keskimäärin 4 600 henkeä
kuukaudessa, joka vastaa 67 % kaikista työttömistä (koko maa 62 %). Vuoden takaiseen
tilanteeseen (63 %) verrattuna rakennetyöttömien osuus on kasvanut. Yli vuoden työttömä-
nä olleiden määrä on noussut, sillä heitä oli vuoden 2016 loppupuoliskolla 11 % enemmän
kuin edellisvuonna. Kasvu ylitti koko maan kasvulukemat (9 %). Työttömyyden keskimää-
räinen kesto on pidentynyt. Kotkan seudulla se oli keskimäärin 61 viikkoa (koko maa 58
viikkoa), kun vuotta aikaisemmin se oli 55 viikkoa. Viimeisimpien tilastojen mukaan pitkä-
aikaistyöttömien määrän kasvu on selvästi hidastunut. Määrä kääntyy laskuun lähiaikoina.

Nuorisotyöttömyys väheni vuoden loppupuoliskolla 12 % eli koko maata (-6 %) selväs-
ti nopeammin. Suhteellinen vähennys oli seutukuntien nopeinta. Vuoden loppupuoliskolla
Kotkan seudulla 25 % nuoresta työvoimasta oli työttömänä (koko maa 17 %). Ulkomaaa-
laisia työttömiä oli kuukausittain keskimäärin 960. Heidän työttömyysasteensa oli seutu-
kuntien korkein (46 %).

Imatran seutukunta

Imatra, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti

Imatran seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 41 351 henkilöä, vuoden aikana vähennystä oli 568 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 264.

Imatran seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Suurimpana haasteena on alueen elinvoimaisuuden säilyttäminen. Alueelle halutaan uusia yrityksiä ja uusia asukkaita. Vaikka elinkeinoelämän näkymät ovatkin edellisvuotta paremmat, talouden epävarmuus heijastuu edelleen vientivetoisella paikkakunnalla. Työllistäminen ja investoiminen on varovaista. Alueen oman ostovoiman kehitys jatkuu heikkona, ja on riippuvaista ulkopuolisesta kysynnästä. Imatran perusteellisuuden (metsä- ja metalliteollisuus) jatkuvuus näyttää suht vakaalta. Metsäsektorilla kartongintuotannon maailmanmarkkinanäkymät ovat hyvät. Metsäsektorilla on myös isoja investointeja ja tehdään materiaalien hyödyntämiseen tähtävää kehitystyötä. Myös liikunta- ja urheilumatkailun tulevaisuus on lupaava. Seutukunnassa väestön väheneminen jatkuu edelleen. Vuoden 2016 ennakkotietojen mukaan väestö väheni noin 570 henkilöllä, mikä on hieman enemmän kuin edellisvuonna.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pk-yritysbarometrin näkymät Imatran seudulla ovat hieman viime vuotta paremmat. Kuitenkin yritysten suhdannetilanne on koko maata heikompi ja ero esimerkiksi Lappeenrannan näkyymiin on selvä. Suhdannenäkymien paranemista ennakoi 24 % yrityksistä (koko maa 44 %). Suurin osa (70 %) arvelee, että suhdannenäkymät pysyvät ennallaan. Heikkenemistä ennustaa 7 % (koko maa 9 %). Investointiodotukset olivat pakkasella.

Stora Enson Imatran tehtaiden uuden päällystelinjan ja kartonkirullavaraston rakennustyöt ovat käynnissä. Investoinnin arvo on 70 miljoonaa euroa ja se on Stora Enson suurin investointi Imatralla 15 vuoteen. Polyeteenipäällystyksen lisäkapasiteetilla parannetaan kartongin läpäisemättömyysominaisuuksia ja pakkauksen toiminnallisuutta vaativissa käyttökohteissa kuten ruuan ja nesteiden pakkauksissa. Se mahdollistaa myös innovatiivisten uuden sukupolven biopäällysteiden tuotekehityksen. Suoria henkilöstövaikutuksia investointi ei Imatralla tuo. Lisäksi Stora Enso modernisoi Imatran Kaukopään ja Tainionkosken tehtaiden hajukaasujen käsittelyjärjestelmän ja käyttää investointiin noin 14 miljoonaa euroa. Tällä vähennetään hajuhaittoja Imatran tehtaiden lähiympäristössä.

Yhtiö investoi myös yhteensä 9,1 miljoonaa euroa kuluttajapakkauskartonkitehtaisiin- sa Inkeröissä, Imatralla ja Ruotsin Forssissa. Investointien jakautumisesta paikkakunnit- tain ei ole kerrottu. Investoinnin avulla edistetään mikrokuitusellun kaupallista käyttöä pak- kauskartongeissa. Niihin kuuluvat muun muassa rasvalta ja hapelta suojaavat kartongin päällystekerrokset sekä alumiinikalvon korvaava uusiutuva tuote.

Konepajateollisuudella menee kokonaisuudessaan hyvin. Etenkin rakennusteollisuus- den komponenteilla on nyt kysyntää. Myös laivatilaukset tuovat yrityksille tilauksia. Sellu - ja paperiteollisuuden rakennushankkeet, kuten Äänekosken tehdas, ovat puolestaan työl- listäneet teräsrakenteita valmistavia yrityksiä. Auto- ja konepajateollisuudelle erikoisteräk- siä toimittava Ovako Imatra työllistää Imatran tehtaallaan noin 600 ihmistä. Teräskonser- ni Ovako paransi tulostaan viime vuonna ja Imatralla on tehty myös uusia rekrytointeja.

Seudulle tärkeän matkailun osalta Imatra on mukana goSaimaa-yhteistyössä. Sopimuk- sen tavoitteena on tukea koko Saimaan alueen matkailuyrittäjien kansainvälistä markki- nointia. Vuositasolla tarkasteltuna Imatran rajanylityspaikan liikenne ja tax free -myynti vä- henivät vuonna 2016. Venäläismatkailu on lähtenyt jälleen nousuun. Viimeisimpien (tam- mi-helmikuun 2017) tilastojen mukaan rajanylityksiä on ollut noin 10 % edellisvuotta enem- män. Kasvaneet rajanylitysmäärät heijastuvat myös tax free -tilastoihin. Uusimmat tilastot ovat tammi-helmikuulta, ja niissä on näkyvässä huima 97 % nousu edellisvuoden vastaa- vaan aikaan verrattuna. Yöpyisten määrä seudulla kokonaisuudessaan nousi viime vuon- na - tämä johtuu kotimaan matkailijoiden yöpymisten kasvusta. Viime vuosi oli vuosikym- menen paras kotimaan matkailussa.

Imatran kylpylän alkuvuosi on ollut edellisvuotta vilkkaampi. Kylpylässä alkaa keväällä uuden allasosaston rakennustyöt. Parhaillaan käynnissä on rakennuksen suunnitteluvai- he. Kokoa uudelle allaslaajennukselle tulee noin 500 neliötä. Uuden allasosaston on mää- rä valmis kesäksi 2018. Hankkeen kustannusarvio on 3,5 miljoonaa euroa.

Urheilubrändiä ja -turismia vahvistetaan Imatralla. Ukonnimen stadionilla on järjestetty ensimmäiset kansainväliset arvokilpailut. Tulevana kesänä stadionilla järjestetään pesä- palloilun Itä-Länsi -tapahtuma. Ukonnimellä on suuri merkitys alueen taloudella. Urheilu- tapahtumien lisäksi siellä on harrastus-, harjoittelu- ja leiritystoimintaa. Aluetta kehitetään jatkuvasti. Kaavamuutos, joka mahdollistaisi talviurheiluhallin rakentamisen alueelle, on hyväksytty. Hanke on vielä alkuvaiheessaan ja sen eteneminen riippuu yksityisestä rahoit- tuksesta. Vuoden 2016 Suomen kotimaan matkailun huippukohteeksi valittu Imatran ajot järjestetään myös tänä vuonna. Viime vuonna tapahtumassa vieraili lähes 30 000 ihmistä.

Rakennusalan näkymät eivät ole niin valoisat kuin Suomessa keskimäärin. Keskus- tan kehittäminen työllistää rakennusvaiheessa jonkin verran. Immolan varuskunta-alueel- la Imatralla aloitetaan kesällä 2017 remontti, jossa korjataan kymmenellä miljoonalla eurol- la Raja- ja merivartiokoulun tiloja, varuskuntaravintolaa sekä huolto- ja liikuntatilaa. Taini- onkosken voimalaitoksen peruskorjaus jatkuu, työllistäen enimmillään noin 40 ihmistä. Ri- ver Plast rakentaa uudet noin 3 0000 neliön tuotantotilat Imatran Kurkvuoreen. Investoin- nin arvo on noin neljä miljoonaa euroa. Tilat valmistuvat kesäksi 2017. Tällä hetkellä Man- sikkalassa ja Puumalassa lujitemuovituotteita valmistava yhtiö keskittää jatkossa kaiken tuotantonsa Kurkvuoreen. Tavoitteena on kasvattaa tuotannon volyymia ja saada suurem- pi osa markkinoista.

Mielenkiintoinen avaus on imatralaisen Rumble tools -yrityksen suunnittelemat ja valmistavat, teolliseen käyttöön soveltuvat lentävät työ- ja korjausrobotit. Ne eroavat tavallisista lennokeista siten, että robotteja ei kauko-ohjata, vaan ne on ohjelmoitu liikkumaan itsenäisesti tekoälyä hyödyntäen. Yksi Rumble toolsin yhteistyökumppaneista on Stora Enson Imatran tehtaas.

Työvoiman kysynnän näkymät

Loppuvuonna 2016 alueelle tuli avoimeksi kuukausittain 128 uutta työpaikkaa. Määrä on 27 prosenttia suurempi kuin edellisvuonna (koko maa + 17 %). Aikaisempaa enemmän ilmoitettiin mm. myyntiedustajan, metallialan ja talonrakentajan avoimia työpaikkoja. Pk-barometrin mukaan kyselyyn osallistuneista yrityksistä 18 % arvioi henkilökuntansa määrän pienenevän (koko maa 7 %). Henkilöstön määrän kasvua ennakoivat 8 % yrityksistä (koko maa 24 %).

Imatran seudulle tehdyn ammattibarometriarvioinnin mukaan (maaliskuu 2017) 63 % arvioiduista ammanteista on tasapainoammanteja lähitulevaisuudessa. Sekä ylitarjonta-ammanteja että työvoimapulasta kärsiviä ammatteja oli 18 % arvioiduista ammanteista. Työvoimapula-ammattien osuus oli hieman suurentunut edellisistä arvioista. Pula näkyy erityisesti terveydenhuollon ja sosiaalialan ammanteissa (mm. lääkärit, hammaslääkärit, puheterapeutit). Mukana on nyt aikaisempaa enemmän mm. kone- ja metallitekniikan ammatteja. Ylitarjonta-ammanteja olivat edelleen mm. lastenhoitotyöntekijät, myyjät sekä yleissihteerit.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Imatran seudulla oli toisella vuosipuoliskolla keskimäärin 2 940 työtöntä kuukausittain. Määrä on samalla tasolla edellisvuoteen verrattuna (koko maa - 3 %). Viime vuoden loppupuoliskolla naisten työttömyys edelleen kasvoi, mutta miesten työttömyys oli kääntynyt laskuun. Työttömien osuus työvoimasta oli 16,1 % (koko maa 13,1 %).

Nuorisotyöttömyys (- 6 %) on vähentynyt kokonaistyöttömyyttä nopeammin, ja samaa tahtia koko maan kanssa. Vuoden loppupuoliskolla 25 % nuoresta työvoimasta oli työttömänä (koko maa 17 %). Myös nuorisotyöttömyys laskee hitaasti lähikuukausina. Ulkomaalaisia työnhakijoita oli keskimäärin 210 kuukausittain, ja heidän työttömyysasteensa oli 37 % (koko maa 30 %).

Imatran seudulla rakennetyttömiä oli vuoden loppupuolella keskimäärin 1 900 henkeä kuukaudessa, joka vastaa 65 % kaikista työttömistä (koko maa 62 %). Vuoden takaiseen tilanteeseen (61 %) verrattuna rakennetyttömiä osuus on kasvanut. Rakennetyttömyyden lajeista pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi 14 % - luku oli seutukuntien korkein (koko maa + 9 %). Työttömyyden keskimääräinen kesto on pidentynyt. Imatran seudulla se oli keskimäärin 49 viikkoa (koko maa 58 viikkoa), kun vuotta aikaisemmin se oli 45 viikkoa. Pitkäaikaistyöttömien määrän kasvu hiljenee ja kääntyy laskuun.

Lappeenrannan seutukunta

Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Savitaipale, Taipalsaari

Lappeenrannan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 89 043 henkilöä. Vuoden aikana vähennyistä oli 193 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,5 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 6 532.

Lappeenrannan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Lappeenrannan seudulla vallitsee laaja yksituumaisuus vahvuuksista ja kehittämiskohteista. Alue on edelleen yksi Suomen merkittävistä metsäteollisuuden keskittymistä, jonka kyky vastata uusiin liiketoimintahaasteisiin ja markkinoiden tarjoamiin kasvumahdollisuuksiin on hyvä. Seutukunta saa vetoapua Lappeenrannan teknilliseltä yliopistolta. Skinnarilan campusalue toimii kaakkoisen Suomen teknologisen yritystoiminnan ja liikkeenjohdon koulutuksen keskuksena. Yrityskenttä on pk- ja mikroyrityspainotteinen eikä kasvuyrityksiä ole toivotusti kehittynyt.

Lappeenrannan seudulla matkailun ja kaupan odotukset lähiajoille ovat edellisuotta selvästi positiivisempia. Venäjä-osaamisen taso on hyvä. Matkailussa entistä selkeämmin panostetaan yhteistyöverkostoihin ja tuotteistamiseen. Myös liike-elämän palveluilla on kysyntää. Energia- ja ympäristöalan tulevaisuus on lupaava.

Tulevaisuuden haasteet liittyvät väestönkehitykseen, osaamisen takaamiseen, työn muutokseen, digitalisaatioon ja sijaintiin. Vaikka saavutettavuus on erittäin hyvä, Etelä-Karjala ei ole selkeästi kytköksissä kansallisiin kasvukeskuksiin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pk-yritysbarometrin mukaan Lappeenrannan seudulla yritysten suhdannetilanne on piristynyt. Suhdannetilanteen paranemista (38 %, koko maa 44 %) ennakoi suurempi osa yrityksistä kuin viime vuonna samaan aikaan (31 %). Noin puolet arveli tilanteen pysyvän ennallaan. Heikkeneviä näkymiä ennakoi 9 % yrityksistä (koko maa 9 %). Lappeenrannassa on aloittanut toimintansa Green Campus Open -kiihdyttämö. Kyse on yhteishankkeesta teknillisen yliopiston, Saimian sekä Lappeenrannan kaupungin välillä. Kiihdyttämön ja siihen liittyvän verkoston (Nordic Innovation Accelerator) kautta startup-yrityksillä on mahdollisuus saada näkyvyyttä kansainvälisillä markkinoilla ja tarjota palvelujaan suurille toimijoille.

Lappeenranta on profiloitunut energiatalouden, kiertotalouden ja kestävä liiketoiminnan osaamisen edelläkävijäksi. Energia ja ympäristöalan yrityksissä erityisesti palvelu- ja

asiantuntija-alat luovat isoja mahdollisuuksia. Lappeenrannan teknillinen yliopisto on suunnannut toimintaansa yhä enemmän kestäväen kehityksen ja uusiutuvan energian tutkimukseen ja kehittämiseen. Alueella on jo lukuisia pysyvän jalansijan markkinoilla saavuttaneita korkean teknologian osaamiseen perustuvia yrityksiä, joiden tuotanto joko suoraan tai välillisesti liittyy näiden sektoreiden toimintaan. Lappeenrantalainen cleantech-yritys Visedo on kerännyt 20 miljoonan euron rahoituspaketin liiketoimintansa laajentamiseen. Uuden rahoituksen turvin yhtiö voi kehittää merkittävästi myyntiä ja markkinointia sekä kasvattaa liiketoimintaa uudelle tasolle Euroopassa ja Aasiassa. Lappeenrantalainen Green Energy Finland on voittanut tarjouskilpailun 82 aurinkovoimalan toimittamisesta. Kyseessä on Suomen suurin valtakunnallinen aurinkovoimaloiden yhteishankinta.

Kokonaisuutena bio-, metsä- ja pakkausteollisuus ovat vahvassa kasvussa. UPM Kaukaan tehtaiden biojalostamo työllistää 76 ihmistä. Viime syksynä UPM uudisti sellutehtaan kuivauskoneet ja paalauslinjan. Investoinnin arvo oli 50 miljoonaa euroa. Investointi kasvattaa sellun tuotantoa, mikä tuo työtä tehtaan alihankkijoille. Tehdas on myös palkannut uusia työntekijöitä. Myös sahalla on käynnissä merkittävin investointi 15 vuoteen, kun sahan kuivaamoja parannetaan. Yhtiö alkaa kehittää kierrätyslannoitetta Lappeenrannan tehtaan tutkimuslaitoksellaan. Yhteishankkeessa kehitetään tapoja sellu- ja paperitehtaiden jätevesien puhdistamisessa syntyvän lietteen ja poltossa syntyvän tuhkan sisältämien ravinteiden hyödyntämiseen viljelyssä. Kemiran noin 50–60 miljoonan euron tehdasinvestointi Joutsenoon on käynnissä. Uuden tuotantolinjan rakentaminen tuo tehtaalle muutamien työpaikan lisää ja työllistää rakennusvaiheessa arviolta 200 henkilöä. Investoinnilla kasvatetaan natriumklooraatin tuotantoa. Natriumklooraatista valmistetaan sellutehtaissa kloorioksidia, jota käytetään sellun valkaisussa.

Matkailussa haetaan edelleen toimialakasvua. Saimaan alueen matkailuklusteri on vielä varsin hajanainen. Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon maakuntaliitoista, kaupungeista ja matkailumarkkinointitoimijoista koostuva goSaimaa-verkosto tekee yhteistyötä kansainvälisessä matkailumarkkinoinnissa. Kohdealueina ovat Eurooppa, Venäjä ja Aasia. Yhteistyön tavoitteena on kasvattaa merkittävästi Saimaan alueen matkailijamääriä ja matkailutuloa sekä nostaa Saimaa yhdeksi Suomen kolmesta kansainvälisesti tunnetusta matkailualueesta Helsingin ja Lapin rinnalle. Saimaa Geopark on toinen yhteistyötä ja matkailualaa kehittävä kokonaisuus.

Rakentaminen jatkuu Lappeenrannassa varsin aktiivisena, mikä kasvattaa keskustan vetovoimaa. Rakentaminen näyttäytyy keskustassa liike- ja asuintalorakentamisena. Alueella on menossa myös isoja saneerauksia, esimerkiksi LUTin kampus ja poliisilaitos. Etelä-Karjalan keskussairaalaan on rakenteilla uusi päivystys- ja vuodeosasto. Uudisrakennuksen lisäksi rahaa käytetään sairaalan vanhan osan peruskorjaukseen. Keskustarakentaminen jatkuu myös tulevana vuosina. Suunnitteilla on mm. uusi käräjätalo.

Venäläisturistien yöpymiset vähenivät vielä vuositasolla hieman. Yöpymisten määrä on kuitenkin ollut nousussa viime vuoden elokuusta lähtien. Joulukuun tilastojen mukaan niitä oli 50 % edellisvuotta enemmän. Positiivista on, että kotimaisten matkailijoiden yöpymisten määrä kasvoi 20 % vuositasolla. Nouseva trendi on nähtävissä myös tax free-tilastoissa. Viime vuonna tax free -kaupan arvo pieneni 18 % edellisvuoteen verrattuna. Käännös tapahtui syksyllä. Tuoreimmissa tammi-helmikuun tilastoissa noususuunta-

us (+ 69 %) on selkeä. Muuta maata merkittävästi suurempi invoice-myynti ei näy nais-sä tax free -tilastoissa.

Kaupallinen valikoima on kasvanut, mm. urheilukauppakettu XXL palkkaa noin 50 uutta työntekijää. Myös Sokos ja Stadium avaavat liikkeen Lappeenrannassa. Lappeenrannan kaupunki ja Ikea allekirjoittivat marraskuun lopulla kauppakirjan Mustolan tontista. Tontti siirtyi kaupan jälkeen Ikean omistukseen ja hallintaan. Rakentaminen ei ala ainakaan lähitulevaisuudessa. Tieto tonttikaupasta on herättänyt muidenkin kauppaketjujen kiinnostusta sijoittua alueelle.

Liike-elämän palvelut on viime vuosina ollut kaupan ja jalostusalojen vaihteluita tasa-painottava kasvuala. Kaupunkiin houkutellaan erityisesti suunnittelu- ja insinööritoimisto- ja sekä ohjelmistoalan yrityksiä. Tulevaisuuden kannalta ohjelmisto-osajien koulutus on monen alan liiketoiminnan kasvun mahdollisuuksien kannalta keskeistä. Tällä hetkellä ICT-alalla menee hyvin. Alalle on saatu myös uusia toimijoita, mm. ohjelmistoyhtiö M-Files laajentaa Lappeenrantaan. Yhtiö on hakenut työntekijöitä keväällä perustettavaan yksikköön. Myös muut yhtiöt ovat tehneet lisärekrutointia.

Fazer investoi Lappeenrannan makeistehtaallaan uuteen suklaarakeistusrumpuun. Investoinnin arvo on noin kaksi miljoonaa euroa. Se mahdollistaa uutuustuotteiden valmistuksen ja turvaa kapasiteetin riittävyyden. Tavoitteena on kasvattaa vientiä esimerkiksi Pohjoismaihin.

Työvoiman kysynnän näkymät

Loppuvuonna 2016 alueelle tuli avoimeksi kuukausittain noin 590 uutta työpaikkaa. Määrä on 11 prosenttia suurempi kuin edellisvuonna (koko maa + 17 %). Lukumäärissä suurimmat lisäykset näkyvät tutkimushaastattelijoiden ja rakennusalan ammattien kohdalla. Pk-barometrikyselyyn osallistuneista yrityksistä 23 % arvioi henkilökuntansa määrän suurenevan (koko maa 24 %). Henkilöstön määrän laskua ennakoiti 9 % pk-yrityksistä (koko maa 7 %).

Lappeenrannan ammattibarometriarvioinnin mukaan yli puolet arvioituista ammattiteista on tasapainoamattaita. Työvoimapulasta kärsiviä ammattiteita oli noin viidennes. Lähitulevaisuudessa pulaa on erityisesti lääkäreistä, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä, bioanalytikoista sekä röntgenhoitajista. Pula-ammattiteissa on paljon myös ICT-alan asiantuntijoita ja rakennusalan ammattiteita.

Ylitarjonta-ammattiteita oli 26 % arvioituista ammattiteista. Osuus on selvästi pienentynyt vuoden takaisesta. Eniten ylitarjontaa oli sihteereistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Lappeenrannan seudulla oli vuoden loppupuoliskolla keskimäärin 6 000 työtöntä kuukausittain. Työttömien määrä pieneni 4 % edellisvuoteen verrattuna (koko maa - 3 %). Väheneminen kohdistui miesten työttömyyteen. Työttömien osuus työvoimasta oli 14,2 % (koko maa 13,1 %). Lähikuukausina työttömyys laske edelleen.

Nuorisotyöttömyys (- 6 %) on vähentynyt kokonaistyöttömyyttä nopeammin. Imatran taapaan laskuvauhti oli samalla tasolla koko maan keskiarvon kanssa. Vuoden loppupuolis-

kolla Lappeenrannan seudulla noin 20 % nuoresta työvoimasta oli työttömänä. Osuus oli alueen seutukuntien matalin. Ulkomaalaisia työnhakijoita oli keskimäärin 580 kuukausittain, ja heidän työttömyysasteensa oli 34 % eli kaakkoissuomalaisten seutukuntien alhaisin (koko maa 30 %).

Rakennetyöttömiä oli vuoden loppupuolella keskimäärin 3 800 henkeä kuukaudessa, joka vastaa 65 % kaikista työttömistä (koko maa 62 %). Vuoden takaiseen tilanteeseen (62 %) verrattuna rakennetyöttömien osuus on kasvanut. Niin kuin muissakin alueen seutukunnissa, myös Lappeenrannan seudulla pitkäaikaistyöttömyys kasvoi vuoden 2016 loppupuoliskolla. Kasvu oli maltillista verrattuna maan keskiarvoon, sillä määrä oli 7 % vertailujankohtaa suurempi (koko maa + 9 %). Työttömyyden keskimääräinen kesto on pidentynyt edellisvuoden tasosta (54 viikkoa, edellisvuonna 50 viikkoa). Koko maan keskiarvo (58 viikkoa) kuitenkin alitettiin. Pitkäaikaistyöttömyys kääntyy laskuun alkuvuoden aikana.

Lisätietoja:

Erikoistutkija Tarja Paananen
Kaakkois-Suomen ELY-keskus
puh. 0295 029 076
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Savon ELY-keskus

Pieksämäen sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+

Mikkelin sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+

Savonlinnan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+

Etelä-Savossa asui vuoden 2016 lopussa 148 928 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 1 377 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 823.

Etelä-Savon ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Etelä-Savo tunnetaan runsaista, hyvin kasvavista metsistään, puhtaista vesistöistään ja vahvasta mökkikannastaan, maaseutumaisuudestaan ja sijainnistaan lähellä pääkaupunkiseutua ja Venäjän rajaa. Vasta valmistuneen maakuntastrategian kärkiä ovat vesi, metsä ja ruoka ja näille kärkivalinnoille myös tulevaisuuden kasvua rakennetaan.

Etelä-Savon kehitys nojaa metsävaroihin ja niiden tehokkaaseen hyödyntämiseen, joka on luonut maakuntaan vahvaa metalli- ja metsäteollisuutta. Biotalouteen kohdistuvien suurten investointien arvioidaan vaikuttavan positiivisesti myös Etelä-Savoon mm. puun kysynnän kasvuna ja teknologiateollisuusyritysten myönteisenä kehityksenä. Uusia kasvunäkymiä nähdään avautuvan puun kysynnän kasvusta mm. biotuotteiden valmistukseen. Potentiaalia Etelä-Savossa nähdään olevan myös bioenergiaosaamisessa, metsäbiomassan prosessointiosaamisessa ja ympäristöteknologiassa.

Monimuotoisuus, kaunis ja puhdas luonto, laajat vesistöt, runsaat luonnonvarat ja maakunnan maine puhtaana ja turvallisena alueena ovat luoneet edellytyksiä myös matkailulle ja vapaa-ajanasumiselle. Laadukkaiden elintarvikkeiden tuotantoon ja jalostukseen on panostettu ja sekä luomu että lähiruoan kysyntä on kasvussa. Sijainti Venäjän naapurustossa on perinteisesti tarjonnut mahdollisuuksia niin vientiyrityksille kuin alueen matkailun kehittämiseksi. Venäjän talousongelmat ja Ukrainan konfliktin pitkittyminen pakotteineen ovat kuitenkin vaikeuttaneet kaupankäyntiä ja vähentäneet matkailijoiden virtaa. Matkailun osalta venäläiskysynnän väheneminen on saatu kuitenkin kääntymään kasvuun.

Etelä-Savo on säästynyt suurilta rakenteellisilta muutoksilta eikä laajoja irtisanomisia ole ollut. Työttömien määrä on kuitenkin pysytellyt korkealla tasolla. Työttömyyden kasvu on nyt taittunut ja pitkäaikaistyöttömien määräkin on kääntynyt laskuun viime vuoden loppupuolella. Työpaikkojen määrä on vähentynyt myös koulutuksessa ja koulutuskenttää koskeva murrosvaihe herättää huolta maakunnassa. Erityisesti toisen asteen ammatilliseen koulutukseen kohdistuvat leikkaukset syövät pahimmassa tapauksessa paikallisen kehittämisen eväitä ja johtavat koulutustarjonnan ja sen saavutettavuuden heikkenemiseen. Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksen siirto syksyllä 2018 Joensuuhun tulee olemaan merkittävä aluetaloudellinen menetys Savonlinnan seudulle ja koko Etelä-Savolle. Menetyksen kompensoimiseksi on esitetty mm. biotuotetekniikan keskuksen perustamista Savonlinnaan.

Alueen suurimmat haasteet liittyvät kansainvälistymiseen, työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantoon, osaavan työvoiman saatavuuteen, väestön vähenemiseen ja ikärakenteen muutokseen varautumiseen. Alueen yrityksiltä kaivattaisiin laajempia panostuksia tutkimus- ja kehitystoimintaan ja sitä kautta uusiin innovaatioihin. Myös investoijien puute, supistuvat paikallismarkkinat ja yritystoiminnan jatkajien vähäisyys koetaan haasteeksi.

Vesistöistä johtuva alueen rikkonainen ja hajanainen rakenne luo omat haasteensa saavutettavuudelle ja kilpailukyvyille. Myönteistä on, että Etelä-Savoon kohdistuu lähivuosina valtion noin 200 miljoonan euron liikenneinvestoinnit. Näistä rakentamispäätös on tehty VT5:n rakentamisesta välille Mikkeli–Juva ja syväväylän siirrosta Savonlinnassa. Sulkan Vekaransalmen lossin tilalle nousee korkea maantiesilta vuoteen 2020 mennessä. Soratiestön ja vähäliikenteisen päällystetyn tiestön kunto on rapautumassa, mikä heiken-

tää puu- ja maitokuljetusten sekä matkailuliikenteen toimintaedellytyksiä. Erillinen haaste harvaan asutuilla seuduilla on joukkoliikenteen palvelutason huomattava lasku. Myös digitaalisen liiketoiminnan rakentaminen ja digitaalisten palvelujen saavutettavuus haja-asutusalueilla on muodostunut haasteelliseksi.

Kaupunkien kaavallinen valmius on kohentumassa keskeisten taajamayleiskaavojen edetessä. Kirkonkyläjen taajamayleiskaavojen tilanne on kohentunut viime vuosina ja rantayleiskaavoja alkaa olla lähes kattavasti. Toinen vaihemaakuntakaava on hyväksytty, siinä käsitellään mm. turpeenottoa ja kaupan kaavoitusta. Etelä-Savon suuri haaste on kuntien omistama vajaakäyttöinen infra. Kuntakeskustojen viireyden ylläpito vaatii pohtimista – siitä esimerkkinä kehitystyö Mäntyharjun keskustamatkailun kehittämishankkeessa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Teollisuuden rakennemuutos ei ole koetellut maakuntaa niin voimakkaasti kuin alueita, joissa paperiteollisuudella ja ICT-toimialalla on suuri rooli. Teknolohiateollisuuden tilaukset koskien mm. biotalouden investointeja ovat aikaansaaneet vireyttä alueelle. Tilastokeskuksen liiketoiminnan kuukausikuvaajien mukaan eteläsavolaisten yritysten liikevaihdon kasvu on ollut viime vuosina hiukan maan keskimääräistä nopeampaa. Vuoden 2016 alkupuolella kasvua pitivät yllä pääasiassa teollisuus ja vientiyritykset. Myös palveluyritysten liikevaihto oli vuoden alkupuolella hyvässä kasvussa. Sekä Elinkeinoelämän keskusliiton että pk-barometrin tulokset osoittavat myös positiivisempia näkymiä alueelle niin teollisuuteen kuin palvelualoillekin.

ELY-keskus rahoitti vuonna 2016 pk-yritysten hankkeita sekä yleisiä kehittämishankkeita yhteensä noin 31 milj. eurolla. Siitä noin 11 milj. euroa käytettiin Pk-yritysten hankkeisiin. Eniten rahoitusta myönnettiin teknolohiateollisuuteen, puun jalostukseen, matkailuun ja elintarviketeollisuuteen. Yritysten kehittämishalukkuus ja kiinnostus rahoitukseen on helmikuun aikana noussut ja erilaiset rahoituskyselyt ovat lisääntyneet. Vientiä Tuplasti -kampanja on käynnissä ja Team Finland -verkosto tarjoaa palveluja ja rahoitusta yritysten viennin edistämiseksi ja uusien markkinoiden tutkimiseksi. Tekes sijoitti lisäksi Etelä-Savon hankkeisiin vuonna 2016 2,7 milj. euroa. Innovaatioseteleitä on myönnetty yrityksille 22 kpl, ja niiden kysyntä on edelleen vilkasta.

Finnveran rahoitus Etelä-Savossa vuonna 2016 jäi edellisvuotta alhaisemmalle, mutta hyvälle noin 36 milj. euron tasolle. Vuonna 2015 oli poikkeuksellisen suurina toimituksiin liittyviä rahoituksia. Vuonna 2016 Etelä-Savossa myönnetystä rahoituksesta n. 70 % kohdistui määritellyille painopistealueille; aloittaville-, kasvaville- ja kansainvälistyville yrityksille sekä omistajanvaihdoksiin. Alkuvuoden 2017 osalta hakemus- ja myöntömäärät ovat hienoisessa kasvussa edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan nähden. Näkymät tulevan osalta ovat aiempaa hiukan positiivisemmat, investointihankkeita on viireillä, samoin sukupolvenvaihdoksia ja yritysjärjestelyjä. Osalla yrityksistä on jo pulaa tuotantokapasiteetista, ja tästä syystä investointitarpeita on viriämässä.

Työhallinnon starttirahalla yritystoiminnan aloitti 218 henkilöä. Noin kaksi kolmasosaa starttiyrityksistä syntyi palvelualoille.

Keskeisten toimialojen kehitysnäkymiä

Etelä-Savossa rakennekehitys etenee edelleen nopeasti. Markkinalähtöisyys on lisääntynyt ja EU:n yhteisessä **maatalous**politiikassa vaikuttavat yhä vahvemmin maaseutu-, ilmasto-, ympäristö- ja kauppapoliittiset painotukset. Samalla teknologia- ja rakennekehitys asettaa yrittäjille uudenlaisia osaamisvaatimuksia. Kuluttajien kulutustottumusten ja arvojen muutos sekä tietoisuus luonnonvarojen rajallisuudesta ovat luoneet omat paineensa tuotannon kehittämisessä ja suuntaamisessa.

Tuotetun maitomäärän ennakoitaan olevan jonkin verran laskusuunnassa lähitulevaisuudessa ja uusien, investoivien yrittäjien saaminen alalle näyttää olevan haastavaa. Maidon tuottajahinnat pysynevät vakaina tuotannon hienoisen laskun vuoksi vuonna 2017. Jalostavan teollisuuden keskittyminen näkyy myös lihantuotannon sijoittumisen muutoksena Suomessa. Varsinkin sikatilat ovat vähentyneet Etelä-Savossa.

Maatalouden heikko kannattavuus on jatkunut jo useana vuonna peräkkäin ja se heijastuu investointeihin Etelä-Savossa. Alkuvuodesta 2017 on kuitenkin haettu avustusta muutamille poikkeuksellisen isoillekin naudanlihantuotannon laajennusinvestoinneille. Myös puutarhataloudessa investoitiin vuonna 2016 ja alkuvuodesta 2017 on tullut hakemuksia suuriinkin investointeihin.

Vuoden 2016 lopulla lähiruokayrityksiin ja -tiloille tehdyn kyselyn mukaan investointisuunnitelmia oli lähitulevaisuudessa 58 %:lla kyselyyn vastanneista Itä-Suomen yrittäjistä.

Etelä-Savossa luomutilojen osuus kaikista maataloista on kasvussa ja suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Luken tilastojen mukaan luomutuotannon kannattavuus on noussut viime vuosina selvästi paremmaksi kuin tavanomaisen maataloustuotannon. Luomutilojen paremman kannattavuuden taustalla ovat heikompia satoja kompensoivat korkeammat tuotehinnat, luomutuet, suurempi tilakoko ja alhaisemmat tuotantokustannukset. Luomukotieläintilojen lukumäärä on ollut nousujohteinen viimeisten vuosien aikana. Avomaatuotannossa tärkeimpiä puutarhakasveja pinta-alan mukaan tarkasteltuna ovat porkkana, mansikka, kaalit ja sipuli. Eteläsavolaisena erikoistuotteena mm. puhdaskauran tuotanto ja kysyntä ovat lisääntyneet.

Metsäsektorin kehitys ja kehitysnäkymät ovat säilyneet positiivisina. Yksityismetsien puukaupparamäärät nousivat vuonna 2016 lähes 10 % ja kaupan vire on jatkunut erittäin hyvänä myös vuoden 2017 alussa. Etelä-Savo on edelleen kuutio- ja euromääräisesti suurin puun myyjämaakunta. Vuonna 2017 teollisuuspuun hakkuiden ennakoitaan edelleen kasvavan 2-4 %.

Havusahatavaran vienti nousi viime vuonna 9,5 % ja ylsi uutisten mukaan uuteen ennätykseen. Sahatavaran tuotannossa jäätii vielä selvästi 2000-luvun alkuvuosista vaisun kotimaisen kysynnän takia. Varsinkin mäntysahojen kannattavuus on ollut vaatimattomaa. Vuonna 2017 odotetaan edelleen loivaa kasvua sahatavaran tuotannossa ja viennissä. Myös sahatavaran vientihintojen odotetaan kääntyvän hienoiseen nousuun vilkastuvan kysynnän myötä. Vanerin tilanne on näyttäytynyt edelleen vakaana, vaikka tuotantolukuihin kirjattiin viime vuonna 1 % lasku edellisestä vuodesta. Alkaneena vuonna vanerin tuotantoon ja vientiin odotetaan eri ennusteissa 2-5 % lisäystä vientihintojen säilyessä viime vuoden tasolla.

Sellun ja kartongin veto on säilynyt vahvana hintojen alenemisesta huolimatta. Tuotannon oletetaan tänä vuonna nousevan 4-5 % vaikka molempien vientihintoihin ennakoidaan n. 1 % laskua. Paperin tuotannon ja viennin ennakoidaan edelleen alenevan 4-5 % vuonna 2017.

Metsähakkeen energiakäyttö on kärsinyt edelleen lauvoista keleistä ja maakunnassam- mekin ennustettu käytön kasvu on jäänyt toteutumatta. Vireillä olevat investointihankkeet metsäbiomassan jalostamiseksi merkittävistä toteutuessaan todennäköisesti metsähakkeen käyttömäärien kaksinkertaistumista ja mahdollisuuksia metsähakepotentiaalien täysimääräiselle hyödyntämiselle.

Tilastokeskuksen mukaan Etelä-Savon **teknologiateollisuusyritysten** liikevaihto oli viime vuonna varsin nousujohteinen. Voimakasta kasvupiikkiä selittää useamman yksittäisen ison tilauksen valmistuminen tarkasteluajanjaksolla. Yritysten välillä on ollut suurta vaihtelua liikevaihdon kehityksessä.

Maailmantalouden kasvuvauhti näyttää tällä hetkellä olevan jonkin verran parempaan suuntaan. Kulutuksen lisääntymisestä aiheutuva teollisuustuotannon lisääntyminen helpottaa investointien tekemistä. Tarjouspyyntöjen määrä onkin alkuvuodesta lisääntynyt. Aiempaa valoisimmista näkymistä huolimatta epävarmuus on edelleen suurta. Kotimaassa kysyntää kannattelee edelleen etupäässä kotitalouksien kulutuksen ja rakentamisen kasvu. Jatkoa ajatellen viennin sekä kone- ja laiteinvestointien kasvunäkymät ovat hieman paremmissa kantimissa. Vuoden alkupuoliskon kehityksen voidaankin ennakoida olevan myös liikevaihdossa kohtuullista, mikäli tarjouspyynnöt muuttuvat tilauksiksi.

Yritysten välillä tilanteet eroavat toisistaan voimakkaasti myös henkilöstön työllisyystilanteen osalta. Rekrytointitarvetta lisää mm. henkilöstön ikärakenne, joka erityisesti Etelä-Savon kone- ja metalliteollisuudessa on edelleen vinoutunut. Teknologiateollisuudessa yritysten rekrytointitarve on vuositasolla jopa useita satoja työntekijöitä. Digitalisaation edessä erityisesti uusimmat tiedot omaavien ICT-osaajien tarve kasvaa.

Etelä-Savon **rakentamisen** kokonaismäärä jatkoi vahvaa kasvuaan loppuvuonna 2016. Liike- ja toimistorakentamisen ja julkisten palvelurakennusten kasvu ovat rakentamisen kokonaisvolyymien kasvun taustalla. Mikkelin sairaalahanke, Saimaa Stadiumi ja Mikkelin keskusarkisto nostavat suurina hankkeina rakentamisen volyyymiä. Rakennusluvissa näkyy suurimpana Pieksämän suuri kauppakeskushanke. Asuntorakentaminen kääntyi hienoiseen kasvuun, yksittäisten kerrostalohankkeiden vetämänä. Asuntotuotanto on vähäistä uusien asuntojen kysynnän ollessa vaisua. Asuntokauppa on Etelä-Savossa kuluttajavetoista, koska muun maan asuntorakentamista vilkastuttanutta sijoittajakysyntää ei ole. Kuluttajavetoinen asuntokaupan ketju ei toimi riittävästi ensiasunnon ostajien vähäisyydestä johtuen. Uusien ja vanhojen asuntojen hintaero vaikeuttaa myös uusien asuntojen kauppaa. Teollisuus- ja varastorakentaminen säilyi välttävällä 50 000 m³:n tasolla, mutta niiden rakennuslupien määrä laski. Maatalouden rakentaminen säilyi matalalla tasolla, eikä käännettä parempaan ole näköpiirissä Venäjän pakotteiden jatkuessa.

Suuret rakennushankkeet ovat piristäneet Mikkelin rakentamista. Muualla maakunnassa rakentaminen on pitkälti korjausrakentamisen varassa. Rakennusten korjausvelka on kasvanut matalan investointitason aikana. Korjausrakentamisen volyyymi on hienoisessa kasvussa, mikä näkyy kasvaneena hankemääränä. Rakentamistakin luova yhteiskunnallinen

usko alueen kehitykseen painottuu Mikkeliin, jonka kehityshakuisuus antaa uskoa alueen vetovoimaisuuteen. Pieksämäellä odotetaan koko Itä-Suomen mittakaavassa merkittävän kauppakeskushankkeen aloitusta, jolla olisi merkittävästi kaupungin rakentamista ja veto-voimaa piristävä vaikutus. Patoutunut kysyntä, niin korjaus- kuin asuntorakentamisessa antaa uskoa liike- ja toimistorakentamisen ja julkisten palvelurakennusten vetämään rakentamisen kokonaisvolyymin kasvuun myös lähitulevaisuudessa.

Etelä-Savossa tukku- ja vähittäiskaupan kasvu jäi viime vuoden kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana edelleen negatiiviseksi (-0,9 %), kun se koko maassa jo pääsi plus-san puolelle 0,7 %. Kaupan liiton elokuussa 2016 julkaiseman kaupan näkymät 2016-2017 mukaan vähittäiskaupan kasvun arvioidaan hidastuvan kuluvana vuonna ja myös vähittäiskaupan työllisten määrän arvioidaan pienenevän 2017. Mikroyrityksinä toimivien ns. kivijalkakauppojen näkymät ovat heikot ja tilanne on vaikea verkkokaupan ja suurempien kaupaliikkeiden puristuksissa.

Palvelualojen työnantajat PALTA arvioi **palvelujen** kasvun voimistuvan talouskasvun pirstyessä. Vuonna 2016 palvelualojen liikevaihtoa kasvattivat yritysten ulkoistamiseen liittyvien palveluiden kasvu. Etelä-Savossa palvelualan yritysten liikevaihto oli vuonna 2015 hiukan koko maan (3,0 %) kasvua parempaa (3,3 %) ja jatkoi vielä vuoden 2016 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana kasvua 4,3 prosentilla koko maassa kasvun ollessa 3,5 prosenttia.

Palvelualoista matkailulla on Etelä-Savolle tärkeä merkitys. Etelä-Savoon tullaan vesistöjen, mökkeilyyn, Saimaan sekä puhtaan luonnon ja hiljaisuuden vuoksi, mutta myös ruokamatkailukohteena alue hakee roolia. Nostetta matkailuun ovat tuoneet uudet kohteet Hotelli Punkaharju ja kylpylähotelli Järvisydän. Uudet tuotteet, luontomatkailuaktiviteetit, retkeily jne. ja sisävesiristeilyt täydentävät hyvinvointimatkailun pakettia. Em. lisäksi vanhat perinteiset matkailukohteet ovat pitäneet paikkansa ja erilaiset tapahtumat ovat olleet suosittuja. Venäläisten matkailijoiden määrän vähenemistä korvasivat keskieurooppalaiset ja ruotsalaiset matkailijat. Vuosi 2017 alkoi hyvin ja venäläisiä matkailijoita oli vieraina enemmän kuin parina aiempina vuotena. Mikkelin asuntomessut pidetään kesällä 2017 ja sen myötä matkailuyrittäjät ennakoivat viikasta kautta ja positiivisia näkymiä. Oman lisänsä matkailuun, kauppaan ja palveluihin tuo laaja vapaa-ajan asukkaiden joukko, joka enenevässä määrin käy mökeillään ympärivuotisesti.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Etelä-Savossa 15-64-vuotiaiden työllisyysaste vuonna 2016 oli 64,8 %, koko maassa osuus oli 68,7 %. Työllisten määrä laski Etelä-Savossa noin 1 000 henkilöllä ja työikäisten määrä noin 2 000 henkilöllä, joten työllisyysasteen nousu edellisvuodesta muutamalla kymmenyksellä ei tuo aluetalouteen lisää jaettavaa.

Kun työvoiman kysyntä- ja tarjontatilannetta tarkastellaan TE-toimiston asiantuntijoiden kanssa seuduittain koottujen ammattibarometrien kautta, niin työvoimapulaa on Etelä-Savossa vain lääkäreistä, rakennusalan työnjohtajista, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista sekä puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä. Seutukunnittain tilanne on sikäli erilainen, että Pieksämäellä nousee lähihoitajien kohtaanto-ongelma työvoimapulaksi, mutta

muualla Etelä-Savossa näihin tehtäviin riittää tekijöitä. Savonlinnan seutukunnassa ei ole työvoimapulaa missään ammatissa.

Työllisyyden paraneminen vuodentakaisesta näkyy siinä, että niiden ammattien, joissa on runsaasti työvoiman ylitarjontaa, määrä on pudonnut Etelä-Savossa vuodentakaisesta 60 ammatista alle 40 ammattiin.

Rakennusalalla on tyypillisesti vahva kausivaihtelu ja jatkuvaa pulaa arvioidaan olevan vain rakennusmestareista. Nuorten rakennussähköasentajien ja putkiasentajien työllistyminen on vaikeaa. Hitsaajista on monella taholla raportoitu olevan pulaa, mutta TE-palveluasiantuntijoiden mukaan realisoitunut kysyntä ja tarjonta ovat tasapainossa. Ylitarjontaa ei hitsaajista enää ole.

Myyjät ovat edelleen ylitarjonta-ammatti, sillä kaupan rakenne on muuttunut verkkopainotteiseksi, ja kivijalkakaupoissa murros jatkuu. Toimistotyöntekijöiden kysyntä on tänä päivänä vähäistä mutta työnhakijoita on paljon.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Rakenteellisen työttömyyden (yhdenjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleet, 14 kk:n aikana 12 kk työttömänä olleet, palveluilta työttömäksi jääneet ja palvelulta toiselle siirtyneet) osuus Etelä-Savon työttömistä on 58 %. Työttömyyden väheneminen näkyy lähes kaikissa ammattiryhmissä, selvimmin rakennus-, korjaus- ja valmistustehtävissä. Edelleen ollaan tässäkin ammattiryhmässä selvästi jäljessä taantumaa edeltävän ajan luvuista.

Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä on laskenut 11 % vuodentakaisesta. Taantumaa edeltävästä ajasta ollaan myös tältä osin vielä kaukana. Nuorten työttömyys on helpottanut kaikissa seutukunnissa, suhteellisesti eniten Pieksämäen seutukunnassa. Nuorten yhdenjaksoinen pitkäaikaistyöttömyys keskittyy määrällisesti ja suhteellisestikin Mikkelin seutukuntaan. Savonlinnassa nuorten pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt, vaikka nuorten konnaistyöttömyys on jopa hiukan kasvanut.

Koko maassa pitkäaikaistyöttömyys ei ole vielä kääntynyt laskuun. Etelä-Savossa pitkäaikaistyöttömiä oli tammikuussa 11 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Vain Kainuussa kehitys on tältä osin ollut parempaa. Yhdenjaksoinen pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt vuodentakaisesta Savonlinnan seutukunnassa 15 %, Pieksämäen seutukunnassa 11 % ja Mikkelin seutukunnassa 7 %.

Mikkelin seutukunta

Mikkeli, Hirvensalmi, Kangasniemi, Mäntyharju, Pertunmaa, Puumala

Mikkelin seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 72 492 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 327 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 644.

Mikkelin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Mikkelin seudun vahvuus on sen hyvä logistinen sijainti ja monipuolinen elinkeinorakenne. Seudun runsaat vesistöt mm. Saimaa ja Puula tarjoavat hyvät edellytykset matkailulle ja vapaa-ajanasutukselle.

Alueella on monipuolinen ja hyvä koulutustarjonta sekä vaikuttavaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Valtakunnallinen Luomuinstituutti tukee vuonna 2016 uudistetun toimintamallinsa mukaan kotimaisen luomutuotannon vahvistumista koko elintarvikeketjussa.

Mikkelin seudun haasteena on väestön ikääntyminen ja vinoutunut ikärakenne. Väestönkehitys on kuitenkin ollut positiivisinta Etelä-Savossa. Haasteeksi ovat muodostuneet myös nykytilanteessa julkisen sektorin supistuneet/supistuvat työpaikat sekä hallituksen vaatimat leikkaukset koulutukseen. Ammatillisen oppilaitoksen koulutusmäärärahojen leikkaukset ja reformin käynnistyminen tulevat olemaan haasteellisia. Pienyrityskeskukseksi saatiin uusi isäntä, kun Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu XAMK otti vetovastuun 2016.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Havuvaneria valmistavalla UPM Kymmene Wood Oy:n Pelloksen tehtailla markkinanäkymät ovat melko vakaat ja vaneriliiketoiminnan kannattavuus jatkunut hyvänä. Tehdas työllistää noin 600 työntekijää ja on vastikään ottanut v. 2016 oppisopimuskoulutukseen kymmenkunta uutta työntekijää.

Stora-Enson Varkauteen rakenteilla oleva LVL-tehdas on tuonut toimintaa myös Mikkelin seudulle rakentajille – tehtaan käynnistäminen vilkastuttaa puukauppaa ja näkyy jo nyt mm. korjuuketjun valmistautumisena tulevaan.

Seudun teknologiayritykset ovat käynnistäneet investointeja kuluneen vuoden aikana. Näihin sisältyy niin toimitilojen laajennuksia kuin kone- ja laitehankintoja. Mölnlycken. suurinvestointi on valmistunut ja tehdas on palkannut useita kymmeniä uusia työntekijöitä ja työntekijämäärä lähentelee pian viittäsatua. Ns. kaupanalan kivijalkakaupat elää haasteel-

lista aikaa digitalisaation/kaupanrakenteen muutosten vuoksi. Digitalisaatio uhkaa myös viedä kymmeniä palvelualan työpaikkoja sekä täällä toimivista yrityksistä, että palvelukeskuksista, joihin näitä työpaikkoja pääkaupunkiseudulta ulkoistettiin viime vuosikymmenellä. Graafinen ala on ollut myllerryksessä digitalisaation ja sosiaalisen median käytön lisääntymisen myötä. Painotuotteiden kysyntä on ollut voimakkaassa laskussa. Uskoa tulevaisuuteen antaa kuitenkin Mikkelissä toimivan Helprint Oy:n saama suuri viiden miljoonan Ikean pääkuvaston painotyö, mikä täystyöllistää yrityksen syksyyn saakka. CircelPrinters-konserniin kuuluvassa Helprint Oy:ssä on tehty liimalinjainvestointi parantaa vientimarkkinoiden kilpailukykyä.

Yllättävänkin monia pienyrityksiä tuntuu kiinnostavan vientimahdollisuuksien selvittäminen, etenkin välillinen vienti suomalaisien kumppanin kautta. Myös kehitys- ja kasvusuunnitelmin laatiminen kiinnostaa enemmän kuin muutamana aiempina vuotena ja tällaisia on tekeillä ainakin 40 yrityksessä Mikkelin seudulla.

Mikkelin asuntomessut järjestetään vuonna 2017. Asuntomessujen järjestelyt ovat kääntyneet teknisestä rakentamisesta messujen tapahtumatuotantoon. Asuntojen rakentaminen alkaa olla viimeistelyvaiheessa. Venäläisten matkailijoiden määrä väheneminen on pysähtynyt ja kääntynyt hienoiseen kasvuun Mikkelin seudulla. Samalla matkailun painopistettä on saatu siirtymään muualta tullessiin matkailijoihin.

Mikkelin seudulla rekisteröitiin vuoden 2016 toisella puoliskolla 134 uutta yritystä (v. 2016 yhteensä 298). Vastaavalla jaksolla vuotta aiemmin yrityksiä rekisteröitiin 124 kappaletta, eli perustettujen yritysten määrä kasvoi hieman. Uusyrityskeskuksen neuvontapalveluiden kysyntä säilyi myös likimain ennallaan. Loppuvuonna perustetut uudet yritykset syntyivät edelleen pääosin palvelualoille ja uusien tuotannollisten yritysten määrä on erittäin pieni. Keväällä yritysten perustannan odotetaan kehittyvän edellisten vuosien tapaan ilman draamattisia muutoksia lukumääriin. Uusien yritysten toimialajakaumassa ei ole odotettavissa muutoksia. Myöskään alkuvuoden 2017 tilanne ja odotukset loppukevääälle eivät poikkea mitenkään merkittävästi edellisistä vuosista.

Vuoden 2016 aikana Mikkelin seudulla aloitti starttirahan turvin yritystoiminnan 109 yrittäjää, mikä on 45 % enemmän kuin edellisenä vuonna (63). Runsasta kysynnän kasvua selittää taloudellisen tilanteen elpyminen. Kysyntään vaikutti myös vuodenvaihteen lainmuutos starttirahasta, joka tuli voimaan 1.1.2017. Moni starttirahan hakija halusi toimia vielä 2016 aikana tiedossa olevien ehtojen puitteissa. Kuluvan vuoden aikana starttirahalla yrityksen perustavien määrän arvioidaan pysyvän viime vuoden tasolla.

Mikkelin seudulla on käynnissä useita suuria investointihankkeita. Arkistolaitoksen uuden keskusarkiston rakennushanke Mikkelissä etenee suunnitellusti ja rakennuksen on määrä valmistua vuoden 2017 lopussa. Monitoimihalli Saimaa Stadiumin rakennustyö on käynnistynyt ja arvioitu valmistumisaika on alkuvuonna 2018. Metsä-Sairilan uuden jätevedenpuhdistamon työ on käynnistynyt valmistuen vuonna 2020. Puhdistamo on kiinteä osa EkoSairila +2020 konseptia. Sen toiminnassa korostuu ekotehokkuus, lähinnä materiaalivirtojen kierrätys, resurssitehokkuus ja ympäristöturvallisuus. Sen yhteyteen kaavailun BioSairila Oy:n biokaasulaitoksen käynnistyminen sen sijaan uhkaa viivästyä vuosia. Valtatie 5:n Mikkelin ohitustien kohdan rakentaminen jatkuu vielä viimeistelyjen osalta ja 5-tien osalta jatkorakentaminen Mli - Nuutilanmäki välillä käynnistyy syksyllä. Biohiilipel-

lettitehtaan ympäristölupa on viranomaiskäsittelyssä ja tehtaan rakentamispäätöstä odotetaan vielä tämän vuoden puolella.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Mikkelin seutukunnassa on ammattibarometrin mukaan todettu olevan rekrytointivaikeuksia lääkäreistä, rakennusalan työnjohtajista, erityisajoneuvonkuljettajista (erityisesti puutavara-ajoneuvonkuljettajat), kuulontutkijoista ja puheterapeuteista sekä puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä. Pahimpia ylitarjonta-ammatteja ovat toimistotyöntekijät ja myyjät. Näiden ammattien työpaikkojen väheneminen näkyy siinä, että naisten työttömyys on laskenut selvästi miesten työttömyyttä vähemmän, vaikka naisten työttömyysaste edelleenkin on selvästi miehiä alempi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Rakenteellisen työttömyyden (yhdenjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleet, 14 kk:n aikana 12 kk työttömänä olleet, palveluilta työttömäksi jääneet ja palvelulta toiselle siirtyneet) osuus Mikkelin seutukunnan työttömistä on 58 %.

Vuodentakaiseen verrattuna miesten työttömyys on Mikkelin seutukunnassa tuotannollisesta elpymisestä johtuen laskenut selvästi naisia enemmän. Mikkelin seudun työttömyys on muita seutukuntia enemmän toimihenkilötyöttömyyttä.

Pieksämäen seutukunta

Pieksämäki, Joroinen, Juva

Pieksämäen seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 29 932 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 527 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 664.

Pieksämäen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seutu sijaitsee Jyväskylän, Kuopion ja Mikkelin muodostaman kolmion keskipisteessä, tunnin ajomatkan päässä ko. kaupungeista. Seudun kunnat ovat logistisesti hyvin saavutettavissa maa- ja rautateitse. Juva ja Joroinen ovat perinteisiä alkutuotantovaltaisia maa-seutukuntia. Pieksämäki on teollisuuspaikkakunta sekä talousalueensa kaupan ja palve-

luiden keskus. Sosiaali- ja terveysalan työpaikkoja on lähes kolmannes Pieksämäen työpaikoista. Lisäksi Pieksämäellä on laajahko toisen ja alemman korkean asteen ammatillinen koulutustarjonta.

Alueen vahvuudet ovat terveet, ketterät pk-yritykset, voimakas teknologiateollisuuden perinne ja sen kiinteä yhteys Varkauden seutuun, monipuolinen elinkeinorakenne sekä vahva metsätalous.

Seudun suuri haaste on väestön määrän jyrkkä väheneminen. Voimakkaasta eläköitymisestä ja väestön vähenemisestä johtuen alueen haasteena tuleekin lähivuosina olemaan osaavan työvoiman saatavuus. Väkimäärän väheneminen merkitsee myös kuluttajien määrän laskua. Asukasmäärän ja veronmaksajien vähentyessä pelkona on sekä yksityisten että julkisten palveluiden rapautuminen.

Seutukunnalle rakennetaan seuraavien vuosien aikana valokuituverkkoa. Tietoliikenneyhteyksien kehittämisen lisäksi logistiset yhteydet parantuvat välillä Juva–Mikkeli tulevaisuudessa 5-tien uudistamisen vuoksi.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Seudun kunnat ovat aktiivisella kaavoituspolitiikalla edistäneet elinkeinotoimintaa ja yritysten sijoittumista alueelle. Pieksämäelle on kaavoitettu ydinkeskustaan 8 hehtaarin alue kauppakeskusta varten, jonka rakentamispäätöstä odotellaan. Toteutuessaan kauppakeskus työllistää vähintään 300 henkeä. Joroisissa on valmistunut Huutokoskella sijaitsevan Datacenter -alueen kaavoitus. Kaava-alueen koko on noin 26 hehtaaria ja se mahdollistaa noin 75 000 kerrosneliömetrin rakentamisen. Myös asuintonttien kaavoitusta ranta-alueilla ja niiden liepeillä sijaitsevilla maa-alueilla on tehostettu.

Pieksämäellä on merkittävä sosiaali- ja terveysalan yritysten ja laitosten keskittymä. Sote-alalla työskentelee n. 1 900 henkilöä, mikä on lähes 30 % kaikista kaupungin työpaikoista. Toimiala on ainoa, jonka työpaikat ovat viime vuosina lisääntyneet. Sote-alalla on haasteena osaavan työvoiman saatavuus. Paikallisen koulutuksen säilyminen on elinehto koko alan tulevaisuudelle Pieksämäellä.

Tehtävien määrän kasvun näkymät ovat selkeästi paranemassa edellisvuoteen verraten ja tilauskannassa on nähtävissä selkeää kasvua. Toimitilojen kysyntä on vilkastunut ja Pieksämäen seudun hallitilat ovat vuokrattuina. Joroisiin ollaan rakentamassa vastaanottohallia.

Elintarvikeyrityksillä on kohtuullisen vakaat näkymät ja työvoimaa lisätään. Elintarviketeollisuuden yritykset ovat kehittäneet toimintaansa ja investoineet tuotannon automaatioon. Lähiruoan tuotannon edistämiseksi seudulla on meneillään kehittämishankkeita.

Kauppanalan odotukset seudulla ovat myönteiset. Pieksämäen Veturitallien alueen rakentamispäätös tehtänee kesään mennessä. Juvan keskustaan päivittäistavarakaupan investointi on toteutunut ja kauppa avataan kesällä 2017.

Pieksämäen seudun uudisrakentaminen on ollut vähäistä. Kerrostaloja ja rivitaloja saaneerataan ja omakotitalojen rakennuslupia on haettu vain muutamia per kunta. Puutavaran lisääntynyt kysyntä Varkaudessa ja Äänekosken Biotuotetehtaan käynnistyminen 2017–2018 kasvattavat kuljetus- ja metsäalan töitä tulevaisuudessa myös Pieksämäen seudul-

la. Työt luovat mahdollisuuksia metsänhakuun ja kuljetusalan yrityksille ja niiden työvoiman saatavuuteen tulee varautua.

Teollisuusrakentaminen on vähäistä mutta useita hankkeita on suunnitteilla. Teollisuuden kone- ja laiteinvestoinnit osoittavat elpymistä.

Starttirahan turvin yritystoiminnan aloitti 34 yrittäjää, mikä on hieman enemmän kuin v. 2015 (30) ja hieman vähemmän kuin vuonna 2014 (37). Työttömänä aloittaneiden osuus on kasvanut.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Pieksämäen seutukunnassa on erittäin vähän työvoiman ylitarjonta-ammattajeja. Erityisesti Pieksämäellä on pulaa vanhus- ja kehitysvammatyöhön erikoistuneista lähihoitajista.

Pieksämäen kaupungissa on jatkuvasti tarjolla työtä lähihoitajille ja sairaanhoitajille, niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Sosiaali- ja terveysalalle on tullut viime vuosina lisää uusia työpaikkoja. Toimialalla tapahtuvan henkilöstön voimakkaan eläköitymisen vuoksi toimialan työvoiman saatavuutta on seurattava sekä reagoitava työvoiman saatavuuteen enakoivasti yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Työvoiman puutetta esiintyy erittäin vähän Pieksämäen seudulla, mutta esim. palvelukeskustyöntekijöiden/ myyntineuvottelijoiden paikkojen täyttämiseksi vaaditaan erityistoi-
menpiteitä löytää työvoimaa. Näissä puhelinpalvelukeskustyöpaikoissa esim. kielitaitovaatimus on korkea. Pieksämäen seutukunnan kolmessa kunnassa on omanlaisensa työpaikkarakenne. Osaavan työvoiman vajetta arvioidaan olevan elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöistä (Juva), erityisopettajista, hammaslääkäreistä, kuorma-auton- ja erikoisajoneuvon kuljettajista, lähihoitajista (Pieksämäki), puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä sekä lääkäreistä ja ravintola-alan osaajista. Ylitarjontaa on ajoittain kiinteistönhuollon työntekijöistä, konepuusepistä, käytön tukihenkilöistä (tietotekniikka), lukion ja peruskoulun yläluokkien opettajista, myyjistä ja yleissihteereistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Rakenteellisen työttömyyden osuus Pieksämäen seutukunnan työttömistä on 52 %. Työttömyyden rakenne tässä suhteessa on Etelä-Savon muita seutukuntia parempi.

Pieksämäen seudulla työttömien määrä on alentunut tammikuusta 2017 vuoden takaiseen lähes kahdellasadalla henkilöllä eli 10 prosenttia. Seudun työllisyystilanne on Etelä-Savon alhaisin eli 12,6 % työvoimasta. Pieksämäen seudun työttömyys on alhaisempi kuin maassa keskimäärin.

Pieksämäen seudun työllisyyskehitys nähdään positiivisena ihan perustellusti. Pieksämäen seutukunnassa työttömyyden alenemisen vaikutus aluetalouteen on vuonna 2016 ollut erityisen suuri, sillä työnvälitykseen työttömiksi ilmoittautuneiden eri henkilöiden määrä laski edellisvuodesta Pieksämäen seutukunnassa 330 henkilöllä, kun määrä kahdessa muussa seutukunnassa laski yhteensä vain noin 200:lla. Lisäksi eri työttömien miesten ja naisten määrä laski Pieksämäen seutukunnassa tasatahtia, kun muissa seutukunnissa työttömien miesten määrä laski selvästi ja naisten määrä kasvoi.

Savonlinnan seutukunta

Savonlinna, Sulkava, Rantasalmi, Enonkoski, Heinävesi

Savonlinnan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 46 504 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 523 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 515.

Savonlinnan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Savonlinnan seudun vahvuutena voidaan pitää sen sijaintia keskellä Saimaan järviseutua, joiden edellytykset matkailulle ja sen kehittämiseksi hyvät. Toisaalta Savonlinna sijaitsee pääväylissä ja julkisen liikenteen toimin alueelle on huonot yhteydet ilman kaupungin tukea.

Alueella on vahvaa kone- ja teknologiateollisuutta ja vaneriteollisuuskeskittymä on globaalisti kilpailukykyinen. XAMK Savonlinnan kuitulaboratorio tekee kansainvälisen tason tutkimusta kehittäen teknologiaa ja innovaatioita mm. prosessi- ja metsäteollisuudelle. XAMK pyrkii myös vahvistamaan insinööriopiskelusta Savonlinnassa.

Rakenteellisena haasteena on väestön ikääntyminen, korkeat muuttotappiot ja korkea työttömyysaste. Akuutti haaste seudulle on OKL:n lakkauttaminen, jolla on todella suuri vaikutus aluetalouteen. Valtionhallinnon lupaama kompensatio, jolla paikataan OKL:n lakkauttamisen aluetaloudellisia vaikutuksia, on vielä toteutumatta.

Teollisuuden työpaikoilla on suurin merkitys Savonlinnassa, toiseksi merkittävin päätoimiala on vähittäiskauppa. Teollisuuden henkilöstön määrän lasku on taittunut ja erityisesti keskisuuri teollisuus on lisännyt työpaikkoja. Vähittäiskauppa on säilyttänyt asemansa, mutta kaupan teknologinen rakennemuutos voi vaikuttaa negatiivisesti kaupan työllisyyteen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Puunjalostusteollisuuden työllisyystilanne on vakiintunut. Koneiden ja laitteiden valmistuksella on hyvä työllisyystilanne.

Matkailun alalla Rantasalmella on onnistuneesti toteutettu Järvisydämen spa -hotelli-laajennus ja uusilla palveluilla on ollut hyvä kysyntä. Tornihotelli-investointi on käynnistymässä syksyllä 2017. Venäläisten matkailijoiden määrä ja yöpymisten ennakoitaan lisääntyvän ruplan kurssin vahvistumisen myötä. Keski-Eurooppalaisten matkailijoiden määrä on kasvanut merkittävästi ja matkailijoiden määrä Kiinasta on myös kasvanut. Tapahtumien osalta viime kesä onnistui hyvin ja matkailukautta saatiin tapahtumien ansiosta jatkettua elokuun loppuun saakka.

Kaupallista infraa on rakennettu Savonlinnassa vuoden aikana voimakkaasti (Lidl, Monnet, K-rauta ja Tokmanni). Toisaalta pieniä kauppakiinteistöjä on tyhjentynyt etenkin Savonlinnan keskustassa ja liitoskuntien kirkonkylissä.

Yrityisperustanta Savonlinnassa ja Enonkoskella kääntyi nousujohtoiseksi vuoden 2016 aikana, ja näyttää edelleen positiiviselta vuodelle 2017. Talousalueella perustettiin vuoden 2016 aikana uusia yrityksiä yhteensä 128 kpl. Lopettaneita yrityksiä vastaavana ajankohdantana talousalueella oli 66 kpl. Netto-perustanta alueellamme oli +62 kpl positiivinen. Uudet yritykset sijoittuivat suurelta osin palvelualueille. Kaupan alalle vajaa 30 % ja tuotannollisille aloille syntyi vain kahdeksan prosenttia yrityksistä. Perustetuista on Uusyrityskeskukseen kautta 82 kpl (64 %). Uusia työpaikkoja tuli perustettujen kautta koko talousalueelle 192 kpl, joista Uusyrityskeskukseen prosessien kautta perustamisvaiheessa 124 kpl.

Perustettujen yritysten tilastosta on poistettu kiinteistö- ja asunto-osaakeyhtiöt sekä yhtiömuodon muutokset. Säilytettyjä työpaikkoja Kontrahti-hankkeen omistajanvaihdoksien kautta on 75 kpl.

Kontrahti hankkeen kautta omistajanvaihdoksia on toteutunut v 2016 24 kpl. Kokonaistoteuma 1.3.2015 alkaen 34 kpl omistajanvaihdoksia ja vuoden 2017 alussa on toteumassa 3–5 kpl. Yritysten arvonmäärityksiä on toteutettu vuoden 2016 aikana 55 kpl.

Savonlinnan seutukunnassa starttirahalla yritystoiminnan aloittaneita oli v. 2016 yhteensä 71.

Investointeja

Prime hotelli Savonlinna/Spa Hotell Kasinon tornihotellihanke vaikuttaa laajemminkin myönteisesti Savonlinnan seudun matkailun ja palveluelinkeinoon. Yksittäisistä tuotannollisista pk-yrityksistä merkittävimpiä investointeja ovat tehneet Joros Oy ja Punkaharjun Puutaito. XAMK:in Kuitu3-laajennusinvestointi n. 4 miljoonaa euroa on käynnistynyt.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Savonlinnan seutukunnassa ei ennakoida pulaa työntekijöistä millään alalla. Hitsaajien tarvetta selvitettyä on ilmennyt, että työvoimaa löytyy, jos sitä reaalisesti haetaan. Odotukset työllisyyden paranemiseen näkyvät siinä, että kun vuoden 2016 helmikuun ammatti-barometrissa oli lähes 60 työvoiman ylitarjonta-ammattia Savonlinnan seutukunnassa, niin niiden määrä on pudonnut lähes puoleen. Kysynnän ja tarjonnan tasapaino on parantunut. Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Rakenteellisen työttömyyden (yhdenjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleet, 14 kk:n aikana 12 kk työttömänä olleet, palveluilta työttömäksi jääneet ja palvelulta toiselle siirtyneet) osuus Savonlinnan seutukunnan työttömistä on 58 %. Työttömyys aleni vuodentakaisesta tammikuun loppuun lähes tasaisesti kaikissa ammattiryhmissä, ilman ammattia olevien työttömien määrä kasvoi. Tuotannollisen työn merkitys aluetaloudelle on Savonlinnan seutukunnassa erityisen suuri ja siltä osin näkymät ovat valoisimmat.

Yhdenjaksoinen pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt vuodentakaisesta Savonlinnan seutukunnassa 15 %. Samoin nuorten pitkäaikaistyöttömien luvut ovat pieniä, vaikka nuorten työttömyys muuten onkin vähän lisääntynyt vuodentakaisesta.

Lisätietoja

Johtava asiantuntija Marja Aro
Etelä-Savon ELY-keskus
puh. 0295 024 152
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Savon ELY-keskus

Ylä-Savon sk **6 kk**
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta +
Työttömyys +

Koillis-Savon sk **6 kk**
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta 0
Työttömyys 0

Sisä-Savon sk **6 kk**
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta +
Työttömyys +

Kuopion sk **6 kk**
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta +
Työttömyys +

Varkauden sk **6 kk**
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta +
Työttömyys +

Pohjois-Savossa asui vuoden 2016 lopussa 247 709 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 420 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 15 708.

Pohjois-Savon ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjois-Savon aluetalouden vahvuuksia ja maakunnan kehittämisen painopisteitä ovat metsäteollisuus – erityisesti puun uusi käyttö ja biojalostus, kone- ja energiateollisuuden kilpailukyky ja tuottavuus, vahvistuva terveystalusteri sekä vahva elintarviketuotanto. Nämä alat ovat myös merkittäviä vientialoja, jonka vuoksi näiden toimialojen pärjääminen ja niiden kilpailukyky on maakunnalle elintärkeää.

Vahvojen vientialojen keskeisiä toimintaedellytyksiä ovat alan osaaminen, uudistuminen ja työvoiman saatavuus. Näitä on uudistettava monipuolisesti ja niiden panostamiseen on sitouduttu maakunnan tasolla. Vientialojen osalta keskeistä on kilpailukykyyn ylläpitäminen globaaleilla markkinoilla. Kilpailukykyä ja alojen tuottavuuskehityksestä on pidettävä jatkuvasti huolta. Vientimarkkinoiden muutokset ja yritysten uusien onnistuneiden markkina-avausten merkitys on kasvanut.

Kilpailukykyyn lisäksi vientialat ovat alttiita äkillisille, ulkopuolisille muutoksille esimerkiksi toimintaympäristössä. Tällaisesta yhtenä esimerkkinä on nk. maitokriisi. Taantumien jälkeiseen positiivisempaan näkymään siirryttäessä työvoiman saatavuus nousee keskeiseksi kilpailutekijäksi, jonka vuoksi koulutuspolitiikalta vaaditaan uudenlaista osuvuutta ja joustavuutta. Teknologisen kehityksen näkökulmasta mm. digitalisaatio ja automatisaatio ovat asettaneet toimialat uusien kehityspolkujen eteen, samaan aikaan kun lisääntynyt työvoiman kysyntä on tuonut osittain yllätyksenä haasteen löytää sopivan osaamisprofiilin omaavia uusia työntekijöitä. Tämä siitäkkin huolimatta, että työttömyys on edelleen Pohjois-Savossa korkealla tasolla.

Alueen yhtenä keskeisenä vahvuutena on ollut Kuopion kaupungin ja seutukunnan kasvutavoitteiden toteutuminen. Alueen palvelujen kehittyminen sekä rakentaminen ovat suurelta osin seurausta avainalojen kehityksestä, mutta myös alueen kasvutavoitteista ja alueen houkuttelevuudesta. Pohjois-Savon väestökehitys on ollut ja tulee näillä näkymin olemaan jatkossakin Kuopio-vetoista. Kuopion vetovoima on pysynyt vahvana ja se on yksi valtakunnan kasvukeskuksista. Kuopion vahvuutena on erityisesti monipuolinen elinkeinorakenne. Kasvu rakentuu kaupunkikeskusten ympärille. Tästä näkökulmasta Vitostie-kehityskäytävä luo hyviä toimintaedellytyksiä koko maakunnan ja kehyskuntien yrityksille ja julkiselle sektorille.

Aluetalouden näkökulmasta terveystalusteriin ja erityisesti terveysteknologiaan liittyy edelleen paljon odotusarvoja. Kone-, energia- ja puuteollisuuden veturit jatkavat kasvuaan ja elintarviketeollisuus hakee uusia Venäjää korvaavia vientimahdollisuuksia. Uusien kasvualojen nouseminen ja uusien kasvuyritysten merkitys on luonnollisesti Pohjois-Savolle suuri. Globaalit muutokset tarjoavat uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja erityisesti pohjoissavolaisen osaamisen ja raaka-aineiden hyödyntämiseen. Uutta kasvua aluetalouden kannalta haetaan mm. esimerkiksi ilmaston muutoksen torjunnasta ja vesiteknologias- ta, puuhun perustuvista biopohjaisista tuotteista ja bioenergiasta. Maakunnassa on myös vahvaa osaamista mittaustekniikassa sekä vesi- ja kaivosturvallisuuden kehittämisestä ja niitä pyritään tukemaan ja kehittämään.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Yleiskuvan perusteella usko on edelleen kasvanut siihen, että alueen yritysten liikevaihto ja kannattavuus lähtevät kasvuun, myös tilastotiedot ja tiedot erilaisista investointipyrkimyksistä ja investointihalukkuuksista antavat viitteitä siitä, että Pohjois-Savon kehityksessä on tapahtunut käänne parempaan. Vaikka usko positiiviseen käänteeseen on kasvanut, ovat yrityskohtaiset erot edelleen suuria ja pitkään jatkunut epävarmuus heijastuu edelleen investointeihin.

Positiivinen kehitys on vahvistunut ja yritysten kasvuhaluus on edelleen hyvällä tasolla verrattuna vuoden takaiseen. Kasvuhakuiset yritykset näkevät kansainvälistymisen keskeisenä kasvun väylänä. Kasvuhakuisuudessa on jonkin verran eroja eri seutualueiden kesken. Vahvin positiivisuuden sykäys on tällä hetkellä Varkauden seudulla, johon luonnollisesti vaikuttaa seudulla tapahtuneet suuret investoinnit. Myös Kuopion seudulla ja Ylä-Savossa näkymät ovat jatkuneet positiivisina.

ELY-keskus myönsi viime vuonna yrityksen kehittämisavustusta 82 hankkeelle yhteensä 14,3 miljoonaa euroa. Tukea suuntautui eniten teknologiateollisuuteen (lähes 30 hanketta, vajaa 7 miljoonaa euroa), puun- ja biojalostukseen, elintarviketeollisuuteen ja terveysklusteriin. ELY-keskus kohdisti tukea erityisesti kasvua ja kansainvälistymistä hakeville pk-yrityksille kilpailukykyä kehittäviin hankkeisiin.

Maaseuturahastosta jaettiin yritystukia puolestaan 45 hankkeelle yhteensä noin 2,6 miljoonaa euroa. Sen lisäksi maatilainvestointitukea myönnettiin 7,5 miljoonaa euroa ja maa-seudun hanketukea vajaa 10 miljoonaa euroa.

Positiivista näkymää ylläpitää teknologiateollisuuden ohella rakentaminen. Rakentamisen veturina Pohjois-Savossa toimii asuntorakentaminen. Asuntorakentaminen keskittyy vahvasti maakuntien keskuskaupunkeihin, eikä Pohjois-Savo tältä osin poikkea valtakunnallisesta trendistä. Kuopion asuntorakentaminen on ollut vilkasta ja kaupungin kasvutavoitteet tukevat trendin jatkumista. Liike- toimistorakentamisen osalta uudet aloitukset ovat olleet edelleen vähäisiä. Teollisuusrakentamisen osalta investointeja on maakunnassa ollut jonkin verran, mutta ne ovat olleet matalalla tasolla. Itä-Suomen rakentamisen suhdante-tilanne jatkunee tänä vuonna myönteisenä. Asuntotuotannon arvioidaan yhä lisääntyvän. Toimitilarakentamisen sen sijaan ennakoitaan kääntyvän hienoiseen laskuun. Korjausrakentamisen kasvun ennakoitaan jatkuvan kuluvana vuonna. Tärkeimpinä toimintaan vaikuttavina tekijöinä syksyyn 2017 mentäessä urakoitsijat pitävät ammattityövoiman puutetta sekä panoshintojen nousua.

EK:n suhdannebarometrin mukaan Itä-Suomen teollisuuden ja rakentamisen suhdannekuva oli tammikuussa 2017 hieman normaalia heikompi. Suhdanneodotukset kääntyivät selvään nousuun ja olivat koko maan keskiarvoa paremmat. Henkilökunnan määrän arvioidaan pysyvän ennallaan.

Rahoitusta haetaan nyt hieman aiempaa enemmän investointeihin. Investointiodotukset ovat edelleen maakunnassa varovaisia. Ulkopuolisen rahoituksen saatavuudessa ei ole tapahtunut muutosta ja hieman aiempaa useammat pk-yritykset suunnittelevat hakevansa rahoitusta seuraavan vuoden aikana.

Pk-yritysten näkemykset ovat muuttuneet positiivisempaan suuntaan melkein koko maakunnassa. Parempia suhdanteita ennakoivia on nyt selvästi enemmän. Pohjois-Savon alueella erityisesti Kuopion, mutta myös Varkauden seutukunnilla, uskotaan jopa muuta maata vahvemmin suhdanteiden kääntyvän parempaan.

Kokonaiskuva kehityksestä on edelleen sellainen, että osa yrityksistä näkee näkymien parantuneen ja osalla on edelleen kannattavuutensa kanssa haasteita. Positiivista on nimenomaan siinä, että se osuus yrityksistä, jotka näkevät tilanteen paranevan on kasvanut merkittävästi suhteessa niihin, jotka näkevät tilanteensa heikkenevän.

Yritysten konkreettisissa kehittämistoimenpiteissä tilanne on vakiintunut. Rahoituksen kysyntä on ollut kasvussa, mutta niiden realisoitumista hakemuksiksi ja hankkeiksi odotetaan vielä. Uusien yritysten perustaminen on edelleen vähäistä. Kuopiossa uusia yrityksiä perustetaan enemmän kuin niitä lopettaa. Yritysostojen ja omistajanvaihdosten määrän osalta olisi toiveissa aktivointia, jotta se turvaisi työllisyyden positiivisen kehityksen.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisyyden näkymät ovat nyt yleisesti paremmat kuin pitkään aikaan. Suurempia irtisanomisia ei ole tiedossa ja myös lomautukset ovat purkautuneet siten, että tammikuussa lomautettuja oli 26 % edellisvuotta vähemmän. Pk-yritysbarometrin mukaan Pohjois-Savon yrittäjät kokevat kuitenkin Kuopion ja Varkauden seutuja lukuun ottamatta suhdannenäkymien olevan syksyn 2016 tasolla ja samoin odotukset henkilökunnan määrän suhteen ovat muuta maata maltillisemmat. Yritysten merkittävimmät työllistymisen esteet Pohjois-Savossa ovat em. barometrin mukaan kysynnän riittämättömyys ja epävakaus, työn sivukulut ja se, että ei ole tarvetta työllistää.

Työttömyyden nousu pysähtyi maaliskuussa 2016 ja on sen jälkeen tasaisesti laskenut edelliseen vuoteen verrattuna. Työttömyys on laskenut koko maan keskiarvoa nopeammin ja työttömiä oli tammikuussa 9,5 % edellisvuotta vähemmän. Työttömyyden aleneminen on kohdistunut kaikkiin seutukuntiin, ollen kuitenkin nopeinta Ylä-Savossa (-14 %).

Työvoiman kysyntä on loppuvuodesta vilkastunut. Uudet avoimet työpaikat ovat hiljalleen lisääntyneet ja tammikuussa uusia avoimia työpaikkoja oli 21 % edellisvuotta enemmän. Tämän kehityksen uskotaan jatkuvan. Vuoden 2016 aikana uusia avoimia työpaikkoja oli määrällisesti eniten luokassa hallinto- ja tukipalvelutoiminnat ja toiseksi eniten julkishallinnossa. Suhteellisesti eniten työpaikat lisääntyivät informaatio- ja viestintä alalla. Työpaikkatarjonta lisääntyi myös luokissa; taiteet, viihde ja virkistys, muu palvelutoiminta ja rakentaminen.

Työvoiman kysyntä kohdistuu nyt moniosajiin, joilla on osaamista useammasta ammatista. Rekrytoitavien osaamisvaatimukset ovat muutenkin tiukentuneet.

TE-toimiston laatiman ammattibarometrin mukaan Pohjois-Savossa on erityisesti puola erityisosajista sekä rakentamisen että metallin toimialoilla sekä myyntiedustajista, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista sekä sanomalehtien jakajista.

Eriytyisen huolestuttavaa on teknologiateollisuuden viestit työvoiman saatavuusongelmista. Tätä saatavuushaastetta on yritetty ratkaista rekrytointikoulutuksien avulla sekä hyödyntämällä laajemmin yksityistä työnvälityspalvelua. Teknologia-alan yritykset tarvitsevat

erityisesti osaavaa työvoimaa mm. erityisosaajia ja tuotantopuoleen työntekijöitä (mm. särmääjät, hitsaajat, koneistajat, sorvaajat). Tarve on huomattavasti suurempi kuin avoimiksi ilmoitettujen työpaikkojen määrä.

Ennakoitavissa on, että työvoiman kysyntä kehittyy positiivisena, mutta rekrytointiongelmat lisääntyvät.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömiä työnhakijoita oli tammikuussa 15 220 henkilökohtaisesti lomautetut mukaan lukien. Työttömien osuus työvoimasta oli tammikuussa 13,4 %. Myös Tilastokeskuksen mukaan työttömyysaste on laskenut Pohjois-Savossa 9,3 %:iin (-0,6 %). Työttömien määrä on tasaisesti laskenut viime keväästä saakka ja tämän kehityksen uskotaan jatkuvan. Ikäryhmittäin tarkasteltuna työttömyys on laskenut kaikissa muissa ikäryhmissä paitsi yli 64-vuotiaiden ryhmässä. Pitkäaikaistyöttömyys puolestaan on jatkanut kasvuaan, mutta kasvuvauhti näyttäisi loppuvuotta kohti hiukan tasaantuvan. Kaikista työttömistä yli vuoden työttömänä olleiden osuus on nyt 34 %. Nuorten, alle 25-vuotiaiden työttömyys lähti laskuun kesällä 2016 ja on sen jälkeen tasaisesti laskenut. Alle 25-vuotiaiden työttömien osuus alle 25-vuotiaiden työvoimasta oli tammikuussa 18,1 %, kun se vielä vuotta aiemmin oli 20,4 %. Ulkomaalaisten työnhakijoiden määrä on viimeisen vuoden aikana noussut 12 %, mutta ulkomaalaisten työttömien määrä on kesäkuusta lähtien hiukan laskenut. Miesten työttömyys näyttäisi laskevan aavistuksen nopeammin kuin naisten työttömyys.

Kuopiota lukuun ottamatta työvoiman määrä on laskenut kaikilla seuduilla. Kuopiossa työvoiman määrän nousua selittää myös tapahtuneet kuntaliitokset.

Työvoimatutkimuksen mukaan Pohjois-Savon työllisyysaste nousi takaisin vuosien 2013-2014 tasolle, ollen nyt 67 % (+1,4 %) ja on edelleen Itä-Suomen korkein.

Ammattiryhmittäin tarkasteltuna työttömyys vähenee kaikissa ryhmissä ja melkein kaikissa ikäluokissa. Työttömyyden rakenne säilyy edelleen haastavana, vaikka yleisen työllisyyden kehittyessä positiivisesti myös pitkäaikaistyöttömyyden määrän nousu hidastuu ja kääntyy hiljalleen laskuun.

Kuopion seutukunta

Kuopio, Siilinjärvi

Kuopion seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 134 740 henkilöä. Vuoden aikana kasvua oli 829 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 8 407.

Kuopion seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kuopio on yksi Suomen vahvimmin kasvavista kasvukeskuksista ja seudun vahvuus rakentuu Kuopion vetovoimaisuuden ympärille. Kuopion merkitys koko maakunnan kasvulle on merkittävä.

Seudun elinkeinorakenne on hyvin monipuolinen. Kuopion kasvaessa, sen elinkeinorakenteen monipuolisuus vahvistuu entisestään ja suhteellinen kilpailukyky vahvistuu vertailukaupunkeihin nähden. Kasvava valtakunnanosakeskus pitää yllä koko maakunnan vetovoimaa.

Kuopion monipuolisuutta kuvaa se, että se on Suomen suurin maidontuottajakunta ja myös naudanlihan tuottajana se kuuluu Suomen suurimpiin. Tämä johtuu suurelta osin useista kuntaliitoksista, joiden johdosta Kuopioon kuuluu tänä päivänä paljon elinvoimaita maaseutua. Viimeisimpänä Kuopioon liittyi vuoden 2017 alusta lukien Juankoski.

Muuhun maakuntaan verrattuna Kuopion seudulla on positiivinen väestökehitys. Väestön kasvu takaa jatkossakin kulutuskysynnän säilymisen ja tuo taloudelle tasapainoa.

Kuopioon on rakentunut osaamiskeskittymiä, jotka heijastavat kasvua monille muille toimialoille. Muutoinkin vahva yliopisto, ammattikorkeakoulu ja toisen asteen ammatillinen koulutus tuottaa alueelle osaamista ja suuressa määrin myös valtakunnalliseen osaamistarpeisiin uutta työvoimaa. Oppilaitosyhteistyö ja oppilaitosten yhteistyö työelämän kanssa mahdollistaa innovaatiokeskittymän hyödyntämisen yritysten toimintaympäristönä.

Työttömyyden pitkään jatkunut kasvu on jonkin verran jarruttanut erityisesti palvelusektorin kehitystä. Työttömyys on kääntynyt kuitenkin laskuun ja pitkäaikaistyöttömyyskin kääntyy laskuun lähiaikoina. Tämä luo työmarkkinoiden toimivuudelle hyvät puitteet. Kokonaisuutena työmarkkinat toimivat hyvin. Työvoiman saatavuusongelmat ovat kuitenkin kasvamassa myös Kuopion seudulla.

Kuopion seudun haasteena on ylläpitää vahvaa kasvutavoitetta ja edistää alueen elinkeinoelämän kasvua. Erityisesti terveysteknologiaan on kasattu paljon odotusarvoja sekä kasvun, että työllisyyden ja hyvinvoinnin tulevaisuuden näkökulmasta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Seudulla on optimistinen ja positiivinen vire tulevaisuuteen. Alue on pärjännyt vaihtelevassa tilanteessa suhteellisesti katsottuna paremmin kuin monet muut suuret ja keskisuuret kaupungit. Kuopion ympärille rakentuva kasvukeskus kiinnostaa monien toimialojen yrityksiä. Kohonneet investointiodotukset näkyivät selvästi myös pk-yritysbarometrissa. Hetkellinen ostovoiman heikentyminen näkyi vielä viime vuonna palvelualojen kysynnässä, mutta parantunut työllisyystilanne luo tähän parempia lähtökohtia.

Isot hankkeet ja kasvutavoitteet luovat kehitykselle jatkuvuutta. Savilahden kampuksen jatkorakentaminen ja Sorsasaloon suunniteltu sellutehdas ovat hankekooltaan valtakunnallisesti merkittäviä. Sellutehtaan osalta odotellaan ympäristölupaa ja siihen mahdollisesti liittyviä jatkoprosesseja. Kuopiossa on muitakin merkittäviä hankekokonaisuuksia hankepöydällä mm. Matkakeskuksen ja Mölymäen alue.

Keskeiset uhkat liittyvät pitkälti maailmantalouden ja kansainvälisen kehityksen suuntaan. Seudulla on paljon myös julkisen sektorin työpaikkoja. Julkisen talouden säästöpainotukset luovat osaltaan lievää uhkaa työllisyydelle ja kulutuskysynnälle.

Kuopion alueella aloittavien yrittäjien määrä starttirahalla on pysynyt viimeisen kahden vuoden aikana lähes samana. Vuonna 2016 myönteisiä päätöksiä tehtiin 190 henkilölle. Valtakunnallisessa vertailussa Kuopion alueen perustettujen yritysten määrä on kehittynyt valtakunnan keskiarvoa enemmän. Aloittavien yrittäjien infoja on lisätty, jonka toivotaan osaksi vaikuttavan myös uusien yritysten määrään positiivisesti.

Pk-yritysbarometrin mukaan investointiodotukset Kuopion seudulla olivat positiiviset. Myös matkailun puolelta on tullut hyviä viestejä. Kuopion alueella asuntorakentamisen volyyymi, kuten myös työpaikkarakentaminen ovat hyvällä tasolla. Kuopion asema Itä-Suomen selkeänä kaupallisena keskuksena on vakiintunut aiempien mittavien investointien seurauksena.

Monipuolinen toimialakirjo tasapainottaa jatkossakin seudun kehitystä. Kaikilla toimialoilla on sekä menestyviä että taantuvia yrityksiä. Jatkokehityksen ennakoiminen on seudullisesti haasteellista, koska yritykset ovat riippuvaisia kansainvälisistä suhdanteista.

Teollisuuden osalta tilanne on tasoittunut aiempien rakennemuutostyyppisten tuotantojen lopettamisen jälkeen. Kaivosalalla ja metalliteollisuudella näkymät ovat varsin hyvät. Suuren sellutehdasinvestoinnin suunnittelu luo teollisuuden työpaikkakehitykselle aivan uudenlaisia näkymiä ja kerrannaisvaikutukset hankkeen toteutuessa johtaisivat arviolta jopa 1 500 työpaikan lisäykseen laajalla vaikutusalueella. Sorsasalonsellutehtaan suunnittelun etenemisellä ja mahdollisella rakentamisella on suuri merkitys seudulle, Itä-Suomelle ja koko Suomelle.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työpaikkatarjonta lisääntyi Kuopion seudulla vuoden 2016 aikana 10 %. Työpaikkalisäys kohdistui lähinnä Kuopioon. Erityisesti uusia avoimia työpaikkoja syntyi informaatio ja viestintä alalle.

Seudun vahvimmat työllistäjät ovat vähittäiskaupan ja sosiaali- ja terveydenhuollon alalla, myös rakentamisen merkitys on suuri. Työvoiman saatavuus on kokonaisuudessaan seudulla kohtalainen.

Maaliskuun ammattibarometrin mukaan eniten pulaa näyttäisi tulevan myyntiedustajista, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista, rakennusalan työnjohtajista sekä lehden jakajista. Kysyntää on myös yleis- ja erikoislääkäreistä, hammaslääkäreistä, psykologeista ja sosiaaliryhmissä erityisasiantuntijoista. Metallipuolella kysyntää tulee hitsaajista ja konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoista. Kuljetuspuolen työpaikkojen lisääntymisen myötä myös maansiirtokoneiden kuljettajista on pulaa. Puhdistuspalvelualan toimisto- ja laitossiivoojien kysyntä jatkuu edelleen.

Alueella on eniten ylitarjontaa lähihoitajista, yleissihteereistä, huonekalupuusepistä sekä ompelijoista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kuopion seudulla työttömien määrä on vähentynyt 7 % vuoden takaisesta ja suotuisan kehityksen uskotaan jatkuvan. Työnhakijoiden työttömyys oli kestänyt 34 %:lla alle 3 kk ja 17 %:lla yli 2 vuotta. Työttömistä miehiä on 61 % ja naisia 39 %. Pitkäaikaistyöttömien määrä lisääntyi seutukunnittain tarkasteltuna Koillis-Savon jälkeen toiseksi eniten (14,5 %) edellisvuoteen verrattuna. Työttömien ikärakenne Kuopion seudulla on sitä vastoin muita seutuja suotuisampi, esim. työttömistä yli 50 -vuotiaita on 36 %, mikä on muita maakunnan seutuja huomattavasti alhaisempi määrä. Pitkäaikaistyöttömyyden ennakoitaan kääntävän laskuun vuoden 2017 aikana.

Varkauden seutukunta

Varkaus, Leppävirta

Varkauden seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 31 293 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 298 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 231.

Varkauden seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueen keskeisimmät toimialat ovat energia-ala, metsäteollisuus ja metalliteollisuus. Energia-alalla tilauskanta on hyvä. Metalliteollisuuden tilanne on vaihdellut hyvin nopeasti, tällä hetkellä suunta on hyvä. Energia-ala, metalli ja mekaaninen puunjalostusteollisuus ovat aloja joilla odotetaan kasvua lähitulevaisuudessa.

Varkauden seudun teollisuudessa näkymät lähitulevaisuuteen ja pidemmällekin ovat hyvät. Puunjalostus- ja metsäteollisuus ovat kasvussa. Bioenergiaan on tehty investointeja. Metalliteollisuudessa on hyvä tilauskanta. Teknologiateollisuuden pk-yrityksissä tilanteen odotetaan parantuvan tarkastelujakson aikana. Huolimatta korkeasta työttömyydestä, osaavan työvoiman saatavuutta pidetään kehityksen esteenä ja haasteena. Myös toimitilojen ja rahoituksen saatavuus hidastaa toimintaa kasvu- ja tuotekehityshankkeissa.

Maailmantalouden kehittyminen selvästi positiiviseen suuntaan vaikuttaa Varkauden seudun teollisuuteen nopeasti, yritysten kysynnän seuratussa suoraan globaalia kehitystä.

Varkaudessa ennakoitaan myös yritysten omistajavaihdosten tarpeita, johtuen mm. yrittäjien ikärakenteesta. Varkauden seudulla myönteisiä starttirahapäätöksiä viime vuonna oli 43.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Varkauden seudun avainyrityksillä menee tällä hetkellä hyvin, mikä säteilee muualle elinkeinoelämään. Yrityksissä on lisäksi käynnissä kehityshankkeita enemmän kuin edellisellä vuonna. Yritysten kannattavuus on parantunut ja pk-yritysbarometrin seututietojen perusteella Varkaudessa oli kaikkein myönteisimmät näkymät maakunnassa. Näkymät olivat myös selvästi valtakunnan keskiarvoa myönteisemmät.

Seudun ilmapiiri on muutaman vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna huomattavan positiivinen ja tulevaisuuden näkymät ovat hyvät, etenkin teollisuuden alalla. Seudun suurinvestoinnit, joiden kokonaisarvo oli melkein 300 miljoonaa, ovat kääntäneet koko seutukunnan uuteen asentoon. Kartonkitehtaaseen, ekovoimalaan ja rakennuselementteihin kohdistuneet investoinnit ovat vaikuttaneet myös työllisyyden kehitykseen positiivisesti. Varkauden rooli viennin veturina on uudelleen kasvussa.

Haasteita on edelleen matkailussa sekä kaupan ja palveluiden alalla. Teollisuuden vahvistuminen tarjoaa kuitenkin entistä enemmän uusia liiketoiminnan mahdollisuuksia. Seudulla on myös uusia erittäin kasvuhakuisia yrityksiä, jotka edesauttavat koko seutukunnan vahvistumista.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Suhdannenäkymät Varkauden seudulla ovat erityisen hyvät. Pk-yritysbarometrin mukaan Varkauden seudun yritysten tulevaisuuden näkymät ovat seuduista positiivisimmat. Henkilökunnan määrässä, liikevoitossa, kannattavuudessa, investointiodotuksissa ja kasvuhakuisuudessa seudun näkemykset ovat koko muun maan keskiarvoja paremmat.

Seudulla on käynnistymässä investointeja ja kehitystoimia, jotka vaativat työntekijöiden rekrytointeja. Alueen vahva energiateknologiateollisuus hakee erikoisosaajia, lähinnä insinöörejä ja diplomi-insinöörejä suunnittelu- ja tuotekehitystehtäviin. Myös juuri tapahtuneen Amec Foster Wheelerin kaupan japanilaiselle teollisuuskonsernille uskotaan lisäävän alan rekrytointeja ja mahdollistavan näin alan ydinosaamisen pysymisen seudulla.

Varkauden seudun uudet avoimet työpaikat lisääntyivät vuoden 2016 aikana 18 %.

TE-toimiston laatiman ammattibarometrin mukaan Varkauden seudulla on pulaa erityisesti myyntiedustajista sekä betonirakentajista ja raudoittajista. Näiden lisäksi on noussut esiin pula ammattitaitoisista reissutyöhitsaajista, palokatkoasentajista, automaatioasentajista, suunnittelijoista sekä yhdistelmäajoneuvoasentajista. Eniten ylitarjontaa työvoimasta on puolestaan lähihoitajista ja yleissihteereistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrä Varkauden seudulla on vähentynyt 13 % vuoden takaiseen määrään verrattuna ja myönteinen kehitys näyttäisi edelleen jatkuvan. Työnhakijoiden työttömyys oli kestänyt alle 3 kk 34 % työnhakijoista ja vastaavasti yli 2 vuotta kestänyt työttömyys oli 16 % työttömistä. Työttömistä miehiä oli 61 % ja naisia 39 %. Alueella pitkään vaivanut pitkäaikaistyöttömyys näyttäisi nyt tasoittuvan, sillä muista seuduista poiketen Varkau-

den seudulla pitkäaikaistyöttömyys ei lisääntynyt edellisestä vuodesta. Alueen työttömistä 47 % on yli 50-vuotiaita.

Ylä-Savon seutukunta

Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi, Varpaisjärvi, Vieremä

Ylä-Savon seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 55 058 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 623 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 492.

Ylä-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Ylä-Savon vahvuutena on väestöpohjaan nähden erittäin voimakas vientiteollisuus – ennen kaikkea metalli – ja alkutuotanto. Ylä-Savon vahva kansainvälisen tason koneklusteri, joka on onnistunut luomaan konevalmistuksen ympärille toimivaa palveluliiketoimintaa ja osavalmistusta. Teknolgiateollisuuden ja vientiyriytysten osuus ja merkittävyys on seudulla poikkeuksellisen vahva.

Ylä-Savolla on kokoonsa nähden monipuolinen elinkeinorakenne – monta tukijalkaa (painotus on teollisuudessa ja maataloudessa, jotka ylläpitävät monia muita palveluelinkeinoja). Iisalmessa on seutukunnan väestö- ja koulutuskeskittymä, jonne myös on kehittynyt seudun kaupan ja palveluiden keskus. Työpaikat jakaantuvat alkutuotantoon, jalostukseen ja palveluihin vaihdellen kuntien sisällä ja kesken.

Alueen suhteellisen hyvä työvoimareservi ja Iisalmen toimivat logistiset ratkaisut ja sijainti hyvällä paikalla luovat jatkuvuutta. Kuntien välinen yhteistyö alueella toimii hyvin. Tulevaisuuden haasteina ovat yritysten piristyneiden tilauskantojen vuoksi työvoiman saatavuuteen liittyvät tekijät. Pidempään jatkuneen taantuman vuoksi on viimeisen vuoden aikana useammalla teknologia-alan yrityksellä ollut vaikeuksia löytää osaavaa ja motivoitunutta työvoimaa, nopeisiinkin tarpeisiin. Alan kilpailukyvyyn näkökulmasta on erittäin merkittävää, että nämä saatavuuskysymykset saadaan ratkaistua nopeasti.

Maatalouden ja erityisesti maidontuotannon näkymät tarkastelujaksolla ovat haastavia pitkittyneen tilanteen vuoksi. On oletettavaa, että joillakin maatiloilla on haasteita selvitä taloudellisista velvoitteistaan. Muutoin tilanne on tasaantumassa ja investointeja on maatalouden puolella tapahtunut. Elinkeinorakenteessa ei ole havaittavissa muutoin merkittävää muutosta.

Myös kaupungin ikärakenne, korkea työttömyysaste ja julkisen sektorin muutospainheet tuovat haasteita tulevaisuudessa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Metsäkonevalmistajan Ponsen laajennushankkeella on suuri positiivinen vaikutus koko alueen kehitykseen. Laajennushankkeen investointi ja tuotantokapasiteetin kasvu vaikuttaa suoraan välittömästi alihankintaketjuun. Samoin kaivos- ja urakointisektorin odotukset ovat rohkaisevia. Tämä on näkynyt Normetin tilauskannassa. Teknologiateollisuus on edelleen hyvässä vedossa. Teollisista kärkiyrityksistä muutamilla on erittäin lupaavat näkymät, osalla tilanne on haasteellisempi. Kilpailukyvyyn lisäksi työvoiman saatavuus tulee olemaan aivan ratkaisevassa osassa tuotantomäärien kasvaessa.

Lähtökohdiltaan alueen tunnelma on hyvin positiivinen, mutta vielä tilanteen tekee epävarmaksi se, että on yrityksiä joilla menee todella hyvin, kun taas toisilla on talousongelmia. Maatalouden ongelmat heijastuvat erityisesti palvelualan yrityksiin. Muutoin tilanne on tasaantunut.

Ylä-Savon pk-yrityksissä odotukset tulevaisuuteen ovat muuhun maakuntaan verrattuna ihan hyvällä tasolla. Ottaen huomioon teknologiateollisuuden yritysten näkymät, niin olisi voinut odottaa, että ne olisivat olleet enemmänkin koholla. Tämä kertonee siitä, että erityisesti palvelualoilla on hiljaista, eikä selkeitä vilkastumisen merkkejä ole näköpiirissä.

Myönteisiä starttirahapäätöksiä myönnettiin v. 2016 yhteensä 103. Ylä-Savossa käynnistyi Y-pajahanke, jonka tavoitteena on lisätä Ylä-Savon yrittäjyyttä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Alueen kasvualoina nähdään teknologiateollisuus ja jossain määrin myös puunjalostusteollisuus. Tämän vuoksi myös suurimmat rekrytointiongelmat ovat olleet metalliteollisuudessa ja siellä pulaa on ollut lähinnä hitsaajista, koneistajista ja asentajista. Rakennusalalla haetaan betonirakentajia ja raudoittajia. Sähkö ja LVI-aloilla pulaa on ainoastaan erityisosajista esimerkiksi turvallisuuteen liittyvästä osaamisesta.

Alueella käynnistyy ESR-osarahoitteinen työvoiman saatavuutta edistävä hankekokoaisuus, jolla lisäntyneisiin rekrytointiongelmiin pyritään vastaamaan. Yritykset ja elinkeinoelämä ovat hyvin hankkeessa mukana.

Palvelualoilla kysyntä kohdistuu lähinnä puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjiin. Sosiaali- ja terveysalalla kysyntää on yleis- ja erikoislääkäreistä, hammaslääkäreistä, suuhygienisteistä ja psykologeista.

Yleisesti työvoiman kysyntää on avainhenkilöistä, kuten työnjohtajista ja tuotekehittäjistä. Työpaikkojen määrä on kasvanut aiempiin vuosiin nähden teknologiateollisuuden lisäksi panimoalalla.

Tarjonta ylittää kysynnän lähihoitajien, myyjien, toimistotyöntekijöiden sekä sihteereiden ammattiryhmissä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

lisalmen seudulla työllisyyden kehitys on ollut maakunnan nopeinta. Työttömien määrä on vähentynyt 14 % vuoden takaisesta. Työnhakijoiden työttömyys oli kestänyt alle 3 kk

31 %:lla hakijoista ja yli 2 vuotta 17 %:lla. Työttömistä miehiä on 59 % ja naisia 42 %. Ongelmana ovat pitkäaikaistyöttömät, joita oli tammikuussa 35 % työttömistä, missä nousua edellisvuoteen on 6,7 %. Alueen työttömistä 48 % on yli 50-vuotiaita.

Nopeinta työttömyyden aleneminen on ollut rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät ryhmässä (-11 %).

Koillis-Savon seutukunta

Kaavi, Rautavaara, Tuusniemi

Koillis-Savon seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 12 254 henkilöä. Tässä luvussa on mukana vielä Juankoski. Vuoden aikana väestö väheni 200 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 855.

Koillis-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueen vahvuutena on hyvin pienelle seudulle monipuolinen yritys- ja elinkeinorakenne. Heikkoutena on seudun pienyritysvaltaisuus joka ei juuri kasva. Hoivapalveluiden tarpeen kasvun odotetaan luovan uusia työmahdollisuuksia seudulle.

Haasteina seudulle on työvoiman ikääntyminen ja työelämässä olevien eläköitymisten onnistunut korvaaminen osaavalla työvoimalla. Koulutuspaikat lähialueella ovat vähäisiä ja asukkaiden korkea ikärakenne yhdistettynä kuntien taloudelliseen tilanteen heikkenemiseen ovat haastava yhdistelmä. Seudun teolliset työpaikat ovat olleet jatkuvan rakennemuutoksen kourissa.

Suurimmat haasteet seudulla tulevat kuntien taloustilanteen heikkenemisestä ja suurten yritysten toiminnan epävarmuudesta. Näillä on merkittäviä vaikutuksia työvoimatarpeeseen. Pk-sektorin yrityksistä suuri osa on alihankintayrityksiä, joiden tilanne riippuu päämarkkinoiden suhdannevaihteluista. Uhkana on lisäksi paikallismarkkinoiden ostovoiman pieneneminen ja ostovoiman suuntautuminen keskuskaupunkeihin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Koillis-Savo on nykyisin pieni tilastoalue, jonka keskeiset toimialat ovat metalli-, muovi-, paperi- ja kaivannaisteollisuus, kauppa, kuljetus, huonekaluteollisuus, hoito- ja hoiva-ala sekä maatalous.

Muutaman yrityksen kehitys heilauttaa yleisesti seutukunnan tilastollisia lukuja ylös tai alas. Kahden vuoden maltillisen kasvun jälkeen kevätkausi 2016 oli suhteellisen heikko, liikevaihto laski -11,5 %. Seudun ilmapiiri alueen talouden ja yritystoiminnan kehityksestä ei näytä positiivisen käänteen merkkejä. Suunnitelmissa ei ole suuria investointeja.

Työttömyyden kasvu ja negatiivinen väestön kehitys on heikentänyt palveluiden kysyntää. Maatalouden ja maidontuotannon heikentynyt kannattavuus vaikuttaa seudun kehitykseen.

Seudun logistiset yhteydet ovat haasteelliset. Alue ei sijoitu Tuusniemeä lukuun ottamatta valtakunnallisten valtaväylien varrelle. Logistiikka perustuu suurelta osin maantiekuljetuksiin, vain puutavaran kuljetus hoidetaan osittain rautateitse. Tieverkon kunnon jatkuva heikkeneminen huonontaa alueen yritysten kilpailukykyä ja vaikeuttaa työvoiman liikkuvuutta ja sitä kautta heikentää työvoiman saatavuutta.

Starttirahalla uuden yritystoiminnan aloittaneiden määrä on pysynyt stabiilina (22 kpl). Tilanteen oletetaan pysyvän ennallaan tai hieman kohentuvan.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Koillis-Savon osalta tilanne on pitkään ollut työvoiman kysynnän osalta stabiili. Erityisiä heilahduksia suuntaan tai toiseen ei ole liiemmin ollut. Pk-yritysbarometrin mukaan seudun suhdannenäkymät ovat maakunnan negatiivisimmat, etenkin investointien osalta odotukset poikkeavat suuresti sekä muista seuduista että koko maan keskiarvosta.

Työvoiman kysynnässä ei ole näkyvissä juurikaan muutosta. Työpaikkakehitys on ollut pidempään varsin pysähdyksissä. Yksittäisiä työvoiman tarpeita on ollut mm. kone- ja metallipuolen tehtäviin. Rekrytoinneissa on hyödynnetty rekrytointikoulutuksia. Elinkeinopuolella on hiljaista ja seudulla on ollut joitakin yritysten lopettamisia.

Työttömyyden kasvaessa työvoimaa on ollut tarjolla enemmän, mutta työvoiman ammattiosaamisessa on ajoittain puutteita ja kehitys- ja koulutustarpeita. Hoiva- ja palvelualat sekä rakennusala työllistävät seudulla teollisuuden ohella. Jatkossa työllistyminen keskittyy samoille aloille.

Alueellisen liikkuvuuden lisääminen ja uuden kannattavan yritystoiminnan synnyttäminen, voisivat tuoda ainakin osittaisia ratkaisuja seutukunnan työllisyystilanteeseen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys on muiden seutukuntien tavoin kääntynyt laskusuuntaan, mutta laskuvauhti on selvästi muita seutukuntia hitaampaa.

Työttömien määrä seudulla on vähentynyt 4 % edellisvuodesta. Työttömyys on kestänyt alle 3 kk 34 %:lla työttömistä työnhakijoista ja puolestaan vähintään 2 vuotta työttömänä olleita oli 13 %. Työttömistä miehiä oli 61 % ja naisia 39 %. Pitkäaikaistyöttömyys on kasvanut Koillis-Savon seudulla maakunnan seuduista eniten viimeisen vuoden sisällä. Alueen työttömistä 55 % on yli 50-vuotiaita.

Sisä-Savon seutukunta

Rautalampi, Suonenjoki, Tervo, Vesanto

Sisä-Savon seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 14 364 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 128 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 723.

Sisä-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seudun vahvuus nojautuu pitkälti vahvojen perheyriyten perinteeseen. Yrityskanta on mikro- ja pienyrityksiä, jotka ovat sitoutuneet pysymään alueella. Seudun väestö ikääntyy voimakkaasti, josta seuraa vaikeuksia työvoiman saatavuuteen.

Sisä-Savo on valtakunnan tärkein marjanviljelyalue. Alue panostaa voimakkaasti alan kehitykseen ja näkymät kilpailuaseman säilyttämiseen ovat hyvät. Marjantuotannon osalta ei ole nähtävissä vastaavanlaisia uhkia kannattavuuden suhteen kuin maataloudessa.

Haasteita muodostuu mm. julkisen sektorin tilanteen muuttumisesta. Julkisen sektorin työpaikkojen väheneminen heikentää aluetaloutta ja opiskelupaikkojen väheneminen ohjaa nuoret muuttamaan pois alueelta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Alueen tulevaisuusnäkymät myötäilevät yleisnäkymiä ja ovat myönteisiä. Tämä näkyy myös siinä, että alueella on vireää yritystoimintaa.

Elintarviketeollisuus on alueen potentiaalisin kasvuala. Elintarviketuotantoon liittyvä yleinen ilmapiiri suosii lähituotteita ja parantaa niiden kilpailuasemaa. Toimialalle on muutaman vuoden aikana tehty useampia investointeja jotka ovat vahvistaneet alan kehitystä seudulla.

Väestön väheneminen vaikeuttaa yksityistä palvelutoimintaa. Toisaalta ikääntymisen vaikutuksista johtuen hoiva-alan merkitys kasvaa ja se tuonee seudulle uutta yrittäjyyttä. Kehitysyhtiö on vaikuttanut alueen toimintaan myönteisellä tavalla ja on onnistunut luomaan alueelle uudenlaista positiivista henkeä.

Teollisuus seudulla voi suhdannetilanteeseen nähden hyvin. Elintarviketeollisuudella menee seudulla hyvin. Puutuotealan näkymät ovat tasaiset.

Vuonna 2016 myönnettyjä starttirahapäätöksiä oli 14.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman saatavuuden odotetaan edelleen vaikeutuvan väestön vähenemisen ja seudun voimakkaan ikääntymisen vuoksi. Opiskelupaikkojen väheneminen on ohjannut nuoria muuttamaan pois alueelta. Uudenlaiset työssäoppimisen muodot mahdollistavat tulevaisuudessa opiskelun työpaikoilla, joka luo uusia mahdollisuuksia pienemmille seutukunnille.

Rekrytointeja on ollut suunnilleen viime vuoden malliin, sesonkityöpaikat näkyvät vahvemmin pienellä seutukunnalla. Seutukunnan vetovoima haasteena avointen työpaikkojen täyttämässä ja alueellinen liikkuvuus on tästä näkökulmasta heikkoa.

Rekrytointitarpeita on varsinkin seudun reuna-alueilla, mutta osaavaa työvoimaa vaikea saada mm. metalli- ja sähköpuolelle. Osaavan vuokratyövoiman tarjonta seudun sisällä on puutteellista. Seudun työmarkkinat ovat kokonaisuudessaan kapea-alaiset ja rekrytointiongelmien voi nousta nopeasti, koska osaavaa ja koulutettua vapaata työvoimaa ei juuri ole. Marjanpöimijöiden rekrytointi tapahtuu jatkossakin pääosin turistikivillä maahan tulleista henkilöistä, suomalaisten pöimijöiden osuus on alhainen.

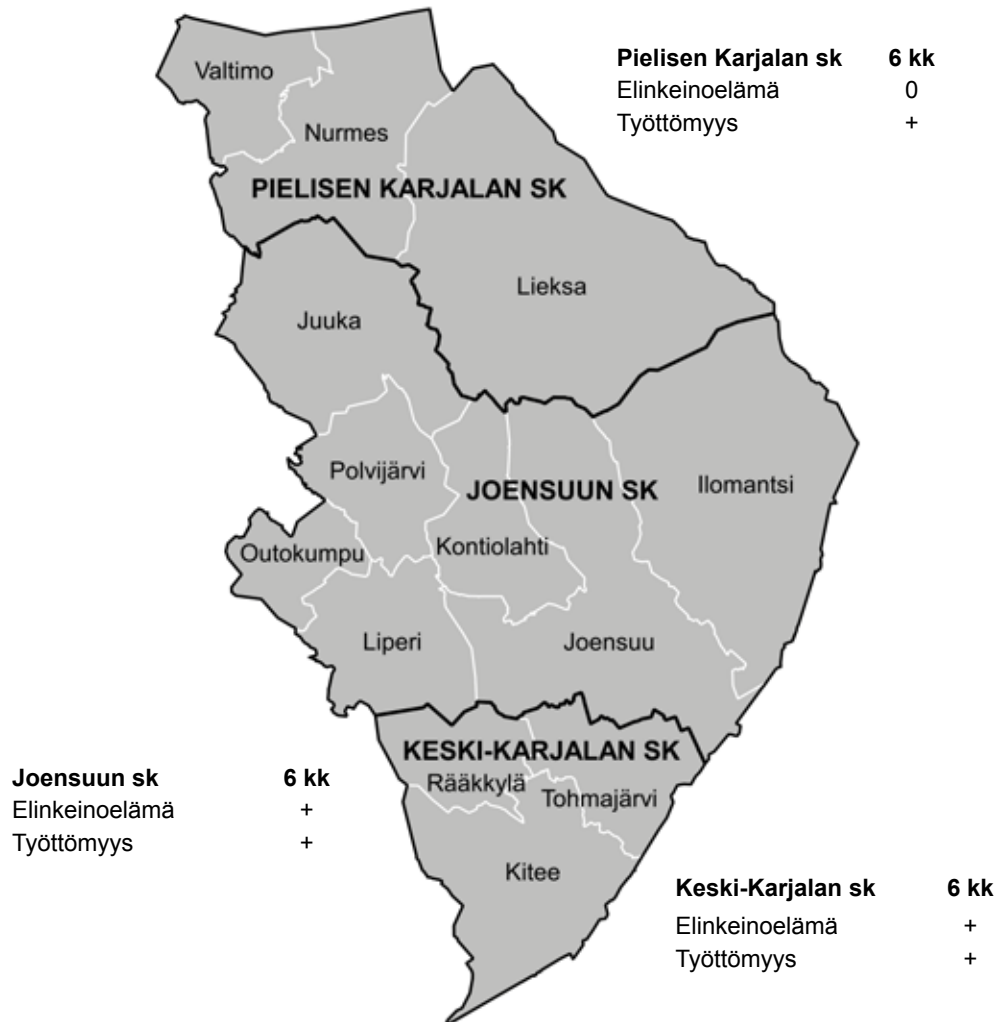
Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrä seudulla on vähentynyt 11 % vuoden takaisesta. Työttömistä miehiä on 62 % ja naisia 38 %. Pitkäaikaistyöttömyys pysytteli lähes edellisvuoden tasolla, lisäystä oli vain 3,7 %. Alueen työttömistä 46 % on yli 50-vuotiaita.

Lisätietoja

Yksikön päällikkö Jan Blomberg
Pohjois-Savon ELY-keskus
puh. 0295 026 552
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Karjalan ELY-keskus

Pohjois-Karjalassa asui vuoden 2016 lopussa 164 124 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 631 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömyysaste oli 18,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 13 247.

Pohjois-Karjalan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vahvuuksia	Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> • Monipuolinen elinkeinorakenne ja useita vahvoja kärkiyrityksiä alihankintaverkostoituneen, jotka suojaavat notkahduksilta tasaten suhdannevaihtelua; Kansainvälisiä brändejä edustavat veturiyritykset aluekehityksen keskeisin moottori Pohjois-Karjalassa 	<ul style="list-style-type: none"> • Väestön ikärakenteen vinoutuminen väestön vanhentuuessa -> huoltosuhteen heikkeneminen ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen pidemmälläkin aikavälillä; ikääntyminen vaikuttaa myös kulutuskäyttäytymiseen ja palveluiden järjestämiseen
<ul style="list-style-type: none"> • Useita vahvoja osaamisaloja: mm. turvallisuus/lukitusala, metsä- ja metsäkonealat, bioenergia, nanoteknologia, fotonikka, metalli-, muovi- ja komposiittialat, ICT, ympäristöala, elintarvikeala, kaivostoiminta ja palvelukeskustoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> • Alueen tehokas markkinointi yritysten sijoittumapaikaksi; Tyhjiä liiketiloja on alueella runsaasti hyödynnettäväksi. Haasteena on uusien yrittäjien löytäminen eläköityvien yrittäjien työn jatkamiseksi
<ul style="list-style-type: none"> • Hyvinvointi- ja hoiva-alaryitysten kasvu ja lisääntyvä palvelujen kysyntä sekä terveydenhoitoalan tuotteita valmistava muoviteollisuus -> vähemmän suhdanneherkkyyttä 	<ul style="list-style-type: none"> • Yritysten kilpailukyvyyn parantaminen ja kansainvälistymisen edistäminen, haasteena verkostoitumisen kehittäminen viennin edistämiseksi ja suurten tilausten saamiseksi; Haasteina monilla aloilla alihankintapainotteisuus, puutteet liiketoimintaosaamisessa, matala jalostusaste, digitalisaation mahdollisuuksien hyödyntämättömyys
<ul style="list-style-type: none"> • Hyvä koulutustarjonta, vahvat osaamisen kehittämisresurssit (yliopisto, ammattikorkeakoulu, koulutuskuntayhtymä, tiedepuisto ym.); Oppilaitosten lisääntynyt yritys yhteistyö vahvistaa alueen elinkeinoelämän kehittymistä; koulutusvientimahdollisuuksia; Itä-Suomen yliopiston opettajankoulutuksen keskittäminen Joensuun kampukselle vahvistaa Joensuun seudun kasvua 	<ul style="list-style-type: none"> • Korkean osaamisen kehittämishankkeiden lisääminen erityisesti yrityksissä; Koulutuksen ja osaamisen tulevaisuus -> osaavan työvoiman turvaaminen koulutuspaikkojen vähentämisestä ja muutoinkin julkisen sektorin määrärahaheikkauksista huolimatta
<ul style="list-style-type: none"> • Rakennusala: mm. valtakunnallisesti merkittäviä rakennusyrityksiä, puurakentamisen osaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Pohjois-Karjalan alueellisten keskusten (pl. Joensuu) elinvoimaisena säilyttäminen
<ul style="list-style-type: none"> • Rajaliikenne ja Niiralan rajanylityspaikka tuovat kasvua kauppaan, matkailuun ja palveluihin 	<ul style="list-style-type: none"> • Korkea työttömyys ja osin siitä aiheutuva matala tulotaso ja heikko ostovoima
<ul style="list-style-type: none"> • Luonnonvarakeskuksen yksi strateginen päätoimipaikka Joensuussa; Biotalouden osaamiskeskittymä on ainutlaatuinen maailmassa; Joensuuhun sijoittuneet kansainväliset organisaatiot (EFI) 	<ul style="list-style-type: none"> • Uuden maakuntahallinnon kokeilu- tai pilotointimahdollisuuksien täysimääräinen hyödyntäminen
<ul style="list-style-type: none"> • Osaavan työvoiman saatavuus kohtuullisella tasolla 	<ul style="list-style-type: none"> • Työllisyyskehityksen kääntäminen jälleen parempaan suuntaan, erityisesti pitkäaikaistyöttömien ja nuorten osalta, maahanmuuttajien tehokas kotouttaminen.

<ul style="list-style-type: none"> • Työvoima- ja yrityspalvelujen maakunnallisten kokeilujen täysimääräinen hyödyntäminen; uusien työpaikkojen syntyminen, yritysten kasvu-olikka, aloittavien yritysten kiitorata, työttömyyden kustannusten vähentyminen, osaavan työvoiman saatavuuden parantaminen, toimintaprosessien sujuvuuden ja tuloksellisuuden parantaminen (Lean) 	<ul style="list-style-type: none"> • Toimijoiden sitoutuminen maakunnalliseen ko-keiluun
<ul style="list-style-type: none"> • Alueelliset rakenteet hyvin organisoituneet ja vahvasti verkottuneet keskenään, keskinäinen luottamus; Maakunnallisen ”Siun soten” (aloitus jo v. 2017) luoma etulyöntiasema; konkreettinen mahdollisuus kehittää palvelurakenteita 	<ul style="list-style-type: none"> • Julkisen sektorin määrärahalleikkaukset ja niiden vaikutus aluetaloudelle; rahoituksen saaminen nyt kehittämisen pullonkaulana olevan Joensuun ratapihahankkeen toteuttamiseen ja matkakeskusalueen kehittämiseen
<ul style="list-style-type: none"> • Runsaat metsävarat, merkittäviä biotalousinvestointi-hankkeita 	<ul style="list-style-type: none"> • Liikenneinfran toimivuus ja kunnossapito sekä maakunnan saavutettavuuden turvaaminen ja parantaminen (junayhteydet, lentoliikenne, tietön kunto jne.)
<ul style="list-style-type: none"> • Bioenergian tehokas hyödyntäminen ja yleensäkin energiateknologian kehittäminen mm. Pielisen Karjalassa useiden bioalan hankkeiden myötä; Keski-Karjalassa biojalostamoihin liittyvä kone- ja laitevalmistus työllistää hyvin. 	

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia / Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> • Pohjois-Karjalan teknologiateollisuuden kilpailukyky on kehittynyt viime vuosina suotuisasti ottaen huomioon Suomen ja maailmantalouden haasteet; Omien tuotteiden luomiseen ja uusien kansainvälisten markkinoiden avaamiseen on panostettu; Erityisen ilahduttavaa on ollut kasvava kiinnostus teollisen internetin mahdollisuuksien hyödyntämiseen; Myös entistä vihreämpien toimintatapojen etsiminen on selkeä trendi: se näkyy niin digitaalisissa ratkaisuisissa kuin materiaali- ja energiatehokkuudessa 	<ul style="list-style-type: none"> • Taloustilanteen epävarmuus on vähentänyt kulutusta ja investointeja, mikä on näkynyt kaupan alan kehityksessä ja myös monilla muilla aloilla.
<ul style="list-style-type: none"> • Team Finlandin ja ELYn yhteisen Viennin tuplaus-kampanjan kautta on saatu vahvistettua voimakasta kasvua hakevien pk-yritysten kansainvälistymisprosessia. Vientitoimintaan ja kansainvälistymiseen liittyvät haasteet ovat kuitenkin edelleen merkittävät 	<ul style="list-style-type: none"> • Väestön ikärakenteen vinoutuminen väestön vanhetessa, eläköityminen -> osaavan työvoiman saatavuus tulee entistä uhanalaisemmaksi erityisesti reuna-alueilla

<ul style="list-style-type: none"> • Viennin hyvän kehityksen jatkuminen ja voimistuminen; Kansainvälistymisen antamien mahdollisuuksien sekä muiden Pohjoismaiden ja Venäjän läheisyyden entistä parempi hyödyntäminen erityisesti elinkeinoelämässä; Ulkomaalaisten opiskelijoiden aiempaa tehokkaampi hyödyntäminen alueella (mm. englannin- ja venäjänkielisiä yrittäjäkursseja työvoimakoulutukseen) 	<ul style="list-style-type: none"> • Yritystoiminnan loppuminen uhkaa entistä useammin jatkajien puuttuessa; Jatkajien varmistaminen yritysten omistajanvaihdostilanteissa; Yrityspotentiaalin tunnistaminen, aloittavan yrittäjyyden tukeminen ja siihen liittyvän prosessin kehittäminen; maahanmuuttajien kotouttamisen onnistuminen siten, että entistä useampi maahanmuuttaja suuntautuu yrittäjiksi
<ul style="list-style-type: none"> • Bioenergian tehokas hyödyntäminen ja yleensäkin energiateknologian kehittäminen mm. Pielisen Karjalassa bioalan hankkeiden myötä; 	<ul style="list-style-type: none"> • Kaivostoiminnassa on epävarmuutta, Kylylahden kaivoksen lopettaminen saattaa aikaistaa aiemmista suunnitelmista.
<ul style="list-style-type: none"> • Monet yritykset ovat raportoineet liikevaihdon kasvusta viime vuonna ja yrityshautomossa on useita lupauksia herättäviä start up-yrityksiä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Starttirahayrittäjien määrä viime vuosina tasainen, tavoitteena kasvun aikaansaaminen.
<ul style="list-style-type: none"> • Tapahtumamatkailun saralla on hyvä vire, josta kertovat mm. ampumahiihdon mc-kisat keväällä, lukuisat musiikkitapahtumat (Soundi-lehden lukijat äänestivät Ilosaarirockin toista kertaa peräkkäin Suomen parhaaksi rock-festivaaliksi ja tapahtuma laajenee ensi kesänä kolmipäiväiseksi), Joensuu-Jukola kesäkuussa ja SILVA-metsänäyttely syksyllä; Lisäksi Pielisen Karjalassa Bomban kylpylän uudistustyöt valmistuvat kesäksi; Pohjois-Karjala sai matkamessuilla Vuoden kotimaan matkakohde 2017 -matkailupalkinnon ja laskettelun ja lumilautailun verkkomedia Lumipallo valitsi Kolin rinteet maan upeimmiksi 	<ul style="list-style-type: none"> • Maakunnan yrityssektorin t&k&i -panostukset ovat selvästi maan keskimääräistä tasoa pienempiä; Teollisuusyritysten rakennemuutos (Industry 4.0) ei vielä näy henkilöstövähennyksinä tuotannollisessa toiminnassa, mutta esim. IoT:n ja robotiikan kautta toimintaansa uudistavat yritykset saattavat lähitulevaisuudessa joutua tarkistamaan erityisesti suorittavan henkilöstön määrää ja työn tekemisen tapoja.

Toimialoittaista tarkastelua

Teknologiaateollisuuden lähiajan kehitysnäkymät ovat parantuneet oleellisesti. Kehitysnäkymissä näkyy kaksijakoisuus – kasvuhakuiset ja asemansa säilyttäjät. Tarjouksien tekemistä on jouduttu rajoittamaan kapasiteettipulasta johtuen. Sopivan työvoiman saatavuudesta on muodostumassa laajempi ongelma – jopa kasvun este – haku kohdistuu paluumuuttajiin, maahanmuuttajiin, ulkomaalaisiin, jopa eläkeläisiä on käytetty kysynnän piikkien väliaikaisena ratkaisuna. Koulutuksen tason laskemisesta nousee jo myös huolta – opiskelijoiden ohjauksesta, oppimisesta ja osaamisesta on pidettävä erityistä huolta. Metallissa kasvu näkyy voimakkaampana päämiesten kysynnän kasvusta johtuen. Metallin kasvu laajemminkin alkaa näkyä myös hintatasossa ja saatavuudessa – kustannukset nousussa. Yritykset miettivät yhä useammin alueellisen tarjonnan ostomahdollisuuksia ja keskittymistä itse selkeämpiin ja hallittavimpiin ydinalueisiin – nyt ollaan valmiita ulkoistamaan joitakin kalliita investointeja vaativia osaamisalueita. Teknologiaateollisuuden kannalta haasteena on koulutuksen määrällisen ja laadullisen tason ylläpito ja kehittäminen. LEAN-toimintaperiaatteiden mukaisilla kehitysprojekteilla on saavutettu useassa yrityksessä merkittäviä tuottavuushyppyjä. Investoinneissa ollaan odottavalla kannalla, mutta investointisuunnitelmia on tehty, jos talous alkaa taas kasvaa.

Vähittäiskauppa ja palvelut -toimialan kehitysnäkymät ovat viriämässä varovaisesti parempaan suuntaan. Kuluttajien luottamus omaan talouteen on parantunut. Ostovoiman kehitystä varjostaa nimellispalkkojen vaimea kehitys. Tukea ostovoimaan antaa lisääntyvä työllisten määrä ja edelleen hidas inflaatio. Venäläisten matkailijoiden määrä on lähtenyt pitkän vaisun kauden jälkeen kasvuun. Tämä vaikuttaa toimialaan positiivisesti. Erityiskaupoilla tilanne on jakaantunut. Osalta kuuluu pitkän vaisun kauden jälkeen nyt myös positiivista. Vapautettujen aukioloaikojen seurauksena kaupan alan työllisten määrä on lähtenyt kasvuun. Osalla pienistä yrittäjävetoisista kaupan pisteistä vaikeaa, koska ei ole varaa palkata lisätyövoimaa aukioloaikojen jatkamiseen; oma jakaminen ja resurssit koetuksella.

Kaivannaisteollisuudessa raaka-aineiden hintakehitys on ollut nousujohteinen viimeisen puolen vuoden ajan. Kaivosteollisuus uskoo raaka-aineiden myönteisen hintakehityksen jatkuvan. Malminetsintälupahakemusten määrä on lähtenyt Suomessa selvään nousuun. Uusia lupia on haettu myös Pohjois-Karjalaan. Kaivosyhtiö Boliden panostaa merkittävästi malminetsintään maakunnassa ja sen lähialueilla. Luonnonkiviteollisuuden vienti on edelleen vaimeaa. Kotimaan kysynnässä on havaittavissa piristymistä, johtuen mm. rakennusteollisuuden volyymin kasvusta. Maakunnassa on meneillään useita kansallisia ja kansainvälisiä kaivannaisalan kehittämishankkeita.

SOTE-alalla on nähtävissä kotipalvelujen kasvua, jolloin yrittäjillä on mahdollisuus kasvattaa liiketoimintaa. Ikääntyneiden asumispalveluissa tultaneen tulevaisuudessa kasvattamaan kevyempiä asumispalveluja, jolloin kuntien menoja saataisiin näiltä osin pienemmiksi. Etenkin asumispalveluja tarjoavien yritysten kehittämistyö tulee olemaan uusien, kevyempien ja edullisempien palvelujen kehittäminen yhteistyössä kuntien kanssa. Uusien yritysten markkinoille pääsy on haasteellista.

Luovien alojen merkitys työllistäjänä kasvaa koko ajan. Luovien alojen yritysten monialaisten tilojen kysyntä ja kasvu on ollut suurta. Erilaiset toimijat haluavat yhteisten tilojen kautta laajentaa omaa osaamistaan, verkostojaan ja yhdessä tekemän yritysyhteisön tarjoamia palveluita. Tämä vahvistaa jokaista yksittäistä toimijaa. Vaski – monialainen yrityskehittymä Kontioniemessä työllistää n. 20 henkilöä kymmenessä yrityksessä ja Osuuskunta Sulatto (protopajatoimintaa) on laajenemassa n. 10 jäsenestä VR:n veturitalleilla. Pohjois-Karjalan kysyntä kansainvälisten mainostuotantojen kuvauspaikaksi on ollut erittäin vilkasta tänä keväänä. Verkostoituminen ja sen kehittäminen nähdään asiana, johon tulee nyt panostaa yrityksissä. Kansainvälisyys on lähtökohta ja menestystä tullut monelle yksittäiselle luovien alojen toimijalle. Luovien alojen yritykset hakevat kasvua, mikä näkyy kehittämishankkeiden kasvavana määränä. Luovilla alojen myynti on kasvamassa.

Matkailualalla merkityksellistä on se, että Venäjän taloudellinen alamäki taittui 2016 lopulla nousuun, joka on heijastunut venäläisten asiakkaisen määrän kasvuna. Kasvua matkailuun haetaan edelleen myös saksankielisestä Euroopasta ja Hollannista. Lisäksi kasvupotentiaali on erityisesti Aasiassa (Kiina). Saksanlaisten matkailu onkin osoittanut jo kasvunmerkkejä. Kotimaan matkailua ei unohdeta, sillä esimerkiksi vuonna 2016 suurin kasvu Pohjois-Karjalan ja Joensuun seudulla saavutettiin juuri kotimaisten asiakkaiden avulla. Uusien matkailualueiden kehittämistä tulee edelleen jatkaa sekä hakea investointeja näihin myös mm. Aasiasta.

Elintarvikealalla alkutuotannon osalta on positiivisia odotuksia, koska tuottajahinnat ovat hieman nousseet. Seudulla on positiivinen odotus tulevaisuudesta ja merkkejä on olemassa siitä, että aallonpohja on ylitetty. Elintarvike- ja leipomoyrityksissä investoinnit jatkuvat edelleen ja lähi- ja luomuruoan kysyntä jatkaa kasvua. Pohjois-Karjalassa on aloitettu uusi REKO- lähiruokarinki, jossa tuottajilla on mahdollisuus myydä tuotteitaan suoraan kuttajille Joensuun ja Kiteen toreilla. Hyönteistuotanto kasvaa vahvasti Euroopassa ja toimialan odotetaan kasvavan myös Suomessa vaikka toistaiseksi ihmisravinnoksi hyönteistuotanto ei ole lain mukaan sallittua. Kuminan viljelyssä ja jatkojalostuksessa on tulevaisuudessa mahdollisuuksia maataloille ja yrityksille. Suomessa tuotetaan 1/3 maailman kuminasta ja Etelä-Suomeen valmistuu uusi kuminan jalostuslinjasto.

Maatalouden tilanne on haasteellinen. Tuottajahintojen aleneminen jatkui jo kolmatta vuotta perättäin. Vaikka myös tuotantopanosten hinnoissa on tapahtunut laskua, se ei ole tapahtunut samassa suhteessa kuin tuottaja-hintojen lasku. Viljelijöiden tulotaso on Suomessa laskenut EUn keskitasoa voimakkaammin. Maidon ylitarjonnan takia EU:ssa on otettu käyttöön maitotilojen kriisituki tuotannon vähentämiseksi. Tämä onkin kääntänyt tuotantomääriä laskuun ja maidon tuottajahinnoissa lienee tapahtumassa käänne parempaan. Investoinnit maataloilla ovat vähäisiä ja maidontuotanto laski maakunnassamme edelleen. Toistaiseksi maatalojen konkurssseja ei ole ollut, mutta useat tilat ovat joutuneet tekemään rahoitusjärjestelyjä maksuvalmiuden parantamiseksi. Pahimmissa maksuvaikeuksissa oleville tiloille on ollut haettavissa vakauttamislainoja, joita on haettu myös Pohjois-Karjalassa. Tulevaisuuden uskoakin löytyy. Luonnonmukaisesti viljellyn pellon ala jatkaa kasvuaan ja luomutuotteiden kysyntä kaupoissa kasvaa. Kyseessä on maailmanlaajuinen ilmiö. Luomutuotannon kasvuvauhti on yli 10 % ja esim. USAssa luomutuotteiden kulutus kasvoi vuodessa 11 %.

Puukauppavuosi 2016 muodostui ennätysvilkkaaksi. Puun kysyntä näyttää jatkuvan myös alkuvuonna hyvänä, jopa viime vuotista vilkkaampana. Puun kantohintoihin ei ole odotettavissa suurin muutoksia. Puun kysyntä on melko hyvä kaikille puulajeille, vain koi-vukuitupuulla on jonkin verran menekki-vaikeuksia. Myös energiapuun kysyntä on heikkoa. Metsäteollisuuden isot investoinnit lähimaakuntiin lisäävät osaltaan uskoa metsätalouteen. Sahatavaran vienti on vetänyt hyvin ja sekä sellu- että vaneritehtaat käyvät täysillä.

Yritystoimintaan liittyvissä **ympäristöasioissa** ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia ja ympäristön tila on suhteellisen hyvä, eikä niitä ole nähtävissäkään. Pitemmällä aikajaksolla vesien hoidon tilatavoitteiden saavuttamiseen liittyy riskejä erityisesti alueilla, joilla on kaivannaisteollisuuden tai turvetuotannon keskittymiä, ja vireillä olevat metallien ja turpeen hyödyntämishankkeet toteutuvat täysimittaisesti. Maataloudessa voimakkaan rakennemuutoksen seurauksena tapahtunut tuotannon alueellinen keskittyminen voi paikoin heikentää mahdollisuuksia saavuttaa vesien tilatavoitteet ja olla ristiriidassa alueelle suunniteltujen vesiensuojelullisten toimenpiteiden kanssa. Metsätaloudessa riskit liittyvät hakkuiden merkittävään lisäämiseen, minkä seurauksena eroosio ja kuormitus vesiin voivat lisääntyä.

Työvoiman kysynnän näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia / Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> Pohjois-Karjalassa mikroyrityksiltä on tullut ennätyksellisen paljon yritystuki-hakemuksia. Ilahduttavinta on ollut runsas uusien yritysten perustaminen. Maaseutumatkailussa on odotettavissa kasvua. Venäläismatkailijoiden määrässä aallonpohja lienee ohitettu. Kasvua odotetaan myös marjan-viljelyssä ja -jatkojalostuksessa. 	<ul style="list-style-type: none"> Työvoiman kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa hyvin, erityisesti metalliteollisuudessa, myös muovipuolella jatkuva pula osaavista tekijöistä; Bioenergiaosaamisen tarpeiden tunnistaminen ja turvaaminen
<ul style="list-style-type: none"> Maahanmuuttajien joukossa on entistä enemmän henkilöitä, joilla on hyvä perus- tai korkeasteen ammatillinen koulutus ja jotka tarvitsevat kielikoulutuksen (suomi) lisäksi vain päivitystä suomalaisille työmarkkinoille sijoittumiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> Yritysten työvoimatarpeiden laajempi kartoitus ja analysointi, yritysälähtöisten rekrykoulutusten parempi hyödyntäminen (mm. pienet yritykset, piilotyöpaikat esille). Myös yritysten työssä olevan henkilöstön osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen mm. yhteishankintakoulutuksilla.
<ul style="list-style-type: none"> Metalli- ja muovialat ovat lisänneet työvoimaa ja tämä jatkuu myös kuluvana vuonna; samoin elintarvikeala ja julkissektorilla hyvinvointi/soteala. 	<ul style="list-style-type: none"> Julkisen sektorin työpaikkojen vähentyminen
<ul style="list-style-type: none"> Bio- ja metsäpuolella on menossa investointeja, jotka vaikuttavat ainakin logistiikka-ketjuun myös täällä Pohjois-Karjalassa 	<ul style="list-style-type: none"> Maahanmuuttajien osaamisen käyttöönotossa haasteena on riittävä suomen kielen osaaminen

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia / Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> Työttömyyden kasvu pysähtynyt; Työvoiman kysynnässä kasvua rekrykoulutusten kautta mm. muovi-, leipomo-, metalli-, kuljetus- ja maanrakennusalat 	<ul style="list-style-type: none"> Ikääntyneiden ja ikääntyvien työnhakijoiden osuus alueella on merkittävä; yli 55-vuotiaita on n. 2200, joista yli 60-vuotiaita n. 1200. Nämä muodostavat merkittävän osuuden pitkäaikaisyöttömyydestä ja heidän työllistymisensä ei ole kovin todennäköistä.
<ul style="list-style-type: none"> Vuoden 2017 alusta käynnistyneen Pohjois-Karjalan oman työllisyys- ja yrityspalveluja koskevan kokeiluhankkeen täysitehoinen hyödyntäminen työllisyyden hoidossa (tavoitteena 1000 uutta työpaikkaa ja 10 %:n säästö työttömyyden kokonaisuudessa) 	<ul style="list-style-type: none"> Tuta-syistä irtisanotuksi tulevista osalla koulutus ja osaaminen eivät vastaa työmarkkinoiden tämän päivän vaatimuksia (esim. ammatillinen koulutus, kielitaito, digiosaaminen); työttömäksi jää myös runsaasti ikääntyviä, lähellä eläkeikää olevia henkilöitä.
<ul style="list-style-type: none"> Pitkäaikaistyöttömyyden hoidossa kunnilla enemmän painopistettä ennaltaehkäisevässä toiminnassa 	<ul style="list-style-type: none"> Yt-neuvottelujen määrät ovat edelleen melko samalla tasolla kuin muutamana viime vuonna.
<ul style="list-style-type: none"> Nuorten työllisyytilanne parantumassa; ohjaimoverkoston toiminta kehittynyt. 	<ul style="list-style-type: none"> Nuorista työnhakijoista osa tulee muuttamaan työn perässä suurimpiin kasvukeskuksiin, joka laskee työttömyyden tasoa, mutta pitkällä aikavälillä voi vaikuttaa työvoiman saantiin

<ul style="list-style-type: none"> • Myös työmarkkinoilla olevien ikärakenteessa ikääntyvien osuus on merkittävä, joten eläköityviä on paljon ja sitä kautta työmarkkinoille syntyy kysyntää, joka alentaa työttömyyttä 	<ul style="list-style-type: none"> • Uuden TYP-lain toteuttamisesta huolimatta työllisyystilanne ei parane rakennetyöttömyyden osalta; huonosta työmarkkinatilanteesta johtuen monialaisen yhteispalvelun toiminnallakin pitkäaikaista ratkaisua hakijoiden tilanteeseen on vaikea löytää.
<ul style="list-style-type: none"> • Aikuisia työnhakijoita alueella on pääosin tutkintoon johtavissa koulutuksissa n. 1200 ja koulutusta on toistaiseksi ollut hyvin tarjolla. Tutkinnon suoritettuaan heillä on työmarkkinoita vastaava osaaminen ja motivaatio työelämään sijoittumiseksi sekä työnhaku suuntautuu yleensä lähialueille, koska ovat mm. perheidensä kautta sitoutuneita alueelle. 	<ul style="list-style-type: none"> • Maahanmuuttajataustaisten työttömyyden pahentuminen entisestään ulkomaalaisten työttömyysasteen ollessa jo nyt Pohjois-Karjalassa maan suurinta (yli 50 % työttömänä)
<ul style="list-style-type: none"> • Maahanmuuttajissa on potentiaalisia yrittäjiä ja oikeanlaiseen ja oikea-aikaiseen yrittäjäyyskoulutukseen panostamista tarvitaan 	<ul style="list-style-type: none"> • Kotoutumiskoulutuksen määrän tarve kasvaa, erityisesti luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen tarve on kasvanut sekä hitaan polun kielikoulutuksen tarve.

Joensuun seutukunta

Ilomantsi, Joensuu, Juuka, Kontiolahti, Liperi, Outokumpu, Polvijärvi

Joensuun seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 124 775 henkilöä. Vuoden aikana kasvua oli 31 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 10 151.

Joensuun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Edeltävässä koko Pohjois-Karjalaa koskevassa arvioinnissa on Joensuun seutukunnan painoarvo niin suuri, että käytännöllisesti katsoen Pohjois-Karjalan ja Joensuun seutukunnan vahvuudet, haasteet, tilanteet ja näkymät ovat samat. Tämän vuoksi Joensuun seutukuntaa käsitellään tässä erillisenä hyvin niukasti.

Seudun vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Työvoiman saatavuus on hyvä huolimatta muutaman toimialan (erityisesti hitsaajat ja CNC-koneistajat, teollisuus ja rakennus) haasteista. Joensuussa on monipuolinen koulutus rakenne, joka tuo alueelle paljon nuoria ja innokkaita opiskelijoita. Liian vähäiselle huomiolle on jäänyt yliopiston ja ammattikorkeakoulun sadat ulkomaiset opiskelijat. Heidät tulee saada paremmin mukaan elinkeinojen kehittämiseen. Yritysten kansainvälistymisen edis-

tämiseen liittyvään työhön tulee kuulua heidän mukaan ottaminen alueen yritysten viennin edistäjänä tulevaisuudessa.

Monipuolinen elinkeinorakenne on edelleen alueemme vahvuus. Ostosmatkailu Venäjältä näyttää hienoista kasvua.

Teknisen alan kiinnostavuuden lisääminen on koko maakunnan ja koko maan haaste. Hakijoiden väheneminen teknologiaan painottuvilla aloilla, niin ammattipistojen kuin ammattikorkeakoulun puolelle, on ollut valitettavaa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän näkymät ovat useilla aloilla paremmat kuin vuosi sitten. Teollisuus on saanut lisää tilauksia, mikä näkyy myös työpaikkojen määrien kasvuna. Joensuussa asuntojen rakentaminen vilkastuu tänä ja ensi vuonna.

Potentiaalisia kasvualoja ovat muoviala ja metalliteollisuus. Lisäksi matkailualalla on potentiaalia mutta tehokas hyödyntäminen vaatii markkinoinnin lisäämistä oikein kohdenetusti.

Teollisuudessa ja palvelualalla on nähtävissä investointeja myönnettyjen rahoitusten kautta. Yritykset ovat kiinnostuneita kansainvälistymisestä ja tämä vaatii pitkäjänteistä työtä ja verkostoitumista. Tätä on tukemassa mm. Team Finland.

Starttirahan kysyntä on lähes samalla tasolla kuin päättyneenä vuotena. Maaseudun perustamistuki on ollut viime vuotena monelle parempi rahoituskanava ja siksi siinä on osasyy starttipäätösten pienenemiseen laskuun. Vuonna 2016 aloittaneita yrityksiä Joensuun seutukunnassa oli 495 ja lopettaneita 299 (erotus +196 kpl). Maahanmuuttajien perustamien uusien yritysten lukumäärä on vähentynyt.

Rakentamisen odotetaan jatkuvan normaalia vilkkaampana Joensuun seudulla. Suurimmat rakennuskohteet ovat mm. Nepenmäen koulu, Rantakylän normaalikoulu, Kaupatori, Ilosaari ja Raatekankaan eritasoliittymä. Rakennustuoteteollisuuden tilauskanta on kasvava ja investointeja maltillisesti lisäävä. Rekrytointitarve kasvaa toimialalla. Myös sahausken, höyläyksen ja kyllästyksen euromääräinen kasvu ollut yli 10 % vuodentakaiseen tilanteeseen nähden ja jatkuu edelleen. Investoinnit lisääntyvät erityisesti koulu- ja päiväkotirakentamisessa. Lähitulevaisuudessa uudet asuinalueet kasvavat edelleen ja kerrostalo- ja julkisrakentamisessa puun käytön odotetaan kasvavan tämän hetkisestä tasostaan. Alueella rakennetaan maan keskiarvoa enemmän puurunkoisia rakennuksia.

Työvoiman kysynnän näkymät

Hyvin menestyneellä ICT-alalla keskeisin kasvun este on kokeneen ja osaavan henkilöstön puute. Puute on lähinnä AMK- ja yliopistotasoisista osaajista. ICT-alalla esiintyy paljon halukkuutta kansainvälistymiseen. Myös muovialalla on jatkuva pula osaavista tekijöistä, samoin metalliteollisuudessa.

Julkisen sektorin osuus työllistäjänä on ollut laskussa ja sama linja näyttäisi jatkuvan. Sote- ja opetuslalla julkisen sektorin osuus työllistäjänä on suurin, mutta yksityisten palvelujen tarjoajien määrä kasvaa sielläkin.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyyden kasvu on pysähtynyt, myös nuorten työllisyystilanne on parantumassa.

Maahanmuuttaja-asiakkaiden määrä kasvaa seutukunnalla. Kielikoulutusta on ollut tähän asti riittävästi tarjolla. Haasteena on, miten lisääntyvän kielikoulutustarpeen myötä koulutuspaikkoja riittää kotoutumissuunnitelmaan oikeutetuille ja jäävätkö kotoutumisajan ulkopuolella olevan ilman kielikoulutusta.

Keski-Karjalan seutukunta

Kitee, Rääkkylä, Tohmajärvi

Keski-Karjalan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 17 643 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 276 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 18,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 374.

Keski-Karjalan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Seudun vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seudun keskeisimmät vahvuudet ovat puu- ja metalliteollisuudessa sekä biotalous- ja hyvinvointialoilla. Seudulla on yhdeksän teollista yritys- ja työpaikkakeskittymää, joista Puhoksen teollisuusalue on työpaikkamäärissä suurin. Lisäksi seudulla on runsaasti vahvoja maa- ja metsätalousyrityksiä sekä palvelualan mikroyrityksiä. Rajaliikenne ja Niiralan kansainvälinen rajanylityspaikka tuovat kasvua kauppaan.

Seudun keskeisimmät haasteet kulminoituvat seuraaviin asioihin: 1) Alueen yritysten toimintaympäristön kilpailukyky ja sen vetovoima; 2) Alueen yritysten halu uusiutua digitalisaation/teknologian avulla; 3) Uusien osaamis pohjaisten, kasvuhakuisten ja kansainvälisten yritysten syntyminen; 4) Rajaliikenteen tehokkaampi hyödyntäminen (rajaliikenne lievässä laskussa, mahdollisuutena Karjalan Silkkitie -junakuljetusväylä ja Niiralaan konttiliikennestatus); 5) Kuntien väestön, työllisyyden ja talouden kehitys; 6) Yritysten omistajavaihdosten onnistuminen.

Ympäristön tila on hyvä ja keskeiset ympäristöriskit ovat hallinnassa.

Liikenteen, logististen yhteyksien ja saavutettavuuden kannalta keskeistä on se, että 9-valtatien parantaminen välillä Onkamo - Niirala ympäristövaikutustenarvio on päättynyt ja yleissuunnittelu käynnistyy kuluvana vuonna.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Teollisuuden vienti on kasvanut peräti 25 % vuoden 2016 ensimmäisellä vuosipuoliskolla. Myös rakentaminen on liikevaihdon osalta kasvanut, mutta sen kohteet ovat olleet etupäässä seudun ulkopuolella. Sen sijaan kaupan alalla ja palveluissa ovat laskeneet. Biotalous- ja hyvinvointialat ovat kasvussa.

Yritysten tilauskannat ovat parantuneet, mutta yritysten välillä on suuriakin eroja. Yritysten kehittämis- ja investointihakkeiden määrä on kasvanut. Kansainvälistymiseen tähtääviä yrityksiä on niukasti.

Aloittavien yritysten määrä (v. 2016: 65 kpl) on ollut hieman suurempaa kuin edellisenä vuonna (v. 2015: 61 kpl). Lopettaneita yrityksiä oli 43 kpl (normaalipoistuma), lisäksi kaupparekisteristä on poistettu jo pitkään toimimattomia yrityksiä 81 kpl. Perus- ja jatkostarttien määrä on edelleen laskenut edelliseen vuoteen verrattuna (v. 2016: 18 kpl, joista aloittavia 11 kpl ja jatkoja 7 kpl, ja v. 2015: 28 kpl, joista aloittavia 13 kpl ja jatkoja 15 kpl). Omistajanvaihdosprosesseja on ollut hieman vähemmän kuin edellisenä vuonna, mutta toteutuneita yrityskauppoja on ollut enemmän (v. 2016: 10 kpl ja v. 2015: 8 kpl). Maahanmuuttajien ja työttömien henkilöiden perustamien yritysten määrä on pysynyt edelleen alhaisena.

Seudun merkittävimmät käynnissä tai tiedossa olevat investoinnit ovat Kiteen kaupungin uuden paloaseman rakentaminen, dementiakotia Aatoksen palvelutalon rakentaminen Tohmajärvellä, Puhoksen teollisten yrityshankkeiden toteutuminen sekä Tohmajärvellä Niiralan sisäterminaalitilojen hyödyntäminen varastointi- ja logistiikkatoiminnoissa.

Työvoiman kysynnän näkymät

Työvoiman kysyntä on pysynyt hyvällä tasolla SOTE-alalla sekä biotaloudessa. Myös kokkien kysyntä on ollut majoitus- ja ravitsemusalan yrityksiin hyvä. Kuntien rooli seudun työllistäjänä on ollut merkittävä, mutta valtio on supistanut vuosittain seudun työpaikkamäärää.

Biojalostamoihin koneita ja laitteita valmistava yritys Biocone Oy työllistää tällä hetkellä 18 työntekijää Kiteellä. Lisäksi samaan yritys konserniin kuuluva Provetek Oy on lisännyt työvoimaa 35 työntekijään (+10). Rekrytointitarpeita on oletettavasti tulossa edelleen. Kolmessatoista yrityksessä on toteutettu 34 kisälliä ja 34 työpaikkaohjaajaa koskeva Osaa-va Keski-Karjala - hankkeen mestari-kisälli -tyyppinen pilottikoulutus. Kiteen paloaseman rakentaminen sekä Dementiakotia Aatoksen hoitokodin rakentaminen parantavat rakennusmiesten työllisyyttä. Yksityiset hoiva-alan yritykset tarvitsevat lisää hoiva-alan ammattihenkilöstöä ja tukihenkilöitä. Lisäksi Puhoksen ja Niiralan yrityshankkeet voivat toteutessaan tarvita työntekijöitä.

Rekrytointiongelmia on lähinnä terveydenhuoltoalan osaajien osalta (sairaanhoitajat ja lääkärit). Myös kausiluonteisista työntekijöistä (kokeista, ravintola-alan työntekijöistä jne.) on myös ollut pulaa. Maahanmuuttajista ei ole ollut merkittävää apua osaavan työvoiman saatavuuden vuoksi, osittain puutteellisen kielitaidon vuoksi.

Toiveissa on, että koulutusorganisaatiot lisäävät seudulla tapahtuvaa aikuiskoulutus- tarjontaa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys on laskenut 9,5 % tammikuussa 2017 verrattuna edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan. Työttömänä oli 1355 henkilöä eli 142 henkilöä vähemmän kuin vuosi sitten (työttömyysaste yhä 18,0 %). Työttömien määrän lasku jatkuu edelleen. Yritysten tilauskanta ja markkinatilanne on parantunut ja samalla ne ovat tehneet enemmän investointeja ja kehittämistyötä sekä palkanneet lisää työntekijöitä. Avoimia työpaikkoja on ollut avoinna noin 2-4 -kertainen määrä pariin edellisvuoteen verrattuna. Työvoimaviranomaiset, kunnat ja kehitysyritykset ovat tehostaneet työllistämistoimenpiteitä ja saaneet välitettyä aikaisempaa enemmän työnhakijoita mm. valmennusten ja koulutusten kautta yrityksiin.

Pitkäaikaistyöttömien määrä on Keski-Karjalan alueella hieman laskusuuntainen ja kehityksen ennustetaan jatkuvan samantyyppisenä. Myös työttömien nuorten määrä on vähentynyt edellisvuoteen verrattuna. Osa nuorista hakeutuu koulutukseen seutukunnan ulkopuolelle, seutukunnalla olevan koulutuksen vähäisyyden ja kapea-alaisuuden takia. Vain osa koulutuksen suorittamisen jälkeen palaa omalle seutukunnalle. Keski-Karjalassa on runsaasti maahanmuuttajataustaisia työnhakijoita, joilla on puutteellinen suomen kielen taito. Kiteelle sijoittuneen vastaanottokeskuksen myötä maahanmuuttajataustaisten henkilöiden työnhakijoiksi hakeutuminen Kiteen toimipaikan osalta on ollut vähäistä. Myönteisen päätöksen jälkeen hakeudutaan suurempiin asutuskeskuksiin. Turvapaikan hakijoita vastaanottokeskuksessa on tällä hetkellä noin 250 henkilöä. Alueelle jääville pitää pystyä järjestämään kotoutuskoulutusta ja haasteena on sopivien työpaikkojen löytyminen pienten työmarkkinoiden vuoksi.

Rakennemuutoksen myötä työttömäksi jääneiden osaaminen ja ammatillinen koulutus eivät vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia. Heidän osaltaan lisäkoulutus tai uudelleen kouluttautuminen on välttämätöntä työmarkkinoille sijoittumiseksi.

Käynnissä tai tulossa olevia merkittäviä irtisanomisia ei ole tiedossa. KESLA -konserniin liittyvä MFG Components Oy on myytävänä ja tärkeää olisi ostajan löytyminen maakunnassa, jotta työpaikat säilyisivät Tohmajärvellä.

Pielisen Karjalan seutukunta

Lieksa, Nurmes, Valtimo

Pielisen-Karjalan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 21 706 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 386 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 19,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 722.

Pielisen Karjalan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+

Arviointiaskeikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Seudun vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pielisen Karjalan keskeisimpiä vahvuuksia on metsäbiotaloudessa sekä elintarvike- ja matkailualalla. Vastaavasti keskeisimmät haasteet kohdistuvat väestön ikärakenteeseen, joka heijastuu sekä työvoimatarjontaan että seudun kulutuskäyttäytymiseen. Mm. koulutuksen vähenemisen johdosta nuoret muuttavat paikkakunnalta. Myös julkisten palvelujen turvaaminen tulee entistä haasteellisemmaksi.

Seudun kannalta tärkeän junayhteyden tulevaisuus Joensuun suuntaan on epävarma. Tiestö on rapautumassa, ja seudulla kannetaan huolta myös Joensuun lentoliikenneyhteysistä. Valokuituverkon rakentaminen parantaa tavoitettavuutta. Bioenergiainvestointien toteutuessa osaavan työvoiman saatavuus avautuviin työtehtäviin huolestuttaa, kuin myös alueen elinkeinoelämän digitaalisuutta ja robotiikkaa koskevassa kehityksessä mukana pysyminen ja kilpailukyvyyn säilyttäminen.

Aluetta voidaan pitää harvaan asuttuna, jossa teollisuuden sekä maatalouden ympäristökuormitusta voidaan pitää normaalina. Suunnitteilla olevat bioenergialaitokset vaativat ympäristöluvut sekä YVA-menettelyn, osittain nämä luvat on jo saatu. Laitosten ei kuitenkaan uskota tuovan erityisiä ympäristöhaittoja.

Maataloudessa tilakoko kasvaa jatkuvasti kannattavuuden säilyttämiseksi. Tuottajahintojen lasku heikentää maatilojen kannattavuutta ja vähentää investointien määrää.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elintarviketeollisuus on edelleen nosteessa. Kotimaisuus ja lähiruoka-aate ovat pinnalla, minkä lisäksi gluteenittomien tuotteiden kysyntä kasvaa. Seudun leipomot ovat merkittäviä toimijoita kotimaan markkinoilla ja ne ovat avanneet myös vientitoimintaa. Isoilla toimijoilla on jatkuvaa tuotekehitystä sekä investointeja tuottavuuden parantamiseksi.

Metsäteollisuudella ja bioenergialla on paljon kehittämismahdollisuuksia ja nyt myös resursseja investointeihin yms., jos ne osataan hyödyntää oikein. Binderholz Nordic Oy on käynnistänyt investoinnit toimintansa edelleen kehittämiseksi. Bioenergia/tuote-hankkeiden rahoitukset ovat edenneet, mutta odottavat vielä lopullista muotoaan.

Perinteisellä metalli- ja koneenrakennusteollisuuden toimialalla viestit yritysten suunnalta ovat olleet myönteisen positiivisia. Varovaisuutta on yhä, mutta näkymät vaikuttavat paremmilta.

Sote-alalla on uusia yrityksiä ja työvoimaa tarvitaan niihin. Ikäihmisten määrä on suuri suhteessa työikäisten määrään. Sote-uudistus tuo epävarmuutta paikallisiin palveluntuottajiin, pelkona on valtakunnallisesti ja kansainvälisesti toimivien yritysten tuleminen paikallisille markkinoille aggressiivisella hinnoittelulla sekä palvelutoiminnan keskittäminen Joensuun seutukunnalle.

Matkailun kehityksessä on pientä paranemisen merkkiä ruplan kurssin paranemisen osaltaan kasvattaessa venäläisten matkailijoiden määrää. Lisäksi Bomban alueen investoinnit luovat matkailualalle kasvua. Kansainvälisiin asiakkaisiin panostavien yritysten määrä on kasvussa. Kolin alueen matkailun kasvu jatkuu edelleen. Kolin matkailun investointien liik-

keellelähtö vahvistaa koko maakunnan matkailun kehittymistä. Lieksan kaupunki ja Juuan kunta ovat aloittaneet Kolin ja siihen läheisesti liittyvien alueiden kokonaisaluesuunnittelun.

Kaupan alan kehitystä on heikentänyt talouden hidas kasvu ja verkkokaupan lisääntyminen. Väestön väheneminen ja hintojen alentuminen ovat heikentäneet kaupan alan kannattavuutta.

Komposiittiteollisuus tekee toimenpiteitä kannattavuutensa parantamiseksi.

Seudulla on vireillä tai käynnissä useita miljoonaluokan investointihankkeita (mm. Valtimon CHP-laitos, Valtimon kehitysvammaisten hoitolaitosinvestointi, Nurmeksen Känkkääjän teollisuusraiteen rakentaminen, Lieksan liikuntahalli sekä Nurmeksen yhteisöpiha ja päiväkotii). Yritysten tilauskannat ja toimitusajat ovat lähteneet varovaiseen kasvuun, suunnitelmallista ja pitempikestoista t&k&i-toimintaa lähinnä muutamilla suurimmilla toimijoilla. Seutukunnalla toimii suoran ja välillisen viennin yrityksiä varsin monipuolisesti. Yrityksille kasvuun ja kansainvälistymiseen tukevia toimenpiteitä tarvitaan, että päästään suunnitelmallisempaan ja pitempikestoiseen kansainvälistymisen kehittämiseen. Tätä kautta on myös mahdollista saada uusia yrityksiä tälle kehittämisen polulle. Kansainvälistyminen vaatii verkostoitumista, mutta niche-tuotteella yritykset voivat tehdä tuloksellista vientiä myös ilman paikallista merkittävää verkottumista.

Uusia yrityksiä rekisteröitiin vuoden 2016 aikana 53 kpl. Yritysten määrä kasvoi nettomääräisesti 12 kpl:lla. Omistajanvaihdoksia tapahtuu aivan liian vähän ottaen huomioon yrittäjien korkea keski-ikä. Rahoituksen saaminen yrityskauppoihin on vaikeutunut vakuuksien osalta. Tulevina vuosina on odotettavissa palveluyritysten määrän väheneminen yrittäjien jäädessä eläkkeelle. Maahanmuuttajataustaisten yritysten määrä on vielä varsin pieni, mutta sen odotetaan kasvavan.

Työvoiman kysynnän näkymät

Seudulla on työvoimapolua leipureiden, elintarviketeollisuustyöntekijöiden ja SOTE-alan henkilöstön osalta. Lisäksi pulaa on yrittäjistä. Julkiselle sektorille on tulossa merkittävä määrä työpaikkoja mm. eläköitymisen myötä. Toiminnan kehittämisen kautta kaikki paikat eivät tule kuitenkaan välttämättä uudelleen täytettäviksi.

Biotuotetehtaisen rahoitusten varmistuminen toisi tuleville vuosille tarvetta alueen näkökulmasta merkittäviin rekrytointeihin. Hankkeiden toteutuessa voi syntyä haasteita koulutuksen tarjoajille reagoida näihin tarpeisiin riittävän nopeasti ja tarvittavalla volyyymillä. Leipomo-yritykset rekrytoivat vuoden aikana noin 15 henkilöä. Rekrytointiongelmia on esiintynyt leipureiden, hoitoalan, siivoojien, yrittäjien, keittäjien, kokkien ja elintarviketeollisuustyöntekijöiden osalta.

Maahanmuuttajataustaisten henkilöiden merkitys osaavan työvoiman saatavuuden kannalta on ollut toistaiseksi varsin pieni. Syynä on puutteellinen kielitaito ja koulutus.

Omaehtoinen koulutus on lisääntynyt. Koulutuksissa voidaan nyt hyödyntää nopeita tietoliikenneyhteyksiä. Rekry- ja täsmäkoulutuksen määrä on kasvussa. Epätietoisuutta aiheuttaa se, mitä vaikutuksia seuraa siitä, kun ammatillinen työvoimakoulutus siirtyy OKM:n alaisuuteen. Olisi turvattu joustava monimuotokoulutus, koulutuksen kehittäminen työvoiman tarpeita vastaavaksi esim. elintarvikealan koulutus. Tulevaisuuden haasteisiin tu-

lisi valmistautua varautumalla uusien alojen tarpeiden täyttämiseen sekä uusien ammattien sisältöjen raamittamiseen ja kouluttamiseen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien kokonaismäärään ei ole odotettavissa muutoksia, eläköityminen voi hieman pienentää työttömien kokonaismäärää. Sen sijaan erityisesti keski-ikäisten pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvussa. Kuntouttava työvoima korjaa tilastoja, mutta todellista työllistymistä ei juuri tapahdu. Palkkatukea voidaan myöntää vain työllistämishankkeisiin, joiden määrä on vähentynyt. Työllisyysmäärärahojen väheneminen lisää työttömyyttä.

Nuorten työllisyysessä ei ole tiedossa isoja muutoksia ikäluokkien pienentyessä selvästi. Ulkomaalaisten työllistymistä estää eniten kielitaidon puute. Korkeasti koulutettujen työttömien määrä on kasvussa. Keski-ikäisten työttömien määrä on kasvamassa ja heidän sijoittumisensa työmarkkinoille on vaikeutunut, vaikka työvuosia olisi paljon jäljellä. Ammattillisen lisäkoulutuksen siirtyminen OKM:lle vuoden 2018 alusta vähentää TE-toimiston lisäkoulutusmahdollisuuksia. Ilman lisäkoulutusta uudelleen työllistymisen mahdollisuudet ovat heikot. Eläkeputkessa on työvoimaa, jolla on pitkä työkokemus ja alhainen koulutus.

Maahanmuuttaja-asiakkaiden määrä on ollut laskussa. Nyt vastaanotokeskuksen myötä tilanne voi muuttua, jos turvapaikan saaneet jäävät paikkakunnalle. Haasteena löytää sopivia työpaikkoja, jotta maahanmuuttaja-asiakkaat jäisivät paikkakunnalle saatuaan kielikoulutuksen.

Juuassa sijaitsevan Tulikivi Oyj:n lomautukset vaikuttavat myös Nurmeksen ja Valtimon alueilla.

Lisätietoja

Tapio Kinnunen
Team Finland kasvu- ja kansainvälistymiskoordinaattori
Pohjois-Karjalan ELY-keskus
puh. 0295 026 063
tapio.kinnunen@ely-keskus.fi

Minna Keränen-Kultanen
suunnittelija
Pohjois-Karjalan ELY-keskus
puh. 0295 026 138
minna.keranen-kultanen@ely-keskus.fi

Keski-Suomen ELY-keskus

Jämsän sk 6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta +
Työttömyys +

Jyväskylän sk 6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta +
Työttömyys +

Joutsan sk 6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta +
Työttömyys 0

Keski-Suomessa asui vuoden 2016 lopussa 276 126 henkilöä. Vuoden aikana kasvua oli 346 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 21 852.

Keski-Suomen ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

- + väestö kasvaa maakunnassa
- + työllisyysaste on parantunut edellisvuodesta
- + työttömyys alenee, jopa pitkäaikaistyöttömyys on kääntynyt laskuun
- + TE-toimistoon ilmoitettujen avointen työpaikkojen määrä on kasvanut
- + työnantajilla hyvät mahdollisuudet saada lisäkoulutuksen keinoin hyvin koulutettua työvoimaa
- + rakentaminen jatkuu vilkkaana eripuolilla Keski-Suomea
- + Keski-Suomessa liiketoiminnan kasvu oli v. 2016 koko muuta maata ripeämpää ja talouskasvua ilmeni jokaisella toimialalla
- + suhdanteiden uskotaan paranevan edelleen alkuvuonna

- lisää konkreettista tekemisen meininkiä, puheiden pitää jalostua teoiksi
- ICT-osaajista on jatkuvasti pulaa
- tiestön korjausvelka ja tiestön kehittäminen huolen aiheena, samoin liikenneturvallisuus, kun kuljetustoiminta lisääntyy
- maakunnan yhteydet ulospäin (lento-yhteydet Helsinkiin) vaikuttavat vahvasti yritystoiminnan mahdollisuuksiin ja tänne hakeutumiseen
- yrittäjien ikärakenne huolestuttaa, kuinka yritystoiminta jatkuu?
- yritystuet voisivat mennä kaupaksi vilkkaammin

Vuoden 2016 ensimmäisessä alueelliset kehitysnäkymät -katsauksessa todettiin, että Keski-Suomessa näyttää usko elinkeinoelämän menestymiseen vahvistuneen edelleen ja elinkeinoelämän ja työllisyyden näkymät nähtiin positiivisimpina sitten syksyn 2011. Kulunut vuosi on osoittanut, että arvioinnissa on osuttu ihan oikeaan, Suomen nousu taantumasta alkoi Keski-Suomesta.

Keskustelut Keski-Suomen seutukuntien asiantuntijoiden kanssa osoittavat, että hyvä vire jatkuu. Usko elinkeinoelämän myönteiseen kehitykseen on jopa jonkin verran vahvistunut. Samalla nähdään viime vuonna alkaneen työttömyyden alenemisen jatkuvan edelleen. Jopa pitkäaikaistyöttömyys on kääntynyt laskuun. Yritysten liikevaihdot ovat kasvaneet. Vientiyritysten tilauskanta näyttää hyvältä. Niin asuntorakentaminen kuin liikerakentaminenkin jatkuvat maakunnassa vilkkaana. Kuntien talous on hyvässä kunnossa ja tilinpäätökset huomattavasti aikaisempaa parempia.

Globalisaatio saattaa tuoda yllätyksiä kuten ennenkin. Ovatko toimijat nyt valmiimpia ottamaan iskuja vastaan kuin aikaisemmin? Onko kärkialojen laajapohjaisuus nyt vahvempi kuin aiemmin? Miten tulevaisuuden uhkat otetaan proaktiivisesti vastaan? Vaihtoehtoisten tulevaisuuksien mietinnän aika on nyt, kun menee hyvin ja menestyvissä yrityksissä ja koulutuksessa syntyy uusia avauksia.

Keski-Suomen **väestönkasvu** on keskusseutuvetoista. Vuonna 2016 väestö kasvoi viidessä Keski-Suomen kunnassa: Muuramessa, Uraisilla, Jyväskylässä, Laukaassa ja Toivakassa. Maahanmuuttajien määrä on selvästi ylittänyt maastamuuttajien määrän (netto-

siirtolaisuus), mikä on pitänyt yllä Keski-Suomen väestönkasvua viime vuosina. Luonnollinen väestönkasvu on hiipunut keskuseudun ulkopuolella.

Liikenne Keski-Suomen pääteillä lisääntyi vuonna 2016 2,61 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Henkilö- ja pakettiautoliikenteen kasvu oli 2,44 prosenttia ja raskaan liikenteen (kuorma- ja linja-autot sekä rekat) peräti 4,25 prosenttia. Muutokset etenkin raskaan liikenteen määrissä yleensä heijastavat sekä yleistä talouden kehitystä että muutoksia vientitoimialoilla, kuten metsä- ja teknologiateollisuudessa.

Jyväskylän seutukunta on **Suomen kymmenenneksi paras** alue yrityksille, ilmenee EK:n Kuntaranking-tutkimuksesta. Se oli iso yllättäjä noustessaan 25 seutukunnan vertailussa kymmenen pykälää ylöspäin verrattuna edelliseen Kuntaranking-tutkimukseen vuonna 2015. Yksikään muu seutukunta ei parantanut sijoitustaan yhtä paljon. Jyväskylän seutukunnan tulokset kattoivat tilastotiedot ja yrityskselyn vastaukset seuraavista kunnista: Hankasalmi, Jyväskylä, Laukaa, Muurame, Petäjävesi, Toivakka ja Uurainen.

Suurin muutos on tapahtunut paikallisten yritysjohtajien arvioissa: ne olivat kehittyneet kahdessa vuodessa merkittävästi myönteisempään suuntaan, vaikka olivatkin yhä maan keskitasoa kriittisempiä. Tilastovertailussa Jyväskylän alueen kunnat menestyivät hieman keskimääräistä paremmin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Keski-Suomessa eletään nyt **biotalouden** vahvaa nousukautta, kuten tarkemmin näkyy usean seutukunnan kuvauksesta. Äänekosken biotuotetehdas sivuvirroista syntyvine uusine tuotteineen, resurssiviisaus mm. biokaasun tuotannossa ja säästöt, joita saadaan eri raaka-aineiden mahdollisimman tarkassa hyödyntämisessä, ovat jo keskustelun arkipäivää. Kiertotalouden osalta erilaiset uusia avauksia on odotettavissa; mm maametallien kerääminen SER-romusta tai tuhkasta. Sivuvirroista uusien mahdollisuuksien näkymät ovat hyvät: uudet kuitupohjaiset tuotteet, tekstiilit, kemiantuotteet, lääke- ja kosmetiikkateollisuus, kasvualustat puutarha-alalle.

Vientiteollisuudella on viime kuukausina mennyt hyvin. Siitä kertoo mm. Valmetin tekemät useat merkittävät kaupat. Samoin metsäteollisuuden viennillä on hyvät näkymät.

Keski-Suomen voimakas **rakennusbuumista** kertoo mm. Äänekosken tienrakennushankkeet, uuden sairaalan rakentaminen on täydessä käynnissä syksyllä 2017, Kankaan alueen rakentaminen kiihtyy, Seppälän kaupparakentaminen valmistuu vuoden 2017 aikana. Asuntorakentaminen jatkuu vilkkaana Jyväskylässä. VTT:n ennusteiden mukaan Jyväskylään rakennetaan vuosittain 1 200 uutta asuntoa vuoteen 2030 saakka.

Kaupanal näkymät ovat hyvät, mikäli tilannetta tarkastellaan liikehuoneistojen rakentamisvolyyymillä. Myös päivittäistavarakaupan myynti ja asiakasmäärät ovat kasvaneet. Esim. Keskimaa -konsernin johdon mukaan laajentuneet aukioloajat johtivat viime vuonna Keskimaan markettoimialalla 128 000 tehtyyn uuteen työtuntiin. Tämä vastaa 74 kokoaikaista työntekijää. Suurin osa työtuntien kasvusta selittyy aukioloaikojen muutoksella.

Jyväskylän seudulla on vahva **kyberturvallisuuden** oppi- ja tutkimuslaitosten sekä yritysten keskittymä. **Uutena ICT-avauksena** on käynnistynyt terveystiedon hyödyntäminen

mm uuden sairaalan toiminnassa. ICT-ala etsii Keski-Suomessa jatkuvasti osaavaa työvoimaa. Vapaana on jatkuvasti n. 150 työpaikkaa. Koulutusta on Keski-Suomessa runsaasti menossa niin työvoimakoulutuksena kuin omaehtoisenakin. Mm. Tivi-lehti 14.3.2017 arvioi, että Suomi jää jälkeen ohjelmistotalouden kasvusta osaajapulan takia. Mikäli ennusteet työvoimatarpeen koosta pitävät paikkansa, ongelmat ovat sen suuruisia, että ne eivät ole ratkaistavissa alueellisesti tai paikallisesti vaan tarvitaan valtakunnallisia ratkaisuja. Tarvitaisiin myös näkökulmaa siihen, mitä tämän buumin jälkeen.

Keski-Suomi on pärjännyt **matkailun** kasvussa suhteellisen hyvin ja oli yöpymisvuorokausilla mitattuna vuonna 2016 maakunnista sijalla 6. Matkailuala tuo Keski-Suomeen 310 miljoonan euron tulot maakunnan ulkopuolelta ja kerrytti 9,5 miljoonaa euroa verotuloa vuonna 2015. Keski-Suomen matkailustrategian kärkenä on ollut matkailukeskusten kehittäminen. Merkittävimmät matkailukeskukset ovat Himos, Paviljonki, Laajavuori, Riihivuori, Revontuli-Häkärinteet, Peurunka, Piispala ja Keuruu. Yritykset ovat investoineet Keski-Suomessa matkailukeskuksiin yli 300 miljoonaa euroa vuosina 2005–2017 ja investoinnit jatkuvat.

Pk-barometrin mukaan Keski-Suomen suhdannenäkymät henkilökunnan määrän suhteen ovat paremmat kuin syksyllä 2016 ja jopa positiivisemmat kuin maassa keskimäärin. 25 % alueen pk-yrityksistä arvioi henkilökunnan määrän kasvavan ja 7 % arvioi henkilöstönsä pienenevän, saldoluvuksi muodostuu +18 (syksyllä 2016 +12). Koko maan saldoluku on +16. Jyväskylän seudun saldoluku on selvästi maan keskiarvoa korkeampi, +22. Peräti 48 % pk-yrityksistä kokee työvoiman saatavuuden kasvun esteeksi, todetaan barometrissä.

Keski-Suomen alueella kehittämishankkeisiin ja yrityskauppoihin aikoo hakea ulkoista rahoitusta koko maata suhteellisesti useampi pk-yritys. Heikosta taloudellisesta tilanteesta johtuvaa käyttöpääoman tarvetta on Keski-Suomessa myös enemmän kuin muualla maassa. Rahoitustarpeesta 18 % suuntautuu heikon taloudellisen tilanteen paikkaamiseen, koko maassa osuus on 13 %.

Keskisuomalaisista pk-yrityksistä 33 % suunnittelee omistajanvaihdosta lähimmän viiden vuoden aikana. Koko maassa osuus on jonkin verran pienempi. Investointiodotuksissa on pientä virkistymistä. Selkeää paranemista on varsinkin eteläisen Keski-Suomen investointiodotuksissa.

Maataloudessa on havaittavissa pieniä positiivisia näkymiä: investointien määrä on lisääntynyt ja talven aikana maakunnassa tehtyjen tutkimusten mukaan myös investointisuunnitelmia on aiempaa enemmän. Pohjoisessa Keski-Suomessa on suunnitelmia, joita toteutuessaan tuovat hyvän lisän laskusuunnassa olevaan maidontuotannon volyymiin.

Metsätaloudessa puukauppa on käynyt varsin vilkkaasti kuluneen talven aikana ja sen odotetaan edelleen kasvavan, kun Äänekosken biotuotetehtaan puunhankinta käynnistyy laajemmassa mitassa. Kuusisahatavaran vienti Kiinaan on lisääntynyt mutta on vaikea arvioida, kuinka pitkäaikaisesta trendistä on kysymys. Puun käyttö lisääntyy nyt myös rakentamisessa aikaisempaa enemmän. Energiapuun kysyntä puolestaan on romahtanut.

Maaseudulla toimivissa yrityksissä on havaittu piristymistä eri toimialoilla; tulossa on mm. kooltaan aiempaa suurempia investointeja. Matkailualan positiivinen kehitys heijastuu myös maaseudulle ja siellä toimiviin alan yrityksiin.

Keski-Suomen ELY-keskus myönsi maaseuturahaston yritystukia maakuntaan vuonna 2016 yhteensä 2,5 miljoonaa euroa. Liki puolet rahoista haettiin Saarijärven-Viitasaa- ren seutukunnan yrityksistä. Jämsän, Äänekosken ja Jyväskylän seutukunnille kohdistui kullekin noin 15 % kokonaispotista, Keuruulle 5 % ja pienin Joutsan seutukunta jäi nolliille.

Yhteisarvoltaan liki 11 miljoonan euron yrityshankkeista valtaosa on investointeja kasvuun esimerkiksi laajennusten ja uusien tuotantotilojen myötä sekä kapasiteetin kasvattamiseen kone- ja laitehankintojen kautta. Muutamia uusia tuoteinnovaatioita syntyy myös. Toimialoittain tarkasteltuna rahoitusta hyödynnettiin erityisesti matkailupalveluissa sekä elintarvike- ja metalliteollisuudessa. Hevostalous, puurakentaminen, metsä- ja viherpalvelut sekä erilaiset teollisuuden palvelut ovat Keski-Suomessa perinteisesti hyvin edustettui- na, niin nytkin. Investoinnit terveys- ja hyvinvointipalveluihin sekä kuvaus- ja mainospalve- luihin ovat uudempia, tämän päivän kasvajia.

Rahaa on varattu huomattava osa juuri yritysten tukemiseen ja sitä on edelleen runsaasti käytettävissä. Maakunnan yritysten toivotaan nyt aktivoituvan investoimaan ja ke- hittämään toimintaansa,

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Taloudellisen tilanteen kehittymisen kääntyminen lievään kasvuun on aiheuttanut myös osaavaan työvoimaan kohdistuvan kysynnän kasvua. Julkisessa keskustelussa edellisvuosi- sia voimakkaammin viime vuonna esiin nousi kohtaanto-ongelma; miksi työvoiman kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa? Kysymys on varsin laaja-alaisesta ja monitasoisesta ilmiöstä, jota usein keskustelussa pidetään sen kaltaisena ongelmana, joka olisi poistettavissa, mikäli siihen vain olisi riittävästi halua. Kohtaanto-ongelman voi väittää tulleen jäädäkseen. Usein arvioidaan, että pitkä taantuma on aiheuttanut osaamisen rapautumista ja vaikeuksia työllistyä. Tässä on varmasti osa totuutta. Toinen puoli selittyy sillä, että työelämä ja sen vaa- timukset muuttuvat vauhdilla. Työtaitoja on uudistettava samassa tahdissa.

Kestäväksi ratkaisuksi ainakin merkittävästi helpottamaan kohtaanto-ongelmaa tulevai- suudessa on ennakkoinnin hyödyntäminen koulutuksia suunniteltaessa. Koulutuksen määrä kokonaisuudessaan tulevaisuudessa tuskin tulee laskemaan. Kuitenkin painopisteen suun- taaminen enemmän työssä tapahtuvaksi jatkuvaksi oppimisprosessiksi toisi mitä todennä- köisemmin helpotusta kohtaanto-ongelmiin.

Työnantajat, jotka eivät odota vain julkisen sektorin vastaavan koulutuksiin liittyvistä kustannuksista, tulevat menestymään osaavan työvoiman saatavuuden kilpailussa. Työn- antajat, joskus hyvin perustellustikin, kritisoivat hyvinvointiyhteiskunnan passivoivasta vai- kutuksesta työntekijöiden työmotiiviin, mutta eivät huomaa hyvinvointiyhteiskunnan heihin itseensä kohdistuvasta passivoivasta vaikutuksesta keskusteltaessa osallistumisesta kou- lutuksiin kohdistuvien kustannusten jakamisesta.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Keski-Suomessa työttömien määrä on selvästi vähentynyt vuoden takaiseen verrattuna (helmikuu 2016-helmikuu 2017). Helmikuun lopussa oli yhteensä 19 746 työtöntä työnha-

kijaa. Se on 2 277 (10,3 %) vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on tällä hetkellä 15,5 prosenttia. Suurten kaupunkien työttömyyslukuvertailussa Jyväskylän taakse jäävät Tampere, Oulu, Pori ja Lahti.

Helmikuun lopussa yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita pitkäaikaistyöttömiä oli 7 361, mikä on 915 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työttömyys laski kaikissa muissa ikäryhmissä paitsi 15–19-vuotiaissa verrattuna viime vuoden vastaavaan ajankohtaan. On merkille pantavaa, että työttömyys laski myös kaikissa aktiivisemmin työelämässä mukana olevien ikäryhmissä.

Jyväskylän seutukunta

Hankasalmi, Jyväskylä, Laukaa, Muurame, Petäjävesi, Toivakka, Uurainen

Jyväskylän seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 182 972 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 1 603 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 14 422.

Jyväskylän seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, – Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Jyväskylän seutukunnan myönteisimmiksi uutisiksi nousivat vuoden 2016 aikana jo vuosi sitten ennakoitu talouskasvun ja työllisyyden myönteiset kehitykset. Odotukset eivät pettäneet, taantuma on hellittänyt otettaan. Jyväskylän seudun yritysten liikevaihdon kasvu viime vuoden aikana oli koko maan yritysten liikevaihdon keskiarvon yläpuolella. Yritysten henkilöstömäärät kasvoivat. Vuoden 2017 osalta kasvuodotukset ja näkymät ovat koko maata myönteisemmät ja kasvun odotetaan olevan vuoden aikana viime vuotta vahvempaa. Jyväskylä on kaupunkien muuttohalukkuus- ja vetovoimaisuusvertailuissa myös edelleen kärkipäässä. Seutukunta oli viime vuonna muuttovoittoaluetta ja sitä sen voidaan odottaa olevan myös vuonna 2017. Osaltaan vetovoimaisuuden pysyvyyteen voi luottaa Jyväskylän monipuolisen koulutustarjonnan mahdollisuuksien vuoksi, jotka vetävät nuoria opiskelijoita seutukunnalle. Elinkeinoelämän kehittymisen ja osaavan työvoiman saatavuuden kannalta muuttovoittoisuus tulee lähitulevaisuudessa olemaan yksi merkittävimmistä kilpailutekijöistä seutukunnan menestymisen takaamiseksi.

Vuoden 2017 aikana tulevaisuuden haasteeksi ei enää tarvitse asettaa talouskasvun supistumisen kääntämistä kasvuksi, vaan haasteeksi voidaan asettaa talouskasvun riittävän suuri volyyymi kattamaan väestön ikärakenteesta johtuvat julkisen sektorin lisääntyvät menot. Tässä kehityksessä merkittävässä roolissa seutukunnalla on vientiteollisuus-

teen suuntautunut teknologiateollisuus, jonka viennin arvo kääntyi seutukunnalla nousuun viime vuoden aikana. Teknologiateollisuuden merkitys Jyväskylän seutukunnan työvoiman työllistäjänä on yhä edelleen varsin huomattava, vaikka valmistavan teollisuuden osuus yrityskentässä onkin kaventunut. Merkittävin tulevaisuuden haaste seutukunnalla ehkä onkin työllisyyden kasvun ylläpitäminen, koska talouskasvun perustuminen työllisyyden kasvuun on työn tuottavuuden kasvua merkittävämpää huomioon ottaen väestörakenteelliset tekijät ja julkisen talouden ongelmat. Digitalisaation ja robotismin myönteisten kehitysten kääntöpuolella on työllisyyden heikko kehitys sekä väestön polarisatiota aiheuttavat vaikutukset.

Jyväskylä on noussut tunnustetuksi ICT-ala keskukseksi Euroopan tasolla keskisuurten kaupunkien sarjassa. Viime vuonna alan kasvu jatkui edelleen ollen edellisvuosia vielä vahvempaa. Vuoden 2016 voidaan sanoa olleen vuoden, jonka aikana ICT-ala viimeistään nousi kaupungin todelliseksi ja laaja-alaiseksi vahvuustekijäksi. Tässä yhteydessä ei voi olla huomioon ottamatta Jyväskylän yliopiston pitkäjännitteistä ja kansainvälisesti korkeatasoista työtä alan kehityksen mahdollistajana.

Urheilu, liikunta, terveys, matkailu ja viihde muodostavat laaja-alaisen hyvinvointialan. Hyvinvointiala näin laajasti ymmärrettynä voi hyvinkin synnyttää Jyväskylän seutukunnalle modernin hyvinvointialaklusterin. Jyväskylän yliopistossa on Pohjoismaiden ainoa liikuntatieteellinen tiedekunta. Kaupungissa toimivat Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, Jyväskylän Urheiluakatemia sekä Liikunnan ja kansanterveyden edistämissätiön ylläpitämä Likes-tutkimuskeskus. Laukaalla sijaitsee Kuntoutumis- ja liikuntasäätiö Peurunka. Matkailu ja ravintolapalveluiden suhdannenäkymät ovat myönteiset ensimmäisen kerran neljään vuoteen. Lutakonaukio on yksi Suomen laadukkain ulkoilmakonserttien ja muiden ulkoilmatapahtumien järjestämisiin soveltuva alue. Jyväskylän Hippoksen Kehitys Oy valmistelee 300 miljoonan liikunnan ja hyvinvoinnin investointikokonaisuutta Hippoksen alueelle. Hippoksen välittömään läheisyyteen on nousemassa uusi Keski-Suomen keskussairaala ja sen ympärille hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluita ja yritystoimintaa. Kukkulaksi nimetyn suurhankkeen investointien arvo on 700 miljoonaa euroa. Hankkeelle on laadittu 16 keskeisen lähialueen organisaation yhteistyönä toimintasuunnitelma (Campus FI –hanke), jonka visiona on synnyttää Keski-Suomeen vuoteen 2021 mennessä kansainvälisesti kilpailukykyinen terveyden edistämisen, sosiaalisen hyvinvoinnin, liikunnan, urheilun ja kuntoutuksen osaamis- ja yrityskeskittymä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Rakennusalan suhdanteen odotettiin viime vuoden alussa kääntyvän nousuun ja niin myös tapahtui ja vieläpä ennusteita huomattavasti voimakkaammin. Jyväskylässä asuntorakentaminen vilkastui viime vuoden aikana ja asuntotuotannon ennakoidaan jäävän useiksi vuosiksi eteenpäin edellisvuosia korkeammalle tasolle. Lisäksi uusi keskussairaala, Kankaan alue ja kaupparakentaminen pitävät yllä rakennusalan hyvää kehitystä. Jyväskylän keskustan alueella useat kerrostalot joutuvat tekemään isoja saneerauspäätöksiä. Rakennusalan yritysten odotukset Jyväskylän seutukunnalla liikevaihdon kehityksen suhteen ovat varsin myönteiset lähivuosia ajatellen.

Vuosi 2016 oli Jyväskylän seutukunnan ict-alan yrityksille hyvä vuosi. Kibs-alojen (asiantuntijapalveluiden) kasvu perustui pitkälti ict-alan palveluihin. Useat yritykset, kuten esimerkiksi Sonera Oyj, Landis+Gyr Oy, Qvantel Oy, Solteq Oy ja Aidon Oy palkkasivat runsaasti uutta työvoimaa ja olisivat palkanneet enemmänkin, jos vain osaavaa työvoimaa olisi ollut palkattavissa. Lisäksi Gofore Oy perusti Jyväskylään oman toimipisteesä, joka laajentunee lähivuosina 100 työntekijän yksiköksi. Julkisella sektorilla myös ict-alalta kuului hyviä uutisia. Jyväskylän yliopisto on vahvasti mukana tekemässä yhteistyötä IBM osaamiskeskusprojektin kanssa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu toimii Suomen keskuksena Euroopan puolustusviraston EDA kyberhanke harjoituksessa. Jyväskylässä on Puolustusvoimien kyberpuolustuksen osaamiskeskus. Valtion tieto- ja viestintäkeskus Valtorin toinen valtakunnallisesta puhelinkeskuksesta siirtyi Jyväskylään. Kela on ilmaissut halunsa sijoittaa Jyväskylään maakuntahallintouudistuksen yhteydessä perustettavan ict-keskuksen.

Tulevaisuudessa odotukset vientitulojen kasvuun nojaavat edelleen pitkälti perinteisten metalli- ja metsäteollisuuden varaan. Valmetin menestyksellinen viime vuosi, kuin myös Moventaksen parantuneet tulevaisuudennäkymät luovat uskoa teknologiateollisuuden pärjävyyteen. Teknologian tutkimuskeskus VTT tulee investoimaan biotalouden kuitututkimukseen ”enemmän kuin kaksi, mutta vähemmän kuin viisi” miljoonaa euroa. Nähtäväksi jää, millaisia heijastusvaikutuksia syksyllä 2017 valmistuvan Äänekosken biotuotelaitoksella on Jyvässeudun biotalousalan yrityksiin. Biotalousalan innovaatioiden kehittäminen taloudellisesti kannattaviksi tuotteiksi edellyttää pitkäjänteistä työskentelyä. Kuitenkin biotuotetehtaan tuotannon käynnistyminen luo odotuksia myös biotuotetehtaan sivuainevirtoja hyödyntävien innovaatioiden läpimurtoihin. Jyväskylässä pääkonttoriaan pitävältä Vapolta on odotettavissa vuoden 2017 aikana uusia avauksia turpeen käytön osalta. Vaposta saattaa kehittyä entistä merkittävämpi toimija biotuotealalla. Palveluiden osuuden, etenkin ict-alan palveluiden, mutta myös koulutusviennin, merkitys Jyvässeudun yritysten vientituloissa tulee kasvamaan vuoden 2017 aikana. Kyberturvallisuuden, teollisen internetin ja digitalouden ratkaisujen liiketaloudelliset kasvun näkymät ovat globaalisilla markkinoilla lähestulkoon rajattomat.

Kaupan alalla liikevaihdon ja henkilöstön määrän kasvu jatkui viime vuonna. Kasvua selittää jossain määrin aukioloaikojen vapautuminen, jolla tosin on kielteisiäkin vaikutuksia ennen kaikkea pienille toimijoille. Kaupan kehitystä leimasi sen keskittyminen Seppälän ja Palokan alueille. Seppälään valmistuvan kauppakeskus Sepän tiloihin tulevat kansainväliset kodintekniikkaketju Power ja urheiluvälinekauppa XXL. Seppälän alueella saattaa käynnistyä vielä tämän vuoden aikana kahden pienemmänkin kauppakeskuksen rakentaminen. Käynnissä oleva kaupan alan keskittyminen Seppälän alueelle ei ole välttämättä vain hyvä asia. Se aiheuttaa voimakasta keskustan tyhjentyä. Kehitys näyttää kulkevan mm. siihen suuntaan Jyväskylän keskustan alueella, että johtavan tavaramallin liikeidea näyttää muuttuvan kaupan alan toimijasta liiketilojen vuokraajaksi ja asuntojen rakennuttajaksi.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Jyväskylän seutukunnalla TE-toimistoon ilmoitettiin uusia avoimia työpaikkoja kuukausittain keskimäärin 1 319 kappaletta viime vuoden aikana, joka tarkoittaa 7,2 prosentin kasvua vuoteen 2015 verrattuna. Osaavan työvoiman saatavuus on, seutukunnan korkeasta työttömyysasteesta johtuen, ollut pääsääntöisesti ongelmattonta lukuun ottamatta tiettyjä kausi- ja kitkatyöttömyyden piiriin kuuluvia tehtäviä, joita etenkin rakennusalalla vuosittain esiintyy. Rakennusalalla pysyvää työvoimapulaa on työmaamestareista- ja insinööreistä sekä rakenne- ja infrasuunnittelijoista.

Ict-ala kärsii Jyvässeudulla voimakkaasta työvoimapulasta. Työtä seutukunnalla olisi usealle sadalle sopivan osaamisen, oikeanlaisen asenteen ja työyhteisöön sopivuuden omaavalle työntekijälle. Joulukuussa 2016 Keski-Suomen TE-toimiston 30 ict-alan yritykselle tekemän kartoituksen yhteydessä kävi ilmi, että ainoastaan yhdellä yrityksellä ei ollut ollut ongelmia rekrytoinnissa kuluneen vuoden aikana. Eräs työnantaja totesi alalla valitsevan työnhakijoiden markkinoiden, jossa menestyminen edellyttää yrityksen suosittelijoiden käyttämistä, jotta työnhakijat yrityksestä kiinnostuvat. Toisaalta useat alan yritykset tunnustavat sen, että ne ovat asettaneet vaatimustason rekrytoitaville työntekijöille todella korkealle tasolle. Yksi työnantaja kiteytti asian näin: ”Oleellisinta ei ole saada täytetyksi työpaikka, vaan oleellisinta on se, että saamme rekrytoitua työmarkkinoiden parhaat tekijät ja osaajat.” Joitakin vuosia pelättiin, että ict-alan työpaikat karkaavat ulkomaille sen vuoksi, että Suomesta ei löydy riittävästi työvoimaa. Näin varmaan jossain määrin on käynytkin, mutta kartoitukseen osallistuneista yrityksistä 40 prosenttia oli sitä mieltä, että töiden siirtäminen ulkomaille ei ole mahdollista, koska asiakasprojektit ovat suomalaisia toimeksiantoja ja ne edellyttävät erinomaista suomenkielen taitoa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Jo mahdottomaksi luultu muuttui viime vuoden aikana mahdolliseksi: Jyväskylän seutukunnan työttömyysprosentti laski viime vuoden jokaisena kuukautena verrattuna vuoden 2015 vastaaviin kuukausiin. Koko vuoden keskimääräinen työttömyysprosentti viime vuonna oli 16,2, joka tarkoittaa lukumääräksi muutettuna 14 151 työtöntä työnhakijaa. Paljon on vielä matkaa huippuvuosien alle kymmenen prosentin työttömyysasteisiin ja työttömyys seutukunnalla on yhä edelleen varsin korkealla tasolla. Oleellista kuitenkin on työttömyyden suunnan kääntyminen vihdoinkin laskevaksi. Myös maan suurimpien kaupunkien työttömyysprosenttien vertailussa Jyväskylä kohensi asemiaan.

Työttömyyden kehityksen myönteinen suunta näkyi myös Keski-Suomen TE-toimistoon viime vuoden aikana ilmoitettujen irtisanomisia tai lomautuksia koskevien yt-neuvottelujen lukumäärien laskuna verrattuna vuoteen 2015. Loppuvuoden aikana käynnistyneiden yt-neuvottelujen irtisanomisten tai lomautusten määrät antavat aiheen johtopäätökseen, jonka perusteella työttömyyden voidaan odottaa jatkavan laskuaan ainakin vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla.

Pitkäaikaistyöttömyys (yli vuoden yhdenjaksoisesti työttömänä olleet) on kasvanut Jyväskylän seutukunnalla yhtäjaksoisesti aina vuoden 2009 lokakuusta alkaen. Sekin on käänty-

nyt laskuun vuoden alussa. Yli 50-vuotiaiden työttömyydessä viime vuonna sen sijaan tapahtui vastaavaa kehitystä, kuin yleisessäkin työttömyydessä eli tässä ikäryhmässä työttömyys väheni viime vuoden jokaisena kuukautena verrattuna edellisvuoden vastaavaan aikaan. Tämä kehitys ei kuitenkaan todennäköisesti johtunut siirtymisestä työttömyydestä työhön, vaan aikaisempaa vähäisemmästä siirtymisestä työstä työttömyyteen. Nuoriso-työttömyydessä viime vuoden aikana tapahtui maltillista myönteisestä kehitystä. Ilahduttavinta kehitys oli kaikilla korkeakouluasteilla.

Jämsän seutukunta

Jämsä, Kuhmoinen

Jämsän seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 23 546 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 330 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 18,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 900.

Jämsän seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Jämsän seutukunta on siirtynyt laskusuhdanteesta orastavaan, joskin maltilliseen kasvuun. Seutukunnan työllisyys on kehittynyt myönteisesti, lomautuksia ei ole käytetty laajamittaisesti talouden tasapainottamiseen ja tulevaisuudennäkymät ovat valoisammat. Seutukunnalla on patoutunutta investointikysyntää, mutta laskusuhdanteen vaikutukset yritysten talouteen ovat hidastaneet investointien käynnistymistä. Himoksen kylpyläkaavan valmistuminen ja UPM:n hyvä tulos ovat yksittäisinä tekijöinä vauhdittamassa investointien käynnistymistä ja seutukunnan talouden elpymistä.

Työllisyyden ennakoitaan paranevan, mutta työttömyyden rakenteelliset ongelmat syvenevät. Työttömyysaste on edelleen korkea, eivätkä työvoiman kysyntä ja tarjonta kohtaa. Osaavan työvoiman liikkuvuuden lisääntyminen helpottaisi yritysten tilannetta. Äänekosken biotuotetehtaan vaikutus ulottuu Jämsän seutukunnassa teollisuuden palveluja tuottaville sekä enenemässä määrin myös bioraaka-aineen keräykseen ja kuljetukseen liittyville aloille. Maaseutuelinkeinoissa rakennemuutos jatkuu. Eläköitymisten myötä tilojen lukumäärä supistuu hitaasti ja pellot vuokrataan pääsääntöisesti eteenpäin toimiville maaseutuelinkeinojen harjoittajille. Lähiruokaan pohjautuvan trendin odotetaan vahvistuvan vähitellen sekä kuluttajakaupassa, ravintola-alalla, että matkailun toimialalla.

Liikennejärjestelmien kehittämisessä seutukunnan tärkein hanke on kaksoisraideinvestoinnin edistäminen Jyväskylän ja Tampereen välille. Kaksoisraide lyhentäisi matka-aikaa

Keski-Suomesta Tampereelle ja Helsinkiin, vähentää radan häiriöherkkyyttä ja kasvattaa kapasiteettia sekä turvaa vientikuljetukset UPM:n Jämsän tehtailta Raumalle ja Metsä Fibren Äänekosken tehtaalta Vuosaareen. Kaksoisraiteen lisäksi valtateiden 9- ja 24 kehittäminen on välttämätöntä sekä teollisuuden, että matkailuun liittyvän henkilöliikenteen kannalta.

Kuntien talous on suhteellisen vakaalla pohjalla. Taloudellisen toimeliaisuuden lisääntymisen myötä perinteisen rahoituspohjan ennakoitaan vahvistuvan. Kuntien tulevaisuuden kannalta tärkein muutostekijä on maakuntahallintouudistus, joka jo tällä hetkellä sitoo kuntien voimavaroja merkittävästi sekä maakunnalliseen valmisteluun että paikallisesti. Maakuntahallinnon uudistuksen riskeiksi tunnistetaan kansalaisten palvelunohjauksen kysymykset tulevassa monituottajakentässä, kuntien rahoitukseen ja kiinteistöomaisuuteen liittyvät kysymykset sekä mahdolliset tarpeet tuottaa maakunnan palvelutuotantoa täydentävää lähipalvelua tai palvelunohjausta kuntien budjettivaroin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Paperiteollisuudessa 2016 tulos oli hyvä. Ala on edelleen muutosprosessin alla, sillä graafisten papereiden kysynnän odotetaan laskevan vuositasolla 3 – 6 %. Graafisten paperien tuotantokapasiteettia on vähennetty 2016 Euroopassa, eikä uusista vähennystarpeista ole viestitty, minkä pohjalta voidaan ennakoita, ettei koneiden lakkauttamisia olisi edessä lähitulevaisuudessa. Tarra- ja älypapereissa sekä pakkauskartongeissa kysyntä tulee kasvamaan. Paperin tuotanto on vakaassa tuloskehityksessä Jämsänjokilaaksossa, mutta toiminnan tehostamista jatketaan. Tehostamiskeinoina neuvotellaan mm. organisaationmuutoksista ja toimitilapalvelujen toimintojen siirtämisestä ulkoisten kumppanien hoidettavaksi. Kierrätyspaperin saatavuuden heikkenemisen myötä kuumahierrekapasiteetta ollaan nostamassa, mikä tulee vähentämään riippuvuutta sellun hinnan vaihteluista.

Ilmailuteollisuuden tilauskanta on ollut vakaa ja lokakuussa 2016 julkistettu Airbus 320 osien tilaus tarkoittaa n. 20 henkilön pysyvän työpaikan syntymistä Jämsään. Suomen ja sen lähialueiden sotilaallinen toimintaympäristö on muuttunut ja puolustusvoimat varautuu puolustuskyvyn ylläpitämiseen Hornetin seuraajahankkeella. Seuraajahankkeen toteuttamisen ennakoitaan pitkällä tähtäimellä tuovan työtä ilmailuteollisuuden alan toimijoille myös Jämsän Hallissa.

Teollisuuden alihankintayrityksissä ja metallialan valmistavan teollisuuden kärkiyrityksissä tilauskanta on pysynyt kohtuullisena ja pientä piristymistä on ilmassa. Tuotantoon liittyviä investointeja on toteutettu maltillisesti ja kärkiyrityksiin on palkattu avainhenkilöitä. Teollisuuden palveluissa ja bioraaka-aineen keruuseen ja kuljetukseen laitteita valmistavien yritysten alalla on lisääntyvää kysyntää. Metallialalla on lisääntyvää tarvetta hitsareille ja muille ammattiosajille.

Asuntomarkkinoilla on edelleen suhteellisen rauhallista. Asuntojen alhainen hinta on kannustanut kauppoihin, mutta asuntojen myyntiajat ovat edelleen pitkiä ja asuntoja on myynnissä runsaasti. Rakennuslupia myönnettiin 2016 vähäisesti, mikä on osittain runsaan asuntotarjonnan seurausta. Himoksen alueen loma-asuntotarjonnan ja kysynnän odotetaan kasvavan kylpylän investointipäätöksen seurauksena. Rakennusliikkeet eivät vielä viesti kasvusuhdanteesta, mutta tunnelma on odottava mm. suurten julkisten rakennus-

urakoiden ja Himoksen kylpylän osalta. Suurempia uudisrakennushankkeita ei ole käynnissä yhtä kerrostalokohdetta lukuun ottamatta, mikä heijastuu myös talotekniikkaurakoihin. Alan ammattityövoimaa on ollut saatavilla hyvin, mutta kysynnän laajentumisen myötä ala saattaa lyhyellä tähtäimellä kärsiä työvoimapulasta.

Matkailualalla kasvu on käynnistynyt koko maan tasoa¹ nopeammin, mutta on edelleen hyvin maltillista ja rakentuu kotimaan matkailun varaan. Venäläisten matkailijoiden määrän lasku kääntyi kasvuun joulusesonkiin 2016 - 2017, mikä antaa uskoa tulevaisuuteen. Käyttöasteet ja majoituksen hinta ovat edelleen suhteellisen alhaalla verrattuna kansalliseen tasoon. Talvisesonki päästiin 2016 aloittamaan varhain, mutta lumettomuus ja sääolosuhteet ovat vaikuttaneet matkustuspäätöksiin niin, että kaudesta odotetaan tulokseltaan keskimääräistä. Himoksen kylpyläinvestoinnin käynnistymiseen liittyvät odotukset luovat uskoa tulevaisuuteen. Ammattitaitoisesta työvoimasta on jatkuvaa pulaa työn kausiluonteisuuden vuoksi.

Kivijalka- ja marketkaupassa väestön rakenteellinen muuttuminen vaikuttaa kuluttajakysyntään ja kauppajien toimintaedellytyksiin. Matkailun kuluttajakysyntä on lisääntymään päin, mutta ostovoimaa ei edelleenkään ole runsaasti. Kuluttajakauppaan liittyvät haasteet näkyvät työvoiman kysynnän puutteena, kivijalkakauppojen lakkauttamisina ja alan vaihtoina. Jämsän keskustan liiketiloihin on saatu jonkun verran uusia toimijoita. Aukioloaikojen vapauttaminen on näkynyt alle 400 m² kauppaliikkeiden kannattavuudessa, mutta vahvistanut marketkauppaa. Marketkaupasta kerrotaan, että kuluttajat ovat löytäneet laajentuneet aukioloajat ja lisätunnit ovat osoittautuneet kannattaviksi.

Elintarvikealan haasteet jatkuvat. Kotimaisessa kysynnässä halpuuttaminen, tuontielintarvikkeet ja kulutuskysynnän suuntautuminen halpisiin tuotteisiin syö yritysten kannattavuutta. Lähiruokatrendin vahvistumisesta odotetaan vetoapua elintarviketuotantoon.

Seutukunnan työttömyyden kasvussa tapahtui 2015 selkeä hidastuminen ja myönteinen käänne vuoden 2016 loppupuolella. Vuoden 2017 työttömyyden kehityksen voidaan olettaa painuvan vuoden 2016 lukujen alle taloudellisen toimeliaisuuden lisääntymisen myötä.

Työttömyyden kasvu seutukunnalla on viime vuosina kohdistunut enemmän miehiin kuin naisiin. Alueen elinkeinoelämän rakennemuutosta kuvaa se, että naisten työttömyys on laskenut vuosina 2015 ja 2016 miesten työttömyyttä enemmän. Teolliset työpaikat ovat korvautuneet palvelualojen työpaikoilla. Seutukunnan pitkäaikaistyöttömyyden kehitys on karua luettavaa. Se on kolmea kuukautta lukuun ottamatta noussut yhdenjaksoisesti vuoden 2010 alusta alkaen. 2016 joulukuun lopussa kaikista työttömistä työnhakijoista pitkäaikaistyöttömiä oli 44,1 prosenttia. Sen sijaan nuorisotyöttömyyden työttömyyden kehitys viime vuoden aikana oli varsin myönteistä. Lukumääräisesti alle 25-vuotiaita työttömiä oli vuoden 2016 jokaisen kuukauden aikana vähemmän, kuin vastaavana aikana vuonna 2015.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Keski-Suomen TE-toimistoon ilmoitettuja avoimia työpaikkoja Jämsän seutukunnalla oli viime vuonna keskimäärin kuukausittain saman verran kuin vuonna 2015 ja 2014 eli noin 100 kappaletta. Pääsääntöisesti työvoiman saatavuus on ollut hyvällä tasolla. Terveys-

¹ Majoitusliikkeiden rekisteröidyt yöpymiset (sis. majoitusliikkeet, joissa vähintään 20 vuodepaikkaa)

huoltoalalla on tosin esiintynyt rekrytointiongelmia, jotka ovat kohdistuneet ennen kaikkea hammaslääkärien, lääkärin ja sairaanhoitajien tehtäviin. Metallialalla on myös esiintynyt pulaa ammattitaitoisista työntekijöistä, kuten hitsaajista. Yrittäjäksi lähtemisen kynnyks on edelleen melko korkealla. Seutukunnan usealle pienyritykselle ei ole ollut kovin helppoa löytää jatkajia.

Jämsän seutukunnalla on merkittävä rooli Keski-Suomen maakunnan hyvinvointitalouden rakentumisessa. Matkailualalla on ollut lupaavia näkymiä jo useita vuosia ja niitä parantaa Himoksen kylpylähankkeen kaavoituksen suotuista eteneminen. Kylpylä tulee valmistuttuaan työllistämään reilut 50 hotelli- ja majoitusalan työntekijää. Kylpylän rakennustyömaa luonnollisesti työllistää useita kymmeniä rakennusalan ammattilaisia. Rakentaminen saattaa hyvinkin alkaa tämän vuoden jälkimmäisellä puoliskolla. Seutukunnan muutkin matkailualan yritykset ovat osoittaneet vakavasti otettavaa kiinnostusta investointeihin ja niiden vaatimiin eri rahoitusmuotoihin.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Seutukunnan työttömyyden kasvussa tapahtui 2015 selkeä hidastuminen ja myönteinen käänne vuoden 2016 loppupuolella. Vuoden 2017 työttömyyden kehityksen voidaan olettaa painuvan vuoden 2016 lukujen alle taloudellisen toimeliaisuuden lisääntymisen myötä.

Työttömyyden kasvu seutukunnalla on viime vuosina kohdistunut enemmän miehiin kuin naisiin. Alueen elinkeinoelämän rakennemuutosta kuvaa se, että naisten työttömyys on laskenut vuosina 2015 ja 2016 miesten työttömyyttä enemmän. Teolliset työpaikat ovat korvautuneet palvelualojen työpaikoilla. Seutukunnan pitkäaikaistyöttömyyden kehitys on karua luettavaa. Se on kolmea kuukautta lukuun ottamatta noussut yhdenjaksoisesti vuoden 2010 alusta alkaen. 2016 joulukuun lopussa kaikista työttömistä työnhakijoista pitkäaikaistyöttömiä oli 44,1 prosenttia. Sen sijaan nuorisotyöttömyyden työttömyyden kehitys viime vuoden aikana oli varsin myönteistä. Lukumääräisesti alle 25-vuotiaita työttömiä oli vuoden 2016 jokaisen kuukauden aikana vähemmän, kuin vastaavana aikana vuonna 2015.

Keuruun seutukunta

Keuruu, Multia

Keuruun seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 11 655 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 172 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 737.

Keuruun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	++

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Taloudessa on nähtävissä selvää piristymistä ja alueen myönteinen kehitys jatkuu edelleen vahvana. Yritysten yhteenlasketun liikevaihdon hyvä kehitys jatkuu. Yrityksien investointihalukkuus on kasvanut ja sen voidaan ennakoida lisääntyvän entisestään. Useat alueen veturiyritykset ovat ilmoittaneet toteuttavansa kone- ja tilainvestointeja vuonna 2017.

Seutukunnalla eläköityy lähivuosina runsaasti yrittäjiä eikä jatkajayrittäjien tai palvelujen turvaaminen kokonaan uusien yritysten voimin ole edelleenkaan helppoa. Tämä tuo riskitekijöitä alueen työpaikkakehitykselle.

Alueelle on lähikuukausien aikana sijoittunut kaksi uutta tuotannollista yritystä, joiden kokoluokka on alueen näkökulmasta merkittävä. Myös paikalliset veturiyritykset työllistävät hyvin. Kaupan alan rakennusinvestoinnit tulevat näkymään alan työllisyydessä.

Tuoreimmat vähittäiskaupan liikevaihdon tilastot osoittavat, että ostovoiman siirtymä Keuruun seutukunnalle on vahvasti positiivinen. Kaupalle on tuonut lisäostovoimaa alueelle sijoitetut turvapaikanhakijat. Mikäli Keuruun turvapaikkayksikkö lakkautetaan, kuten on ilmoitettu, ostovoima vähenee tältä osin. Kaupan ostovoiman lisäystä tuo Jyväskylä-Pori-tien varteen syntyvä kauppakeskittymä. Toisaalta keskustan kivijalkakauppa voi hiipua ainakin jonkin verran, mikäli keskustan imua ei saada riittävästi lisättyä.

Koulutustarjontaan tarvitaan monialaisempia ja -muotoisempia vaihtoehtoja, jotta niiden yritysten työllisyystarpeeseen voidaan paremmin vastata, joilla on ollut vaikeuksia löytää tarvittavaa työvoimaa.

Alueella on toteutettu lähiaikoina isoja rakennusprojekteja, jotka osaltaan vauhdittavat alueen kasvua. Kuitenkin rakennussektorilla on haasteita, miten työllisyys tulee kehittymään suurten kohteisen valmistumisen jälkeen. Toimialan kilpailu on edelleen alueella kovaa.

Metallitoimiala on noussut selvästi taantumasta. Kuluvalle vuodelle seutukunnan metalliyritykset arvioivat 7 % liikevaihtojen kasvua ja sen toteuduttua yritysten liikevaihdot ylittävät jo n. 114 M€:n tasolle. Henkilöstömäärissä seutukunnan yritykset jatkavat maltillista kasvua, mutta uusia työpaikkoja tarvitaan kuitenkin useita kymmeniä. Toimialalla on edelleen jatkuvasti työllistämisongelmia, kun riittävää osaavaa työvoimaa ei löydy. Tähän ongelmaan toivotaan ainakin pitkällä tähtäimellä helpotusta käynnissä olevasta ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen uudistuksesta.

Sote-uudistuksen vaikutukset alueen terveyden- ja hyvinvointiyrityksille on edelleen konkretisoitumatta, mikä tuo epävarmuutta. Alueen sote- ja terveydenhoitoalan yrityksiä on pyritty aktivoimaan verkostoitumaan, jotta heidän mahdollisuutensa vastata sote-uudistuksen mukanaan tuomiin haasteisiin parantuisi.

Maataloussektorilla on nähtävissä pientä myönteisen ilmapiirin kasvua ja investointihalukkuutta. Ikärakenteen muutos yrittäjissä on ollut toistaiseksi varsin hidasta. Uusia maatalouden tuotantomuotoja pitäisi pystyä kehittämään, kuten esim. puunkäyttö ja peltojen tuottoasteen kasvattaminen. Alueen maatalouden tuloista tulee edelleen maidontuotannosta 50 %. Eläintiloja pitäisi pystyä säilyttämään eläintiloina edelleen esim. lihan- tai maidontuotannossa.

Matkailusektori on saanut uutta kasvua hotellin toiminnan myötä. Tulossa olevat suuret valtakunnalliset tapahtumat lisäävät alueen tunnettuutta ja osaltaan kasvattavat alueen vetovoimaa, luovat kasvua ja lisäävät alueen rahavirtoja.

Alueella on selvästi hyvää virettä, jonka arvioimme entisestään vahvistuvan mm. uuden alueelle sijoittuneen LapWall Oy:n tuotantoyksikön myötä. Yhtiö on ilmoittanut tavoitteekseen työllistää vuoden kuluessa noin 80 henkilöä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Vuoden 2016 aikana TE-toimistoon ilmoitettiin uusia avoimia työpaikkoja saman verran kuin vuonna 2015 eli noin 430. Kehittämisyhtiö Keulink Oy:n marraskuussa 2016 järjestämää rekrytointitilaisuutta varten etsittiin niin sanottuja piilotyöpaikkoja Keuruun seutukuntaa laajemmalta alueelta ja työpaikkoja löytyikin 70 yrityksestä verrattain paljon, noin 230. Vastaavassa rekrytointitilaisuudessa maaliskuussa 2017 työpaikkoja oli tarjolla noin 250. Tapahtumaan osallistui yli 300 henkilöä. Työvoiman saatavuus on pääsääntöisesti ollut hyvää, mutta jonkin verran rekrytointiongelmia on esiintynyt metalli- ja muilla tuotannollisilla aloilla sekä terveydenhuoltoaloilla.

Keuruun seutukunnan elinkeinoelämän kasvun turvaamisen merkittäväksi tekijäksi saattaa lähivuosina nousta erityisammattitaitoa omaavan työvoiman sekä nuorten työntekijöiden saatavuus. Seutukunnan poliittisilla päättäjillä onkin ratkottavanaan visainen ongelma; kuinka kääntää muuttotappio muuttovoitoksi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Keuruun seutukunnan työttömyysaste on perinteisesti ollut Keski-Suomen maakunnan matalin ja sitä se oli myös vuoden 2016 lopussa. Seutukunnan alueella työttömyys laski viime vuoden jokaisena kuukautena verrattuna vastaavaan aikaan vuonna 2015. Keskimääräinen kuukausittainen työttömyysaste laski seutukunnalla 0,7 prosenttiyksikköä päättyen 14,7 prosenttiin jääden enää 1,1 prosenttiyksikköä koko maan työttömyysasteesta. Seutukunnan työttömyyden kehitys viime vuosina on ollut yllättävän myönteistä ottaen huomioon Pioneerirykmentin lakkauttamisen myötä seutukunnalta hävinneet välittömät ja välilliset työpaikat.

Työttömyyden lasku on kohdistunut varsin tasapuolisesti niin miehiin kuin naisiin. Keuruun seutukunnan työttömyyden kehitys olisi kaikilta osin muutoin positiivista seurattavaa, mutta pitkäaikaistyöttömyyden kehityksen suunta on edelleen valitettavan kasvavaa. Keskimääräinen kuukausittainen pitkäaikaistyöttömyys kasvoi 21,5 prosentilla ja lukumääräisesti se ei ole ollut yhtä korkealla tasolla kymmeneen vuoteen. Nuorisotyöttömyyden kehityksen suunta oli sen sijaan myönteinen. Alle 25-vuotiaiden työttömyys laski seutukunnalla vuoden 2016 jokaisena kuukautena verrattuna edellisen vuoden vastaavaan aikaan. Seutukunnan vireän elinkeinoelämän johdosta tulevaisuudessa nuorisotyöttömyys saattaa muuttua työvoimapulaksi.

Joutsan seutukunta

Joutsa, Luhanka

Joutsan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 5 427 henkilöä. Vuoden aikana väki väheni 22 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 380.

Joutsan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kuntatalous on ihan hyvässä kunnossa, tilinpäätös viime vuodelta oli ylijäämäinen. Terveystenhuoltomenot on saatu kuriin. Pienoisena yllätyksenä verotulot ovat niin kiinteistö- kuin tuloverojenkin osalta kasvaneet. Tontteja löytyy hyvin omakoti- ja yritystarpeisiin. Rantatonttien osalta tehdään selvitystyötä. Meneillään on Oravakiven länsipuolen kaavoitus. Kansallispuiston kehittäminen olisi merkittävä vetovoimatekijä alueen kehittämisen kannalta. Yritysrppäiden yhteinen palvelutarjontaa alueelle kaivataan.

Luonnollinen väestönlisäys on miinusmerkkinen. Ikärakenteesta johtuen syntyvyys on seutukunnalla hyvin alhainen. Kuntien välinen nettomuutto ja nettomaahanmuutto loiventavat väen vähenemistä. Taloudellinen huoltosuhde on Joutsassa 208 ja Luhangassa 227.

Suurin investointi on lähiaikoina seututerveyskeskuskokonaisuus, joka ratkeaa helmi-kuun aikana, Paloaseman peruskorjaus on myös tulossa. Kunnat vähentävät mahdollisuuksien mukaan omaa kiinteistökantaansa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Päätoimialoilla yritykset tulevat hyvin toimeen. Joutsan alueen palvelutarjonta on kattavaa.

Hoivapalveluyritysten sijoittuminen seutukunnalle on todennäköistä, joten hoiva-alalle olisi tulossa työpaikkoja. Yrityksissä on tulossa sukupolvenvaihdoksia. Jatkajien löytäminen on haasteellista. Yrityspuistohanke on hyvällä mallilla ja yritysten tulevaisuuden näkymiin on perehdytty sen puitteissa. Kasvuhalukkuutta ei juuri yrityksillä ole. Toisaalta omalla markkina-alueellaan kysynnästä huolehtivat yritykset ovat myös hyvin tarpeellisia.

Vahvaa palvelusektoria ylläpitää suuri kesäasukkaiden määrä. Joutsassa on 2.500 vapaa-ajan asuntoa.

Maataloudessa on muutama iso investointi työn alla. Rakennuslupamäärät ovat ihan kohtuulliset, mikä kertoo rakentamisen jatkumisesta alueella.

Rakennusalalla on hyvin firmoja ja tekijöitä, myös rakennusalan palveluita on hyvin tarjolla, suunnittelupuoli puuttuu. Joutsan seutu on edelläkävijöitä biokaasun suhteen, mutta

valtiovalta ei tue ja kehittämiskustannukset tulevat yrittäjän maksettaviksi. Uuden biolämpölaitoksen rakentaminen alkaa huhtikuussa, arvio 2 milj. euroa. Turvetuotanto on määrällisesti merkittävä elinkeino edelleen.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Hoivapalveluyritysten tulo tarjoaa työpaikkoja. Työvoimatarpeeseen vastataan rekrytoimalla alueen ulkopuolelta tai kouluttamalla. Yrityksissä on tulossa sukupolvenvaihdoksia, jota kautta työllistymismahdollisuuksia on tarjolla myös muilla toimialoilla. Alueelle kuljetaan työhön laajemmalta alueelta, joten seutukunnan tilanne vaikuttaa ihan hyvältä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Joutsan seutukunta oli Keski-Suomen maakunnan ainut seutukunta, jossa työttömyys ei kääntynyt laskuun vuoden 2016 aikana. Lukumääräisesti tosin joulukuun lopussa 2016 oli ainoastaan neljä työtöntä enemmän, kuin mitä työttömiä oli vuoden 2015 joulukuun lopussa, mutta työttömyysaste vastaavana aikana oli noussut 0,6 prosenttiyksikköä. Tämä kertoo työllisen työvoiman nettomääräisestä lukumäärän vähentymisestä seutukunnan alueella. Työttömyyden rakennetta tarkasteltaessa huolestuttavaa on se, että kaikista työttömistä yli 50-vuotiaita työttömiä oli joulukuun lopussa 2016 reilusti yli puolet eli peräti 56 prosenttia. Tämä tarkoittaa seutukunnan kohdalla mitä todennäköisemmin sitä, että mahdollisesti yritysten liikevaihdon myönteisen kehityksen jatkumisen tulee perustua tulevaisuudessa muiden muuttujien, kuin työttömyydestä työllisyyteen siirtyvien 50 vuotta täyttäneiden varaan.

Joutsan seutukunnan työttömyys painottuu selkeästi enemmän miehiin kuin naisiin. Kaikista viime vuoden lopussa olleista 380 työttömästä työnhakijasta 61 prosenttia oli miehiä. Pitkäaikaistyöttömyys on, kuten koko Suomessa, myös Joutsan seutukunnalla kasvanut jo usean vuoden ajan. Kymmenessä vuodessa se on lähes kolminkertaistunut. Pitkäaikaistyöttömyydessä ja ikääntyneiden työttömyydessä kysymys on kroonisesta ongelmas- ta. Nuorisotyöttömyys sen sijaan on seutukunnalla pysynyt varsin maltillisissa lukemissa. Myönteisintä työttömyyden kehitys on ollut ikälukoissa 25–49 vuotiaat. Tässä ryhmässä työttömyys väheni viime vuoden jälkimmäisen puoliskon jokaisena kuukautena verrattuna vastaavaan aikaan vuonna 2015.

Saarijärven-Viitasaaren seutukunta

Kannonkoski, Karstula, Kinnula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pihtipudas, Saarijärvi, Viitasaari

Saarijärven-Viitasaaren seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 30 403 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 453 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 19,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 495.

Saarijärven-Viitasaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, – Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Saarijärven-Viitasaaren seutukunnan vahvuutena on kahdeksan omaleimaisen kunnan välinen yhteistyö alueen kehittämisessä. Alueen kehittämistyö muodostuu modernien teemojen, kuten digitalouden, biotalouden, cleantechin, innovaatioiden ja osaamisen varaan unohtamatta kuitenkin perinteisiin perustuvia yhteisöllisyyden, osallistumisen, välittämisen ja kylätoiminnan muotoja. Alueellinen kehittäminen perustuu seutustrategiaan ja sen soveltaminen yhteiseen tahtotilaan. Strategia jakaantuu kolmeen selkeään painopistealueeseen. Kehittämissyhtiöt vastaavat yritystoiminnan dynaamisesta kehittämisestä, oppilaitokset (Poke, JAMK, JY) osaamisen kehittämisestä ja kunnat vastaavat toimintaympäristön kehittämisestä. Seutukunnan kuntien, kehitysyhtiöiden, yritysten ja oppilaitosten on mahdollista linkittyä toisiinsa tavoitteenaan elinkeinoelämän kasvun ja kehityksen takaaminen.

Tulevaa maakuntaudistusta sote – ratkaisuihin valmistellaan vuoden 2017 aikana ja uudistuksen lopulliset vaikutukset eivät luonnollisestikaan voi olla vielä tiedossa. Kuitenkin näyttäisi siltä, että uudistus olisi ainakin pienille kunnille enemmän mahdollisuus kuin uhka. Kestävyydvajeen ja huoltosuhteen aiheuttamat ongelmat mitä ilmeisemmin siirtyvät kunnilta valtion ja maakunnan kannettavaksi. Näin kunnat voisivat keskittyä kehittämään muun muassa alueen yritystoimintaa, hyvinvointia, kaavoitusta ja toisen asteen koulutusta. Kunnille jäävät tehtävät mahdollistaisivat kunnan rooliksi toimia elinvoimaisuuden kasvatamisen ja kehittämisen moottorina. Seutukunnan yhteistyötä johtavalle seutujohtoryhmälle uusi tilanne saattaa hyvinkin luoda mahdollisuuden ottaa huomioon aikaisempaa enemmän ennakoivan työotteen ja pitemmälle aikavälille ulottuvan suunnitelmallisuuden. Suomea kurittanut pitkä taantumajakso ei ole välttämättä aina antanut mahdollisuuksia em. toimintaan päivän polttavien ongelmien kasautuessa ratkaistaviksi.

Seutukunnan lähivuosien haasteena on saada toteutettua seutukuntastrategiaankin nostettu ”Tieto- ja viestintäteknologiaosaaminen ja digitaalisuus ovat 2020 asukkaille arkipäivää ja laajasti käytössä” -skenaario. Käytännössä tämä tarkoittaa laajakaistan käyttömahdollisuuden laajenemista kaikille seutukuntalaisille sekä alueen toimijoille. Toimiminen

ajantasaisessa ja laadukkaassa tieto- ja viestintäteknologiaverkostossa on ehdoton edellytys yrityksille menestymiseen tämän päivän alati kansainvälisesti laajenevassa teollisessa ja kaupallisessa toiminnassa. Tulevan sote -ratkaisun onnistuneisuuden yhtenä tekijänä tulevat olemaan laajakaistan hyödyntämisen mahdollisuudet. Seutukunta on sekä poismuutosta, että syntyvyyden alenemisesta johtuen muuttotappioaluetta. Tämän kielteisen kehityksen kääntämiseksi tai ainakin hidastamiseksi olisi merkittävää, että seutukunnalla olisi laajasti käytettävissään nykyaikaisen tietoverkoston hyödyntämisen mahdollisuudet.

Suomen aloitteesta Euroopan Unionin komissio on päättänyt nostaa Saarijärven-Viitasaaren seutukunnan LAU (Local Administrative Units) -tuen piiriin. Tämä luo alueelle lisää vetovoimaisuutta ja kannustaa yrityksiä investointeihin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän myönteinen kehitys jatkui ennustetusti Saarijärven-Viitasaaren seutukunnalla vuoden 2016 aikana. Yritysten liikevaihdon kehityksessä on ollut pientä kasvua jo muutaman viime vuoden ajan ja kasvu jatkui myös viime vuonna. Yritystoiminnan odotukset ja näkymät vuodelle 2017 ovat maltillisen myönteiset. Myönteisimmät esimerkit yritystoiminnan piiristä löytyvät Keski-Suomen maakunnan toisen pörssiyhtiön Honkarakenteen piristyneestä omakotitalomyynnistä, kyyjärveläisen Betset Oy:n saamasta suurtilauksesta liittyen Keski-Suomen sairaanhoitopiiriin uuden sairaalan runkotoimitukseen sekä Kaskipuu Oy:n päätös keskittää merkittävä osa toiminnoistaan eli voimakkaat investoinnit Viitasaarelle.

Tämän vuoden aikana tullaan näkemään alku sille konkreettisuudelle, mitä Äänekoskella tuotantonsa aloittava biotuotetehtaan merkitys tulee olemaan Keski-Suomen maakunnan pohjoisosien kunnille. Joka tapauksessa biotuotetehtaan investointihanke on jo nyt luonut alueen elinkeinoelämälle uskoa ja uskallusta. Biotuotetehtaan kasvava puun tarve takaa logistiikkaketjuille ja kuljetusta välillisesti palveleville yrityksille mahdollisuuden lähes ympärivuotiseen palvelujen tarjoamiseen. Puunkorjuun toivotaan lisäävän alihankinnan kautta töitä seutukunnan pienemmille puunkuljetus- ja korjuuyrityksille. Seutukunta on saanut valtiolta merkittävästi määrärahaa kantatieverkoston parantamiseen. Se jää nähtäväksi, kuinka alempiasteiset tiet tulevat kestävästi kasvavat liikennemäärät ja toisaalta, kuinka kuljetuskalustot tulevat kestävästi heikkokuntoisilla syöttöliikenneväylillä.

Keski-Suomen maakunnan yhdeksi kärkihankkeeksi saattaa tulevaisuudessa nousta hyvinvointitalous. Saarijärven-Viitasaaren seutukunnan vahvuudet hyvinvointitaloudessa löytyvät matkailusta. Matkailupalvelut ovat kasvaneet seutukunnalla niin määrällisesti, kuin laadullisesti. Pihtiputaalla toimiva Niemenharjun matkailukeskus, Saarijärven Pyhä-Häkin kansallispuisto, Karstulan matkailualue Wanhat Wehkeet, Viitasaaren Keihärinkosken kalastuskoski, Kannonkosken Piispalan luonto-, liikunta- ja nuorisomatkailukeskus, Kinnulan ja Kyyjärven kalaisat vedet, melontareitit ja riistarikkaat erämaat muodostavat hyvän lähtökohdan selvittää mahdollisuus perustaa seutukunnalle yhteinen matkailuorganisaatio. Vuoden 2017 aikana toteutettavassa selvityksessä tutkitaan myös edellytykset Kivijärven lentoliikenteelle.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

TE-toimistoon ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen lukumääräinen taso seutukunnalla on viime vuosina pysynyt kohtalaisen vakiona. Seutukunnalla on esiintynyt työvoimapulaa lähinnä terveydenhuolto- ja metallialalla. Näiden alojen kohdalla rekrytointiongelmia mitä todennäköisemmin tulevat myös jatkumaan vuoden 2017 aikana. Varsinkin metallialalla erityisosaajien ja ammattitaitoisen työvoiman löytäminen alkaa olla kasvun este. Osaavista särmääjistä, koneistajista ja hitsaajista on ollut jatkuvaa pulaa. Etelä-Pohjanmaan hyvä työllisyystilanne näkyy myös kilpailevina rekrytointina Keski-Suomen maakunnasta. Työvoimapulaa on yritetty paikata ulkomaalaisilla- ja vuokratyöntekijöillä, mutta nämä eivät ole olleet työnantajien kannalta parhaita ratkaisuja. Työnantajan, ELY-keskuksen ja TE-toimiston yhteistyössä järjestämistä rekrykoulutuksista on saatu hyviä kokemuksia, mutta ongelmaksi on usein muodostunut hakijoiden vähäisyys.

Puualalle työllistäviin rekrykoulutuksiin sen sijaan on ollut toistaiseksi runsaasti hakijoita ja työnantajat ovat saaneet koulutuksen kautta palkatuksi hyviä työntekijöitä. Alan kasvunäkymät ovat suotuisat ja tämän vuoden aikana on odotettavissa lisää yhteishankintakoulutuksena toteutettavia rekrykoulutuksia. Puualan suosio matalammasta palkkatasosta huolimatta on ollut metallialaa vahvempaa. Pohjoisen Keski-Suomen ammattioppilaitos on onnistuneesti kouluttanut täydennyskoulutuksena auton asentajista raskaankaluston asentajia, joiden kysyntä seutukunnalla on ollut kasvussa myös pienissä yrityksissä. Rakennusalan kasvu ei toistaiseksi ole näkynyt merkittävänä työvoimapulana, mutta pienissä rakennusyrityksissä monipuolisen ammattitaidon omaaville ja itsenäiseen työskentelyyn kykeneville rakennusalan ammattilaisille olisi työtä tarjolla.

Äänekosken biotuotetehtaan valmistuminen tämän vuoden syksyn aikana tulee lisäämään työvoiman kysyntää aluksi metsä- ja kuljetusalan työntekijöistä, mutta myöhemmin myös laajemmin biotalouden ammateissa. Biotalousalueen välittömästi liittyvän työvoiman kysynnän tyydyttämisessä Saarijärven Tarvaalassa sijaitsevalla biotalouskampusalueen toimijoilla on aivan keskeinen rooli. Kampusella opetusta järjestävät Jyväskylän ammattikorkeakoulun Biotalousinstituutti sekä Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto. Kampusalueen toiminta perustuu ajatukseen usean biotalousalan toimijan, kuten kehitysyritysten, yritysten, investoijien, tutkijoiden, kehittäjien ja opiskelijoiden mahdollisuudesta kohdata toisiaan. Tarvaalan biotalouskampuselta valmistuu työntekijöitä, jotka tulevat työskentelemään mm. bioenergian, cleantechin, ruokatuotannon sekä biotalouden innovaatioiden ja tuotteiden parissa. SSYP Kehitys Oy on mukana alueen toiminnassa tarjoten neuvontaa aloittaville yrityksille ja kehityspalveluja biotalouteen keskittyville yrityksille. Alueella on rakenteilla Poken investointina raskaan kaluston huolto- ja korjaustöiden opetustila, johon sisältyy laajempi biotalouskampusosaamisalue. Biotalousosaamisalueen liittyvien investointien kokonaisarvo on n. 3,4 miljoonaa euroa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Saarijärven-Viitasaaren seutukunnan työttömyyden kehityksestä on usean vuoden jälkeen vihdoinkin varsin myönteistä kerrottavaa. Seutukunnan alueella niin työttömien määrä kuin

työttömyysastekin laskivat jokaisena kuukautena vuoden 2016 aikana. Varsinkin miesten työttömyyden laskun kehitys on ollut merkittävää. Seutukunnan keskimääräinen kuukausittainen työttömyysprosentti viime vuoden aikana oli 18 prosenttia. Siinä on laskua edellisvuoden vastaavaan lukuun 1,1 prosenttiyksikköä. Myönteisestä kehityksestä huolimatta on todettava, että seutukunnan työttömyysaste on edelleen kovin korkea ja se on yksi Suomen seutukuntien korkeimmista. Kuitenkin Äänekosken biotuotetehtaan valmistumisen välittömät ja välilliset heijastusvaikutukset sekä yleinen talouden ja työllisyyden myönteinen kehitys antavat aihetta odottaa työttömyyden jatkavan maltillisesti laskuaan myös vuoden 2017 aikana. Saarijärven-Viitasaaren ja Äänekosken seudulla toteutetaan Kohtaanto2017-hanke vuoden 2017 aikana. Hankkeessa kerätään tietoa seudun kaikilta työllisyyden kanssa toimivilta tahoilta kyselyin, haastatteluin ja osallistavin menetelmin. Hankkeessa etsitään todellisia vastauksia Saarijärven-Viitasaaren seutukunnan ja Äänekosken korkeaan työttömyyteen ja siihen liittyviin työvoiman osaamisen haasteisiin.

Yli vuoden yhdenjaksoisesti työttömänä olleiden pitkäaikaistyöttömyyden kasvu jatkui viime vuoden aikana melko voimakkaana, mutta aivan vuoden lopussa kasvu heikkeni ja joulukuussa pitkäaikaistyöttömien määrä jopa väheni verrattuna vastaavaan aikaan edellisenä vuonna. Kaikista seutukunnan työttömistä yli 50 vuotiaita oli joulukuun lopussa koko lailla tasan puolet, mutta tämänkin ikäryhmän työllisyyden kehitys tammikuuta lukuun ottamatta oli myönteinen koko viime vuoden ajan. Nuorisotyöttömyyden kehitys kääntyi viime vuoden alun negatiivisen kehityksen jälkeen varsin myönteiseen suuntaan. Syntyvyyden väheneminen, poismuutto sekä työvoiman kysynnän kasvu aiheuttavat tulevaisuudessa seutukunnalle ongelmia löytää riittävästi koulutettavia nuoria. Lyhytaikainen työttömyys alenee, mutta pitkäaikaistyöttömyys kroonistuneeksi edelleen.

Äänekosken seutukunta

Konnevesi, Äänekoski

Äänekosken seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 22 123 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 280 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 19,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 918.

Äänekosken seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Äänekosken ehkä tärkein vahvuus on sen ihanteellinen sijainti metsäteollisuuden tarvitseman puuraaka-aineen saatavuuden kannalta. Kaupungin sijainti on mitä todennäköisem-

min ollut yksi tärkeimmistä syistä Metsä-Groupin päätökseen rakentaa uusi biotuotelaitos nimenomaan Äänekoskelle. Tämä Metsä-Groupin jättihanke, Suomen metsäteollisuuden historian suurin, yli 1,2 miljardin euron Äänekosken biotuotelaitoksen rakennusinvestointi on edennyt hyvin aikataulun mukaisesti.

Vuoden 2017 alkupuolen aikana biotuotetehtaan töiden painopiste siirtyy asennuksista testaus- ja koekäyttövaiheeseen. Laitos valmistuu tämän vuoden kolmannen neljänneksen aikana ja tehtaan on tarkoitus olla täydessä toiminnassa vuoden loppuun mennessä. Tämä tarkoittaa Suomelle tärkeää vientitulojen vuotuisen arvon lisäystä 0,5 miljardilla eurolla. Parhaimmillaan tehdastyömaa on työllistänyt lähes 3 200 työntekijää rakennusvaiheen loppupuolen ja asennusvaiheen yhtäaikaisen urakoinnin aikana. Metsä Group rakentaa biotuotetehtaalte myös maailman ensimmäisen sellunvalmistusprosessiin liitetyn 20 miljoonaa euroa maksavan rikkihappolaitoksen, jonka ansiosta tehtaan kemikaaleja voidaan kierrättää ja hyödyntää uudelleen. Laitos tulee tuottamaan sellun lisäksi erilaisia biotuotteita, kuten mäntyöljyä, tärpähtiä, biokomposiittia ja biokaasua.

Äänekosken seutukunnan kaipaamien uusien työpaikkojen lisäksi biotuotelaitoksella on paljon myös muita myönteisiä vaikutuksia. Tehdas tuottaa sähköä 2,4 kertaa enemmän kuin itse tarvitsee. Uusi tehdas tuottaa 2,5 prosenttia koko Suomen sähköntuotannosta ja tämä on noin puolet yhdestä Loviisan ydinvoimalan yksiköstä. Tämä tukee hyvin uusiutuvan energian tavoitteiden saavuttamisessa lisäämällä uusiutuvan energian osuutta Suomessa yli kahdella prosenttiyksiköllä. Aiemmin sellutehtaissa vain noin puolet käytetystä puusta päätyi selluksi. Biotuotetehtaassa puuraaka-aine voidaan hyödyntää biotuotteina ja bioenergiana sata prosenttisesti.

Biotuotetehtaan liiketoimintamalli, kuten sivustolla <http://biotuotetehtas.fi/mika-hanke#contents-2> todetaan, perustuu tehokkaaseen kumppanuusverkostoon, jossa uusien tuotteiden jalostaminen on arvoketjun eri osajien yhteistyötä. Tämä malli synnyttää mahdollisuuksia erityisesti uusia työpaikkoja luovalle pk-sektorille. Tästä uudeltaisesta yhteistyöstä esimerkkinä voidaan jo nyt mainita EcoEnergy SF Oy:n Äänekoskelle rakentama biokaasu- ja ajoneuvopolttoaineen valmistuslaitos. Tämän pioneerihankkeen markkinapotentiaali on maailmanlaajuinen sekä uusiin, että jo olemassa oleviin sellutehtaisiin.

Keski-Suomessa Äänekoski on merkittävä työpaikkakeskittymä, jonka työpaikkaomavaraisuus on reilusti yli 100 prosenttia. Yksi merkittävä seutukunnan työllistäjä alihankkijoinen on kansainvälisillä markkinoilla toimiva Valtra Oy Ab, joka Pohjoismaiden johtavana traktoreiden valmistajana työllistää Suolahdessa lähes 800 työntekijää. Maatalouskonemarkkinoiden näkymät laskivat vuoden 2016 jälkimmäisellä puoliskolla, mutta yrityksen alan vakiintuneet huipputuotteet, kansainväliset tunnustuspalkinnot muotoilussa ja junaradan ulottuminen Valtran tehtaalle antavat aiheen odottaa yrityksen menestyvän kiristyväsässä kilpailussa tulevaisuudessakin. Valtaosa Valtran tuotteiden tuotekehityksestä ja muotoilusta ovat seutukunnalla tapahtuvia.

Seutukunnan tulevaisuuden yksi merkittävin uhka taloudelliselle kasvulle on väestön huoltosuhde ja väestön muuttotappio. Ikärakenteen vanheneminen on tosiasia, joka tulee rasittamaan kaupungin taloutta tulevaisuudessa merkittävästi. Ennusteiden mukaan Äänekoskella väestöllinen huoltosuhde olisi vuonna 2040 jo 91,1 eli jokaista työikäistä kohden olisi yksi huollettava. Sen sijaan väestönmuuton suotuisalle kehitykselle antavat perustel-

tuja odotuksia myönteiset elinkeinoelämän näkymät, yritysten liikevaihdon kehitys, tiedossa olevien uusien työpaikkojen syntyminen, liikenneyhteyksien paraneminen, asuntorakentamisen vilkastuminen sekä edulliset asumiskustannukset.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kovin suuri yllätys ei olisi, jos tämän vuoden aikana saadaan kuulla biotuotetehtaan yhteyteen tuotannon sivuvirtojen hyödyntämisen liittyvistä investointipäätöksistä. Se jää nähtäväksi, mikä merkitys on sillä, että Äänekoski ei 2017 vuoden alusta ole enää ollut Euroopan Unionin LAU 2 -tuen piirissä. Biotuoteintegraatin eli tehdaskokonaisuuden laajeneminen ei kuitenkaan ole mahdollista vasta kuin sen jälkeen, kun biotuotelaitos on valmis, koska laitoksen alueella ei ennen sitä ole tilaa rakentaa lisää tuotantolaitoksia. Mahdollisia uusia jalosteita tulevat olemaan esimerkiksi tekstiilikuidut ja ligniinijalosteet, joiden tuottaminen laajentaa biotalouden tuotevalikoimaa korkeina lisäarvon tuotteina. Metsä Groupin puutuoteollisuudesta vastaava Metsä Wood on käynnistänyt mittavan investointiohjelman. Ohjelman yhtenä melko vahvana suunnitelmana on rakentaa Metsä Groupin Äänekosken tehdasalueelle uusi koivuviulun sorvaus- ja kuivauslinja. Investointi toisi uusia työpaikkoja, kuten biotuotelaitoksenkin valmistuminen, puunhankinta- ja logistiikkaketjuun.

Äänekoski on saanut valtiolta 138 miljoonaa euroa biotuotetehtaan puunkuljetuksessa tarvitsemien teiden parantamiseen ja Jyväskylä–Äänekoski junaradan sähköistämiseen ja kunnostamiseen 20 miljoonaa euroa. Sekä tiestön kunnostaminen, että junaradan sähköistäminen saatiin täyteen vauhtiin vuoden 2016 aikana. Biotuotelaitoksen tarpeiden lisäksi nelostien kunnostus parantaa Äänekosken liikenneyhteyksiä, jotka mahdollistavat nelostien varteen kehittyvän teollisuus- ja muun liiketoimintaympäristön kasvun Jyväskylä–Äänekoski kaupunkiseutujen kasvukäytävässä.

Seutukunnan alueen alkaneista tai suunnitteilla olevista rakennushankkeista merkittävimpiä ovat Äänekosken yhtenäiskoulu, Suolahden alakoulu, palolaitos, poliisilaitos, Äänekosken liikuntatalon peruskorjaus, Suolahden jäähalli, uuden torin ympärille rakentuva liikerakentaminen ja keskustan asuntorakentaminen, Koukkuniemen jätteenkäsittelylaitos, valmisbetonitehdas ja muu Koukkuniemen teollisuusalueen rakentaminen sekä Kotakennäntien varteen nousevat palvelu- ja logistiikka-alan yritysten toimitilojen rakennuskohteet.

Keski-Suomen maakunnan lähitulevaisuuden yhdeksi kärkihankkeeksi kohoamassa olevan hyvinvointitalouden edustajaksi Äänekoski myös sopii erinomaisesti. Äänekoski sijaitsee kahden merkittävän kansallispuiston, Saarijärven Pyhähäkin ja Etelä-Konneveden kansallispuistojen välissä. Keski-Suomen kansallispuistoihin tehtiin vuonna 2016 ennätysmäärä käyntejä ja Etelä-Konneveden kansallispuisto nousi Keski-Suomen suosituimmaksi kansallispuistoksi vierailijoiden määrällä mitattuna. Äänekoski soveltuu hyvin teollisuus- ja luontomatkailun kohteeksi. Seutukunnalla on tarjottavissa nykyaikaisen biotuotelaitoksen ja luontoelämysten yhdistelmä. Lisäksi seutukunnalla on käynnissä Ääneseudun Kehitys Oy:n hallinnoima maaseutumatkailun kehittämishanke.

Kiteytettynä voidaan todeta, että Äänekosken seutukunnan elinkeinoelämän myönteiset näkymät ja odotukset ovat kaikkien Suomen seutukuntien vertailussa aivan kärkipäätä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Keski-Suomen TE-toimistoon ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen määrässä luonnollisesti tapahtui merkittävää nousua keväällä 2015 biotuotelaitoksen rakennustyömaan käynnistyttyä. Työpaikkojen määrän nousu jatkui viime vuoden loppukesään saakka, mutta kääntyi laskuun loppuvuotta kohden mentäessä. Kuitenkin vuoden 2016 keskimääräinen kuukausittainen avoimien työpaikkojen määrä oli selvästi korkeampi, kuin mitä se on ollut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Rakennustyömaalla on välttytty pahemmilta rekrytointiongelmilta, johtuen siitä, että urakoitsijat ovat tuoneet mittavassa määrin työmaalle ”omat” työntekijänsä. Ulkomaisen työvoiman käyttö on myös edesauttanut työmaan etenemisen aikataulun mukaisesti. Työvoimapulalta ei ole voitu kokonaan välttyä, mutta se on painotunut etupäässä melko lyhyisiin määräaikaisiin ja pikaisesti täytettävissä oleviin tehtäviin.

Biotuotelaitoksen valmistuttua puunkorjuu ja puun kuljettaminen tehtaalle tulee synnyttämään noin 1 500 uutta työpaikkaa. Logistiset verkostot ovat pitkälti jo olemassa, mutta täysin varmoja käsityksiä siitä, riittävätkö ammattitaitoiset metsäkoneenkuljettajat sekä puutavara-autonkuljettajat tyydyttämään suurtehtaan puuraaka-aineen kysyntätarpeen ja mikä osuus tulee olemaan tuontipuuta, ei ole olemassa. Työmarkkinoiden eri toimijoilta saatavissa olevat tiedot ovat jossain määrin ristiriitaisia. Metsäteollisuus ja kuljetusala tulevat tarvitsemaan työntekijöitä uusien työpaikkojen syntymisien ja eläköitymisien vuoksi joka tapauksessa varsin paljon ja Keski-Suomen maakunnan osalta seuraavan 5-10 vuoden aikana puhutaan useista tuhansista työntekijöistä. Tämän vuoksi mm. Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto on lisännyt aloituspaikkamääriä. Hyvien työmarkkinanäkymien vuoksi edellä mainituille työllistäville aloille hakeutuvien opiskelijoiden määrät ovat kasvaneet. Kaikesta kasvusta huolimatta pitää muistaa, että puun käyttö kokonaisuudessaan jää vielä Suomessa viime vuosikymmenen huippuvuosista.

Rakennusalan viime vuoden voimakas kasvu jatkunee Äänekoskella vuoden 2017 aikana ja Ääneseudun rakentajien suhteellisen osuuden alkavissa rakennuskohteissa voidaan odottaa kasvavan verrattuna biotuotelaitoksen rakennuskohteeseen. Rakennusalan työvoiman kysynnän kasvu saattaa hyvinkin aiheuttaa rekrytointiongelmia erityisammattitaitoa vaativissa, kuten esimerkiksi torninosturikuljettajien, raudoittajien ja mittakirvesmiesten tehtävissä.

Vaikka työvoimakapeikot tulevat etupäässä olemaan pääsääntöisesti toisen asteen koulutuksen ammattiteissa, niin Äänekoski on lisännyt yhteistyötä myös Jyväskylän yliopiston ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun kanssa. Molempien korkeakoulujen kanssa yhteistyö on parantanut varsinkin verkkokoulutuksen kautta tapahtuvien opintojen suorittamista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

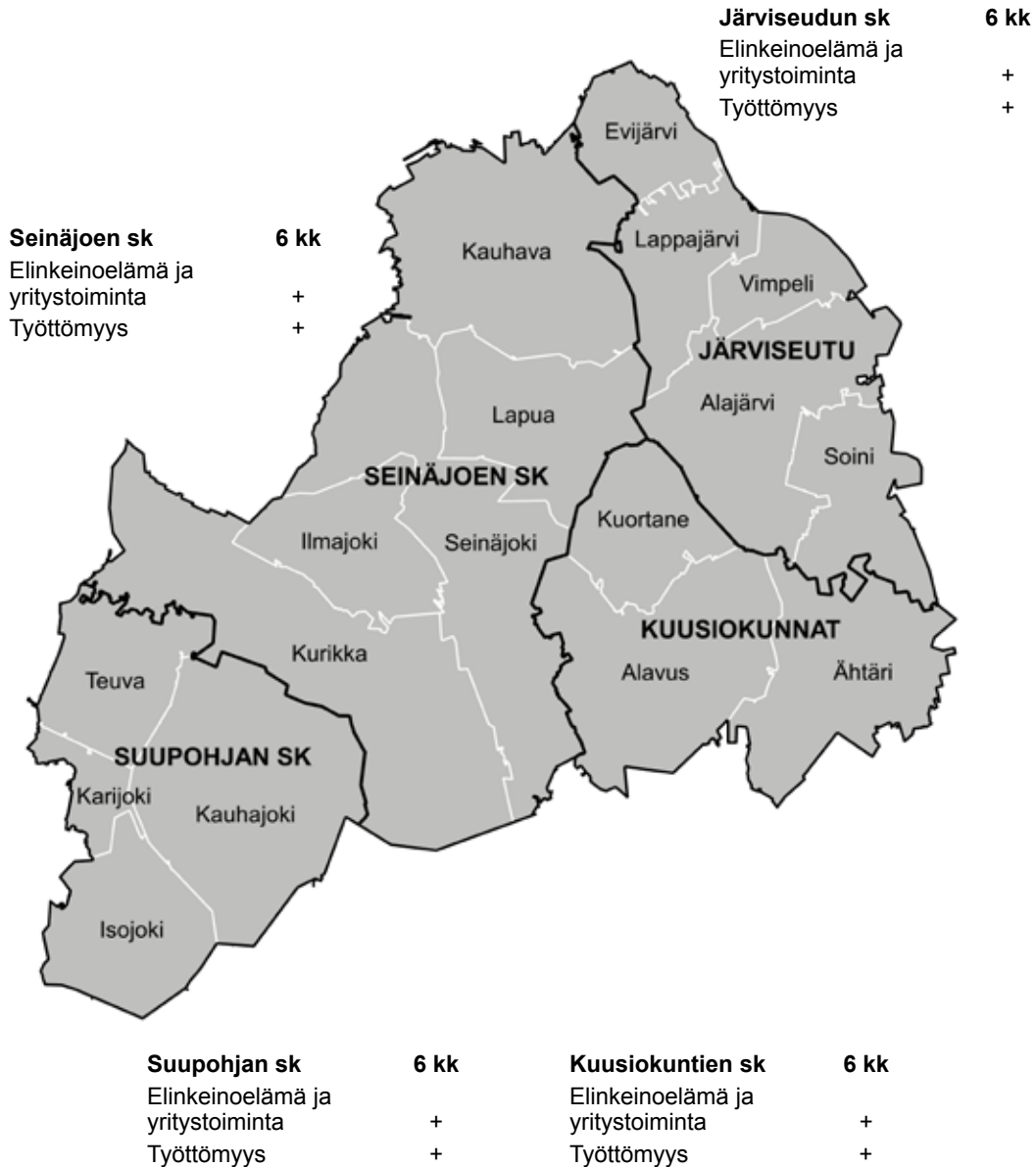
Äänekosken seutukunnan työttömyys oli laskenut vuoden 2016 loppuun mennessä yhtäjaksoisesti 16 kuukauden ajan. Keskimääräinen kuukausittainen työttömyysprosentti viime vuoden aikana oli 17,7 prosenttia, jossa on vähennystä vuodesta 2015 1,7 prosenttiyksikköä. Työttömyyden lasku on kohdistunut selkeästi naisia enemmän miehiin. Työttömyyden voisi ennustaa jatkavan maltillista laskua myös vuoden 2017 aikana huolimatta biotuote-

laitosrakennustyömaan valmistumisesta. Tämä ennuste perustuu mm. seuraaviin näkökulmiin: Biotuotelaitoksen rakennustyömaan työllistävä vaikutus on kohdistunut pitkälti Ääneseudun lisäksi myös seutukunnan ulkopuolisille alueille, biotuotelaitoksella on välittömiä ja välillisiä työllistäviä vaikutuksia, biotuotelaitoksen sivuainevirtojen hyödyntävät investointiutiset ovat tätä kirjoitettaessa vielä kuulematta, Ääneseudun seutukunnan muu rakennustoiminta on vilkastunut, elinkeinoelämän yleiset näkymät ovat parantuneet ja yritysten liikevaihdon kehitys on ollut nouseva.

Lisätietoja:

Kehitysjohdaja Eija Heinonen
Keski-Suomen ELY-keskus
+358 295 024 658
eija.heinonen@ely-keskus.fi

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus

Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2016 lopussa 191 868 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 718 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 977.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Etelä-Pohjanmaa tunnetaan erityisesti yrittäjyydestään, viljavasta maaseudustaan ja monipuolisesta kulttuuritarjonnastaan. Keskuskaupunki Seinäjoen sijainti logistisessa solmukohdassa on koko maakunnan vahvuus. Vahvimmat klusterit ovat elintarviketalous, metalli- ja teknologiateollisuus sekä puu- ja huonekaluteollisuus. Agrobiotalouden keskittymä on kooltaan kansallisesti merkittävä ulottuen vahvasta alkutuotannosta prosessointiin, agroteknologiaan, logistiikkaan, monitieteiseen tutkimukseen ja kuluttajakäyttäytymisen osaamiseen.

Selkeitä haasteita ovat muun muassa kansainvälistyminen, koulutustason nostaminen ja ikärakenteen muutokseen varautuminen. Eteläpohjalaisilta yrityksiltä kaivattaisiin myös laajempia panostuksia tutkimus- ja kehittämistoimintaan, sillä maakunnan t & k-menot ovat edelleen varsin vaatimattomalla tasolla. Seinäjoen yliopistokeskuksen vahvistaminen ja siihen liittyvän korkeakouluverkoston vaikuttavuuden parantaminen ovat tärkeitä tavoitteita.

Haasteena ovat myös isot rakenteelliset uudistukset aluehallinnosta koulutuksen järjestämiseen. Uudistuksissa nähdään paljon mahdollisuuksia, joiden potentiaali pitäisi kyetä hyödyntämään tehokkaasti.

Tilastokeskuksen väestöennusteet ennakoivat Etelä-Pohjanmaalle maltillista väestönkasvua lähivuosikymmenien ajaksi. Taustalla vaikuttaa maahanmuutto, mutta myös elinien piteneminen. Toteutuneessa väestökehityksessä on kuitenkin huolestuttavia piirteitä, sillä ainoastaan Seinäjoki ja Ilmajoki ovat pysytelleet kasvu-uralla. Suurimmat muuttotappiot syntyvät nuorista, jotka muuttavat opintojen perässä esimerkiksi yliopistokaupunkeihin. Alueen kuntien väestölliset ja taloudelliset huoltosuhteet on edellä mainittujen ilmiöiden valossa kehittymässä pääosin heikompaan suuntaan. Maahanmuuttajien osuus väestöstä on vielä melko alhainen, mutta maahanmuuttajien määrä on ollut viime vuosina selkeässä kasvussa. Pakolaisten ja muiden maahanmuuttajien tehokas kotouttaminen on nähtävä yhteisenä haasteena ja uusia ovia avaavana mahdollisuutena.

Etelä-Pohjanmaan yritystiheys on Suomen korkeimpia, mutta yrittäjyyttä luonnehtii mikro- ja pienyritysvaltaisuus. Alueella on kohtuullisen vähän korkeaa arvonlisää tuottavia suuria veturiyrityksiä. Kasvuhakuisuus, kaikissa kokoluokissa, on tärkeä tavoite, jotta uusia työpaikkoja kyetään luomaan. Maakuntaan tarvitaan lisää eri toimialoilla operoivia visionäärisiä yrityksiä, jotka tähtäävät riittävän pitkälle tulevaisuuteen ja pyrkivät määrätietoisesti globaaleille markkinoille.

Yritysten nettoperustanta on ollut Etelä-Pohjanmaalla laskusuunnassa viime vuosina. Uusien yritysten perustamisaktiivisuuden arvioidaan kuitenkin hiljalleen piristyvän kuluvan vuoden aikana. Väestön ikääntymisen myötä omistajanvaihdosten sujuvuuden merkitys korostuu vuosi vuodelta. Etelä-Pohjanmaalla on tehty tuloksekasta yhteistyötä sen eteen, että omistajanvaihdokset sujuvat kitkattomasti.

Etelä-Pohjanmaan logistinen sijainti on kaksijakoinen. Maakuntakeskuksen saavutettavuus on hyvä, mutta mitä kauemmaksi keskuksesta mennään, sitä hankalammaksi muuttuvat liikenneolosuhteet (teiden kunto, julkinen liikenne). Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelman kärkihankkeiksi on nostettu valtatie 19 ja kantatie 67 kehittäminen osana Kauhajoki-Seinäjoki-Kauhava kehityskäytävää, Seinäjoki-Tampere -ratayhteyden

kehittäminen ja valtatie 3 kehittäminen välillä Tampere-Jalasjärvi-Kurikka-Vaasa. Jatkossa myös Keski- ja Itä-Suomeen suuntautuvat yhteydet nostavat merkitystään.

Viime vuonna liikenteelle avattu Seinäjoen itäväylä on alueellisesti elintärkeä investointi, jonka kerrannaisvaikutuksia on vielä vaikea hahmottaa. Itäväylän ja sen ympäristön potentiaali yritystoiminnan sijoittumisen ja logistisen kilpailukyvyn näkökulmasta on joka tapauksessa erittäin merkittävä. Itäväylän läheisyyteen on syntynyt runsaasti uutta teollisuuden, logistiikan ja kaupan tonttimaata, jota kohtaan on vahva kiinnostus.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Etelä-Pohjanmaa on kestänyt viime vuosien turbulenssia kohtuullisen hyvin. Voimakasta riippuvuussuhdetta yksittäiseen ja kapeaan toimialaan ei ole, eli alueellinen muutosjoustavuus voidaan tältä osin todeta melko hyväksi. On kuitenkin selvää, että toistaiseksi liian harva yritys analysoi erilaisiin muutosajureihin liittyviä uhkia ja mahdollisuuksia omalle liiketoiminnalleen. Yrityksiltä toivotaan lisää innovatiivisia kehittämishankkeita. Erityisen tärkeitä kehittämiskohteita ovat digitalisaation mahdollisuuksien hyödyntäminen, vähähiiliseen talouteen tähtäävät ratkaisut sekä kansainvälisten markkinoiden kartoittaminen.

Helmikuussa julkaistun Pk-yritysbarometrin mukaan eteläpohjalaisten pk-yritysten arviot lähitulevaisuuden suhdannenäkymistä olivat melko optimistisia. Odotukset ovat parantuneet syksystä sekä yleisten suhdannenäkymien että henkilöstömäärän kehityksen osalta. Investointien osalta odotukset ovat vielä maltillisia, mutta näkemykset ovat kohentuneet syksystä sekä Etelä-Pohjanmaalla että koko maassa. Kaiken kaikkiaan suhdannekehityksen odotusarvot ovat Etelä-Pohjanmaalla varovaisemmat kuin maassa keskimäärin.

Kone- ja metalliteollisuudessa yritysten työkuormassa on merkittävää vaihtelua. Vaikka tarjouspyyntöjä tulee, on kilpailu kovaa. Koko teknologiateollisuuden liikevaihto on kehittynyt Etelä-Pohjanmaalla valtakunnan tasoa suotuisammin. Positiivisia signaaleja on havaittavissa sekä rekrytointien että laite- ja laajennusinvestointien muodossa.

Puusepän- ja taloteollisuuden osalta näkymät ovat hiljalleen paranemassa. Taloteollisuuden lähitulevaisuuden haasteena ovat energiatehokkuutta koskevat velvoitteet, jotka edellyttävät tuotantoprosessien uudistamista. Eräs valopilkku on Alajärvelle valmistunut CLT-tuotantolaitos, joka on tuo uuden ulottuvuuden maakunnan ja Järviseudun puurakentamisen arvoketjuun. Myös Kauhajoelle on suunnitteilla CLT-tehdas, joka valmistaisi massiivipuulevyjä ja taloelementtejä. Puurakentamisen kasvun haasteena ovat rakentamista koskevien kansallisten säädösten keventäminen ja ajantasaistaminen.

Huonekaluteollisuuden osalta vientimarkkinoille suuntautuneiden yritysten joukossa on positiivista virettä, mutta yleiskuva on melko huolestuttava. Toimialan ikärakenne on vinoutunut ja alaa tukevia koulutuspaikkoja on leikattu kaikilta koulutusasteilta. Sähköisen kaupan perinpohjainen haltuunotto ja keskinäisen yhteistyön kehittäminen ovat huonekalujen valmistajille ja huonekalukaupalle tärkeitä kehittämiskohteita. Alan toimijoiden erikoisosaminen pitäisi pystyä kaupallistamaan paremmin.

Kaupan ja palveluiden odotukset ovat kirkastuneet, jota tukee myös kuluttajien vahvistunut usko talouteen. Valtakunnallisessa tarkastelussa vähittäiskaupan liikevaihto kääntyi viime vuonna kasvuun ja kuluva vuosi on ennakkotietojen mukaan jatkunut kasvun mer-

keissä. Merkittävien kaupallisten investointien osalta ilmassa on kuitenkin vielä kysymysmerkkejä, vaikka esimerkiksi Seinäjoelle kaavailtu Lakeuden Ankkuri – kauppakeskushanke on viimeisten tietojen mukaan etenemässä toteutukseen.

Matkailun osalta näkymien arvioidaan olevan myönteiset. Maakunnan vahvuutena on runsas ja alati laajeneva tapahtumatarjonta, jonka vuosittainen vipuvaikutus on huomattava. Matkailun monipuolistuminen sekä alan kilpailun kiristyminen vaativat entistä enemmän panoksia matkailun markkinointi-, myynti- ja kehittämistoimiin. Ähtärin eläinpuisto Oy:n hanke kahden jättipandan saamiseksi on tässä mielessä erittäin mielenkiintoinen ja kokonaan uusia ovia avaava kehittämiskokonaisuus. Jättipandapariskuntaa odotetaan Ähtäriin Kiinasta vuoden loppupuolella.

Elintarviketeollisuudessa suuryritysten alueelliset investoinnit ovat pitäneet yllä positiivista pohjavirettä. Myös useat pk-yritykset ovat laajentaneet tuotantoaan, rekrytoineet uutta työvoimaa ja pyrkineet hakemaan jalansijaa kv-markkinoilta. Alan suhdannekuva on parantunut, mutta haasteina ja epävarmuutta luovina tekijöinä ovat kiristyvä kansainvälinen kilpailu ja yhä nopeammin muuttuviin kulutustottumuksiin ja trendeihin vastaaminen. Toisaalta Aasian markkinoiden asteittainen avautuminen avaa uusia mahdollisia liiateollisuudelle.

Alkutuotannossa trendinä jatkuu tilakoon kasvu ja aktiivitulojen lukumäärän väheneminen. Uskoa maatalouselinkeinojen jatkuvuuteen alueella kuitenkin riittää, vaikka toimintaympäristö on epävarma. Maatilainvestointeja koskeva rahoituskysyntä oli viime vuonna aktiivista. Rahoitusta myönnettiin eniten koko valtakunnassa, ja rahoituksen painopiste oli lypsykarjatalouden investoinneissa.

Rakentamisen osalta näkymät ovat edelleen myönteiset, sillä erilaisia investointeja on meneillään kohtuullisen runsaasti. Esimerkiksi keskuskaupunki Seinäjoella rakentamisaktiivisuus on ollut voimakkaassa nosteessa, mikä on herättänyt valtakunnallistakin huomiota. Esimerkiksi kaupungin ydinkeskusta on erilaisten uudishankkeiden näyttämö, eli kaupungin profiili on kokemassa merkittävän muodonmuutoksen. Rakentamisviikaudessa on kuitenkin huomattavia eroja alueen seutukuntien välillä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisten määrän arvioidaan kasvavan hiljalleen, vaikka talouskasvun ennakoitaan olevan jatkossakin melko maltillista. Sosiaali- ja terveysalalla työvoiman kysynnän arvioidaan jatkuvan kohtuullisena, vaikka isot rakenneuudistukset ovat luoneet epävarmuutta alalle. Palvelualojen osalta työvoiman kysyntää on ollut lisääntyvässä määrin ja kuluttajien kohentunut luottamus talouteen on tässä suhteessa myönteinen signaali. Erityisen positiivista on, että sekä teollisuudessa että rakentamisessa kysyntä on selvästi kohentunut.

Rekrytointiongelmien tulevat lähitulevaisuudessa laajenemaan useita ammattiryhmiä kattavaksi ongelmaksi. Sosiaali- ja terveysalalla haasteet ovat olleet kroonisia. Pitkään jatkunut epävarmuus on heikentänyt erityisesti teollisuuden imagoa työllistäjänä, mikä on heijastunut voimakkaasti koulutusten vetovoimaan. Nuorisoasteella aloittaneiden määrät ovat selvästi alamitoitettuja, jos niitä verrataan esimerkiksi metalliteollisuuden arvioituun eläkepoistumaan. Myös työvoiman alueellinen liikkuvuus on selkeä haaste, joka tuo oman lisän-

sä kohtaanto-ongelmiin. On fakta, että maakunnan julkisen liikenteen kehittymättömyys ei edistä liikkuvuutta, mutta ongelmaan liittyy myös asennekysymyksiä.

Maaliskuussa toteutetussa ammattibarometrissa TE-toimisto arvioi, että osaavan työvoiman saatavuusongelmia esiintyy lähitulevaisuudessa useissa sosiaali- ja terveydenhuollon ammateissa (yleislääkärit, yli- ja erikoislääkärit, hammaslääkärit, psykologit, kuulontutkijat ja puheterapeutit, sosiaalityön erityisasiantuntijat ja sairaanhoitajat). Saatavuusongelmien arvioidaan kohdistuvan myös esimerkiksi seuraaviin ammattinimikkeisiin: lastentarhanopettajat, rakennusinsinöörit, laskentatoimen asiantuntijat, myyntiedustajat, konetekniikan erityisasiantuntijat, koneenasettajat ja koneistajat, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, ohutlevysepat, kattoasentajat ja -korjaajat, sekä lattiapäällystystyöntekijät.

Ammattitaitoista työvoimaa on vapaana paljon. Puolen vuoden aikajänteellä ylitarjontaa arvioitiin olevan muun muassa tuote- ja vaatesuunnittelijoista, tietoliikenteen ja tietotekniikan insinööreistä, ammatillisen koulutuksen opettajista, mainonnan ja markkinoinnin asiantuntijoista, multim mediasuunnittelijoista, kirjastonhoitajista, laboranteista, yleissihteereistä, myyjistä, matkatoimistovirkailijoista, huonekalupuusepistä, konepuusepistä, teollisuusompelijoista, verhoilijoista ja vaattureista.

Osaamistarpeiden osalta voidaan todeta, että isona trendinä ovat esimerkiksi erilaiset digiosaamiseen, robotiikkaan, ympäristöosaamiseen ja kansainvälistymiseen liittyvät haasteet. Toisaalta moniosaajia sekä oppimiskykyisiä ja -haluisia muuntautujia kaivataan alalla kuin alalla. Rekrytointiongelmat koskevat kuitenkin tässä ajassa usein eri ammattialojen erikoisosaajia, joiden alueellinen – jopa valtakunnallinen – tarjonta on suppea. Toisin sanoen, myös ammatillinen erikoistuminen on tärkeää koulutusasteesta riippumatta.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden kokonaismäärä oli tammikuun lopussa noin 9 200 henkeä, mikä on reilut 1300 henkeä (-13 %) vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta (10,4 %) oli Etelä-Pohjanmaalla Manner-Suomen toiseksi alhaisin. Parempi tilanne oli ainoastaan Pohjanmaan maakunnassa. Työttömien määrä laski vuoden takaisesta tilanteesta kaikissa seutukunnissa. Korkeimmat työttömyysasteet olivat Järvisseudun (10,6 %) ja Kuusiokuntien (10,5 %) seutukunnissa. Kuluvan vuoden aikana työmarkkinatilanteen ennakoitaan kehittyvän edelleen myönteisesti.

Nuorisotyöttömyyden osalta tilanne on edelleen haasteellinen, vaikka myönteistä kehitystä on tapahtunut. Maakunnassa on noin 300 nuorta enemmän työttömänä kuin vuonna 2010. Yli 50-vuotiaiden osalta työmarkkinatilanne on vaikea, koska uusrekrytoinnissa suositaan pääsääntöisesti nuorempia työntekijöitä. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrän kasvu on tyrehtynyt. Pitkäaikaistyöttömistä yli 60 prosenttia on ylittänyt 50 vuoden rajapyykin.

Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden määrä on suhteellisen alhainen, mutta ulkomaalaisten osuus työttömistä työnhakijoista on kasvanut selvästi viimeisen kymmenen vuoden aikana. Pakolaisten kuntasijoituspaikkojen aikaansaaminen on osoittautunut haasteelliseksi tehtäväksi, sillä vastaanottavien kuntien määrä on edelleen vähäinen.

Seinäjoen seutukunta

Ilmajoki, Jalasjärvi, Kauhava, Kurikka, Lapua, Seinäjoki

Seinäjoen seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 126 885 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 69 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 647.

Seinäjoen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seinäjoen seutukunnan avaintoimialoja ovat elintarviketuotanto ja siihen liittyvä monisyinen arvoketju, kone- ja metalliteollisuus, rakennusteollisuus, huonekalu- ja puusepänteollisuus, sekä tukku- ja vähittäiskauppa. Luovien alojen osalta rytmimusiikin ja erilaisten kulttuuritapahtumien ympärille on rakentunut runsaasti monipuolista osaamista. Keskuskaupunki Seinäjoen sijainti logistisessa solmukohdassa on myös merkittävä alueellinen vahvuus. Viime vuonna avautunut Seinäjoen itäväylä (valtatie 19 uusi linjaus) parantaa alueen logistista asemaa entisestään ja sen ympäristö tarjoaa valtavasti uusia mahdollisuuksia yritysraikentamiselle.

Seutukunnan yritysilmasto ja vetovoimaisuus yritysten sijaintipaikkana on erinomainen. Keskuskaupunki Seinäjoen väestönkasvu on ollut viime vuosina voimakasta. Väestökehityksessä on kuitenkin haasteita, sillä seutukunnan muissa kunnissa kehitys ei ole samansuuntaista.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tunnelmat ovat myönteiset ja luottamus seutukunnan menestysmahdollisuuksiin on vahvistunut. Helmikuussa julkaistun pk-barometrin odotuksia kuvaava saldoluku oli selvästi korkeampi kuin maakunnassa keskimäärin.

Yritysten perustamisaktiivisuudessa olisi viimeisten tietojen mukaan petrattavaa. Myönteistä on, että konkurssiin haettujen yritysten määrä jäi jonkin verran viime vuosia alhaisemmaksi.

Seudulla sijaitsevat merkittävät elintarvikkeita jalostavat yritykset, kuten Atria Oyj, Altia Oyj, Valio Oyj, Juustoportti Oy, sekä Suomen Rehu Oy. Elintarviketeollisuus on pärjännyt kohtuullisen hyvin nykyisessä taloustilanteessa, vaikkakaan toimialan kannattavuus ei ole kaikilta osin kehittynyt toivotulla tavalla. Kehitysnäkymät arvioidaan kuitenkin melko positii-visiksi. Mielenkiintoinen avaus on Atrian aurinkosähköpuisto-hanke, joka rakennetaan Nurmon tuotantolaitoksen yhteyteen. Hankkeessa toteutetaan Suomen ensimmäinen teollisen mittaluokan aurinkosähköpuisto, joka tuottaa sähköä elintarviketeollisuuden tarpeisiin.

Metalliteollisuudella on pitkät perinteet ja huomattava painoarvo seutukunnassa. Toimialan keskimääräinen tilanne on parantunut ja näkymät ovat kirkastumassa myös investointien osalta.

Huonekaluteollisuuden osalta näkymät ovat edelleen hyvin haasteelliset, koska alan kilpailutilanne on kireä. Pääosa yrityksistä on kooltaan pieniä, joiden on hankala päästä huonekalukaupan ketjujen tavarantoimittajiksi.

Kaupan alalla isot hankkeet ovat olleet harvinaisia. Suunnittelupöydällä on kuitenkin suuren mittaluokan hanke. Seinäjoen Jouppiin kaavailtu ostospuisto Lakeuden Ankkuri on alustavien suunnitelmien mukaan Suomen kymmenen suurimman ostoskeskuksen koko luokassa. Rakentamisen on suunniteltu alkavan kesäkauden aikana.

Matkailualalla näkymät ovat toiveikkaat, ja uusia panostuksia on tulossa kesäkaudelle. Seinäjoella kesäkuussa järjestettävät Farmari-messut ovat merkittävän kokoluokan tapahtuma, jonka potentiaali täytyy pyrkiä hyödyntämään kokonaisvaltaisesti. Kauhavan Alahärmässä sijaitsevasta elämyspuisto Powerparkista on muodostunut merkittävä matkailukohde, jonka kehitys on ollut huomattavan positiivista. Seutukunnassa järjestetään myös useita säännöllisiä massatapahtumia (mm. Provinssirock, Tangomarkkinat, Vauhtiajot, Ilmajoen Musiikkijuhlat), joilla on merkittäviä heijastusvaikutuksia myös muille toimialoille.

Seinäjoen Itikanmäen vanha teollisuusalue tulee uudistumaan merkittävästi seuraavan viiden vuoden aikana. Alueelle on rakentumassa myös uusi ja moderni asuinalue. Myös Joupin alueelle on suunnitteilla uusi asuinaluekokonaisuus. Muista investoinneista esimerkkejä ovat keskussairaalan ja Seinäjoki Areenan laajennukset, Seinäjoen kampusalueelle rakennettavat uudisrakennukset, sekä keskustan useat uudiskohteet. Kurikassa on puolestaan meneillään uuden kampusalueen rakentaminen. Isoja odotuksia kohdistuu luonnollisesti Seinäjoen itäväylän rakentumiseen ja siihen kytkeytyviin kehittämishankkeisiin. Itäväylän ympäristöön kaavoitetaan lähivuosina uusia yritysalueita yli 1000 hehtaaria.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Avoinna olleiden työpaikkojen määrä oli viime vuonna selvässä kasvusuunnassa ja kuluneen vuoden osalta kehitys on jatkunut positiivisissa merkeissä. Työvoiman kysynnän arvioidaan jatkuvan kohtuullisen hyvänä sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla. Kaupan alalla tilanne on epävarmempi. Metalliteollisuudessa erityisesti ammattitaitoiset koneistajat särmääjät, alumiinihitsaajat ja muut alan erikoisosaajat ovat työllistyneet kohtuullisen hyvin. Useat yritykset seutukunnan alueelta ovat mukana Metallimestarit-hankkeen työllistämisyhteistyössä, jossa haetaan yrityksille koulutuksen kautta työvoimaa uuden toimintamallin avulla.

Kevään ammattibarometrin mukaan rekrytointiongelmia on lähinnä terveydenhuolto- ja sosiaalialalla. Saatavuuskysymykset koskevat esimerkiksi seuraavia ammattinimikkeitä: yleislääkärit, yli- ja erikoislääkärit, hammaslääkärit, kuulontutkijat ja puheterapeutit, sekä sairaanhoitajat. Muita rekrytointien kannalta haasteellisia ammatteja ovat mm. lastentarhanopettajat, kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat, myyntiedustajat, kattoasentajat ja -korjaajat, lattiapäällystystyöntekijät, sekä muut rakennustyöntekijät. Teollisuuden osalta osaavan työvoiman saatavuusongelmat ovat painottuneet kone- ja me-

talliteollisuuteen. Hakijoilta odotetaan usein erikoisosaamista. Esimerkiksi koneenasettajien ja koneistajien ammattitaitovaatimuksissa korostuvat työstökoneiden käyttö- ja ohjelmointitaidot.

Työvoimaa on vapaana runsaasti. Voimakasta ylitarjontaa arvioidaan olevan mainonnan ja markkinoinnin erityisasiantuntijoista, yleissihteereistä, sekä puu- ja huonekalualan työntekijöistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä oli tammikuussa 11 prosenttia pienempi kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Kevätkausi tuo piristyksen työmarkkinoille ja positiivisen vireen ennakoidaan jatkuvan läpi vuoden.

Nuorisotyöttömyys on laskenut hieman nopeammin (-14 %) samalla ajanjaksolla. Yli 50-vuotiaiden osalta muutos parempaan on puolestaan ollut hitaampaa (-7,5 %), mikä kertoo ikääntyneiden haastavasta asemasta työmarkkinoilla. Pitkäaikaistyöttömyys on käänntynyt maltilliseen laskuun, mutta tilanteessa riittää edelleen haasteita.

Suupohjan seutukunta

Isojoki, Karijoki, Kauhajoki, Teuva

Suupohjan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 22 577 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 272 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 205.

Suupohjan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Merkittäviä toimialakeskittymiä Suupohjassa on elintarvikesektorilla, huonekalujen valmistuksessa ja materiaalinkäsittelyalalla. Kauppa ja palvelut keskittyvät alueella Kauhajoelle. Alkutuotannon osuus on selvästi koko maan ja myös Etelä-Pohjanmaan keskiarvoa korkeampi. Tähän vaikuttaa etenkin Isojoen ja Karijoen suuri alkutuotantovaltaisuus. Näiden kuntien maatalous on toisaalta pitkälle erikoistunutta muun muassa perunan ja juuresten tuotantoon.

Haasteena on kuntien heikko taloudellinen tilanne, väestön ikääntyminen ja sen myötä huoltosuhteen heikkeneminen. Haasteena on myös opiskelupaikkojen merkittävä väheneminen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tilannekuva on positiivinen, vaikka pk-barometrin tulosten mukaan alueen pk-yritysten odotukset kuluvalle vuodelle olivat selvästi varovaisemmat kuin muissa seutukunnissa.

Yrityskannan uudistuminen on ollut viime vuosina heikohkoa. Aloittavaa yritystoimintaa kaivataan alueella lisää. Starttirahojen kysynnän valossa perustamisaktiivisuus on kuitenkin virkoamassa. Vireillepantujen konkurssien määrä oli viime vuonna suunnilleen edellisvuosien tasolla.

Elintarviketeollisuudessa Atria Suomi Oy on keskittänyt nautateurastustaan Kauhajoelle. Koko Suomen naudanlihasta teurastetaan Kauhajoella noin 45 %. Teurastamolaajenuksen valmistumisen jälkeen myös henkilöstön määrä on kasvanut. Teuvan Äystöllä on puolestaan merkittävä salaattituotannon keskittymä, jonka kehitysnäkymät arvioidaan positiivisiksi.

Metalli- ja koneteollisuudessa näkymät ovat melko myönteiset. Alueen yritykset ovat saaneet merkittävän kokoluokan tilauksia ja uutta työvoimaa on rekrytoitu. On todennäköistä, että osaavan työvoiman saatavuus tulee ongelmaksi vielä kuluvan vuoden aikana.

Huonekalu- ja puusepänteollisuudessa näkymät ovat edelleen haasteelliset. Vientitoimintaa harjoittavien yritysten osalta tilanne on myönteisempi, mutta suurin osa alueen yrityksistä on kotimarkkinoilla toimivia pienyrityksiä, joiden on hankala päästä huonekalukaupan ketjujen tavarantoimittajiksi. Puualalle on kuitenkin luvassa myös uusia työpaikkoja, sillä CLT-Plant Oy suunnittelee tuotannon aloittamista Kauhajoella kuluvan vuoden aikana.

Muoviteollisuudessa näkymät ovat myönteiset. Terveystieteiden tutkimuskeskityksen valmistama Serres Oy on siirtynyt Kauhajoella uusiin toimitiloihin, jotka ovat mahdollistaneet tuotannon kasvattamisen. Kasvua ja synergiaa haetaan myös uusien kumppanuuksien avulla. Yhtiöllä on erittäin kunnianhimoisia kasvuvisiona lähivuosille.

Julkisten investointien osalta kunnissa on käynnissä jonkin verran uudis- ja korjausrakentamista. Kauhajoen Aronkylään on hiljattain valmistunut uusi koulu, jonka kustannusarvio oli noin seitsemän miljoonaa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Uusien avoimien työpaikkojen määrä oli viime vuonna hienoisessa kasvussa ja kehityksen ennakoitaan jatkuvan myönteisenä myös kuluvana vuonna. Julkispuolen avoimet paikat pysyvät entisellään eli lähihoitajien, sairaanhoitajien ja opettajien tarve pysyy samalla tasolla. Myös metallialan työpaikat tulevat jonkin verran lisääntymään.

Lähitulevaisuudessa rekrytointiongelmien arvioidaan koskevan etupäässä terveydenhuolto- ja sosiaalialan tehtäviä (mm. yleislääkärit, hammaslääkärit, sairaanhoitajat, suuhygienistit, sosiaalityön erityisasiantuntijat, lähihoitajat). Muiden alojen ammateista esimerkkejä ovat kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat, myyntiedustajat, rakennusalan työjohtajat, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, sekä toimisto- ja laitossiivoojat.

Hakijakunnassa arvioidaan olevan jonkin verran myös ylitarjontaa. Esimerkiksi ammatillisen koulutuksen opettajia, konepuuseppiä, verhoilijoita, myyjiä ja yleissihteereitä on työnhakijoina paljon suhteessa kysyntään.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Seutukunnan työttömyysaste on laskenut maakunnan keskimääräiselle tasolle. Työttömiä työnhakijoita oli tammikuussa 17 prosenttia vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Alle 25-vuotiaiden osalta työttömyys on laskenut yli 20 prosenttia. Yli 50-vuotiaiden osalta työttömyys oli alkuvuonna selvästi maltillisemmassa laskussa. Myös pitkäaikaistyöttömien lukumäärä on ollut hienoisessa laskussa.

Tilanteen arvioidaan jatkuvan myönteisissä merkeissä. Kevätkausi tuo luonnollisesti pirstystä myös työmarkkinoille.

Järviseudun seutukunta

Alajärvi, Evijärvi, Lappajärvi, Soini, Vimpeli

Järviseudun seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 20 824 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 270 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 095.

Järviseudun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Hirsitaloteollisuudella, alumiinin jatkojalostuksella sekä metalli- ja rakennustuoteteollisuudella on suuri merkitys seutukunnalle. Myös alkutuotanto ja erityisesti turkistalous ovat alueellisesti merkittäviä elinkeinoja.

Alueellisina uhkina koetaan epäsuotuisa ikärakenne ja negatiivinen muuttotase. Tämä heijastuu myös kuntien talouden pitoa koskeviin haasteisiin.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Yleinen tunnelma alueella on positiivinen. Myös pk-barometrin tulosten mukaan yritysten suhdannenäkymien odotusarvo on jonkin verran maakunnan keskimääräistä positiivisempi.

Alkavien yritysten määrän kehityksessä on myönteisiä merkkejä, mutta aktiivisuutta kaivattaisiin lisää. Vireillepantujen konkurssien lukumäärä oli viime vuonna kohtuullisen alhainen.

Hirsitalo- ja sahateollisuudella on alueella pitkät perinteet. Hirsitaloteollisuudessa on tapahtunut omistusjärjestelyitä. Pohjolan Design-Talo Oy osti hirsitalovalmistaja Finnlamellin liiketoiminnat. Finnlamelli jatkaa Pohjolan Design-Talon omistuksessa sen tytä-

yhtiönä. Kaupalla ei ole vaikutusta Finnlamellin Alajärven tehtaan toimintaan, jonka työntekijät jatkavat Pohjola Design-Talo -konsernissa vanhoina työntekijöinä. Merkittävä uusi avaus on Alajärvellä aloitettu massiivipuulevyn valmistus (CLT-cross laminated timber), joka sopii luontevasti alueen osaamiseen ja perinteeseen. Tuotantolaitos keskittyy erityisesti puurakentamisen arvoketjun hallintaan sekä tuotekehitykseen. Työllistävä vaikutus arvioidaan jatkossa merkittäväksi, kun tehdas toimii täydellä kapasiteetilla. Myös sahateollisuuden osalta tilannekuva on myönteinen. Keitele Timber Oy on kasvattamassa tuotantoaan määrätietoisesti.

Alajärven ja Vimpelin rajalla on yksi Suomen kolmesta alumiiniteollisuuden keskittymistä, jonka näkymät ovat lupaavat. Keskittymässä on voimakas tahtotila kasvaa, kehittää alumiiniosaamista ja rakentaa alan toimijaverkostoja.

Perusmetalliteollisuuden osalta tilanteessa on edelleen kaksijakoisuutta, mutta suunta on parempaan päin. Osaavan työvoimaan saatavuuskysymykset huolettavat alan toimijoita. Positiivisista signaaleista voidaan mainita Nordautomation Oy:n investoinnit ja tiivis yhteistyö sahateollisuuden toimijoiden kanssa.

Turkisan alan markkinat ovat kääntyneet nousuun, mikä antaa myönteisen sykäyksen alueelle. Maaliskuussa pidetyn turkishuutokaupan arvo nousi roimasti viime vuodesta. Kysyntä on lisääntynyt selvästi keskeisillä markkina-alueilla.

Meneillään on myös julkisen sektorin rakennushankkeita, jotka koostuvat erilaisista saaneeraus- ja uudiskohteista.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Avoimien työpaikkojen määrä oli viime vuonna kasvusuunnassa. Työvoiman kysyntä on ollut kohtuullista lähinnä sosiaali- ja terveydenhoitoalan työssä, kaupallisessa työssä ja metalliteollisuudessa. Kevätkausi tuo piristystä kysyntään, mutta radikaalia kysynnän kokonaiskasvua ei odoteta. Lähitulevaisuudessa työllisten määrän ennakoitaan kasvavan myös alumiiniteollisuudessa, sekä puu- ja sahateollisuudessa.

Tällä hetkellä työvoimaa on tarjolla laaja-alaisesti. Osaavan työvoiman saatavuusongelmat kohdistuvat lähinnä sote-alan tehtäviin (lääkärit, hammaslääkärit, kuulontutkijat ja puheterapeutit, psykologit, mielenterveyshoitajat, sairaanhoitajat ja suuhygienistit). Saatavuustilanne on haasteellinen myös esimerkiksi seuraavissa ammateissa: erityisopettajat, rakentamisen asiantuntijat, sähkötekniikat, konetekniikan erityisasiantuntijat, kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat, myyntiedustajat, keittiöpäälliköt, ravintola- ja suurtaloustyöntekijät, muurarit, betonirakentajat ja raudoittajat, sekä useissa metalliteollisuuden työtehtävissä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä oli tammikuussa 13,6 prosenttia pienempi kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Kuntien väliset erot työttömyyden osalta ovat huomattavia, sillä seutukunnasta löytyy maakunnan molemmat ääripäät. Soinissa työttömyysaste oli 14,9 prosenttia, kun Evijärvellä lukema oli 8,1 prosenttia.

Työttömien työnhakijoiden määrä oli tammikuussa 13,6 prosenttia pienempi kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Alle 25-vuotiaiden osalta muutos parempaan on ollut hitaampaa (-6,9 %). Yli 50-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut vuoden takaisesta noin 14 prosentilla.

Pitkäaikaistyöttömyys on hienoisessa laskussa, mutta seutukunnan ikärakenne asettaa haasteita työttömyyden pitkittymisen ehkäisemiselle. Työttömistä työnhakijoista yli puolet on yli 50-vuotiaita.

Työllistymisnäkymät ovat vähitellen kirkastumassa. Esimerkiksi uusi CLT-tuotantolaitos ja sen ympärille kehittyvä toimijaverkosto tarjoaa uusia työmahdollisuuksia alueella.

Kuusiokuntien seutukunta

Alavus, Kuortane, Ähtäri

Kuusiokuntien seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 21 582 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 245 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 030.

Kuusiokuntien seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seutukunnan merkittävimpiä teollisuustoimialoja ovat erikoistunut metalliteollisuus (alumiiniveneet, julkisivurakenteet ja säiliöt) ja puusepäntuotteiden valmistus. Vähittäiskaupalla (Tuurin kauppakylä) on merkittävä rooli sekä taloudellisesti että alueen vetovoiman ja imagon kannalta. Matkailu-, liikunta- ja hyvinvointipalvelujen tarjonta on monipuolinen, mikä tarjoaa hyvät mahdollisuudet kehittää alueen houkuttelevuutta ympärivuotisena matkailukohteena. Myös maa- ja metsätaloudella on vahva merkitys alueella.

Seutukunnan ikärakenteen johdosta erityishaasteeksi koetaan ammattitaitoisen työvoiman saatavuus ja pysyminen alueella.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Alueen tunnelmia voidaan luonnehtia kohtuullisen myönteisiksi. Helmikuussa julkaistun PK-barometrin piirtämä tilannekuva oli kuitenkin jonkin verran maakunnan keskimääräistä varovaisempi.

Yritysten perustamisaktiivisuuden arvioidaan hiljalleen paranevan. Konkurssien osalta viime vuoden tilanne oli normaalivuosien tasolla.

Teollisuudessa kokonaistilanne on edelleen kohtuullinen ja laajamittaisilta lomautuksilta on välttytty. Alueen yritysten vahva erikoistuminen nähdään suhdannevaihteluja tasapainottavana tekijänä. Puskurina on hyödynnetty vuokratyövoimaa. Tiedossa on myös jonkin verran teollisia investointeja, eli myös pysyväisluonteisten rekrytointien arvioidaan lisääntyvän.

Ähtärissä toimiva alumiiniveneeteollisuus muodostaa ympärilleen alueelle tärkeän yrityskeskittymän. Alueen veneteollisuuden tilanne arvioidaan kohtuullisen vakaaksi, vaikka tunnelmat ovat odottavat. Myös omistusjärjestelyitä on meneillään, sillä Inhan Tehtaat Oy Ab on ostanut Keskon Yamarin-veneliiketoiminnan, mutta kauppa odottaa vielä kilpailuviraston hyväksyntää.

Rakennustuoteteollisuuden markkinatilanne arvioidaan kireäksi, mutta näkymien arvioidaan hiljalleen paranevan.

Vähittäis- ja tukkukaupan tarjonta on runsasta ja alan näkymät ovat myönteiset. Töy-sän Tuurissa sijaitsevan kauppakeskittymän vetovoima on hyvä. Veljekset Keskinen Oy kehittää toimintojaan säännöllisesti ja toimii alueen veturina. Alueella on edelleen merkittävä kasvupotentiaali. Esimerkiksi keskittymään kiinnittyvä Tuurinportin alue on kaavoitettu kaupallisia toimintoja varten ja alueelle on valmistumassa ensimmäisiä toimitiloja.

Matkailu oheispalveluineen on merkittävä toimiala seutukunnassa ja alan näkymien arvioidaan olevan myönteiset. Uusien avauksien ja infrastruktuurihankkeiden odotetaan luovan uutta kasvupotentiaalia. Ähtärin eläinpuistoon tulossa olevat jättipandat ja suunnitellulla olevat rakennushankkeet ovat mielenkiintoinen kokonaisuus, jonka kerrannaisvaikutuksia on vaikea arvioida.

Kuntien investoinnit sisältävät muun muassa tieverkkoa ja asuinalueita koskevia kunnallisteknisiä hankkeita sekä koulurakennusten perusparannustoimenpiteitä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Avoimna olevien työpaikkojen kokonaismäärä oli viime vuonna kasvusuunnassa. Kasvua on tapahtunut erityisesti kaupallisessa työssä ja palvelualoilla. Myös metalliteollisuudessa kysyntä on kehittynyt parempaan suuntaan. Kesäsesonki vaikuttaa positiivisesti erityisesti kaupallisella alalla ja matkailupalveluissa.

Varsinaista työvoimapulaa alueella ei tällä hetkellä ole. Haasteet kohdistuvat paljolti erikoisosaamista vaativiin työtehtäviin. Rekrytointiongelmia arvioidaan ilmenevän sote-alalla (sairaanhoidajat), rakennusalalla (rakennusinsinööri,) metalliteollisuudessa (hitsaajat ja kaasuleikkaajat) sekä majoitus- ja ravitsemusalalla (keittiöpäälliköt, ravintola- ja suurtaoloustekijät).

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä oli tammikuussa 14,1 prosenttia pienempi kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Alle 25-vuotiaiden osalta muutos parempaan on ollut hieman nopeampaa (-16,8 %). Yli 50-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut vuoden takaisesta noin 9 prosentilla.

Pitkäaikaistyöttömien lukumäärä on muista seutukunnista poiketen edelleen selvässä kasvussa, mihin on kiinnitettävä erityishuomiota.

Työllistymisnäkökymien ennakoitaan jatkuvan kohtuullisen myönteisinä. Kausiluonteista työtä on kesäkaudella kohtuullisen runsaasti tarjolla, mikä parantaa erityisesti nuorten työllistymismahdollisuuksia. Merkittävän kokoluokan yt-neuvotteluja ei ole tiedossa.

Lisätietoja

Strategiapäällikkö Timo Takala
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
puh.0295 027 708
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjanmaan ELY-keskus

Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2016 lopussa 250 449 henkilöä. Vuoden aikana väestö vähentyi 176 henkilöä. Helmikuun 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 10 945.

Pohjanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetken	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetken
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pohjanmaan ELY-alue koostuu kahdesta maakunnasta, Pohjanmaasta ja Keski-Pohjanmaasta. Pohjanmaalla asui tammikuussa runsaat 181 000 ja Keski-Pohjanmaalla 69 000 henkilöä. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Pohjanmaan väestö kasvaa suhteessa hieman ripeämmin kuin koko maan väestö, mutta Keski-Pohjanmaalla kasvu jää vaimeammaksi, kuitenkin positiiviseksi. ELY-keskusalueen maakunnat menettävät väestöä maassamuutossa. Etenkin nuoremman väen poismuutto on jatkunut pitkään ja siitä kärsivät erityisesti maaseutualueet. Muualle Suomeen suuntautuvan muuttoliikkeen lisäksi naapurimaat Ruotsi ja Norja tuntuvat houkuttelevan erityisesti kaksikielisiä nuoria. Nettomaahanmuutto on positiivinen ja sen lisäksi myös syntyneiden enemmitys kasvattaa väkilukua.

Väestön ikärakenne aiheuttaa tulevaisuudessa haasteita molemmille maakunnille, mutta Pohjanmaalla tilanne on hieman parempi niin lyhyen kuin pitkän aikavälin ennusteella. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan yli 65-vuotiaiden ryhmä kasvaa selkeimmin tällä vuosikymmenellä niin koko maassa kuin alueen maakunnissakin. Pohjanmaalla lasten ja työikäisten määrä pysyy suunnilleen samalla tasolla, Keski-Pohjanmaalla lasten määrä pysyy tasaisena mutta työikäisten ryhmä pienenee hieman. Pidemmän aikavälin ennusteen mukaan vuonna 2040 eläkeikäisten osuus on jatkanut kasvuaan molemmissa maakunnissa ja nuorempien ikäluokkien lasku Keski-Pohjanmaalla edennyt hitaasti. Pohjanmaalla työikäisen väestön taas ennustetaan hieman suurentuvan nykyisestä. Molemmissa maakunnissa eläkeläisten ikäluokka on lasten ikäluokkia suurempi jo nyt, ja ero vain kasvaa ajan myötä. On myös huomattava, että maakunnan sisällä väestöennusteissa on seutukunnittaisia eroja. Esimerkiksi Kokkolan ja Vaasan seutukuntien ennustetaan kasvavan, kun taas muun muassa Suupohjan rannikkoseudun seutukunnan väkiluku pienentyy. Työurien pidentämisen tavoitteet täytyy ottaa huomioon erityisesti pidemmän aikavälin väestöennusteiden tarkastelussa. Tavoitteiden mukainen vanhempien ikäluokkien edistynyt työllisyys parantaisi myös huoltosuhdetta. Taloudellinen huoltosuhte on ollut lievässä nousussa ELY-keskusalueella viime vuosina, tilanne on kuitenkin valoisampi koko maan lukuihin nähden.

Kun koko maassa ruotsinkielisen väestön osuus on viitisen prosenttia. Pohjanmaan maakunnassa ruotsia puhuvia on noin puolet väestöstä ja osuus on suomenkielisiä suurempi. Keski-Pohjanmaalla osuus on alle kymmenen prosenttia. Kansainvälisyyttä ei korosteta Pohjanmaalla turhaan, sillä ulkomaalaisten osuus väestöstä on kolmanneksi korkein Ahvenanmaan ja Uudenmaan jälkeen. Vieraskielisten osuus on 5,9 prosenttia. Suuri osa maahanmuuttajista on saapunut alueelle työ- ja perhesyistä. Pohjanmaan kunnat ovat myös aktiivisia pakolaisten vastaanottajia. Laajamittaisen maahantulon myötä 2015–2016 Suomeen saapui ennätysmäärä, yli 32 000 turvapaikanhakijaa. Pohjanmaan kunnat varautuivat vastaanottamaan aikaisempia vuosia enemmän oleskeluluvan saaneita turvapaikanhakijoita. Vuonna 2016 kuntiin sijoitettujen määrä oli kuitenkin aiempien vuosien tasolla. Tämä johtui turvapaikkahakemusten käsittelyajoista, kielteisten päätösten määrästä ja siitä, että osa myönteisen oleskeluluvan saaneista muuttaa pois alueelta. Voi olla, että laajamittaisen maahantulon vaikutukset näkyvät vasta vuonna 2017 kuntapaikkojen täyttymisessä. Keski-Pohjanmaalla tarjottiin kuntapaikkoja kiintiöpakolaisille aiempia vuosia enemmän vuonna 2016.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Teollisuus on ehdottomasti Pohjanmaan tärkein toimiala. Työllisistä 36 prosenttia toimii teollisuudessa, kun koko maassa osuus on 21 prosenttia. Teollisuuden liikevaihto per henkilö on Pohjanmaalla huomattavasti koko maan lukua suurempi. Teollisuusvienti muodosti 96,6 prosenttia maakunnan kaikesta viennistä tammi–kesäkuussa 2016. Muita tärkeitä toimialoja Pohjanmaalla ovat tukku- ja vähittäiskauppa, rakentaminen sekä maa-, metsä- ja kalatalous. Jälkimmäisin työllistää kahdeksan prosenttia Pohjanmaan yrityshenkilöstöstä.

Keski-Pohjanmaan vahvuutena on monipuolinen elinkeinorakenne ja sen erityispiirteinä voimakas vientiteollisuus. Keski-Pohjanmaalla teollisuus työllistää 26 prosenttia yritysten henkilöstöstä. Suurin liikevaihto per henkilö taas on sähkö-, kaasu- ja lämpöhuollon toimialalla. Keski-Pohjanmaalla tärkein vientitoimiala on kauppa, joka muodosti 64,9 prosenttia viennistä tammi–kesäkuussa 2016. Teollisuusviennin osuus oli 34,6 prosenttia. Keski-Pohjanmaalla paljon työllistäviä toimialoja ovat myös tukku- ja vähittäiskauppa, kuljetus ja varastointi, rakentaminen sekä maa-, metsä- ja kalatalous, joka työllistää 10 prosenttia Keski-Pohjanmaan yrityshenkilöstöstä.

Vaasan seudun energiaklusteri on Pohjoismaiden suurin. Kokkolan seudun kemian alan osaaminen on kansainvälisesti korkeatasoista ja suurteollisuus toimii alueen viennin veturina. Pietarsaaren seudun vahvuuksia ovat elintarvike- sekä metsäbioteollisuus. Vaasa, Kokkola ja Pietarsaari ovatkin Pohjanmaan ELY-keskusalueen vientiteollisuuden keskukset. Niiden alihankintaverkostot tuovat työtä myös muualle maakuntiin. Suuri riippuvuus teollisuudesta tuo myös omat haasteensa alueelle. Suuri osa viennistä suuntautuu EU-alueen ulkopuolelle, jolloin valuuttakurssien sekä öljyn hinnan kehitys vaikuttavat myös pohjalaisteollisuuden menestymiseen. Tullin ulkomaankauppatilaston mukaan Suomen vienti oli joulukuussa 2016 kolme prosenttia vuodentakaisesta pienempi. Maa-, metsä- ja kalatalous supistui 37 prosenttia ja teollisuus yhden prosentin. Molempien alojen viennin kehitys on ollut hyvin vaihtelevaa viime vuoden aikana. Viennin vakautuminen kasvusuuntaan on avainasemassa myös muun kasvun aikaansaamisessa.

Koko ELY-alueen ehdottomasti keskeisimpiä toimintoja ovat energiaklusteriin kytkeytyvät toimialat: energiatuotannon, metallituotteiden, koneiden ja laitteiden sekä sähkölaitteiden valmistuksen ja niiden huollon ja korjauksen toimialat. Myös klusterin insinööri- ja suunnitteluyritysten merkitys kasvaa jatkuvasti. Energian säästöön ja käytön tehostamiseen liittyvä kysyntä tulee kasvamaan globaalisti kiihtyvällä nopeudella, joten alueen energiaklusterin tulevaisuuden näkymät ovat erinomaiset. Nykyinen taantuma on kuitenkin hidastanut kasvua ja alhainen öljyn hinta vähentänyt väliaikaisesti tarvetta uudemmille teknologioille. Öljyn hinta on kääntynyt nousuun vuoden 2016 aikana, mikä lupaa hyvää energiateknologian alalle. Yhdysvaltojen epävarma tilanne luo varautuneisuutta markkinoille.

Elinkeinoelämän keskusliiton laatimassa Kuntaranking 2017 -tutkimuksessa tutkittiin tilastotietojen ja yrityskyselyn kautta seutukuntien vahvuuksia ja heikkouksia yritysten näkökulmasta. Sijoitukseen vaikuttavia mittareita ovat tilastotiedoilla mitattavat kuntatalous ja yrittäjäaktiivisuus sekä yrityskyselyn tuloksena elinkeinopolitiikka, sijainti ja yritysilmastoväittämät. Vaasan ja Kokkolan seutukunnat olivat Pohjanmaan ELY-keskuksen alueel-

ta mukana tutkimuksessa. Vaasan seutu sijoittui rankingissa kuudenneksi, pudotusta oli kolme sijaa kahden vuoden takaisesta tutkimuksesta. Kokkola sijoittui kuudenneksitoista säilyttäen sijoituksensa. Molemmat alueet menestyivät elinkeinopolitiikan ja yritysilmaston mittareilla. Vaasan sijainti koettiin tutkimuksen yrityskyselyssä erinomaiseksi. Yrittäjyysaktiivisuudessa molemmat seutukunnat jäivät alle keskitason. Yrittäjyysaktiivisuus mitataan yrittäjyysasteella, yrityksiä määrällä per asukas sekä aloittaneiden yritysten määrällä suhteessa yrityskantaan.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Koko yritysliikevaihto oli Pohjanmaan maakunnassa vuoden 2016 alkupuolen laskusuunnassa, mutta kääntyi kasvuun kolmannella neljänneksellä. Yritysliikevaihto kasvoi edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta 0,3 prosenttia. Kolmannella vuosineljänneksellä teollisuuden liikevaihto kasvoi 2,1 prosenttia ja rakentamisen 2,5 prosenttia edellisvuodesta. Muut palvelut kasvoivat 3,3 prosenttia. Tukku- ja vähittäiskaupan liikevaihto kasvoi toisella vuosineljänneksellä, mutta kolmannella neljänneksellä se pienentyi 0,1 prosenttia. Keski-Pohjanmaalla yritysliikevaihto pienentyi alkuvuodesta runsaasti, mutta kolmannella neljänneksellä enää 1,0 prosenttia. Teollisuus pienentyi läpi vuoden, kolmannella vuosineljänneksellä 5,5 prosenttia edellisvuodesta. Rakentaminen kasvoi samaan aikaan 5,5 prosenttia, tukku- ja vähittäiskauppa 2,7 prosenttia ja muut palvelut 1,3 prosenttia.

Elinkeinoelämän keskusliitto julkaisee Suhdannebarometrinsa neljä kertaa vuodessa. Barometrin aluejaossa on yhdistetty Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakunnat. Helmikuun 2017 Suhdannebarometri kertoo teollisuuden ja rakentamisen suhdanteiden parantuneen vuoden 2016 lopussa, tilanne on kuitenkin edelleen hieman tavanomaista huonompi. Nykytilannetta kuvaava saldoluku on - 5, kun edellisessä barometrissa lokakuussa se oli -36. Lähikuukausien suhdanneodotukset ovat kirkastumassa, saldoluku oli tammikuussa 13 (lokakuussa -4). Tuotanto on hyvässä vauhdissa ja sen ennakoitaan lisääntyvän. Kannattavuus on kohentunut vuodentakaisesta, vaikka myyntihinnat ovat olleet laskussa. Palvelualoilla tammikuun suhdannetilanne on hieman normaalia heikompi, saldoluku -32. Suhdanneodotukset ovat viime syksyä varovaisemmat, saldoluku -12 (lokakuussa 15). Myynti on kuitenkin lisääntynyt viime kuukausina ja kasvun arvioidaan jatkuvan kevättä kohden. Tuotantokapeikkoja oli jopa 74 prosentilla vastaajista. Työvoiman määrässä ei ole luvassa muutoksia. Kannattavuus on heikompa kuin viime vuoden lopulla.

Suomen Yrittäjien, Finnveran sekä työ- ja elinkeinoministeriön tekemän Pk-yritysbarometrin (1/2017) mukaan Pohjanmaalla ollaan lähitulevaisuuden näkymien suhteen optimistisia, mutta koko maan yritysten odotukset ovat vielä toiveikkaammat. Pohjanmaa on yleisten suhdannenäkymien saldoluussa ollut jo muutaman vuoden koko maata vaisummalla tasolla. Lähiajan suhdannenäkymien saldoluku +19 on samalla tasolla kuin syksyllä 2016. Myöskään näkemykset henkilökunnan määrän suhteen eivät ole juuri muuttuneet edellisen barometrin laatimisesta, ne ovat edelleen varovaisen positiiviset. 37 prosenttia pohjalaisyrityksistä pyrkii kasvamaan mahdollisuuksien mukaan, ja vain yksi prosentti vastaajista ennakoii yritystoiminnan loppumista..

Pk-yritysbarometrin tulosten mukaan myös Keski-Pohjanmaalla tulevaisuuteen suhtaudutaan positiivisesti, eikä yleisten suhdannenäkymien saldoluku +23 ole juuri muuttanut viime syksyyn nähden. Myös henkilökunnan määrän kehityksen suhteen keskipohjalaisyriykset ovat maltillisen positiivisia. 34 prosenttia alueen yrityksistä ilmoittaa pyrkivänsä säilyttämään nykyisen asemansa, lähes yhtä moni hakee kasvua ja 9 prosenttia ennakoii yritystoiminnan loppuvan.

Vuoden 2016 aikana Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella myönnettiin starttirahoja yhteensä kolmisen sataa, joista reilut 200 Pohjanmaan maakunnan alueella. Aloittaneita yrityksiä oli vuoden 2016 ensimmäisen ja toisen vuosineljänneksen aikana 618 ja lopettaneita 409. Yrityskanta siis kasvoi hieman. Pohjanmaan maakunnassa aloittaneita yrityksiä oli vähemmän vuodentakaiseen vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Eniten aloittaneita yrityksiä syntyi tukku- ja vähittäiskauppaan, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalle sekä rakentamiseen. Keski-Pohjanmaalla aloittaneita yrityksiä oli eniten tukku- ja vähittäiskaupassa, rakentamisessa ja teollisuudessa. Aloittaneita yrityksiä oli siellä hieman viimevuotista vastaavaa ajankohtaa enemmän. Viime vuosina ELY-keskusalueen merkittävimmät kasvuyritykset ovat sijoittuneet alueen profiiliin mukaisesti teollisuuteen ja sitä palveleville aloille. Esimerkiksi metalliteollisuuden, kone- ja laitevalmistuksen, koneiden ja laitteiden huollon ja korjauksen sekä kone- ja prosessisuunnittelun aloilla on lukuisia kasvuyrityksiä. Monipuolisuutta kasvuyritysten joukkoon tuovat useat elintarvikealan, sosiaalihuollon, rakentamisen sekä vähittäiskaupan yritykset.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Helmikuun 2017 aikana avoimia työpaikkoja oli Pohjanmaan maakunnassa yhteensä 4 220. Lähes puolet avoimista työpaikoista sijoittui teollisuuteen. Seuraavaksi eniten avoimia työpaikkoja oli auki hallinto- ja tukipalvelutoimintaan sekä julkishallintoon. Keski-Pohjanmaalla oli helmikuun aikana avoimia työpaikkoja yhteensä 1 326. Niistä vajaa kolmannes sijoittui teollisuuteen ja hieman pienempi osuus julkishallinnon toimialalle.

Kevään 2017 tuoreen Ammattibarometrin mukaan Pohjanmaan ELY-keskusalueella on pulaa hammaslääkäreistä, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista, psykologeista, sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista sekä ylilääkäreistä ja erikoislääkäreistä. Paljon pulaa on yleislääkäreistä. Ylitarjontaa on monissa ammatissa kaikilla toimialoilla. Erityisen paljon ylitarjontaa on myyjistä ja yleissihteereistä.

ForeAmmatti-palvelun mukaan Pohjanmaan ELY-keskusalueella on avoimia työpaikkoja eniten myyntiedustajien, myyjien, toimisto- ja laitossiivoojien, ravintola- ja suurtaloustyöntekijöiden sekä lähihoitajien ammateissa. Joulukuun 2016 lopussa alueella oli noin kahdeksan työnhakijaa per avoin työpaikka, mikä on sama kuin koko maan keskiarvo. ForeAmmatti ennustaa vuodelle 2020 parhaita työllistymisnäkymiä johtajien sekä maanviljelijöiden ja metsätyöntekijöiden ammattiryhmiin. Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijöillä, palvelu- ja myyntityöntekijöillä sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöillä näkymät taas ovat heikot. Ennusteet perustuvat laskelmiin, jotka muodostuvat työllisten nykymäärästä, kasvukysynnästä, poistumasta ja siirtymästä muodostuvasta kysynnästä sekä tutkintotuotoksesta, työttömistä ja muuttoliikkeestä muodostuvasta tarjonnasta.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuonna 2016 Pohjanmaan ELY-keskuksen alueen työttömyysaste oli keskimäärin 9,5 prosenttia. Työttömyysaste nousi 0,5 prosenttiyksikköä edellisvuodesta, mutta siitä huolimatta Pohjanmaalla on edelleen maan alhaisin työttömyysaste. Seutukunnittain tarkasteltuna pienin työttömyysaste oli Suupohjan rannikkoseudulla ja suurin Kokkolan seutukunnassa. Työttömyysaste nousi edellisvuodesta kaikissa seutukunnissa Suupohjan rannikkoseutua lukuun ottamatta. Ulkomaalaisten työttömien määrä oli vuoden 2016 joulukuun lopussa vuodentakaisista pienempi. Myös ulkomaalaisten työttömyysaste oli laskenut useamman prosenttiyksikön verran.

Helmikuun 2017 lopussa alueen työttömistä työnhakijoista 58,8 prosenttia oli miehiä. Koko maassa osuus oli 56,7 prosenttia. Alle 25-vuotiaita oli Pohjanmaan ELY-keskuksen alueen työttömistä 14,5 prosenttia, koko maassa 12,3 prosenttia. Nuorten osuus työttömistä oli pienentynyt vuodentakaisesta niin ELY-keskusalueella kuin koko maassa. Yli 50-vuotiaiden työttömien osuus oli alueella 35,7 prosenttia ja koko maassa 38,0 prosenttia. Tämän ikäryhmän osuus työttömistä taas oli noussut molemmilla alueilla. Koulutustaustoittain tarkasteltuna korostuvat keskiasteen koulutuksen omaavat työttömät. Heidän osuutensa kaikista työttömistä oli Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella 60,3 prosenttia ja koko maassa 49,0 prosenttia. Osuudet olivat molemmilla alueilla nousseet vuodentakaisesta. Ammattiryhmistä työttömyys oli suurinta rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmässä. Heidän osuutensa työttömistä oli Pohjanmaalla 22,2 prosenttia ja koko maassa 19,2 prosenttia. Osuudet ovat kuitenkin pienentyneet vuodentakaisesta. Sen sijaan palvelu- ja myyntityöntekijöiden osuus on myös varsin suuri, ja heidän osuutensa on kasvussa. Pitkäaikaistyöttömiä oli joulukuun lopussa koko maassa 34,1 prosenttia ja Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella 28,6 prosenttia kaikista työttömistä. Osuus on kasvussa niin alueella kuin koko maassakin. Työttömien kokonaismäärä on kääntynyt laskuun viime kuukausina Pohjanmaan ELY-keskusalueella.

Vaasan ja Kyrönmaan seutukunnat

Korsnäs, Maalahti, Mustasaari, Vaasa, Vöyri

Vaasan seutukunnan alueella asui vuoden 2016 lopussa 101 361 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 20 henkilöä. Helmikuun 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 956.

Isokyrö, Laihia

Kyrönmaan seutukunnan alueella asui vuoden 2016 lopussa 12 850 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 25 henkilöä. Helmikuun 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 575.

Vaasan ja Kyrönmaan seutukunnat	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vaasan seutukunnan alueella sijaitsee Pohjoismaiden suurin energia-alan yritysten keskittymä. Energiaklusteriin kuuluu yli 140 yritystä, joista usea on alansa globaali markkinajohtaja. Energia-ala työllistää yli 11 000 ihmistä, joka on neljännes koko alan työllisistä Suomessa. Energiaklusterin vientiaste on yli 80 prosenttia. Vaasan seudun vienti on 30 prosenttia koko maan energiateknologiaviennistä ja 12 prosenttia kaikesta teknologiaviennistä. Alan yritykset ovat seudulla moninkertaistaneet T&K-panostuksensa 2000-luvulla.

Vaasan seudun suurimpia yrityssektorin työnantajia ovat energiaklusteriin kuuluvat yritykset Wärtsilä, ABB ja Danfoss. Suurimpien työllistäjien joukossa on myös useita kaupan ja palvelualojen yrityksiä. Kyrönmaan seutukunnan suurimmat työnantajat ovat alumiinivalimo Alteams, putkentyöstöratkaisuja tuottava T-Drill sekä mallastuotteita valmistava Laihian Mallas.

Alueen haasteena on globaalien yritysten laajentumisen keskittyminen kehittyviin maihin esimerkiksi halvempien työvoimakustannusten ja markkinoiden läheisyyden takia. Kasvu keskittyy tällöin muualle. Tärkeää olisikin säilyttää suunnittelu ja tuotekehitys sekä korjaus- ja huoltopalvelut Vaasan seudulla. Alueen vahvuutena ovat myös uudet energiamuodot sekä niihin liittyvä tuotekehitys. Yrityksistä ja oppilaitoksista koostuva kokonaisuus on luonut alueelle erinomaista asiantuntijuutta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Yritysliekevaihto oli vuoden 2016 alkupuolella reilusti edellisvuotta pienempi. Viime vuoden kolmannella neljänneksellä Vaasan seudun yritysliekevaihto kääntyi kuitenkin kasvuun ja oli 1,8 prosenttia edellisvuotista suurempi.

Vaasan seutukunnan yritykset näkevät lähitulevaisuuden näkymät positiivisina, kuitenkin hieman vaisumpina kuin koko maassa keskimäärin. Kyrönmaan seudun yritysten lähitulevaisuuden suhdannenäkymät ovat negatiiviset, ainoana seutuna koko maakunnassa. Tiedot käyvät ilmi Suomen Yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön Pk-yritysbarometrista 1/2017. Myös henkilökunnan määrän suhteen ollaan toiveikkaita molemmissa seutukunnissa. Positiiviset odotukset liikevaihdon kehittymisen sekä yrityksen kannattavuuden suhteen ovat Vaasan seudulla Pohjanmaan maakunnan kärkeä. Kannattavuusodotuksissa päästään jopa samaan tasoon koko maan ilmapiiriin kanssa. Kyrönmaalla odo-

tukset ovat Vaasan seutua vaisummat, kuitenkin positiiviset. Suhdannenäkymien saldoluvussa painutaan miinukselle molemmissa seutukunnissa. Koko maakin on tällä mittarilla vain hieman positiivisella. Yli puolet barometriin osallistuneista Vaasan seudun yrityksistä on kasvuhakuisia. Kyrönmaalla osuus on vain 25 prosenttia, kun koko maassa osuus on 50 prosenttia ja maakunnassakin 46 prosenttia. Vaasan seudulla yrityksen kasvun rahoitus on suosituin syy ulkopuolisen rahoituksen käyttämiselle, Kyrönmaalla taas koneet ja laitteet sekä rakennusinvestoinnit. Yleinen suhdanne-/taloustilanne on suurin kehittämisen este Vaasan seutukunnassa, työllistämistä taas haittaavat eniten työn sivukulut sekä kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus. Kyrönmaalla kilpailutilanne ja kustannustaso ovat suurimpia kehittämisen esteitä, työn sivukulut taas haittaavat työllistämistä Yli kolmannes Vaasan seudun yrityksistä kertoo työvoiman saatavuuden olevan vaikeaa. Kyrönmaalla lähes puolet alueen yrityksistä ei koe tarvetta työllistää, osuus on maakunnan suurin. 14 prosenttia Vaasan seudun yrityksistä kertoo suunnittelevansa omistajanvaihdosta parin vuoden sisällä. Osuus on maakunnan suurin ja ylittää myös koko maan keskiarvon. Kyrönmaalla osuus on 11 prosenttia, se on keskitasoa niin maakunnassa kuin koko maassakin.

Elinkeinoelämän keskusliiton laatimassa Kuntaranking 2017 -tutkimuksessa tutkittiin tilastotietojen ja yrityskyselyn kautta seutukuntien vahvuuksia ja heikkouksia yritysten näkökulmasta. Sijoitukseen vaikuttavia mittareita ovat tilastotiedoilla mitattavat kuntatalous ja yrittäjäaktiivisuus sekä yrityskyselyn tuloksena elinkeinopolitiikka, sijainti ja yritysilmastoväitämät. Vaasan seutu on vertailussa sijalla 6, kun kaksi vuotta sitten tehdyssä tutkimuksessa sijoitus oli 3. Vaasan seudun vahvuuksia ovat elinkeinopolitiikka, sijainti ja yritysilmasto. Myös kuntatalous-mittari pysyy vielä koko maan keskitason tuntumassa. Yrittäjyysaktiivisuus on Vaasan heikoin lenkki. Yrittäjyysaktiivisuus määritetään yrittäjyysasteella, yrityksen määrällä per asukas sekä aloittaneiden yritysten määrällä suhteessa yrityskantaan.

Vaasa on yksi kuudesta kaupungista, jotka on sopimusehdotuksiin perustuvan kilpailun kautta valittu Suomen hallitusohjelmaan sisältyvän Kasvusopimuksen piiriin vuosina 2016–2018. Kasvusopimuksen tavoitteena on tukea kansallista ja Vaasan seudun tavoitetta luoda Euroopan johtava energiateknologikeskittymä Suomeen 2030 mennessä. Kasvusopimuksissa valtio ja kaupungit sopivat toimenpiteistä elinkeinoelämän kasvun vauhdittamiseksi. Valtakunnallisesti merkittävien kasvuvyöhykkeiden tavoitteena on lisätä liiketoimintaa, saada työvoima liikkeelle ja sujuvoittaa työssäkäyntiä yli kuntarajojen.

Investoinnit ja hankkeet:

- E12 Atlantica Transport -hanke laatii strategioita ja suuntaviivoja rajatylittävää kuljetussuunnittelua ja reittikehitystä varten sekä toteuttaa pilottiaktiviteetteja seudun yritysten kanssa kuljetusjärjestelmien puutteiden ja mahdollisuuksien selvittämiseksi.
- Cleantech Kvarken -hankkeessa vahvistetaan cleantech-alan pk-yritysten edellytyksiä tehdä uutta liiketoimintaa sekä kansallisilla että kansainvälisillä markkinoilla.
- Midway Alignment - Botnia Atlantica II -hankkeen tarkoituksena on helpottaa Botnia Atlantica -alueen tulevia valtorajajärjestelyjä ylittäviä infrastruktuuri-investointeja tuottamalla niille tausta-aineistoa.
- Vaasassa on käynnissä lukuisia erityyppisiä rakennushankkeita. Asuinrakentamista on erityisesti Gerbyssä, Sundomissa, Bölessä ja Klemettilässä. Kirkkopuistikon tun-

tumaan nousee lähivuosina kolme uutta kerrostaloa: Lyyra, Primus ja Laudatur, joista ensimmäinen on jo rakenteilla. Myös Vaasan entisen raviradan alueen muuttaminen asuinalueeksi etenee. Rakennusliike WasaCon rakentaa Scandicille uuden hotellirakennuksen Vaasan keskustaan. Vaasan vanhan linja-autoaseman kohdalle on suunnitteilla tapahtumakeskus Wasa Station.

- Vaasa havittelee aktiivisesti alueelle Teslan Gigafactory -akkutehdasta kilpailijanaan useita muita eurooppalaiskaupunkeja. Vaasan vahvuuksia hankkeessa ovat muun muassa jo olemassa oleva energiaklusteri sekä lähialueille suunnitteilla oleva kivi- ja puuteollisuus. Teslan uskotaan tekevän päätöksensä tehtaan sijoittumisesta jo vuoden 2017 aikana.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Kevään 2017 ammattibarometrin mukaan Vaasan seutukunnassa työntekijöistä on pulaa hammaslääkäreistä, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista, lastentarhanopettajista, psykologeista sekä sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista. Paljon pulaa on yleislääkäreistä sekä ylilääkäreistä ja erikoislääkäreistä.

Ylitarjontaa on seuraavissa ammateissa: ammatillisen koulutuksen opettajat, avustavat keittiötyöntekijät, elektroniikka- ja automaatiolaitteiden asentajat ja korjaajat, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, huonekalupuusepät ym., johdon sihteerit ja osastosihteerit, kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät, kuvataiteilijat, käytön tukihenkilöt, lastenhoitotyöntekijät, lähihoitajat, maansiirtokoneiden ym. kuljettajat, maatalous-, teollisuuskoneasentajat ja -korjaajat, moottoriajoneuvojen asentajat ja korjaajat, muovituoteteollisuuden prosessityöntekijät, muut sähköasentajat, ohutlevysepät, pankki- ym. toimihenkilöt, putkiasentajat, puutarhurit, kasvihuoneviljelijät ja -työntekijät, rahdinkäsittelijät, varastotyöntekijät ym., rakennusinsinöörit, rakennussähköasentajat, sähkö- ja elektroniikkalaitteiden kokoonpanijat, talonrakentajat, tarjoilijat, tieto- ja viestintäteknologian asentajat, korjaajat, toimisto- ja laitossiivoojat ym., toimittajat, vaatturit, pukuompelijat, turkkurit ja hatuntekijät sekä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opettajat. Paljon ylitarjontaa on näissä ammateissa: koneenasentajat ja koneistajat, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijat, konetekniikan erityisasiantuntijat, kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat, myyjät sekä ravintola- ja suurtaloustyöntekijät.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuonna 2016 Vaasan seudun työttömyysaste oli keskimäärin 10,3 prosenttia ja Kyrönmaalla 9,7 prosenttia. Työttömyysaste nousi Vaasan seutukunnassa 0,9 prosenttiyksikköä edellisvuodesta, Kyrönmaalla taas 0,1 prosenttiyksikköä.

Työttömiä työnhakijoita oli Vaasan seudulla yhteensä 4 956 helmikuun 2017 lopussa. Heistä miehiä oli 61,9 prosenttia, 14,1 prosenttia alle 25-vuotiaita, 33,9 prosenttia yli 50-vuotiaita ja 11,7 prosenttia ulkomaalaisia. Pitkäaikaistyöttömiä oli kaikista työttömistä työnhakijoista 32,5 prosenttia, kun vuotta aikaisemmin osuus oli 27,8 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömien osuus on siis kasvanut. Lomautettuja oli helmikuussa vuodentakaisesta vä-

hemmän. Avoimia työpaikkoja oli helmikuun aikana auki huomattavasti enemmän, kuin vuotta aikaisemmin.

Kyrönmaan seutukunnassa oli helmikuun 2017 lopussa 575 työtöntä työnhakijaa. Heistä 61,0 prosenttia oli miehiä, 8,7 prosenttia alle 25-vuotiaita, 44,5 prosenttia yli 50-vuotiaita ja 1,7 prosenttia ulkomaalaisia. Pitkäaikaistyöttömien osuus oli 32,5 prosenttia. Vuotta aikaisemmin osuus oli 25,2 prosenttia, eli osuus on kasvanut jopa 7,3 prosenttiyksikköä. Lomautettuja oli helmikuussa vuodentakaista vähemmän. Avoimia työpaikkoja oli helmikuun aikana auki vuodentakaista vähemmän.

Suupohjan rannikkoseutu

Kaskinen, Kristiinankaupunki, Närpiö

Suupohjan rannikkoseudun (Sydösterbotten) alueella asui vuoden 2016 lopussa 17 467 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi kahdella henkilöllä. Helmikuun 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 6,5 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 510.

Suupohjan rannikkoseutu	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Suupohjan rannikkoseudun vahvuutena on vihanneksiin ja juureksiin erikoistunut maatalous, logistiikkaosaaminen ja metalliteollisuus. Alueella on suuri työperäinen maahanmuutto, erinomaiset mahdollisuudet tarjota Pohjanlahden parhaimpiin kuuluvat satamapalvelut ja hyvät edellytykset tuulienergian tuotantoon. Alueen ominaispiirre on suuri mikro- ja pienyritysten määrä suhteessa väestöön.

Närpiö on maan johtava alue muun muassa kasvihuoneviljelyssä. Noin 70 prosenttia Suomen tomaateista ja noin 30 prosenttia kurkuista tuotetaan Närpiössä. Viime vuosina alueella on ollut huomattavissa selvä suuntaus siihen, että kasvihuoneviljely on siirtynyt monista pienemmistä yksiköistä kooltaan huomattavasti suurempiin tuotantolaitoksiin. Näitä voidaan nykyään monessa tapauksessa pitää lähinnä teollisuuslaitoksina, joissa kullakin tuotantolaitoksella on huomattava määrä työntekijöitä ja merkittävä taloudellinen liikevaihto. Alan näkymät ovat lupaavat ja tuotekehitys aktiivista. Energiakustannusten nousulla voi tosin olla negatiivisia vaikutuksia kasvihuonetuotantoon tulevaisuudessa. Suupohjan rannikkoseudun alueelta on peräisin yli 20 prosenttia vähittäiskaupassa myytävästä ruokaperunasta ja alueella sijaitsee lisäksi maan suurimpiin kuuluva ruokakalasadama. Närpiössä on myös metalliteollisuutta, kuten useita avoneuvojen koritehtaita. Tämä klusteri muodostaa johtavan kansallisen toimijan rekkojen perävaunujen ja jätteautojen valmistukses-

sa. Närpiössä on myös muuta tehdasteollisuutta, kuten sänkyjen tehdasvalmistusta, jossa Närpiön tehdas on maan johtava valmistaja. Myös rakennus- ja puunjalostusteollisuus sekä turkiselinkeino ovat merkittäviä toimialoja Närpiössä. Suupohjan seutukunnan suurimpia yritystyönantajia ovat jäteautoja ja perävaunuja valmistava NTM sekä niin ikään perävaunuja valmistava Närko.

Alueen tulevaisuuden haasteet liittyvät väestön ikääntymiseen, työpaikkojen säilymiseen koko seutukunnan alueella sekä nuorten houkuttelemiseen alueelle sen elinvoiman takaamiseksi. Väestöennusteiden mukaan alueen väestön kokonaismäärä pienenee tulevaisuudessa. Eläkeikäisten määrä kasvaa, kun taas nuorten ja työikäisten määrän ennustetaan vähenevän.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Suupohjan rannikkoseudun yritysliikevaihto kehittyi positiivisesti vuoden 2016 aikana. Kolmannella vuosineljänneksellä yritysliikevaihto oli 3,1 prosenttia edellisvuotista suurempi.

Suomen Yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön laatiman Pk-yritysbarometrin 1/2017 mukaan Suupohjan rannikkoseudun yrittäjät ovat Pohjanmaan maakunnan positiivisimpia lähitulevaisuuden suhdannenäkymiä mitattaessa. Koko maan tasolla yritykset ovat silti vielä voimakkaammin toiveikkaampia. Henkilöstö- sekä kannattavuusodotukset ovat Suupohjassa varovaisen positiiviset, mutta maakunnan vaisuimmat. Liikevaihdon suhteen ollaan toiveikkaampia. Investointiodotukset ovat koko maakunnassa negatiiviset, niin myös Suupohjassa. Hieman vajaa puolet barometriin osallistuneista suupohjalaisyrittäjistä on kasvuhakuisia. Suosituimpia käyttötarkoituksia ulkopuolisen rahoituksen ottamiselle ovat liiketoiminnan kansainvälistyminen sekä liiketoiminnan kasvusta johtuvan käyttöpääoman tarve. Suurimpina kehittämisen esteinä nähdään kustannustaso, työllistämistä taas estävät työn sivukulut. 38 prosenttia yrityksistä kokee myös, ettei heillä ole tarvetta työllistää. Sopeutustoimista työaikajärjestelyt ovat suosituimpia.

Investoinnit ja hankkeet:

- Alueella on käynnissä useita elintarviketeollisuutta edistäviä hankkeita, joiden tavoitteina on muun muassa lisätä alan työpaikkoja, kehittää paikallista imagoa, kasvattaa tuotantoa ja saatavuutta sekä luoda uudenlaista elintarvikealan koulutusta.
- EPV Tuulivoima rakentaa Kristiinankaupungin Metsälään 34 voimalan tuulivoimapuiston. Tuulivoimaloiden nostot alkavat aikaisintaan keväällä 2017. Metsälän tuulivoimapuisto alkaa tuottaa sähköä vuoden 2017 loppuun mennessä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Tuorein ammattibarometri keväältä 2017 kertoo, että Suupohjan rannikkoseudulla työnteekijöistä on pulaa hammaslääkäreistä, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista, lastentarhanopettajista, psykologeista sekä sairaanhoitajista ja terveydenhoitajista. Paljon pulaa on yleislääkäreistä sekä ylilääkäreistä ja erikoislääkäreistä.

Ylitarjontaa on seuraavissa ammateissa: ammatillisen koulutuksen opettajat, avustavat keittiötyöntekijät, elektroniikka- ja automaatiolaitteiden asentajat ja korjaajat, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, huonekalupuusepät ym., johdon sihteerit ja osastosihteerit, kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät, kuvataiteilijat, käytön tukihenkilöt, lastenhoitotyöntekijät, lähihoitajat, maansiirtokoneiden ym. kuljettajat, maatalous-, teollisuuskoneasentajat ja -korjaajat, moottoriajoneuvojen asentajat ja korjaajat, muovituoteteollisuuden prosessityöntekijät, muut sähköasentajat, ohutlevysepät, pankki- ym. toimihenkilöt, putkiasentajat, puutarhurit, kasvihuoneviljelijät ja -työntekijät, rahdinkäsittelijät, varastotyöntekijät ym., rakennusinsinöörit, rakennussähköasentajat, sähkö- ja elektroniikkalaitteiden kokoonpanijat, talonrakentajat, tarjoilijat, tieto- ja viestintäteknologian asentajat, korjaajat, toimisto- ja laitossiivoojat ym., toimittajat, vaatturit, pukuompelijat, turkkurit ja hatuntekijät sekä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opettajat. Paljon ylitarjontaa on näissä ammateissa: koneenasettajat ja koneistajat, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijat, konetekniikan erityisasiantuntijat, kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat, myyjät sekä ravintola- ja suurtaloustyöntekijät.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuonna 2016 Suupohjan rannikkoseudun työttömyysaste oli keskimäärin 6,0 prosenttia. Työttömyysaste laski 0,4 prosenttiyksikköä edellisvuodesta.

Suupohjan rannikkoseudulla oli helmikuun 2017 lopussa 510 työtöntä työnhakijaa, joista 62,4 prosenttia oli miehiä. Alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 14,1 prosenttia ja yli 50-vuotiaita 38,6 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömiä on kaikista työttömistä 18,2 prosenttia. Osuus on hieman laskenut vuodentakaisesta. Lomautettuja oli helmikuussa vuodentakaisesta vähemmän. Avoimia työpaikkoja oli helmikuun aikana auki viimevuotista enemmän.

Pietarsaaren seutukunta

Kruunupyö, Luoto, Pietarsaari, Pedersören kunta, Uusikaarlepyy

Pietarsaaren alueella asui vuoden 2016 lopussa 49 752 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 206 henkilöllä. Helmikuun 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 6,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 536.

Pietarsaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	++	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	++

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pietarsaaren seutu on maamme teollistuneimpia alueita. Pietarsaaren seudun monipuolisesta teollisesta rakenteesta nousevat tärkeimpinä esiin paperi- ja elintarviketeollisuus, jotka ovat viime vuosina menestyneet erinomaisesti.

Alueelle on muodostunut eräänlainen metsäbiotalouskeskittymä, joka koostuu sahasta sekä sellu- ja paperitehtaista. Vahva elintarviketeollisuus vaikuttaa positiivisesti myös Pietarsaaren seutukunnan lähialueisiin, erityisesti alkutuotantoon. Alueella on vahvana myös maatalous kuten liha- ja maitotuotanto sekä turkistarhaus. Lisäksi bioenergian tuotekehitys, joka tavoittelee bioenergian raaka-aineiden entistä suurempaa ja tehokkaampaa hyödyntämistä ja jalostamista, on yksi alueen vahvuus. Vaikutukset heijastuvat yrittäjyyteen, työllisyyteen ja lisääntyvään energia-omavaraisuuteen. Pietarsaaren seudun veneiden valmistus on myös myötätuulessa karikkoisempien vuosien jälkeen. Pietarsaaren seudun suurimpia yritystyöllistäjiä ovat muun muassa elintarviketeollisuudessa Snellmanin Lihanjalostus, paperiteollisuudessa UPM-Kymmene, hiomatuotteissa KWH Mirka, muovituotteissa Rani Plast sekä veneteollisuudessa Baltic Yachts sekä Nautor.

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Pietarsaaren seudun väestömäärä kasvaa tasaisesti pitkällä aikavälillä. Lasten määrän kuitenkin ennustetaan vähenevän ja eläkeikäisen väestön kasvavan. Monipuolisen ja runsaslukuisen työpaikkatarjonnan säilyttäminen on avainasemassa seudun houkuttelevuuden ylläpitämisessä ja elinvoiman säilyttämisessä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pietarsaaren seudulla yritysliikevaihto kasvoi positiivisesti vuoden 2016 alkupuolella, mutta kolmannen vuosineljänneksen aikana yritysliikevaihto oli 3,6 prosenttia edellisvuotta heikompi.

Pietarsaaren seudulla ollaan positiivisia lähitulevaisuuden suhdannenäkymien suhteen. Tieto käy ilmi Suomen Yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön Pk-yritysbarometrissa 1/2017. Henkilökunnan määrän sekä liikevaihdon suhteen odotukset ovat hieman maakunnan keskitasoa positiivisemmat, koko maan keskiarvo on silti selkeästi valoisampi. Yrityksen kannattavuutta mittaava saldoluku on positiivinen, mutta hieman koko Pohjanmaata pienempi. Investointiodotukset ovat negatiiviset niin Pietarsaaren seudulla kuin koko maakunnassakin. Koko Suomen osaltakin ne ovat vain niukin naukin positiivisella puolella. 42 prosenttia alueen yrityksistä on kasvuhakuisia. Ulkopuolista rahoitusta aiotaan ottaa useimmiten koneisiin ja laitteisiin. Kilpailutilanne ja kustannustaso nähdään suurimpina kehittämisen esteinä, työllistämistä taas estävät työn sivukulut sekä osa-aikaisen työntekijän palkkauksen vaikeus. 40 prosenttia Pietarsaaren seudun yrityksistä kertoo, ettei heillä ole tarvetta työllistää. 10 prosenttia vastanneista yrityksistä kertoo suunnittelevansa omistajanvaihdosta parin vuoden sisällä, kun keskiarvo Pohjanmaan osalta on 12 prosenttia ja koko maan osalta 11 prosenttia.

Investoinnit ja hankkeet:

- Kemikaalitoimittaja Wibax tekee merkittävän investoinnin Pietarsaareen. Yhtiö käyttää viisi miljoonaa euroa Nesteen terminaalin ostoon ja kehittämiseen. Wibax aikoo palkata uusia työntekijöitä ja kehittää Pietarsaaren terminaalin toimintaa.
- St1 on aloittanut North European Bio Tech Oy:n (NEB) toimeksiannosta selvitystyön ja allekirjoittanut aiesopimukset Alholmens Kraftin ja UPM:n kanssa sahanpurupohjaisen etanolitehtaan sijoittumisesta Alholman teollisuusalueelle Pietarsaareen. Laitoksen suunniteltu tuotantokapasiteetti olisi 50 miljoonaa litraa edistynyttä bioetanolia vuodessa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Kevään 2017 Ammattibarometrin mukaan Pietarsaaren seutukunnassa on pulaa seuraavien ammattien työntekijöistä: hitsaajat ja kaasuleikkaajat, kattoasentajat ja -korjaajat, keittiöpäälliköt, kemianteollisuuden prosessinhoitajat, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät, koneenasentajat ja koneistajat, muovituoteteollisuuden prosessityöntekijät, prosessinhoitaja, paperiteollisuus, psykologit, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät, rakennusmaalarit ym., sairaanhoitajat ja terveydenhoitajat, siivoustyön esimiehet toimistot, hotellit jne., sosiaaliturvaetuuksien käsittelijät, suuhygienistit, talonrakentajat sekä yleislääkärit. Paljon pulaa on elintarviketeollisuuden prosessityöntekijöistä.

Näissä ammateissa on ylitarjontaa: ahtaajat ja trukinkuljettajat ym., ammatillisen koulutuksen opettajat, avustavat keittiötyöntekijät, graafiset ja multim mediasuunnittelijat, huonekalupuusepät ym., kampaajat ja parturit, kiinteistönvälittäjät ja isännöitsijät, kodinhoitajat (kotipalvelutoiminta), konepuusepät, kosmetologit ym., koulunkäyntiavustajat, kuvataiteilijat, kääntäjät, tulkit ja muut kielitieteilijät, lastenhoitotyöntekijät, lastentarhanopettajat, lukion ja peruskoulun yläluokkien opettajat, lähihoitajat, mainonnan ja markkinoinnin erityisasiantuntijat, matkatoimistovirkailijat, muusikot, laulajat ja säveltäjät, muut sähköasentajat, myyntiedustajat, pankki- ym. toimihenkilöt, paperimassan, paperin ja kartongin valmistus- ja prosessityöntekijät, peruskoulun alaluokkien opettajat, postinkantajat ja -lajittelijat, rakennussähköasentajat, toimittajat, yhd. maanviljelyn ja eläintenkasv. harjoittajat, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opettajat. Paljon ylitarjontaa on näissä ammateissa: liha- ja lypsykarjan, kotieläinten kasvattajat, myyjät sekä yleissihteerit.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuonna 2016 Pietarsaaren seudun työttömyysaste oli keskimäärin 7,2 prosenttia. Työttömyysaste nousi 0,3 prosenttiyksikköä edellisvuodesta.

Pietarsaaren seutukunnassa oli helmikuun 2017 lopussa 1 536 työtöntä työnhakijaa, joista 52,9 prosenttia oli miehiä. Alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 13,2 prosenttia ja yli 50-vuotiaita 40,8 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömiä oli 29,4 prosenttia kaikista työttömistä. Osuus on kasvanut vuodentakaisesta. Lomautettujen määrä oli hieman pienempi kuin vuotta aikaisemmin. Avoimia työpaikkoja oli helmikuun aikana auki reilusti vuodentakaisesta enemmän.

Kaustisen seutukunta

Halsua, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi, Veteli

Kaustisen seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 15 726 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 146 henkilöllä. Helmikuun 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 631.

Kaustisen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kaustisen seutukunnan vahvuutena ovat luonnonvara-ala, maa- ja metsätalous, elintarviketeollisuus, turkistarhaus sekä rakennusala erityisesti puurakentaminen. Maa- ja metsätaloudesta saa elantonsa joka neljäs työssäkäyvä. Lisäksi bioenergian tuotekehitys, joka tavoittelee bioenergian raaka-aineiden entistä suurempaa ja tehokkaampaa hyödyntämistä ja jalostamista, on yksi alueen vahvuus. Vaikutukset heijastuvat yrittäjyyteen, työllisyyteen ja lisääntyvään energia-omavaraisuuteen.

Seudun suurimmat yritystyöllistäjät ovat talotehdas Jetta-Talo, meijeriosuuskunta Maitokolmio, monialayritys Lylyn Pisara sekä näyttö- ja analyysi-, mittaus- ja asiantuntijapalveluita tarjoava Nab Labs. Teollisuuden sekä tukku- ja vähittäiskaupan toimialat ovat liikevaihdon määrällä mitattuna alueen suurimpia. Alueen työllisyystilanne on kohentunut viime aikoina ja Kaustisen ja Toholammin yritysaktiivisuus on kasvussa. Maatilat investoivat vauhdilla, ja alueella on suunniteltu myös litiumkaivoksen perustamista.

Seutukunnan ongelmana on maassamuuton tappiollisuus, erityisesti nuorten poismuutto. Kuitenkin seutukunnan asukasluvun väheneminen on tasaantunut huomattavasti muutamana viime vuoden aikana ja kolmessa kunnassa nettomuutto on ollut positiivista. Tilastokeskuksen pitkän aikavälin väestöennusteen mukaan seutukunnan väkimäärä pienentyy. Lasten ja työikäisten määrän ennustetaan vähenevän, kun taas eläkeikäisten määrä kasvaa tulevana vuosikymmeninä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kaustisen seudulla yritysliikevaihto pienentyi voimakkaasti alkuvuonna 2016, mutta kääntyi lopulta kasvuun. Kolmannella vuosineljänneksellä liikevaihto oli 1,2 prosenttia edellisvuotta suurempi.

Lähimmän vuoden suhdannenäkymät ovat Kaustisen seudun yritysten mukaan positiiviset. Tieto käy ilmi Suomen Yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön Pk-yritysbarometrista 1/2017. Henkilöstöodotukset seudulla ovat positiivisemmat kuin Keski-Poh-

janmaalla keskimäärin. Liikevaihdon ja yrityksen kannattavuuden suhteen odotukset taas ovat maakunnan yleistä tilannetta heikkommat, saldoluvut ovat silti positiivisia. Investointi-odotukset ovat koko maakunnassa miinuksella ja koko maassakin vain niukasti positiiviset. Yli kolmasosa barometriin osallistuneista Kaustisen seudun yrityksistä kertoo olevansa voimakkaasti kasvuhakuisia ja 63 prosenttia ulkopuolista rahoitusta ottaneista yrityksistä suuntaakin rahoituksen yrityksen kasvuun. Kaustisen seudulla kilpailutilanne nähdään suurimpana kehittämisen esteenä, työllistämistä taas vaikeuttavat työn sivukulut. 44 prosenttia yrityksistä kokee, ettei heillä ole tarvetta työllistää. 18 prosenttia Kaustisen seudun yrityksistä suunnittelee omistajanvaihdosta parin vuoden sisällä, mikä on enemmän kuin koko maassa keskimäärin.

Investoinnit ja hankkeet:

- Kaivosyhtiö Keliber suunnittelee Kaustiselle Euroopan suurinta litiumkaivosta. Keliberin litiumkaivos odottaa rakennuslupa- ja rahoituspäätöksiä ensi vuoden aikana. Tavoitteena on, että rakentaminen alkaisi vuoden 2018 loppuun mennessä ja varsinainen tuotanto vuoden 2019 loppuun mennessä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työntekijöiden saaminen alueen yrityksiin on aika ajoin haastavaa.

Kevään 2017 ammattibarometrin mukaan Kaustisen seutukunnassa on pulaa seuraavien ammattien edustajista: henkilö-, taksi- ja pakettiautonkuljettajat, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijat, sairaanhoitaja ja terveydenhoitaja, sosiaalialan ohjaajat ja neuvojat ym., sosiaalityön erityisasiantuntijat sekä vartijat.

Ylitarjontaa on näissä ammateissa: ammatillisen koulutuksen opettajat, elektroniikka- ja automaatiolaitteiden asentajat ja korjaajat, huonekalupuusepät ym., johdon sihteerit ja osastosihteerit, kampaajat ja parturit, kemianteollisuuden prosessinhoitajat, konepuusepät, laborantit ym., leipurit ja kondiittorit, lukion ja peruskoulun yläluokkien opettajat, mainonnan ja markkinoinnin erityisasiantuntijat, muut sähköasentajat, pakkaus-, pullotus- ja etiköintikoneiden hoitajat, peruskoulun alaluokkien opettajat, pesulatyöntekijät, puunjalostuksen ja kemian prosessitekniikan erityisasiantuntijat, rahdinkäsittelijät, varastotyöntekijät ym., sovellussuunnittelijat, tietokantasuunnittelijat ja -vastaavat sekä tietoliikenteen ja tietotekniikan insinöörit. Paljon ylitarjontaa on myyjissä, ompelijoissa sekä yleissihteereissä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuonna 2016 Kaustisen seudun työttömyysaste oli keskimäärin 9,2 prosenttia. Työttömyysaste nousi 0,4 prosenttiyksikköä edellisvuodesta.

Kaustisen seudulla oli helmikuun 2017 lopussa 631 työtöntä työnhakijaa, joista 54,5 prosenttia oli miehiä. Alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 12,5 prosenttia ja yli 50-vuotiaita 41,0 prosenttia. Ulkomaalaisten osuus oli 2,5 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä oli 23,6 prosenttia, ja osuus on kasvanut vuodentakaisesta. Lomautet-

tuja oli hieman vuodentakaista vähemmän. Avoimia työpaikkoja oli helmikuun aikana auki hieman vuodentakaista enemmän.

Kokkolan seutukunta

Kannus, Kokkola

Kokkolan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 53 293 henkilöä. Vuoden aikana väkiluku kasvoi 133 henkilöllä. Helmikuun 2017 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 737.

Kokkolan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointisteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Keski-Pohjanmaan elinkeinorakenne on monipuolinen ja vakaa. Kokkolassa sijaitsee Pohjoismaiden suurin epäorgaanisen kemian keskittymä Kokkolan suurteollisuusalue KIP – Kokkola Industrial Park. KIP:n alueella toimii 70 yritystä ja alue tarjoaa työpaikan noin 2 200 henkilölle. Työpaikkalisäys vuodesta 2010 on ollut 10 prosenttia eli noin 200 uutta työpaikkaa. Suurteollisuusalue tarjoaa erinomaisen rajapinnan integroida biojalostuksen liiketoimintaa osaksi vahvaa kemian klusteria. Tärkeimpänä konkreettisena tulevaisuuden tavoitteena on Kokkolan biojalostamon ja siihen liittyvien arvoketjujen suunnittelu, tuotteistaminen ja toteutus.

Alueen moottoriveneeteollisuuden näkymät ovat myönteiset. Veneteollisuuden työllisyystilanne on kohentunut merkittävästi ja alan näkymät vaikuttavat lupaavilta. Logistinen asema ja satama ovat myös vahvuuksia. Kokkolan satama on Suomen kolmanneksi suurin yleissatama. Tulevaisuudessa suunnitellut kaivoshankkeet luovat mahdollisuuksia tavaramäärän kasvulle. Kokkola on vahvistamassa asemaansa kaupan ja palvelujen keskuksena. Seutukunnan suurimpia yritystyöllistäjiä ovat sinkkitehdas Boliden, kobolttitehdas Freeport Cobalt sekä Osuuskauppa KPO.

Yksi tulevaisuuden haaste on aktivoida alueen yrityksiä hyödyntämään digitalisaation mahdollisuuksia, sillä Kokkolan seutukunnan pk-yrityksissä digitaalisia työkaluja ja palveluja hyödynnetään tai käytetään vähemmän kuin koko maan pk-yrityksissä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kokkolan seutukunnan yritysliikevaihto oli laskussa vuonna 2016. Kolmannella vuosineljänneksellä yritysliikevaihto oli 1,6 prosenttia edellisvuotista pienempi.

Suomen Yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön laatimasta Pk-yritysbarometristä 1/2017 käy ilmi, että Kokkolan seudun yritykset suhtautuvat pääosin positiivisesti lähitulevaisuuteen. Barometriin osallistuneissa yrityksissä tunnelmat ovat silti jonkin verran koko maan tasoa vaisummat. Henkilökunnan määrän arvioidaan varovaisesti kasvavan, liikevaihdon kasvuun taas suhtaudutaan Kokkolan seudulla toiveikkaammin. Yrityksen kannattavuutta mitatessa Kokkolan seudulla ollaan selvästi Kaustista positiivisemmissä näkymissä. Investointien odotetaan lähinnä pienenevän ja tällä mittarilla koko maakin on niukin naukin positiivisen saldoluvin puolella. 40 prosenttia Kokkolan seudun yrityksistä kertoo silti olevansa kasvuhaluikkaita.

Elinkeinoelämän keskusliiton laatimassa Kuntaranking 2017 -tutkimuksessa tutkittiin tilastotietojen ja yrityskyselyn kautta seutukuntien vahvuuksia ja heikkouksia yritysten näkökulmasta. Sijoitukseen vaikuttavia mittareita ovat tilastotiedoilla mitattavat kuntatalous ja yrittäjäaktiivisuus sekä yrityskyselyn tuloksena elinkeinopolitiikka, sijainti ja yritysilmastoväittämät. Kokkolan seutu on vertailussa sijalla 17, sijoitus ei ole muuttunut kahden vuoden takaisesta tutkimuksesta. Kokkolan seutukunnan vahvuuksia ovat elinkeinopolitiikka ja yritysilmasto. Sijaintikin koetaan hieman koko maan keskitasoa parempana. Sen sijaan kuntataloutta ja yrittäjyysaktiivisuutta mittaavat osiot ovat heikkoja. Kuntatalous-mittari käsittelee tuloveroprosentin, toimintamenot per asukas sekä työllisyysasteen. Yrittäjyysaktiivisuus taas määritetään yrittäjyysasteella, yritysten määrällä per asukas sekä aloittaneiden yritysten määrällä suhteessa yrityskantaan.

Investoinnit ja hankkeet:

- Suurteollisuusalueen vaikuttavuuden parantaminen -hanke pyrkii turvaamaan työpaikkatilanteen suurteollisuusalueella sekä vahvistamaan kemian klusteria.
- ABC – Active Business Cluster for Export on kolmivuotinen pk-yritysten kansainvälistymistä edistävä hanke. Sen tavoitteena on luoda toimivia yritysverkostoja, rakentaa menestyviä konsepteja ja tapoja tehdä suoraa vientikauppaa kansainvälisillä markkinoilla.
- Uuden terveyskeskussairaalan rakentaminen Kokkolassa on alkanut. Terveyskeskussairaala rakentuu keskussairaalan kylkeen Mariankadulle. Suurhanke maksaa reilut 17 miljoonaa euroa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Tuorein ammattibarometri keväältä 2017 kertoo, että Kokkolan seutukunnassa työntekijöistä on pulaa seuraavissa ammateissa: henkilö-, taksi- ja pakettiautokuljettajat, konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijat, sairaanhoitaja ja terveydenhoitaja, sosiaalialan ohjaajat ja neuvojat ym., sosiaalityön erityisasiantuntijat sekä vartijat.

Ylitarjontaa on näissä ammateissa: ammatillisen koulutuksen opettajat, elektroniikka- ja automaatiolaitteiden asentajat ja korjaajat, huonekalupuusepät ym., johdon sihteerit ja osastosihteerit, kampaajat ja parturit, kemianteollisuuden prosessinhoitajat, konepuusepät, laborantit ym., leipurit ja kondiittorit, lukion ja peruskoulun yläluokkien opettajat, mainonnan ja markkinoinnin erityisasiantuntijat, muut sähköasentajat, pakkaus-, pullotus- ja

etikointikoneiden hoitajat, peruskoulun alaluokkien opettajat, pesulatyöntekijät, puunjalostuksen ja kemian prosessitekniikan erityisasiantuntijat, rahdinkäsittelijät, varastotyöntekijät ym., sovellussuunnittelijat, tietokantasuunnittelijat ja -vastaavat sekä tietoliikenteen ja tietotekniikan insinöörit. Paljon ylitarjontaa on kutoma- ja neulekoneiden hoitajien, myyjien, ompelijoiden sekä yleissihteerien ammateissa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

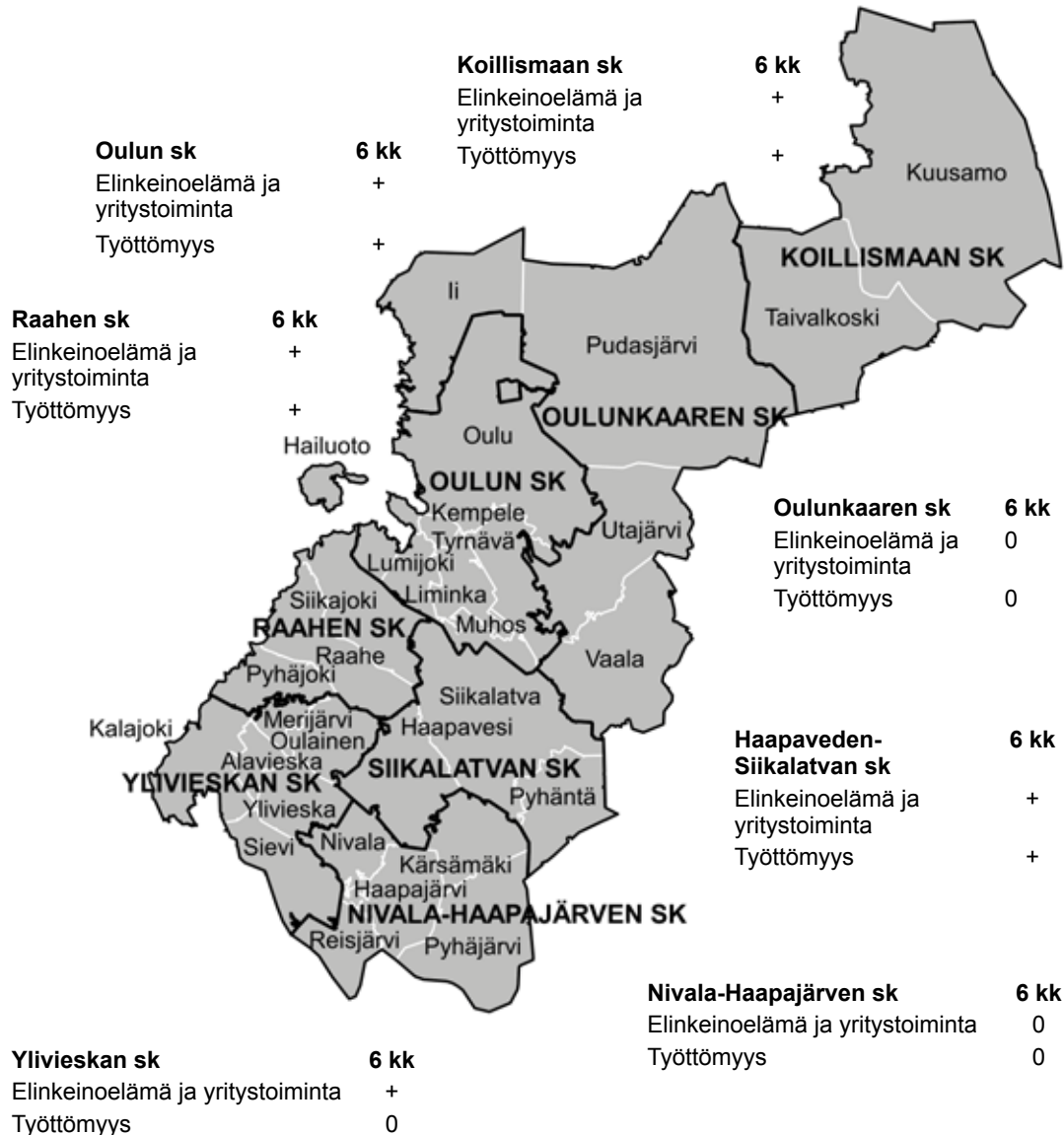
Vuonna 2016 Kokkolan seudun työttömyysaste oli keskimäärin 11,2 prosenttia. Työttömyysaste nousi 0,1 prosenttiyksikköä edellisvuodesta.

Kokkolan seutukunnassa oli helmikuun 2017 lopussa 2 737 työtöntä työnhakijaa, joista 56,2 prosenttia oli miehiä. Alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 17,8 prosenttia ja yli 50-vuotiaita 32,6 prosenttia. Ulkomaalaisten osuus oli 4,5 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä oli 27,9 prosenttia, ja osuus on noussut vuodentakaisesta. Lomautettuja oli vuodentakaisesta vähemmän. Avoimia työpaikkoja oli helmikuun aikana auki hieman vuodentakaisesta vähemmän.

Lisätietoja:

Suunnittelija Meeri Koski
Pohjanmaan ELY-keskus
0295 028 686
meeri.koski@ely-keskus.fi

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

Pohjois-Pohjanmaalla asui vuoden 2016 lopussa 411 099 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 1 045 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömyysaste oli 15,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 28 513.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjois-Pohjanmaa väestömäärä jatkaa kasvua, mutta kasvu on selkeästi vähentynyt aiemmista vuosista. Väestökasvu keskittyy yhä vahvasti Oulun seudulle. Maakuntakeskuksesta etäällä oleva harvaan asuttu maaseutu on suurin menettäjä. Viime vuosikymmenellä Pohjois-Pohjanmaan väestön nettolisäys oli vuosittain lähes 3000 henkeä. Vuonna 2015 se oli noin 1500 ja viime vuonna enää reilut 1000 henkeä. Syntyneiden määrä on laskeutunut vuosittain samalla kun kuolleiden määrä on kasvanut eli luonnollinen väestölisäys on aiempia vuosia heikompi. Maassamuutoissa Pohjois-Pohjanmaa on ollut pitkään nettomenettäjä erityisesti pääkaupunkiseudulle ja Pirkanmaalle ja viime vuosina muuttotappio on entisestään kasvanut. Siirtolaisuudessa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia – kansainvälisissä muutoissa maakunta on voittava osapuoli vuosittain.

Nuorisopainotteinen ikäjakauma, riittävä työikäisten määrä, korkea koulutustaso sekä vahva tutkimus- ja tuotekehityskapasiteetti ovat Pohjois-Pohjanmaan valtteja nyt ja jatkossa. Selkeitä viitteitä talouden elpymisestä on havaittavissa eri aloilla. Fennovoiman ydinvoimala-hanke on isoin piristysruiske tulevina vuosina. Pyhäjoella on käynnissä mittava määrä erilaista tukirakentamista. Tämä ja ensi vuosi rakennetaan alueen infrastruktuuria ja tarvittavat rakennukset, jotta varsinaisen voimalan rakennustyöt pääsevät käyntiin. Pyhäjoen hanke luo merkittävän kasvusysäyksen useille toimialoille niin teollisuuteen (energia-, metalli-, kone-, rakennustuoteollisuus), eri rakennusaloille kuin palveluihinkin (kuljetus, kauppa, majoitus, ravitsemusalat, liike-elämän kaupalliset palvelut, liike-elämän tekniset palvelut ym.).

ICT-alan rakennemuutos on ravistellut vuosikymmenen ajan erityisesti Oulun seutua. Merkittävien toimijoiden poistuminen on pakottanut monet yritykset linjaamaan strategiansa uudelleen. Tuotannollisten massatyölistäjien sijaan start-up -yrittäjäyys ja pienet yritykset valtaavat kenttää. Väli tuotteiden sijaan moni yritys haluaa tuottaa laadukkaita loppu tuotteita ja palveluja. Alaa uudistetaan vauhdilla ja tämän seurauksena myös ICT-työttömyyttä on saatu taittumaan laskuun.

Maaseutualueilla mahdollisuudet nähdään luonnonoloihin ja luonnonvaroihin liittyvissä elinkeinoissa, niin alkutuotannossa kuin jalostuksessa. Metsä on keskeinen raaka-aineresurssi eri puolilla maakuntaa. Puurakentaminen herättää kasvavaa mielenkiintoa ja biotuotteiden valmistukseen liittyviä suunnitelmia on useissa kunnissa. Useissa kunnissa kehitetään teollisuusyrityksiä, joilla on pitkä paikallinen historia ja merkitys, mutta joita on myös tarve uudistaa kansainvälisessä kilpailussa.

Huoli osaavan työvoiman saatavuudesta on lisääntynyt eri puolilla maakuntaa. Mediasa paljon esillä olleet koulutusverkko- ja koulutuspaikkaleikkaukset ovat osaltaan lisänneet huolta. Toimintojen alueellinen keskittäminen ei tue pitkässä perspektiivissä hyvinvoinnin tasaista maakunnallista jakautumista. Tuleva maakuntauudistus (Sote-asiat, aluekehittäminen, yrityspalvelut, työllisyyspalvelut ym.) herättää epävarmuutta, koska paljon asioita on auki tai lopullisesti päättämättä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Suomen Pankin mukaan (maaliskuu 2017) maamme talouskasvu jatkuu maltillisena, mutta kasvua tukevia tekijöitä on aiempaa useampia. Kotimainen kulutus ja yksityiset investoinnit ovat talouskasvun perusta lähivuosina, mutta myös viennin merkitys kasvaa vähitellen nykyisestä. Suomen Pankki ennustaa BKT:n kasvavan tänä vuonna 1,6 % ja vuonna 2018 talous kasvaisi 1,5 %. Talouden piristyminen näkyy työmarkkinoilla: avoimien työpaikkojen määrä erityisesti yksityisellä sektorilla kasvaa ja määräaikaisten työpaikkojen osuus vähenee.

Kevään 2017 pk-yritysbarometrin mukaan vajaa puolet Pohjois-Pohjanmaan pk-yrityksistä näkee yleiset suhdannenäkymät valoisina lähimmän vuoden aikana. 42 prosenttia ei näe muutoksia suhdannekuvassa ja vain 10 prosenttia uskoo tilanteen heikkenevän. Suhdanteiden arvioi pysyvän ennallaan lähes vastaava määrä yrityksiä kuin syksyllä 2016. Oulun ja Raahen seuduilla ovat myönteisimmät odotukset. Liikevaihdon kasvuodotuksissa on suurta vaihtelua seuduittain, mutta kaikkiaan noin puolet pk-yrityksistä näkee liikevaihtonsa nykyistä suurempana vuoden päästä.

Pohjois-Pohjanmaalla kaksi kolmasosaa pk-yrityksistä ei näe henkilöstön muutostarpeita seuraavan vuoden aikana. 26 prosenttia vastanneista yrityksistä toteaa lisäävänsä henkilöstöä ja 7 prosenttia saattaa vähentää sitä. Koko maan ja Pohjois-Pohjanmaan pk-yritysten pahimpana kehittämisen esteenä koetaan yleinen suhdanne-/taloustilanne. Pahimpina työllistämisen esteinä nähdään työn sivukulut sekä kysynnän riittämättömyys tai epävakaisuus. Heikoimmat henkilöstön lisäysnäkemykset ovat Koillismaalla ja Oulunkaarella.

Pohjois-Pohjanmaan yritysten liikevaihto oli vuoden 2016 loppua kohden nousujohtainen. Toimialoista erityisesti rakentamisella menee hyvin: alan yritysten liikevaihto on kovassa kasvussa – lisäystä vuoden 2010 tasoon on yli 40 prosenttia. Kaupan alan yritysten liikevaihto on edellisten vuosien tasolla. Teollisuudessa ja yksityisessä palveluissa on odotettavissa pientä liikevaihdon kasvua jatkossakin. Sekä palkkasumma että yritysten liikevaihto ovat kasvaneet viime aikoina eri puolilla Pohjois-Pohjanmaata; seutujen välillä ei ole merkittäviä eroja.

Yritysmäärässä on näköpiirissä hienoista nettokasvua ja kasvuodotusta on erityisesti mikroyrityksissä. Yksityistä yritysrahoitusta ja julkista kehittämisrahaa on hyvin tarjolla, rahoituksen löytyminen oivaltaville ja tuottaville ideoille ei ole kasvun este. Moniin hankkeisiin kaivataan rohkeaa riskinottoa ja myös EU:n eri rahoitusmuotojen tuntemusta on syytä lisätä.

Pohjois-Pohjanmaan on vahva perusmaatalouden maakunta. Tuotannossa korostuu nautakarjatalous (tuotantokiloissa kärkimaakunta), maidontuotanto (tuotantolitroissa kärkimaakunta) ja siemenperunatuotanto (80 % maan tuotannosta). Monilla tuottajilla kannattavuusongelmat ja maksuvaikeudet jatkuvat. Positiivinen signaali on, että uskoa tulevaisuuteen löytyy edelleen ja niin tiloilla kuin jalostuksessa on vireytynyt halu investoida tuotantotiloihin. Maaseudun yritysrahoitusta on kohdistettu erityisesti elintarvikealalle - tavoitteena on yritysten kannattavuuden parantaminen ja kilpailukyvyyn turvaaminen.

Nivalassa on meneillään kaivoksen sulkemiseen liittyvät toimet. Kaivoksen toiminta on ollut keskeytyksessä kesästä 2013 alkaen ja sen omistaja asetettiin konkurssiin joulukuussa 2015. Sulkemistöihin ryhdytään keväällä 2017 ja käynnissä oleva vesien käsittely yh-

distetään osaksi sulkemistyötä. Kuusamossa tehtiin viime vuoden puolella kaavoituslinjaus, jonka mukaan kaupunki ei kaavoita kaivoksia strategisen yleiskaavan matkailullisesti tärkeille alueille. Kuusamon kultakaivoshankkeessa on tehty uusia omistusrjestelyjä. Raahessa kaivosyhtiö Nordic Mines Ab on kertonut suunnittelevansa tuotannon avaamista tänä vuonna. Tuotanto kaivoksella on ollut keskeytyksissä keväästä 2014 lähtien. Kaivoksen ja rikastamon toiminnat aiottaisiin erottaa toisistaan ulkoistamalla Raahen kultakaivoksen rikastuslaitos. Nordic Mines hoitaisi jatkossa vain varsinaisen kaivostoiminnan. Uusi toimintamalli edellyttää vielä lisärahoitusta. Selvitystyö Pyhäsalmen kaivoksen jatkokäytöstä vuoden 2019 jälkeen jatkuu aktiivisesti – meneillään on sekä maankäyttöä että toiminnallista suunnittelua.

Bioenergiահankkeita on vireillä eri puolilla maata. Pohjois-Pohjanmaalla on suunnitelmia varsinkin maakunnan eteläosissa. Haapavedelle suunnitellun biojalostamon YVA-prosessi etenee – suunnitelmissa on bioetanolia tai bioöljyä tuottavan jalostamon käynnistäminen. Biojalostamo tukeutuisi metsäraaka-aineisiin, kierrätyspuuhun ja sahateollisuuden sivutuotteisiin. Haapajärvelle suunnitellun biotuotetehtaan liiketoimintaympäristö- ja vesitalous selvitystä valmistellaan tämä vuosi. Lähialueille on myös suunnitteilla isoja biotuotelaitoksia (mm. Kemi, Paltamo), joiden raaka-aineen hankintarengas ulottuisi Pohjois-Pohjanmaalle. Usea hanke on vielä alkutaipaleella – mahdollinen tuotanto käynnistyisi aikaisintaan parin vuoden päästä. Äänekosken biotuotetehdas käynnistyy jo loppukesästä/syksyllä 2017. Puun ostos on jo käynnissä ja kysyntä lisääntyy jatkossa myös Pohjois-Pohjanmaalla.

Vuosi 2017 on Pyhäjoen ydinvoimahankkeessa suunnittelun ja rakentamislupa-aineistojen toimittamisen aikaa, kun samalla tulevalla voimala-alueella tehdään valmistelutöitä sekä rakennetaan tukirakennuksia. Helmikuussa 2017 Hanhikiven ydinvoimalan työmaarekisterissä oli yli 350 yritystä - näistä 95 % oli suomalaisia. Tulokoulutuksen on saanut tähän mennessä yli 1500 työntekijää. Viime kuukausina on julkisuudessa ruodittu paljon laitoimittajan turvallisuuskulttuuriin, johtamiseen ja laadunhallintaan liittyviä puutteita lupaprosesseihin liittyvässä dokumentaatioissa. Tarvittavien suunnitteluasiakirjojen toimitus on viivästynyt huomattavasti. Nytemmin hankkeessa on ryhdistäydytty. VTT tekee STUK:n pyynnöstä ulkopuolisen asiantuntija-arvion Fennovoiman turvallisuuskulttuurista, se valmistuu tänä keväänä. STUK:n turvallisuusarvio valmistunee vuoden 2018 aikana. Alkuperäinen tavoite rakennusluvasta alkuvuonna 2018 ei todennäköisesti toteudu ja voi olla, että rakennuslupa saadaan vasta vuoden 2019 puolella.

Monen teollisuusyrityksen tilauskannassa ei ole tapahtunut oleellista muutosta, vaikka viestit talouden elpymisestä ovat lisääntyneet. Maakunnasta löytyy kuitenkin yrityksiä, joiden tilauskanta on kasvanut ja kasvunäkymät ovat rohkaisseet mm. kone- ja laiteinvestointeihin ja henkilöstön lisärekrutointiin. Tuotantotiloja lisätään mm. rakennustuoteteollisuudessa. Puun jalostuksessa odotukset ovat nousseet. Puualalla tavoite on lisätä kotimaisen puun käyttöä rakentamisessa. Julkisella yritysrahoituksella on mm. edistetty robotiikan käyttöä ja tuotannon automaattista ohjausta, tuettu toimiala- ja teknologiarajat ylittävää osaamista uusien puupohjaisten tuotteiden ja tuotantoprosessien kehittämiseksi, kehitetty uusia digitaalisia menetelmiä tuotekehityksessä, tuotannossa, myynnissä ja markkinoinnissa sekä rahoitettu tutkimus- ja kehittämishankkeita uusien insinööripuutuotteiden kehittämiseksi. Metallialalla halutaan nostaa alan kilpailukykyä parantamalla automaation

tasoa ja tähän on suunnattu kehittämisrahoitusta jo useita vuosia. Taantuma on koetellut metallialaa pitkään, mutta nyt näkymät ovat parantuneet. Metallipuolen investoinneilla halutaan vastata kasvavaan kysyntään.

ICT-alan näkymät ovat useita aiempia vuosia valoisammat ja ala on kasvussa. Työvoiman kysyntä on vireytynyt jopa siinä määrin, että osa yrityksistä kokee vaikeutena löytää sopivia työntekijöitä. Alalle tulee uusia toimijoita, tuotteita ja palveluja. ELY-keskuksen ja TEKES:n tukea on suunnattu erityisesti kuluttaja- ja teollisuustuotteisiin. Kuluttajatuotteissa korostuu terveysteknologia. Teollisuustuotteissa kasvua odotetaan mm. uusista teknologioista (IoT, 5G) ja painettavasta elektroniikasta.

Rakentamisen alat ovat hyvässä vedossa. Moni maakunnan rakennusyhtiö on tehnyt merkittävää liikevoittoa ja Pohjoisen työmailla käytetään paljon kotimaista työvoimaa. Valtaosa asuntotuotannosta keskittyy Oulun seudulle. Rakentamisen lisääntyminen heijastuu positiivisesti useille teollisuuden aloille kuin myös palveluihin. Kaupan sektorilla on havaittavissa vireytymistä. Kauppojen yksikkökoot kasvavat ja kauppakeskukset kasvattavat suosiotaan. Vähittäiskaupan aiempien vuosien vaikeudet ovat kääntyneet positiiviseen suuntaan.

Matkailualan viimeisimmät toteumatiedot yöpymisistä tukevat kasvuoptimismia. Merkittäviä investointeja suunnitellaan ja tehdään eri puolilla maakuntaa. Työntekijöitä tarvitaan jatkossa lisää isoissa matkailukeskuksissa, jos Kaukoidän markkinat saadaan avattua vielä enemmän. Pyhäjoen ydinvoimahanke lisää runsaasti majoitus- ja ravitsemisalun kysyntää useissa kunnissa. Oulusta avattiin vastikään lentoyhteys Göteborgiin – tämä lisää yhteyksiä ja saavutettavuutta. Uusia tuotteita ja palveluita kaivataan jatkamaan matkailusesonkeja.

Yksityisissä palveluissa erityisesti terveystalvelut ja liike-elämän palvelut jatkavat kasvua. Suunnittelu- ja konsulttipalveluille on jatkuva kysyntä. Tutkimus-, tuotekehitys- ja teknologiaorientoituneita yrityksiä syntyy aktiivisesti ja monissa yrityksissä erityisosaamista vaativat palvelut ostetaan ulkoa. Julkisella sektorilla erityisesti koulutusaloilla on toteutettu isoja yt-prosesseja ja henkilöstöleikkauksia ja todennäköisesti vähennykset jatkuvat.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Voimakas rakentamisen kasvu herättää huolta osaavan työvoiman riittävydestä. Rakentamisen ammattilaisille on kysyntää varsinkin Oulun seudulla ja maakunnan eteläosissa. Kasvava kysyntä voi aiheuttaa vajetta esim. betonirakentajista ja raudoittajista, maa- ja vesirakentamisen avustavista työntekijöistä sekä maansiirtokoneiden kuljettajista. Yhteishankintakoulutusesityksiä on toimitettu aktiivisesti liittyen rakentamisen ja rakennustuoteollisuuden työvoiman riittävyteen. Kaikki koulutukset eivät ole kuitenkaan täyttyneet odotetusti.

Myös monilla metalli- ja konepajayrityksillä olisi halua rekrytoida osaavia koneenasentajia ja koneistajia, levyseppiä ja rautarakennetyöntekijöitä. Metalliteollisuuden kysynnän kasvuun on vastattu työvoimakoulutuksilla. ELY-keskuksen työvoimakoulutus on muuttumassa entistä yrityslähtöisempään suuntaan, kun pitkien tutkintotavoitteisten koulutusten sijaan keskitytään yrityslähtöisiin lyhytkestoisiin koulutuksiin, jotka räätälöidään yhdessä yritysten kanssa.

Maakunnan reuna-alueilla on pula kokeneista sosiaali- ja terveysalan ammattilaisista. Oulun seudun ICT-sektorin tuotantomurros näkyy työllisyysnäkyvien osalta kahtiajakau-

tuneena tilanteena: työvoimavajetta on mm. ohjelmoijista, web-kehittäjistä ja multimedia-suunnittelijoista, kun taas huomattavaa ylitarjontaa on esimerkiksi viestintälaitteiden kokoonpanotyöntekijöissä. Vaikein työllistyminen on heillä, jotka ovat työskennelleet suorittavissa laitevalmistustehtävissä. Suora- ja puhelinmyynnissä on jatkuvasti paikkoja avoinna, eikä kaikkia paikkoja saada täytettyä.

Työvoiman ylitarjontaa esiintyy ammattiryhmissä, joissa moni työtön on ylittänyt 50 ikävuoden, koulutustausta on suhteellisen vähäinen ja työtehtävät ovat olleet paljolti suorittavaa perustyötä. Monilla maahanmuuttajilla on vaikeuksia työllistyä. Yleissihteereitä ja toimistotyön tukitehtävissä olleita on edelleen paljon vapaana. Myöskään myyjien tilanne ei ole helpottunut. Opetusaloilla ylitarjontaa on koulukäyntiavustajissa sekä lukion että alaja yläluokkien opettajissa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Pohjois-Pohjanmaan työttömien työnhakijoiden määrä vaihtelee vuoden sisällä lähes 5000 henkilöllä. Vuonna 2016 työttömien määrä kuun lopussa oli alimmillaan n. 25 000 – enimmillään lähes 30 000. Kouluttautumiseen liittyvä vuosikierto, kausityöt ja määräaikaisten työsuhteet vaikuttavat merkittävästi työttömien määrään kuukausittain.

Työttömien määrän kasvu taittui loppuvuodesta 2015 ja siitä lähtien työttömiä on ollut kuukausittain vähemmän kuin vuotta aiemmin vastaavana ajankohtana. Huolimatta myönteisestä kehityksestä on työttömien määrä edelleen korkea. Kuukausittain Pohjois-Pohjanmaan työttömyysaste (%) on vajaa 2 prosenttiyksikköä yli kansallisen keskitason.

Työttömyysaste vaihtelee voimakkaasti maakunnan sisällä. Maakunnan eteläosissa työttömiä on suhteellisesti vähemmän kuin Oulun seudulla ja maakunnan pohjoisissa kunnissa. Muutamissa pienissä kunnissa työttömyysaste on kuukausittain alle 10 %, kun taas toisella puolen maakuntaa lähennellään 20 prosenttia. Yli 70 % (3000 hlöä) maakunnan alle 25-vuotiaista työttömistä asuu Oulun seudulla. Alkuvuodesta nuorisotyöttömien määrä Oulun seudulla oli vajaa sata nuorta vähemmän kuin vuosi sitten. Monilla muilla seuduilla pudotus on ollut suhteellisesti parempi. Suuri osa (n. 80 %) ulkomaalaisista työttömistä asuu myös Oulun seudulla ja heidän määränsä kasvaa jatkossa.

Pitkäaikaistyöttömien määrä on taittunut laskuun Pohjois-Pohjanmaalla. Marraskuusta 2016 lähtien yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrä on ollut kuukausittain vuotta edellistä ajankohtaa alempi. Määrällisesti pitkäaikaistyöttömiä on noin 8000. Erityisesti miesten tilanne on helpottunut. Pitkäaikaistyöttömien määrä on laskenut kaikilla seuduilla Raahea lukuunottamatta.

Työttömien määrän vähennys on useiden tekijöiden yhteissumma. Kohentunut taloustilanne ja lisääntynyt kysyntä ovat vähentäneet yritysten irtisanomis- ja lomautustarpeita. Uusia työpaikkoja avautuu aiempaa vireämmin ja monissa julkisen sektorin organisaatioissa säästötoimet on tehty ja työtehtävät hoidetaan nykyhenkilöstöllä. Aktiivitoimet työllisyyden edistämiseksi auttavat työttömiä – TE-hallinnon palveluissa on useita satoja henkilöitä enemmän kuin vuosi sitten. Lisäksi on muistettava, että osa työttömistä poistuu rekisteristä kokonaan työvoiman ulkopuolelle, usein eläkkeelle.

Työttömyyden oletetaan alenevan entisestään. Suunta on parempaan, mutta muutosvauhdin pitäisi voimistua, jos työttömyydessä halutaan saavuttaa selkeä tasopudotus. Eri-tyisesti nuorten vaikea tilanne ja haasteet kiinnittymisessä työmarkkinoille herättävät yhä huolta. TE-hallinnon haastattelut työttömien aktivoimiseksi ovat lähteneet käyntiin ja tämä auttaa myös työllistymistä ja työllistymisvalmiuksien paranemista.

Oulun seutukunta

Hailuoto, Kempele, Muhos, Liminka, Tyrnävä, Lumijoki, Oulu

Oulun seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 246 616 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 2 163 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 18 892.

Oulun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Oulu seutu on Pohjoisen Euroopan merkittävimpiä väestö-, työpaikka, koulutus- ja innovaatiokeskittymiä. Elinkeinoelämässä on tapahtunut myönteistä vireytymistä. Uudet tiedot ja uutiset yritystoiminnasta ovat voittopuolisesti positiivisia ja moni yritys kehittää aktiivisesti toimintaansa. Erityisesti pienyrityksillä on näköpiirissä kasvupotentiaalia – tätä on tuettava aktiivisesti myös julkisella kehittämisrahoituksella.

Oulun seudulla on tällä hetkellä lukuisia kasvuyrityksiä mm. rakennus-, ICT- ja Cleantech- sekä terveyden- ja hyvinvoinnin aloilla. Vuosia vaivannut ICT-alan negatiivinen rakennemuutos on hellittänyt ja ala uusiutuu uusien toimijoiden ja tuote- ja palvelusisältöjen avulla. Korkean teknologian aloilla kasvunäkymiä ladataan mm. soveltavaan ICT:n, peliteollisuuteen, autojen älytekniikkaan ja kaivosteknologiaan. Teknologian lisäksi Oulun seudulla on myös vahvaa alkutuotanto-osaamista ja useita teollisia työllistäjiä.

Työttömyys on pysynyt jo vuosia erittäin korkeana ja suunta on saatava alenemaan. Viestit osaavan työvoiman saatavuusongelmista ovat lisääntyneet viime aikoina. Rungas koulutustarjonta ja tutkimustoiminta ovat voimavara seudun yrityksille jatkossakin. Seudun vetovoimaa pitää edelleen kehittää, jotta ICT-murroksen negatiivisesta imagotaakasta päästään eroon.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Yleiskuva kehitysnäkymistä on kohtuullisen hyvä. Moni yritys ja yrittäjä on viestinyt halusta kasvattaa toimintaa. Uusien yritysten perustamisaktiivisuudessa ei ole tapahtunut oleellisia muutoksia – perustamisaktiivisuus on suhdannetilanne huomioiden vähintään kohtuullisella tasolla ja parempaan päin ollaan menossa. Haasteena on edelleen vientiliiketoiminnan alhainen taso. Usea iso kaupan yksikkö on lopettanut toimintansa viimeisen puolen vuoden aikana ja tämä on vapauttanut huomattavasti liiketilaa Oulussa.

Teollisuudella on mennyt aiempia vuosia paremmin ja monissa yrityksissä henkilöstövähennyksille ei ole tarvetta. Korkean teknologian yrityksissä on lupaavia kansainvälisiäkin kasvunäkymiä, mutta moni yritys on vielä alkuvaiheessa ja heidän henkilöstölisäystarve selviää vasta tulevana vuosina. Oulun ICT-sektori on kasvu- ja laajentumisvaiheessa. Digitalisoitumiseen liittyvillä aloilla on edelleen suuri aluetaloudellinen painoarvo Pohjois-Pohjanmaalla – vain Uudellamaalla suhteellinen osuus on samaa suuruusluokkaa maassamme. Nokian matkapuhelintoiminnan loppuminen on pakottanut alan uusiutumaan ja levittäytymään uusille toimialoille. Uutta kasvuhakuista yritystoimintaa syntyy, yrityskanta monipuolistuu ja yritysten koko on pienentynyt aiemmasta.

Rakentaminen säilyy aktiivisena jatkossakin. Eri puolilla Oulua on huomattava määrä asuntojen uudis- ja korjausrakentamista käynnissä ja myös väyliä parannetaan vastamaan nykytarpeita. Pyhäjoen ydinvoimalaprojekti hyödyttää myös Oulun seutua niin jalostuksessa kuin palveluissa. Yksityisissä palveluissa (mm. kauppa, matkailusidonnaiset alat) näkymät ovat suotuisat.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Kysyntä ICT-alan osaajista on vireytynyt ja se jatkuu lähitulevaisuudessa. Haussa on erityisesti asiantuntijoita ja tehtävissä edellytetään uusinta tietotaitoa. Erityisosaaminen on valttikortti rekrytoinneissa. Web- ja mobiilipalvelut lisääntyvät jatkuvasti ja tätä varten yritykset palkkaavat uutta työvoimaa eri ammattinimikkeillä. ICT:n ohella rakentaminen on kasvussa ja työt Pyhäjoella säteilevät lisäkysyntää Oulun seudulle asti. Maansiirtokoneiden kuljettajien ja kirvesmiesten kysyntä on kasvussa ja ajoittaista pulaakin esiintyy.

Oulun seudulla on ylitarjontaa mm. myyjistä, lukion sekä ala- ja yläluokkien opettajista, kirjastoalan työntekijöistä, toimittajista ja yleissihteereistä. Oulussa on lopettanut monta isoa kaupan yksikköä ja tämä on entisestään vaikeuttanut myyjien tilannetta. Monelle nuorelle ensimmäisen työpaikan löytäminen on vaikeaa. Useissa hakuilmoituksissa korostetaan vahvaa kokemusta ja korkeaa koulutusta. Tarvitaan lisää matalan kynnyksen työpaikkoja, jotka tukevat nuorten työuran alkutaivalta. Toisaalta moni näkee, että ammatinvalinnan ohjauksen yhteydessä tarvitaan jämäkämpää vuoropuhelua nuorten kanssa siitä mitä on työhön sitoutuminen ja työtehtävien laadukas hoitaminen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Oulun seudulla on kuukausittain noin 18 000 työtöntä työnhakijaa. Tämä on kaksi kolmasosaa maakunnan kaikista työttömistä. Yli vuoden kestänyt työttömyys kohdistuu Pohjois-Pohjanmaalla erityisesti Oulun seudulle. Kaikista maakunnan pitkäaikaistyöttömistä yli 70 % asuu Oulun seudulla. Seudun työttömyysaste on selkeästi kansallista keskitasoa korkeampi. Myönteistä on, että työttömien määrä on alentunut verrattuna vuoden takaiseen ja avoimia työpaikkoja ilmoitetaan selvästi aiempaa enemmän.

Pitkään vaivannut ICT-alan työttömyys ei enää kasva, vaan työttömien määrä on vähentynyt aiemmasta. Edelleen ICT-työttömiä on Oulun seudulla kuitenkin n. 1350. Lisää rekrytointeja on kuitenkin tiedossa ja työllistämistoimet edistävät työllistymistä. Erityisesti rakentaminen ja kuljetus tarvitsevat lisätyövoimaa ja useilla palvelualoilla työllisten määrä kasvaa jo lähitulevaisuudessa (kaupan alat, hyvinvointipalvelut, liike-elämän palvelut). Työttömien määrään uskotaan laskevan jatkossa. Työttömyys pitkittyy erityisesti ikääntyneiden ryhmässä.

Koillismaan seutukunta

Kuusamo, Taivalkoski

Koillismaan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 19 674 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 213 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 225.

Koillismaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seudun vahvuudet ovat luonnonoloissa ja luonnonvaroissa. Biotalouskasvussa on edelleen runsaasti potentiaalia sekä energiapuuna että mahdollisina biotuotteiden raaka-aineina. Ala tarvitsee isoja investointiavauksia. Matkailu on merkittävä työllistäjä erityisesti Rukan alueen ansiosta ja alan näkymät ovat parantuneet aiemmasta. Rukalle on suunniteltu yli 110 miljoonan euron investoinnit lähivuosille ja myös julkinen sektorin tekee merkittäviä investointeja. Koillismaan pysyminen vetovoimaisena matkailukohteena edellyttää, että luontoarvoja ei vaaranneta ja seudulle on riittävät ja hyvätasoiset liikenneyhteydet.

Seudun isoimmat haasteet liittyvät väestökehityksen ja työllisyyteen. Koillismaan väestömäärä vähenee vuosittain. Moni nuori muuttaa muualle kouluttautumaan, työikäisten määrä on tasaisesti vähenevä ja ikäihmisten osuus väestörakenteessa kasvaa vauhdilla.

Jo pitkään korkeana pysynyt työttömyys on toinen merkittävä haaste. Isoja työllistäjiä on seudulla rajallinen määrä ja pendelöintietäisyydet naapuriseuduilla mahdollisesti avautuviin työpaikoihin ovat pitkät. Seudulla on paljon kausityöpaikkoja erityisesti matkailussa – tarvitaan lisää uusia avauksia ympärivuotisten työpaikkojen syntymiseksi.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Koillismaalle on perustettu yrityksiä hyvää tahtia – yrityskannan nettolisäys oli viime vuonna 45 yritystä. Erityisesti pieniä yrityksiä lähtee liikkeelle ja mm. Taivalkoskella kehitetään tuotantoinfrastruktuuria. Myönteistä on, että yritysten investointi- ja kehittämisrahoitus on palautunut normaalitasolle edellisten vuosien notkahduksesta. Seudun perusteollisuudella (mm. metalli ja puu) menee kohtuullisen hyvin. Puukaupassa ja puun jatkojalostuksessa kehitys on vakaa ja rakentamisen kansallinen kasvu heijastuu positiivisesti myös Koillismaan yrityksiin.

Venäläisten matkailijoiden määrä laski huomattavasti maassamme pari vuotta sitten ja kysynnän vähentyminen nähtiin myös Koillismaan yrityksissä. Osittain pudotusta on saatu paikattua muilla asiakaryhmillä. Tällä hetkellä matkailualan näkymät ovat aiempaa valoisammat. Kuusamossa on suunnitteilla huomattavia investointeja, venäläisten matkailijoiden määrä on elpymässä ja asiakasvirrat Kauko-Idästä ovat kasvussa. Kaupan ja palvelujen menestys on vahvasti sidoksissa myös paikalliseen ostovoimaan – tällä hetkellä paikallinen ostovoima ja kulutus ei näytä kasvavan.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Seudun työpaikkarakenteessa korostuvat luontoresursseihin liittyvät ammatit. Osa ammateista on vahvasti kausiluonteisia, esimerkiksi matkailussa ja rakentamisessa. Lähitulevaisuudessa Koillismaalla tarvitaan rakentamisen asiantuntijoita ja työnjohtajia. Osin tällä korvataan alalta poistuvaa työvoimaa. Lisäksi lisääntyvä tarve on myös taloushallinnon perusosaajista.

Pääosin Koillismaan työmarkkinat ovat tasapainossa. Kevään 2017 Ammattibarometrin mukaan pulaa työntekijöistä esiintyy vain parissa ammattiryhmässä ja ylitarjonnan ammattiryhmiä ovat lähinnä myyjät, sihteerit, kirvesmiehet ja ravintolatyöntekijät. Monilla heistä työttömyys on kausiluonteista ja tiedossa olevat investoinnit esim. matkailussa helpottavat työllistymistä jo lähitulevaisuudessa. Kausityöntekijöille on tavoitteena löytää täydentävää työtä muiltakin toimialoilta, jotta työntekijöille muodostuu kokoaikaisia työsuhteita. Tämä osaltaan hillitsee nuorten poismuuttohalua ja lisää seudun vetovoimaa ulospäin.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Taivalkosken työttömyysaste on selkeästi Kuusamoa korkeampi. Helmikuun 2017 lopussa Taivalkosken työttömyysaste (17,5 %) oli maakunnan kolmanneksi korkein - Kuusamossa taas se oli yli 4 prosenttiyksikköä alempi ja alle maakunnan keskitason. Työttömien työnhakijoiden määrä seudulla on 1200–1300 kuukausittain. Työttömien mää-

rä on loivassa laskussa. Pääosa työttömien työnhakijoiden vähennyksestä on toteutunut Kuusamossa.

Pitkäaikaistyöttömyydessä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia Koillismaalla. Yli 50-vuotiaiden osuus työttömistä on Koillismaalla korkea ja heidän osuutensa näyttää edelleen kasvavan aiemmasta. Lähes puolet työttömistä työnhakijoista on yli 50-vuotiaita. Koko maakunnassa yli 50-vuotiaiden suhteellinen osuus kaikista työttömistä on n. 30 % ja Oulun seudulla 25 %. Kaikkiaan seudun työllisyyden odotetaan kohoavan seuraavan vuoden aikana. Kuten monilla muilla seuduilla, työttömyysaste alenee Koillismaalla myös suurten ikäluokkien siirtyessä työvoiman ulkopuolelle.

Oulunkaaren seutukunta

Pudasjärvi, Ii, Utajärvi, Vaala

Oulunkaaren seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 23 684 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 171 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 742.

Oulunkaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Oulunkaaren seutu on elinkeinoiltaan ja suuntautuneisuudeltaan moninainen seutu. Iissä on vahva teollisen työn perinne ja halu hyötyä Oulun läheisyydestä esim. T&K-painotteisilla aloilla. Pudasjärvellä ja Utajärvellä alkutuotannon elinkeinot työllistävät edelleen, niistä löytyy elintarvike- ja puualan osaamista ja molemmissa sijaitsee merkittäviä matkailukeskuksia (Syötteen ja Rokuan alueet).

Korkea työttömyys ja ikäihmisten osuuden kasvu väestörakenteessa ovat seudun suurimmat haasteet. Useissa maaseutukylissä väestömäärä vähenee tasaisesti ja kuntakeskuksen palveluihin on pitkä etäisyys. Isot työllistävät avaukset ovat olleet vähissä viime vuosina. Seutuvertailussa Oulunkaaren ja kuntavertailussa Vaalan työttömyysasteet ovat maakunnan korkeimmat.

Oulunkaarella ja sen lähialueilla on suunnitteilla ja rakenteilla isoja tuulivoimapuistoja. Näiden rakentaminen, ylläpito ja huolto työllistävät jatkossa. Matkailun näkymät ovat hyvät sekä Syötteellä että Rokualla. Valtatie 4:n kehittäminen Oulun ja Kemin välillä on saanut rahoituksen ja työt alkavat.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän tilannekuvassa ei ole tapahtunut juurikaan muutoksia aiemmasta. Useissa yrityksissä viennin avaus kiinnostaa edelleen, koska kotimarkkinat eivät kasva. Yritysten perustamisaktiivisuus ei ole huippuvuosien tasolla. Teollisuusalojen yrityksillä menee pääosin vähintään kohtalaisesti. Energiasektori on nousussa – myös Oulunkaarella bioenergia nähdään tulevaisuuden kasvualana ja biomassoja on tarjolla eri tarpeisiin.

Rakentamisen aloilla muutamat isot kohteet ovat valmistuneet eikä merkittäviä yksityisiä avauksia ole tiedossa. Maailman suurin hirsikoulu on valmistunut Pudasjärvelle ja puurakentamiseen linkittyvät alat ja jalostusketjut ovat seudun potentiaalisia tukijalkoja jatkosakin. Matkailussa kehitysnäkymät ovat valoisat sekä Syötteellä että Rokualla. Talvi on ollut säiden osalta suosiollinen ja matkailualueiden fasilitetit palvelevat kysyntää. Pääsesonkien ulkopuolisia palveluita tarvitaan ja kansainvälistä näkyvyyttä on lisättävä. Liikenneyhteyksiä on parannettava Oulun ja Oulunkaaren kuntien välillä, jotta jouheva työmatkaliikenne sujuu ja myös matkailijat pääsevät viiveettä eri kulkumuodoilla kohteisiinsa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Seudulla avautuu verrattain vähän uusia työpaikkoja. Työpaikkarakenteessa korostuvat perusammattit sekä alkutuotannon, jalostuksen kuin palveluidenkin sektoreilla. Väejäämättä elinkeinorakenne muuttuu yhä palveluvaltaisemmaksi.

Oulunkaaren seudulla on saatavilla koulutettua työvoimaa, joskin moni yritys on tällä hetkellä maltillinen rekrytoinnissa. Monissa yrityksissä rekrytoinnit korvaavat eläköityviä. Työvoiman kysyntä ja tarjonta on tällä hetkellä suhteellisen tasapainossa. Isoja yksittäisiä lisärekrytointeja ei ole tiedossa. Koulutettua työvoimaa on pääosin saatavilla ja monen muun kunnan tavoin nuorten poismuutto ja sen seurausvaikutukset huolettavat pitkällä perspektiivillä. Oulunkaarella työmatkaliikenteen etäisyydet ovat pitkät, jos työtä ei löydy kotikunnasta.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Helmikuussa 2017 Pohjois-Pohjanmaan työttömyysastevertailussa Oulunkaaren kunnat olivat kärkijoukossa: Vaalassa työttömyysaste oli maakunnan korkein, Pudasjärvi tuli toisena ja li sijoittui neljänneksi. Utajärvellä tilanne oli edellä mainittuja kuntia parempi. Työttömyys on siis seudulla korkea: helmikuussa 2017 seudun työttömyysaste oli 17 %. Viimeisen vuoden aikana tilanne on hieman helpottanut, mutta merkittävästä tasopudotuksesta ei voida puhua. Työttömiä työnhakijoita oli alkuvuodesta reilu 100 henkeä vähemmän kuin vuosi sitten. Oulunkaarella yli 50-vuotiaiden osuus työttömistä on korkea – lähes puolet.

Näköpiirissä ei ole merkittäviä työllistäviä avauksia tai isoja rekrytointitarpeita. Myös Oulunkaarella rakentaminen hieman vilkastuu, mutta tiedossa ei ole yhtä isoja kohteita kuin aiempina vuosina. Teollisuudessa monella yrityksellä jo nykytason säilyttäminen on iso haaste. Monelle työttömälle työn perässä liikkuminen tuntuu olevan ylivoimainen este työllistytäkseen. Kaikkiaan seudun työllisyydessä ei odoteta merkittäviä muutoksia seuraavan vuoden aikana.

Raahen seutukunta

Raahe, Pyhäjoki, Siikajoki

Vuoden 2013 alussa Vihanti liittyi Raahen.

Raahen seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 33 564 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 278 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 956.

Raahen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pyhäjoella tulevaan ydinvoimalaan liittyvä maa-, vesi- ja infrarakentaminen jatkuu ja ensimmäiset rakennukset ovat valmistuneet. Ydinvoimalahankkeella on suuri taloudellinen ja työllinen kasvuvaikutus seutua laajemmallekin alueelle. Rannikon kuntiin on noussut paljon tuulivoimaloita ja lisää suunnitellaan. Metalliteollisuus on toimialan suhdannevaihteluista huolimatta alueen elinkeinoelämän kivijalka. Alueen toimijoilla on kansainvälisesti erittäin vahva osaaminen perinteisessä tekemisessä. Erikoislujien terästen käsittely ja sen osaamisen vahvistaminen avaa uusia mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Kone- ja konepajateollisuus kytkeytyy luontevasti täydentämään metallialaa. Laajamittainen rakentaminen monipuolistaa seudun elinkeinorakennetta.

Seudun palvelutarjonta kasvaa rakentamisen myötä ja tämä luo uutta yritystoimintaa ja työtä useille vuosille. Matkailun kehittämiseen on saatu uusia tuulia mm. Raahen saariston vuoden 2016 retkikohde -valinnan myötä. Jatkossa on tarkoitus kehittää matkailu- ja palveluyrittäjyyden toimintaympäristöä, edistää pk-yritysten kasvua ja kansainvälistymistä, parantaa seudun tunnettuutta sekä lisätä vetovoimaa. Koulutusmahdollisuuksien rajallisuus ja osaavan työvoiman saatavuus nähdään Raahen seudun erääksi merkittävimmistä haasteista tulevaisuudessa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Yritysten kehittämis- ja perustamisaktiivisuus on ollut Raahen seudulla alkuvuoden aikana huomattavasti edellistä vuotta vireämpää. Lopettaneita yrityksiä on ollut tavanomainen määrä. Huomattavan moni lopettaminen johtuu yhtiömuodon muutoksesta. Osa lopettaneista yrityksistä ei ole ehtinyt kunnolla aloittaa toimintaansa. Tämä antaa viitteen siitä, että liikeidea ei ole ehkä ollut riittävän realistinen tai kannattavuutta ei ole arvioitu tarpeeksi huolellisesti. Yritykset tarvitsevat edelleen alkavien yritysten neuvontapalveluja.

Rahoituksen saamista ei koeta seudun yrityksissä ongelmaksi. Yritysrahoitusta on saatavilla järkeviin hankkeisiin ja rahoittajilla tuntuu olevan valmiuksia ottaa hallittuja riskejäkin. Julkista yritysrahoitusta voisi seudulla hyödyntää enemmänkin.

Taloustaantumien johdosta moni metallialan yritys on joutunut tehostamaan toimintaansa ja työpaikkoja on menetetty. Nyt näkymät ovat valoisammat ja odotusta paremmasta on ilmassa. Useissa yrityksissä ei ole enää tarvetta henkilöstöleikkauksille – uutta henkilöstöä rekrytoidaan maltillisesti. Yhden seudullisesti merkittävän työllistäjän yt-prosessista on vastikään uutisoitu. Yrityksiä etabloituu seudulle Pyhäjoen suurhankkeen seurauksena tasaiseen tahtiin. Rakentaminen on merkittävin kasvuala ja sen seurauksena myös moni teollisuus- ja palveluyritys tulee lisäämään myyntiään tulevina vuosina. Seudulla on käynnissä tai käynnistyy lähitulevaisuudessa lukuisia julkisia ja yksityisiä investointeja ydinvoimahankeen lisäksi.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Raahen seudulla työntekijäkysyntä vaihtelee huomattavasti vuoden sisällä: teollisuus ja sen kunnossapito työllistävät paljon kesäkuukausina ja tämä näky näkyy lukuisina työtarjouksina aina alkuvuodesta. Myös Raahen seudulta lähdetään aktiivisesti kouluttautumaan muualle - moni nuori ei palaa enää valmistumisen jälkeen takaisin.

Pyhäjoen ydinvoimalan käynnissä olevat rakennustyöt kasvattavat työvoiman kysyntää edelleen lähikuukausina. Päälliköitä, asiantuntijoita ja perustyöntekijöitä tarvitaan lisää niin teollisessa valmistuksessa, rakentamisessa, kuljetuksessa kuin erilaisissa palveluissa. Yritysten vaatimustaso palkattavasta henkilöstöstä kasvaa entisestään. Huippuosajia tarvitaan lisää ja matalan osaamistason paikkoja on vähän tarjolla. Lisääntyvä kysyntä on mm. tulkeista, kielenkääntäjistä ja siivoajista. Vähitellen Hanhikiveen liittyvät rekryointitarpeet suuntautuvat ydinvoima-alan erikoistehtäviin – osa näistä työpaikoista sijoittuu Raahen seudun ulkopuolelle. Hoitoalalla on vaje sairaanhoitajista. Ylitarjonnan ammattiryhmiä on verrattain vähän. Myös Raahen seudulla on erityisesti sihteereitä ja myyjiä paljon vaila työtä ja paikkoja avautuu vähän suhteessa tarjontaan.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Raahen seudulla työttömien työnhakijoiden määrä on kääntynyt laskuun. Työttömien määrä vaihtelee seudulla voimakkaasti vuoden aikana: viime vuonna työttömiä työnhakijoita oli talvi-kuukausina noin 2 000 – loppukeväästä reilu 1 500. Kuukausikeskiarvo vuonna 2016 oli 1 800 työtöntä työnhakijaa. Vajaa kolmasosa työttömistä on yli 50-vuotiaita. Yhtäjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleiden määrässä on tapahtunut pientä lisäystä – kuukausittain pitkäaikais-työttömiä on noin 350. Nuorten osuus kaikista työttömistä on seudullisesti vertaillen korkea.

Työllisyys kohenee Raahen seudulla lähikuukausina, kun useat isot rakennusurakat jatkuvat ja uusia töitä avataan. Nämä sekä säilyttävät että lisäävät työvoimatarvetta lukuisilla aloilla. Vaikea tilanne on heillä, joilla ammattiosaaminen ei ole ajan tasalla. Koulutuksilla voidaan edistää työllistymistä. Työllisyyden odotetaan kohenevan jo puolen vuoden sisällä ja jatkuvan positiivisena siitä eteenpäinkin.

Nivalan-Haapajärven seutukunta

Nivala, Haapajärvi, Pyhäjärvi, Reisjärvi, Kärämäki

Nivalan-Haapajärven seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 29 192 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 179 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 514.

Nivalan-Haapajärven seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+

Arviointiaskeikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Nuoret ikäluokat ja vireät koulutusorganisaatiot nähdään Nivala-Haapajärven seudun vahvuutena. Vaikka nuorisoiäluokat ovat vahvat, on tasaisesti vähenevä väestö seudun suurimpia haasteita. Oulun yliopiston Kerttu Saalasti -Instituutti, Centria-ammattikorkeakoulu ja Koulutuskuntayhtymä JEDU:n ammattiopistot ovat aktiivisia instituutioita ja niiden palvelukykyä halutaan parantaa elinkeinotoiminnan kilpailukykyä tukevalla tavalla. Yritysten kansainvälisyyttä ja ICT:n hyödyntämistä liiketoiminnassa halutaan kehittää laaja-alaisesti. Seudun toimijat ja yritykset haluavat kytkeytyä Pohjoisten lähialueiden tarjoamiin mahdollisuuksiin.

Nivala-Haapajärven seudulla on suunnitteilla isohkojakin yrityshankkeita. Pyhäjärven kaivoksen lopettaminen vuonna 2019 on merkittävin muutostekijä lähivuosina. Kaivostoiminnan päättymisen on arvioitu vähentävän 400 työpaikkaa Pyhäjärvellä, 200 työpaikkaa maakunnassa ja 200 työpaikkaa muualla Suomessa. Kaivosalueen jatkokäyttömuotoja niin maan alla kuin maan päällä on selvitetty aktiivisesti jo vuosia ja työ jatkuu. Seudulla on laadittu ERM-valmiussuunnitelma, jossa kuvataan myös kärkihankkeet. Kärkihankkeiden toteutettavuustutkinta on valmistunut ja niiden markkinointi ja kaupallisten toimijoiden etsintä on käynnistynyt.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Nivala-Haapajärven seudulla on suhteellisesti paljon työpaikkoja perusmaataloudessa sekä metalli-, puu- ja rakennustuotteita valmistavassa teollisuudessa ja niitä palvelevissa toiminoissa. Nikkelin louhinta Hituran kaivoksessa on päättynyt, toiminta ei jatku ja kaivoksen lopettamiseen liittyvät työt käynnistyvät. Monilla maatiloilla taloustilanne on jatkunut vaikeana. Perusmaatalous käy läpi sisäistä rakennemuutosta. Etenkin maitotiloilla yksikkökoon kasvattaminen on keskeinen tekijä varmistettaessa toiminnan jatkuvuus.

Seudun teollisuusyrityksillä on halua investoida ja kansainvälistyä lähivuosina. Pyhäjoen ydinvoimahankkeen toivotaan lisäävän mm. rakennustuoteteollisuuden tuotteiden ky-

syntää. Metalliteollisuus on Nivala-Haapajärven seudulla keskeisesti sopimusvalmistusta ja moni tuote liittyy maa- ja metsätaloustuotantoon. Rakennustuoteteollisuus on pääosin puu- ja hirsitalojen, ovien ja ikkunoiden valmistusta sekä metalli- ja betonituotteiden valmistustoimintaa. Ovi-, ikkuna- ja talotehtaita palveleva eristyslasituotannon valmistus on kasvanut seudulla merkittävästi.

Näkymät vuoden päähän ovat positiiviset ja seudulla odotetaan kasvua. Turvetta nostetaan edelleen, vaikka osa toimijoista on pienentänyt volyymiaan. Alueelle suunnitellut turpeen jatkojalostusinvestoinnit (aktiivihiihi) toisivat kaivattua vakautta turvetuotannon arvoketjuun ja uutta aktiivisuutta toimialalle. Isot biotalouden investointisuunnitelmat omalla seudulla ja lähialueilla luovat alueelle positiivisia odotuksia.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Nivala-Haapajärven seudulla työvoiman kysyntä ja tarjonta on edelleen suhteellisen tasapainossa ja myös lähitulevaisuuden näkymät ovat hyvät. Seudun työttömyys ei ole maakunnan huippua. Työvoimapulaa koetaan vain muutamissa ammattiryhmissä ja näissäkin ammattiryhmissä työttömiä on suhteellisen vähän suhteessa avautuviin työpaikoihin.

Merkittäviä ylitarjonnan ryhmiä on muutama ja niissä korostuu samat ammatit kuin muualla maakunnassa. Huomattavaa ylitarjontaa on yleissihteereistä ja myyjistä. Myös kuorma-auton kuljettavia on vapaana. Silmiin pistävää on sitä vastoin, että Nivala-Haapajärven seudulla on vailla työtä iso joukko siivouksen ja puhtaanapidon ammattilaisia. Monilla seuduilla heistä on jatkuva pula ja paikkoja on vaikea saada täytettyä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Nivala-Haapajärven seudulla oli alkuvuodesta 2017 noin 1500 työtöntä työnhakijaa. Määrä on vähentynyt parilla sadalla henkilöllä vuoden takaisesta. Seudun sisällä työttömyys vaihtelee kunnittain. Reisjärvi, Kärsämäki ja Haapajärvi ovat työttömyysastevertailussa maakunnan parhaimmistoa, kun taas Pyhäjärvellä tilanne on huomattavasti vaikeampi. Kärsämäellä työttömyysaste aleni huomattavasti vuoden 2016 aikana. Pitkäaikaistyöttömiä seudulla on noin 350 - viimeisen vuoden aikana heidän määrä on hieman pudonnut.

Työllisyyden odotetaan olevan nykyistä parempi vuoden päästä – tilanne ei muutu merkittävästi nykyisestä vielä seuraavan puolen vuoden aikana. Seudun yrityksillä on ajankohtaan nähden ihan myönteinen kehittämisinto ja tämän uskotaan lisäävän myös työllisyyttä. Rakentamisen lisääntyminen nostaa rakennusurakoiden, tarvikkeiden ja rakennustuotteiden kysyntää. Odotukset suurhankkeiden toteutumisesta luovat uskoa vuosiksi eteenpäin.

Haapaveden-Siikalatvan seutukunta

Haapavesi, Pyhäntä, Siikalatva

Haapaveden-Siikalatvan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 14 247 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 184 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 792.

Haapaveden-Siikalatvan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Haapavesi-Siikalatvan seudun elinkeinorakenteessa korostuvat alkutuotannon, erityisesti maatalouden, sekä teollisuuden työpaikat. Menestyvää teollisuutta on suhteellisen paljon huomioiden paikallistalouden koko ja sijainti suhteessa maamme kasvuseutuihin. Puutuote-, metalli- ja elintarviketeollisuus ovat Haapavesi-Siikalatvan vahvoja teollisuudenaloja. Moni yritys on investoinut tuotantoonsa ja tiloihinsa viime aikoina ja kasvuhalu löytyy useilta toimijoilta. Pitkässä perspektiivissä Pohjois-Pohjanmaan ja lähimaakuntien (esim. Kainuu ja Keski-Suomi) isot investointihankkeet luovat positiivisia näkymiä ylläpitää ja lisätä työllisyyttä.

Monen muun seudun tavoin tasaisen laskeva väestömäärä on iso tulevaisuuden haaste. Moni nuori lähtee kouluttautumaan muualle. Aleneva väestömäärä yhdessä työttömyyden kanssa vähentävät ostovoimaa ja palvelujen käyttöä ja myös rapauttaa kuntatalouksia. Kunnallisten palvelujen säilyminen lähipalveluna (terveydenhoito, koulutus) nähdään välttämättömyytenä saada ja säilyttää työvoimaa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Yrityssektorilla menee seudulla suhdannetilanne huomioiden suhteellisen hyvin ja näkymät tulevasta ovat positiiviset. Monissa yrityksissä tuotanto on täysimittaisesti käynnissä ja kysyntä on säilynyt hyvänä. Vientimarkkinoilla toimivissa yrityksissä on kasvua näköpiirissä. Puutuoteteollisuus (sis. talonrakennusteollisuus) ja metalliteollisuus ovat hyvässä vedossa ja myös elintarvikejalostuksessa menee hyvin. Lisääntyvä rakentaminen hyödyttää erityisesti taloteollisuutta. Yrityksillä ei koeta olevan vaikeuksia rahoituksen saamisessa, mutta kuntien mahdollisuudet edistää yritystoimintaa todetaan rajallisiksi.

Myös Haapavesi-Siikalatvalla maatalouden kannattavuusongelmat ovat jatkuneet jo pitkään. Kansainvälinen taloustaantuma ja Venäjän vastapakotteet ovat koetelleet erityisesti maataloutta ja Venäjä-sidonnaisia elintarviketuottajia. Kuten muuallakin maakunnassa, useilla maataloilla tuotannon menekki on edelleen heikko ja alhaiset tuottajahinnat hankaloittavat tilojen toimintaa. Tiukan taloustilanteen vuoksi kunnat investoivat vähän lähitulevaisuudessa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Haapavesi-Siikalatvan seudulla työvoiman kysyntä ja tarjonta on pääosin tasapainossa. Työvoiman kysyntä on lisääntynyt aiemmasta ja osalla yrityksistä on ollut vaikeuksia löytää osaavaa ja sitoutuvaa henkilöstöä. Seutu on suhteellisen omavarainen työssäkäyntialue ja työllisiä pendelöi seudulle myös naapuriseuduilta. Uuden työvoiman saaminen ja sitouttaminen kuntiin edellyttää riittävää palveluvarustusta (sis. koulutus) ja laadukkaita asuntoja. Kevään 2017 Ammattibarometrissa ylitarjonnan ammattiryhmiä ei juuri ole – työvoimapuutaa on muutamilla aloilla. Kysyntää olisi erityisesti talonrakentajista sekä moottoriajoneuvoasentajista ja -korjaajista.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Haapavesi-Siikalatvan -seudulla on noin 750 työtöntä työnhakijaa ja seutuvertailussa työttömyysaste on maakunnan 3. alhaisin. Työttömien määrä on vähentynyt reilulla sadalla henkilöllä vuoden takaisesta. Alle 25 -vuotiaita työttömiä on määrällisesti vähän verrattuna muihin seutuihin – kuukausittain noin 100. Yli 50-vuotiaiden osuus työttömistä on hieman noussut (43 %). Pitkäaikaistyöttömiä on seudulla noin pari sataa ja heidän määrä on hieman pudonnut vuoden takaisesta.

Myös Haapavesi-Siikalatvan seudulla sekä nuorten että ikääntyneiden työttömien tilanne ja työllistymisnäkymät herättävät huolta. Osa pitkään työttömänä olleista koetaan syrjäytyneen työmarkkinoilta pysyvästi. Aktiivisilla nuorilla nähdään olevan työllistymispotentiaalia – työn vastaanottamisessa pitää olla avoin. Tehokasta yrityssidonnaista työvoimakoulutusta tarvitaan ja myös osa-aikatyö pitää saada houkuttelevaksi vaihtoehdoksi työttömyyden sijaan.

Lähtötilanteen työllisyysnäkymät ovat positiiviset ja työttömyyden odotetaan alenevan edelleen. Isoja henkilöstövähennyksiä ei ole tiedossa ja moni paikallisesti merkittävä työllistäjä on kiinnostunut lisärekrytointeihin. Myös maakunnan suurhankkeiden odotetaan lisäävän työvoiman kysyntää jo lähikuukausina.

Ylivieskan seutukunta

Ylivieska, Kalajoki, Oulainen, Sievi, Alavieska, Merijärvi

Ylivieskan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 44 122 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 93 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 392.

Ylivieskan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Ylivieskan seudulla on elinvoimaista alkutuotantoa, iso joukko teollisuusalojen työllistäjiä ja paljon palvelutyöpaikkoja esimerkiksi kaupassa ja matkailualoilla. Seutu ei ole riippuvainen muutamista toimialoista, monissa kunnissa on omat vahvat kärkialat ja työmatkaetäisyydet yli kuntarajojen ovat kohtuulliset. Jalostuksen aloilla on erityisosaamista mm. puu- ja metallituoteteollisuudessa. Kasvupotentiaalia on mm. rakentamisessa, kuljetuksessa ja varastoinnissa, liike-elämän palveluissa sekä yksityisissä hyvinvointipalveluissa.

Ammatillisen koulutuksen palvelut tukevat seudun elinkeinoelämää ja työmarkkinoita. Toisen asteen koulutus uudistukset kuitenkin vähentävät resursseja. Jatkossa tarvitaan yhä enemmän uusia kokeiluja ja yhteistyötä kouluttautumisessa ja opetuksessa. Tästä on seudulla jo hyviä kokemuksia mm. monimuotototeutuksen muodossa. Centria-ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksikön tulevaisuus on säilynyt pitkään epäselvänä – koulutuksen säilymisellä ja edelleen kehittyemisellä on huomattava tukivaikutus seudun elinkeinoelämälle, T&K&I-toiminnalle ja osaavan työvoiman riittävyydelle.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Muutama teollisuusyritys on rekrytoinut lisää työntekijöitä. Uusia työpaikkoja on tullut esim. Oulaisiin noin 200 ja välilliset vaikutukset ovat huomattavat. Elinkeinoelämän näkymät ovat edelleen parempaan päin ja merkittäviä investointisuunnitelmia on mm. Kalajoen matkailussa. Pyhäjoen ydinvoimala-hanke lisää työvoimakysyntää ja urakkamahdollisuuksia huomattavasti. Kiinnostus yrittäjyyteen on seudulla kasvussa.

Yleiskuva on, että sekä investoinnit että rekrytointitarve kasvavat ja talous elpyy. Monissa yrityksissä on ollut vaikeuksia löytää jatkaja - eläköitymiseen liittyvät yritysten lopettamiset ovat kasvussa. Eräiltä teollisuuden aloilta on saatu viestiä vaikeuksista löytää ammattitaitoista työvoimaa. Kireä kuntatalous hillitsee julkisten investointien toteuttamista.

Teollisessa toiminnassa tunnelmat hieman vaihtelevat aloittain: esim. puusidonnaisilla toimialoilla tuotteiden kysyntä on säilynyt hyvänä ja tämän odotetaan jatkuvan lähitulevaisuudessa. Metalliyhteisöissä näkymät eivät ole aivan yhtä hyvät, tosin alalla on yrityskohdaisia eroja. Rakentamisen hyvät näkymät lisäävät alan yritysten odotuksia. Ratatyöt ovat loppusuoralla. Kaksoisraide Kokkolasta Ylivieskaan ja rataoikaisut Ylivieskan pohjoispuolella valmistunevat vuoden 2017 loppuun mennessä. Ylivieskan ratapihanke on saanut rahoituksen - rakentamistyöt alkavat vuoden kuluttua. Kaupan liiketilaneliöitä on lisätty ahkerasti seudulla viime vuosia; tällä hetkellä näkymät ovat kasvusuuntaiset mutta maltilliset. Myös Ylivieskan seudulla julkisen sektorin osuus työpaikoista on huomattava. Koulutus-, sosiaali- ja terveysalat työllistävät yli 4000 henkeä ja työllisten määrä on näillä aloilla vähentynyt parin sadan henkilön verran.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Seudulla on tarjolla koulutettua työvoimaa eri aloille. Työvoiman lisätarvetta on tiedossa teollisessa tuotannossa ja rakentamisen aloilla lähiaikoina. Pyhäjoen ydinvoimahanke tuo oman merkittävän lisänsä.

Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto on parantunut aiemmasta. Kevään Ammat-tibarometrin mukaan työvoimanpulan tai ylitarjonnan ammattiryhmiä on verraten vähän – valtaosassa ammattiryhmiä kysyntä ja tarjonta ovat tasapainossa. Erityisesti myyntiedus-tajille olisi tarjolla työtä Ylivieskan seudulla. Työvoiman ylitarjontaa on mm. yleissihteereis-sä, lähihoitajissa ja lastenhoitotyöntekijöissä. Työvoimatarve kuitenkin kasvaa jatkossa ja todennäköisesti kohtaanto-ongelmat lisääntyvät.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Ylivieskan seudulla on noin 2300 työtöntä työnhakijaa. Työttömyys on vähentynyt vuoden takaisesta reilulla 250 hengellä ja seudulla avautuu uusia työpaikkoja lähiaikoinakin. Yli-vieskan seudun työttömyysaste on Pohjois-Pohjanmaan alhaisimpia. Pitkäaikaistyöttömiä on seudulla vajaa 600 – heidän määrä on vähentynyt noin 10 % vuoden takaisesta. Han-keaktivointi kunnissa on osaltaan auttanut pitkäaikaistyöttömyyden laskua.

Työttömyyden odotetaan vähenevän jatkossakin. Tiedossa ei ole merkittäviä työpaik-kojen menetyksiä. Vaikeinta työllistyminen on vanhimmissa ikäryhmissä. Moni työtön tar-vitsee osaamisen päivittämistä ja myös uusi ammatti esim. muuntokoulutuksen kautta voi edistää työllistymistä huomattavasti. Työntekijän palkkauksen tukitoimia tarvitaan edelleen.

Lisätietoja:

Asiantuntija Jarkko Pietilä
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
p. 0295 038 116
etunimi.sukunimi(a)ely-keskus.fi

Kainuun ELY-keskus

Kainuussa asui vuoden 2016 lopussa 74 790 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 534 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,2 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 5 143.

Kainuun ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	++	++

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kainuussa laaditaan tämän vuoden aikana uusi maakuntaohjelma, missä yhteydessä päivitetään kuva alueen vahvuuksista ja tulevaisuudesta sekä valitaan kehittämisen painopisteet. Toistaiseksi maakunnan kehittämistyötä tehdään voimassa olevan maakuntaohjelman (Kainuu-ohjelma) perusteella, jonka vision mukaan Kainuu on vuonna 2035 hyvinvoiva ja elinvoimainen. Maakuntaudistuksen muutosvisioksi on määritelty ”Kainutlaatuisen palvelu- ja elinvoimainen edelläkävijämaakunta”. Aiempien kokemusten maakunnallisesta sote-ratkaisusta nähdään edesauttavan tulevaa muutosta. Kainuun vahvuuksia ovat luonto, erilaiset fyysiset resurssit, hyvä infrastruktuuri ja joustavat koulutusratkaisut. Erityispiirteisiin kuuluvat maaseutumaisuus, metsäisyys, väljä asutus, luonnonvarapohjainen tuotantorakenne sekä iäkäs väestö. Kainuussa on runsaasti tilaa.

Kainuun väestönkehitys on ollut viime vuosina vähenevä. Kehityksen suunnan muuttaminen tai lieventäminen edellyttää suurta määrää nuoria ja työikäisiä asukkaita Kainuuseen. Vuonna 2015 tapahtunut turvapaikan hakijoiden määrän kasvu vaikuttaa Kainuun väestön kehitykseen positiivisesti, mikäli Kainuun kunnat ottavat vastaan oleskeluluvan saaneita turvapaikanhakijoita ja kiintiöpakolaisia. Pitkän ajan kuluessa väestön väheneminen on mahdollista pysäyttää ja muuttaa kasvuksi, mikäli onnistutaan luomaan uusia, kestäviä työpaikkoja. Nopeaa käännettä väestönkehitykseen on vaikea saavuttaa.

Väestön ikärakenne on kehittynyt päinvastaiseen suuntaan kuin on tavoiteltu. Vanhus-huoltosuhte on maan korkeinta tasoa, se vaihtelee merkittävästi Kainuun kuntien välillä ja erot todennäköisesti kasvavat tulevina vuosina. Tilastokeskuksen trendiennusteen mukaan ikääntyneiden osuus Kainuun väestöstä kasvaa vuodesta 2011 vuoteen 2035 mennessä, mikä on loogista seurausta pitkään jatkuneesta muuttotappiosta. Myöskään bruttokansantuote asukasta kohden ei ole noussut Kainuussa tavoitteen mukaisesti.

Vaikka yritysten toimipaikkojen kokonaismäärä Kainuussa on kasvanut viime vuosina, vuonna 2015 niiden määrä väheni merkittävästi päätyen 4 580 toimipaikkaan. Kasvuyritysten (vähintään 3 henkilöä työllistävät, 10 % kasvaneet yritykset) määrä on pysynyt kutakuinkin samana ja nämä yritykset ovat kasvaneet merkittävästi. Valtaosa (93 %) Kainuun yrityskannasta on pieniä, alle 10 työntekijän yrityksiä. Lisäksi yrittäjien keski-ikä on korkea. Seuraavien neljän vuoden aikana yritystoiminnasta on luopumassa noin 800–900 yrittäjää, joista noin 600 on ilman jatkajaa. Omistajanvaihdoksia ja uusien yritysten perustamista vauhditetaan kehittämishankkeilla.

Kainuu tarvitsee työpaikkoja. Kainuu-ohjelmassa linjatuilla elinkeinotoiminnan kehittämisen kärjillä (teknologiateollisuus, biotalous, matkailu ja palvelut sekä kestävä kaivannaisala) haetaan investointeja, kasvua, yrityksiä ja työtä. Elinkeinotoiminnan suunta on positiivinen: muutaman kuukauden sisällä on varmistunut useita merkittäviä rahoituksia ja sitä myöten uusia investointeja tulee käynnistymään. Lisäksi merkittäviä investointeja on edelleen neuvottelujen alla. Mikäli isot investointihankkeet toteutuvat, osaavan työvoiman saannin ongelmat lisääntyvät merkittävästi.

Kainuussa tavoitellaan kasvu- ja rakennemuutosalojen koulutuksen tarjonnan ja laadun parantamista, joustavien koulutusratkaisujen ja -kokonaisuuksien kehittämistä, räätälöityä täydennys- ja aikuiskoulutusta sekä yliopistotasosta muuntokoulutusta. Lisäksi

tavoitteena on turvata koulutuspalveluiden, koulutusketjujen ja tutkimuksen toimintaedellytykset ja saatavuus sekä kehittää etä- ja verkko-opiskelumahdollisuuksia kaikilla koulustasteilla niin, että kainuulaiset voivat opiskella oman kunnan ja maakunnan oppilaitoksissa. Huippuosaamisen vahvistamiseksi Kainuuseen tulevien isojen teollisten yritysten yhteyteen on tärkeää pystyä luomaan liiketoiminnan ekosysteemejä, joissa on mukana myös koulutusta ja tutkimusta. Nämä on asetettu tavoitteiksi myös Kainuun biotalousstrategiassa 2015–2020.

Tutkinnon suorittaneiden osuudessa Kainuu on saavuttamassa maan keskiarvon. Mikäli koulutuspalvelujen saatavuus ja koulutukseen ohjaaminen onnistutaan turvaamaan kaikilla koulutustasoilla, väestön koulutustasoa saadaan nostettua. Koulutustaso on kuitenkin edelleen alhainen ja yliopistotasoisesta perustutkintokoulutuksen puuttuminen asettaa haasteita alueen kehittämiseksi. Kainuun ammattiopisto ja ammattikorkeakoulu ovat kehittäneet toimintaansa onnistuneesti.

Saavutettavuus on Kainuun kehittymisen kannalta kriittinen menestystekijä. Liikenneyhteyksien turvaaminen maakunnasta ja maakuntaan on tärkeää sekä liikematkustuksen että matkailun näkökulmasta. Nopeiden tietoliikenneyhteyksien ylläpito ja kehittäminen on elinkeinoelämän kilpailukyvyä edellyttävä. Lisäpainetta tuo sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tavoite, jonka mukaan sähköiset palvelut ja digitaalisuutta hyödyntävät ratkaisut ovat tulevaisuudessa yhä tärkeämmässä roolissa kansalaisten palveluissa.

Maankäytön suunnittelussa on vireillä viihtyisää elinympäristöä, elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä sekä uusiutuvan energian tuotantoa tukevia kaavoitushankkeita. Kainuun tuulivoimamaakuntakaava on vahvistettu ympäristöministeriössä ja maakuntakaavan kokonaisuudistus on käynnissä. Strategisesti merkittäviä yleiskaavoitushankkeita ovat matkailualueeseen kohdistuva Vuokatin osayleiskaava sekä Kajaanin keskustajaman osayleiskaava.

Kainuu on luonnonvarojen ja tutkimusosaamisen puolesta otollinen kohde luonnontuotteiden ja niistä saatavien raaka-aineiden hyödyntämisen kehittämisessä. Vuoden 2017 alkupuolella valmistui Luonnontuotealan Masterplan 2017–2027. Rakennemuutoksen odotetaan jatkuvan maataloudessa edelleen: aktiivitulojen määrä vähenee, tilakoot kasvavat ja tilat erikoistuvat. Osa tiloista keskittyy urakointipalveluun, joskin se on edelleen merkittävä liitännäiselinkeino. Kuluvasta vuodesta odotetaan tavanomaista maatilainvestointien haun osalta.

Kainuun resilienssikykyä parantaa se, että aluetalouden tukijalkoja on useammilla aloilla kuin aiemmin. Toisaalta alueella on vain muutama suuryritys, joiden toimintaan kohdistuvilla suhdannevaihteluilla on merkittävä vaikutus aluetalouteen ja työllisyyteen. Maakunnan kehittäjien toimivan yhteistyön ja alueen kompaktin koon ansiosta muutoksiin voidaan kuitenkin reagoida nopeasti.

Kontrasti Kajaanin seutukunnan ja muun maakunnan välillä on suuri ja se vaikuttaa kasvavan kaikilla sektoreilla. Yritykset ja väestö, työpaikat ja työvoima sekä oppilaitokset ja opiskelijat keskittyvät Kajaanin seutukuntaan. Lisäksi alueen hajallaan sijaitsevat kuntakeskukset muodostavat omat selkeät työssäkäyntialueensa, mikä asettaa haasteita alueellisen kehittämisen kohdentamiselle ja keinoille.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kainuun taloudessa on tapahtunut vuoden 2015 lopulta alkaen käänne positiivisempaan suuntaan. Vuoden 2015 ensimmäiseltä puoliskolta vuoden 2016 ensimmäiselle puoliskolle positiivisesti ovat kehittyneet liikevaihdossa erityisesti kaivannaistoiminta (kasvua 45 %), metalli- (kasvua 58,6 %), ICT ja elektroniikka- (kasvua 6,9 %), matkailu- (kasvua 4,3 %) ja elintarvikeklusteri (kasvua 6,6 %). Kutakuinkin samoissa ovat liikevaihdoiltaan pysyneet biotalous sekä metsä- ja puuklusteri.

Myös kevään 2017 pk-yritysbarometrin tiedot osoittavat, että Kainuun yrityksissä on tapahtunut suhdannekäännö. Pk-yritysten suhdannenäkymät ovat selvästi toiveikkaammat kuin syksyllä 2016. Kevään 2017 pk-yritysbarometrin mukaan Kainuun alueella suhdannenäkymiä kuvaava luku on noussut 2 prosenttiyksikköä. Kainuulaisista pk-yrityksistä 44 % arvioi suhdanteiden paranevan seuraavien 12 kuukauden aikana ja 16 % pelkää niiden edelleen heikkenevän (saldoluku 28). Henkilöstön kasvuun lähimmän vuoden aikana uskoo Kainuussa 24 % yrityksistä. Vastaavasti 12 % arvioi henkilökunnan määrän vähenevän, joten saldoluku Kainuussa on 12 (koko maa 16). Kasvuhakuisten ja voimakkaasti kasvua hakevien yritysten määrä oli Kainuussa 53 %, joka on koko maan lukua suurempi (koko maa 50 %).

Yritysten liikevaihdot ovat kasvussa ja uskoa tulevaisuuteen tuovat positiiviset viestit teollisuudelta. Uutiset Terrafamen kaivoksen jatkosta ja Sotkamo Silverin kaivoksen käynnistymisestä sekä Kuhmon puurakentamisen toimien onnistumisesta lisäävät uskoa Kainuun elinkeinoelämän kehittymiseen. Rakentamisen pitkään jatkunut taantuma on taittunut. Asuntorakentamisessa vallinnut heikko suhdannetilanne on kääntynyt varovaiseen nousuun. Rakentamisen positiivisuutta lisää Kainuun uuden sairaalan rakentamispäätös, joka tuo merkittävästi työtä alueelle.

Kaivosteollisuus on tukenut talouskasvua ja työllisyyttä hyvin, vaikkakin kolmen viime vuoden aikana kokonaistuotannon menetykset ovat olleet mittavia. Toiminnassa olevien kaivosten lisäksi maakuntaan on suunnitteilla uutta kaivostoimintaa sekä kaivosteknologian yritystoimintaa. Malmien maailmanmarkkinahinnan kehitys ja maailman talouden tilanne on kaivosteollisuudelle haastava.

Kainuun puutuoteteollisuus on selvinnyt vaikeasta ajasta kohtuullisen hyvin. Sahausteollisuuden tuotantomäärät ovat nousseet, vaikka kotimaan rakentamisessa on ollut pitkä taantumavaihe. Vienti on korvannut kotimaan kysyntää. Sahateollisuudessa odotetaan parantumista edelleen, kysyntätilanne on varsin hyvä erityisesti viennissä. Kilpailukyky ja kannattavuus vaativat kuitenkin jatkuvaa kehittymistä.

Kainuu on bioenergian hyödyntämisessä yksi Suomen kärkimaakuntia. Uusiutuvan energian osuus energiantuotantoon käytetystä raaka-aineesta on maakunnassa yli puolet, ja osuus jatkaa kasvuaan. Biojalostamolaitoksen toteuttamiseksi perustetun KaiCel Fibers Oy:n tavoitteena on luoda puitteet tehtaalle, joka jalostaa kuitupuusta korkealuokkaisia tuotteita kansainvälisille markkinoille. North European Bio Tech Oy:n (NEB) bioetanolitehdas on koekäytössä. Suunnitteilla on toiminnan merkittävää laajentamista. Biotalous laajentamiseen on Kainuussa hyvä tahtotila. Biotalousen tarvittaisiin kuitenkin uusia avauksia ja toimenpiteitä muuhunkin kuin metsään, puutuotteisiin ja energiaan liittyvään biotalouteen.

Kainuun metsien hakkuut voidaan kestävästi nostaa reilusta kolmesta miljoonasta kuu-
tiosta viiteen miljoonaan. Metsäteollisuuden investoinnit tulevat lisäämään Kainuunkin kui-
tupuun kysyntää, vaikka omaa kuitupuun jalostusta ei saataisi aikaan. Samalla markkinoil-
le tulee enemmän tukkeja, joka parantaa alueen sahojen toimintaa. Lisääntyvä metsien
hyödynnys tuo myös lisää työtä metsätalouteen ja lisää kantorahatuloja.

Matkailuala suhtautuu tulevaisuuteen positiivisesti. Vaikka kansainväliseen matkailuun
panostetaan, sen taso on Kainuussa edelleen vaatimaton verrattuna muihin alueisiin. Uu-
sia investointeja on suunnitteilla ja erityisesti tarvitaan volyyymi-investointeja. Matkailun ve-
tureita ovat Kajaanin seudulla Vuokatti ja Ylä-Kainuussa Ukkohalla–Paljakka-hiihtokeskus.
Hossan kansallispuisto lisää Suomussalmen matkailun vetovoimaa. Matkailu tukee hyvin
palvelusektorin ja kaupan työllisyyttä.

Terveys- ja sosiaalipalveluiden merkitys kasvaa Kainuussa voimakkaasti väestön ikään-
tyessä. Ala on muutenkin murroksessa, sillä suuret valtakunnalliset terveys- ja sosiaalipal-
veluja tuottavat yritykset laajentavat toimintaansa myös Kainuuseen. Tämä näkyy mm. yk-
sityisinä investointeina hoiva- ja palveluasumiseen.

Kainuun maaseudun kehittämisessä tavoitellaan maa- ja elintarviketalouden tuotan-
topotentiaalin säilyttäminen nykyisessä tasossa sekä luomu- ja lähiruoan tarjonnan lisää-
mistä. Tilamäärien arvioidaan vähenevän 3–5 %:n vuosivauhdilla maidon- ja lihantuotan-
nossa. Kainuussa maidon tuotanto on absoluuttisesti noussut viime vuosina ainoana maa-
kuntana Itä- ja Pohjois-Suomessa. Maitoa tuotettiin vuonna 2016 yli 61 milj. litraa ja kas-
vua oli edellisvuodesta 0,8 %. Samalla maidonlähettäjien määrä väheni 5,5 %. Myös kes-
tävää maataloutta on saatu edistettyä maakunnassa, tästä osoituksena luomun hyvä osuus
koko tuotantoalasta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

TE-toimistoon ilmoitettiin aikavälillä helmikuu 2016 – tammikuu 2017 uusia avoimia työ-
paikkoja 5 783, jossa on kasvua edeltävään jaksoon 662. Kajaanin seutukunnassa työpai-
koista oli 4 845, Kehys-Kainuussa 938. Työvoiman kysynnän kasvu on hieman hidastunut
verrattuna viime syksyä edeltävään tilanteeseen, mutta vauhti on edelleen varsin nopeaa
(+13 %) menneen vuoden aikana verrattuna edelliseen jaksoon. Kajaanin seutukunnalla
kasvua oli 14,1 % ja Kehys-Kainuussa 7,3 %.

Eniten uusia avoimia paikkoja oli TE-toimistossa tarjolla viimeksi kuluneen vuoden ai-
kana asiantuntijatehtäviin sekä palvelu- ja myyntityöhön. Toimialoittain tarkasteltuna suu-
rinta oli työvoiman kysyntä hallinto- ja tukipalvelutoimialalla, jonne työvoiman kysynnästä
kohdentui lähes puolet (2 556). Tämä johtuu siitä, että merkittävä osa, yli tuhat TE-toimis-
toon ilmoitetuista työpaikoista, on tullut henkilöstönvuokrausyritysten kautta. Pääosa (2 350)
näistä työpaikoista oli Kajaanin seutukunnassa. Kehys-Kainuussa eniten (226) työvoimaa
kysyttiin julkishallinnon toimialalle. Kerrannaisvaikutustensa vuoksi merkittäviä olivat kai-
vostoiminnan, teollisuuden ja rakentamisen työpaikat, joita TE-toimistoon ilmoitettiin 575.

Paraneva työllisyystilanne ja työvoiman ikärakenne voivat kärjistä työvoiman kysyn-
nän ja tarjonnan kohtaanto-ongelmaa. Viime vuonna rekrytointiongelmia kokeneiden yri-
tysten osuus on vielä pysynyt keskimäärin 33 prosentissa. Loppuvuodesta tapahtui kuitenkin

kin käänne ja viimeisen neljänneksen 63 % kertoo jo selvää kieltä, että joillakin toimialoilla kaikkiin tehtäviin ei ole työvoimaa kovin helposti saatavissa. Samoin opiskelijoiden ohjaaminen työvoimakoulutuksiin teettää aikaisempaa enemmän työtä. Jotta pitkään työttömänä olleet pääsisivät työmarkkinoille työvoiman kysynnän kasvaessa, heidän tulisi päivittää koulutuksensa kysynnän mukaiseksi, olla valmiita vaihtamaan ammattia ja muuttamaan työn perässä, ellei työtä ole tarjolla omalla paikkakunnalla.

Kaivostoimialalla Terrafame Oy aliurakoitsijoinen on merkittävä työllistäjä. Kaivoksella työskentelee tällä hetkellä noin 1100 Terrafame Oy:n ja aliurakoitsijoiden työntekijää. Sotkamo Silver Oy on aloittanut rekrytointin. Puutoimialalla työvoiman kysyntää on Kuhmossa puuelementtirakentamisen käynnistyttyä. Metallialalla on jo pulaa työvoimasta, joka näkyy erityisesti pienissä ja keskisuurissa metallialan yrityksissä. Työvoiman saamisen epävarmuus vaikeuttaa metallialan yritysten kasvua. Sosiaali- ja terveysalalla rekrytointiongelmat ovat pysyviä mm. lääkäreiden, sosiaalityöntekijöiden ja psykologien osalta.

Osaamisen kehittäminen liittyy osaavan työvoiman saannin ja koulutuspalvelujen sekä väestön hyvinvoinnin kehittämiseen. Kevään 2017 pk-yritysbarometrin mukaan yrityksistä noin kaksi viidestä kokee työvoiman saatavuuden jossain määrin rajoittavaksi esteeksi yrityksen kasvulle ja joka kymmenes pitää työvoiman saatavuutta yrityksensä kasvun merkittävänä esteenä. Kainuuseen tulossa olevat teolliset investoinnit esim. kaivannaistoiminnassa ja metsäbiotaloudessa vaativat osaavaa työvoimaa ja monen tasoisia osaajia ammatillisen koulutuksen suorittaneista tutkijakoulutuksen saaneisiin.

Koulutusorganisaatioiden tavoitteena on tuottaa työelämän osaamistarpeista lähtevää koulutusta, jossa opinnot yhdistyvät saumattomasti työelämään. Yliopistotasoisien muunto- ja täydennyskoulutuksen saaminen alueelle vaatii pitkäjänteistä kumppanuuksien rakentamista. Ammattikorkeakouluopintojen tarjonta laajentuu, mikä tarjoaa osaltaan uusia mahdollisuuksia. Työvoimakoulutusten sisältöä on muokattu vastaamaan yritysten tarpeita. Yhteishankintakoulutusten kysyntä on vilkastunut ja niillä kyetään osaltaan joustavasti vastaamaan räätälöidysti yritysten osaamistarpeisiin.

Opiskelijoiden liikkuvuuden lisäämiseen ja opiskeluvaihtoehtojen kehittämiseen tarvitaan lisäpanostuksia. Maahanmuuttajien ja kansainvälisten opiskelijoiden osaamista ja verkostoja tulisi hyödyntää monipuolisemmin. Työnantajat arvostavat moniosaajia, joiden käytettävyys eri työtehtäviin on laaja.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kainuun väestörakenne, jossa työmarkkinoille tulevien uusien ikäryhmien koko on työmarkkinoilta poistuvia selvästi pienempi, on kasvaneen työvoiman kysynnän ohella vähentänyt työttömyyttä. Työmarkkinoilta poistuu samanaikaisesti sekä ikääntyneitä työttömiä että eläköityviä työssä olevia, joilta avautuu työpaikkoja työmarkkinoille tuleville nuorille. Kainuun työttömyyden ongelmana näyttäytyy erityisesti rakenteellinen työttömyys ja matala koulutustaso.

Kainuun työttömyys on laskenut yhdenjaksoisesti jo vuoden 2015 elokuusta lähtien jopa kiihtyvällä nopeudella. Tammikuun lopussa 2017 työttömiä oli 16 % vähemmän kuin vuosi sitten ja muutos on nopeampaa kuin missään muualla Suomessa. Työttömyyden lasku on ollut yhtä nopeaa sekä Kajaanin seutukunnassa että Kehys-Kainuussa. Kajaanin

seutukunnassa työttömyysaste oli 13,2 % (15,7 % tammikuu 2016) ja Kehys-Kainuussa 18,3 % (21,9 %). Neljän viimeisen vuosineljänneksen (2015 IV – 2016 III) työllisyysasteen keskiarvo on 62,4 %. Työllisyysasteessa on selvää kasvua, sillä vuosikeskiarvot 2014 (58,3%) ja 2015 (60,2%) ovat viimevuotista selvästi matalampia.

Kokonaistyöttömyyden ohella myös rakenteellinen työttömyys on pienentynyt viimeisen vuoden aikana nopeasti, yhdenjaksoinen pitkäaikaistyöttömyys jopa nopeammin (-18,6 %) kuin kokonaistyöttömyys. Kajaanin seutukunnassa on yli 12 kuukautta työttömänä olleita 17,9 % ja Kehys-Kainuussa 19,9 % vähemmän kuin vuosi sitten. Eniten pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt ikäryhmissä 55-64-vuotiaat, mutta myös nuoremmissa ikäluokissa 40-49-vuotiaissa on merkittävää vähennystä. Rakenteelliseen työttömyyteen kuuluvia oli tämän vuoden tammikuussa 2 908 ja vuosi sitten 3 643. Rakenteellisen työttömyyden osuus (59%) kokonaistyöttömyydestä on varsin korkea, mutta kuitenkin hieman pienempi kuin vuosi sitten (62 %).

TE-toimiston asiakkaiden ikärakenne on hyvin erilainen Kajaanin seutukunnassa ja Kehys-Kainuussa. Kajaanin seutukunnassa on paljon nuoria alle 35-vuotiaita ja myös yli 50-vuotiaita. Kasvavaan työvoiman kysyntään on siis potentiaalia nuorissa ikäluokissa, vaikka 35–50-vuotiaita onkin suhteellisen vähän. Kehys-Kainuussa sen sijaan nuoret ikäluokat aina 45 ikävuoteen saakka ovat suhteellisen pieniä ja yli 45-vuotiaiden ja etenkin vanhempien ikäluokkien osuus on suuri. Tämä voi aiheuttaa rekrytointiongelmia Kehys-Kainuussa työvoiman kysynnän edelleen kasvaessa.

Kajaanin seutukunta

Kajaani, Paltamo, Ristijärvi, Sotkamo

Kajaanin seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 52 821 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 163 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,0 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 3 397.

Kajaanin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	++	++

Arviointasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kajaanin seutukunnan elinkeinoelämä on vireää ja lähitulevaisuuden näkymät ovat positiiviset. Kajaani on maakunnan keskus, jossa on hyvät perus- ja vapaa-ajan palvelut. Valtaosa Kainuun yrityksistä sekä oppi- ja tutkimuslaitokset sijoittuvat Kajaanin ja Sotkamon alueelle. Myös matkailun keskittymä sijoittuu alueelle, Vuokattiin. Muita seutukunnan vahvuuksia ovat toimiva teollinen infrastruktuuri ja hyvä saavutettavuus.

Kajaanin seutukunnan osuus Kainuun väestömäärästä oli vuoden 2016 lopussa noin 71 %. Mikäli kehitys jatkuu toteutuneen kaltaisena Kajaanin seudun osuus Kainuun väestöstä kasvaa edelleen. Pääosa seudun väestöstä sijoittuu Kajaaniin ja Sotkamoon. Kajaanin kaupungin väestön vähenemistä on hillinnyt erityisesti maahanmuutto. Ilman maahanmuuttajia väkimäärä Kajaanissa olisi vähentynyt vuoden 2015 aikana miltei 300 henkilöllä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kajaanin seudulla ollaan lähivuosina tekemässä merkittäviä elinkeinoelämän toiminnan vahvistamiseen liittyviä investointeja kaivoteollisuudessa, biotaloudessa ja julkisella sektorilla, jotka piristävät koko Kainuun aluetaloutta. Kevään 2017 pk-yritysten kehitysnäkymissä Kajaanin seutukunnan yritysten suhdannenäkymät ovat jopa hieman korkeammalla kuin valtakunnassa keskimäärin. Positiiviset suhdannenäkymät heijastuvat erityisesti odotuksena liikevaihdon kasvamisesta ja kannattavuuden parantumisesta.

ICT-alan yritysten näkymät ovat edelleen vakaat. Kajaanissa toimivat kaksi suurta konesalia luovat mahdollisuuksia alan kehittymiselle. Pelialan kasvu on ollut nopeaa ja Kajaanin asema pelialan keskittymänä alkaa vakiintua. Alan kehittymistä mm. älykkääseen erikoistumiseen tukevat Kajaanin seudulla vahvasti toimivat Mittaustekniikan yksikkö, Cemis ja alueen oppilaitokset kehittämissuunnitelmineen.

Talvivaaran kaivoksella toimintaa on jatkanut valtion omistama Terrafame Oy. Yhtiö on käynnistänyt malmin louhinnan sekä metallien tuotannon uudelleen ja toteuttanut lukuisia tuotannon tehostamiseen sekä ympäristöriskien hallintaan liittyviä toimenpiteitä. Terrafame on onnistunut tehostamaan tuotantoprosessia ja esimerkiksi malmintuotanto on säävuttanut kaivoksen täyden toiminnan edellyttämän tason. Yhtiö on saanut hallituksen edellyttämän ulkopuolisen rahoittajan ja siten turvannut kaivoksen ylösajon edellyttämän rahoituksen. Vaasan hallinto-oikeuden antaman päätöksen mukaisesti Terrafamen tulee hakea toiminnalleen uutta ympäristölupaa ja siihen liittyen on vireillä kaksi ympäristövaikutusten arviointiprosessia.

Kaivoksen käsitellyt jätevedet johdetaan pääosin purkuputken kautta Nuasjärveen, jonka tilan kehittymistä Kainuun ELY-keskus on seurannut tehostetusti. Huolena on sulfaattikuormituksesta aiheutuva järven mahdollinen pysyvä kerrostuminen. Kaivosalueen altaissa varastoitujen vesien määrä on pienentynyt oleellisesti ja ympäristöriskit ovat niiden osalta hallinnassa, minkä seurauksena esimerkiksi ylimääräisiä juoksutuksia ei ole näköpiirissä. Yhtiön tehtävä on kuitenkin turvata kaikissa tilanteissa kaivoksen alueelle varastoitujen vesien, jätevesien ja kierrätysliuoksen asianmukainen käsittely ja estää ympäristövahingot.

Sotkamo Silver Oy on saanut tarvittavan rahoituksen. Kaivoksen rakentaminen on meillä ja tavoitteen mukaan kaivos on täysitehoisessa tuotannossa v. 2018 alussa. Kaivos työllistää noin 100 henkilöä. Pitkällä aikavälillä kaivostoiminta saattaa kasvaa muuallakin Kajaanin seudulla. Mm. Otanmäen suljettua vanadiini-rauta-kaivosta suunnitellaan uudelleen avattavaksi. Hankkeiden toteutuminen edellyttäisi kuitenkin metallien hinta- ja kysyntäsuhdanteen merkittävää parantumista.

Meijeriin lähetetty maitomäärä nousi vuonna 2016 Kajaanissa, Ristijärvellä ja Sotkamossa. Verrattuna muihin Kainuun kuntiin, maitomäärän nousu näissä kunnissa oli samal-

la merkittävin. Laskua tapahtui ainoastaan Paltamossa. Kainuun luomupeltopinta-alasta ja muusta maataloustuotannosta kuin maidontuotannosta merkittävin osa keskittyy edelleen Kajaanin seutukuntaan ja erityisesti Sotkamon kuntaan.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Metalli- ja konepajateollisuuden yrityksissä on ollut vaikeuksia saada työvoimaa ja tilanne vaikuttaa jatkuvan samankaltaisena. Alan yrityksissä on hyvä työtilanne ja hyvät kasvun näkymät, joskin epävarmuus työvoiman saannissa voi jarruttaa kasvua joiltakin osin. Kiskokalusto- ja konepajatuotteita valmistavalla Transtech Oy:llä on erinomainen työtilanne sekä tarvetta työvoiman kouluttamiseen ja rekrytointiin.

Metallialan yritysten työvoimatarpeisiin vastaamiseksi on lisätty metallialan työvoimakoulutusta ja yhteishankintakoulutusta. Ongelmana on metallialan heikko houkuttelevuus, johon pyritään vaikuttamaan yhteistyössä koulutusorganisaatioiden, TE-hallinnon ja muiden toimijoiden kanssa. Koulutusten sisältöjä on räätälöity vastaamaan yritysten tarpeita ja tukemaan moniosaajuuden kehittämistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työllisyyden näkymät ovat myönteiset Kajaanin seutukunnan alueella. Sitä tukee vahva työvoiman kysyntä. Työttömyyttä laskee myös työmarkkinoille tulevia, nuoria ikäluokkia suuremmat eläköityvien ikäluokat. Tällöin kokonaan uusien työpaikkojen ohella nuorille on tarjolla myös eläköityviltä vapautuvia työpaikkoja. Kajaanin seutukunnassa ja erityisesti Kajaanissa on työnhakijoissa Kehys-Kainuuta enemmän nuoria, joten kasvavaan työvoiman kysyntään pystytään ainakin koulutuksen kautta vastaamaan. Pääosa TE-toimistoon ilmoitetuista työpaikoista on Kajaanin seutukunnan alueella. Viimeksi kuluneen vuoden aikana TE-toimistoon ilmoitettiin yhteensä 5 783 uutta avointa työpaikkaa ja näistä 4 845 (84 %) oli Kajaanin seutukunnassa.

Kajaanin seutukunnan työttömyyden rakenteessa näkyy Kajaaniin suuntautuneen maakunnan sisäisen muuttoliikkeen vaikutus nuorten suurempana osuutena. TE-toimiston asiakkaissa 35-50-vuotiaita on selvästi sekä nuoria että vanhempia vähemmän. Viimeisen vuoden aikana juuri näitä ikäryhmiä on työllistynyt runsaasti työmarkkinoille. Rakenteen pitkäaikaistyöttömien osalta on myös samanlainen. Pitkäaikaistyöttömyydessä on odotettavissa nopeaakin laskua nimenomaan vanhimmista ikäluokista, jos virtaa työttömyyden pitkittymiseen voidaan estää.

Kehys-Kainuun seutukunta

Hyrnsalmi, Kuhmo, Puolanka, Suomussalmi

Kehys-Kainuun seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 21 969 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 371 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 18,4 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 1 746.

Kehys-Kainuun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kehys-Kainuun vahvuuksia ovat puhdas luonto ja luonnonläheisyys sekä luonto- ja erämatkailu. Seutukunta tarjoaa mahdollisuuksia luonnonvarojen hyödyntämiseen, ennen muuta biotalouteen. Yhtenä mahdollisuutena koetaan Venäjän läheisyys. Kehys-Kainuuseen on toimivat tietoliikenneyhteydet, tosin kuituverkon saatavuus vaihtelee edelleen suuresti kunnittain.

Kehys-Kainuun väestö vähenee varsin voimakkaasti, mikä johtuu väestön ikärakenteesta ja muuttotappiosta Vuodesta 2010 vuoteen 2015 väestö on vähentynyt harvaan asutulla maaseudulla 20 %, kun koko Kainuussa väestön vähennys on samana ajanjaksona ollut 4,5 %. Vanhushuoltosuhte vaihtelee merkittävästi Kainuun kuntien välillä, erityisesti Kehys-Kainuun kunnissa kehitys on haastavaa. Erojen arvioidaan kasvavan tulevina vuosina.

Viimeisimmän pk-yritysbarometrin mukaan Kehys-Kainuun pk-yritykset arvioivat lähitulevaisuuden kehitysnäkymät selvästi heikommaksi kuin Kajaanin seudun yritykset. Henkilökunnan määrän arvioidaan kokonaisuudessaan vähenevän hieman, samoin kannattavuuden arvioidaan heikenevän. Myös työvoiman saatavuutta pidetään Kehys-Kainuussa pk-yritysbarometrin mukana vaikeampana ongelmana kuin Kajaanin seudulla. Erityisen vaikeaksi koetaan osa-aikaisen työvoiman saatavuus.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kuhmossa tehdyt investoinnit puurakentamiseen näkyvät työpaikkoina. Puurakentamiseen on syntynyt n. 70 uutta teollista työpaikkaa ja kerrannaisvaikutuksineen toiminta näkyy monessa paikassa. Kuhmossa toimii puurakentamisen koulutus- ja tuotekehityspalveluita tarjoava asiantuntijaorganisaatio Woodpolis, jolla on hyvät valmiudet auttaa alueen yrityksiä kehittymään ja luomaan kontakteja rakentamisen arvoverkkoihin laajasti ja kansainvälisesti. Woodpolis tarjoaa yrityksille ja innovaatioille kehityspalveluita ja puurakentamisen oppimisympäristön yhteistyössä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa. Kantolan teollisuusalueella toimii 15 puutuotealan yritystä ja alueen liikevaihto on noin 100 miljoonaa euroa.

Matkailussa Suomussalmen Hossan nimeäminen kansallispuistoksi kasvattaa alueen kysyntää ja on avannut sinne uusia investointeja. Alueen erilainen erämaaprofiilli tuo lisää uudenlaisia matkailijoita Kainuuseen.

Meijeriin lähetetty maitomäärä nousi vuonna 2016 Kuhmossa ja Puolangalla, jossa maidontuotantomäärät kasvavat edelleen. Puolangalla on investoitu maataloustuotantoon Kainuun kunnista eniten ja on odotettavissa, että kehitys jatkuu samanlaisena. Metsätaloudel-

la on edelleen merkittävä rooli maatalojen toimeentulon lähteenä Kehys-Kainuussa. Liha-tuotannolla on merkittäviä maatilakeskittymiä erityisesti Kuhmossa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Kehys-Kainuun haasteena on koulutuksen saaminen ja ulottaminen alueelle, jossa ei enää ole saatavissa ammatillista toisen asteen koulutusta ja heikot mahdollisuudet järjestää työvoimakoulutusta työpaikkojen ja opiskelijoiden vähäisyyden vuoksi. Uusia koulutusavauksia on mm. Kuhmossa, jossa kaupunki yhteistyössä oppilaitoksen kanssa suunnittelee sairaanhoitajien Kuhmossa toteutettavaa koulutusta. RekryKoulutuksia on toteutettu ja niiden kysyntä on vilkastunut myös Kehys-Kainuussa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Myös Kehys-Kainuun työttömyyden odotetaan laskevan vaikka ei aivan yhtä paljon kuin Kajaanin seutukunnassa. Työvoiman kysyntä on ollut kasvussa, mutta uusia työpaikkoja ei ole tarjolla yhtä paljon kuin Kajaanin seutukunnan alueella. Uusia avoimia työpaikkoja ilmoitettiin viimeisen vuoden aikana TE-toimistoon 938, joka on vain 16 % koko Kainuun työpaikoista. Kehys-Kainuun työttömyyden lasku on perustunut painokkaammin ikärakenteeseen ja eläköityviltä vapautuviin työpaikkoihin. Alueen poismuutosta johtuen nuorten ikäluokkien osuus TE-toimiston asiakkaiden osuus on selvästi muuta Kainuuta pienempi ja vastavasti vanhempia ikäluokkia on suhteellisen paljon - lukumääräisesti lähes yhtä paljon kuin Kajaanin seutukunnassa.

Kehys-Kainuussa TE-toimiston asiakkaiden ikärakenne painottuu selkeästi vanhempiin, yli 45-vuotiaisiin ikäluokkiin. Kehys-Kainuussa alle 45-vuotiaiden asiakkaiden osuus on vain 30 %, kun se Kajaanin seutukunnassa on 50 %. Kehys-Kainuussa pitkäaikaistyöttömät ovat lähes yksinomaan iäkkäitä, pääosin yli 60-vuotiaita ja onkin odotettavissa, että pitkäaikaistyöttömyys tulee laskemaan nopeammin kuin Kajaanin seutukunnassa juuri ikärakenteesta johtuen. Jos työvoiman kysyntä kasvaa nykyisestä, on odotettavissa rekrytointiongelmia, koska nuorten osuus muuhun Kainuuseen verrattuna varsin pieni.

Lisätietoja:

Työmarkkina-asiantuntija Osmo Ohtonen
Kainuun ELY-keskus
p. 029 502 3576
osmo.ohtonen(a)ely-keskus.fi

Johtava asiantuntija Anne Ristioja
Kainuun ELY-keskus
p+358 295 023 582
anne.k.ristioja(a)ely-keskus.fi

Lapin ELY-keskus

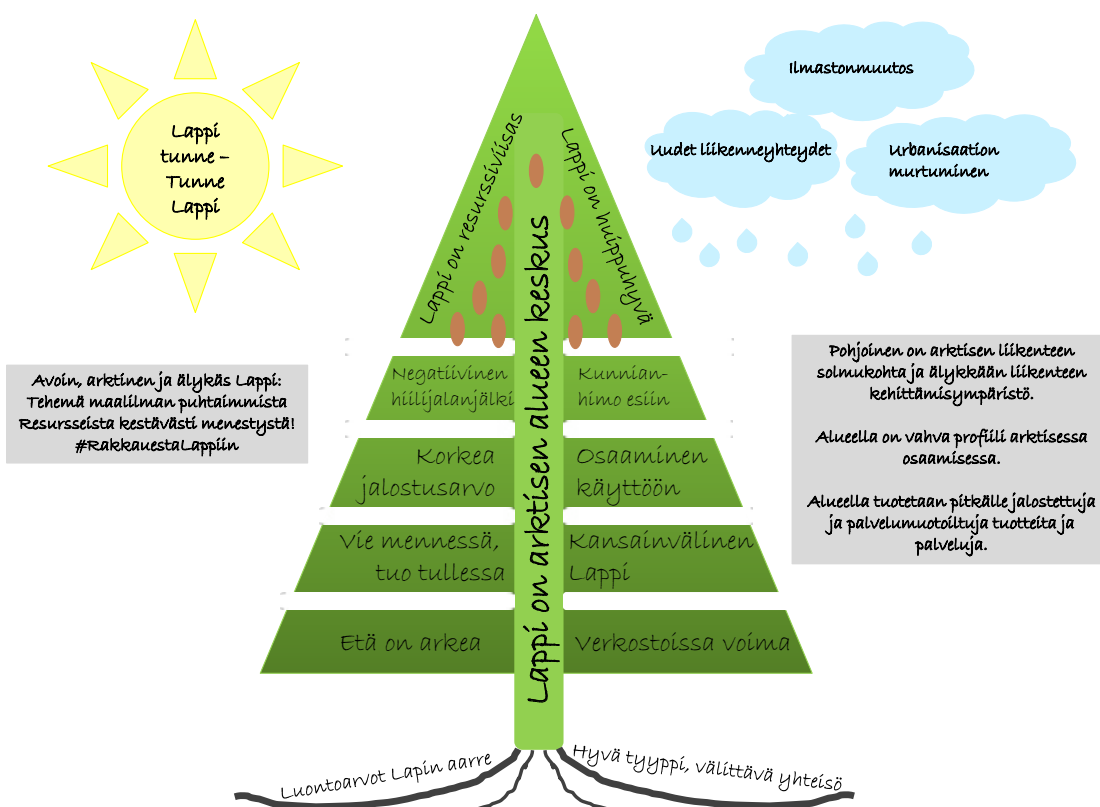
Lapissa asui vuoden 2016 lopussa 180 197 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 661 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 13 213.

Lapin ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Lapin maakuntaohjelmaa eli Lappi-sopimusta 2018-2021 työstetään laajalla osallistujajoukolla työpajoissa tavoitteena Lapin näköinen ja tuntuinen yhteinen aluekehittämisen tahdonilmaisu. Valmistelussa halutaan etsiä ja nostaa esiin rohkeita ajatuksia ja ratkaisuja. Muutoksen hyväksymisen lisäksi kannustetaan muutoksen tekemiseen. Pidemmän aikavälin skenaariotyön visiointityöpajan tulokset kiteyttävä oheinen kuvio tuo esiin alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet, kattovisiona Lappi tunne – Tunne Lappi.

Pitkän aikavälin tarkastelussa on syytä kiinnittää huomiota laajempiin toimintaympäristön muutoksiin kuten ilmastomuutos, uudet liikenneyhteydet ja urbanisaation murtuminen. Kehityskulku tarjoaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia erityisesti paikallisille, erikoistuneille ja asiakkaan tarpeita ymmärtäville toimijoille. Puun vasen puoli korostaa Lapin aineellista pääomaa ja sen kehittämistä esim. digitalisaation ja palvelumuotoilun keinoin tavoitteena negatiivisen hiilijalanjäljen omaava resurssiviisas Lappi. Resurssiviisaan Lapin juurena ovat Lapin luontoarvot. Puun oikea puoli korostaa Lapin aineetonta pääomaa, osaamista. Tavoitteena on huippuhyvä Lappi, jossa on houkuttelevat asumisen ja työelämän mahdollisuudet niin Lapin nuorille kuin muualta muuttaville sekä hyvä paikka elää myös senioreille. Huippuhyvän Lapin juuret ovat Lapin ihmisissä, hyvissä tyypeissä, jotka yhdessä muodostavat välittävän yhteisön. Huippuhyvä ja resurssiviisas Lappi muodostaa arktisen alueen elinvoimaisen keskuksen.

Uuden maakunnan valmistelu on hyvässä vauhdissa myös Lapissa. Uudistukseen liittyvät tahot ovat sopineet esivalmistelun organisoitumisesta. Uudistus selkeyttää monipuolisia hallintorakenteita, vähentää merkittävästi kuntien tehtäviä, keventää kuntien hallinnon organisaatioita ja muuttaa olennaisesti viranomaisten keskinäisiä suhteita sekä keskittää mm. viranomaistoimintoja suuremmille yksiköille. Lapin haasteena uudessa maakunnassa on keskinäisen luottamuksen kasvattaminen, riittävän yhteisen tahtotilan saaminen ja tiedon jakaminen.

Nykyisen teollisen yhteiskunnan suuri haaste on taloudellisen toiminnan sopeuttaminen luonnon sietokykyyn. Talous- ja ympäristöpolitiikka kietoutuvat vahvasti toisiinsa. Monimuotoinen, kaunis ja puhdas luonto luo edellytyksiä elinkeinojen monipuolistamiselle ja uusiutumiseen mm. luonnontuotealalla ja biotaloudessa. Sen sijaan, että yritykset nähtäisiin lähinnä ympäristöongelmien aiheuttajina, niitä on alettu pitää keskeisenä keinona ympäristöongelmien ratkaisemisessa. Luonnonvarojen käytön tehokkuudesta on tullut yrityksille yhä merkittävämpi kilpailutekijä. Myös luonnonvarastrategia tähtää menestyvään kierto- ja biotalouteen, materiaalivirtojen tehokkaaseen ja tarkkaan hyödyntämiseen sekä edelläkävijämaan asemaan. Lapin korkea osaamistaso mahdollistaa tämän, mutta onnistuminen vaatii uusia toimintamalleja liiketoiminnassa, politiikassa ja ihmisten arjessa.

Monipuolisen lähiruoka- ja luomutuotannon lisäämisessä on hyödyntämättömiä kasvun mahdollisuuksia. Lapin alue muodostaa 95 % koko Suomen luomukeruualasta ja erilaisilla luomutuotteilla on kasvavaa kysyntää. Alkutuotannon jatkuminen ja lähiruuan tuottaminen riippuu merkittävästi onnistuneista sukupolvenvaihdoista sekä julkisen sektorin hankintatoimen kehittämisestä.

Julkiset hankinnat eivät ole vain hankintoja vaan niiden kautta voidaan tavoitella yhteiskunnan uudistusta. Julkisilla hankinnoilla on iso merkitys pk-yrityksille. Hankintalainsäädännön muutos on avannut mahdollisuuden edistää kestävästä kehityksestä mukaista hankintatoimintaa vaikuttamalla toimintatapoihin ja materiaalivirtoihin. Lapissa Kittilä ja Sodankylä ovat lähteneet kestävästä 'hankinnat elinvoimaisuuden lisääjinä' -teemalla huomioidaan hankinnoissa logistiikan, lähituotannon ja liiketoiminnan kehittämisen hiilijalanjäljen vähentämiseksi.

Lapin vetovoima on ollut vahvassa nousussa. Lappi on saanut poikkeuksellisen paljon kansainvälistä näkyvyyttä eri puolilla maailmaa erilaisten medioiden kautta, mm. kiinalainen ja amerikkalainen tosi-tv-sarja. Esimerkkinä suosittu twiittaajan twiitti bloggaukseen, jossa ylistettiin nimellä mainiten lappilaisia yrityksiä ja yrittäjiä siitä, miten Lappi on kestävä kehityksen kärkialueita maailmassa. Luovat alat ovat noususuhdanteessa ja palvelumuotoilu on nosteessa. Hyödynnettävyydestä puhutaan ja yritysten ymmärrys kasvaa koko ajan. Yliopistolle on perustettu start up -keskus, jossa saatetaan opiskelijoita yritysmaailmaan. Keskuksen pilotointi on käynnissä. Tekesin innovaatioasetelikeilu on aktivoinut yrityksiä hyödyntämään luovien alojen palveluja.

Lapin väestökehitys on positiivista alueilla, jonne tulee uutta työtä ja koulutusmahdollisuuksia. Valoisinta on Rovaniemellä, Tunturi-Lapissa ja Pohjois-Lapissa. Väestön kokonaiskehitys on ollut vuosia negatiivinen. Uusien biotehdas- ja kaivoshankkeiden myötä arvioidaan, että väestökehitys kääntyy positiivisemmaksi.

Saavutettavuus ja sujuvat logistiikkaketjut ovat avaintekijöitä Lapin elinkeinoelämälle, erityisesti teollisuudelle ja matkailulle. Kyse on niin satamista, lento- juna- kuin maantieliikenteestä, niiden saatavuudesta ja sujuvuudesta pitkien etäisyyksien Lapissa. Myös alueen väestön tasa-arvon näkökulmasta Lapin ja kuntien sisäinen liikkuvuus ja sujuvat matkaketjut ovat tärkeitä kehittämisen kohteita.

Lapin sijainti arktisella alueella ja kolmen maan rajanaapuruus on merkittävä alueen vahvuus. Rajayhteistyötä tehdään useilla tehtäväalueilla. Sekä yritykset että työvoima suuntautuu yhä vahvemmin koko pohjoisen alueen mahdollisuudet huomioiden. Globalisaatiokehitys edellyttää näkemään vielä laajemmin kuin lähialueet mahdollisuuksiin. Viime aikoina Kiinan merkitys niin markkina-alueena kuin investointien rahoittajana on kasvanut.

Pohjoismaiden välisen maasta toiseen liikkuvien ihmisten elämää tai kaupankäyntiä hankaloittavien rajaesteiden poistamiseksi tehdään jatkuvaa työtä. Viime vuonna Pohjoismaiden väliltä poistettiin seitsemän rajaestettä, joista suomalaisia muutokset koskevat suoraan kolmessa asiassa. Jatkossa ulkomailla työskennelleet voivat olla oikeutettuja aikuis- koulutustukeen, työkoneita Norjaan vievien yritysten ei enää tarvitse maksaa arvonlisäveroä etukäteen Norjaan ja Pohjoismaiden tilastoviranomaiset kehittävät raja-alueiden tilastotietoja liikkumisesta rajojen yli työn tai opiskelun vuoksi.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Teollisuuden merkitys on Lapissa vahva ja laajasti määritellen joka neljäs työpaikka on teollisuudessa. Euroopan pohjoisin suurteollisuuskeskittymä sijaitsee Kemi-Tornio -alueella. Lapin teollisuuden vienti muodostaa noin 7 % koko Suomen viennistä. Teollisuuden näkökulmasta kierto- ja biotalouden uusien investointien liiketoimintapotentiaali on nykytasoon verrattuna kymmenkertainen. Investointi- ja kehittämispotentiaaleja on tunnistettu vuonna 2014 aloitussa selvitystyössä, jossa selvitettiin teollisuuden sivuvirtoja ja niiden hyödyntämismahdollisuuksia. Kemin ja Tornion satamien merkitys on tärkeä koko Lapin teollisuuden logistiikalle.

Kemiin suunnitellaan Kaidi Finlandin biodieseltedasta sekä Kemijärvelle Boreal Bio-refin biojalostamo. Uusien yksikköjen olisi tarkoitus käynnistyä vuosina 2019 ja 2020. Puuta uudet yksiköt käyttäisivät 5,1 miljoonaa kuutiota vuodessa. Lisäksi puuta käyttävät merkittävät sahayksiköt. Tornioon on valmistumassa LNG – terminaali. Terminaaliin on rakennettu vastaanotto-, purku- ja bunkrausasemat, nestemäisen maakaasun höyrystyslaitteistot ja varastosäiliö. Kaasun jakelua varten rakennetaan putkilinja Röytän teollisuusalueelle ja lastausyksikkö LNG-säiliöautoille. Tornioista nesteytetty maakaasu kuljetetaan säiliöautoilla tai junilla Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin asiakasterminaaleihin ja kulutuskohteisiin.

Energia-alalla verkko-yhtiöt ovat investoimassa säävarmoin ratkaisuihin. Myös Pyhäjoelle rakenteilla oleva Fennovoiman ydinvoimala heijastuu Lappiin. Sierilän vesivoimalaitos on edelleen valmistelu- ja hankesuunnitelmavaiheessa. Tällä hetkellä hanke odottaa korkeimman hallinto-oikeuden vesitalouslupapäätöstä. Hajautetun, uusiutuvan energian ja energiatehokkuustyön kehittämisessä toisen asteen oppilaitokset ja ammattikorkeakoulu tekevät hyvää työtä.

Kaivostoimialalla ollaan oltu suhteellisen pitkään matalasuhdanteessa, sillä toiminta on riippuvainen maailmanmarkkinahinnoista. Viime syksystä lähtien metallien hintakehitys on ollut positiivinen. 2020-luvun alussa varastot ovat perusmetallien osalta tyhjäät ja erikoismetallien hintojen odotetaan lähtevän nousuun. Energiateollisuuden uudet vihreämmät muodot tarvitsevat kuparia, nikkeliä, litiumia ja platinaryhmän metalleja (autoteollisuus). Vihreämpään energiaan meneminen on Suomen kaivosteollisuudelle hyvä asia, sillä juuri niitä metalleja on Suomessa saatavilla.

Suomessa malmeja etsii noin 50 ulkomaista yhtiötä, joista 12 toimii Lapissa. Osa yrityksistä on perustanut suomalaisen tytäryhtiön. Malminetsintä- ja kaivosyhtiöiden tutkimuspanostukset ovat GTK:n mukaan Suomessa ja etenkin Lapissa selvästi kasvaneet muutama vuoden tauon jälkeen. Kahden Suomen suurimman kairausyhtiön malmikairauskalusto on nyt lähes täystyöllistetty. Sodankylän Kevitsassa ja Pahtavaarassa tehdään malmikairauksia. Suuri australialainen malminäytteiden analysointiin erikoistunut laboratoriojätti on avannut näytteiden käsittely-yksikön Sodankylään. Euroopan suurin kultakaivos Agnico Eagle teettää miljoonilla euroilla tutkimuskairauksia Kittilässä.

Sekä kotimaisten että ulkomaisten matkailijoiden majoittumiset lisääntyivät selvästi vuonna 2016 kaikissa matkailukeskuksissa. Lapin matkailu elää juuri nyt yhtä parhaista talvikausistaan ja kevät näyttää tuleeko tästä kaikkien aikojen talvi. Aasia nostaa kävijämääriä jatkossa ympäri Lappia. Yksilömatkailijoiden määrä on kasvanut aiemmista vuosista. Matkailijamäärien kasvun lisäksi viipymät ovat pidentyneet. Asiakaskunta koostuu aiempaa useammista kohdemaista. Matkailijamäärien kasvu heijastuu useille toimialoille ja tukee erityisesti myös kauppaa ja logistiikkaa. Haasteina tuleville vuosille ovat saavutettavuuden ja ympärivuotisuuden kehittäminen. Suorat eurooppalaisten lentoyhtiöiden reittilennot Lappiin ovat uusi ilmiö. Myös Finnair on käynnistämässä suoria yhteyksiä Euroopasta Lappiin. Finnairin kaukoreitit syöttävät aasialaisia Lappiin Helsinki-Vantaan kautta. Kesächartereiden kanssa ollaan alkutekijöissä, mutta ensi kesälle on tulossa reitti Amsterdam-Rovaniemi-Tromssa-Amsterdam ja toivottavasti vastaavia julkaistaan jatkossa lisääkin.

Lapissa rakennusala on ollut lievässä kasvussa viimeisen vuoden aikana ja lähitulevaisuus vaikuttaa positiiviselta. Rovaniemellä on vetovoimaa kerrostalorakentamisessa. Sijoittajat ostavat asuntoja vuokramarkkinoille. Kuntien kaavoitus tukee rakennushankkeiden toteutumista. Lapin matkailuinvestoinneissa on tapahtunut selkeä käänne. Syynä investointien piristymiseen on matkailun voimakas kasvu. Olemassa olevien yritysten laajennusinvestoinnit ja uustuotanto on lisääntynyt. Pienempiä investointeja on tehty ja tehdään paljon. Eripuolille Lappia on rakennettu lasi-igluja, kotakylä, huoneistohotelleja ja lomakylä. Isojen matkailuinvestointien osalta on vielä rauhallista, mutta selviä viestejä uusista hankkeista on nähtävissä.

Korjausvelka- ja perusväylänpidon lisärahoitusohjelmien kohteiden ansiosta Lapissa on aikaisempaa enemmän rahoitusta maanteiden ylläpito- ja investointihankkeiden toteuttamiseen vuosina 2016–2019. Kohteista suurin on Liikenneviraston 35 milj. euron hanke, jossa parannetaan valtatieä 21 Kolarin pohjoispuolella. Muut seitsemän kohdetta ovat Lapin ELY-keskuksen vastuulla. Niistä suurin on Inarissa Nellimintien parantaminen 11,2 milj. euroa. Muiden korjausvelkakohteiden rahoitus on yhteensä noin 10 milj. euroa. Hankkeissa parannetaan elinkeinoelämän kuljetusten kannalta keskeisiä kohteita ja liikenneturvallisuutta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnässä näkyy kokonaan uusien työpaikkojen ja työvoiman vaihtuvuuden lisäksi Lapissa kausiluontoiset työvoimatarpeet. Työvoiman kysynnän vilkastuminen on näkynyt jo kolmena perättäisenä vuonna TE-toimistoon ilmoitettujen avointen työpaikkojen lisääntymisenä. Viime vuonna Lapissa oli avoinna yli 17 700 TE-toimistoon ilmoitettua työpaikkaa. Eniten lisääntyivät työn kestoltaan yli vuoden ja 3–6 kuukautta kestävät työpaiikat. Työpaikkatarjonnassa näkyy vahvasti myyntityö, matkailualan sekä hoivapalvelun ja terveydenhuollon tehtävät.

Työvoiman kysynnän ja positiivisen työllisyyskehityksen arvioidaan jatkuvan. Työllisyyden kasvumahdollisuudet ovat yrityksissä ja yrittäjyydessä. Julkisen sektorin rakennemuutokset heijastuvat julkisen sektorin työpaikkojen vähenemisenä ja toisaalta lisääntyvinä työvoimatarpeina yksityissektorilla. Suunnitteilla oleva maakunta- ja soite-uudistus voimistaa tätä kehitystä. Lapin erikoishaasteena on saamenkielisen ammattihenkilöstön saatavuus. Henkilöstöpalveluyritysten rooli työmarkkinoilla on kasvava. Vuokratyö tarjoaa useilla aloilla väylän työkokemukseen ja sitä kautta pitempiin ja pysyvämpiin työsuhteisiin.

Matkailun kasvu ja kausien pidentyminen näkyy lisääntyneinä työmahdollisuuksina matkailualan moninaisissa tehtävissä. Vireillä ja käynnistymässä olevat teollisuus- ja matkailuinvestointihankkeet heijastuvat lisääntyvänä työvoiman kysyntänä rakennusalalla. Lisääntyviä työvoimatarpeita on nähtävissä myös mm. malminetsinnässä ja autotestausta tukevassa toiminnassa. Kesäaikana kausiluontoisia työmahdollisuuksia on tarjolla maa-, metsä- ja puutarhataloudessa.

Osaavan työvoiman saatavuus on keskeinen osa aluekehityksen edistämistä ja myös julkisen sektorin palvelukykyä. Työvoiman kysynnän lisääntyminen, työmarkkinoiden rakenteelliset muutokset sekä muuntuvat ja laajenevat osaamisvaateet lisäävät työvoiman saatavuuden haasteita. Työvoiman lisääntyvät rekrytointi- ja saatavuusongelmat nähdään jo uhkana yritysten kasvulle ja kehittymiselle sekä uusien yritysten sijoittumiselle alueelle. Työvoiman saatavuus ja sen vaikeutuminen nousee esille niin julkisessa keskusteluissa kuin erilaisissa selvityksissä ja barometreissa.

Matkailun työvoiman saatavuushaasteet ovat lisääntyneet Lapin matkailun kasvun ja kasvunäkymien myötä. Kieli- ja ammattitaitoisen sesonkityövoiman saatavuus on vaikeutunut. Osaamisen lisäksi asenne ja alalle soveltuvuus korostuu rekrytoinnissa. Tulevaisuudessa työntekijän moniosaaminen, asiakaspalvelu- ja kulttuuriosaaminen korostuvat entisestään. Johtamis- ja esimiesosaamisessa korostuvat talouden tunnuslukujen hyödyntäminen ja suunnitelmallinen henkilöstöjohtaminen. Erityisesti matkailukeskuksissa alueen työvoima ei riitä sesonkihuippujen työvoiman tarpeisiin ja työvoimaa tarvitaan muualta Suomesta ja myös ulkomailta. Kausityöntekijöiden saatavuutta haittaa mm. asuntopula. Työvoiman saatavuuden turvaamiseen liittyvät myös matkailun työnantajakuva ja matkailualan koulutuksen vetovoima.

Sosiaali- ja terveydenhuollon työvoiman kysyntä on jatkuvaa, mikä heijastuu myös useissa alan ammateissa työvoimapolana. Vaikka työvoiman kysyntä on vilkastunut ja lisääntymässä rakennusalalla, työttömiä on edelleen paljon. Toisaalta rakennusala on yksi niis-

tä aloista, joilla työvoiman saatavuus on vaikeutunut ja ammattitaitoisesta kokeneesta työvoimasta jopa pulaa.

Yritysten kansainvälinen yhteistyö, suuntautuminen kansainvälisille markkinoille ja matkailun uudet kasvavat asiakasryhmät edellyttävät rekrytoitavalta henkilöstöltä yhä laajempaa kieli- ja kulttuuriosaamista, markkinointi- ja myyntitaitoja sekä kansainvälisten verkostojen tuntemista. Ruotsin kielen taito on tärkeä Pohjois-Ruotsin ja -Norjan työmahdollisuuksien hyödyntämisessä.

Riittävän alueellisen koulutustarjonnan turvaamiseksi tarvitaan laajaa ja uudenlaista koulutuksen ja oppilaitosten verkostoitumista, monimuoto-opetuksen kehittämistä ja teknologian hyödyntämistä sekä työelämä- ja yritys yhteistyötä. Alueen oppilaitokset tekevät tärkeää työtä kartoittaessaan yritysten ja organisaatioiden osaamis- ja rekrytointitarpeita. Kartoitusten tulokset palvelevat ao. yritysten ja organisaatioiden työvoiman osaamisen kehittämisen lisäksi koulutuksen kehittämistä ja suuntaamista eri koulutusasteilla.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työvoiman kysyntä näkyy vahvistuneena työttömyyden vähenemisenä. Viime vuonna työttömiä oli joka kuukausi vähemmän kuin vuotta aiemmin. Tammikuussa 2017 työttömiä oli yli 1 300 vähemmän kuin viime vuonna. Alkuvuoden kehityksen perusteella on todennäköistä, että työttömyys alittaa maaliskuussa myös neljän vuoden takaisen, vuoden 2013 luvun. Työttömyyden alenemisesta huolimatta työttömien määrä on edelleen korkea ja työttömyyden rakenteelliset ongelmat haastavia, mikä näkyy lisääntyvinä työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmina.

Myös aktivointiasteeseen laskettaviin palveluihin osallistuvien määrän kasvu tukee työttömyyden alenemista. Lisäys on kohdistunut erityisesti työllistymiseen kunnissa ja yksityis-sektorilla ja koulutukseen osallistuvien määrään. Vuoden alussa tulivat voimaan työllistämistä koskevat rahoitusmuutokset, joiden myötä palkkatuki ja starttiraha rahoitetaan osin tai kokonaan työttömyysetuudella, minkä tavoitteena on lisätä mahdollisuuksia työttömien aktivointiin. Työnhakijoiden määräaikaishaastatteluilla tuetaan työllistymisen nopeutumista ja tehostetaan asiakkaiden ohjaamista avoimiin työpaikkoihin ja palveluihin, mikä osaltaan myös tukee työttömyyden alentamista.

Työttömyydet ovat pitkittyneet ja työttömistä lähes joka kolmas on ollut työttömänä yhdenjaksoisesti yli vuoden. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvu on kuitenkin vihdoin taittunut ja väheneminen vahvistunut. Viime kuukausina pitkäaikaistyöttömiä on ollut vähemmän kuin vastaavana kuukautena vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömyyden alentaminen edellyttää panostamista sekä työttömyyden pitkittymisen ennaltaehkäisemiseen että pitkäaikaistyöttömien työmarkkinoille sijoittumisen edistämiseksi. Hanketoiminnalla ja verkostoyhteistyöllä on merkittävä rooli työttömien työmarkkinavalmiuksien ja osaamisen parantamisessa. Valmisteilla olevaan ensi vuoden loppuun kestävään työvoima- ja yrityspalvelujen alueelliseen kokeiluun on Lapista lähdössä mukaan viisi kuntaa, kohderyhmänä pitkäaikaisyöttömät. Kokeilukuntien osuus Lapin pitkäaikaistyöttömistä on 70 % ja kaikista työttömistä noin viidennes.

Työttömiä on eniten vanhimmissa ikäryhmissä. Työttömien ikärakenteesta johtuen myös työttömistä eläkkeelle siirtyvien määrä on tulevina vuosina suuri. Työttömyyden väheneminen on kohdistunut kaikkiin ikäryhmiin; vahvimmin työttömyys laskee ikäryhmissä 20–29 ja 45–54-vuotiaat.

Ulkomaalaisten työttömyys on laskenut Lapin kokonaistyöttömyyttä enemmän. Silti ulkomaalaisten työttömien osuus työvoimasta on edelleen koko työttömyyteen verrattuna lähes kaksinkertainen. Maahanmuuttajien kotouttamistoimista johtuen ulkomaalaisten aktiivointiaste on selkeästi keskimääräistä korkeampi. Työllistymisen nopeuttaminen edellyttää sujuvampia ja nopeampia polkuja kotouttamistoimista kohti työmarkkinoita ja työelämää.

Rovaniemen seutukunta

Rovaniemi, Ranua

Rovaniemen seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 66 270 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 412 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 943.

Rovaniemen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Rovaniemen seutukunnan vahvuutena on saavutettavuus. Saavutettavuuden ansiosta Rovaniemen seudusta on kehittynyt ympärivuotinen matkailukohde joulun, lumen, revontulten ja kesämatkailun ympärille. Rovaniemen seutukuntaan kuuluvan Ranuan kunnan elinvoimaisuus on lisääntynyt voimakkaasti viimeisten vuosien aikana. Ranuan vahvuutena ovat luonnontuotteet, eläinpuisto ympäristöineen, yrittäjyys ja kauppa. Etenkin verkkokauppa on kehittynyt hyvin.

Seutukunnassa on panostettu kaavoitukseen ja käynnissä on useita kaavahankkeita. Hyvällä valmistautumisella kaavoitukseen voidaan tukea yritysten kasvua ja yleensä elinvoimaisuuden kehittymistä. Matkailu kasvaa hyvää vauhtia. Rovaniemellä matkailun kasvu näkyy katukuvassa, lento- ja junaliikenteessä ja varsinaisissa matkailukohteissa kuten Napapiirillä Joulupukin toimintaympäristössä. Rovaniemestä on muodostunut monipuolinen urheiluosaamisen ja siihen liittyvien toimintaympäristöjen keskittymä. Ranualla eläinpuisto toimii perhematkailun veturina ja alueesta on muodostunut matkailu- ja lomakohde.

Yksilömatkailu lisääntyy selvästi ja tämä tuo uusia haasteita palvelukulttuuriin. Tästä hyvänä esimerkkinä on lähiruoan kysynnän kasvu ja pullonkaulana on havaittu matkai-

lu- ja maaseututoimijoiden suoramyymintakanavien vähäisyys. Airbnb -ala kasvaa ja samalla ammattimaistuu. Rovaniemellä tämä ilmiö on näkynyt siten, että kaupunkiin on tullut toimijoita, jotka ovat ostaneet useampia huoneistoja majoitustoimintatarkoitukseen. Monelle tämä on hauska harrastus eikä vain kylmää bisnestä. Vuokrauksen helppous ja saatu positiivinen palaute tuo hyvän mielen.

Rovaniemen väestökehitys on pysynyt positiivisena pitkällä aikavälillä ja Ranuan väestökehitys on saatu tasaantumaan. Positiivisen kehityksen uskotaan heijastuvan pa-luumuuttoon.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Matkailu kasvaa ja kansainvälistyy. Vuoden 2016 majoitustilastot näyttävät, että Rovaniemen selvä kasvu jatkuu edelliseen vuoteen verrattuna. Myös lentoliikenne lisääntyi, vaikka Rovaniemen kenttä oli suljettuna kesällä noin kuukauden.

Voimakkaasti rakennetulle Napapiirin alueelle paineet maankäytön suunnittelulle ovat suuret. Alueen asemakaava on parhaillaan valmisteilla. Suunnittelu on haasteellista asutuksen, lentokentän läheisyyden ja ohjelmalveluyritysten eri liikkumismuodoille tarvitseman tilan vuoksi. Monien yritysten tulevaisuuden näkymiin vaikuttaa kaavoituksen tilanne: ohjelmalveluyrityksissä ollaan optimistisempia (reitistön kehitys) kuin myymälöissä (liikennejärjestelysuunnitelmat). Myös sijoittajaryhmät ovat kiinnostuneet Lapin ja Joulun positiivisesta kehityksestä. Rovaniemelle suunnitellaan uutta Joulumaa -aluetta. Hankkeen toteutuessa investointien arvoksi arvioidaan noin 100 milj. euroa.

Myös Ranualla matkailu kasvaa ja kansainvälistyy. Alueella toimivat matkailuyritykset ovat verkostoituneet. Positiivinen kehitys luo uutta pohjaa ja uskoa muillekin aloille. Rakennusosalalle on tullut uusia yrittäjiä ja biotaloudesta on saatu uutta kasvua. Rakentaminen keskittyy matkailuinfraan, uuden hyvinvointikeskuksen rakentamiseen sekä yksityisiin tuotantotiloihin. Myös verkkokauppa kasvaa ja on merkittävää toimintaa.

Ranualla nähdään tärkeänä valmistautuminen Suhangon kaivoksen avautumiseen. Hanke on ollut pitkään vireillä ja sille on haettu uutta omistajaa. Kaivosyhtiö uskoo, että vuoden 2017 aikana tapahtuu edistymistä toiminnanharjoittajan ja sijoittajan etsinnässä kaivoshankkeelle. Tilannetta on hankaloittanut metallien alhaiset hinnat. Toistaiseksi potentiaaliset sijoittajat pitävät hanketta liian kalliina ja teknisesti riskialttiina. Suomalainen timantinsintäyhtiö Aurora Exploration Oy valmistelee etsintäluvan hakemista Ranuan seudulle. Yhtiö on rekisteröity tammikuussa 2017. Yhtiö on jättänyt varausilmoituksen laajalle alueelle Ranuan Kuhan kylän eteläpuolelta lähelle Pudasjärven Yli-Siuruaa.

Rovaniemellä rakentaminen on vilkasta. Useiden kerrostalotyömaiden ja Napapiirin alueen lisäksi rakennetaan katuja ja suunnitellaan esimerkiksi päiväkoteja. Kunta-asunnot Oy käynnistää suuren peruskorjaushankkeen, jossa korjataan 2,6 milj. eurolla kaksi taloa muuttaen osan kolmioista yksiöiksi. Teollisuuden tilanne on vakaa ja toiminta on useilla yrityksillä kansainvälistä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

TE-toimistoon ilmoitettuja avoimia työpaikkoja oli Rovaniemen seutukunnassa viime vuonna yli 6 200, mikä on noin 600 enemmän kuin edellisenä vuonna. Matkailun kasvu näkyy vahvasti työvoiman kysynnässä. Niin palveluissa kuin kaupassa tarvitaan kielitaitoista työvoimaa. Rovaniemellä opiskelijatyövoima helpottaa matkailualan työvoiman saatavuutta. Opiskelijoita työskentelee myös kaupan osa-aikaisissa tehtävissä. Verkkokaupan kehittäminen haastaa verkkokauppaosaamisen.

Ammattibarometrin mukaan alueella on edelleen ylitarjontaa yli 50 arvioitavassa ammatissa lähimmän puolen vuoden aikana. Pulaa työnhakijoista arvioidaan olevan yleisimmin useissa eri terveydenhuoltoalan ammateissa. Pulaa arvioidaan olevan myös mm. myyntiedustajista, siivoojista, keittiöpäälliköistä, erityis- ja lastentarhanopettajista sekä kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijoista. Rovaniemen rakentamisen tasaisesta vilkkaudesta huolimatta useissa rakennusalan ammateissa on työvoimasta ylitarjontaa.

Rovaniemi on osaamisen keskittymä. Ammatilliseen sekä ammattikorkeakoulu- että yliopistotasoiseen koulutukseen hakeudutaan laajalti maakunnasta ja myös muulta Suomesta. Rovaniemi kiinnostaa myös kansainvälisiä opiskelijoita. Uraohjauksen ja opintopolkujen kehittäminen on tärkeää opiskelijoiden työelämään rekrytoitumisen tukemiseksi ja nopeuttamiseksi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyyden kasvu taittui Lapissa viimeisimpänä Rovaniemen seutukunnassa. Työttömyyden väheneminen näkyy selkeimmin nuorten ja ulkomaalaisten työttömyydessä. Nuorten tilanne työmarkkinoilla on Rovaniemen seutukunnassa Lapin keskimääräistä parempi. Rakennetyöttömyys vähenee Lapin keskimääräistä hitaammin ja pitkäaikaistyöttömyys ei ole vielä kääntynyt laskuun. Rovaniemi on lähdössä mukaan työvoima- ja yrityspalvelujen alueelliseen kokeiluun, minkä odotetaan tukevan pitkäaikaistyöttömyyden kääntymistä alenevaksi.

Kemi-Tornion seutukunta

Kemi, Tornio, Keminmaa, Tervola, Simo

Kemi-Tornion seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 58 294 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 484 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 357.

Kemi-Tornion seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kemi-Tornio alueelle on syntynyt suurteollisuuden myötä vahvaa teollisuuspalvelun pk-yritystoimintaa. Pk-yritykset toimivat koko Lapin alueella kaivosteollisuudessa ja osin Pohjois-Ruotsissa. Suurteollisuus on metalli- ja metsäteollisuutta ja näillä toimialoilla menee nyt maailmalla hyvin.

Alueella on käynnistynyt ja käynnistymässä merkittäviä teollisuuden ja matkailun investointeja, yhteensä noin 1,5 miljardilla eurolla. Koko seudun kokonaismatkailutulo on selvässä kasvussa. Matkailun alueorganisaatiot investoivat, laajentavat toimintaansa sekä laajentavat alueen matkailuverkostoa ja matkailutoimijoiden tuotekonseptointia.

Seutukunnan saavutettavuus on hyvä rauta- ja meriteitse. Rautateitse alueen yritykset saavat jalosteet hyvin liikkeelle ja pohjoisen puuraaka-aine kulkee hyvin teollisuudelle. Perämerenkaari nähdään mahdollisuutena ja tavoitteena on saada säännöllinen henkilöjunaliikenne Oulun ja Tornio/Haaparannan välille. Meri-Lapin satamien yhteenlasketut tavaraliikennemäärät nostavat sen yhdeksi Suomen merkittäväksi logistiikkakeskittymäksi. Satamien käyttöastetta pitää kuitenkin pystyä lisäämään. Lentoliikenteen osalta saavutettavuus on ollut heikko ja tämä on vaikeuttanut alueen kehittämistä. Nyt on kuitenkin nähtävissä käännettä positiivisempaan.

Kemi-Tornio alueella on viisi kuntaa ja alueella on haasteita keskinäisessä yhteistyössä. Seutukuntatasolla haasteeksi nousee yhteistyö Rovaniemen kanssa. Yhteistyön vaikeudet nousevat esiin isoimmista maakunnallisista asioista.

Alueen haasteena on jatkuva negatiivinen väestökehitys ja tähän odotetaan saatavan muutosta suurhankkeiden toteutumisen myötä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Lapin matkailun kasvu näkyy Kemi-Tornio alueelle. Aikaisemmin olemassaolo kamppailua käynyt alueen lentokenttä on saanut positiivisen vireen matkustajamäärien kasvaessa ja maaliskuussa lisättiin yksi lentovuoro. Tämän vuoden matkustajamäärät ovat kasvaneet Kemi-Torniossa viime vuodesta 45 prosenttia. Ensi kesänä Oulun lentokenttä on remontoitava ja osa lennoista ohjautuu Kemi-Tornion kentälle.

Seutukunnassa panostetaan entistä vahvemmin matkailun kehittämiseen. Kaupan vahvistuminen näkyy Tornio-Haaparanta alueella. Barents Center -investointi Haaparanta/Tornioon käsittää hotellin, monitoimihallin, koulun ja kauppakeskuksen. Kemin Matkailu Oy on valittu tämän vuoden Lapin aluekehittäjäksi. Matkailussa on hyödynnetty ennakkoluulottomasti Meri-Lapin maailmanlaajuisesti ainutlaatuista ominaisuutta eli useammaksi kuukaudeksi jäätyvää merta. Jäänmurtajavierailuja on järjestetty 30 vuotta ja LumiLinna rakennettiin tänä vuonna 22. kerran. Meneillään olevat suuret investoinnit ja tulevat suunnitelmat tähtäävät kaupungin matkailukohteiden ja alueen ympärivuotisen matkailun kehittämiseen.

Teollisuuden kasvulta odotetaan paljon. Kaidi tekee lähikuukausina päätöksen biodiesellaitoksesta Kemiin, jonka investoinnin arvo on noin miljardi euroa. Rakennusaikana työllistämisaikutus on noin 4 000 henkilötyövuotta ja tuotannossa työllistyy noin 150 henkilöä sekä kolmin-nelinkertainen määrä pohjoisessa puunkorjuu- ja kuljetusketjun osal-

Torniolaakson seutukunta

Ylitornio, Pello

Torniolaakson seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 7 766 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 148 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 509.

Torniolaakson seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alue muodostuu kahdesta ketterästä pienestä kunnasta, joiden vahvuutena on osaavat elinkeinoelämän kehittäjät. Alueen vahvuus on erikoistunut pk-yritystoiminta, joiden myötä markkinat ovat kasvaneet valtakunnallisiksi ja osin kansainvälisiksi. Kehittyneet alat ovat rakennusteollisuudessa, kemianteollisuudessa ja kuljetuksessa. Alue hyötyy naapurikunnista ja Ruotsin rajaan rajoittuvana seutukuntana myös Ruotsiyhteistyöstä.

Seutukunnan läpi menee valtatie 21, joka on vilkas yhteys niin talvi- kuin kesämatkailun ansiosta. Matkailijat käyttävät kaupan ja ravintolan palveluita liikkeessä alueen kautta. Yritykset ja kunnat panostavat liiketoimintaympäristön kehittämiseen ja vahvistavat verkostojaan.

Alueen haasteena on vanheneva ikärakenne ja negatiivinen väestökehitys. Nuorten lähtiessä opiskelemaan heidän paluunsa takaisin on epätodennäköistä. Pk-yritysten haasteena on saada osaavaa työvoimaa sekä varmistaa eläköityvien yrittäjien yritystoiminnan jatkuminen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pienteollisuuden kasvu näyttää hyvältä. Pello on panostanut teollisuusalueen kehittämiseen. Ylitorniolla pien/metalliteollisuus on hienoisessa nousussa. Osa yrityksistä on moninkertaistanut työvoimansa päästyään alihankkijaksi esim. Kittilän kaivokselle. Halli-investointeja on valmistunut ja uusia on tulossa. Lisäksi kansainvälistymiseen on satsattu mm. Ely-keskuksen tuen avulla. Verkostoitumista tapahtuu myös koko ajan.

Betoniteollisuusyritys YBT on etabloitunut Ruotsiin. Ruotsin markkinat kasvavat voimakkaasti. Yritys näkee mahdollisuuksia Pohjois- ja Keski-Ruotsissa. Yrityksen liikevaihdosta yli puolet tuli Ruotsin vientikaupasta.

Ylitorniolainen Työkone Koivisto on mukana neljän suomalaisyrityksen perustamassa yhteisyrityksessä, joka alkaa puhdistaa pahoin saastuneita Nigerian öljyntuotantoalueita Ogonilandissa. Työ alkaa pienimuotoisella näyttöpilotilla, mutta mahdollisuudet ovat merkittävät, sillä Nigerian valtio ja YK aikovat käyttää puhdistamiseen miljardi dollaria seura-

van viiden vuoden kuluessa. Työkone Koivisto toimittaa alueelle aluksi 12 koneyksikköä, joista jokaiseen kuuluu kaivin- ja pyöräkoneita, sekoitusasemia, poravaunuja sekä koneiden ja merikonttien kuljetuskalustoa.

Matkailu on seutukunnassa kasvussa. Pellossa Ritavaaran vapaa-ajankeskukseen on rakennettu uusi elämyskohde. Lomakylä käsittää laadukkaita puutaloja, tunnelmallisen ravintolan sekä laajan ohjelmapalvelutarjonnan. Torniolaakson kunnat ovat yhdessä jokivarren kuntien kanssa tehneet suunnitelman kalastusmatkailun kehittämiseksi. Tavoitteena on saada alueen vesistöt kansainvälisiksi matkailukohteiksi.

Ylitorniolle sijoittuvan kaivosyhtiö Mawsonin tutkimus- ja kairaustoiminta on aktiivista talvi- ja pakkasjakson ajan. Tämänhetkinen malminetsinnän työvoimavahvuus on 45 henkilöä. Kaavoitus Tornionjoen ja vt 21 välillä menee eteenpäin.

Ylitorniolle on perustettu viimeisen vuoden aikana kolme hoivakotiyksikköä. Investointeihin on käytetty noin 5 milj. euroa ja hoivakodit ovat jo pääosin toiminnassa. Vaikutukset heijastuvat yrittäjyyteen ja työllisyyteen.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Alueen keskeisten yritysten toimintakenttä ulottuu omaa seutukuntaa laajemmalle alueelle ja osin myös Ruotsin puolelle, joten yritykset ja niiden työvoimatarpeet ovat riippuvaisia markkina-alueiden elinkeinoelämän tilanteesta. Naapuriseutukuntien ja Ruotsin puolen rajakuntien työmarkkinat tarjoavat työmahdollisuuksia alueen työvoimalle, mikä voi näyttäytyä myös alueiden välisenä kilpailuna osaavasta työvoimasta. Työvoiman tarvetta ja pulaakin on metalli- ja hoiva-alalla. Betoniteollisuuden tarpeisiin koulutetaan työvoimaa.

TE-toimistoon ilmoitettujen työpaikkojen määrä oli alimmillaan vuonna 2014. Työvoiman kysyntä on heijastunut huomattavana lisäyksenä kahtena viime vuonna. Vuonna 2016 Torniolaaksossa oli avoinna 325 TE-toimistoon ilmoitettua työpaikkaa. Työvoiman kysyntää oli eniten myyntiedustajista, hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijöistä, siivoojista ja myyjistä. Työvoiman saatavuusongelmat liittyvät yleensä yksittäisten avainhenkilöiden ja erikoisosaajien rekrytointiin.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Torniolaaksossa työttömyys on vähentynyt selkeästi Lapin keskimääräistä enemmän. Seutukunnan ikärakenne näkyy myös työttömyydessä. Nuoria työttömiä on vähän, mutta yli 50-vuotiaiden osuus huomattavan korkea. Nuorten ja 25-49-vuotiaiden työttömyys on laskenut vahvimmin, mutta myös yli 50-vuotiaiden työttömyys laskee. Rakente- ja pitkäaikais-työttömyyden kehityksessä on tapahtunut käänne ja ne ovat vahvassa laskussa.

Itä-Lapin seutukunta

Kemijärvi, Salla, Posio, Savukoski, Pelkosenniemi

Itä-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 16 728 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 261 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 20,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 450.

Itä-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Itä-Lapin kuntien kannalta yhteinen keihäänkärki on matkailu ja sen kehittäminen. Itä-Lapissa tehdään toimenpiteitä kohti ympärivuotista matkailua. Tällä hetkellä toimenpiteitä tehdään sesongin pidentämiseksi molemmista päistä. Alueen infra, luonto ja saavutettavuus tukevat vahvasti ympärivuotisuuden kehittämistä. Itä-Lapissa on monipuolinen luonto vesistöineen, joka tarjoaa erilaisia mahdollisuuksia luontopalveluiden kehittämiseen. Lapin ja Itä-Lapin vetovoimaisuus on kasvanut ja kasvaa. Investointeja olisi tulossa, mutta jatkosakin tarvitaan investointitukia matkailun perusinfraan, koska harvaanasutussa Itä-Lapissa kapasiteetti on vielä vajaa. Matkailualueiden yrittäjillä on noussut huoli tuulivoimapuitojen tulosta lähialueille.

Alueella korostuu kestävä luonnonvarojen hyödyntäminen sekä bio- ja luonnontuotteet. Suunniteltu biojalostamo tuo toteutuessaan merkittävän investointisykäyksen. Keskeinen haaste on saada paikalliset pk-yritykset mukaan koko Itä-Lapin alueelta kasvupotentiaaliin. Biojalostamo toimii myös vetovoimamooottorina uusille yrityksille. Luonnontuotteet ja lähiraaka-aineet tarjoavat liiketoimintapotentiaalia koko Itä-Lapin alueella.

Väestön väheneminen, ikääntyminen, syrjäinen sijainti ja pääomien puute tuovat haasteita alueelle. Elinkeinorakenteen kapea-alaisuus on haaste osajien sitoutumisen kannalta. Itä-Lapin alue tarjoaa ns. hyvän elämän etsijöille vetovoimaisen asuinpaikan ja mahdollisuuksia yritystoimintaan tai työllistymiseen uusissa hankkeissa.

Ennakoinnin pohjoinen yhteistyö -hanke on ollut aktiivisessa ja osallistamassa Itä-Lapin kuntalaisia tulevaisuuden kunta -työpajoilla. Työpajoja järjestettiin kaikissa Itä-Lapin kunnissa. Pajoista on välittynyt innokkuus, toimeliaisuus ja positiivinen usko tulevaan.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kiinalainen Camce ja kemijärveläinen Boreal Bioref ovat suunnittelemassa ja valmistele-
massa biojalostamohanketta Kemijärvelle. Yhtiöt ovat vahvistaneet yhteistyötä ja sitoutu-
neet viemään hanketta eteenpäin. Yhtiöt ovat sopineet esisuunnittelusta, projektin johta-

misesta ja siemenrahoituksesta niin, että lopullinen investointipäätös on mahdollista tehdä vuonna 2017.

Keiteleen Kemijärvelle rakentama saha on kehittynyt ja pärjännyt hyvin. Toiminta on siirtynyt kahteen vuoroon ja toiminnan laajeneminen synnyttää uusia työpaikkoja puun hankintaan sekä alihankintayrityksiin. Vuoden 2017 alkupuolella valmistui Kemijärven sahan kuivauskapasiteetin lisäys.

Holiday Club Resorts Oy rakentaa Sallatunturiin kaksi luhtitaloa, joihin tulee 156 vuodepaikkaa ja yhtiö suunnittelee kylpylän laajennusta. Ensimmäinen luhtitalo valmistuu kestäkuussa 2017 ja toinen ennen hiihtolomia vuonna 2018. Lisäksi yhtiö uudistaa kokonaan kaikki 52 kelomökkihuoneistoaan, jotka valmistuvat lokakuussa 2017. Kunta etsii sijoittaa uudelle hotellille tunturialueen keskustaan Karhulammen rannalle. Tunturiin on myös suunnitteilla kaksi rivitaloa yksityisille asunnonostajille ja majoitustilaa revontulimatkailejoille.

Pyhätunturi Oy aloittaa huoneistojen rakentamisen hotellin lähelle. Pohjatyöt tehtiin syksyllä. Kaksi kymmenen huoneiston taloa valmistuu joulusesonkiin ja kolmas ensi vuoden hiihtolomille. Taloihin tulee yhteensä 150 vuodepaikkaa. Suurin osa huoneistoista myydään yksityisille, jotka käyttävät niitä osan aikaa, ja keskus vuokraa huoneistoja muun ajan. Lisäksi yrittäjä suunnittelee tunturialueen keskustaan lastenrinteen läheisyyteen seitsemän iglun kokonaisuutta. Hanke on rahoitusvaiheessa.

Hanketoiminnalla on voitu edistää alkutuotannon kehittymistä alueella ja oppilaitoksen rooli on ollut keskeinen. Alkutuotannon kehittymiselle nähdään paljon mahdollisuuksia ja toimijat uskovat kansainvälisen viennin lisääntyvän etenkin Aasian suuntaan.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Elinkeinoelämän vilkastuminen on näkynyt työvoiman kysyntänä Itä-Lapissa. Työvoiman kysyntä näkyi jo kolmantena vuonna peräkkäin TE-toimistoon ilmoitettujen avointen työpaikkojen lisääntymisenä. Itä-Lapissa TE-toimistoon ilmoitettiin viime vuonna avoimia työpaikkoja 1 370. Myös Itä-Lapissa rekrytointitarpeissa näkyy matkailu heijastusvaikutuksineen sekä hoivapalvelut ja terveydenhuolto. Viime vuosina työpaikat ovat lisääntyneet sahateollisuudessa, mikä on heijastunut positiivisesti myös muille toimialoille. Lähimmän puolen vuoden aikana rekrytointitarpeiden arvioidaan lisääntyvän rakentamisessa, terveydenhuollossa sekä erilaisissa kesäajan kausiluontoisissa mm. metsä- ja puutarha-alan tehtävissä.

Suunnitteilla oleva biojalostamohanke edellyttää toimijoiden yhteistä ennakoivaa varautumista hankkeen rakennus- ja toimintavaiheen aikaisiin työvoima- ja osaamistarpeisiin heijastusvaikutuksineen muille toimialoille. Hanke luo mahdollisuuksia uudenaikaiselle yrittäjyydelle ja logistiikka- ja kuljetusketjuille.

Itä-Lapin väestön ja työvoiman ikärakenne on haastava. Tuleviin työvoimatarpeisiin liittyen nähdään mahdollisuutena työn perässä muualle muuttaneiden paluumuutto, maahanmuuttajat sekä myös muut Lapin elinolosuhteista kiinnostuneet. Kansainvälisen matkailun kasvu edellyttää työntekijöiltä uudenlaista palveluosaamista. Itä-Lapissa panostetaan luonnontuoteosaamiseen.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyyden myönteinen aleneva kehitys on jatkunut Itä-Lapissa ja työttömyys on laskenut Lapin keskimääräistä enemmän. Työttömien osuus työvoimasta on kuitenkin edelleen Lapin korkein, vaikka ero Lapin keskimääräiseen on kaventunut. Nuorten työttömyyden väheneminen näkyy myös nuorten työttömien osuudessa ikäluokkansa työvoimasta ja sen alenemisena. Työttömyyden väheneminen näkyy kaikissa ikäluokissa. Rakenne- ja pitkäaikaistyöttömyys ovat vähentyneet myös viime vuoden keskimäärin luvuin tarkasteltuna suhteessa edelliseen vuoteen. Alueen kunnista Kemijärvi on mukana suunnitellussa alueellisessa kokeilussa, jossa kohderyhmänä pitkäaikaistyöttömät.

Tunturi-Lapin seutukunta

Kittilä, Kolari, Muonio, Enontekiö

Tunturi-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 14 434 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 49 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 901.

Tunturi-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Seutukunnan elinkeinoelämän perusta on luonnossa ja luonnonvaroissa ja niiden kestävässä hyödyntämisessä. Alueella sijaitsevat valtakunnallisesti merkittävät ja kansainvälisesti tunnetut matkailukeskukset. Merkittäviä työllistäviä aloja ovat autojen testaustoiminta, matkailu ja sen liitännäiselinkeinot sekä kaivostoiminta. Alkutuotannolla on myös kasvava merkitys liittyen matkailuun. Viimeisten vuosien aikana on eri elinkeinon vuorovaihtus samoilla alueilla tullut haasteelliseksi. Ylläksen matkailualueen läheisyyteen suunnitella oleva kaivosohjelma on saanut aikaan voimakkaan vastareaktion.

Seutukunnan työllisyystilanne vaihtelee sesonkiluonteisesti. Voimakkainta vaihtelu on autotestaustoiminnan ja Ylläksen matkailun osalta. Levin matkailukeskuksen kehitys kohti ympärivuotisuutta on tasannut sesonkivaihteluita. Matkailun kasvu on ollut vahvaa kaikissa alueen keskuksissa viime vuodet.

Saavutettavuudessa lentoliikenteen reittien kehittämisessä on menty hurjasti eteenpäin. Keski-Euroopan suorien yhteyksien määrä on lisääntynyt kuluvana vuonna. Kittilään pääsee suoraan Münchenistä, Düsseldorfista, Lontoosta sekä Manchesterista. Myös Finnair aloittaa suorat Keski-Euroopan lennot Zürichistä, Frankfurtista ja Pariisista talvikau-

della 2017–2018. Rautatieliikenteen osalta on haasteita, vaikka sesonkiaikoina junat ovat täyteen myytyjä. Junaliikenteen kehittämisen osalta nähdään tärkeänä Kolari-Tornio -välin sähköistäminen.

Alueen kunnat ovat yhdessä keskeisten toimijoiden kanssa luoneet pohjaa tulevalle kehittämislle. Kittilässä on valmistunut Levi 4 -kehittämissuunnitelma, joka toimii ohjenuorana Levin kehittämisessä. Kittilän kunta tekee systemaattista työtä hankintaprosessien kehittämiseksi aluetaloudellisesta näkökulmasta. Tornionjokilaakson kunnat ovat tehneet yhdessä suunnitelman kalastusmatkailun kehittämiseen. Tavoitteena on saada luotua rajajokialueesta kansainvälinen tunnettu kalastusmatkailukohde.

Seutukunnan väestökehitys on ollut positiivista ja alueella kärsitään sesonkiaikoina jatkuvasta ammattitaitoisen työvoiman puutteesta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Matkailussa tehdyt investoinnit ja panostukset markkinointiin ovat tuoneet tulosta. Alueen matkailu kasvaa ja luo pohjaa uusien investointien käynnistämislle. Levillä ja Ylläksellä on ollut suurten investointien osalta hiljaista. Nyt Levi Ski Resort rakentaa Leville uuden tuolihissin. Hissin ala-asemalle rakennetaan majoitus- ja liiketiloja. Rakentaminen alkaa aikaisintaan kesällä 2018. Hissin ja majoitustilojen rakentaminen vaatii asemakaavamuutoksen. Majoitustiloista tulee huoneistotyyppisiä rakennuksia. Rakennusoikeutta alueella on lähes 5 000 neliötä. Lounaisrinteen alaosaan rakennetaan useita alppitaloja.

Toukokuussa 2017 käynnistyy valtatie 21:n peruskorjaus Kolari-Muonion välillä ja osin Enontekiöllä. Tie on kokonaisuudessaan valmis syyskuussa 2018. Hanke kuuluu älykkään automaattisen liikenteen palvelu- ja testialue Aurora-kokonaisuuteen.

Kuntien investointitoiminta on aktiivista. Kolarissa rakennetaan kahta ala-asteen koulua. Muonioon on suunnitteilla uuden terveystakeskuksen rakentaminen. Työt voisi alkaa syyskesällä 2017. Vuodeosaston tiloja ja toimintaa suunnitellaan erillisessä hankkeessa sote-kuvioiden selkiintymisen jälkeen.

Elokuussa 2016 Kittilän kaivos, sen alihankkijat ja kuljetustoiminta työllistivät yhteensä noin 1 000 henkilöä. Kaivoksella on lähivuosille investointisuunnitelmia, mitkä toteutessaan lisäävät merkittävästi työntekijämäärää. Kolarin Hannukaiseen suunnitellun rautakaivosalueen osayleiskaavan valmisteluvaihe on päättynyt, ja seuraavaksi laaditaan kaavaehdotus kunnanvaltuuston päätettäväksi. Hannukainen Mining -yhtiö suunnittelee louhivansa kaivoksesta 6 milj. tonnia malmia vuodessa 20 vuoden ajan. Kaivosohanke on herättänyt huolta mahdollisista ympäristölle ja matkailulle aiheutuvista riskeistä.

Lapin kylmät olosuhteet ovat luoneet hyvät edellytyksen ajoneuvojen testaustoimintaan ja elämyksien kokemiseen. Alueella tehdään isojen autojättien erilaista testaustoimintaa hyvin salaisissa olosuhteissa. Isot autonvalmistajat tuovat alueelle asiakkaitaan ajamaan ja kokemaan lumen ja jään vaikutuksen ajamiseen.

Kaupun ja muun yritystoiminnan kehitys on elinkeinoelämän monipuolistamiseksi myös tärkeää eikä myöskään porotaloutta ja alkuelinkeinoja ole syytä unohtaa. Kuntien kehittämishankkeissa keskeinen viesti on se, että osallistetaan toimijat ja ympäristössä toimitaan kestäväen kehityksen periaatteilla.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä on vahvistunut Tunturi-Lapissa. TE-toimistoon ilmoitettiin avoimeksi viime vuonna lähes 2 700 työpaikka, joka on lähes kolmanneksen enemmän kuin edellisvuonna. Rekrytointitarpeissa korostuu matkailuala ml. kauppa kausiluontoisine tarpeineen sekä hoivapalvelut ja terveydenhuolto. Matkailun lisäksi autotestaustoiminta on huomattava kausiluontoinen työllistäjä. Kaivostoiminnan työllisyysvaikutukset ovat vahvemmin ympärivuotisia.

Tunturi-Lapissa matkailutyövoiman rekrytointitarpeet ovat jokaisen matkailukauden haaste ja osaavaa työvoimaa tarvitaan myös muualta Lapista ja laajemminkin eri puolelta Suomea. Sesonkihuippujen aikana alueen työvoima ei riitä työvoiman tarpeisiin. Pulaa arvioidaan jatkossakin olevan ammattitaitoisista kokeista, tarjoilijoista, vastaanottovirkailijoista ja siivoojista. Haasteena sesongista toiseen vaihtuvan muualta tulevan työvoiman osalta on perehdyttäminen ja riittävä paikallistuntemus, mutta myös asuntopula.

Rakennusalan vilkastumisesta ja rekrytointitarpeiden lisääntymisestä huolimatta kirvesmiehistä ja talonrakentajista arvioidaan olevan edelleen ylitarjontaa. Ylitarjontaa arvioidaan olevan myös yleissihteereistä sekä metsureista ja metsätyöntekijöistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Tunturi-Lapissa työttömyys on vähentynyt Lapin keskimääräistä voimakkaammin. Työttömyyden väheneminen näkyy erityisesti nuorten työttömyydessä. Myös rakenne- ja pitkäaikaistyöttömyys ovat vähentyneet enemmän kuin Lapissa keskimäärin ja vähenemisenä jo koko viime vuoden aikana. Kausiluontoiset työt matkailussa ja autotestaustoiminnassa näkyvät Tunturi-Lapissa selkeinä työttömyyden kausivaihteluina vuoden aikana. Ajankohdasta riippuen työttömien osuus työvoimasta on Lapin alin ja joinain kuukausina taas korkeimpien joukossa. Alueen elinkeinoelämän myönteiset näkymät tukevat työttömyyden positiivista kehityskuvaa.

Pohjois-Lapin seutukunta

Sodankylä, Inari, Utsjoki

Pohjois-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 16 705 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 131 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 053.

Pohjois-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjois-Lapin vahvuutena on luonto, luonnonvarat ja luonnon olosuhteet. Alue on Euroopan Unionin pohjoisin seutukunta. Matkailun merkitys ja nykyinen kasvu näkyy koko seutukunnan alueella. Tätä näkemystä tukevat lentoliikenne- ja majoitustilastot. Matkailurakentaminen kohdentuu voimakkaampana pienissä kohteissa kuin varsinaisissa matkailukeskitymissä. Suurten hotellien ja kotimaisten matkailijoiden sijaan trendi on vaihtumassa pieniin laadukkaisiin majoitus- ja matkailutuotteisiin, sillä etenkin ulkomailta tulevat matkailijat ovat laatu-tietoisia ja valmiita maksamaan palveluista.

Saavutettavuus on parantunut edellisistä vuosista. Keski-Euroopasta on saatu suoria reittilentoyhteyksiä Ivaloon. Lufthansa lentää Frankfurtista ja TUI Amsterdamista. Finnair aloittaa Lontoosta suorat lennot talvikaudella 2017-2018.

Luonnonvarojen käytön kannalta merkittävä elinkeinosektori on kaivannaisteollisuus. Seutukunta kuuluu Fennoskandian kilpialueeseen, jonka kallioperästä on kaivettu monia eri metalleja. Alueella toimii Bolidenin Kevitsan kaivos. Kaivostoiminnan uudelleen käynnistämistä suunnitellaan Pahtavaarassa ja kaivosyhtiö Anglo American ilmoittaa tutkivansa esiselvityksellä maanalaisen kaivoksen perustamista Sodankylän Sakattiin. Kuparia, nikkeliä, platinaa, palladiumia ja kultaa sisältävä malmiesiintymä on merkittävimpiä sulfidisten Cu-Ni-PGE malmien löydöistä Euroopassa kymmeneen vuosiin.

Soten peruspalveluihin luodaan uusi valtakunnallinen malli, josta tulee kansalaisille tarjottavien sähköisten hyvinvointipalvelujen runko. Tätä tavoitellaan ODA-hankkeella (omahoito ja digitaaliset arvopalvelut), jossa Sodankylä on mukana. Tavoite on, että sosiaali- ja terveyspalveluja saa nopeasti ja helposti ympäri vuorokauden. Sodankylän kunta on panostanut omassa toiminnassaan lähiruuan hankintaan ja sitä kautta vahvistanut lähialueen elinkeinoelämää.

Elinkeinoelämän kehitymisellä on ollut positiivinen vaikutus Pohjois-Lapin väestökehitykseen.

Saamelaisuus ja saamelaisuuden merkitys näkyy vahvasti pohjoisen alueen elinkeinon kehittämisessä ja arjessa. Saamelaiset puhuvat kolmea saamenkieltä: pohjoissaamea, inarinsaamea ja koltansaamea. Saamelaisten perinteisiä elinkeinoja ovat poronhoito, kalastus, metsästys, luonnontuotteiden keräily, pienimuotoinen maatalous ja käsityöt. Utsjoki on Suomen ainoa saamelaisemmistöinen kunta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Matkailu kasvaa. Yöpymisten määrä on kehittynyt hyvin viime vuosina ja erityisesti ulkomaisten matkailijoiden määrä on lisääntynyt. Yritykset ovat panostaneet ympärivuotiseen matkailuun etenkin seutukunnan pohjoisosassa. Alueen vetovoimatekijänä on oikea erämaaluonto ja Tenon lohijoki, joka houkuttelee suuret määrät kalastusmatkailijoita kesäisin. Saariselällä on käynnissä uuden hotellin suunnittelutyöt ja mikäli luvat etenevät hotellin rakentaminen alkaa huhti-toukokuulla ja ensimmäinen vaihe valmistuisi vuoden loppuun mennessä. Toinen vaihe käynnistyisi ja valmistuisi vuonna 2018. Kokonaisuus on yhteensä noin 3 000 kerrosneliötä.

Alueelle on kehittynyt merkittävää ajoneuvojen ja niihin liittyvien osien testaustoimintaa. Testaustoimintaa alueella harjoittaa Test World Oy. Yrityksen omistajavaihdokset ovat aktivoineet yhtiön toimintaa. Yhtiö osti yli 500 hehtaaria lisää maata tulevien kehitystoimintojen tueksi.

Kaivosyhtiö Boliden tavoittelee noin 400 hehtaarin laajennusta kaivoksen apualueisiin. Pohjoista ja luoteista osaa on suunniteltu sivukiviläjitykseen, ja eteläistä osaa tarvitaan läjityksen ja rikastushiekan varastoinnin tukitoimintoihin. Alueen rajauksessa on varauduttu louhoksen laajentamiseen metallin hintojen mahdollisesti noustessa. Kaivosyhtiö Anglo American ilmoittaa tutkivansa esiselvityksellä maanalaisen kaivoksen perustamista Södankylän Sakattiin. Soidensuojeluohjelman suojelema kohde sijaitsee Natura 2000 -alueella. Yhtiön mukaan malmin louhinta suoritettaisiin täyttölouhinnalla sekä poraus- ja räjäytyslouhinnalla. Hanke pyritään toteuttamaan niin, että luonnon monimuotoisuudelle aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa. Esiselvityksessä selvitetään muun muassa malmin rikastusvaihtoehtoja sekä hankkeen ympäristö- ja sosiaaliset vaikutukset. Lisäksi konkurssiin mennyt Pahtavaaran kultakaivos on löytänyt uuden omistajan ja aktiivinen toiminta on käynnistymässä uudelleen.

Seutukunnan pohjoisosalla on yhteinen raja-alue Norjan kanssa ja tämä pitää rajakauppa-alueella vilkkaana. Myös monet rajalla asuvat käyvät Norjan puolella työssä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnän kasvu on näkynyt Pohjois-Lapissa kolmena viime vuotena TE-toimistoon ilmoitettujen avointen työpaikkojen lisääntymisenä. Viime vuonna TE-toimistoon ilmoitettuja työpaikkoja oli yli 2 200. Avoimissa työpaikoissa näkyi vahvasti matkailun vaikutus palvelutyöntekijöiden, siivoojien ja myyjien kysyntänä sekä hoivapalvelun ja terveydenhuollon työvoimatarpeet. Näihin ammatteihin liittyvät myös alueen ongelmat työvoiman saatavuudessa.

Matkailun lisäksi kaivostoiminta heijastuu monien muiden sitä tukevien toimialojen työvoimatarpeina. Molempien osalta osaavan työvoiman hankinta ulottuu omaa aluetta laajemmalle alueelle. Yhteishankintakoulutuksella on tuettu osaavan kaivosteollisuuden työvoiman rekrytointia. Utsjoen työllisyysstilanteessa näkyy rajan yli työssäkäyntimahdollisuudet Norjaan. Saamenkielisiin palvelutarpeisiin liittyy saamen kielen osaajien tarve erityisesti julkisella sektorilla. Rakennusallalla työvoiman kysyntä on Lapin muita seutukuntia paremmin tasapainossa ja ylitarjontaa arvioidaan olevan enää avustavista työntekijöistä. Työn tekemisen muutokset näkyvät myös yleissihteereiden sekä metsureiden ja metsätyöntekijöiden ylitarjontana.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Pohjois-Lapissa työttömyys on vähentynyt Lapin keskimääräistä enemmän viime vuoden aikana. Alle 25-vuotiaiden työttömien osuus ikäluokkansa työvoimasta on Lapin alin ja myös selvästi alempi kuin koko maassa. Nuorten ja 25-49-vuotiden työttömyys on laskenut vuodentakaisesta Lapin keskimääräistä enemmän, mutta yli 55-vuotiaiden osalta työt-

tömyyden kasvu ei ole vielä kukaan taittunut. Myös rakenne- ja pitkäaikaistyöttömyys laskevat Pohjois-Lapissa Lapin keskimääräistä nopeammin. Rajan yli työssäkäyntimahdollisuudet Norjassa heijastuvat Utsjoella työttömyyttä alentavasti. Matkailun kausivaihtelut näkyvät Ivalon ja Sodankylän työttömyydessä. Sodankylä on lähdössä mukaan työvoima- ja yritys-palvelujen alueelliseen kokeiluun.

Lisätietoja

Strategiapäällikkö Tuija Ohtonen
Lapin ELY-keskus
puh. 0295 037 103

Tutkija Tuula Uusipaavalniemi
Lapin ELY-keskus
puh. 0295 037 142

Johtava toimiala-asiantuntija Heino Vasara
Lapin ELY-keskus
puh. 0295 039 689

Työ- ja elinkeinoministeriö

www.tem.fi

KEHA-keskus

www.keha-keskus.fi

ELY-keskus

www.ely-keskus.fi

ALUEELLISET KEHITYSNÄKYMÄT